

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ЄВРОПЕЙСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ПРЕДСТАВНИЦТВО В УКРАЇНІ
АСОЦІАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ ВУЗІВ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО, АДМІНІСТРАТИВНОГО
ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ГОСПОДАРСЬКОГО, ЦИВІЛЬНОГО ТА ТРУДОВОГО ПРАВА

**СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ПРАВОТВОРЕННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

**Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції
студентів, аспірантів і молодих вчених**

Том 2

16 березня 2012 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ - 2012

УДК 34(063)

ББК67Я431

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених: Зб. тез наук. праць / За заг. редакцією К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2012. – 277 с.

Друкується за ухвалою Вченої ради економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол засідання Вченої ради економіко-правового факультету № 5 від 22.12.2011р.).

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., д. політ. н., проф., член-кор. Філологічного товариства «Парнас» Афінської академії

Члени колегії: Баймуратов М.О., д.ю.н., проф. (заступник редакційної колегії); Волошин Ю.О., д.ю.н., проф.; Ніколенко Л.М., к.ю.н., проф.; Дмитрієва К.І., ст. викладач; Василенко С.І., ст. викладач; Іванюта Н.В., ас.

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених, яка відбулася 16 березня 2012 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлено актуальні питання сучасного державотворення та правотворення в умовах становлення та розвитку правової системи в галузях господарського, цивільного, сімейного, трудового, екологічного, аграрного права.

Видання адресовано науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць, опублікованих у збірнику.

Маріупольський державний університет, 2012

ВИСТУПИ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

М.О. Баймуратов,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
академік Української академії наук,
завідувач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: АКСІОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОШУКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ

Виступаючи на Міжнародних муніципальних слуханнях «Розвиток належного врядування на місцевому та регіональному рівнях» (м.Київ, 1.11.2011р.), присвячених голозуванню України у Комітеті Міністрів Ради Європи (травень – листопад 2011 р.), Президент України В. Ф. Янукович, акцентувавши увагу на об'єктивній необхідності проведення муніципальної реформи в державі, зазначив, що тут «мова йде про якісно нову філософію врядування, і нове бачення шляхів вирішення проблем» [1].

Глава держави також зазначив, що головним завданням сьогодення є визначення загальної послідовності кроків, що дозволять здійснити реформу максимально ефективно і, водночас, з найменшими ризиками для держави і суспільства. Він також назвав ці ризики і загрози, що є «зрозумілими, мабуть, кожному, хто мав справу зі сферою регіонального та місцевого управління:

- територіальні громади були практично усунуті від розробки місцевих бюджетів та програм територіального розвитку. Місцеві державні адміністрації, відповідальні за ці напрями, реалізовували їх у залежності від ситуації в центрі;

- різні політичні орієнтації голів місцевих державних адміністрацій, які призначались з Центру, та голів місцевих рад і мерів, які обирались на місцевих виборах, часто призводили до конфліктів, які на тривалий час блокували вирішення нагальних проблем розвитку громад;

- недосконала система делегування повноважень органами державної влади та місцевого самоврядування призводила до дублювання функцій, зростання бюрократичної тяганини та неспроможності реалізувати місцеві програми розвитку;

- останніми роками в діяльності місцевої влади загострилась проблема корупції при визначенні об'єктів фінансування та здійсненні державних закупівель. А також зловживання місцевими ресурсами, в першу чергу земельними, на розподілі яких стали заробляти нечисті на руку чиновники;

- в умовах фізичного зносу та моральної деградації житлово-комунальної інфраструктури виникли надмірні і неприпустимі розбіжності у визначенні собівартості й утворенні тарифів у сфері житлово-комунального господарства» [2].

На наш погляд, вказані ризики та загрози вельми переконливо демонструють те, що Україна все ще знаходиться у пошуку національної моделі місцевого самоврядування. Тому наукова доповідь присвячена виявленню аксіологічних підходів до формування національної моделі місцевого самоврядування в Україні.

Місцеве самоврядування у сучасному світі виступає як складний і багатоплановий соціальний феномен і правовий інститут, який знайшов своє закріплення в конституціях переважної більшості держав-членів міжнародної спільноти. Проте, не дивлячись на конституційну легалізацію місцевого самоврядування України, де воно виступає як якісно новий феномен сучасної української державності, має місце методологічно невизначений, практично амбівалентний підхід до нього з боку держави, який знаходить свій прояв в наявності постійної конфліктогенності у дихотомії «централізація – децентралізація», причому з наголосом в цьому відношенні на централізацію, по відношенню до компетенційних повноважень як суб'єктів, так й органів місцевого самоврядування.

Зазначені процеси, що проявляються, зокрема у спробах деяких суб'єктів законодавчої ініціативи держави, зокрема інститутів Парламенту, Президента і Уряду, до централізації зазначених вище повноважень, шляхом внесення змін і доповнень до чинного національного законодавства про місцеве самоврядування, об'єктивно стимулюють процеси нівелювання місцевої демократії і призводять до побудови «декоративного», «слухняного» та «позитивно передбаченого» для держави інституту локальної демократії, а у підсумку, до його дискредитації, згорання та ліквідації. Фактично вказані чинники не дають змогу сформуватися національній моделі місцевого самоврядування.

Разом з тим, обгрунтовано уявляється, що такі спроби приречені на провал, бо саме місцеве самоврядування, будучи загальною історичною спадщиною людства, універсальним засобом його виживання та існування, в процесі свого розвитку і досвіду у взаєминах з центральною владою придбало настільки важливе значення для громадянського суспільства, що центральна влада, рано чи пізно, але відступає перед його рішучістю функціонувати на території держави в повному і належному обсязі. Зазначені тенденції особливо

гостро проявляються та є вельми важливими саме в умовах формування та функціонування демократичної соціальної правової державності, коли «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» (ст. 3 Конституції України) [3].

Розглянемо критеріальні характеристики місцевого самоврядування в якості нового та важливого феномену сучасної української державності, а також в якості аксіологічних чинників формування національної моделі місцевого самоврядування в Україні.

Насамперед, слід звернути увагу на *історичний критерій* (коріння) у розвитку місцевого самоврядування. Природа цього явища, що виникло задовго до державності ще в первісному соціумі в рамках первісної общини, напряду пов'язана з екзистенційними (життєвими) домінантами необхідності колективного існування і функціонування людей перед зовнішніми погрозами. Потім місцеве самоврядування формується в грецьких містах-полісах, де з'являються перші структуровані елементи і інститути публічної влади (міський парламент, чиновники, глава міста-держави, армія, громадяни тощо), які стають прообразом державних інституцій і, фактично, передвісником державності. Діяльність римських муніципій підсилює колективістські публічні засади і вже в епоху феодалізму з'являється Магдебурзьке право, як класичний прообраз парадигми сучасної локальної демократії. Великий досвід самоврядування Запорізької Січі, а також земських та інших самоврядних установ, в період знаходження України у складі Російської та інших імперій та держав, закріпив місцеве самоврядування на рівні суспільної самосвідомості і ментальності народу України. Слід зазначити, що на українських землях пройшли своє функціонування, розвиток та занепад всі вказані історичні інституції, що збагатили не тільки історичну ретроспективу, але й обумовило та надало міцний поштовх до розвитку місцевого самоврядування в умовах суверенної державності.

Саме в її умовах проявляється інша критеріальна ознака місцевого самоврядування – *управлінська* – воно стає однією з гілок публічної влади. Згідно з ч. 2 ст. 5 Конституції України, «народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування». Це конституційне правоположення фактично змінило всю парадигму власних відносин у державі. Єдина публічна влада, що раніше здійснювалась тільки від імені держави, розділилась на відносно самостійні рівні – публічну державну владу та публічну самоврядну (муніципальну) владу [4]. Остання, не тільки уособлюється з функціонуванням органів місцевого самоврядування, що в рамках компетенції, передбаченої чинним законодавством, є самостійними у її реалізації, але й з тим, що публічна влада в таких умовах стає «гуманізованою», «гомоцентричною», орієнтованою на людину і громаду, а також диверсифікованою, чітко розділеною між відповідальними виконавцями, коли місцеве самоврядування визнається рівноправним партнером держави, а приватні інтереси узгоджуються з державними, а не безперечно підпорядковуються їм [5].

Третьою критеріальною ознакою місцевого самоврядування – *суб'єктною* – є поява в умовах демократичної державності якісно нового суб'єкта конституційно-правових відносин – територіальної громади, що виступає первинним суб'єктом місцевого самоврядування (ст. 140 Конституції України), а також основним носієм його функцій та повноважень (ст. 6 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. [6]). Відповідно до ст. 140 Конституції України, місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Поява дефінітивного визначення територіальної громади в Конституції України є яскравим свідомством не тільки існування рівнів публічної влади, а й появи нового колективного суб'єкта, який наділений відповідними владними та контрольними повноваженнями відносно формування та функціонування органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів (місцеві вибори, місцеві референдуми, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання тощо). Більш того, законодавець вперше закріплює положення, яке обумовлює функції та компетенційні повноваження органу публічної, хоча й самоврядної (муніципальної) влади з існуванням та функціонуванням колективного суб'єкта – сукупності жителів відповідної території держави.

Законодавцем дуже вдало сформульоване визначення територіальної громади, бо в ньому не міститься вказівка на правовий стан людини, яка входить до складу такої соціальної спільноти. Тобто, членами територіальної громади можуть бути не тільки громадяни України, але й іноземні громадяни, особи без громадянства, особи з подвійним та полігромадянством, біженці, трудящі-мігранти та члени їх сімей тощо. Зазначений склад громади набуває особливого значення в умовах глобалізації та європейської міждержавної інтеграції, коли державні кордони вже не є обмежувачами для пересування людини та для вибору нею місця проживання.

Попередній критерій місцевого самоврядування напряду та онтологічно і гносеологічно є пов'язаним з наступним критерієм – *об'єктним*. Основним об'єктом місцевого самоврядування виступають питання місцевого значення, що вирішуються територіальною громадою та органами місцевого самоврядування, які вона безпосередньо та опосередковано формує, в межах Конституції і законів України. Необхідно зазначити, що законодавцем до цих пір не дана дефінітивна характеристика питань місцевого значення, але, виходячи з їх важливості в якості динамічної складової існування територіальної громади, а тому й самого інституту місцевого самоврядування, можна дійти висновку, що до кола зазначених питань відносяться такі, від

вирішення яких напряму залежить стабільне існування та функціонування територіальної громади [7], тобто зазначені питання виступають в якості праксеологічної та телеологічної основ місцевого самоврядування.

В умовах проведення дієвої та ефективної адміністративної реформи, коли повинна відбутися модифікація самої філософії реалізації публічної влади, значення питань місцевого значення неухильно зростає. Такі питання фактично конститууються у систему державних та муніципальних послуг, що органи виконавчої влади та місцевого самоврядування будуть надавати громадянам та іншим жителям відповідних територій [8].

Зростання ролі місцевого самоврядування в процесі реформування державної виконавчої влади та локальної демократії обумовлює виникнення ще одної критеріальної ознаки МСВ – *аксіологічної* – яку можна визначити в якості процесу муніципалізації всіх сфер суспільного життя. На слушну думку академіка В.Я. Тація, Україні конче потрібна «муніципалізація» політико-правового життя, яка вже давно охопила цивілізовані країни. Це передбачає зміцнення влади на локальному й регіональному рівнях, формування регіональної політичної еліти, голос якої має розголос і сприйняття у столиці, серед вищих органів влади і враховується при формуванні державної політики, відображається в чинному законодавстві [9]. На наш погляд, поняття муніципалізації в рамках демократичної правової державності повинно мати досить широке тлумачення. Їм повинні бути охоплені всі процеси гуманізації та гуманітаризації суспільного та державного життя, бо фактично всі життєві устремління людей, практично всі їх багатогранні інтереси здійснюються на локальному рівні в межах територіальної громади, членами якої вони є, тобто в межах місцевого самоврядування. Звідсіля вся діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування в сфері реалізації, гарантування, захисту прав людини, повинна фактично бути спрямованою на локальний муніципальний рівень, де функціонує людина-член територіальної громади [10].

Сучасний інститут місцевого самоврядування може бути ефективно сполучений з феноменом «сучасний національний конституціоналізм» – і ще є наступною – *конституційно-домінантною ознакою* сучасного місцевого самоврядування. Таке сполучення є можливим з погляду особливої ролі і місця сучасного національного конституціоналізму в системі соціальних явищ. Більш того, слід зазначити, що він органічно корелює з концепцією і телеологічними домінантами локальної демократії. Категорія «сучасний конституціоналізм» володіє відносною самостійністю і визначається як «специфічне політико-правове явище, яке включає в якості структурних складових елементів ідейну доктрину, чинне законодавство і юридичну практику» [11], що властиві одній державі, тому практично всі критеріальні ознаки місцевого самоврядування, включаючи його історичну, аксіологічну, праксеологічну, суб'єктно-об'єктну складову, відповідають зазначеному вище політико-правовому та історико-правовому дискурсу. Бо ці ж ознаки в своєму структурованому аспекті, але тільки інтерпретовані на локальний рівень функціонування соціуму, з урахуванням територіальної дії і загального значення останнього для становлення і функціонування держави, дає нам й місцеве самоврядування. Воно виступає важливою складовою частиною конституційної доктрини, чинного конституційного законодавства і юридичної практики конкретної держави і у результаті, в свою чергу, виступає феноменом сучасного національного конституціоналізму.

Разом з тим, необхідно відзначити відповідну автономність місцевого самоврядування в рамках сучасного національного конституціоналізму, тобто і в рамках загальної конституційної доктрини, чинного конституційного законодавства і юридичної практики. Це обумовлено наявністю в місцевого самоврядування свого специфічного суб'єктно-об'єктного складу і достатньо широкого круга специфічних соціально-правових відносин. Проте ця специфіка не є антагоністичною загальному елементному складу і змістовному навантаженню конституціоналізму, а органічно його доповнює і розвиває. Підтвердженням чому є позиція І.М. Степанова, який, визначаючи великий потенціал конституціоналізму, пропонував розуміти під ним систему уявлень про загальнодемократичні, загальноцивілізаційні політико-правові цінності державно-організованого суспільства [12].

Розглядаючи конституціоналізм з позицій його структурованості (блоковості) в онтологічному розумінні, В.Т. Кабишев і Т.М. Пряхина, пропонують розуміти під ним верховенство і визначальну роль конституції в правовій системі, пряму дію конституції в конституційній регламентації державного ладу і політичного режиму, конституційне визнання прав і свобод людини, правовий характер взаємин громадянина і держави [13]. Таким чином, обидві доктринальні позиції обкреслюють конституційно-правовий простір, в який входить місцеве самоврядування в якості основної форми локальної демократії територіальних співтовариств, і одночасно зумовлюють його національний дискурс і кумулятивний потенціал.

Сучасна конституційно-правова доктрина займає важливе місце в генезисі місцевого самоврядування, тому її системно-телеологічний аналіз щодо останнього, дозволяє не тільки розглядати конституціоналізм як ідейно-теоретичну конструкцію, яка об'єднує ліберальні і соціал-демократичні течії, але і як таке явище, що може бути визнане «ідеальним» для творення і створення конституційного ладу, при якому «суб'єктивні права є більш значущими, ніж державні інтереси» [14]. Звідсіля виникнення в таких умовах в Україні сучасної моделі інституту місцевого самоврядування, є закономірним процесом розвитку демократичної правової державності.

Слід відмітити, що феноменологія місцевого самоврядування досить вдало сполучається з категорією «сучасний світовий конституціоналізм». В процесі такого сполучення вказані вище критеріальні ознаки транспонуються на глобальний рівень, перетворюючи місцеве самоврядування на мегатренд сучасного

розвитку правової демократичної і конституційної державності. І це виступає ще одною, якісно новою ознакою місцевого самоврядування – *міжнародно-правовою*.

У сучасному міжнародному співтоваристві місцеве самоврядування є найважливішим елементом конституційного ладу демократичних держав. Його соціальна і правова цінність полягають в тому, що воно фактично являє собою той специфічний рівень представницької і виконавчої публічної самоврядної (муніципальної) влади, яка, з одного боку, бере участь в реалізації завдань і функцій держави на локальному рівні управління, а з іншого – реалізує систему специфічних різнорівневих і багатооб'єктних інтересів жителів відповідних територіальних одиниць, що пов'язані з необхідністю організації стабільної життєдіяльності на локальному рівні соціуму і відрізняються від інтересів держави, але, в той же час, їм не суперечать [15].

Держави з традиційно розвиненою демократією достатньо давно визнали переваги місцевого самоврядування і відвели йому особливе та важливе місце в структурі національного і світового конституціоналізму. Це було обумовлено, в першу чергу, тим, що на національному рівні на органи місцевого самоврядування, які найтісніше пов'язані з населенням, була покладена відповідальність за вирішення практично всіх проблем локального характеру: житлового і комунального господарства, розвитку сфери послуг, екології, створення локальних систем освіти, охорони здоров'я, транспортної інфраструктури тощо. Все це, практично, розвантажило державну владу і дало їй можливість зосередитися на вирішенні питань загальнодержавного значення.

Місцеве самоврядування набуває важливого значення в умовах розвитку сучасного національного і світового конституціоналізму, тому що саме через повноцінне та дієве місцеве самоврядування може бути реалізовано найбільш важлива ідея існування і функціонування основних принципів демократії, а саме – безпосереднє здійснення влади народом, точніше населенням відповідної території – жителями відповідних адміністративно-територіальних одиниць держави. Це здійснюється шляхом вирішення важливих організаційних і організаційно-правових відносин у системі координат «держави (органи державної публічної влади) – місцеве самоврядування (органи і суб'єкти локальної демократії) – територіальна громада (сукупність жителів відповідної території держави) – житель (як член територіального співтовариства і суб'єкт, фізична особа, що функціонує на відповідній адміністративно-територіальній одиниці держави)». Стабільність відносин у вказаній системі координат, зумовлює її існування і має екзистенційне значення для існування не тільки держави як такої, а й для світової спільноти держав.

В результаті цього актуалізується міжнародний аспект локальної демократії в становленні і розвитку сучасного конституціоналізму. Адже створення системи органів локальної демократії на територіях національних держав в міжнародному аспекті стимулювало розробку в рамках міжнародних міждержавних регіональних організацій, зокрема таких як Рада Європи, цілої низки міжнародних угод. Вони включають принципи і норми щодо конституювання та інституціоналізації місцевого самоврядування на території держав-учасників таких угод. Підписання таких угод, які є угодами рамкового характеру, в першу чергу, Європейської Хартії місцевого самоврядування 1985 р. [16], накладає на держави-учасники міжнародні зобов'язання щодо визнання, легалізації, гарантування, охорони і захисту інституту місцевого самоврядування на своїх теренах. Контроль за виконанням вказаних зобов'язань, здійснюється міжнародною організацією, під егідою якої було підписано угоду, і реалізується в межах механізму конвенційного контролю, який міститься в кожній з угод такого характеру. Об'єктивною причиною створення такого міжнародного механізму є те, що міжнародне співтовариство розглядає місцеве самоврядування в якості важливого інструменту побудови демократії на рівні держав і могутнього засобу міждержавної інтеграційної співпраці і подальшого об'єднання.

Необхідно відмітити, що формування місцевого самоврядування в Україні і на пострадянському просторі виявилось одним з найважчих і, одночасно, найсуперечливіших завдань державного будівництва. На шляху цього процесу стояв і стоїть донині цілий комплекс економічних, фінансових, соціальних, політичних і правових проблем. В першу чергу, вони пов'язані: з тривалим процесом переходу до ринкових реформ; хронічною обмеженістю прибуткової бази і незбалансованістю місцевих бюджетів; розпадом існуючої соціальної інфраструктури, яка субсидувалася із коштів державного бюджету, і різким, істотним зниженням рівня життя населення; падінням його довіри до будь-яких інститутів влади; нарешті, із збереженням рудимента радянської системи – повним дублюванням повноважень місцевих рад різних рівнів, що веде до виникнення подвійної або конкуруючої компетенції і конфліктів, в які повинні регулярно втручатися органи центральної влади.

До важливих чинників, які обмежують і істотно стримують процеси розвитку системи місцевого самоврядування у вказаній групі держав, відносяться і чинники суб'єктивного характеру, які пов'язані з явною недовірою державних інституцій до нього, що призвело до відсутності до цього часу національних моделей його статутарного стану і подальшого розвитку.

Слід вказати, що на формування національної моделі локальної демократії впливають і різні доктринальні позиції щодо телеологічного призначення місцевого самоврядування, його «компетенційного наповнення», що іноді мають достатньо суперечливий, багаторівневий, а часом носять й антагоністичний характер. Такий стан справ обумовлений тим, що представники конституційної і муніципальної доктрин, а також законодавець в даний час розглядають місцеве самоврядування в якості: одного з фундаментальних

принципів конституційного ладу; однієї з форм народовладдя; специфічної підсистеми публічної влади; форми залучення громадян до участі в вирішенні питань місцевого значення; власне права на місцеве самоврядування; системної організації; різновиду суспільного управління; інституту громадянського суспільства; фундаменту сучасної філософії прав людини; найважливішого соціально-політичного і соціально правового феномену; важливого конституюючого і інституційного чинника правової державності; суб'єкта міжнародних відносин і такого, що володіє частковою міжнародно-правовою правосуб'єктністю (як квазісуб'єкт міжнародного публічного права – *Авт.*); соціального і територіального простору, де продукуються системні локальні інтереси; соціального простору, де виникають, виявляються, формуються і реалізуються практично всі життєві устремління людини; сфери виникнення і прояву муніципальних прав і свобод особи (людини); сфери реалізації компетенції місцевого самоврядування, його органів, посадових осіб, прав і обов'язків його суб'єктів; сфери реалізації практично всієї системи прав і свобод людини і громадянина; сфери реалізації функцій місцевого самоврядування; сфери реалізації відповідальності суб'єктів місцевого самоврядування тощо [17]. Така різноманітність підходів, при всьому позитивному відношенні до потенціалу локальної демократії, фактично «блокує» інтеграційну і методологічну складові місцевого самоврядування і не сприяє становленню муніципального права в якості самостійної галузі національного права держав пострадянського простору і держав, що розвиваються.

На наш погляд, повільні процеси становлення сучасної моделі місцевого самоврядування є прямо пов'язаними і з суперечливим розвитком процесів децентралізації і деконцентрації державної влади. Саме вони при позитивному і перманентному їх нарощуванні, повинні викликати об'єктивні передумови для реальної легалізації і подальшого розвитку місцевого самоврядування. Представляється, що закріплення таких тенденцій в законодавстві України і реалізація їх на практиці стануть свідомим результатом того, що наша держава твердо має намір будувати майбутнє на основі демократії, права і гуманізму.

Історичний досвід, разом з тим, свідчить, що завдяки саме місцевому самоврядуванню демократія перетворюється на справжнє народовладдя, і лише з визнанням і зростанням прав територіальних співтовариств, які є первинними його суб'єктами, конкретнішими і змістовнішими стають політичні і соціально-економічні права громадян, гармонізуються багатобічні відносини між ними і державою, стійкішою, стабільнішою стає сама держава, а влада, що нею реалізується, набуває демократичних і гуманістичних властивостей. Більш того, на тлі стійкості державно-правових і муніципально-правових механізмів, їх взаємодії, розвивається та стабільно функціонує ефективна державність.

Якісно новим етапом в історії вітчизняного місцевого самоврядування стала нова Конституція України 1996 р. і прийнятий на її основі Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» 1997 р. Таким чином конституційна правова держава силою своєї законодавчої влади привернула для реалізації своїх телеологічних доміант суспільні об'єднання жителів адміністративно-територіальних одиниць і включила їх у власний механізм. Слід зазначити, що вказані найважливіші нормативно-правові акти створили надійну і належну нормативну базу місцевого самоврядування в Україні. На її основі територіальні громади отримали гарантоване державою право і реальну можливість під свою відповідальність або під відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати в рамках Конституції і законів України питання місцевого значення (ст. 2 Закону України від 21.05.1997 р.) на благо жителів населених пунктів.

Проте, в сучасний період, в контексті подальшого розвитку і вдосконалення українського і світового конституціоналізму, вирішення питань становлення і організації системи місцевого самоврядування, компетентної діяльності його суб'єктів і органів, настійно вимагає свого вирішення найскладніший комплекс питань, які безпосередньо пов'язані із становленням громадянського суспільства, здійсненням режиму парламентаризму, захистом прав і свобод людини і громадянина, і мають виходи на інституційні і структуроутворюючі процеси існування і функціонування української демократичної державності.

Джерела самоврядування, у тому числі і місцевого, лежать в рамках громадянського суспільства. В процесі свого становлення і розвитку місцевого самоврядування, як матеріальна форма реалізації інтересу територіального співтовариства, легалізується державою і стає репродуцентом територіально-особових і територіально-групових, системних індивідуальних і колективних інтересів, які формуються на локальному рівні в процесі становлення, розвитку і взаємодії громадянського суспільства і демократичної правової держави.

Важливою критеріальною ознакою місцевого самоврядування, як феномена сучасного світового конституціоналізму, є його *інтеграційно-моделююча роль у вирішенні національно-етнічних проблем*. В умовах існування багатонаціональної України саме місцеве самоврядування виступає достовірною, оптимальною або найбільш прийнятною формою і простором здійснення національно-культурної автономії, тобто воно цілеспрямовано сприяє використанню національними меншинами своїх культурних традицій, мови, релігії, других національних устремлень на правових засадах. Не надаючи нікому національних привілеїв, воно, з одного боку, ефективно захищає і реалізує права і свободи громадянина і людини, а з іншого – виступає могутнім чинником, який перешкоджає відцентровим тенденціям, здатним викликати роздроблення єдиної держави.

Резюмуючи, необхідно відмітити, що вказані критерії феномену місцевого самоврядування повинні бути враховані в процесі створення його національної моделі за допомогою вибору оптимальних форм самоорганізації і самоврядування населення. Це надасть не тільки нового дихання телеологічній домінанті в розвитку демократичної правової державності, але й буде сприяти реальному виходу індивідуального і колективістського потенціалів населення України, здатним забезпечити усунення багатьох кризових явищ в житті суспільства і держави, додасть їм додаткових стимулів для розвитку і вдосконалення.

Література:

1. Виступ Президента України В.Ф. Януковича на міжнародних муніципальних слуханнях «Розвиток належного врядування на місцевому та регіональному рівнях». – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/21776.html>
2. Там само.
3. Конституція України 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 141.
4. Див.: Баймуратов М.А., Григорьев В.А. Муниципальная власть: актуальные проблемы становления и развития в Украине / М. А. Баймуратов, В. А. Григорьев. – Одеса: Юрид. літ., 2003.
5. Див.: Тацій В. Регіональні та самоврядні чинники в конституційно-правовому регулюванні суспільних відносин в Україні / В. Тацій. // Проблеми сучасного українського конституціоналізму / Упоряд.: В. Бринцев, В. Кампо, П. Стецок. – К.: Логос, 2008. - С. 171.
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 24. - Ст. 170.
7. Див.: Баймуратов М.А., Буряк Т.М. Объектный состав публичной самоуправленческой (муниципальной) власти: телеологические установки, идентификация, конституционно-правовая регламентация / М. А. Баймуратов, Т. М. Буряк. – Сумы: Универ. книга; М.: ТрансЛит, 2007.
8. Див.: Баймуратов М.М. Публічні послуги як нова парадигма в розвитку компетенції місцевого самоврядування / М. М. Баймуратов // Науковий вісник Академії муніципального управління. – Серія «Право». – 2009. – Вип. 2. – С. 53 – 65.
9. Див.: Тацій В. Вказ. праця.
10. Див.: Баймуратов М.О., Танаджи Г.Г. Муніципальні права людини /М. О. Баймуратов, Г. Г. Танаджи // Конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина в Україні / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К.: Вид-во «Юридична думка», 2008. – С. 183 – 193.
11. Ромашов Р.А. Современный конституционализм: вопросы истории и теории / Р. А. Ромашов. - СПб.: Санкт-Петербургская академия МВД России, 1998. – С. 5.
12. Степанов И.М. Социалистический конституционализм: сущность, опыт, проблемы/ И. М. Степанов // Советское государство и право. – 1987. - № 10. – С. 4.
13. Кабышев В.Т., Пряхина Т.М. Теоретические проблемы российского конституционализма/ В. Т. Кабышев, Т. М. Пряхина// Вестник Саратовской государственной академии права. – 1995. - № 2. – С. 32.
14. Ромашов Р.А. Указ. соч. – С. 12.
15. Баймуратов М.А. Международное сотрудничество органов местного самоуправления Украины // Дисс... д.ю.н. – Одеса, 1993. – С. 74.
16. Європейська Хартія місцевого самоврядування. – РС, 1985.
17. Див.: Баймуратов М.М. Місьцеве самоврядування як суб'єкт компетенції: до визначення парадигми повноважень / М. М. Баймуратов // Порівняльно-правові дослідження. – 2008. - № 2. – С. 120.

А.В. Малько
Директор Саратовського філіала
Федерального державного бюджетного урядування
Інститут державства і права Російської академії наук,
заслужений діяч науки РФ, д.ю.н., професор

М.П. Петров
Заместитель директора по науке Саратовського філіала
Федерального державного бюджетного урядування
Інститут державства і права Російської академії наук,
к.ю.н., доцент

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ УСЛОВИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ

Успешное реформирование исполнительной власти в условиях усложнения административной системы современного государства предполагает совершенствование механизма её ответственности, который, несмотря на

реальную активность, пока не приводит к желаемому системному эффекту, входящих в него организационных и правовых средств.

Ответственность публичной власти должна пониматься, прежде всего, как недопущение и преодоление конфликта интересов общества и государства, производного от таких действий (бездействия) субъектов публичной власти, которые препятствуют достижению публичных интересов.

Эффективность ответственности в управлении – результат большей правовой свободы и стимулирования его субъектов с помощью специальных контрольных систем и преимуществ самоорганизации, что приводит к одинаковой заинтересованности в хороших результатах государства и общества, вышестоящих и нижестоящих административных инстанций.

Среди условий реальной ответственности выступает демократизация и повышение эффективности исполнительной власти. В стремлении к эффективности публичной администрации логически выражена её ответственность за целесообразность принимаемых решений. Демократизм подразумевает открытый режим государственной администрации, специальные правовые меры, учитывающие сигналы, идущие от нижних структурных компонентов системы управления и от гражданского общества.

К системным недостаткам правового регулирования направлений, обеспечивающих ответственность субъектов исполнительной власти, относятся следующие негативные факторы:

- дисбаланс полномочий федеральных, региональных и местных органов публичной власти и концентрация наибольшего удельного веса ответственности и обязанностей на нижнем уровне публичной власти (пирамида власти проецирует перевёрнутую пирамиду ответственности);
- усиление независимости носителей публично-властных полномочий приводит к увеличению дистанции между ними, господству одних представителей над другими, и в результате к фикции ответственности: отвечают самые бесправные структурные компоненты системы;
- объём правовой ответственности публичной власти замещает личная ответственность за правонарушения и практика лояльности должностных лиц;
- реализация властных полномочий необеспечена адекватным нормативно-правовым сопровождением, закрепляющим правовые статусы публичных и непубличных субъектов, принимающих участие в управлении.
- понятие коррупции¹ сводится к группе составов коррупционной имущественной (материальной) направленности, опирается на оценочное понятие «использование должностного положения», в итоге антикоррупционная политика имеет репрессивный уклон;
- в число «коррупционно направленных правонарушений» не включается значительное число административных и дисциплинарных проступков, способствующих созданию коррупционных механизмов.

Принцип ответственности следует относить к принципам, организующим правовой материал и формирующим соответствующие правоотношения, выступающим неотъемлемым компонентом содержания общих правовых установлений в сфере исполнительной власти. С целью создания реальных правовых механизмов закрепления и реализации принципа ответственности власти необходимо предпринять следующие меры:

- системное сочетание при осуществлении правового регулирования: 1) властеграничивающих средств (гражданский контроль, институты народовластия, правосудие), в том числе средств формирования и учёта интересов граждан в деятельности власти; 2) принудительных правовых средств юридической ответственности; 3) средств легализации и индивидуализации властной компетенции; 4) установление баланса централизации и децентрализации, обуславливающего вертикальную интеграцию; 5) более открытый и прозрачный режим власти;
- наделение носителей исполнительной власти полнотой властных полномочий и максимальная индивидуализация компетенции;
- распространение единого режима ответственности на всех субъектов публичной администрации, включая небюрократические формы исполнительной власти государства;
- опора государственной административной политики не на разграничение компетенции, а на реализацию стратегии субсидиарности;
- концентрация на корпоративной приверженности менеджмента государственных и муниципальных организаций общим задачам;
- создание правовой возможности для расширения гражданского и внутриаппаратного контроля власти;
- инвентаризация правовых основ субъектов исполнительной власти на предмет уточнения целевых параметров их деятельности;
- установление в нормативно-правовом порядке персональной ответственности за внедрение систем управления качеством; ориентация руководителей всех уровней на необходимость учёта долгосрочных последствий решений.

Необходимо создание специальных условий, учитывающих специфику исполнительной власти по организации противодействия коррупции:

¹ См.: Федеральный закон от 25 декабря 2008 г. № 273-ФЗ «О противодействии коррупции» // Собр. законодательства Рос. Федерации. 2008. № 52 (ч. 1), ст. 6228.

- прийняти заходи до послідовного закріплення пріоритету антикорупційної стратегії за профілактикою корупції та активними формами реалізації антикорупційної функції;
- внести доповнення до законодавства про протидію публічній корупції з метою розширення кола суб'єктів корупційних проступків за рахунок включення до їх числа агентів публічного інтересу;
- розробити модельний правовий акт про протидію корупції субфедеративних образів, закріпивши як обов'язкових інституціональних складових регіональної антикорупційної політики такі компоненти, як 1) антикорупційне законодавство та регіональні програми (плани); 2) організаційно-структурна основа у вигляді антикорупційного органу або системи таких органів; 3) об'єднання антикорупційних зусиль: координація правоохоронних, попереджувальних та відновлювальних заходів протидію корупції з боку держави, місцевого самоуправління та громадянського суспільства;
- надати гарантії анонімності та захисту заявця при здійсненні громадянського контролю та повідомлення про факти корупції; імплементація норми про створення «надлежної захисту від будь-якої неоправданної заходи службовців, які мають серйозні підстави підозрювати наявність корупції та добросовісно повідомляють про свої підозри компетентним особам або властям»;
- закріплення крім загального поняття корупції, понять адміністративної та кримінально-карюваної корупції, дисциплінарного корупційного проступку, корупційно спрямованого діяння, корупції державних службовців, корупції осіб, які виконують державні функції, відкритої (негативної) корупції, прихованої корупції.

Л.М. Ніколенко
к.ю.н., професор кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ АКТИВ У ГОСПОДАРЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Для будь-якого дослідження має значення з'ясування причин і процесу виникнення перегляду судових актів, оскільки це сприятиме з'ясуванню його сутності та дозволить виявити такі елементи, які властиві різним його формам та які могли б визначити шляхи оптимізації всієї системи перегляду, встановленої в українському господарському судочинстві. Потрібно відзначити, що спочатку судовий процес розвивався шляхом формування цивільного судочинства. Розглядаючи судову систему Давнього Єгипту (XVI-X ст. до н.е.), слід виділити, принаймні, два види судів, що існували у той час. По-перше, це так звані кенбети. Слід підкреслити, що роль кенбета значно ширша за роль суду, і судові функції були лише частиною багаточисельних обов'язків кенбету. Крім здійснення судочинства, кенбет був органом, який також здійснював контроль. По-друге, храмовий суд (храмовий кенбет). Справи, що розглядаються цим судом, так або інакше пов'язані з храмом або його персоналом: у переважній більшості майнових спорів, віднесених до храмового суду, сторони належали до храмового персоналу.

У Древньому Вавилоні правосуддя здійснювалося державною владою, а саме світськими суддями, які призначаються царем. Закони Хаммурапі забороняли судді змінювати своє рішення. Проте, сам цар, будучи останньою судовою інстанцією, міг переглянути рішення, винесене суддею, за скаргою однієї із сторін.

У Древній Греції до реформи Солон (594 р. до н.е.) судовий процес проводив архонт-цар; рішення останнього не переглядалися.

Прадавньою формою процесу в Римі були так звані *Legis actiones*. Суть легісакційного процесу полягала у поділенні на дві стадії: *in iure* та *in iudicio*. Проведення *in iure* полягало в тому, що обидві сторони у присутності магістрату здійснювали певні, строго формальні дії. Завдання проведення *in iudicio* полягало в тому, що суддя повинен був досліджувати фактичні докази, що надаються сторонами, і прийняти судові рішення. Оскарження рішення не допускалося, тобто програна справа не могла бути відновлена.

Таке явище, як перегляд судових рішень в найрізноманітніших формах виникало і в інших державах. У VI ст. н.е. в північній і середній частині Італії оселився древнегерманський племінний союз, що проіснував на території Італії приблизно двісті років і що називався союзом лангобардів.

В Іранській державі (II ст. до н.е. - VII ст. н.е.) до завоювання країни арабами інститут перегляду судових рішень вже був досить розвинений. У судових установах того часу були дві категорії суддів: молодші та старші. Останні виступали як апеляційна інстанція при повторному розгляді справи (це відноситься до так званого світського суду датаров).

Поняття про перегляд рішення з'явилося в ранньофеодальній Англії через деякий час після завоювання норманів і було пов'язано з тим, що судова влада у той час була зосереджена в руках короля і його ради. У цей ранній період існував своєрідний інститут перегляду рішень, що приймаються народними судами, а пізніше судами графств.

У Франції оскарження судових рішень з'являється не раніше XII ст. Правом оскарження наділялися лише феодали.

З аналізу історії деяких держав виходить, що інститут перегляду прийнятого рішення з'являється вельми рано. Спочатку, коли вважалося, що спір вирішується Богом, рішення не переглядалося. Такі приклади ми знаходимо в Древній Греції та Римі царського періоду. Але джерело можливості перегляду рішення слід шукати не в тому, що в божественних веліннях не може міститися помилка. Джерело - у владі, якою володіла особа, або орган, що вирішує спір. Влада царя в Греції була досить велика, відповідно і його рішення визнавалися остаточними. У Давньому Єгипті, навпаки, жерці не володіли всією повнотою державної влади, тому допускалося оскарження рішень оракулів.

З розвитком і посиленням державної влади остання починає все більше і більше втручатися у всі сфери соціального життя. Роль третейських судів знижується, а державна влада, ставши «верховним арбітром», прагне підсилити свій авторитет. Окрім військової сили, засобами посилення були управління суспільством, законодавство і правосуддя, які повинні були, у свою чергу, відповідати суспільним потребам. Суспільство розвивалося, услід за цим удосконалювалася і судова процедура.

Причиною виникнення інституту перегляду слід визнати боротьбу інтересів різних соціальних груп, а точніше, необхідність їх ослаблення. У більшості знов виниклих або виникаючих держав володарем всієї повноти влади був монарх. Але він вимушений був піклуватися про свою репутацію, враховувати інтереси сторін, їх положення у суспільстві, аби не позбутися підтримки.

На кожному етапі історичного розвитку існує відповідна система соціальної справедливості, яка виконує стабілізуючі функції, утримуючи весь суспільний устрій в межах, далі за яких існуюча система суспільних відносин не може змінюватися без ризику руйнування або занепаду.

У середньовічній Франції та Германії оскарження за допомогою апеляції стало традиційним способом перегляду. До кінця XIII ст. існувала ціла система судових інстанцій, і можливо було переглядати справу до 4-5 разів; вершиною цієї системи був король. Причиною зміцнення апеляції слід вважати посилення централізованої державної влади.

Інститут апеляції сформувався в польському праві в першій чверті XVI ст. сторона, незадоволена рішенням, могла пред'явити до судді позов у тому, що він судив несправедливо. Позов слід було заявити відразу після оголошення рішення, інакше сторона втрачала на це право. У такій справі осудний ставав позивачем, а суддя відповідачем. Для обмеження права осуду судді було зазначено, що осудний повинен внести заставу (коч). Подання апеляції припиняло виконання рішення.

У Російській державі інститут перегляду існував вже в кінці XV ст. О. О. Борисова пов'язує його виникнення з виданням Судебника 1497 р. і Судебника Івана Великого 1550 р. Ми вважаємо, що перегляд судових актів існував і раніше. М. Михайлов відзначає, що у 90-х рр. XV ст. були прийняті деякі судні грамоти, що встановлювали ієрархію судових інстанцій: у першій інстанції судові функції здійснювали виборні судді, в другій - намісники, і так далі до Великого Князя. У вищестоящих інстанціях переглядалися і вирішувалися повторно справи, які були вирішені в нижчих інстанціях, а також завершувався розгляд справ, переданих з нижчих судових органів, коли «вони сумнівалися при розгляді позовної справи».

Слід підкреслити, що історією було визначено безліч різних способів перегляду рішень. Окрім апеляції, що виникла ще в Древній Греції і Древньому Римі, можна назвати наступні форми:

1. Касація. У Франції в XIV ст. вища судова влада належала Парламенту і Раді короля. Рішення Парламенту були остаточними, але допуск справи до Парламенту залежав від Ради. Якщо скарга виявлялася обґрунтованою, то справа передавалася до Парламенту, який повинен був у присутності короля виправити своє рішення. У 1587 р. було встановлено, що Рада короля (а точніше, один з його департаментів - Рада сторін) могла відмінити рішення Парламенту, лише з питань права.

2. Ревізія. Спосіб перегляду, відомий російському дореформеному процесу. Суть її в тому, що справи поступали на ревізію на підставі закону, або через розбіжність між судом і прокурором. Таким чином, надання справи до вищого суду відбувався не за скаргою сторони, а на підставі закону, причому справа послідовно розглядалися багаточисельними вищими судами. Кожен з вищих судів мав право, переглянувши справу, прийняти своє рішення. Статут цивільного судочинства Німеччини 1877 р. і Статут цивільного судочинства Австрії 1895 р. також передбачали ревізійне провадження, але по суті своїй це була касація; відмінність полягала лише в тому, що ревізійний суд не був пов'язаний аргументами скарги і користувався в деяких випадках правом прийняття власного рішення.

3. Законодавству Польщі XIV-XV ст. був відомий такий спосіб перегляду рішення, як ремісія. За власною ініціативою або на вимогу сторін суд приймав рішення про передачу якої-небудь справи для розгляду до суду вищої інстанції (на віче або у королівський). Наприклад, коли сторона стверджувала, що підсудна лише монаршому суду.

4. У французькій судовій системі розрізняють способи оскарження звичайні (апеляція і відзив на заочне рішення) і способи оскарження особливі (касація, прохання про перегляд, прохання третіх осіб про відміну рішення, прохання про залучення суддів, що прийняли рішення, до цивільно-правової відповідальності) або надзвичайні. Відмінність полягає в тому, що сторони не можуть застосовувати особливі способи оскарження до тих пір, поки є можливість використання звичайних способів оскарження. При застосуванні особливих способів оскарження припинення виконання допускається лише в разі прийняття судом спеціальної постанови, а при

вживанні звичайних способів оскарження за загальним правилом рішення не підлягають виконанню. Застосування надзвичайних способів оскарження вимагає спеціальної вказівки про те в законі; відносно звичайних вказуються лише випадки, коли таке оскарження виключене.

Прохання третіх осіб про відміну рішення, як спосіб оскарження, покликане надати можливість зацікавленим третім особам здійснити перегляд судового рішення, прийнятого тією ж судовою інстанцією, або перегляду справи вищою судовою інстанцією. Це єдиний спосіб оскарження, який треті особи можуть застосовувати.

Прохання про залучення суддів, які прийняли рішення, до правової відповідальності може спричинити відміну рішення і відшкодування збитків, сторонам, або лише відшкодування збитків. Це може мати місце і при обманних діях судді, хабарництві, професійній помилці. Відшкодування збитків покладається на державу з правом регресу по відношенню до відповідних суддів.

5. Відзначимо специфічні для США способи оскарження, про які вже говорилося вище. Це прохання якої-небудь сторони, адресоване Верховному Суду США, про витребування справи з апеляційного суду для перегляду (by certiorari). Сюди ж можна віднести і перенесення до Верховного Суду США яких-небудь правових питань у справі, що розглядається у нижчому (апеляційному) суді (by certificate).

6. Нагляд. Дана форма стала зароджуватися в кінці 1917 р. у радянському праві. Спочатку цей інститут був характерний лише для кримінального процесуального права. Декретом ВЦИК і СНК РСФСР від 10 березня 1921 р. «Про вищий судовий контроль у РРФСР» на Народний комісаріат юстиції був покладений вищий судовий контроль, який і послужив підставою для створення інституту перегляду в порядку нагляду.

При провадженні в порядку нагляду перевіряється правильність застосування норм матеріального і процесуального права. Порушується дане провадження лише за протестами спеціально уповноважених посадових осіб. Незалежно від обґрунтування протесту справа перевіряється у повному обсязі.

7. Перегляд судових актів за нововиявленими обставинами. Дана форма є у процесуальному законодавстві багатьох держав. На відміну від касаційного, апеляційного і наглядового порядку для даного провадження характерна його залежність від відкриття обставин, невідомих суду при прийнятті судового акту. Умовою допустимості перегляду є також невідомість нововиявлених обставин, при розгляді судом справи його учасникам.

Згаданий інстанційний принцип став характерним практично для всіх європейських країн (Великобританія, Франція, Бельгія, Голландія, Швеція, Норвегія, Данія, Німеччина, Російська Федерація і т. д.), а також Японії, США і інших держав.

У всіх розглянутих судових системах або безпосередньо при виникненні, або в процесі розвитку існувала інстанція, завданням якої було виявлення і виправлення помилок, допущених в нижчих інстанціях. Необхідність цього рано чи пізно виявлялася і усвідомлювалася законодавцями всіх часів.

Різноманіття історично виниклих форм перегляду судових актів пояснюється історичними особливостями розвитку держав, різним рівнем законодавчої техніки; станом права в цілому; необхідністю удосконалювання старих форми і створення нових і т.д. За всіма частковостями, обумовленими впливом часу, є відоме загальне - спрямованість на усунення судових помилок.

Сучасне українське господарське судочинство з цього різноманіття сприйняло наступні форми перегляду судових актів: апеляційна, касаційна і за нововиявленими обставинами. Причому історично вони виникли в самих різних державах (апеляція - в Древньому Римі; касація - в середньовічній Франції). Це вказує на спадкоємність форм перегляду різними судовими системами.

І.Д. Сліденко
доктор юридичних наук
Головний науковий консультант
Інституту законодавства Верховної Ради України

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ В ПРОЦЕСІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ

Анотація. В статті розкриваються особливості розвитку законодавства України, в умовах дії відновленої Конституції. Розглядаються проблеми законодавства, шляхи їх вирішення, з метою удосконалення системи законодавства України. Ключові слова: Конституція 1996 року, конституційна реформа, законодавство, розвиток законодавства.

Аннотация. В статье раскрываются особенности развития законодательства Украины, в условиях действия восстановленной Конституции. Рассматриваются проблемы законодательства, пути их решения, с целью усовершенствования системы законодательства Украины. Ключевые слова: Конституция 1996 года, конституционная реформа, законодательство, развитие законодательства.

Annotation. This article dedicated of the peculiarities of the laws of Ukraine, under the conditions of the restored constitution and the problems of legislation, their solutions to the improvement of legislation of Ukraine. Keywords: 1996 Constitution, constitutional reform, legislation, development of legislation.

Нинішній етап українського державотворення характеризується підвищеними вимогами, а отже увагою яка приділяється кількісним і якісним характеристикам законодавчої бази, а також засобам її забезпечення. Досвід функціонування та модернізації української держави, з очевидною ясністю показав, що саме цей фактор має чи не першочергове значення як для її розбудови, так і для удосконалення. Особливе значення це питання має в контексті конституційної реформи, адже один із аспектів розвитку Конституції, полягає саме створенні ефективного та якісного законодавчого базису. Інший сторона актуальності даної проблематики лежить у плоскості явищ глобалізації, та ефектами, що вони спричиняють в національній правовій системі України, які загалом можливо охарактеризувати, як виклики. Практично, мета та завдання, які стоять перед Україною на початку XXI століття, в значній мірі формуються саме ними. Таким чином, розвиток українського законодавства стає ключовою вимогою, як для оптимального і належного функціонування національної правової системи, так і для подальшого удосконалення Основного закону. В свою чергу підвищення ефективності, системності та цілеспрямованості законодавчої діяльності Верховної Ради України є основою для забезпечення розбудови української держави і громадянського суспільства, розвитку національної правової системи.

Питання законодавчого забезпечення реформ завжди було в центрі уваги українських науковців. Серед дослідників цього напрямку, слід звернути увагу на праці О. Копиленка, О. Зайчука, Ю. Шемшученка, В. Шаповала та ін.. Проте ситуація, що склалась після скасування змін до Конституції 2004 року, потребує додаткових досліджень цієї сфери.

Відновлення Конституції України в редакції 2004 року, та подальша стратегія законотворчих робіт. Дві події одночасно завдавали і завдають суттєвого впливу на законодавчий процес Верховної Ради України протягом останніх років. Це започаткована у 2004 році конституційна реформа, наслідком, якої стало внесення змін до Конституції України та відновлення дії Конституції в редакції 1996 року. 1 жовтня 2010 року, Конституційний Суд України визнав Закон № 2222, яким вносились зміни до Конституції України в 2004 році, неконституційним, і таким що втратив чинність, одночасно зобов'язавши органи державної влади привести усі нормативно-правові акти, у відповідність до редакції Конституції яка діяла до внесення змін 2004 року [1]. Як наслідок цього, слід провести надзвичайно велику роботу з метою приведення системи нормативно-правових актів у відповідність до діючої Конституції. Адже одна частина з них була прийнята на основі вже не чинних змін 2004 року, інша – адаптована під ці зміни, інша суперечила як автентичній так і змінени Конституції. На сьогодні, існує значна кількість нормативно-правових актів які регулюють суспільні відносини неналежним чином, згідно Конституції України. Існують, також правові лакуни, тобто області взагалі нерегульовані законами, хоча норми Конституції передбачають їх деталізацію на законодавчому рівні. При цьому, нерегульовані законом відносини лежать переважно в сфері організації та функціонування державної влади, а також реалізації приписів II Розділу Конституції. Окрім цього, частина відносин потребує систематизації та удосконалення, а частина – відтворення на законодавчому рівні. Робота в цьому напрямку вже почалася зі створенням тимчасової парламентської комісії, та внесенням змін у перші подані міністерством юстиції акти. Слід також заповнити правові лакуни, які залишилися з 1996 року, і прийняти відповідні нормативно-правові акти. Мова йде про нерегульовані законами суспільні відносини. Отже, магістральним напрямком розвитку українського законодавства стає адаптація законодавства до вимог Конституції 1996 року, та його удосконалення в загальному контексті подальшої модернізації основного закону та правової системи України в цілому.

Досягнення, проблеми та пріоритети в контексті розвитку законодавства України. На початок 2010 р. нормативно-правова база України містила 3698 законів, із них 665, таких, що мають базовий характер (в тому числі 21 кодекс), 985 законів про ратифікацію міжнародних договорів України, окрім того, що 61 міжнародний договір було ратифіковано постановами Верховної Ради України, 2048 законів про внесення змін до чинних законів України [2]. У спадок від радянських часів залишилися 74 закони Української РСР, із яких 4 кодекси. Крім того, втратили чинність 318 законів України. Власне цей перелік одночасно показує, як досягнення українського законотворчого процесу так і проблеми, що стоять перед ним. Суть їх полягає в наступному – зроблена велика робота по створенню законодавчої бази України, але потрібно зробити ще більше, в плані заміни застарілого законодавства, адаптації існуючого до вимог Конституції, та створенні абсолютно нового, що є відповіддю на виклики які стоять перед Україною. Ефективність діяльності парламенту будь-якої країни віддзеркалює рівень здатності держави вирішувати завдання, які постають перед суспільством. Важливим досягненням українського парламенту є подальше формування правової системи, здійснення конкретних законодавчих заходів для утвердження громадянського суспільства, демократичних інституцій, свободи слова, прав і свобод громадян та посилення уваги до української мови як засобу об'єднання суспільства, згуртування людей. Багато зроблено для гармонізації вітчизняного законодавства з європейським, поглиблення на законодавчому та практичному рівні співпраці України з ЄС та СОТ, виконання зобов'язань перед Радою

Європи. Це дало змогу нашій країні забезпечити повноцінне співробітництво на міжнародній арені, стати важливим чинником світової та європейської політики.

Проте в ході реалізації законодавчих ініціатив виявились і певні проблеми, характерні як загалом для законотворчості, так і специфічні – для української правової системи. Загалом, проблема необхідності вдосконалення механізму законодавчої роботи за роки незалежного розвитку України неодноразово ставала предметом концептуальних пропозицій органів державної влади та наукових інституцій, а також спроб формування перспективних концепцій і програм. У їх числі, наприклад, Концепція розвитку законодавства України на 1997 - 2005 роки та Орієнтовна програма законопроектних робіт в Україні, розроблені фахівцями Інституту законодавства Верховної Ради України.

Одні з основних проблем, що виникають в ході формування законодавчого поля, полягають насамперед в безсистемності законодавства, його внутрішні суперечливості та надмірні кількості нормативно-правових актів. Пов'язано це насамперед з тим, що парламент ніяк не може позбутися практики включення до порядку денного сесій непомірно великої кількості проектів законів, переважна більшість з яких за браком часу залишається нерозглянутою. Практичним проявом цієї тенденції в роботі Верховної Ради України стало дублювання питань, які вносяться на її розгляд. Це відчутно позначається на коефіцієнті корисної дії парламенту, а головне — звужує значення законів, сприяє формуванню уявлення про не обов'язковість їх виконання, можливість відходу від принципів правової держави. В той же час саме правова нестабільність є однією з причин поглиблення тривалої економічної кризи, соціальної несправедливості, матеріальної незабезпеченості більшості громадян та підвищення рівня внутрішньополітичної напруги. При цьому, аналіз законодавчої діяльності Верховної Ради України засвідчує, що її робота систематично перевантажена значною кількістю законопроектів, які носять, насамперед, рятувальний (нагальний) характер. Як ніколи раніше, загострилась проблема пошуку оптимальних шляхів удосконалення чинного законодавства, забезпечення системності законодавчого процесу.

Не меншою проблемою залишається якість законотворчості. Й до сьогодні можливо говорити про окремі прояви невміння і небажання формулювати юридичні норми як правило поведінки, а не як декларативні пропозиції. До проблем українського законодавства треба віднести і внутрішні протиріччя: самих законодавчих актів та підзаконних актів чи різних правових актів між собою; перевищення меж повноважень при прийнятті нормативно-правових актів (йдеться про розмежування функцій Верховної Ради України, нормотворчість Президента України, уряду та інших органів виконавчої влади). Вихід один — законодавчо передбачити відповідальність суб'єкта за вторгнення на чуже правотворче поле. Необхідно звернути увагу і на інші недоліки: постійні внесення змін і доповнень до закону негативно впливають на стабільність законодавства в цілому і правову передбачуваність зокрема, а копіювання нормативних розробок інших держав без відповідної адаптації нерідко привносить у нашу правову систему норми і принципи, не характерні для неї, що загрожує блокуванням застосування інших положень. Очевидно, що позбутися такої української практики можна і треба, у тому числі через здійснення осмисленої, науково-обґрунтованої кодифікації та систематизації законодавства за загальними, галузевими та міжгалузевими ознаками. Під час такої кодифікації стає можливим забезпечення єдності в законодавстві, уникнення протиріч, усунення колізій і прогалин та інших дефектів законодавства.

Слід також визнати, що недосконалість законодавства та його подеколи декларативний характер, непідкріпленість закону реальним механізмом впровадження набули системного характеру. Це добре видно хоча б на прикладі Конституції, яка гарантує соціальні права людини, і законів, що не відображають її положення. Ще більше недосконалостей у поточному законодавстві: законодавство про виконавче провадження позбавляє можливості судового контролю за виконанням судових рішень і тривалістю виконання; законодавство про приватизацію та земельне законодавство через їх непрозорість створюють нерівні умови для набуття права власності фізичними та юридичними особами й водночас — великі можливості для маніпулювання і корупційних дій. Проблемою є також і те, що майже половина із 685 первинних, оригінальних законів України не відповідає стандартам Ради Європи та нормам Європейського Союзу. Значна частина нормативно-правових актів реєструються з обмеженим доступом (таємні, для службового користування). А додаймо сюди майже 29 тисяч постанов Кабміну, які у свою чергу базуються на такій законодавчій базі. До того ж уже можна говорити і про поширену практику підправлення закону, підзаконними актами.

Якщо ж визначати систему пріоритетів законотворчої роботи, зумовлених нагальними потребами суспільного розвитку України, то її показниками є ухвалення законів, передбачених у нормах Конституції України 1996 року; посланнях Президента України до Верховної Ради України; його листах про першочерговість і невідкладність розгляду законопроектів; у програмах діяльності Кабінету Міністрів України; виборчих програмах політичних партій та блоків; напрацювання ідей і тем на потребу дня власне парламентом; забезпеченням державою міжнародних домовленостей, зобов'язань перед Радою Європи та Європейським Союзом у рамках Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами – членами, гармонізацією національного законодавства з нормами та вимогами ГААТ/СОТ тощо. Принципи законодавчої політики, які послідовно виробляються парламентом України і запроваджуються в практику, поступово стають визначальним фактором демократичного розвитку суспільства, передбачають конкретні напрями реалізації законодавчої функції держави, ґрунтуються на програмах розбудови незалежної

України та суспільних сподіваннях. Творити таку справжню політику можна лише з допомогою стратегії прийняття продуманих законів. Ця стратегія має стати стрижнем усього політичного життя держави, системного розвитку українського законодавства. Вона втілює наміри і прагнення народу до кращого життя, зміцнення національної державності, міжнародного авторитету своєї країни. Важливою складовою такої законодавчої політики є врахування інтересів окремих соціальних верств населення України, політичних, професійних, культурних та інших громадських об'єднань, а також регіональних особливостей. Вона зорієнтована на реальне законодавче забезпечення очікувань громадян щодо розвитку високих гуманістичних засад у житті нашої країни, ствердження в Україні справді цивілізованих демократичних норм, входження до загальноновизнаних прогресивних європейських і світових міждержавних об'єднань.

У контексті вдосконалення розвитку національної правової системи істотна увага повинна приділятися розв'язанню питань визначення пріоритетів законодавчої діяльності, їх ієрархії та послідовності реалізації, методам та практичним аспектам забезпечення цього процесу. Сьогоднішні орієнтири стратегічного розвитку України пов'язуються з конституційною реформою, вирішенням проблем подальшого зміцнення і розвитку демократичних засад державного і суспільного життя, подоланням кризових явищ у політичних, економічних, соціальних відносинах, здійсненні правової реформи тощо. Адже ці проблеми важливої державної ваги мають розв'язуватись, перш за все, через законодавчу політику. При цьому, перш ніж вносити зміни до Основного Закону держави, слід глибоко опрацювати комплекс відповідних питань, насамперед достеменно з'ясувати, наскільки вони необхідні, яка в них об'єктивна потреба, які в результаті цього будуть політичні, економічні, соціальні та інші наслідки. Керуватися лише особливостями сучасного моменту, що вимагає, як правило, подолання існуючої чергової політичної кризи, навряд чи виправдано. Слід у першу чергу визначити, чи дійсно визріли об'єктивні потреби реформ, заради чого вносяться зміни до Конституції країни, які наслідки вони викличуть не тільки на даному етапі, а й на більш віддалену перспективу, науково і всебічно дослідити, вивчити плюси і мінуси таких змін у житті суспільства і держави.

Розробка і реалізація законодавчої політики повинні бути спрямовані, перш за все, на формування українського правового простору адекватно існуючим соціально-економічним і політичним реаліям, на вирішення нагальних проблем українського суспільства у складний період його розвитку шляхом запровадження нових і вдосконалення чинних законодавчих актів, забезпечення чіткої, ефективної і послідовної юридичної регламентації життя держави і суспільства, створення умов для творчого і самодостатнього їх розвитку, подолання негативних суспільних явищ, встановлення сталої законності і правопорядку в країні, формування високої суспільної та індивідуальної правосвідомості, поліпшення загального правового клімату та створення атмосфери обізнаності громадян у своїх правах і обов'язках. Зміна акцентів у законотворенні на користь суспільних потреб очевидна і є невідкладною для реалізації в практичній роботі парламенту. Якість чинного законодавства має визначатися не лише суто юридичними достоїнствами прийнятих законів, а й тим, які закони приймаються і наскільки своєчасно ухвалюються, якщо мати на увазі гостру потребу суспільства в них. Відображенням суспільних настроїв і потреб, а також орієнтиром для законотворчої діяльності є узагальнені дані про кількість та зміст звернень громадян до Верховної Ради України.

Необхідно також підкреслили актуальність проведення прикладних правових досліджень у цій сфері, адже зрозуміло, що ефективність законодавчої діяльності залежить багато в чому від залучення до цього процесу потенційних можливостей вітчизняних наукових центрів та юридичних вищих навчальних закладів. Взагалі, науковим підґрунтям для законодавчої діяльності повинні слугувати результати правових досліджень у різних сферах життєдіяльності держави та суспільства. Водночас, проводячи такого роду дослідження, юридична наука не встигає за темпами законодавчої роботи Верховної Ради України. Щоправда, за результатами наукових досліджень у правовій сфері суб'єктами законодавчої ініціативи вдалося розробити чимало законопроектів. Проте, по відношенню до загальної кількості законопроектів, зареєстрованих у Верховній Раді України, цей показник у принципі не може задовольнити потреби парламенту. До речі, більшість з них, за оцінками експертів, фактично не мають перспектив бути імplementованими до чинного законодавства.

Таким чином, розвиток законодавства на сучасному етапі можна визначити як цілеспрямовану діяльність органів державної влади та суб'єктів громадянського суспільства, яка зумовлює причини, цілі та принципи, а також шляхи та засоби формування науково обґрунтованої системи законодавства, планування законодавчої діяльності, врахування у законодавчій процедурі особливостей структурування парламенту, створення та вдосконалення законодавства, досягнення ефективності його реалізації. Об'єктами законодавчої політики слід вважати систематизацію та вдосконалення законодавства, створення механізмів та інструментів його розвитку з урахуванням сучасних економічних, соціальних, внутрішньо - та зовнішньополітичних тенденцій, прогнозів їх розвитку, стратегічних пріоритетів та потреб громадян. Елементи формування та здійснення законодавчої політики мають містити: аналіз стану законодавства, законодавчий вимір суспільних потреб; прогнозування розвитку економічних, соціальних, політичних та інших процесів, вплив на них можливих змін у законодавстві; визначення засад, стратегії і тактики вдосконалення законодавства, розвиток процедур розробки та прийняття законодавчих актів; удосконалення та цілеспрямоване застосування контролю

за виконанням прийнятих законів; створення інструментів моніторингу ефективності застосування законодавчих актів тощо. В основу формування цілісної законодавчої політики повинні бути покладені, передовсім, законодавче забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина; реалізація верховенства права в усіх сферах суспільного життя; кардинальне вдосконалення політичної організації суспільства, спрямоване на його всебічну демократизацію; більш активна участь громадян в управлінні державою через політичні партії та громадські об'єднання, вибори та інші механізми прямої демократії. Кінцевою метою цієї політики є формування сучасних ідейних цінностей як універсальної форми та мобілізаційного стимулу самореалізації українського народу; досягнення загальнонаціонального примирення, ліквідація ідеологічного протистояння у суспільстві, в тому числі за рахунок налагодження конструктивної співпраці та тактичної взаємодії більшості з представниками опозиційних політичних сил; посилення регіональної єдності, що передбачає пошук базових важелів ліквідації відмінностей рівня життя громадян у різних регіонах; врегулювання відносин між державою і церквою, тощо.

Література:

[1]. Рішення Конституційного Суду України за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності), Закону України “Про внесення змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 року № 2222 – IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України). № 20 - рп/2010

[2]. Законодавча діяльність Верховної Ради України V та VI скликань: пріоритети, досвід парламентської практики, актуальні проблеми. К., 2009. - С. 8

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ГОСПОДАРСЬКОГО, ЦИВІЛЬНОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Абрамова О.О.
Юридичний факультет, 2 курс
Академія митної служби України

НАСЛІДКИ НІКЧЕМНОСТІ ПРАВОЧИНІВ У СТРУКТУРІ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ НА ПРИКЛАДІ НЕДІЙСНОСТІ ЗАПОВІТУ

Особливу дискусійність має питання щодо застосування наслідків недійсності нікчемного правочину, оскільки визнання такого правочину в судовому порядку не вимагається, і тому в юридичній літературі дискутується питання щодо можливості застосування наслідків нікчемного правочину без заявлення відповідної позовної вимоги про визнання нікчемного правочину недійсним.

Дискусія стосовно необхідності додаткового визнання нікчемних правочинів недійсними іноді має суто теоретичний характер, оскільки часто залишаються поза увагою потреби сучасної правозастосовної практики при вирішенні питання про застосування наслідків недійсності правочинів. У юридичній літературі ставиться питання про те, чи необхідно заявляти позовні вимоги про визнання нікчемного правочину, або одразу потрібно заявляти позовні вимоги про застосування наслідків його нікчемності. Прикладом такого дослідження можуть бути висловлювання В. В. Джуна, С. С. Потопальського, О. В. Кучера, І. В. Спасибо-Фатеевої, які пропонують своє бачення проблематики застосування наслідків нікчемного правочину, проте, як свідчить модернізація чинного законодавства, дані питання свого законодавчого втілення не знайшли.

Варто в контексті виникнення цивільних прав та обов'язків розглянути спадкові правовідносини, зокрема, випадки, коли підстава для виникнення права на спадщину за заповітом визнається такою, що виникають при визнанні заповітів недійсними. У ст. 1233 Цивільного кодексу України (далі ЦК України) визначено, що заповітом є особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті [7, с.316].

Але зроблено застереження, що право на заповіт має фізична особа з повною цивільною дієздатністю, бо інакше заповіт буде визнано недійсним. Встановлено, що недійсним є правочин, який вчинений із недодержанням вимог, а саме: зміст правочину не може суперечити ЦК України, іншим актам цивільного законодавства та моральним засадам суспільства, особа, яка вчиняє правочин повинна мати необхідний обсяг дієздатності, волевиявлення особи має відповідати її внутрішній волі, правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків. Також встановлено особливі вимоги до форми заповіту, а саме: заповіт складається у письмовій формі, із зазначенням місця та часу його складання, має бути підписаний особисто заповідачем та посвідчений нотаріусом або іншими посадовими особами.

Отже, заповіт, складений особою, яка не мала на це права, а також заповіт складений із порушенням вимог щодо його форми та посвідчення, є нікчемним. Таким чином, заповіт може бути як нікчемним, так і оспорюваним правочиним. Наприклад, цивільним законодавством Франції та Італії встановлено, що правочин, вчинений недієздатною особою, є оспорюваним, а не нікчемним. Зі змісту ж ч. 1 ст. 1257 та ч. 2 ст. 215 ЦК України випливає, що заповіт, складений особою, яка не мала на це права є нікчемним правочиним і подальшого визнання такого правочину недійсним у судовому порядку не вимагається.

Пленум Верховного Суду України № 7 від 30.05.2008 р. «Про судову практику у справах про спадкування» звертає увагу на те, що право на пред'явлення позову про недійсність заповіту виникає лише після смерті заповідача, у зв'язку з чим з метою встановлення наслідків недійсності нікчемного правочину в структурі способів захисту цивільних прав на прикладі недійсного заповіту слід дати правовий аналіз розвитку подій після смерті фізичної особи, яка склала заповіт, і який у подальшому певна заінтересована особа в судовому порядку намагається визнати недійсним. За таких обставин для застосування наслідків недійсності заповіту спершу необхідно встановити факт його нікчемності, тобто складання з порушенням вимог закону щодо його форми та посвідчення, а також його складання особою, яка не мала на це права. Також слід звернутися до теоретичних аспектів наслідків недійсності правочинів. В юридичній літературі наявні тези стосовно того, що для правильного застосування наслідків недійсності правочинів необхідно розмежувати їх види: нікчемні та оспорювані. Таке розмежування необхідне для правильного застосування положень чинного цивільного законодавства України щодо наслідків недійсності правочинів. На цю обставину звертали увагу М. Гусак, Ю. Попов. Вони вказували, що неоднозначно застосовується на практиці п. 2 ч. 2 ст. 16 ЦК, який визначає визнання правочину недійсним одним із способів захисту прав без уточнення, що йдеться лише про оспорювані правочини. Тому хоча ч. 2 ст. 215 ЦК встановлює, що визнання правочину недійсним судом не вимагається, судді ще часто розглядають такі справи по суті. Незважаючи на те, що визнання нікчемного правочину недійсним не є способом захисту прав або інтересів [5, с. 155].

У юридичній літературі ми можемо зустріти твердження про те, що у зв'язку з тим, що нікчемного правочину не існує, він не створює правових наслідків ні для кого та ні проти кого, а тому немає необхідності спростувати такий правочин у судовому порядку, оскільки він є недійсним на підставі закону. Разом з тим іноді

дефекти правочину бувають прихованими, і в таких випадках зовні дійсний нікчемний правочин може викликати певні фактичні у майнових відносинах учасників правочину та третіх осіб, а також служити підставою для вчинення інших юридичних дій. В таких випадках, з метою розвіювання зовнішньої видимості юридичного ефекту правочину та усунення викликаних ним або можливих у майбутньому фактичних змін, виникає необхідність у судовому підтвердженні недійсності. Однак слід мати на увазі, що рішення суду, ухвалене за позовом про нікчемність правочину, будучи за своєю природою установлюваним, нічого не змінює в матеріально правових відносинах сторін і третіх осіб, він як був, так і залишається недійсним. офіційно констатує факт, що вже існує[3, 178].

Отже, можемо дійти висновку, що при зверненні певної особи до суду з позовом про визнання заповіту недійсним фактично мова йде про встановлення факту його нікчемності, оскільки в судовому засіданні доводиться лише обставини, які вказують на те, що особа, яка склала заповіт, не мала на це права. Слід також зауважити, що виходячи з правової характеристики нікчемних правочинів, можемо дійти висновку, що позовні вимоги про встановлення нікчемності правочину за своєю природою не підлягають дії позовної давності.

Підсумовуючи викладене, можемо зробити висновок, що при оскарженні заповіту як правочину слід встановлювати, чи є спір стосовно заповіту, який у силу вимог закону є нікчемним, і на підставі зроблених висновків стосовно природи правочину, щодо якого виник спір, застосовувати положення законодавства про наслідки його недійсності у разі підтвердження обставин, що виключають дійсність даного правочину.

Список використаних джерел:

1. Джунь В. В. До питання про обов'язковість застосування реституції у разі неправозгідності угоди/В. В. Джунь // Вісн. господ. судочинства. – 2002.- № 4.
2. Потопальський С. С. Проблеми правового регулювання недійсності договорів за законодавством України /С. С. Потопальський //Вісн. господ. судочинства. -2005. - № 6.
3. Спасибо-Фатєєва І. В. Нікчемні правочини та їх наслідки/І. В. Спасибо-Фатєєва // Вісн. господ. судочинства-2004. - № 2.- С. 178
4. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними [Електронний ресурс]: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 06.11.2009 р. – Режим доступу:www.rada.gov.ua
5. Гусак М. Нікчемні та оспорювані правочини: регулювання за Цивільним кодексом України / М. Гусак, В. Данішевська, Ю. Попов // Право Україна.- 2009. .- № 6.- С. 114-120.
6. Заїка Ю. І. Форма заповіту як умова його дійсності / Ю. І. Заїка // Хмельниц. ін-т регіон. управління і права. – 2004. - № 1-2. – С. 73-76.
7. Цивільний кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. -2003- № 40-44.- Ст. 356. Поточна редакція від 16.10.2011.

Авдан О. Г.
асистент кафедри менеджмента
Мариупольського державного університета

ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В УПРАВЛЕНИИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНДУСТРИИ

Объединение организаций индустрии туризма позволяет им приобрести ряд выгодно отличающих их конкурентных преимуществ. Сравнительный анализ различных организационных форм объединения компаний позволил выявить, что у каждой из них есть свои достоинства и недостатки. Однако такая организационная форма объединения, как стратегические альянсы, является наиболее эффективной, так как представляется менее рискованной и не требует столь значительных капиталовложений, как создание глобальных объединений. Под интеграцией понимается установление таких взаимоотношений между предприятиями (юридическими лицами), которые обеспечивают долгосрочное сближение генеральных целей интегрирующего и интегрируемого предприятий и предоставляют организациям следующие преимущества: снижение уровня неопределенности в снабжении и сбыте, ограничение конкуренции, упрощение внедрения технологических новшеств, снижение издержек.

В основе интеграции часто лежит принцип объединения собственности, ресурсов, сфер деятельности. Организационные формы объединений разнообразны и зависят от национальной специфики управления той или иной страны. Но при всем многообразии форм объединений главными различиями являются: отношения собственности и производственная и контрактная кооперация.

В последние годы особое развитие и широкое распространение в индустрии туризма получил такой тип хозяйственных объединений, как стратегические альянсы, что объясняется следующими причинами:

- заполнение пробелов в существующих рынках и технологической базе;
- обращение избыточной производственной мощности в прибыль;
- снижение рисков и расходов, связанных с выходом на новый рынок;
- ускорение разработки и начала производства новой продукции;

- економия на масштабах производства;
- преодоление законодательных и торговых барьеров;
- увеличение диапазона операций;
- снижение издержек при сокращении операций.

Своеобразие этих союзов заключается в том, что они непосредственно не затрагивают отношения собственности в компаниях, поскольку сотрудничающие компании сохраняют свою автономию, а также нишу в сферах национального, регионального и локального рынков, союзы предполагают партнерские отношения в какой-либо отдельной сфере, например маркетинговой деятельности. Чаще всего стратегические альянсы являются формой горизонтального объединения организаций в пределах одной отрасли, хотя возможны и межотраслевые альянсы.

Выбор того или иного вида межфирменного обмена в стратегических альянсах обусловлен следующими факторами: желаемая степень гибкости во взаимоотношениях партнеров; размеры расходов и рисков, связанные с организацией сотрудничества; необходимость получения быстрых результатов; стратегические цели партнеров и т.д.

Как правило, различные виды межфирменного обмена редко существуют в "чистом виде", чаще всего они осуществляются в различных сочетаниях, взаимно дополняя и обуславливая друг друга.

Суть соглашений о франчайзинге состоит в том, что головная фирма заключает договор с организацией о предоставлении ей исключительного права на реализацию услуг под торговой маркой головной компании, т.е. небольшая и малоизвестная туристская организация (фирма или гостиница) включается в сбытовую сеть известной туристской компании, что расширяет возможности последней контролировать рынки с минимальными затратами.

Контракты на управление предполагают передачу оперативного контроля над туристской организацией или какой-то фазой ее деятельности специалистам другой компании за определенную плату. Такие соглашения могут касаться управления производством туристских услуг или кадрами, маркетинга или финансового управления. Оплата услуг принимает разные формы: проценты от объема продаж или прибыли, разовые вознаграждения и т.д.

Контракты по маркетингу похожи на соглашения о предоставлении управленческих услуг: начинающая туристская организация делегирует крупной компании индустрии туризма ответственность за все виды деятельности, связанные со сбытом всего или части ее туристского продукта за определенную плату.

В туристском бизнесе наиболее широкое распространение стратегические альянсы получили у мировых гостиничных цепей. Интеграционные процессы в сфере гостиничного хозяйства вызваны объективной необходимостью:

- обеспечения стабильной загрузки гостиницы. Поэтому в основе каждой гостиничной цепи лежит собственная система бронирования, ориентированная на первоочередную загрузку входящих в цепь гостиниц. Следует, однако, подчеркнуть, что система гостиничного бронирования сама подвержена интеграционным процессам (системы гостиничного бронирования, принадлежащие крупным авиакомпаниям, а также системы бронирования номерного фонда гостиниц, принадлежащие независимым консорциумам). Включение в такие системы электронного бронирования стоит дорого, и независимой гостинице это не под силу;

- формирования качественной гостиничной услуги, что зависит от целого ряда факторов: оформления интерьера, качества оборудования, квалификации персонала и обеспечения безопасности проживающих и их имущества. Поэтому все ведущие гостиничные объединения имеют собственные нормативы и стандарты оснащения всех помещений гостиницы, а также технологию и стандарты обслуживания. Для того чтобы обеспечить соответствие гостиниц принятым нормативам и стандартам оснащения, гостиницы идут на создание не только мощных централизованных снабженческих организаций, но и специализированных предприятий по производству и ремонту оборудования и мебели. Позволить себе это могут только крупные гостиничные объединения;

Поиск новой клиентуры и удержание старой заставляют гостиницы проводить глубокий анализ рынка, клиентуры, гостиниц-конкурентов, поставщиков и т.д., вести активную рекламную и сбытовую политику, что требует использования больших финансовых, информационных и человеческих ресурсов;

Подавляющее большинство крупных гостиниц считают подготовку кадров в государственных или коммерческих учебных заведениях недостаточной и создают свою собственную систему подготовки и повышения квалификации кадров, затрачивая на эти цели значительные средства.

В целом основные характеристики цепочек сводятся к следующему:

- схожесть в территориальном расположении; единство стиля (архитектура и интерьер); единство обозначений и внешней информации;
- просторный и функциональный холл; единство и быстрота регистрации клиентов; номера, продуманные для "частных путешественников";
- завтрак "шведский стол"; наличие конференц-зала; гибкая система тарифов; единое управление, маркетинг и служба коммуникаций.

Адамов Є. Ю.
студент ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СПЕЦИФІЧНІ РИСИ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ

У системі всіх цивільно-правових договорів договір дарування є окремим типом договірних зобов'язань, що застосовується у випадках безоплатного передання майна у власність іншої особи відбувається у цивільно-правових формах. Актуальність даної роботи полягає саме в тому, що договір дарування досить специфічний і тому потребує глибокого і досконалого вивчення. Даний договір має певні особливості щодо умов укладання та виконання, визначення прав та обов'язків сторін і правових наслідків невиконання (неналежного виконання) договору.

Метою даної роботи є аналіз основних особливостей договору дарування як специфічного різновиду цивільно-правового договору.

Вивченням таких особливостей та інших проблемних питань, що пов'язані з договором дарування, займалися такі вчені: О.В. Дзера, О.Р. Михайленко, О.А. Красавчиков, Н.С. Кузнєцова, Д.В. Боброва.

За договором дарування одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати у майбутньому іншій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність (пункт 1 статті 717 ЦК України). Як зазначалося, договір дарування є безоплатним, тому дарувальник не має права вимагати від обдаровуваної особи зустрічних дій майнового або немайнового характеру. Договір дарування, укладений з порушенням вимог закону про безоплатність передання іншій стороні майна у власність, є нікчемним.

У науковій літературі практично усталеним є підхід, за якого договір дарування трактують як реальний та односторонньо зобов'язувальний. Враховуючи законодавче визначення договору за ст. 717 ЦКУ, він може мати і консенсуальний характер [1, с. 105]. У літературі дореволюційної доби дарування розглядали як односторонній правочин, спрямований на припинення права власності дарувальника і, відповідно, на його набуття обдарованим [2, с.3]. В сучасній літературі дарування розглядають як договір. М.І. Брагінський, В.В. Вітрянський зазначають, що передання дарувальником майна як подарунка обдарованому зумовлює безпосереднє виникнення в обдарованого права власності на подароване майно. На відміну від інших реальних договорів, за якими передання майна має значення не лише факту укладення договору, але й виникнення зобов'язань сторін, укладення договору дарування не породжує жодних цивільно-правових відносин, а веде до набуття права власності в обдарованого. Тобто, дарування є договором, але таким, що не підпадає під загальноприйнятий дихотомічний поділ договорів на реальні і консенсуальні. А тому, зазначають вчені, дихотомічний принцип класифікації всіх цивільно-правових договорів на реальні і консенсуальні має умовний характер, оскільки не охоплює всіх випадків [3, с. 336–340]. А відтак договір дарування з обіцянкою дарування, є консенсуальним, а договір дарування, укладений шляхом передання майна обдарованому є речовим договором – особливою категорією цивільно-правових договорів [4, с. 278–282].

Договір дарування є безвідплатним. Тобто, встановлення в самому договорі будь-якого зустрічного еквіваленту з боку обдарованого на користь дарувальника буде означати, що такий договір не є даруванням (ч.2 ст.717 ЦКУ) [7, с. 136].

Проте не можна вважати порушенням ознаки безоплатності договору дарування такі випадки: виконання обов'язку обдаровуваною особою з метою використання подарунка для певної, обумовленої мети (пожертва – ст.729 ЦК України). Зустрічне задоволення тут відсутнє, оскільки виконання обов'язку з використання подарунка стосується третіх осіб; покладення на обдаровувану особу обов'язку на користь третьої особи (ст.725 ЦК України) [5]. Такий обов'язок полягає у вчиненні певної дії або утримання від її вчинення, а саме: передати грошову суму чи інше майно у власність, виплачуючи грошову ренту, надати право довічного користування дарунком чи його частиною, не пред'являти вимог до третьої особи вимог про виселення тощо. Такий обов'язок особа бере на себе добровільно, керуючись власними інтересами, а певне майнове задоволення надається третій особі, права якої обтяжують (обмежують) право власності обдаровуваного. Безпосереднє зустрічне задоволення дарувальник не отримує; покладення на обдаровувану особу обов'язку на користь дарувальника. Наприклад, дарувальник залишає за собою право сервітуту (проходу, проїзду, прогону худоби тощо) у подарованій земельній ділянці або право проживання у подарованому будинку.

Отже, договір дарування може бути взаємним, у ньому можна встановити обов'язки обдаровуваного, але вони не можуть вважатися зустрічним задоволенням і не скасовують безоплатність цієї угоди [6].

Договір дарування за ЦК України – це односторонній договір. З одного боку потрібна передача дарувальником у дар речі або майнового права, з іншого, – згодою обдаровуваного на прийняття дару.

Договір дарування є одностороннім, але надто специфічним. Реальний договір дарування, як правило, не породжує зобов'язань. Він укладається і виконується у момент передачі речі. Попереднє регулювання даних правовідносин за допомогою норм ЦК УРСР 1963 р. ґрунтувалося на тому, що обдаровуваний набував право власності на майно без будь-яких зобов'язань. Новий ЦК України передбачає винятки з цього правила, що стосуються двох аспектів: можливості не набуття права власності та обтяження певними обов'язками:

По-перше, це стосується договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому. Виникає зобов'язальне правовідношення – кредитором стає обдарований (ст. 723 ЦК України), оскільки йому передано певне право вимоги, а боржником – дарувальник. Право вимоги щодо третіх осіб може передаватися лише на підставі цесії.

По-друге, покладення на дарувальника обов'язку (це є новелою ЦК України), якщо йому відомо, повідомити обдарованого про недоліки речі або її особливі властивості, що можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна як самого обдарованого, так і інших осіб. Через невиконання він зобов'язаний відшкодувати шкоду, якщо при володінні, користуванні дарунком була заподіяна шкода (ст. 721 ЦК України) [5].

Певні особливості має предмет договору дарування. Предметом можуть бути не тільки речі, а й майнові права (вимоги) щодо відносин дарувальника з третіми особами, звільнення від майнових обов'язків перед дарувальником чи третьою особою. У цьому разі поєднуються такі різні об'єкти, як майно (речі та майнові права) і дії (звільнення від обов'язку). Предметом дарування можуть бути лише окремі юридичні дії: прощення боргу (дарувальник звільняє обдарованого від обов'язку перед самим собою), переведення боргу (дарувальник переводить на себе зобов'язання обдарованого перед третьою особою), прийняття на себе зобов'язання (дарувальник виконує зобов'язання за обдарованого, або за особу, що обдаровується). Усі ці дії поєднує одне — вони спрямовані на збагачення того, хто обдаровується, тобто збільшення його майна. Предметом договору дарування можуть бути будь-які не вилучені з обороту речі, у тому числі й такі, як гроші та цінні папери. Дарування обмежених в обороті речей (мисливської рушниці) не повинно порушувати їх спеціального режиму. Майнові права можуть мати як зобов'язальний (права вимоги), так і речовий характер. Деякі майнові права взагалі не можуть відчужуватися (наприклад, аліментні).

Що стосується сторін, то у договорі дарування ними можуть бути будь-які фізичні та юридичні особи. Підприємницькі товариства як юридичні особи можуть укласти договір дарування між собою, якщо право здійснювати дарування прямо визначено установчим документом дарувальника. Як дарувальниками так і обдарованими можуть бути держава, Автономна Республіка Крим, територіальні громади в особі уповноважених органів.

Сторонами у договорі дарування виступають дарувальник та обдарований. Укладення договорів дарування громадянами повинно здійснюватися з дотриманням загальних правил цивільного законодавства про їх дієздатність. Окрім того, п. 2 Ст. 720 ЦК закріплює додаткову гарантію захисту осіб, які перебувають під опікою або не досягли віку для повного рівня дієздатності - батьки (усиновлювачі), опікуни не мають права дарувати майно дітей та підопічних [5].

Юридичні особи виступають сторонами у договорі дарування в межах своєї спеціальної дієздатності – договір дарування між юридичними особами, які займаються підприємницькою діяльністю, не допускається, якщо право дарування прямо не передбачене у статуті дарівника. Однак це не стосується права таких юридичних осіб робити пожертви. Від імені дарувальника договір дарування може бути укладений його представником. А доручення на укладення договору дарування, в якому не зазначено імені обдарованого, є недійсним.

Значні особливості має форма укладання договору дарування. По-перше, усна форма договору за ЦК передбачена для дарування речей особистого користування та побутового призначення. По-друге, письмово укладається договір дарування майнового права та договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому. У разі недотримання форми такі договори є недійсними. По-третє, договір дарування нерухомої речі укладається письмово і посвідчується нотаріусом. По-четверте, договір дарування рухомих речей, які мають особливу цінність, укладається письмово. Законодавець не визначає критеріїв віднесення речі до такої, що має особливу цінність. Але, водночас, дарування цінних рухомих речей може здійснюватися усно, оскільки коментовані правочини не є нікчемними. Передання такої речі за усним договором визнається правомірним, якщо судом не буде встановлено незаконності заволодіння нею з боку обдарованого (ст. 719 ЦК) [5].

Також важливо зазначити, що певними особливостями зумовлена передача в дар майнового права. Специфіка предмета договору дарування майнових прав зумовлює необхідність письмової форми правочину. Аналогічна ситуація складається у разі, коли укладення договору не збігається з моментом передачі дарунка. В цьому випадку має місце консенсуальна угода. Недотримання письмової форми угоди є підставою для визнання її недійсною. Спеціальна вимога щодо форми правочину встановлена для дарування валютних цінностей у розмірі, який перевищує п'ятдесятикратний розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Наприкінці необхідно зазначити, що існує така форма дарування як пожертва. Її зміст полягає даруванні нерухомих та рухомих речей, зокрема грошей і цінних паперів, особам, визначеним ч. 1 ст. 720 ЦК, для досягнення ними певної, наперед обумовленої мети, загальнокорисної цілі [5]. Оскільки пожертва є даруванням, до неї застосовуються положення про договір дарування. Відмінність від дарунка вбачається в тому, що пожертва призначена для користування невизначеної кількості осіб і має конкретне призначення. Окремо встановлюються лише права жертвувача на здійснення контролю за використанням пожертви відповідно до мети, встановленої договором про пожертву. У випадку неможливості використання пожертви за призначенням жертвувач дає згоду на використання пожертви за іншим призначенням (у разі смерті

пожертвувача або ліквідації юридичної особи – за рішенням суду). Згідно з ч. 3 ст. 730 ЦК України, жертвувач має право вимагати розірвання договору про жертву, якщо жертва використовується не за призначенням [5].

Отже, в результаті проведеного аналізу договору дарування та його основних особливостей, можна зробити наступні висновки. В цілому можна зазначити, що дарування завжди є договором, заснованим на взаємній згоді сторін, який передбачає згоду обдаровуваної особи безоплатно прийняти пропонуване майнове право. Виходячи з цього, По-перше, істотними ознаками договору дарування є: безоплатність й вичерпний характер способів дарування.

По-друге, юридична характеристика договору дарування за ЦК України свідчить про те, що він: спрямований на передачу майна у власність; безоплатний; може бути одностороннім або зовсім не мати зобов'язального характеру; бути як реальним, так і консенсуальним, а в деяких випадках формальним договором.

Список використаних джерел:

1. Цивільне право України : підручн. : У 2 кн. — Кн. 2. — / [за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової]. — К. : Юрінком Інтер, 2002. — 864 с.
2. Мейер Д. И. Русское гражданское право : В 2-х ч. [по испр. и доп. 8-му изд.], 1902. — Ч. 1. — М., 1997. (Сер. Классика российской цивилистики). — С. 3.
3. Брагинский М. И. Договорное право. Кн. вторая : Договоры о передаче имущества — [изд. 4-е, стереотипное] / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. — М. : Статут, 2002.
4. Брагинский М. И. Договорное право. Кн. первая : Общие положения — [изд. 4-е, стереотипное]. / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. — М. : Статут, 2001.
5. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 (з наступними змінами та доповненнями) за № 435-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
6. Иоффе О. С. Обязательственное право. –М.: "Юрид. лит.". 1975. – 872 с.
7. Яворська О. Особливості дарування як способу безвідплатного передання майна у власність. – Вісник Львів. Ун-ту. – Серія юридична. – 2008. – Вип. 46. – С. 135–143.

Алієва Карина Володимирівна
студентка I-го курсу «Магістратура»
Інститут права
Донецький університет економіки та права

ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПОНЯТТЯ ДІЛОВА РЕПУТАЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Метою даної роботи є аналіз сучасного законодавства, регулюючого поняття ділової репутації юридичної особи, а також думок вітчизняних науковців та внесення пропозицій щодо його вдосконалення для ефективного та справедливого вирішення справ та спорів даної категорії.

В останні роки найбільш поширеним видом недобросовісної конкуренції в Україні є правопорушення, об'єктом яких виступає ділова репутація суб'єктів господарювання. Зазначені дії здатні викликати серйозні негативні наслідки у вигляді збитків та різних перешкод у конкурентній боротьбі як для власника ділової репутації, так і для інших суб'єктів господарювання, що добросовісно діють на ринку. Потерпілими від цих правопорушень стають також і споживачі: в них виникають омиани щодо якості товарів (робіт, послуг), які представлені на ринку. З одного боку, це негативно впливає на реалізацію споживачами їх законних прав, а з другого – заважає добросовісно брати участь у ринкових відносинах.

Такий нематеріальний актив суб'єкта господарювання, як ділова репутація найбільш уразливий перед несанкціонованим використанням конкурентами. Висока та ефективна ділова репутація суб'єктів господарювання здобувається не один рік, тому деякі недобросовісні суб'єкти господарювання для отримання швидкого успіху та визнання на ринку, серед споживачів, використовують чужу ділову репутацію. Це безумовно наносить великі збитки тим суб'єктам господарювання, чію ділову репутацію неправомірно використовують, оскільки успіх діяльності підприємства напряму залежить від його ділової репутації, яка також є джерелом великих прибутків для її власників. У всьому світі ділова репутація суб'єкта господарювання відноситься до інтелектуальної власності і її незаконне використання призводить до покарання згідно із законодавством. В Україні періодично вносяться зміни до законодавчих актів відносно правового регулювання ділової репутації. Але у вітчизняній практиці існує цілий ряд спірних питань.

На сьогоднішній день на законодавчому рівні не закріплене поняття ділової репутації юридичної особи, а також великим недоліком є відсутність розмежування між діловою репутацією фізичної особи і юридичної. Все це як результат ускладнює вирішення судами справ даної категорії.

Дослідженню ділової репутації присвячено багато публікацій як українських, так і зарубіжних авторів, зокрема О.Безуха, А.Дерінгера, І.Коваль, О.Кондратьєвої, Л.Кондратенко, С.Кузьміної, Н.Круглової, В.Куліщенко, О.Мельниченка, І.Нойффера, М.Панченка, Н.Саніахметової, С.Стефановського, Анісімова А.Л.,

Венедиктова В.І., Галянтича М.К., Ерделевського О.М., Кохановська О.В., Полуйчик Н., Стефанчук Р.О., Палюк В.П., Шимон С.І., та інші.). Визначення ділової репутації в цих працях істотно відрізняється, оскільки кожен автор виходить зі свого світобачення і в результаті немає єдиний думки відносно визначення поняття ділової репутації. Це є нагальною проблемою, яка потребує негайного реагування зі сторони держави в особі законодавчого органу.

Що ж стосується чинного законодавства України, то необхідно відмітити, що поняття ділова репутація зустрічається у Законі України «Про банки та банківську діяльність», але там ідеться про ділову репутацію фізичної, а не юридичної особи, зокрема, відповідно до ст.2 даного закону ділова репутація фізичної особи – це сукупність підтвердженої інформації про особу, що дає можливість зробити висновок про професійні та управлінські здібності такої особи, її порядність та відповідність її діяльності вимогам закону [1].

В Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» були внесені зміни щодо визначення ділової репутації, які набрали чинності 8 січня 2012 року. Відповідно до цих змін, ділова репутація - сукупність документально підтвердженої інформації про особу, що дає можливість зробити висновок про відповідність її господарської та/або професійної діяльності вимогам законодавства, а для фізичної особи - також про належний рівень професійних здібностей та управлінського досвіду, а також відсутність в особі судимості за корисливі злочини і за злочини у сфері господарської діяльності, не знятої або не погашеної в установленому законом порядку [2].

Інформаційним листом Вишого господарського суду України від 28.03.2007 № 01-8/184 «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про інформацію» (далі - лист ВГСУ) визначено, що ділову репутацію юридичної особи становить престиж її фірмового (комерційного) найменування, торговельних марок та інших належних їй нематеріальних активів серед кола споживачів її товарів та послуг [3].

Згідно п. 4 Постанови № 1 Пленуму Верховного суду України від 27 лютого 2009 р. «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» ділова репутація – це морально – етична категорія й одночасно особисте немайнове право, якому закон надає значення самостійного об'єкта судового захисту [4].

На думку М. Малєїної, під діловою репутацією слід розуміти сукупність властивостей і оцінок, з якими їх носій асоціюється в очах своїх контрагентів, клієнтів, споживачів, співробітників, прихильників, виборців і персоналізується серед інших фахівців у цій галузі [5].

За А. Анісімовим, ділова репутація являє собою окремих випадок репутації взагалі та є усталеною думкою щодо якості (переваг і недоліків) колективу, організації, підприємства, установи [6].

М. Галянтич вважає, що ділова репутація – це «оцінка якості чи певна асоціація, і є думкою, що склалася не тільки про позитивні якості, а й про хиби суб'єкта господарювання [7].

К. Тот'єв характеризує ділову репутацію суб'єкта господарювання так: «суспільна оцінка діяльності господарюючого суб'єкта і його продукції» [8].

Проте даним вченим все ж таки не вдалось дійти одностайної думки щодо визначення поняття ділової репутації юридичної особи. Так, деякі науковці вважають, що ділову репутацію необхідно розуміти через оцінку самої юридичної особи. У зв'язку з цим її визначають через оцінку якостей особи у громадській думці, або як всебічне відображення особи в очах інших, або як суспільно – позитивну оцінку у сфері суспільно – виробничих відносин. Інші правники вважають, що ділова репутація – це переваги та недоліки колективу, організації, підприємства, установи у сфері ділового обороту, в тому числі й у сфері підприємництва.

На думку багатьох авторів, неврегульованість поняття ділової репутації юридичної особи впливає на ефективність захисту порушених прав в судовому порядку. Тому на теперішній час існує невідкладна потреба в розробці спеціальних норм, які регулюватимуть питання ділової репутації суб'єктів господарювання та дієвого ефективного механізму захисту від її порушень, що в свою чергу також допоможе уникнути різного підходу судів у вирішенні спорів про захист ділової репутації юридичної особи.

Але є автори, які не підтримують законодавче врегулювання ділової репутації юридичної особи. Так, наприклад, Дмитро Шпенюк, народний депутат, заслужений юрист України в своїй праці вказує, що поняття ділова репутація можна віднести до категорії філософських, що нормативне закріплення не є необхідністю і не впливає на рівень захисту права на ділову репутацію та на право відшкодування моральної шкоди у зв'язку з приниженням ділової репутації. Зазначає, що не наведення визначень понять, які є морально-етичними категоріями рівно як і існування оціночних понять у законодавстві не є недоліками. Законодавець іноді навмисно не наводить визначення понять, щоб знайти компроміс і одночасно забезпечити як принцип «сталості» (довготривала дія акта) так і принцип «мінливості» (акт має відповідати реаліям життя). Визначення ділової репутації наведене у постанові ВСУ може цілком бути використане для обґрунтування позовних вимог. Однак якщо чітко закріпити визначення ділової репутації, то в майбутньому, з розвитком моралі, зміною цінностей, світогляду людей, може скластись ситуація, за якої деталізоване визначення обмежить право на захист ділової репутації [9].

Для прикладу, Господарський суд Луганської області у своєму рішенні №17/10 від 11.03.2010, посилаючись на Інформаційний лист Вишого Господарського Суду України №01-8/184 від 28 березня 2007

року детермінує ділову репутацію юридичної особи як престиж її фірмового (комерційного) найменування, та інших належних їй нематеріальних активів серед кола споживачів її товарів та послуг.

У свою чергу, Господарський суд м. Києва у рішенні по справі № 34/304 від 06.09.2007 як ознаку ділової репутації наводить можливість належним чином виконувати партнерські зобов'язання перед кредиторами та бюджетними установами тощо.

Отже, виникає логічне питання чи можна бути впевненим в надійності, ефективності, а також справедливості захисту прав юридичної особи, якщо навіть у рішеннях судів ми бачимо неоднозначність та розмитість щодо самого поняття ділової репутації.

Таким чином, вважаємо за необхідне розмежувати ділову репутацію юридичної особи від ділової репутації фізичної особи, а також внести зміни до Цивільного кодексу України, Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» в наступній редакції: ділова репутація юридичної особи – це нематеріальне благо; суспільна думка споживачів, інших суб'єктів господарювання та суспільства взагалі про досягнення або недоліки юридичної особи, яка формується на основі законної, ефективної, рентабельної, професійної діяльності, вироблення якісних товарів, робіт, послуг [12].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 5-6. - Ст.30.
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 1. - Ст. 1.
3. Інформаційний лист Вишого господарського суду України від 28.03.2007 № 01-8/184 «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про інформацію».
4. Постанова Пленуму Верховного суду України від 27 лютого 2009 р. «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи».
5. Малєїна М. Н. Захист честі, гідності і ділової репутації підприємців / М.Н. Малєїна // Законодавство і економіка. - 1993. - № 42. - С.18.
6. Анісімов А. Л. Честь, гідність, ділова репутація: цивільно – правовий захист. - М. - 1994. -- С.80.
7. Галянтич М. Правові питання захисту ділової репутації / М. Галянтич // Інтелектуальна власність. - 2000. - № 1. - Ст.48.
8. Тот'єв К.Ю. Конкурентне прав (правове регулювання конкуренції): підручник. - М. - 2000. - Ст.216.
9. Шпенів Д. «Ділова репутація»: визначення поняття, вплив на ступінь захисту / Д. Шпенів. – Режим доступу: <http://flexr.com.ua/library/article/504/>.
10. Рішення Господарського суду Луганської області №17/10 від 11.03.2010. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Search/4>.
11. Рішення Господарського суду м. Києва № 34/304 від 06.09.2007. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/990728>.
12. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 № 236/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 36. – Ст.164.

Антоненко К.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗАСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНОГО ТА КОМУНАЛЬНОГО МАЙНА

Термін «майно» в законодавстві України і літературі вживається в різних значеннях. Найчастіше під майном фізичної чи юридичної особи розуміють сукупність речей, належних їм на тому чи іншому праві: власності, повного господарського відання, оперативного управління, за договором оренди тощо.

Майном в Господарському Кодексі визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів [1].

Залежно від правових засад володіння майном визначає його правовий режим. Під правовим режимом державного та комунального майна розуміють установлені правовими засобами порядок і умови придбання (присвоєння) майна, здійснення зазначеними суб'єктами правомочностей володіння, управління майном, а також його правову охорону.

Таким чином, правовий режим майна державних та комунальних суб'єктів господарювання — це встановлені нормативними актами правила, можливості, межі «панування» над належним їм майном. Певні

можливості щодо цих суб'єктів господарської діяльності надає право господарського відання та право оперативного управління.

До державного майна у сфері господарювання належать цілісні майнові комплекси державних підприємств або їх структурних підрозділів, нерухоме майно, інше окреме індивідуально визначене майно державних підприємств, акції (частки, паї) держави у майні суб'єктів господарювання різних форм власності, а також майно, закріплене за державними установами і організаціями з метою здійснення необхідної господарської діяльності, та майно, передане в безоплатне користування самоврядним установам і організаціям або в оренду для використання його у господарській діяльності. Держава через уповноважені органи державної влади здійснює права власника також щодо об'єктів права власності Українського народу.

Ці правомочності відрізняються від права власності тим, що власник згідно з законодавством на свій розсуд володіє, користується і розпоряджається належним йому майном. Він вправі діяти щодо нього будь-яким чином, але так, щоб це не суперечило закону. Власник може використовувати майно для здійснення господарської та іншої не забороненої законом діяльності, передавати його безоплатно чи за плату у володіння та користування іншим особам. Конституція України містить застереження з цього приводу: використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Результати господарського використання свого майна (виготовлена продукція, одержаний прибуток) належить власнику цього майна, якщо інше не встановлено законом або договором (наприклад, договором оренди).

Управління ж державним та комунальним майном здійснюють уповноважені державні і комунальні органи, які вирішують питання створення відповідних підприємств, визначення цілей їх діяльності, реорганізації і ліквідації, контролюють ефективність використання та збереження довіреного їм державного й комунального майна відповідно до законодавства. Майно, яке є державною чи комунальною власністю і закріплене за відповідними підприємствами, належить їм на праві повного господарського відання чи оперативного управління (казенні підприємства).

Управління об'єктами державної власності відповідно до закону здійснюють Кабінет Міністрів України і, за його повноваженням, центральні та місцеві органи виконавчої влади. У випадках, передбачених законом, управління державним майном здійснюють також інші суб'єкти [2, с.12].

Господарський кодекс України, визначаючи, що основу правового режиму майна суб'єктів господарювання становить право власності, закріплює також їх право здійснювати господарську діяльність на основі інших речових прав, зокрема володіння, користування. Майно суб'єктів господарювання може бути закріплено відповідно до умов договору (оренди та ін.) з власником майна (ст. 133) [1].

З іншого боку, власник майна має дбати про те, щоб належне йому майно використовувалося з найбільшою ефективністю. Одним із засобів підвищення є саме договір оренди та інші договори, за якими державне чи комунальне майно передається в строкове платне користування суб'єкту господарювання для здійснення підприємницької та іншої діяльності. Закон України від 14 березня 1995 року "Про оренду державного та комунального майна" так і визначає його покликання: забезпечити підвищення ефективності використання державного та комунального майна шляхом передачі його в оренду фізичним та юридичним особам. Відповідно до цього і поняття „оренда” (від пізньолат. *orrendare* – здавати в найом, наймати) в господарському законодавстві визначається як договір, за яким одна сторона (орендодавець) передає майно другій стороні (орендаторові) за плату на певний строк у користування для здійснення господарської діяльності (ст. 283 ГКУ). [3] Тобто договір оренди є одним із різновидів договору майнового найму. Відмінність цього договору від інших видів найму майна полягає в тому, що при наймі наймач має право лише користуватися майном, а при оренді – ще й здобувати і споживати наслідки його використання в господарській діяльності.

Багато спільного з орендою має договір лізингу ((англ. *leasing, big lease* – здавати в оренду, орендувати). Лізинг — це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів. Лізинг давно відомий і широко використовуваний за кордоном, в Україні набув визнання порівняно недавно. В Україні існує два види лізингу – фінансовий та оперативний. За формою здійснення лізинг може бути зворотнім, пайовим тощо.

Договір лізингу має спільні риси з договором оренди, особливо тоді, коли його укладають як двосторонню угоду між лізингодавцем і лізингоодержувачем. Різниця полягає в тому, що лізингодавець передає в оренду майно, яке він для цієї мети і закупає. Крім того, не можуть бути предметом лізингу майнові комплекси державних та комунальних підприємств та їх структурних підрозділів. Відрізняється договір лізингу від договору оренди і тоді, коли він є багатосторонньою угодою (за участю і продавця об'єкта лізингу).

Ще одним засобом підвищення ефективності використання державного та комунального майна являється концесійна форма використання власності держави. Функціонування ринкових відносин потребує відповідних форм та методів управління державною власністю. Досвід багатьох країн з різними політичними та економічними системами, рівнем розвитку ринкових відносин свідчить про те, що одним з найбільш ефективних шляхів забезпечення кількісних та якісних показників використання об'єктів права державної та

комунальної власності, які не підлягають приватизації, є залучення до фінансування та управління ними приватного капіталу на концесійній основі.

Концесія, за Господарським кодексом України – це надання з метою задоволення суспільних потреб уповноваженим органом державної влади чи органом місцевого самоврядування на підставі концесійного договору на платній та строковій основі вітчизняним або іноземним суб'єктам господарювання (концесіонерам) права на створення (будівництво) та/або управління (експлуатацію) об'єктом концесії за умови взяття концесіонером на себе відповідних зобов'язань, майнової відповідальності і підприємницького ризику [1].

Одним з основних принципів діяльності, пов'язаної з наданням та отриманням концесій (концесійної діяльності) є принцип здійснення такої діяльності в Україні на підставі концесійного договору, що укладається відповідно до законодавства України з концесіонерами, в тому числі іноземними інвесторами, Кабінетом Міністрів України чи уповноваженим ним органом державної влади або визначеними законом органами місцевого самоврядування. Договірний характер оформлення та здійснення концесійної діяльності закріплено розділом III Закону України «Про концесії», яким регулюються порядок та умови укладення концесійного договору, його суттєві умови та інші обов'язкові положення. Стаття 1 вказаного Закону України визначає договір концесії як договір, відповідно до якого уповноважений орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування (концесіодавець) надає на платній та строковій основі суб'єкту підприємницької діяльності (концесіонеру) право створити (побудувати) об'єкт концесії чи суттєво його поліпшити та (або) здійснювати його управління (експлуатацію) відповідно до даного Закону з метою задоволення громадських потреб [4].

Серед додаткових ресурсів, що виникають в економіці внаслідок її ринкової трансформації, значну частину мають становити кошти від грошової приватизації державного майна. Приватизація майна державних підприємств здійснюється з метою створення багатукладної соціально орієнтованої ринкової економіки України. Згідно з законом України «Про приватизацію державного майна» приватизація державного та комунального майна - це відчуження майна, що перебуває в державній та комунальній власності, на користь фізичних і юридичних осіб з метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва й залучення коштів на структурну перебудову економіки України [5].

З метою підготовки державного сектора до приватизації Президент України 15 червня 1993 року видав Указ «Про корпоратизацію підприємств», яким встановлено, що корпоратизацією є перетворення державних підприємств, закритих акціонерних товариств, більш як 75 відсотків статутного фонду яких перебуває в державній власності, а також виробничих і науково-виробничих об'єднань, правовий статус яких раніше не був приведений у відповідність з чинним законодавством, у відкриті акціонерні товариства [6].

В умовах переходу до ринкових відносин господарсько-правова наука приділяє достатньо багато уваги засобам підвищення ефективності використання державного та комунального майна України, бо саме вони є важливою складовою гідного та стабільного економічного, господарського та соціального життя держави.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18.
2. Аграрне право України: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / В. М. Гайворонський, В. П. Жушман, В. М. Корнієнко та ін.; За ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. - Х.: Право, 2003. – С. 12.
3. Про оренду державного та комунального майна. - Закон України від 10.04.1992 р. № 2269-ХІІ // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2269-12>
4. Про концесії. - Закон України від 16.07.1999 № 997-ХІV // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=997-14>
5. Про приватизацію державного майна. - Закон України від 04.03.1992 № 2163-ХІІ // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2163-12>
6. Про корпоратизацію підприємств. - Закон України від 15.06.1993 № 210/93 // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=210%2F93>

Асланова Л.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

УПРАВЛІННЯ АКЦІОНЕРНИМ ТОВАРИСТВОМ

Згідно статті 79 Господарського кодексу України (ГКУ) господарськими товариствами визнаються підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку. У статті 80 наведено перелік видів господарських товариств. До них належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства.

Згідно ч.2 ст.80 ГКУ акціонерним товариством є господарське товариство, яке має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій.

Акціонерне товариство представляє собою підприємство зі складною управлінською структурою.

Згідно ч.1 ст.32 Закону України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 № 514-VI вищим органом акціонерного товариства є загальні збори. Акціонерне товариство зобов'язане щороку скликати загальні збори (річні загальні збори). Загальні збори можуть вирішувати будь-які питання діяльності акціонерного товариства. Також вони наділені виключною компетенцією у вирішенні ряду питань.

В акціонерному товаристві створюється наглядова рада. Згідно статті 51 ЗУ «Про акціонерні товариства» вона є органом, що здійснює захист прав акціонерів товариства, і в межах компетенції, визначеної статутом та цим Законом, контролює та регулює діяльність виконавчого органу.

В акціонерних товариствах з кількістю акціонерів - власників простих акцій 10 осіб і більше створення наглядової ради є обов'язковим. У товаристві з кількістю акціонерів - власників простих акцій 9 осіб і менше у разі відсутності наглядової ради її повноваження здійснюються загальними зборами.

Члени наглядової ради обирають голову ради з їх числа простою більшістю голосів від кількісного складу наглядової ради, якщо інше не передбачено статутом товариства. За ініціативою голови або на вимогу члена наглядової ради скликаються засідання.

Засідання наглядової ради також скликаються на вимогу ревізійної комісії, виконавчого органу чи його члена, інших осіб, визначених статутом акціонерного товариства, які беруть участь у засіданні наглядової ради.

Наглядова рада акціонерного товариства може утворювати постійні чи тимчасові комітети з числа її членів для вивчення і підготовки питань, що належать до компетенції наглядової ради.

До виключної компетенції наглядової ради належить:

- затвердження положень, якими регулюються питання, пов'язані з діяльністю товариства;
- підготовка порядку денного загальних зборів, прийняття рішення про дату їх проведення та про включення пропозицій до порядку денного, крім скликання акціонерами позачергових загальних зборів;
- прийняття рішення про проведення чергових або позачергових загальних зборів відповідно до статуту товариства та у випадках, встановлених цим Законом;
- прийняття рішення про продаж раніше викуплених товариством акцій;
- прийняття рішення про розміщення товариством інших цінних паперів, крім акцій;
- прийняття рішення про викуп розміщених товариством інших, крім акцій, цінних паперів;
- затвердження ринкової вартості майна у випадках, передбачених цим Законом;
- обрання та припинення повноважень голови і членів виконавчого органу;
- затвердження умов контрактів, які укладатимуться з членами виконавчого органу, встановлення розміру їх винагороди;
- прийняття рішення про відсторонення голови або члена виконавчого органу від здійснення повноважень та обрання особи, яка тимчасово здійснюватиме повноваження голови виконавчого органу;
- обрання та припинення повноважень голови і членів інших органів товариства;
- обрання реєстраційної комісії, за винятком випадків, встановлених цим Законом;
- обрання аудитора товариства та визначення умов договору, що укладатиметься з ним, встановлення розміру оплати його послуг. У разі, якщо наглядова рада відсутня, це питання належить до компетенції виконавчого органу, якщо інше не встановлено статутом та інші.

В акціонерному товаристві можуть утворюватися комітети з питань аудиту та з питань інформаційної політики товариства. Очолюють комітети члени наглядової ради, що обираються за пропозицією акціонера, який не контролює діяльність цього товариства.

Також наглядова рада з метою забезпечити діяльність комітету з питань аудиту може прийняти рішення щодо запровадження в товаристві посади внутрішнього аудитора (створення служби внутрішнього аудиту).

Внутрішній аудитор (служба внутрішнього аудиту) є підпорядкованим та підзвітним безпосередньо члену наглядової ради - голові комітету з питань аудиту.

Згідно статті 58 ЗУ «Про акціонерні товариства» виконавчий орган акціонерного товариства здійснює управління поточною діяльністю товариства.

До його компетенції належить вирішення всіх питань, що пов'язані з керівництвом поточною діяльністю товариства, крім питань, що належать до виключної компетенції загальних зборів та наглядової ради.

Даний виконавчий орган акціонерного товариства підзвітний загальним зборам і наглядовій раді, організовує виконання їх рішень. Виконавчий орган діє від імені акціонерного товариства у межах, встановлених статутом акціонерного товариства і законом.

Виконавчий орган акціонерного товариства може бути колегіальним (правління, дирекція) або одноосібним (директор, генеральний директор).

Стаття 623У «Про акціонерні товариства» встановлює вимоги до посадових осіб органів акціонерного товариства.

Посадовими особами органів акціонерного товариства не можуть бути народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, керівники центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, військовослужбовці, нотаріуси, посадові особи органів прокуратури, суду, служби безпеки, внутрішніх справ, державні службовці, крім випадків, коли вони виконують функції з управління корпоративними правами держави та представляють інтереси держави або територіальної громади в наглядовій раді або ревізійній комісії товариства.

Особи, яким суд заборонив займатися певним видом діяльності, не можуть бути посадовими особами органів товариства, що провадить цей вид діяльності. Особи, які мають непогашену судимість за злочини проти власності, службові чи господарські злочини, не можуть бути посадовими особами органів товариства.

Контроль фінансово-господарської діяльності правління здійснює ревізійна комісія товариства.

Членами ревізійної комісії не можуть бути члени правління, ради акціонерного товариства (спостережної ради) та інші посадові особи.

Порядок діяльності ревізійної комісії та її кількісний склад затверджують загальні збори акціонерів згідно зі статутом товариства.

Перевірки фінансово-господарської діяльності правління ревізійна комісія проводить за дорученням загальних зборів, ради акціонерного товариства (спостережної ради), з її власної ініціативи або на вимогу акціонерів, які володіють у сукупності більш як 10 відсотками голосів. Ревізійній комісії акціонерного товариства мають бути подані всі матеріали, бухгалтерські або інші документи та особисті пояснення службових осіб на її вимогу.

Ревізійна комісія доповідає про результати проведених нею перевірок загальним зборам акціонерного товариства або раді акціонерного товариства (спостережній раді).

Члени ревізійної комісії мають право брати участь з правом дорадчого голосу у засіданнях правління.

Ревізійна комісія за річними звітами та балансами складає висновок. Без висновку ревізійної комісії загальні збори акціонерів не вправі затверджувати баланс.

Ревізійна комісія зобов'язана вимагати позачергового скликання загальних зборів акціонерів у разі виникнення загрози істотним інтересам акціонерного товариства або виявлення зловживань, вчинених посадовими особами.

Безгіна О.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТОРА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Згідно з Законом України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р. іноземні інвестори - суб'єкти, які провадять інвестиційну діяльність на території України, а саме:

юридичні особи, створені відповідно до законодавства іншого, ніж законодавство України;

фізичні особи - іноземці, які не мають постійного місця проживання на території України і не обмежені у дієздатності;

іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації;

інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визнаються такими відповідно до законодавства України.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону «Про режим іноземного інвестування» іноземними інвестиціями визнаються цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [1]. Таким чином, критерієм віднесення інвестицій до іноземних є здійснення таких інвестицій спеціальним суб'єктом — іноземним інвестором.

Набуття правового статусу іноземного інвестора пов'язане з фактом здійснення інвестиційної діяльності на території України. Інвестиційна діяльність іноземних інвесторів на території України є видом зовнішньоекономічної діяльності.

Юридичні особи визнаються іноземними інвесторами, якщо вони утворені (зареєстровані) за законодавством іншим, ніж законодавство України.

Фізичні особи визнаються іноземними інвесторами, якщо вони не перебувають у громадянстві України, тобто є іноземцями або особами без громадянства. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» іноземцем є особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав, особою без громадянства - особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином [2].

Іноземці та особи без громадянства визнаються іноземними інвесторами, якщо вони не мають постійного місця проживання на території України. Постійним місцем проживання є місце проживання на території якої-небудь держави не менше одного року фізичної особи, яка не має постійного місця проживання на території інших держав і має намір проживати на території цієї держави протягом необмеженого строку, не обмежуючи таке проживання певною метою, і за умови, що таке проживання не є наслідком виконання цією особою службових обов'язків або зобов'язань за договором (контрактом). Іноземці та особи без громадянства можуть виступати іноземними інвесторами, якщо вони не обмежені у дієздатності.

Для іноземних інвесторів на території України відповідно до ст. 7 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність» можуть запроваджуватися такі правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності [3]:

- національний режим, який означає, що іноземні суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав та обов'язків не менший, ніж суб'єкти господарської діяльності України. Національний режим застосовується щодо всіх видів господарської діяльності іноземних суб'єктів цієї діяльності, пов'язаної з їх інвестиціями на території України, а також щодо експортно-імпортних операцій іноземних суб'єктів господарської діяльності тих країн, які входять разом з Україною до економічних союзів;

- режим найбільшого сприяння, який означає, що іноземні суб'єкти господарської діяльності мають обсяг прав, преференцій та пільг щодо мит, податків та зборів, якими користується та/або буде користуватися іноземний суб'єкт господарської діяльності будь-якої іншої держави, якій надано згаданий режим, за винятком випадків, коли зазначені мита, податки, збори та пільги по них встановлюються в рамках спеціального режиму.

Режим найбільшого сприяння надається на основі взаємної угоди суб'єктам господарської діяльності інших держав згідно з відповідними договорами України та застосовується у сфері зовнішньої торгівлі;

- спеціальний режим, який застосовується до територій спеціальних економічних зон, а також до територій митних союзів, до яких входить Україна, і в разі встановлення будь-якого спеціального режиму згідно з міжнародними договорами за участю України.

Спеціальними законами можуть встановлюватися певні обмеження для іноземних інвесторів. Так, згідно з ч. 1 ст. 2 Закону України «Про страхування», страхова діяльність в Україні може здійснюватися виключно страховиками - резидентами України [4].

Для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти із залученням іноземних інвестицій, що реалізуються відповідно до державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери і територій, може встановлюватися пільговий режим інвестиційної та іншої господарської діяльності.

Законами України можуть визначатися території, на яких діяльність іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями обмежується або забороняється, виходячи з вимог забезпечення національної безпеки.

Крім того, у певних випадках щодо іноземних інвесторів з окремих країн можуть запроваджуватися навіть дискримінаційні заходи. Так, у разі, коли є відомості про те, що інші держави, митні союзи або економічні угруповання обмежують здійснення законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України на своїй території, в т. ч. пов'язаних із здійсненням ними інвестиційної діяльності, органи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України) відповідно до їх компетенції мають право застосовувати адекватні заходи у відповідь на такі дії (ст. 29 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність») [3].

Міжнародними організаціями, які здійснюють інвестиційну діяльність в Україні, є передусім міжнародні фінансові організації, правові основи взаємодії з якими визначені, зокрема Законом України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» [5].

Міжнародні організації здійснюють інвестиції в Україні на підставі відповідних міжнародних договорів України з цими організаціями Угода про позику (Проект розширення доступу до ринків фінансових послуг) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку, ратифікована Законом від 13 грудня 2006 р.; Гарантійна угода (Другий проект розвитку експорту) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку, ратифікована Законом від 1 грудня 2006 р.; Гарантійна угода (Проект впровадження швидкісного руху пасажирських поїздів на залізницях України) між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку, ратифікована Законом від 1 грудня 2006 р.; Рамкова угода між Україною та Північним інвестиційним банком, ратифікована Законом від 14 вересня 2006р. Держави, які беруть участь в інвестиційній діяльності на території України, діють як юридичні особи згідно із законами України (ч. 2 ст. 3 Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність»).

Двосторонні інвестиційні угоди встановлюють власні критерії віднесення інвесторів до іноземних, як от: постійне проживання фізичної особи на території іноземної Договірної Сторони незалежно від громадянства (наприклад: Угода між Урядом України та Урядом Канади про сприяння та захист інвестицій від 24 жовтня 1994 р., ратифікована Законом від 2 червня 1995 р.); перебування організації під контролем фізичних осіб або

організацій, що визнаються відповідною угодою іноземними інвесторами (наприклад, Угода між Урядом України та Урядом Французької Республіки про взаємне сприяння та взаємний захист інвестицій від 3 травня 1994 р., ратифікована Законом від 2 червня 1995 р.; Угода між Україною і Республікою Австрія про сприяння та взаємний захист інвестицій від 8 листопада 1996 р. ратифікована Законом від 11 квітня 1997 р., тощо).

Згідно із ст. 400 ГК у разі якщо міжнародним договором встановлено інші правила, ніж передбачені законодавством України про іноземні інвестиції, застосовуються правила міжнародного договору; тому в разі розбіжностей між критеріями визначення іноземних інвесторів, закріпленими ГК та ст. 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування» критеріями, визначеними двосторонніми інвестиційними угодами, останні мають пріоритет [1].

Список використаних джерел:

1. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19. 03. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №19. – Ст. 80.
2. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 4 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради, 1994. – № 23. – Ст. 161.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 2001 р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 29. — Ст. 377.
4. Про страхування: Закон України від 7.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
5. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій : Закон України : Відом. Ради України. – 1992. - № 33. - ст. 474.

Бондарев Р.А.
курсант 201 навчального взводу
факультет кримінальної міліції
ОКР «Бакалавр» спеціальності «Правоохоронна діяльність»
Донецький юридичний інститут МВС України

ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ОСОБИ ПІД ЧАС УЯВНОЇ ОБОРОНИ: ПРАВОВИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

У Кримінальному кодексі України 2001 року знайшли своє відображення випадки, коли діяння, які за своїми об'єктивними ознаками дуже схожі на злочини, через певні обставини, за яких вони вчиняються, визнаються правомірними. Зовнішня схожість вказаних діянь із передбаченими кримінальним законом злочинами найчастіше зумовлюється тим, що в їх результаті завдається шкода об'єктам, які взяті під кримінально-правову охорону. Проте, не зважаючи на шкоду, заподіяну власності, правам та інтересам осіб, законодавець визнає ці діяння правомірними, а обставини, за яких вони вчиняються такими, що виключають злочинність діяння. Особливу увагу серед обставин, що виключає кримінальну відповідальність, на наш погляд, заслуговує уявна оборона.

Актуальність теми полягає в тому, що уявна оборона має місце в житті та основною ознакою якої є те, що вона виникає у нашій уяві, тому не є дійсною. Законодавець визначив уявну оборону як обставину, яка виключає злочинність діяння, але у кримінальному законодавстві вона є досить новою, та не суттєво дослідженою, особливо з точки зору психології. Кожна особа сприймає конкретну ситуацію по-різному, в силу своїх психологічних особливостей, які рідко беруться до уваги при розгляді кримінальних справ. Специфіка уявної оборони полягає в тому, що з одного боку вона досить часто може бути присутня в певних екстремальних ситуаціях у житті людини, а з іншого – є «шпаринкою» для ухилення винної особи від кримінальної відповідальності. Правильне розуміння цього інституту, зокрема, здійснення психологічного аналізу цього правомірного проступку допоможе покращити механізм її правового розуміння і стане ще одним кроком вперед на шляху розвитку в Україні правової держави.

Серед вчених, які досліджували проблему уявної оборони в системі обставин, що виключають злочинність діяння, є П.П. Андрушко, Ю.В. Баулін М.І. Бажанов, В.І. Борисов, П.С. Матишевський, М.М. Паше-Озерський, В.В. Сташис, І.С. Тишкевич, В.І. Ткаченко, М.І. Якубович та інші вчені.

Метою статті є визначення емоційного стану особи в стані уявної оборони, а також врахування цього стану особи кримінальним законодавством України.

У статті 37 КК України зазначено поняття уявної оборони, а саме: «уявна оборона це дії, пов'язані із заподіянням шкоди за таких обставин, коли реального суспільно небезпечного посягання не було, і особа, неправильно оцінюючи дії потерпілого, лише помилково припускала наявність такого посягання» (посилання на КК). Поняття уявної оборони пов'язано з емоційним станом людини у певній ситуації. Тому виникає необхідність з точки зору психології вирішити питання: чи дійсно особа, яка оборонялася, сприймала ситуацію як небезпечну для свого життя.

Вітчизняні та зарубіжні дослідження з проблеми уявної оборони показують, що досить поширеною реакцією на ситуації, що створюють загрозу життю і безпеці, є страх перед злочинцем і злочиним. Невід'ємним елементом будь-якої психічної діяльності людини є емоції. Емоції виступають необхідним елементом, який разом з іншими елементами психічного стану (потяги, почуття тощо) впливає на формування поведінкового акту.

Зазначимо, що емоція – це суб'єктивний стан людини у формі безпосередніх переживань. Переживання людиною свого ставлення до дійсності, до особистого й навколишнього життя; душевне переживання, почуття людини. [1, с. 349]

Основними функціями емоцій виступає оціночна, спонукальна і регулятивна. Емоційний стан – це певний континуум, який здебільшого детермінується певними соціальними чинниками і полягає у поєднанні емоцій і мотивації поведінки. Емоційні стани різняться за своєю тривалістю у часі, зовнішніх проявах тощо. Основними елементами емоційного стану є настрої, афект, стрес, стан фрустрації, пристрасті тощо [2, с. 348].

Сприйняття – відображення у своєї свідомості предметів і явищ об'єктивного світу, що діють у даний момент на органи чуття ставитися до чого не будь, реагувати на щось певним чином [1, с. 1377]. Уява – це те що відтворене у свідомості, образ. Здатність образно створювати або відтворювати що-, кого-небудь, в думках, свідомості; відтворення кого-, чого-не будь в свідомості [1, с. 1524].

Уявляти або скласти уяву – (псих., філософ) – чуттєво-наочний образ предметів або явищ дійсності, що зберігаються та відтворюються в свідомості людини поза безпосереднім впливом їх на органи чуття [1, с. 1524].

У кримінальному праві теж має місце врахування емоційного стану особи, зокрема у аспекті того, що вони є необхідним елементом будь-якого діяння. Доцільно відрізнити емоції та емоційні стани позитивного і негативного впливу. Відповідно перші сприяють нормальній інтелектуальній та вольовій діяльності людини, а другі – навпаки, вносять певні деструктивні елементи в цю діяльність, викликаючи до життя несвідомі, інстинктивні, примітивні потяги. Науку кримінального права в першу чергу цікавлять саме негативні емоційні стани, оскільки вони безпосередньо впливають на встановлення вини та її ступеня, можуть виступати кваліфікуючими ознаками того чи іншого злочинного діяння тощо. Тому важливим є визначення місця емоцій та емоційних станів серед суб'єктивних ознак злочину.

У юридичній літературі існують різні точки зору щодо емоційного стану особи під час вчинення злочину. Так, на думку О. Варога, емоції не є елементом психічного ставлення особи до суспільно небезпечного діяння, а означають психічне переживання, яке може відчувати особа до, під час і після вчинення злочину. В окремих випадках емоції можуть мати велике мотивотворче значення, і тоді законодавець надає їм значення чинника, що пом'якшує відповідальність (сильний переляк, жах тощо). Однак, емоції все ж слід визнати не юридичною ознакою суб'єктивної сторони злочину, а соціальною ознакою, що характеризує особистість винного [3, с. 12].

Враховуюче вище зазначене можна говорити про те, що емоційні стани є невід'ємними в житті кожної людини незалежно від статі та віку. Сприйняття особи в певній обстановці невід'ємно від емоційного стану в даний час. Сприйняття на завжди відповідає емоціям людини. Негативні емоційні стани викликані певними подіями (наприклад: згвалтування, розбійний напад котрі були в минулому, попередження про можливість злочинного посягання і т.п.) в житті людини впливають на адекватність оцінки ситуації в якій особа опинилася, на її уявлення та дії.

Що ж стосується уявної оборони, то емоційний стан особи законодавцем не враховано. Але як кваліфікувати дії у такій ситуації: К. ходив на танці до клубу в сусіднє село, де посварився з місцевими хлопцями, що обіцяли розправитися з ним після танців. У зв'язку з цим К., не чекаючи закінчення вечора, вирішив йти додому. Дорога проходила через яр, який був зарослий кущами і деревами. Проходячи його, К. помітив позаду людини, по фігурі схожого на одного з хлопців, який висловив намір розправитися з ним. В руках того ,хто йшов ззаду, як здалося К., була палиця. К. прискорив крок. Те ж зробив і той хто йшов позаду. К. побіг. «Переслідувач» побіг слідом за ним. Коли останній наздогнав К., той завдав йому удар складаним ножем в живіт, вважаючи, що на нього відбувається напад, заподіявши тяжку шкоду здоров'ю. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про необхідну оборону» визначив, що «При уявній обороні кримінальна відповідальність за заподіяну шкоду виключається лише у випадках, коли обстановка, що склалася, давала особі підстави вважати, що мало місце реальне посягання, і вона не усвідомлювала й не могла усвідомлювати помилковість свого припущення. Питання про те, чи дійсно в особи були підстави для помилкового висновку про наявність суспільно небезпечного посягання, вирішується з урахуванням конкретних обставин справи.

З цього випливає те, що законодавець зовсім не приділив належної уваги емоційним процесам людини, яка знаходиться в стані уявної оборони. На наш погляд, емоційний стан має вагоме значення при розгляді справ про уявну оборону, оскільки особа, яка помилково вважає, що вона здійснює правомірний захист, однозначно переживає емоційний стрес, викликаний процесами, що відбуваються в її свідомості та уяві. Тому особа не могла повністю усвідомлювати помилковість свого посягання не тільки із-за того, що вона опинилася в такій обстановці, а й з того, що емоції, викликані цими обставинами не давали їй правильно оцінити об'єктивну дійсність. Це питання потребує подальшого поглибленого вивчення.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. редактор В.Т. Бусел. Ірпінь: ВТФ «Перун», - ,2007. - 1736 с.
2. Психологія: підручник для студентів вищ. навч. закл.- К.: Либідь, 2001. – с.
3. Рагоз А. И. Субъективная сторона и квалификация преступлений. – М.: ООО Профобразование, 2001. – 133 с.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України №1 від 26.04.2002 «Про судову практику у справах про необхідну оборону» // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973-2011 роки): станом на 26 верес. 2011р. / упоряд. Ю.М. Грошевий, О.В. Капкіна, В.І. Тютюгін. – Х.: Право, 2011. – С.142-144.

Бугаєва О.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Реформування економіки України, перехід на ринкові принципи господарювання посилює актуальність наукових досліджень у сфері грошового обігу. Ринок цінних паперів – важливий сегмент економіки будь-якої країни. За ринкової системи господарювання цінні папери можуть стати дієвим інструментом, здатним позитивно впливати на інвестиційні процеси в країні [1, с. 16]. Сьогоднішній стан розвитку вітчизняного ринку цінних паперів, з одного боку, віддзеркалює історичні тенденції розвитку, з іншого – залежить від напрямків розвитку міжнародних фондових ринків. Наукове обґрунтування функціонування ринку цінних паперів є необхідною умовою розвитку механізмів реалізації ефективної економічної політики

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значний інтерес науковців до функціонування ринку цінних паперів. Серед вітчизняних учених, що здійснюють аналіз ринку цінних паперів, досліджують теоретичні і практичні питання його розвитку, С. Давимука, В. Загорський, А. Задоя, В. Колесник, Ю. Лисенков, О. Мозговий, М. Самбірський, Г. Карпенко, В. Оскольський. Нині актуальними залишаються дослідження у сфері розвитку ефективного функціонування ринку цінних паперів.

Метою дослідження є аналіз розвитку ринку цінних паперів в Україні та його значення для економічного піднесення в сучасних умовах, а також визначення проблем і перспектив вітчизняного ринку цінних паперів.

Ефективної системи регулювання ринку цінних паперів в Україні поки не створено. Основною причиною відсутності ефективного механізму реалізації положень законодавства в цій сфері. Від самого початку створення ринку цінних паперів в Україні гостро стоїть питання його ефективного функціонування. Сьогодні фондовий ринок не виконує своїх функцій: не сприяє залученню інвестицій і перерозподілу капіталу.

Основними проблемами в регулюванні ринку цінних паперів є: недосконале законодавство ринку цінних паперів; незахищеність ринку цінних паперів щодо розкриття корпоративної інформації і ціноутворення на вторинному ринку; висока плинність кадрів і низька кваліфікація співробітників, як регулюючих органів, так і професійних учасників з огляду на те, що ринок цінних паперів в Україні має порівняно малий досвід функціонування; відсутність законодавства, яке повинно стимулювати розвиток цінних паперів як самостійного інвестиційного середовища; відсутність розмежування повноваження між державною службою з фінансових ринків та регіонами України; низька ефективність державного регулювання в процесі становлення та розвитку ринку цінних паперів, слабо розроблена передача функцій регулювання саморегульованим організаціям; слабкість в регулюванні впливів тощо [2, с. 47].

Існування кількох фондових бірж в Україні, кожна з яких діє автономно і проводить угоди з цінними паперами за власними правилами, розмежує біржовий простір на окремі сегменти. Економічно необґрунтоване створення нових бірж лише посилює негативні процеси на організованому ринку і веде до стагнації біржової торгівлі. Стійкий, що стабільно функціонує, біржовий ринок цінних паперів є одним із чинників, що визначають інвестиційний клімат в Україні, сприяють залученню й перерозподілу інвестиційного капіталу у найбільш перспективній сфері економіки. Все це актуалізує проблему виведення біржового ринку України з кризи, проведення істотних перетворень у технології організації і програмно-апаратному забезпеченні вітчизняних фондових бірж, підвищення їх конкурентоспроможності [1, с.17].

Для покращення стану фондового ринку України та підтримання його фінансової безпеки потрібно підвищити роль держави на фондовому ринку.

Держава повинна створити довготермінову концепцію щодо розвитку ринку цінних паперів, має знайти шляхи поєднання ресурсів держави і приватного сектору з метою його формування, а також впорядкувати

низку нормативно-правових актів. Так, створення єдиної біржової фондової системи та централізованого клірингового депозитарію на сучасному етапі розвитку вітчизняного ринку цінних паперів стане потужним чинником підвищення його ефективності. Ринку цінних паперів, необхідно надати інвестиційну спрямованість, забезпечити прозорість і ліквідність, створити базу для конкуренції на ринку цінних паперів [3, с.79].

В Україні необхідна постійна законодавча адаптація до ситуацій на ринку цінних паперів, яка буде спрямовувати величезні зусилля для розробки та вдосконалення законодавства, розробляти при цьому необхідну кількість підзаконних актів і займатися їх роз'ясненням, що є важливо.

Деякі автори зазначають, що подальше реформування ринку цінних паперів в Україні неможливе без створення системи для підготовки та збереження кадрів як для органів регулювання, так і учасників ринку цінних паперів, шляхом атестації фахівців ринку цінних паперів, видачі різного роду ліцензій професійним учасникам [4, с.84].

Глобалізація є передумовою динамічного розвитку національних економік та корпоративного сектору, адже вона є певним трампліном при досягненні міжнародних стандартів конкурентоспроможності та інтеграції до міжнародної економічної спільноти. Глобалізація видозмінила такий ринок, як фондовий. Адже, в останнє десятиріччя відбулось об'єднання багатьох загальноєвропейських світових біржових майданчиків, у результаті чого підвищився якісний рівень та ефективність біржової торгівлі за рахунок вдосконалення системи її правил.

Головними тенденціями на міжнародних фондових ринках, що визначатимуть подальший розвиток фондового ринку України, є: глобалізація світового ринку капіталу, створення глобальних торговельних та розрахунково-клірингових систем для обслуговування міжнародних ринків капіталу; технологізація ринків капіталу через зростаюче використання новітніх інформаційних і фінансових технологій; універсалізація діяльності фінансових інститутів, які спроможні надавати своїм клієнтам повний спектр фінансових послуг, включаючи послуги на ринках цінних паперів; інституціоналізація або зростання ролі інституційних інвесторів (інститутів спільного інвестування, недержавних пенсійних фондів, страхових компаній) у здійсненні фінансових інвестицій; інтернаціоналізація та регіоналізація регулювання фондових ринків [5, с.37].

Проаналізувавши стан ринку цінних паперів України, можна зробити висновок про те, що до основних факторів, які гальмують його розвиток належать слабка законодавча база, низький рівень ліквідності фінансових інструментів, слабка інформованість усіх верств населення про роль фондового ринку в економіці країни, а також впровадження урядової програми комплексного розвитку фондового ринку. Розглянуті питання вдосконалення діяльності на фондовому ринку дозволяють зробити його більш привабливим, як для громадян України, так і для іноземних інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Шкодина І. Тенденції розвитку ринку цінних паперів України / І.Шкодина // Фінанси України. – 2010. - №10. – С. 15-17.
2. Звягильский Е. Л., Капіталізація - основа і напрям підвищення вартості України / Е. Л. Звягильский // Фінанси України. – 2010. - № 10. – С. 46-49.
3. Москвин С. Фондовий ринок України: місце зустрічі можна змінити /С. Москвин // Дзеркало тижня. – 2010. -№ 14. – С. 78-79.
4. Ватаманюк З. Г. Перспективи розвитку ринку цінних паперів в Україні / З. Г. Ватаманюк, О. В. Баула // Фінанси України. — 2010. — № 5. — С. 75—85.
5. Іванова К. В. Регулювання фондового ринку на прикладі країн із розвинутою економікою /К. В. Іванова // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 11. — С. 36—40.

Бужина Ю.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Безпека і якість продуктів харчування є невід'ємною складовою існування, добробуту та якості життя, включеної в безперервний розвиток і приділяє особливу увагу захисту природи і навколишнього середовища, а також регіональним демографічним та економічним умовам.

Система управління якістю являє собою організовану структуру, в якій визначається розподіл відповідальності, процедури, сукупність методів і видів діяльності для виконання вимог щодо якості і діям, необхідним для здійснення загального контролю якості. Це передбачає контроль якості продукції, оцінку якості продукції, проектування взаємозв'язку управління якістю з державною стандартизацією в гармонії з міжнародними стандартами.

Об'єктами управління є виробничі процеси. Для забезпечення функцій контролю і регулювання використовуються в управлінському обліку стандарти технологічних процесів в рослинництві та тваринництві,

вимоги до обробки ґрунту та догляду за тваринами, норми витрат ресурсів і праці, повнота збору і якість продукції, її кількісні та якісні втрати, виконання робіт в оптимальні календарні терміни.

Завершення циклу виробництва в підприємстві оцінюється в процесі реалізації продукції у формі фінансового результату, що визначає ефективність виробництва і перспективи його розвитку.

Так, наприклад, підвищення прибутковості підприємства і задоволення попиту на зерно стимулюється через збут зерна, встановлення цін реалізації залежно від змісту і якості білка і клейковини диференцією за цими показниками партій зерна. Зерно твердої пшениці необхідно ділити на класи по головному компоненту якості - утримання сирій клейковини. Це дозволяє виробникам регулювати процеси жнив та післязбиральної доробки зерна і стимулювати продажі із знижками або надбавками до ціни.

В даний час Міністерство аграрної політики України проводить роботи з адаптації методів і стандартів визначення якості та класифікації продукції, намагаючись наблизити їх до так званих "європейських стандартів". До недавнього часу неодноразово заявлялося про необхідність наблизити й самі зернові стандарти України до європейських. Однак, виявилось, що досить важко однозначно зіставити параметри, за якими оцінюється якість продуктів у країнах СНД і Україні, Північної Америки та країнах Європейського Союзу через відмінностей в самих параметрах і різного їх трактування. Дійсно, дуже часто сама класифікація не настільки важлива, як методи визначення якісних показників параметрів, за якими вона проводиться. Тим не менш, на первинному етапі переговорів із зарубіжними покупцями українського продукту чимало допомоги надасть уявлення про те, на основі яких принципів відбувається класифікація продукції на Заході, щоб хоча б у загальному оцінити перспективи українського продукту на ринках західних країн-покупців.

В умовах сформованого в останні роки різкого спаду якості продуктів харчування, істотного відтоку сільськогосподарської сировини в сферу малих підприємств спостерігається зростання значної кількості неякісного продовольства на споживчому ринку, неконтрольованого імпорту продуктів харчування. Пов'язано це з появою негативних тенденцій (погіршення якості сировини; низькі технічний, технологічний, санітарний рівні виробництва; ослаблення виробничого контролю), а також з вадами сертифікації та стандартизації (застарілі стандарти, недостатня відповідальність за ті чи інші порушення при виробництві, торгівлі та рекламі), непродуманістю зовнішньоекономічної та митної політики.

Все вищеперелічене вимагає вдосконалення існуючої системи забезпечення якості продукції, оскільки проблеми забезпечення якості не можуть бути вирішені сучасним ринком самі по собі. В економічно розвинених країнах питань якості продовольства, безпосередньо пов'язаних зі здоров'ям населення як важливого чинника національного розвитку, приділяється пріоритетна увага і роль держави у вирішенні проблем якості продуктів харчування все більше зростає.

Як відомо, державне регулювання, у тому числі і якості харчових продуктів, може здійснюватися прямими та непрямими методами. До прямих регуляторам якості продукції відносяться методи безпосереднього впливу на суб'єкти ринку. Це регламентування їх економічної поведінки через законодавство, антимонопольна політика, стандартизація, обов'язкова сертифікація, державна підтримка підприємств (субсидії, субвенції), лімітування цін, ліцензування (допуск підприємств до виробництва), держнагляд та контроль за якістю продукції, держзамовлення на купівлю продукції та інші методи і форми державного впливу.

До непрямих методів регулювання відносяться методи опосередкованого економічного впливу через систему стимулів і антистимулів: пільгове оподаткування, гнучка амортизаційна політика, пільгове кредитування, цінова, інвестиційна та митна політики, режими стимулювання впровадження систем якості, досягнень НТП, державні премії за якістю та ін. До ринкових регуляторам якості продукції можна віднести: контрактне регулювання якості, асортиментні програми, добровільну сертифікацію продукції та систем якості, біржову сертифікацію, заводську стандартизацію, організований рух споживачів. Загальною закономірністю ринкової економіки є переважання ринкових і непрямих державних методів регулювання ринку.

Для повної оцінки та роз'яснення проблеми якості, можна системи контролю якості зарубіжних країн. Отже, в США діє стабільна і досить ефективна система контролю якості продуктів з урахуванням вимог безпеки. Система націлена на те, щоб продукти сільського господарства проводилися з використанням методів і речовин, які зберігають цілісність натуральних продуктів. Також реалізується Національна органічна програма (USDA), що сприяє активному розвитку системи сертифікації виробництва сільгосппродукції. Вона являє собою систему з нормативних актів, механізмів і структур їх застосування. Нормативно-правова база спрямована на створення системи контролю якості на всіх етапах виробництва продукції, починаючи з сировини (використовуваних кормів, зерна і т. д.). Таким чином, в США створюється якась ланцюжок, що забезпечує досягнення безумовної якості та безпеки харчової продукції на основі сертифікації та контролю землі, сировини, виробництва, транспортної і торгової компаній і продукту на стадії виробництва і реалізації. Відмінною рисою системи регулювання якості та безпеки продовольства в США є залучення незалежних експертних компаній, що мають випробувальні лабораторії. Слід зазначити, що практика залучення для цих цілей вітчизняних незалежних експертних компаній є визначальною при створенні і функціонуванні цієї системи не тільки в США, але і в Японії.

У Канаді до програм безпеки та якості харчової продукції мають безпосереднє відношення і Федеральний уряд, і уряди провінцій і територій. Здійснюються ці програми на партнерській основі різних

рівнів управління. У Канаді діють програми по визнанню харчової безпеки всередині ферм (Canadian On-Farm Food Safety Recognition Program) і є програми харчової безпеки, орієнтовані на діяльність за межами ферм. Контроль за ефективністю функціонування програм харчової безпеки на федеральному, провінційному, територіальному рівні проводить харчова інспекція Канади - Canadian Food Inspection System. Параметри безпеки, що відображають специфіку конкретних секторів харчового виробництва, встановлюються в національних регламентах та кодексах. Наприклад, кодекс під назвою «Канадські норми і правила - загальні принципи харчової гігієни» (The Canadian Code of Practice-General Principles of Food Hygiene) встановлює санітарно-гігієнічні вимоги. Аналогічні кодекси регулюють питання безпеки в сфері послуг роздрібною торгівлі продуктами харчування, транспортування.

Проблема якості - комплексна, багатогранна, міжвідомча, яке вирішується як на рівні конкретного товаровиробника, так і на рівні органів державного управління, на законодавчому рівні і т.д. Слід підкреслити, що якість і безпеку продукції багато в чому визначаються рівнем нормативних документів, систем стандартизації та сертифікації. Основна гарантія безпеки продуктів харчування для здоров'я людини - їх сертифікація та стандартизація відповідно до прийнятих законодавчих актів («Про захист прав споживачів», «Про сертифікацію», «Про стандартизацію» та ін.)

Як відомо, існуючий фонд державних стандартів створювався в умовах централізованої планової економіки, в якій вимоги до якості продукції визначалися не ринком. При переході до ринкових відносин діюча система НД виявилася неадекватною нових умов її використання. Багато діючі стандарти застаріли. Низький рівень нормативно-технічної документації, в першу чергу ГОСТів, відкриває доступ для сировини з великими коливаннями якісних показників, що служить гальмом для вироблення виробів високої якості. Так, наприклад, у м'ясній промисловості з діючих близько 2 тис. нормативних документів 34% ГОСТів, 20% ОСТів і ТУ не містять вимог безпеки, а вимоги щодо вмісту радіонуклідів відсутні практично у всіх документах.

У зв'язку з цим необхідна актуалізація чинного фонду державних стандартів та інтенсифікація його оновлення. Це дозволить підвищити вироблення харчової продукції з одиниці сировини та її якість, а також створить умови, за яких сільські товаровиробники повинні будуть враховувати інтереси харчової та переробної промисловості.

Список використаних джерел:

1. Агропромисловий комплекс України: стан та перспективи розвитку – Інформаційно аналітичний збірник (випуск 5) – К. АЕН УААН. – 2009 р.
2. Андрійчук В.С. Економіка аграрних підприємств / В.Андрійчук. - К.- 2006 р.
3. Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 2002.- № 48.- Ст.359

Буряк Ю.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ТА КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Підприємницька діяльність має велике значення у сфері господарювання України. Перш за все, це додаткове надходження до державного бюджету, нові робочі місця, розширення виробництва товарів, так і побутового призначення, досягнення науково-технічного прогресу.

Протягом багатьох років становлення економіки України держава запроваджувала багато нормативно правових актів які регулювали підприємницьку діяльність. Було сформовано підприємницький сектор який поступово і впевнено розширюється. Зараз проблема державного регулювання підприємництва досить гостро стоїть на даному етапі економічного розвитку України. Треба визначити оптимальний варіант втручання держави у підприємницьку діяльність, наприклад тим, щоб з одного боку забезпечити ефективне функціонування приватного сектора економіки та отримання ним високих прибутків, а також – створити передумови для збалансованого росту економіки країни загалом та підвищення рівня добробуту громадян.

Сучасний економічний рівень України треба інтегрувати у світову економічну та політичну спільноту. Економіка України потребує переосмислення основних принципів ведення бізнесу і ролі держави у цьому процесі.

Державний контроль у сфері підприємницької діяльності, орієнтований на відносини в сфері підприємництва, і є складовою частиною державного контролю. Цей контроль охоплює всі сторони підприємницької діяльності, представляючи собою постійне спостереження за упорядкованістю керованої системи, її станом. Він спрямований на підвищення економічного стимулювання, скорочення непродуктивних витрат і втрат суб'єктами підприємництва. Державний контроль за підприємницькою діяльністю — це різновид державного контролю, що здійснюється на підставі та у межах, установлених законодавством, та складається у перевірці дотримання суб'єктами підприємництва обов'язкових вимог законодавства з метою попередження,

виявлення, припинення та усунення його порушень. Контроль за підприємницькою діяльністю як форму державного впливу на економіку складно відрізнити від державного регулювання господарської діяльності. Не випадково в деяких законах поряд з розмежуванням державного регулювання і контролю (нагляду) допускається їхнє ототожнення. Разом з тим, у Господарському кодексі України чітко проводиться різниця між засобами державного регулювання господарської діяльності (ст. 12 ГК) та державним контролем і наглядом за господарською діяльністю (ст. 19 ГК) [2]. При визначенні видів державного контролю за підприємницькою діяльністю в якості основи можна використовувати ч. 3 ст.19 ГК України, де названо вісім сфер, у яких держава здійснює контроль і нагляд за господарською діяльністю суб'єктів господарювання. [2].

Виходячи із зазначеного законодавчого положення, якщо критерієм класифікації державного контролю є сфера його здійснення, то можна виділити валютний, податковий контроль, контроль за цінами і ціноутворенням, контроль за дотриманням конкурентного законодавства, контроль у сфері зовнішньоекономічної діяльності та ін.

Удосконалення правової бази стосується як матеріально-правових норм, що містять підстави здійснення такого контролю і визначають його форми і засоби, так і процесуально-правових норм, що регламентують процедуру здійснення такого контролю. До числа законів які регулюють підприємницьку діяльність треба віднести: Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 р., у якому визначені загальні правила здійснення контролю в сфері ліцензування, а саме, контролю за дотриманням ліцензіатами ліцензійних умов, у тому числі його форма — проведення планових і позапланових перевірок, а також складання акта перевірки і видання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов або прийняття рішення про анулювання ліцензії [3].

Важливо те, що ці загальні правила конкретизовані в низці підзаконних нормативно-правових актів, зокрема, у Переліку органів ліцензування, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 р. № 1698. Для раціоналізації та упорядкування державного контролю за підприємницькою діяльністю важливе значення має Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців» від 15.05.2003 р., відповідно до якого введено Єдиний державний реєстр — автоматизована система збору, накопичення, захисту, обліку і надання інформації про юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців. У продовж останніх років була прийнята значна кількість відомчих нормативно-правових актів, спрямованих на упорядкування державного контролю в окремих сферах підприємницької діяльності [4].

Не можна не відзначити певні тенденції лібералізації державного контролю за підприємницькою діяльністю, що знаходять своє відображення в законодавстві. Це стосується і правових гарантій прав і законних інтересів суб'єктів підприємництва. Зокрема, істотно скорочений перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрощена і скорочена в часі процедура одержання ліцензій, внесення в них змін, значно спрощена система державної реєстрації суб'єктів підприємництва на підставі прийнятих в останні кілька років законів, що регламентують легітимацію суб'єктів підприємництва.

Слід також вказати і на таку позитивну тенденцію як передачу державою частини контрольних функцій професійним некомерційним об'єднанням підприємців у вигляді само регулятивних організацій. Так, відповідно до Положення про само регулятивну організацію ринку цінних паперів, затвердженого наказом Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку від 23.12.1996 р. № 329, само регулятивна організація на основі своїх установчих документів і правил, а також делегованих Державною комісією відповідно до ст. 17 Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» повноважень має право, зокрема: перевіряти діяльність своїх учасників у порядку, затвердженому державною комісією; контролювати дотримання своїми учасниками законодавства, прийнятих само регулятивною організацією правил і вимог під час здійснення професійної діяльності та угод (операцій) з цінними паперами [5].

Список використаних джерел:

1. Перелік органів ліцензування затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 р. № 1698;
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18, № 1920.
3. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 р;
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003 р;
5. Положення про само регулятивну організацію ринку цінних паперів, затвердженого наказом Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку від 23.12.1996 р. № 329

Бутченко Е.
Студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРО ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ ТА ОГОЛОШЕННЯ ЇЇ ПОМЕРЛОЮ

Кількість осіб, які зникли безвісно в Україні, постійно збільшується. Щорічно в органи внутрішніх справ надходить у середньому майже 40 тис. заяв про зниклих безвісти.

Тривала та безвісна відсутність фізичної особи не може не вплинути на зміст правовідносин, учасником яких вона була. Невідомість місцезнаходження одного із суб'єктів правовідносин створює невизначеність у правонаступництві інших суб'єктів. Така невизначеність ускладнює або створює перешкоди на шляху виконання ними правових обов'язків, здійснення своїх суб'єктивних прав та інтересів, що охороняються законом.

Інститут безвісної відсутності спрямований на усунення цієї невизначеності і своїми специфічними засобами покликаний забезпечити захист суб'єктивних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, які перебувають у правовідносинах зі зниклою безвісно особою.

Закон передбачає утворення особливого юридичного статусу для такого громадянина, а саме - визнання його безвісно відсутнім. Безвісна відсутність - засвідчений у судовому порядку факт довготривалої відсутності громадянина в місці його проживання, якщо не вдалося встановити місце його перебування.

Для визнання громадянина безвісно відсутнім потрібна наявність таких умов:

1) Громадянин відсутній у місці його постійного проживання протягом року. Згідно зі ст. 43 ЦК України громадянина в судовому порядку може бути визнано безвісно відсутнім, якщо протягом одного року в місці, де він постійно або переважно проживає, немає відомостей про місце його перебування. День одержання останніх відомостей може бути підтверджено пред'явленням останнього листа відсутнього громадянина або іншим способом (наприклад, показання свідків). Якщо неможливо встановити день одержання останніх відомостей, початком безвісної відсутності вважається перше число місяця, наступного за тим, у якому були одержані останні відомості, а якщо неможливо встановити цей місяць - 1 січня наступного року.

2) Встановити місце його перебування неможливо. Тому до розгляду справи у відповідні організації за останнім відомим місцем перебування громадянина, місцем роботи, місцем народження і т. п. надсилаються запити про існуючі відомості про нього.

Визнання громадянина безвісно відсутнім тягне за собою ряд правових наслідків, але не відображається на його правоздатності та дієздатності. Громадянин, що перебуває живим, не перестає бути суб'єктом права.

Рішення суду про визнання громадянина безвісно відсутнім є підставою для встановлення органом опіки та піклування опіки над його майном. Орган опіки та піклування має право і до закінчення річного строку за заявою заінтересованих осіб призначити опікуна для охорони майна відсутнього, а також для управління цим майном (ч. 2 ст. 44 ЦК України). Разом з тим передбачається, що опіку над майном фізичної особи, що визнана безвісно відсутньою, встановлює не орган опіки та піклування, а державний нотаріус, який за останнім місцем проживання особи описує належне їй майно.

З майна, що належить безвісно відсутньому, видається утримання громадянам, яких безвісно відсутній зобов'язаний за законом утримувати. За рахунок цього майна опікун задовольняє вимоги із сплати боргів за зобов'язаннями безвісно відсутнього (ч. 4 ст. 44 ЦК України).

Відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення" неповнолітні та повнолітні непрацездатні діти, непрацездатні батьки, дружина незалежно від віку і працездатності, якщо вона доглядає за дітьми безвісно відсутнього, що не досягли 8 років, має право вимагати призначення їм пенсії у зв'язку з визнанням годувальника безвісно відсутнім.

Припиняються зобов'язання, тісно пов'язані з особою безвісно відсутнього, зокрема чинність довіреності, договору доручення.

Зазначені юридичні наслідки спрямовані на усунення невизначеності у правових відносинах за участю безвісно відсутнього громадянина.

Разом з тим, визнання громадянина безвісно відсутнім не допускається у випадках, коли громадянин переховується від розшуку (наприклад, за кримінальною справою). Не можна визнавати безвісно відсутнім громадянина, про якого вірогідно відомо, що він живий, але немає точних відомостей про його місце перебування.

Якщо громадянин, визнаний безвісно відсутнім, з'явився або виявлено його місце перебування, районний (міський) суд, одержавши відповідну заяву, призначає справу до слухання і скасовує попереднє рішення (ст. 45 ЦК України).

На підставі рішення суду відміняється опіка, встановлена над майном безвісно відсутнього.

Судове рішення про скасування визнання безвісно відсутнім є юридичною підставою для припинення виплати пенсій відповідним громадянам.

Можливе поновлення шлюбних відносин між громадянином, який повернувся, та його дружиною шляхом нової реєстрації шлюбу, якщо шлюб було розірвано. Але ті правовідносини, які були припинені на підставі раніше винесеного рішення, не відновлюються.

Відповідно до ст. 46 ЦК України громадянина може бути оголошено померлим у судовому порядку. При цьому не вимагається, щоб попередньо його було визнано безвісно відсутнім. Юридичним наслідком оголошення громадянина померлим є припинення або перехід до спадкоємців усіх прав та обов'язків, які належали йому, як суб'єкту права, тобто це такі самі наслідки, які тягне за собою смерть людини (припиняються зобов'язання, пов'язані з особою громадянина, оголошеного померлим; припиняється шлюб; певні особи набувають право на одержання пенсій).

Войкова К. Л.
студентка спеціальності «Правоведення»
2 курса, юридического факультета

Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля

ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РАЗВИТИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

Наше государство пытается создать благоприятную среду для развития и функционирования рыночной экономики. Однако для уверенного движения этим курсом Украине недостает опыта правового регулирования хозяйственной деятельности на новых принципах.

Хозяйственное право представляет собой совокупность правовых норм, регулирующих общественные отношения в сфере управления экономикой, производством и реализацией продукции, выполнении работ и оказании услуг с целью получения прибыли[1]. Основой хозяйственной деятельности является хозяйственное законодательство, то есть система нормативно-правовых актов, которые определяют и регулируют различные аспекты хозяйственной деятельности, а также определяют полномочия субъектов хозяйствования .

Подавляющее большинство актов хозяйственного законодательства имеет комплексный характер. Однако ведущее место в любом из них занимают хозяйственно-правовые нормы. Именно благодаря им регулируются отношения между субъектами хозяйственной деятельности. Принимая во внимание вышеперечисленные признаки современного хозяйственного законодательства Украины, можно констатировать: в нем немало недостатков, в т. ч. устаревших, коллизионных норм, а также пробелов, что обусловлено введением в экономику Украины новых для нее рыночных отношений, которые еще не получили соответствующего законодательного урегулирования. Одновременное принятие Хозяйственного и Гражданского кодексов Украины порождает такую проблему, как устранение коллизий между их положениями (в отношении хозяйственных обществ; правового режима ценных бумаг; форм собственности и др.).

Основными проблемами являются: значительная разветвленность и наличие большого количества нормативных актов; преимущество в хозяйственном законодательстве комплексных нормативных актов; наличие в хозяйственном законодательстве большого количества нормативных актов ограниченной сферы действия, а также дореформенных нормативных актов; отсутствие четкой регламентации процесса разработки, согласования, экспертизы и внесения на рассмотрение в соответствующие органы проектов законов и подзаконных нормативно-правовых актов; проблема соотношения хозяйственного и гражданского законодательства; наличие устаревших положений в хозяйственном законодательстве; коррумпированность судебной системы; несовершенство процессуального права [2].

Указанные обстоятельства обнажают острую необходимость дальнейшего совершенствования хозяйственного законодательства, которое на наш взгляд, должно происходить по таким основным направлениям:

- совершенствование содержания хозяйственного законодательства. Это направление предусматривает необходимость урегулирования новых для хозяйственной системы Украины отношений (конфликта интересов в хозяйственных организациях корпоративного типа; правового положения холдинговых компаний; хозяйственных обществ публичных - государственной и коммунальной - форм собственности) и урегулирования традиционных (например, договорных) отношений на новых началах путем принятия новых или внесения соответствующих изменений в действующих нормативных актов [3];

- совершенствование правовой формы хозяйственного законодательства. Такое направление предусматривает: а) существенное усиление роли закона в качестве основного источника регулирования хозяйственных отношений, что отвечает положениям Конституции Украины (ст. 92) и ст. 5 Хозяйственного кодекса Украины относительно регулирования на уровне закона отношений собственности, определение правовых основ и гарантии предпринимательства, правил конкуренции в экономической сфере и норм антимонопольного регулирования; б) уменьшение роли ведомственных нормативных актов и ограничения ведомственного нормотворчества, что обеспечивается контролем со стороны Министерства юстиции Украины в форм государственной регистрации таких актов и вступления их в силу, при условии такой регистрации (Постановление Кабинета Министров Украины от 28.12.1992 г. № 731 "Об утверждении Положения о

государственной регистрации нормативных актов министерств и других органов государственной исполнительной власти"); в) повышение роли локальных нормативных актов (учредительных и внутренних правовых документов субъектов хозяйствования), которые самостоятельно (но в пределах, не запрещенных законом) определяют направления своей деятельности, внутреннюю структур порядок использования прибыли и другие вопросы;

- совершенствование системы хозяйственного законодательства. Это направление предусматривает: а) решение проблем, связанных с принятием Хозяйственного и нового Гражданского кодексов (устранение коллизий между рядом норм этих кодексов; приведение всего массива хозяйственного законодательства в соответствие с Хозяйственным кодексом; б) инкорпорации хозяйственного законодательства (издание систематизированных сборников хозяйственного законодательства по предметному критерию: законодательство о приватизации, законодательство о капитальное строительство, законодательство о хозяйственных договорах и т.п.; в) консолидацию хозяйственного законодательства (принятия вместо нескольких нормативно-правовых актов, регулирующих определенный вид хозяйственных отношений, - одного, который позволяет устранить коллизии в регулировании определенной категории хозяйственных отношений (например, вопросы инновационной деятельности регулируются Законом Украины от 18.09.1991г. "Об инвестиционной деятельности); (ст. 3), главой 34 Хозяйственного кодекса Украины, Законом Украины от 04.07.2002 г. "Об инвестиционной деятельности", Законом Украины от 16.01.2003 г. "О приоритетных направлениях инновационной деятельности"; при этом отсутствует понятие инновационной унифицированное деятельности; основные принципы ее осуществления, государственной поддержки определяются в каждом из этих актов с некоторыми отличиями. Следовательно, возникает потребность в принятии консолидированного закона по вопросам инновационной деятельности, который бы обеспечил унификации регулирования отношений, возникающих в процессе организации и осуществления такой деятельности;[1]

- гармонизация законодательства Украины с самыми совершенными международными стандартами регулирования отношений в сферу хозяйствования, законодательством международных экономических союзов, в состав которых входит ли планирует войти Украина (включая и Европейский Союз). Так, Законом Украины от 18.03.2004 г. "Об Общегосударственной программе адаптации законодательства Украины к законодательству Европейского Союза" и подзаконными нормативно-правовыми актами (Указом Президента Украины от 30.08.2000 г. "О Национальном совете по вопросам адаптации законодательства Украины к законодательству Европейского Союза", решением Государственной комиссии по ценным бумагам и фондовому рынку от 02.06.2002 г. № 190 "О согласовании Рекомендаций по наилучшей практики корпоративного управления для акционерных обществ Украины", Положением о Центре европейского и сравнительного права, утвержденный приказом Министерства юстиции Украины от 23.06.2003 г. № 68/5 и др.) предусмотрен ряд мероприятий, направленных на обеспечение реализации этого направления совершенствования отечественного законодательства [3].

На совершенствование хозяйственного законодательства направлена государственная регуляторная политика, которая должна осуществляться в соответствии с Законом Украины от 11.09.2003 г. "Об основах государственной регуляторной политики в сфере хозяйственной деятельности". Он определяет: принципы государственной регуляторной политики (адекватность, эффективность, сбалансированность, предсказуемость, прозрачность и учета общественного мнения); основные этапы и элементы государственной регуляторной политики (подготовка анализа регуляторного излияния; планирование деятельности по подготовке проектов регуляторных актов; обнародование проектов регуляторных актов; их открытые обсуждения; отслеживание результативности регуляторных актов; пересмотр регуляторных актов; систематизация регуляторных актов; обнародование информации об осуществлении регуляторной деятельности), а также основные принципы ее осуществления (единый подход к подготовке анализа регуляторного влияния и до осуществления отслеживаний результативности регуляторных актов; недопущение принятия регуляторных актов, которые являются непоследовательными или не согласуются ли дублируют действующие регуляторные акты; изложение положений регуляторного акта в способ, который является доступным и однозначным до понимания лицами, которые должны внедрять или выполнять требования этого регуляторного акта); Значительную роль в совершенствовании хозяйственного законодательства играют хозяйственные суды, которые в процессе рассмотрения хозяйственным делам: выявляют пробелы, коллизии, устаревшие нормы в действующем хозяйственном законодательстве; обобщают практику рассмотрения хозяйственной дел (споров).

Проведение комплексных работ в перечисленных четырёх направлениях поможет улучшить среду для развития и функционирования рыночной экономики, усовершенствованию хозяйственного законодательства в целом.

Список использованных источников:

1. Вінник О.М. Господарське право.- К.: Атіка, 2004.-624 с.-с.32,41
2. Мамутов В.К. Рейдерство в законе // Зеркало недели. – 2008. - № 38. – 28 с..
3. Михайлов О.В Господарське право. Курс лекцій [електронний ресурс] . – Режим доступу: http://ua-referat.com/warcraft/Господарське_законодавство

Ганзенко Ю.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СПІЛЬНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Для початку варто зауважити, що основними нормативно-правовими актами, що регулюють інвестиційну діяльність в Україні, є Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. і Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 р.

Інвестиційна діяльність це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій.

Інвестиції — це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект.

Інвестиційна діяльність здійснюється на основі:

- інвестування, здійснюваного громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності;

- державного інвестування, здійснюваного органами влади і управління України, Кримської АРСР, місцевих Рад народних депутатів за рахунок коштів бюджетів, позабюджетних фондів і позикових коштів, а також державними підприємствами і установами за рахунок власних і позикових коштів;

- іноземного інвестування, здійснюваного іноземними громадянами, юридичними особами та державами;

- спільного інвестування, здійснюваного громадянами та юридичними особами України, іноземних держав та державами.

Спільна інвестиційна діяльність із залученням іноземних інвестицій може здійснюватися в різних формах. Однією з найбільш розповсюджених є створення підприємства з іноземними інвестиціями.

Підприємство з іноземними інвестиціями — підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному фонді якого, за його наявності, становить не менше 10 відсотків. Підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс.

Такі підприємства створюються і діють у формах, передбачених законодавством України.

Установчі документи підприємств з іноземними інвестиціями повинні містити відомості, передбачені законодавством України для відповідних організаційно-правових форм підприємств, а також відомості про державну належність їх засновників (учасників).

Майно, що ввозиться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємств з іноземними інвестиціями (крім товарів для реалізації або власного споживання), звільняється від обкладення митом.

При цьому митні органи здійснюють пропуск такого майна на територію України на підставі виданого підприємством простого векселя на суму мита з відстроченням платежу не більш як на 30 календарних днів з дня оформлення ввізної вантажної митної декларації.

Вексель погашається і ввізне мито не справляється, якщо у період, на який дається відстрочення платежу, зазначене майно зраховано на баланс підприємства і податковою інспекцією за місцезнаходженням підприємства зроблена відмітка про це на примірнику векселя.

Якщо протягом трьох років з часу зарахування іноземної інвестиції на баланс підприємства з іноземними інвестиціями майно, що було ввезено в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду зазначеного підприємства, відчужується, у тому числі у зв'язку з припиненням діяльності цього підприємства (крім вивезення іноземної інвестиції за кордон), підприємство з іноземними інвестиціями сплачує ввізне мито.

Реалізація іноземних інвестицій може здійснюватися на основі інвестиційних договорів (контрактів).

Одним з видів інвестиційних договорів є договір концесії (концесійний договір).

Закон України «Про концесії» від 16.07.1999 р. визначає поняття і правові принципи регулювання відносин концесії державного і комунального майна, а також порядок і умови її здійснення.

Концесія — надання з метою задоволення громадських потреб уповноваженим органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування на підставі концесійного договору на платній та строковій основі юридичній або фізичній особі (суб'єкту підприємницької діяльності) права на створення (будівництво) та (або) управління (експлуатацію) об'єкта концесії (строкове платне володіння), за умови взяття суб'єктом підприємницької діяльності (концесіонером) на себе зобов'язань по створенню (будівництву) та (або) управлінню (експлуатації) об'єктом концесії, майнової відповідальності та можливого підприємницького ризику.

Джерелом фінансування інвестиційна діяльність поділяється на здійснювану за рахунок:

- власних фінансових ресурсів інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків від аварій, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб тощо);
- позичкових фінансових коштів інвестора (облігаційні позики, банківські і бюджетні кредити);
- залучених фінансових коштів інвестора (кошти, отримані від продажу акцій, пайові та інші вклади громадян і юридичних осіб);
- бюджетних інвестиційних асигнувань;
- безкоштовних і благодійних внесків, пожертвувань організацій, підприємств і громадян.

Суб'єктами (інвесторами та учасниками) інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави.

Вони поділяються на інвесторів і учасників :

Інвестори — суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Отже, інвестори — це лише одна група в системі суб'єктів інвестиційної діяльності, що здійснюють вкладення власних, позичкових або залучених коштів у формі інвестицій і забезпечують їхнє цільове використання.

Учасники інвестиційної діяльності — громадяни і юридичні особи України, інших держав, які забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора.

Об'єкти інвестиційної діяльності — будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права.

Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики. Воно визначається показниками економічного і соціального розвитку України, республіканськими і регіональними програмами розвитку народного господарства, республіканським і місцевими бюджетами, передбачуваними в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності.

Державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності.

Управління державними інвестиціями здійснюється республіканськими і місцевими органами державної влади і управління та включає планування, визначення умов і виконання конкретних дій по інвестуванню бюджетних і позабюджетних коштів.

Регулювання умов інвестиційної діяльності здійснюється шляхом:

- подання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв;
- державних норм і стандартів;
- заходів щодо розвитку та захисту економічної конкуренції;
- роздержавлення і приватизації власності;
- визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами;
- політики ціноутворення;
- проведення державної експертизи інвестиційних програм та проектів будівництва;
- інших заходів.

Відповідно до ст. 19 Закону України «Про інвестиційну діяльність» захист інвестицій — це комплекс організаційних, технічних та правових заходів, спрямованих на створення умов, які сприяють збереженню інвестицій, досягненню цілі внесення інвестицій, ефективної діяльності об'єктів інвестування та реінвестування, захисту законних прав та інтересів інвесторів, у тому числі права на одержання прибутку (доходу) від інвестицій.

Держава гарантує захист інвестицій незалежно від форм власності, а також іноземних інвестицій. Захист інвестицій забезпечується законодавством України, а також міжнародними договорами України.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18, № 1920.
2. Про інвестиційну діяльність: Закону України від 18.09.1991 р.
3. Про концесії: Закон України від 16.07.1999 р.
4. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р.

Гарькава Г.Г.
Студентка 4 курсу
Спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ГОТЕЛІВ В УКРАЇНІ

У ході систематизації регуляторних актів про засоби розміщення туристів в Україні нами було встановлено, що жоден нормативно-правовий документ, який є чинним на національному рівні законодавства, не виокремлює ці заклади з точки зору місткості їх номерного фонду.

Однак у практиці ведення готельного бізнесу є засоби розміщення різної місткості, у тому числі малої, які дістали значного поширення в наш час.

Європейський досвід свідчить, що саме так звані «малі готелі» становлять 75-85% загальної кількості готельних підприємств і забезпечують обслуговування приблизно 40% туристичного потоку. В Україні теж спостерігається тенденція щодо створення готелів з малим номерним фондом, однак неврегульованість їх правового статусу в законодавчих документах держави нівелювала спроби узаконити їх діяльність на регіональному рівні.

Пошуком рішення щодо надання офіційного статусу малим готелям у нашій країні активно займаються фахівці спеціально створеної Асоціації малих готелів і апартаментів України. На регіональному рівні України протягом останніх років були здійснені спроби впорядкування термінології щодо засобів розміщення малої місткості (готелів, мотелів, пансіонатів), зокрема в АР Крим і м. Києві. Однак у науковій літературі щене багато вчених присвячують свої роботи питанням нормативно-правового забезпечення функціонування малих готелів.

Метою статті є аналіз нормативно-правових актів загальнодержавного та регіонального рівня на предмет трактування понять «малий готель» і «мале готельне підприємство», визначення терміна «малий готель» і обґрунтування доцільності його застосування в діяльності індивідуальних засобів розміщення.

В Україні, починаючи з 2006 р., набув чинності «Порядок надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)», згідно з яким проведено чітку межу між колективними й індивідуальними засобами розміщення туристів. Межею для віднесення засобів розміщення до тієї або іншої групи є певна кількість місць (у цьому випадку – 10), призначених для ночівлі. Таким чином, до групи колективних віднесені «засоби розміщення загальною кількістю місць 10 або більше, в яких надають місце для ночівлі в кімнаті чи іншому приміщенні і за які справляється плата за встановленими цінами» [6]. Індивідуальним засобом розміщення вважається «житло, в якому за плату або безоплатно надається обмежена кількість місць (менш як 10)» [6].

Слід зазначити, що всі заклади, місткість яких перевищує 10 місць для організації ночівлі, вважаються колективними засобами розміщення; їх власники або орендарі повинні зареєструватися в державній адміністрації як суб'єкти підприємницької діяльності (у вигляді юридичної або фізичної особи – СПД), а також надавати у встановлений законодавством термін комплект документів податкової та статистичної звітності, затвердженої для такого виду діяльності. З іншого боку, усі заклади, місткість яких менше ніж 10 місць (тобто від 1 до 9 включно), вважаються індивідуальними засобами розміщення; їх власники або орендарі не підлягають реєстрації як суб'єкти підприємницької діяльності, однак вони також повинні проваджувати облік за спрощеною методикою, розробленою місцевими органами виконавчої влади в сфері туризму: вести книгу реєстрації, в якій зазначаються паспортні дані туристів, дата їх прибуття й від'їзду, вартість наданих послуг. Таким чином, власники індивідуальних засобів розміщення (дач, вілл, котеджів, квартир тощо) не здають у повному обсязі звіт, передбачений для колективних засобів розміщення, однак вони зобов'язані подавати в органи державної податкової інспекції щорічну декларацію про доходи, одержані від надання послуг з тимчасового розміщення [6].

Метою прийняття «Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)» є детінізація ринку індивідуальних засобів розміщення України. У результаті введення Порядку № 297 кількість фізичних осіб-підприємців, що надають послуги з тимчасового проживання, за короткий термін була збільшена у 5,3 разу за рахунок реєстрації власників індивідуальних засобів розміщення як СПД. Згідно з даними колишньої Державної служби туризму і курортів, їх кількість становила 1 тис. 53 особи. Але, беручи до уваги той факт, що на готельному ринку України є велика кількість необлікованих дач, вілл, садіб, котеджів (тобто засобів розміщення малої місткості), розташованих у найбільш рецептивних регіонах країни, ця цифра не відповідає дійсності.

Цей висновок можна проілюструвати за допомогою офіційних даних. Так, готелями та іншими місцями для тимчасового проживання, до складу яких включені саме готелі, мотелі, кемпінги, молодіжні турбази та гуртожитки для приїжджих, за 2009 р. обслуговано 3,6 млн осіб [7, с. 501]. За той же період часу послугами санаторно-курортних і оздоровчих закладів скористалися 3,1 млн осіб [7, с. 492], тобто всі колективні заклади розміщення України обслужили 6,7 млн осіб. Проте в цьому ж році кількість іноземних туристів, які відвідали нашу країну, склала 20,8 млн осіб, внутрішніх туристів, обслуговуваних туристичними фірмами, – 1,1 млн осіб [7, с. 498], а кількість осіб, зайнятих неорганізованим туризмом, які теж користуються послугами

засобів розміщення, взагалі невідома. Таким чином, загальний туристичний потік, обслуговуваний українськими засобами розміщення, перевищив 21,9 млн осіб, з яких у дані офіційної статистики готельного господарства потрапили тільки 6,7 млн осіб, тобто у 3 рази менше. Отже, практично дві третини загального туристичного потоку розміщується у приватному секторі, де обслуговування не гірше й дешевше, ніж у колективних засобах розміщення.

Однак переважна більшість власників та орендарів індивідуальних засобів розміщення не ведуть облік діяльності та не подають офіційним органам ніякої звітності, тому що це не є вигідним для них. Чинна система оподаткування доходів фізичних осіб не дає їм жодних соціальних гарантій і не сприяє легалізації їх діяльності, тому щоподаток, який необхідно сплатити на підставі поданої декларації, як правило, більше оплати за єдиним податком, здійснення діяльності за яким найчастіше обирають власники або орендарі невеликих колективних засобів розміщення. У результаті сучасної податкової та соціальної політики щодо індивідуальних засобів розміщення наша держава недоотримує значних сум платежів у державний бюджет.

Обмеження місткості засобу розміщення у вигляді мінімальної кількості номерів, за умови чого такий заклад може бути визнаний готелем, створює значні перешкоди для провадження їх діяльності. Так, в Україні є багато засобів розміщення, які за основними критеріями вважаються індивідуальними, але вони мають номерний фонд – від 2 до 5 номерів включно, що однак автоматично не дає їм можливості позиціонувати себе як готелі (в яких має бути як мінімум 6 номерів) і користуватися привілеями суб'єктів малого підприємництва.

Запроваджений в Україні порядок розподілу засобів розміщення надві категорії залежно від їх місткості, має легалізувати діяльність індивідуальних закладів, не зміг вирішити цю проблему внаслідок встановлення недосяжних на цьому етапі норм, що стосуються умов сертифікації послуг розміщення, оподаткування доходів від реалізації послуг, відсутності статистичних спостережень і контролю за діяльністю цих закладів.

Протягом дослідження встановлено, що поняття «малі готелі» та «малі готельні підприємства» не тотожні, тому що основу цих термінів формують різні критерії: для перших – це місткість номерного фонду, а для других – обсяг доходів від реалізації послуг і середньооблікова кількість персоналу. Однак малі готельні підприємства, на відміну від індивідуальних засобів розміщення, представлених у вигляді малих готелів, можуть користуватися спрощеною системою оподаткування, що є більш вигідним порівняно зі сплатою податку на доходи фізичних осіб.

Останнім часом в Україні на регіональному рівні державного управління ініціювалося узаконоування діяльності малих засобів розміщення, зокрема в «Положенні про малі готелі, мотелі та пансіонати» АР Крим та проєкті Програми «Малі готелі Києва». Однак ці документи не відповідали чинному загальнодержавному законодавству й тому не дістали поширення.

Крім того, в методологічному плані у цих документах є багато протиріч щодо встановлення нормативів для визначення місткості малих готелів. Мірилом для віднесення засобу розміщення до категорії малих готелів повинна бути гранична кількість номерного фонду на рівні 50 номерів, але без обмеження його мінімального значення, що дасть можливість включати не тільки колективні, але й індивідуальні засоби розміщення в категорію «малі готелі».

Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що саме недостатня увага з боку державних організацій, відповідальних за розвиток туристичного бізнесу в Україні, серйозно ускладнює розвиток малих засобів розміщення, що дістали великого поширення в усьому світі.

Список використаної літератури:

1. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні: Закон України від 27 лип. 2010 р. – К.: Парлам. вид-во, 2010.
2. Положення про малі готелі, мотелі, пансіонати [Електронний ресурс]: Постанова Верховної Ради Автономної Республіки Крим від 19 берез. 2003 р. – Режим доступу: <http://crimea.gov.ua>
3. Програма створення мережі малих готелів «Малі готелі Києва» [Електронний ресурс]: Проєкт постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим від 19 берез. 2003 р. – Режим доступу: <http://kmv.gov.ua>

Герасимова К.В.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАЙНОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Господарська діяльність здійснюється з використанням не лише організаційних та управлінських зусиль суб'єктів такої діяльності, а й майна.

Відповідно до ч. 1 ст. 139 Господарського кодексу України, майном у сфері господарювання визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються та використовуються у діяльності суб'єктів господарських відносин і відображаються в їх балансі

або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів. Відповідно до положень цієї статті ГК, розрізняють дві основні форми майна: майно в речовій формі (тілесне майно або речі) і нематеріальні активи (безтілесне майно). Майно в речовій формі залежно від його природних властивостей традиційно поділяється на рухоме і нерухоме (ст. 181 ЦК України). До нерухомих речей належить земля (земельні ділянки) та розташовані на ній об'єкти, переміщення яких зазвичай є неможливим без їх знецінення/пошкодження та/або зміни їх призначення. Нерухомі речі зазвичай є незамінними (індивідуалізованими) і мають спеціальний правовий режим, що полягає в реєстрації прав на таке майно. Різновидом нерухомого майна, що має спеціальний правовий режим, є природні ресурси (гл. 15, статті 148-153 ГК України) - земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, що знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони, які, відповідно до Конституції (статті 13, 14), є об'єктами права власності Українського народу.

Рухомими речами є речі, які вільно переміщуються у просторі (ч. 2 ст. 181 ЦК України). Правовий режим таких речей спрощений, оскільки вони зазвичай вважаються товаром, призначеним для відчуження. Відтак їх обіг не потребує реєстрації, за деякими винятками [3].

До безтілесного майна належать нематеріальні активи, корпоративні права, цінні папери.

Джерелами формування майна суб'єктів господарювання є:

- грошові та матеріальні внески засновників;
- доходи від реалізації продукції (робіт, послуг);
- доходи від цінних паперів;
- капітальні вкладення і дотації з бюджетів;
- надходження від продажу (здачі в оренду) майнових об'єктів (комплексів), що належать їм, придбання майна інших суб'єктів;
- кредити банків та інших кредиторів;
- безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій і громадян;
- інші джерела, не заборонені законом.

Грошові та матеріальні внески засновників, як правило, є джерелом формування статутного капіталу (фонду) господарських товариств, майна виробничого кооперативу на стадії заснування цих суб'єктів. За рахунок майнових внесків (вступних, членських, цільових тощо) учасників формується майно об'єднання підприємств. При утворенні державного унітарного підприємства компетентним органом державної влади останній наділяє таке підприємство майном — відокремленою частиною державної власності (ч.1 ст.73 ГК). Так само комунальне унітарне підприємство утворюється компетентним органом місцевого самоврядування на базі відокремленої частини комунальної власності (ч.1 ст.78 ГК).

Господарський кодекс (ч.3 ст.74 ГК, ч.4 ст.78) встановив обов'язок утворення статутного фонду державного комерційного підприємства та комунального унітарного підприємства відповідними уповноваженими органами, до сфери управління яких входять вказані підприємства, до реєстрації останніх як суб'єктів господарювання. Мінімальний розмір статутного фонду державного комерційного підприємства законом до цього часу не встановлено (визначення мінімального розміру статутного фонду комунального унітарного підприємства ГК відносить до компетенції відповідної місцевої ради) [1].

Водночас, у законодавстві відсутня вимога щодо утворення статутного фонду казенного підприємства, оскільки у разі недостатності коштів, які перебувають у його розпорядженні, повну субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями казенного підприємства несе держава в особі органу, до сфери управління якого входить підприємство.

Доходи від реалізації продукції (робіт, послуг) є основним джерелом формування майна суб'єктів господарювання — підприємств після їх утворення.

Під доходами від цінних паперів розуміють суму коштів або вартість майна, отриману (нараховану) платником податку від продажу, обміну або інших способів відчуження цінних паперів та деривативів, збільшену на вартість будь-яких матеріальних цінностей чи нематеріальних активів, які передаються платнику податку в зв'язку з таким продажем, обміном або відчуженням.

До доходів від цінних паперів слід також відносити і дивіденд — платіж, який здійснюється юридичною особою — емітентом корпоративних прав чи інвестиційних сертифікатів на користь власника таких корпоративних прав (інвестиційних сертифікатів) у зв'язку з розподілом частини прибутку такого емітента, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку [2].

Капітальні вкладення як джерело формування майна суб'єкта господарювання — це інвестиції, спрямовані на створення і відновлення основних фондів. При цьому розрізняють державні і недержавні капітальні вкладення.

Державні капітальні вкладення — це інвестиції, спрямовані на створення і відновлення основних фондів, джерелом фінансування яких є кошти державного бюджету, державних підприємств та організацій, а також місцевих бюджетів. У їх складі виділяють державні централізовані капітальні вкладення — інвестиції, що спрямовані на створення і відновлення основних фондів і фінансуються за рахунок коштів державного бюджету та бюджетних позичок.

Недержавні капітальні вкладення — це інвестиції, що фінансуються за рахунок коштів інвесторів із недержавними формами власності, а саме:

- власних фінансових ресурсів інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків від аварій, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб тощо);
- позичкових фінансових коштів інвестора;
- залучених фінансових коштів інвестора (кошти, одержані від продажу акцій, облігацій, пайові та інші внески громадян і юридичних осіб);
- безоплатних та благодійних внесків, пожертвувань організацій, підприємств і громадян;
- коштів іноземних інвесторів (іноземні інвестиції, як прямі, так і портфельні, капітальні трансферти, кредити).

Дотації можуть надаватися з державного або місцевого бюджетів неприбутковим організаціям відповідно до умов міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також на регулювання цін на платні послуги, які надаються таким неприбутковим організаціям або через них — їх отримувачам згідно із законодавством, з метою зниження рівня таких цін .

Надходження від продажу (здачі в оренду) майнових об'єктів (комплексів), що належать суб'єктам господарювання, придбання майна інших суб'єктів — одне з джерел формування майна, яке поділяється на кілька складових:

- 1) виручка від продажу майнових об'єктів;
- 2) надходження у вигляді орендної плати як платежу за користування об'єктом оренди;
- 3) придбання майна інших суб'єктів (у власність, господарське відання або оперативне управління) відповідно до укладених договорів.

Кредити банків та інших кредиторів — це кошти та матеріальні цінності, які надаються резидентами або нерезидентами у користування юридичним або фізичним особам на визначений строк і під процент. Кредит розподіляється на фінансовий кредит, товарний кредит, інвестиційний податковий кредит і кредит під цінні папери, які засвідчують відносини позики .

Безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій та громадян складають незначне за розміром джерело формування майна суб'єктів господарювання.

Майно суб'єктів господарювання може формуватися також за рахунок інших джерел, не заборонених законом.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України: прийнятий 16 січня 2003р / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144.
2. Кравчук В. Вклади статутного капіталу господарського товариства / В.Кравчук // Право України, 2007. – № 7.
3. Цивільний кодекс України: прийнятий 16 січня 2003 року / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356

Гладка Н. М.
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДОГОВІР ДАРУВАННЯ: НОВЕЛИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Договірне регулювання суспільних відносин, пов'язаних із даруванням майна, як у цивільному обігу, так і у сфері господарювання, завжди було і залишається актуальною та проблематичною темою як для юристів - теоретиків, так і для юристів - практиків.

Метою цієї статті є договір дарування за новим Цивільним Кодексом України та аналіз питань його правової природи.

Основа сучасних положень щодо предмету та ознак дарування закладена у творах видатних вчених, як: Д. І. Мейера, Г. Ф. Шершеневича, Д. Д. Грімма, А. В. Дністрянського, О. В. Беляневич, М. І. Брагінський, В. В. Вітрянський та ін. Цікаво, що дані автори по - різному розглядають дарування і його місце в системі цивільного права.

Основне призначення цивільного законодавства - правове регулювання, упорядкування цивільного обороту, а переважання в ньому еквівалентно - відплатних відносин не виключає існування безоплатних майнових зв'язків. Договір дарування є однією з можливих угод, при здійсненні яких відбувається перехід права власності на майно та майнових прав. Природно, що за таких умов закон не міг залишити без уваги вчинення такого роду операцій.

Дарування є одним з найстаріших інститутів цивільного права. Він своїми витокami сягає Давньоримських часів, де він розглядався як підстава виникнення права власності. В подальшому інститут

договору дарування зазнав значних змін. З прийняттям Цивільного кодексу України правове регулювання відносин з дарування було значно оновлене. Вивчення цих нових підходів і проблем їх практичного застосування зумовлюють актуальність дослідження.

На даний момент у ЦК України, договору дарування, присвячена 55 глава, яка містить 14 статей. Якщо проводити аналогію з ЦК УРСР 1963 року, то він містив усього дві статті, присвячені договору дарування.

Слід зазначити, що ЦК УРСР передбачав лише реальність даного договору, оскільки в радянський період консенсуальний договір дарування вважався неприпустимим із точки зору моралі, бо в такому випадку обдарований мав би право вимагати у примусовому порядку повернення дару. Зміни у теперішньому кодексі зумовлені проголошенням принципу свободи договору, за яким сторони можуть надати чинність договору до моменту передачі речі, якщо це не суперечить законодавству. Право власності на дарунок виникає з моменту його прийняття. Якщо дарунок направлено обдарованому без його попередньої згоди, він вважається прийнятим, якщо обдарований негайно не заявить про його відхилення. Прийняття документів, які посвідчують право власності на річ, інших документів, які посвідчують належність дарувальникові предмета договору дарування, або символів речі (ключів, макетів тощо) вважається прийняттям дарунка (ст. 722 ЦК) [1].

Згідно з ч. 1 ст. 717 ЦК України, за договором дарування одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдарованому) безоплатно майно (дарунок) у власність. Отже, договір дарування, як і договір купівлі - продажу, спрямований на припинення права власності в дарувальника й виникнення права власності в обдаровуваній особі з тією лише різницею, що договір дарування завжди є безоплатним, а тому дарувальник не має права вимагати від обдаровуваній особи зустрічних дій [1].

Цікавою новелою є ст. 721 ЦК України, яка покладає на дарувальника обов'язок повідомити обдаровуваного про відомі дарувальникові недоліки речі, що є дарунком, або її особливій властивості, які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна обдаровуваного або інших осіб. Дарувальник незобов'язаний виправляти недоліки дарунка чи зазнавати витрат, пов'язаних з їх виправленням, або обмінювати дарунок на якісну річ, проте за порушення ч. 1 ст. 721 ЦК України дарувальник зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану майну, та шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю в результаті володіння чи користування дарунком (ч. 2 ст. 721 Цк України) [4, 91].

З моменту передачі права власності на річ обдарованому юридичний зв'язок між сторонами припиняється, тому обов'язок подальшого належного становлення до дарувальника є суто морально - етичним. Дарувальник також не може залишити за собою право користуватися річчю після передачі її обдарованому. Однак ст. 725 ЦК України, передбачає можливість встановлення обов'язку обдаровуваного вчинити певну дію майнового характеру на користь третьої особи або утриматися від її вчинення. Дарувальник може встановлювати умови, за яких договір дарування набиратиме чинності, головне, щоб ця умова не породжувала зобов'язання обдарованого перед дарувальником, інакше такий договір матиме ознаки іншого правочину [4, 92].

Так, виходячи з цього однією з новел правового регулювання дарування є законодавчо передбачена можливість встановлення у договорі дарування обов'язку обдарованого на користь третіх осіб. У ч. 1 ст. 725 ЦКУ наведено примірний перелік дій, вчинення яких може покладатися на обдарованого: передати грошову суму чи інше майно у власність, виплачувати грошову ренту, надати право довічного користування дарунком чи його частиною, не пред'являти вимог до третьої особи про виселення тощо. Власне такими законодавчими підходами лише посилюється значимість дарування як договору, а не одностороннього правочину, спрямованого на передання майна у власність. Дарувальник, покладаючи на обдарованого такі обов'язки, має заручитися його згодою. У разі відсутності згоди дарувальника на прийняття дарунка з такими обтяженнями, договір дарування вважається неукладеним. Хоча на обдарованого і покладені певні обов'язки договором дарування, такий підхід не змінює характеристики договору як безоплатного. Адже дарувальник, передаючи майно у власність обдарованого, не отримує жодного зустрічного задоволення [1].

Новелою в новому ЦК України стало положення, згідно яким у разі настання терміну передачі дарунка за договором дарування обдарованому надається право вимагати від дарувальника передання або відшкодування його вартості. Також, ЦК України встановлює положення про припинення дії договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому до настання строку (терміну) або відкладальної обставини в разі, якщо дарувальник або обдаровуваний помре чи буде визнаний судом померлим.

Новими для цивільного права є норми ст. 727 ЦК України, які встановлюють спеціальні підстави розірвання договору дарування. Водночас, потрібно звернути увагу на явну неточність формулювання – чи можливо говорити про розірвання договору, який уже виконано. Розірвати договір можливо на підставах і в порядку, визначеному ст. ст. 651, 652, 653 ЦКУ. Розірвання як спосіб припинення зобов'язань сторін, що виникає з договору, може застосовуватися до тих зобов'язань, які ще існують, а не які уже виконані. Виконання (в контексті договору дарування буде передачею дарунка обдарованому) є способом припинення договірних зобов'язань сторін. Яким чином можна розірвати те, що уже припинено? Очевидно, може йтися про право дарувальника вимагати повернення дарунка від обдарованого на підставах, визначених законом. Такими підставами можуть бути: вчинення обдарованим умисного злочину проти життя, здоров'я, власності дарувальника, його батьків, подружжя або дітей; створення загрози безповоротної втрати дарунка, що має для дарувальника велику немайнову цінність тощо [2, 348-349].

Як різновид договору дарування у ЦК України розглядається пожертва. Специфічними рисами пожертви є насамперед визначення мети, для досягнення якої даруються певні речі. Мета визначається договором і жертвувач має право здійснювати контроль за використанням пожертви, відповідно до обумовленої договором мети. Отже право власності особи, якій жертвували майно, має певні особливості. Така особа не має права здійснювати належне їй право як абсолютне. Адже використання пожертви на інші не обумовлені договором цілі, навіть якщо таке використання за призначенням виявилось неможливим, допускається лише за згодою жертвувача. У разі смерті жертвувача чи ліквідації юридичної особи – жертвувача, використання пожертви для інших цілей може здійснюватися за рішенням суду (ч. 2 ст. 730 ЦКУ). Доцільно звернути увагу, що в правозастосувальній діяльності неодмінно виникне питання – хто ж може звернутися до суду з відповідною вимогою у випадку використання пожертви всупереч обумовленим цілям чи про зміну мети її використання. Тобто механізм реалізації такого законодавчого положення практично відсутній. Очевидно, що правом на звернення до суду у випадку використання пожертви всупереч обумовленим цілям та про зміну цільового її використання мають бути наділені будь-які зацікавлені особи, про що має бути зазначено у ч. 2 ст. 730 ЦКУ [3].

Резюмуючи, можна виділити наступні істотні зміни визначення договору дарування. Так, по-перше новелою є: те що, у Цивільному кодексі УРСР безвідплатна передача однією стороною майна у власність іншій стороні іменується договором дарування, який вважається вчиненим з моменту передачі майна обдаровуваному. Отже, договір дарування належить до категорії реальних договорів. В свою чергу, нове цивільне законодавство допускає укладення договору дарування по моделі як реального, так і консенсуального договору, розуміючи під моментом укладення договору дарування як передачу, так і угоду про обов'язок передати в майбутньому дарунок обдаровуваному. По-друге, Цивільний кодекс України вводить поняття договору з обов'язком передати дарунок в майбутньому. По – третє, ЦК України передбачає, що дарувальник наділений правом на відмову від виконання договору дарування без яких-небудь для себе негативних наслідків. Зокрема, дарувальник має право відмовитися від виконання договору з обов'язком передати дарунок в майбутньому, якщо після укладення договору дарування його майновий стан істотно погіршав. Що стосується обдаровуваного, то він має право відмовитися від дарунку у будь-який час але лише до прийняття дарунку. По – четверте, новелою Цивільного кодексу є те, що законодавцем передбачений обов'язок дарувальника проінформувати обдаровуваного про недоліки або особливих властивостях дарунку, які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я і майна як обдаровуваного, так і інших осіб. Якщо раніше якість дарунку не бралася до уваги, то зараз дарувальник несе відповідальність за збиток, заподіяний обдаровуваному річчю з недоліками, якщо про такі недоліки він заздалегідь знав, але не повідомив одержувача дарунку. При цьому дарувальник не зобов'язаний виправляти недоліки прийнятого дарунку, нести витрати, пов'язані з їх виправленням або міняти дарунок на якісну річ, якщо обдаровуваному не заподіяний збиток в результаті володіння або користування дарунком. По - п'яте, Цивільний кодекс містить положення про обов'язок обдаровуваного зробити певні дії майнового характеру на користь третьої особи або утриматися від їх здійснення. Дана норма — новела цивільного законодавства, оскільки раніше обдаровуваний був власником отриманого за договором дарування майна без яких-небудь умов або обов'язків виконати дії на користь третіх осіб.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України : Науково - практичний коментар : У 2 ч. / [за заг. ред. Я. М. Шевченко]. — К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. — Ч. 2.
2. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р. А. Майданика. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2010.- 1176 с.
3. Договір дарування: новели правового регулювання Ю.Анохін / [Електроний ресурс] –Режим доступу: [http //www.contragent.narod.ru](http://www.contragent.narod.ru).
4. Башук О. Договір дарування за новим цивільним кодексом / Юридичний журнал. – 2004. - №6. – с. 91-92.

Горбоконь А.С.
студентка 3го курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛОГІЇ ПРАВА ТА АНАЛОГІЇ ЗАКОНУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Актуальність даного дослідження полягає у тому, що Україна нині бере курс на євроінтеграцію, а це в свою чергу зумовлює реформування законодавства і як ми бачимо, наше законодавство знаходиться на стадії реформування та розвитку, в Україні зараз відбувається активний процес здійснення судово-правової реформи,

головною метою якої є утворення дійсно незалежної судової влади, яка стане гарантом захисту прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб.

Проблематика даного дослідження тісно пов'язана з актуальністю обраної теми. В юридичній науці, гострі та тривалі дискусії ведуться стосовно застосування аналогії закону та аналогії права в цивільному судочинстві. Думки вітчизняних науковців стосовно цього питання доволі різні. Я вважаю вірним твердження Д.Д. Луспеника який говорить, що правова аналогія — це один з найбільш поширених способів подолання прогалин у праві. Аналогія закону та аналогія права досить розповсюджені явища, які вже застосовуються на практиці та мають позитивний досвід застосування. В той же час, можливість застосування аналогії в цивільному судочинстві теж припускається, оскільки більшість правознавців таких як: В.І. Авдюков, А.Т. Боннер, Е.Ш. Кемуларія, В.В. Комаров, Л.Ф. Лісницька, Д.Д. Луспеник, А.А. Мельников, І Сабо визнають, що це не суперечить принципам законності. Однак в літературі можна зустріти і протилежну думку (Ю.Х. Калмиков, П.Я. Трубніков, Н.А. Власенко), згідно з якою застосування аналогії в межах процесуального права веде до ігнорування принципу законності, порушення жорсткої процесуальної форми.

Значущою проблемою, яка постає перед державою є недоліки та прогалини як у праві в цілому, так і у цивільному судочинстві окремо. Треба підкреслити, що як би законодавець не намагався їх усунути, у тому числі приймаючи закони, але передбачити та врегулювати всі відносини, які потребують цього, просто неможливо. Відповідно до вищезазначеного витікає, що при невирішенні цих проблем, матеріальне право, якби мовити, буде скуте, а суб'єктивні права фізичних і юридичних осіб будуть порушені, це у свою чергу спровокує суттєві порушення норм Конституції України, а саме: ст.1, ст. 3 Конституції України, згідно з якими Україна є правовою, демократичною державою, а її обов'язок - утвердження і забезпечення прав і свобод людини [1; ст.1,3]. Саме тому, перед нами постає питання законодавчого закріплення аналогії закону та аналогії права у цивільному судочинстві.

Для вирішення поставленого питання необхідно провести аналіз як самого інституту аналогії у цивільному судочинстві в Україні, так і теоретичних основ його застосування. Доцільно буде привести приклади застосування аналогії цивільного судочинства у інших державах.

Під аналогією в області юриспруденції вважається поширення норми або сукупність норм права на непередбачені законом, але існуючі подібні ситуації. При застосуванні аналогії права виходити із загальних засад законодавства.

Так, в юриспруденції можна зустріти наступне визначення аналогії закону та аналогії права:

аналогія закону — це вирішення справи або окремого юридичного питання на основі правової норми, розрахованої на подібні випадки;

аналогія права — це вирішення справи або окремого юридичного питання на основі принципів права, загальних засад і змісту законодавства [2; С. 402].

Вітчизняні юристи та юристи-практики проводять паралель відносно того, що в чинному ЦПК і ЦПК 1963 року на законодавчому рівні дозволено застосовувати процесуальну аналогію, вони порівнюють та посилаються на ч. 3 ст. 11 ЦПК 1963р., в якій зазначено, що: « в разі відсутності закону, що регулює спірні відносини, суд застосовує закон, що регулює подібні відносини, а при відсутності такого закону суд виходить із загальних начал і змісту законодавства України» і на аналогічну ч.8 ст.8 нині діючого ЦПК, в якій вказується: «Якщо спірні відносини не врегульовані законом, суд застосовує закон, що регулює подібні за змістом відносини (аналогія закону), а за відсутності такого - суд виходить із загальних засад законодавства (аналогія права)». Однак, якщо проаналізувати вищевказані норми, то можна побачити, що у зазначених статтях мається на увазі застосування судами при вирішенні цивільних справ тільки аналогія матеріального права, а не процесуального права. Та, ми бачимо, що як в ЦПК 1963р, так і в новому ЦПК не зазначено закріплення процесуальної аналогії. [2; ч.8 ст.8], [3; ч.3 ст.11].

Можна простежити, що в вітчизняній юридичній літературі часто зазначалось про те, що судова практика в період дії ЦПК 1963 р. вимушено використовувала процесуальну аналогію, так як процесуальне законодавство мало прогалини стосовно юридичного закріплення багатьох процесуальних дій. Так, стосовно участі в цивільному процесі, за ЦПК 1963р. такої фігури як спеціаліст, тоді за аналогією використовувались положення ЦПК щодо експерта, свідка і навіть використовувались положення КПК України.

Застосування процесуальної аналогії, також можна побачити і в деяких постановках Пленуму Верховного Суду України. Так, в п. 22 постанови № 14 від 26.12.2003 р. «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльності органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження» сказано, що такі скарги оплачуються державним митом. При цьому мала місце прогалина, а саме, до прийняття цією постановою в судовій практиці не було чіткого визнання щодо необхідності сплати державного мита при подачі цієї скарги [4; С.256].

Треба зазначити, що чинний ЦПК деякі з прогалин та недоліків, які мали місце в ЦПК 1963 р., усунув. Разом з тим, слід зауважити і те, що і новий ЦПК не відрізняється чіткістю правового регулювання, а це у свою чергу викликає необхідність застосовувати на практиці процесуальну аналогію цивільного судочинства, для забезпечення виконання завдань судочинства та дотримання основоположних принципів, які закріплені в Конституції України.

За аналогією процесуальних норм суд зобов'язаний застосовувати положення ст. 119 ЦПК щодо форми та змісту заяви при прийнятті до провадження суду та розгляду заяв, наприклад, про оскарження рішень третейських судів чи про видачу на їх підставі виконавчих листів компетентними судами згідно зі ст. 51 Закону України «Про третейські суди», адже цивільний процесуальний закон взагалі не регулює процедуру таких заяв та можливість їх оскарження.

Без використання процесуальної аналогії закону не обійтись і при апеляційному провадженні. Так, суди апеляційної інстанції вимушено застосовують аналогію процесуальної норми при визначенні справи до розгляду в апеляційному суді. Отже, у ст. 302 ЦПК зазначено, що після проведення підготовчих дій колегія суддів призначає справу до розгляду, однак не зазначено, чи потрібно при цьому постановляти ухвалу і яку саме. Звичайно, що у такому разі суд апеляційної інстанції за аналогією із ч.3 ст.297 ЦПК постановляє ухвалу [5; С.37].

Важливо звернути увагу на застосування аналогії закону та аналогії права в цивільному судочинстві інших держав та вплив процесуальної аналогії на стан правосуддя у державі. Так, у Російській Федерації процесуальну аналогію ввели до ЦПК Російської Федерації (далі-РФ) 1964 р. ще 7.08.2000 р. (ч.5 ст.1) і треба зауважити, що критики щодо її застосування в судовій практиці Російської Федерації немає. Можна сказати більше, визначається позитивний вплив. Вчений-практик В.Жуйков вбачав, що дане положення ЦПК РФ лише офіційно закріпило сформовану і позитивно проявлену практику, яка викликана реальними потребами і веде не до сваволі, а сприяє досягненню забезпечення захисту прав заінтересованих осіб [6; С.37].

Підводячи підсумок вищесказаного, можна зробити висновок, що аналогія права та аналогія процесуального закону є ефективним інструментом подолання існуючих прогали діючого законодавства.

На користь визнання процесуальної аналогії права та аналогії закону, на мій погляд, виступає також досвід судової практики Російської Федерації. [7; С.71.].

Саме законодавче закріплення законодавцем можливості використання аналогії процесуального закону дозволить уникнути так званих «фактичних процесуальних відносин», які мають місце, але законодавчо не закріплені, надавши судам можливість забезпечувати права та інтереси відповідних осіб, а не відмовляти у здійсненні правосуддя з формальних причин, але вважаю буде доцільно зазначити, що кожний випадок застосування процесуальної аналогії права та аналогії закону повинен бути чітко визначений, мотивований та обґрунтований у відповідному рішенні судді.

Список використаних джерел:

1. Конституція України №254к/96-ВР від 28.06.1996р. // Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид.- К.: Парлам. вид-во, 1996. - №30. - ст.1.; ст.140. -(Бібліотека офіційних видань).
2. Скакун, О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. — Харків: Консум, 2001. — 656 с. — Режим доступу : URL : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/33/25/>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.07.1963 р. (зі змінами та доповненнями) // БЗЮПУ. – 1999. – № 1.
5. Маляренко В.Т. // Постанова Пленуму Верховного Суду України у цивільних справах(1972-2003).-К.: Концерн «Ін Юре», 2004.
6. Луспеник Д.Д. Розгляд судом заяв про фальшивість доказів відповідно до нового Цивільного процесуального кодексу України// Вісник Верховного Суду України. - №12. - С.37
7. Жуйков В.М. Проблемы гражданского процессуального права. – М. : Городец – издат, 2001.- С.71

Грачова О.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Суб'єкт господарювання підлягає державній реєстрації як юридична особа чи фізична особа - підприємець у порядку, визначеному Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" [1].

Відомості про відокремлені підрозділи суб'єктів господарювання залучаються до її реєстраційної справи та включаються до Єдиного державного реєстру в порядку, визначеному законом.

Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців - автоматизована система збирання, накопичення, захисту, обліку та надання інформації про юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Поняття державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців визначено у ст. 4 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців": державна реєстрація

юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців - засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені цим Законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру [2].

Порядок проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців включає, зокрема:

- перевірку комплектності документів, які подаються державному реєстратору, та повноти відомостей, що вказані в реєстраційній картці;
- перевірку документів, які подаються державному реєстратору, на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації;
- внесення відомостей про юридичну особу або фізичну особу-підприємця до Єдиного державного реєстру;
- оформлення і видачу свідоцтва про державну реєстрацію та виписки з Єдиного державного реєстру.

Суб'єктами процесу державної реєстрації є:

1. Державний реєстратор на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, який: проводить державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців; проводить резервування найменувань юридичних осіб; передає органам державної статистики (далі - органи статистики), державній податковій служби, Пенсійного фонду України та фондів соціального страхування повідомлення та відомості з реєстраційних карток про вчинення реєстраційних дій, які передбачені цим Законом, у тому числі щодо створення або ліквідації відокремлених підрозділів юридичних осіб; формує, веде та забезпечує зберігання реєстраційних справ (крім реєстраційних справ юридичних осіб, зареєстрованих відповідно до ч. 4 ст. 3 цього Закону); здійснює оформлення та видачу свідоцтв про державну реєстрацію (крім видачі свідоцтв юридичним особам, зареєстрованим відповідно до ч. 4 ст. 3 цього Закону), а також їх заміну; оформлює та видає виписки, довідки з Єдиного державного реєстру тощо.

2. Міський голова міста обласного значення або голова районної, районної в містах Києві та Севастополі державної адміністрації призначається на посаду та звільняється з посади державного реєстратора за погодженням із спеціально уповноваженим органом з питань державної реєстрації.

Державний реєстратор підпорядковується міському голові міста обласного значення або голові районної, районної в містах Києві та Севастополі державної адміністрації.

3. Спеціально уповноваженим органом з питань державної реєстрації є центральний орган виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері підприємництва, а також: здійснює державний нагляд за дотриманням законодавства у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців; узагальнює практику застосування нормативно-правових актів з питань державної реєстрації та розробляє проекти нормативно-правових актів у цій сфері; затверджує нормативно-правові акти щодо формування та ведення Єдиного державного реєстру.

Документи, які відповідно до вимог цього Закону подаються (надсилаються рекомендованим листом) державному реєстратору, повинні бути викладені державною мовою.

Реєстраційна картка заповнюється машинодруком або від руки друкованими літерами. Якщо документи надсилаються державному реєстратору рекомендованим листом, підпис заявника на реєстраційній картці (заяві, повідомленні) повинен бути нотаріально посвідчений.

Установчі документи (установчий акт, статут або засновницький договір, положення) юридичної особи повинні містити відомості, передбачені законом. Відповідальність за відповідність установчих документів законодавству несуть засновники (учасники) юридичної особи.

Статути банків, установчі документи інших юридичних осіб, які відповідно до закону підлягають погодженню Національним банком України, іншими органами державної влади, подаються з відміткою про їх погодження відповідно Національним банком України, іншими органами державної влади.

Установчі документи юридичної особи, а також зміни до них, викладаються письмово, прошиваються, пронумеровуються та підписуються засновниками (учасниками) або уповноваженими особами, якщо законом не встановлено інший порядок їх затвердження. Підписи засновників (учасників) або уповноважених осіб на установчих документах повинні бути нотаріально посвідчені. У випадках, які передбачені законом, установчі документи повинні бути погоджені з відповідними органами державної влади.

Документи, що знаходяться в реєстраційній справі, не підлягають виїмці або розукомплектуванню, крім випадків, передбачених цим Законом.

Право доступу до документів, які знаходяться у відповідній реєстраційній справі, мають засновники (учасники) юридичної особи, фізична особа - підприємець, а також уповноважені ними особи та особи, які згідно з відомостями, внесеними до Єдиного державного реєстру, мають право вчиняти юридичні дії від імені юридичної особи без довіреності, на підставі письмової заяви та працівники контролюючих і правоохоронних органів на підставі відповідного письмового запиту, якщо такий запит подається у зв'язку із здійсненням ними повноважень, що визначені законом.

Державному реєстратору забороняється видавати копії документів, які знаходяться у відповідній реєстраційній справі.

З дати внесення державним реєстратором до ЄДРПОУ запису про припинення юридичної особи або запису про припинення підприємницької діяльності фізичною особою - підприємцем реєстраційна справа повинна зберігатися у державного реєстратора протягом трьох років. Після закінчення цього строку державний реєстратор повинен передати реєстраційну справу на зберігання до державної архівної установи в порядку, який встановлено законом, де вона повинна зберігатися протягом 75 років з дати її передачі до державної архівної установи.

Згідно зі ст. 20 Закону відомості, що містяться в Єдиному державному реєстрі, є відкритими і загальнодоступними, за винятком ідентифікаційних номерів фізичних осіб - платників податків.

Відомості, що містяться в Єдиному державному реєстрі, надаються у вигляді:

1. Витягу з Єдиного державного реєстру;
2. Довідки про наявність або відсутність в Єдиному державному реєстрі інформації, яка запитується;
3. Бази даних (сукупність інформації Єдиного державного реєстру в електронному вигляді) для цілей бюро кредитних історій.

Строк надання відомостей з Єдиного державного реєстру не повинен перевищувати п'яти робочих днів з дати надходження запиту.

Кошти, одержані за отримання відомостей з Єдиного державного реєстру, спрямовуються на фінансування видатків, що пов'язані з його веденням.

Виписка з Єдиного державного реєстру видається юридичній особі або фізичній особі - підприємцю за їх письмовим запитом протягом двох робочих днів з дати подання цього запиту або на підставі їх письмової заяви при видачі свідоцтва про державну реєстрацію або при його заміні.

Бланки виписок з Єдиного державного реєстру мають облікову серію і номер та є документами суворої звітності.

У разі коли юридична особа знаходиться у процесі припинення або фізична особа - підприємець знаходиться у процесі припинення підприємницької діяльності, у виписці робиться відповідний запис.

Виписка з Єдиного державного реєстру є чинною протягом тридцяти календарних днів з дати її видачі.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України.- 2003.- № 18, № 19-20, № 21-22.- Ст.144
2. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV

Губіш А.В.,
Курсант, Юридичний факультет, 4 курс

Стрижак І.В.
к.ю.н., доц. кафедри цивільно-правових дисциплін
Академія митної служби України

ПРАВОВИЙ СТАТУС ТРАНСПЛАНТАТІВ

Трансплантація - спеціальний метод лікування, що полягає в пересадці реципієнту органів або інших анатомічних матеріалів, взятих у людини чи тварини [1, ст.1].

Питання про статус органів, тканин, тіла людини викликає суперечки. Перша група авторів вважає, що органи і тканини є частиною організму, утворюються в результаті природного біологічного процесу і тому не підпадають під поняття речі; що вони не мають ринкового еквівалента; що витрати на консервацію трансплантата складають вартість послуг, пов'язаних з подальшою пересадкою, а не вартість органу або тканини, отже, останні не можна вважати предметом цивільно-правових угод. Навряд чи труп, органи, тканини можна успадковувати як звичайне майно [4, с.12].

Друга група дослідників називає органи і тканини людського організму особистими немайновими благами, з приводу яких складаються цивільні відносини донорства та трансплантації [6, с. 101]. Після відділення від конкретної людини органів і тканин передбачається, що трансплантати втрачають свою індивідуально-особистісну визначеність.

На думку третьої групи вчених, [5,с.132; 9,с.84-85; 11,с.109] органи і тканини (зокрема, кров), будучи відокремленими від організму, слід визнати речами. Страхування окремих частин органів тіла також підкреслює ставлення їх власників до них як до матеріального і нематеріального блага одночасно.

Як справедливо зазначає М. Н. Малєїна, навряд чи можна вважати, що громадянин за життя має право власності на своє тіло і відділенні від нього органи і тканини і здійснює правомочності щодо володіння, користування, розпорядження ними як речами. Тілесну оболонку людини не можна визнати окремим

самостійним об'єктом, оскільки за життя людини вона не існує сама по собі, а є невід'ємною частиною індивіда [7, с. 101]. У зв'язку з цим користування і розпорядження людиною своїм організмом відбувається не шляхом здійснення правомочностей власника, а за допомогою здійснення інших правомірних дій з реалізації немайнового права на фізичну недоторканність.

Як вважає Шевчук С.С., будь-які органи і тканини людини з моменту їх відділення від організму і тіло (прах) після смерті - це об'єкти матеріального світу, що відносяться до категорії речей. Речі — це існуючі незалежно від суб'єкта предметні явища матеріального світу як у їх природному стані, так і створені людиною для задоволення її потреб [12, с.50]. Але все ж таки ЦК України у ст.298 зазначає, що кожен зобов'язаний шанобливо ставитися до тіла людини, яка померла. Якщо, таким чином вважати, що тіло померлої людини - річ, то "повага до речі", на нашу думку, звучить некоректно. Крім того, вченими пропонується віднести трансплантати до речей обмежених в обігу, оскільки вони належать суб'єктам і можуть знаходитись в обігу лише відповідно до спеціально визначених правил, крім того вони не можуть бути предметами комерційних праввідносин. Адже комерційні відносини (наприклад, продаж) щодо органів і тканин в Україні заборонено.

Позиція, яку займають такі автори, залежить від того, в який момент розглядається об'єкт - до чи після відділення від організму.

Інша справа, коли питання трансплантології стосується штучного органу, в такому разі продаж не є забороненим. На нашу думку, такий орган є створеним людиною і не є похідним від неї ще з народження. Тому, вважаємо, що статус штучних органів і трансплантатів є окремим питанням, яке потребує більш детального дослідження.

Ми підтримуємо вчених, які зазначають, що трансплантати варто відносити до особистих немайнових благ, з приводу яких складаються цивільні відносини донорства та трансплантації.

Відповідно до ЦК України: особисті немайнові блага — це блага, які позбавлені економічного (майнового) змісту, нерозривно пов'язані з суб'єктом права, визнані суспільством і потребують правової охорони. Немайнові блага фізичні особи набувають у силу народження. До особистих немайнових благ ст. 201 ЦК відносить: здоров'я, життя, честь, гідність, ділову репутацію, ім'я (найменування), авторство, свободу літературної, художньої, наукової технічної творчості. Перелік особистих немайнових благ цієї статті не є вичерпним.

Якщо у людини пошкоджено або відсутній певний орган - то здоров'я цієї людини підлягає більшому ризику, ніж тоді, коли вона має цей орган, тому страждає саме особисте немайнове благо людини - її здоров'я.

Отже, ми схилиємось до думки, що трансплантат - є особистим немайновим благом людини, який забезпечує функціонування людського організму і продовження життя.

Теорія цивільного права визначає, що особисті немайнові блага поділяються на дві групи: особисті немайнові блага пов'язані з майновими і не пов'язані з майновими. З розвитком наукових технологій, сьогодні ми можемо говорити, що трансплантати відносяться до особистих немайнових благ пов'язаних з майновими. Оскільки, це – можливість організму людини нормально функціонувати, але це забезпечується можливістю передати орган іншій людині. До того ж, сьогодні ми спостерігаємо, що в окремих випадках за передачу органів можливе майнове відшкодування. Як приклад такого відшкодування є донорське переливання крові.

Таким чином, ми зупиняємось на тому, що трансплантати відносяться до особистих немайнових благ пов'язаних з майновими.

Список використаних джерел:

- 1) Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» від 16 липня 1999 р. // Вісник Верховної Ради. - 1999. - №41. - С. 377.
- 2) Основи законодавства України про охорону здоров'я // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1993, - N 4, - ст. 19.
- 3) Про деякі питання реалізації Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині»: Постанова КМУ № 695 від 24.04.2000 р. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=695-2000-%EF>
- 4) Ковалев М.И. Юридические проблемы современной генетики // Государство и право - 1995.- №6,- С.20.
- 5) Коркунов Н.М. Лекции по общей теории права. - Спб. - 1987.-С.157.
- 6) Красавчикова Л.О. Понятие и система личных неимущественных прав граждан (физических лиц) в гражданском праве Российской Федерации. - Екатеринбург- 1994. - С. 12.
- 7) Малейна М.Н. Право индивида на телесную (физическую) неприкосновенность // Государство и право - 1993. - № 4. - С. 101.
- 8) Малейна М.Н. Статус органов, тканей, тела человека как объектов права собственности и права на физическую неприкосновенность // "Законодательство" - 2003 г. - №11. - С..22.
- 9) Маргацкая Н. Гражданско-правовые вопросы трансплантации и донорства // Вестн. Моск. ун-та. Сер.11. Право. - 1980. - №2. - С.84-85.
- 10) Сенюта І. Законодавче забезпечення донорства в Україні // Вісник Львівського Університету. Серія Юридична-2008. - Вип. №46.

11) Суховерхий В.Л. Гражданско-правовое регулирование отношений по здравоохранению // Советское государство и право - 1975. - №6. - С.109.

12) Шевчук С.С. Трансплантаты как объекты права собственности и особенности их правового режима // Актуальные проблемы права собственности: сборник научных статей. - 2003. - С.50.

Гудкова К.
Інститут права, І курс (Магістр)
Донецький університет економіки та права

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕНЕРГОПОСТАЧАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРИВАННЯ

Метою даної роботи є визначення поняття, сутності, цілей укладання договору енергопостачання, проблемні питання, що виникають між суб'єктами господарювання при здійсненні ними господарської діяльності із споживанням енергії, шляхи удосконалення правового регулювання енергетичного комплексу.

На сучасному етапі становлення ринкової економіки паливно-енергетичний комплекс (далі ПЕК) займає важливе місце. Від раціоналізації використання ПЕК залежить не тільки робота суб'єктів господарювання але й добробут держави в цілому.

Однак результативність роботи у відповідній сфері дуже низька, це перш за все пов'язано з великою кількістю нормативних актів, які у свою чергу потребують постійного удосконалення (з урахуванням того, що економіка постійно змінюється). Тому до проблем енергопостачання можна віднести: по-перше, недосконалу політику ціноутворення на об'єкти ПЕК; по-друге, застарілі технології; по-третє, великий об'єм заборгованості.

Багато науковців присвятили свою роботу проблемам енергопостачання, до них можна віднести: О.І. Харитонова, В.К. Мамутов, С.С. Немченко, К. В. Петров, А.С. Руднев, С.С. Немченко та інші.

Незважаючи на великий внесок досліджень цих вчених у сфері регулювання енергопостачання велика кількість проблемних питань залишається невирішеними та потребує перш за все уваги з боку як самої держави, так і енергопостачальників та енергоспоживачів.

Велика кількість нормативних актів присвячена регулюванню енергопостачання суб'єктів господарювання. Відповідно до приписів ст. 275 Господарського кодексу України за договором постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу одна сторона (постачальник) зобов'язується надавати другій стороні (споживачеві, абонентові) енергетичні та інші ресурси, передбачені договором, а споживач (абонент) зобов'язується оплачувати вартість прийнятих ресурсів та дотримуватись передбаченого договором режиму її використання, а також забезпечити безпечну експлуатацію енергетичного та іншого обладнання [1]. Договір енергопостачання є оплатним, консенсуальним, алеаторним (ризиковим), публічним, як правило, є договором приєднання. До договору енергопостачання слід застосовувати загальні положення про договір поставки та про договір купівлі-продажу, якщо інше не встановлено законом або якщо інше не впливає із суті відносин сторін.

Однією із ознак що відмежовують його від інших видів договорів купівлі-продажу є спосіб виконання договору – передавання енергії енергопостачальною організацією покупцеві здійснюється через приєднану мережу, оскільки електроенергію неможливо передати в інший спосіб. Другою характерною ознакою даного договору, що не властива іншим різновидам купівлі-продажу, є встановлення певних обов'язків споживача (абонента) не лише під час передавання енергії, а й у ході її споживання, зокрема дотримання режиму споживання електроенергії, забезпечення безпеки енергетичних мереж і справності приладів та устаткування для споживання енергії, якими він користується. Також привертає увагу та обставина, що за договором енергопостачання передбачено обов'язок споживача оплатити вже прийняту енергію, але не передбачено, на відміну від усіх інших договорів купівлі-продажу, обов'язку прийняти товар – це дозволяє зробити висновок, що споживач не зобов'язаний отримувати певну кількість енергії [2].

Зазначені ознаки договору енергопостачання обумовлені, особливостями енергії як товару – адже електроенергію неможливо накопичувати у значній кількості та зберігати; процес її виробництва, як правило, безперервний і нерозривно пов'язаний як з її транспортуванням, так і з її споживанням; енергія при передаванні споживається цілком і не може бути повернена; для прийому енергії у споживача мають бути технічні пристрої для підключення до енергомереж енергопостачальної організації [3]. У договорі має бути визначено загальну кількість енергії, що відпускається, строки її постачання.

Енергопостачальником електричної енергії за таким договором може бути тільки суб'єкт господарської діяльності, який має спеціальний дозвіл (ліцензію) на здійснення відповідного виду господарської діяльності. Так, згідно з п. 73 ст. 9 Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" виробництво теплової енергії, транспортування її магістральними та місцевими (розподільчими) тепловими мережами, постачання теплової енергії підлягають ліцензуванню [4].

Відносини з енергопостачання регулюються Законом України "Про енергозбереження" від 01.07.94 р. № 74/94-ВР (з відповідними змінами) [5], Законом України "Про електроенергетику" від 16.10.97 р. № 575/97-ВР (з відповідними змінами) [6]. Умови та правила здійснення підприємницької діяльності з постачання

електричної енергії за регульованим тарифом затверджені постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України від 13.06.96 р. № 15/1. Умови та правила здійснення підприємницької діяльності з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами затверджені постановою Національної комісії з питань регулювання електроенергетики України від 13.06.96 р. № 15 [2].

Важливе місце у договірних відносинах щодо електропостачання займають Правила користування електричною енергією, затверджені постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України від 31.07.96 р. № 28 (у редакції постанови Національної комісії регулювання електроенергетики України від 17.10.2005 р. N 910, з відповідними змінами). Цим нормативним актом затверджено Типовий договір про технічне забезпечення електропостачання споживача, Типовий договір про спільне використання технологічних мереж, Типовий договір про постачання електричної енергії, Типовий договір про тимчасове постачання електричної енергії без засобів обліку, Типовий договір про користування електричною енергією на території населеного пункту [7].

Права, обов'язки та відповідальність енергопостачальників визначаються, зокрема, ст. 24 Закону України "Про електроенергетику", яка серед іншого встановлює, що енергопостачальники, що здійснюють постачання електричної енергії на закріпленій території, не мають права відмовити споживачу, розташованому на цій території, в укладенні договору на постачання електричної енергії. Права споживачів електроенергії визначаються ст. 25 цього ж Закону. Серед іншого ця стаття встановлює, що захист прав споживачів електричної енергії здійснюється, зокрема, відповідно до Закону України "Про захист прав споживачів" [6].

Законодавство України містить спеціальний нормативний акт щодо відшкодування збитків, які можуть бути завдані енергопостачальнику: Порядок визначення розміру і відшкодування збитків, завданих енергопостачальнику внаслідок викрадення електричної енергії, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.2006 р. № 122. Порядок застосування санкцій за порушення законодавства про електроенергетику затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19.07.2000 р. № 1139.

Договірні відносини у сфері постачання електроенергії мають свої особливості, що пов'язано зі специфікою предмета договору та обумовлює спеціальне правове регулювання цих відносин, впливає на специфіку організації договірних зв'язків. Так, постановою НКРЕ від 12.09.2003 р. за № 921 затверджено Правила Оптового ринку електричної енергії України, які визначають організаційно-правові засади формування і розподілу електроенергії, впливають на порядок договорів про постачання електричних ресурсів та на зміст таких договорів.

Перш за все споживачами енергетики є державні підприємства, а вони, знаходячись у найгіршому становищі, тому що заключають типовий договір про енергопостачання, який у свою чергу не відповідає порядку їх фінансування із державного бюджету. Звідси виникає проблема оплати за послуги енергопостачання. Так, наприклад, за 2011 р. від Публічного акціонерного товариства «Донецькобленерго», м. Горлівка до Обласного комунального підприємства «Донецьктеплокомуненерго», м. Донецьк було подано позовів на загальну суму приблизно 50 000 000 грн.

Держава повинна стимулювати діяльність суб'єктів господарювання. Для цього необхідно удосконалити існуючі нормативні акти у тому числі типові договори, які передбачені «Правилами користування електричною енергією», що укладаються між суб'єктами господарювання з приводу енергопостачання. Для поліпшення умов енергопостачання необхідно дозволити сторонам (за відсутності постійного внесення змін у відповідні нормативні акти) відхилятися від умов типових договорів за двостороннім узгодженням, та установлювати порядок оплати за відповідний продукт енергопостачання на умовах узгодження із матеріальним фінансуванням державного підприємства із бюджету.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18. - С. 144.
2. Науково-практичний коментар Господарського процесуального кодексу України / за ред. О.І. Харитонові. – К.; Істина, 2008. – 282с.
3. Немченко С.С. Договір постачання електричної енергії через приєднану мережу за цивільним законодавством України: автореф. дис. канд. юрид. наук : / С.С. Немченко; НДІ приват. права і підприємництва Акад. прав. наук України. — К., 2010. — 20 с.
4. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000 року N 1775-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 36. - С.299
5. Про енергозбереження: Закон України від 1 липня 1994 року N 74/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 30. - С.283
6. Про електроенергетику: Закон України від 16 жовтня 1997 року N 575/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 1. - С.1
7. Правила користування електричною енергією: Постанова Національної комісії з питань регулювання електроенергетики України від 31 липня 1996 року N 28 // Урядовий кур'єр від 26.08.1999 р.

Гусейнова Г.
студентка 4 курса
спеціальності «Правоведення»
Мариупольського державного університета

ДОГОВОР НА ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ УСЛУГ: ХОЗЯЙСТВЕННО – ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

Договор на предоставление услуг как отдельный сделка занял свое место в хозяйственном законодательстве в Разделе VI Хозяйственного кодекса Украины. Кроме этого глава 63 Гражданского кодекса также регулирует договоры о предоставлении услуг. О отдельных разновидностях договоров о предоставлении услуг были упомянуты в ГК УССР (1964 г.) и в ряде нормативно-правовых актов: законах Украины "О закупке товаров, работ и услуг за государственные средства", "О телекоммуникациях" и так далее.

Общими признаками, объединяющими все договорные обязательства о предоставлении услуг в единую группу, является особенность объекта. Они заключаются в том, что, во-первых, они нематериального характера, а во-вторых - они неразрывно связаны с личностью услугодателя. При заключении договора о предоставлении услуг заказчик не может предварительно утверждать о том, что он окончательно ознакомлен и согласен с качеством услуги, это может быть должным образом им оценен лишь в процессе ее потребления. При осуществлении услуги продается не сам результат, а действия, которые к нему привели. Следует иметь в виду, что определенное действие или бездействие по предоставлению услуги может создавать или быть опосредована определенной материальной вещью, например, медицинские, гостиничные услуги. Однако лишь в том случае, когда такой результат является неотъемлемым или применена вещь необходимая для совершения собственно самой деятельностью исполнителя, - такие отношения являются также предметом договора о предоставлении услуг.

Хозяйственный кодекс Украины не дает определения ни договора об оказании услуг, ни хозяйственного договора как родовому понятию. Однако законодатель в ст. 901 ГКУ указывает, что по договору о предоставлении услуг одна сторона (исполнитель) обязуется по заданию другой стороны (заказчика) предоставить услугу, которая потребляется в процессе совершения определенного действия или осуществления определенной деятельности, а заказчик обязуется оплатить исполнителю указанную услугу.

Договор услуг, как правило, является платным. Заказчик обязан; оплатить исполнителю указанную услугу, если иное не предусмотрено договором. По общему правилу исполнитель должен предоставить услугу лично. Если по договору подряда основной целью является результат деятельности подрядчика, то есть материальный объект, то по договору оказания услуг результат осуществления деятельности исполнителя имеет нематериальный характер, услуга потребляется получателем в процессе ее оказания. В некоторых случаях, если это вытекает из условий договора или заказчик выразил свое намерение или желание, или отсутствие возражений, исполнитель может возложить исполнение условий договора на другое лицо. Выбор лица в этом случае и ответственность за ее добросовестность, уровень квалификации и последствия действий несет исполнитель, который может передать другому лицу как весь объем работ по выполнению услуги, так и отдельные полномочия или отдельные действия. Так, принимая на себя выполнение договора перевозки, перевозчик может поручить охрану груза в пути следования иному лицу. При этом ответственность за сохранность груза остается за перевозчиком. Заказчик, как правило, даже не знает, кто и в какой части осуществляет охрану.

Основной юридический результат, на который направлены договоры о предоставлении услуг, заключается в предоставлении услуги, которая потребляется в процессе совершения определенного действия или осуществления определенной деятельности. То есть оказание услуги предполагает совершение исполнителем определенных действий или осуществление им определенной деятельности.

Для характеристики договоров об оказании услуг необходимо установить, что же представляет собой содержание таких договоров, которые являются существенные условия договора, порядок его заключения, а также форма заключения.

Одним из существенных условий договора, без определения которой невозможно заключение не только договора о предоставлении услуг, но и любого другого хозяйственного договора является его предмет. Предметом договора (предметом договорного обязательства) являются действия (или воздержания от действий), которые должна выполнить (или воздержаться от выполнения) обязанная сторона.

Имущественно-хозяйственные обязательства между субъектами хозяйствования, возникающие на основании хозяйственных договоров, имеют сложный предмет, включающий действия сторон, то есть юридический объект, и имущество (вещи, права, обязанности), являющегося об 'объектом материальным. Требования относительно предмета хозяйственного договора изложены в отдельных положениях ГК и в других законодательных актах, регулирующих соответствующие отношения.

Вторым существенным условием договора о предоставлении услуг является цена, исходя из общих положений предусмотренных ст.180 ГКУ для всех хозяйственных договоров. Так, законодатель указывает, что цена определяется в порядке, установленном Хозяйственным Кодексом, другими законами, актами Кабинета Министров Украины. По соглашению сторон в хозяйственном договоре могут быть предусмотрены доплаты к

установленной цене за продукцию (работы, услуги) высшего качества или выполнения работ в сокращенные сроки сравнительно с нормативными. В случае признания согласованной сторонами в договоре цены нарушающей требования антимонопольно-конкурентного законодательства, антимонопольный орган вправе требовать от сторон изменения условия договора относительно цены. Как отмечено выше, все договоры о предоставлении услуг являются платными, если иное не предусмотрено сторонами в самом договоре. Плата за услуги может определяться законом или по договоренности сторон. Законодатель может вводить различные виды оплаты для договоров об оказании услуг. В частности, согласно ст. 311 Хозяйственного кодекса Украины плата за перевозки грузов и выполнения других работ, связанных с перевозкой, определяется по ценам, установленным в соответствии с законодательством. Цены (тарифы) за услуги по перевозке грузов могут быть договорными, если не установлены тарифам, утвержденным в установленном порядке. Работы и услуги, выполняемые перевозчиком по требованию владельца груза и не предусмотренные тарифами, оплачиваются по договоренности.

Законодательство Украины использует несколько понятий, связанных с оплатой услуг перевозчика: фрахт, провозная плата, тариф, сбор. Тариф - это денежное отражение стоимости предоставления услуги на грузовые перевозки, сумма, установленная в соответствии с законодательством Украины перевозчиком за перевозку единицы веса (объема) груза. Сбор - сумма, которая прилагается к тарифу и платится за услуги при транспортировке груза и которая определяется согласно условиям перевозки или обслуживания при такой перевозке. Тарифы и сборы за транспортировку груза, примененные перевозчиком, должны быть опубликованы перевозчиком или от его имени (или если не опубликованы, то рассчитаны согласно тарифным нормативам перевозчика) и действительные на день выдачи перевозочного документа (накладной, авиагрузовой накладной, коносамента и т.п.). Фрахт - вознаграждение (компенсация), выплачиваемое по договору фрахтования (чартера) за использование транспортного средства. Так, согласно ст. 212 Кодекса торгового мореплавания Украины фрахтователь уплачивает судовладельцу фрахт в порядке и сроки, предусмотренные договором фрахтования судна на время.

Провозная плата - это плата за перевозку груза по договору. Плата по договору перевозки (провозная плата) оплачивается грузоотправителем, на основании ст. 307 Хозяйственного кодекса Украины - это является его обязанностью. Невыполнение этого обязательства является основанием к расторжению договора перевозки.

Форма и порядок расчетов, а также случаи изменения размера оплаты за перевозку грузов и оказание других услуг, связанных с этим, определяются перевозчиком с грузоотправителем при заключении ими договора на перевозку грузов.

Следующей существенным условием договоров о предоставлении услуг является срок действия. Срок действия представляет собой время, в течение которого существуют договорные обязательства сторон, возникшие на основе этого договора. Соответствии с особенностями конкретных договоров об оказании услуг существуют и свои особенности относительно указания условия о сроке в самом договоре. Рассмотрим это на примере договора перевозки. В договорных отношениях по перевозке грузов необходимо отличать такие виды сроков: срок действия договора, срок перевозки, сроки выполнения отдельных обязательств, связанных с перевозкой грузов. Договоры перевозок по срокам их действия делятся на разовые и долгосрочные. Так, ч. 3 ст. 307 Хозяйственного кодекса Украины (ст. 914ЦК Украины) грузоотправитель и перевозчик в случае необходимости осуществления систематических в течение определенного срока перевозок грузов могут заключить долгосрочный договор, по которому перевозчик обязуется в установленные сроки принимать, а грузоотправитель - подавать к перевозке грузы в согласованном сторонами объеме.

В зависимости от вида транспорта, которым предусматривается систематическая перевозка грузов, укладываются такие долгосрочные договоры (ч.4 статьи 307 Хозяйственного кодекса Украины): долгосрочный - на железнодорожном и морском транспорте; навигационный - на речном транспорте (внутреннем флоте).

Заключается также договор на период навигации: специальный - на воздушном транспорте; годовой - на автомобильном транспорте.

Законодатель указывает об обязательных эти три условия заключения договоров, однако некоторые из договоров о предоставлении услуг должны содержать и другие условия, без которых невозможно заключение такого договора. Это связано с особенностями сферы в которой применяются такие договоры. Например, существенными условиями договора перевозки груза являются:

наименование груза;

физическая характеристика груза: его масса, вес, количество мест, тара, упаковка, особые свойства;

условия перевозки: пункт назначения, срок поставки, наименование грузополучателя, провозная плата.

Не существует единой модели заключения договоров о предоставлении услуг. Законодатель непосредственно в ХКУ предусматривает только три обязательных условия договора, письменную форму. Стороны могут предусмотреть в договоре также другие условия, не противоречащие законодательству, и дополнительную ответственность за ненадлежащее исполнение договорных обязательств.

Список используемых источников:

1. Гражданский кодекс Украины от 16 января 2003 года № 435-IV / Ведомости Верховной Рады (ВВР). - 2003. - № № 40-44.

2. Хозяйственный кодекс Украины от 16 января 2003 года № 436-IV / Ведомости Верховной Рады (ВВР) - 2003. - № 18, № 19-20, № 21-22.

3 Научно-практический комментарий к Хозяйственному кодексу Украины / Под ред. В.К. Мамутов - Одиссей, 2004 - 541 с

Гусєва К. В..
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Становлення та розвиток ринкових відносин в економіці України, створення нової інфраструктури ринку, поява нових організаційно-правових форм господарювання вимагають переосмислення теоретичних основ діяльності підприємств як суб'єктів господарювання. Сучасні підприємства як учасники економічних відносин є провідниками, які поєднують особисті інтереси з суспільними. Вдосконалення правового статусу підприємств та підвищення ефективності їх господарювання є невід'ємним елементом стратегії економічного розвитку України.

Успішний розвиток приватного підприємництва не можливий без належного правового підґрунтя. Виходячи з того, що на сьогодні закон, який регулює порядок створення та діяльності приватних підприємств, відсутній, такі підприємства діють на загальних підставах відповідно до Цивільного та Господарського кодексів України.

Взагалі, підприємство як багатопланове соціально-економічне і правове явище має певну сукупність економічних, організаційних і юридичних ознак, за якими кваліфікується як господарюючий суб'єкт і суб'єкт права. За допомогою цих ознак визначається правове становище підприємств усіх форм власності і галузей господарства.

Найбільш вдалим вважається визначення поняття підприємства як господарської організації, створеної і зареєстрованої у встановленому законом порядку для систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності від власного імені на засадах майнової відокремленості та самостійної відповідальності за своїми зобов'язаннями, крім випадків передбачених законодавством.

З урахуванням сутності приватного підприємства та складових їх організаційно-правової форми як суб'єктів господарського права, доцільно виокремити наступні ознаки приватного підприємства: визначеність організаційно-правової форми; майнова відокремленість; легітимація існування в якості суб'єкта господарювання; відповідальність за результати господарювання; самостійність в господарському обороті, відсутність законодавчо встановленого обмеження, пов'язаного з формуванням статутного фонду, здійснення господарської діяльності з використанням найманої праці чи без її використання. Саме самостійне, на власний розсуд, визначення власником засад діяльності приватного підприємства зумовлює поширеність зазначеного виду підприємства в Україні.

Приватне підприємство створюється за рішенням власника (власників) майна або уповноваженого ним органу, а також за рішенням інших органів, організацій і громадян шляхом заснування нового, або реорганізації діючого (діючих) суб'єктів господарювання з додержанням вимог законодавства. Джерелом формування майна є грошові та матеріальні внески засновників; доходи, одержані від реалізації продукції, послуг, інших видів господарської діяльності; доходи від цінних паперів, кредитів банків та інших кредиторів; капітальні вкладення і дотації з бюджетів; майно, придбане в інших суб'єктів господарювання, організацій та громадян у встановленому законом порядку, інші джерела.

Приватні підприємства можуть створюватись як для здійснення підприємництва, так і для некомерційної господарської діяльності. Для створення приватного підприємства його учасники (засновники) розробляють установчі документи, які викладаються письмово і підписуються всіма учасниками (засновниками). Таке підприємство підлягає державній реєстрації у порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців».

Приватне підприємство має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом.

Управління приватним підприємством здійснюється згідно з його установчими документами. Власник здійснює свої права щодо управління підприємством безпосередньо або через уповноважені ним органи відповідно до статуту підприємства чи інших установчих документів.

Припинення діяльності приватного підприємства здійснюється шляхом його реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації - за рішенням власника (власників) чи уповноважених ним органів, за рішенням інших осіб - засновників суб'єкта господарювання чи їх правонаступників, а у випадках, передбачених законами, - за рішенням суду.

Велика кількість видів та організаційно-правових форм підприємств сьогодні породжують на практиці безліч питань щодо визначення особливостей їх правового статусу і, відповідно, застосування певних положень чинного законодавства України. В наш час у правовому регулюванні статусу підприємств та їх діяльності прослідковуються певні недоліки, неузгодженість, які вказують на доцільність комплексного наукового дослідження проблем правового положення підприємств як суб'єктів господарювання.

Господарський кодекс України, поділяючи підприємства на види та визначаючи їх організаційні форми, передбачив приватні підприємства як унітарні і корпоративні. Цивільний ж кодекс України розглядає підприємство лише як єдиний майновий комплекс, що використовується для здійснення підприємницької діяльності (ст. 191 ЦК), тобто як об'єкт правовідносин. І якщо передбачені Господарським кодексом приватні корпоративні підприємства можуть діяти як господарські товариства відповідно до положень Цивільного кодексу, то можливість існування приватних унітарних підприємств Цивільний кодекс взагалі відкидає. Така ситуація може бути виправлена лише шляхом узгодження обох кодексів, які по-різному регулюють питання щодо видів та організаційно-правових форм юридичних осіб.

Крім того, до основних недоліків приватного підприємства слід віднести відсутність чітко визначеного механізму заміни власника, чітко встановленої процедури переходу зобов'язальних прав відносно підприємства до інших осіб.

Нарешті, правове положення приватних підприємств має певну специфіку, яка полягає в тому, що, хоча даний вид господарювання і залишається організаційно-правовою формою підприємств, проте має окремі ознаки, що притаманні і іншій організаційно-правовій формі, а саме товариству з одним учасником.

Торкаючись питань правового становища приватних підприємств, слід звернути увагу на наступне. Згідно зі статтею 83 Цивільного кодексу України, яка визначає організаційно-правові форми юридичних осіб, юридичні особи, у тому числі і приватні підприємства, можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах, встановлених законом.

У зв'язку з тим, що законодавчі акти не дають чіткого визначення терміну «організаційна форма юридичної особи», існує двоякий підхід до визначення приватного підприємства. По-перше, виходячи зі змісту статті 113 Господарського кодексу України, приватне підприємство є організаційною формою підприємства. По-друге, стаття 63 цього Кодексу визначає приватне підприємство як вид підприємства залежно від форми власності.

Крім того, деякі нормативно-правові акти, зокрема Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності», використовують поняття «приватне підприємство» у розумінні підприємства, заснованого на приватній формі власності, яке є відмінним від державного та комунального підприємства, а інші нормативно-правові акти – саме як організаційну форму підприємства. У зв'язку з тим, що поняття «приватне підприємство» вказує лише на форму власності, а не на особливості у заснуванні чи управлінні підприємством, приватне підприємство як організаційна форма потребує законодавчого уточнення.

Крім того законодавчого вирішення потребують і інші спірні питання, такі як:

правовий режим майна приватного підприємства;

особливості здійснення правочинів з приватними підприємствами (купівля-продаж, дарування, спадкування);

дискусійним є і питання стосовно можливості заснування приватного підприємства юридичною та фізичною особою або кількома юридичними особами;

узгодження між собою норм ЦК та ГК України та інших нормативно-правових актах.

У зв'язку з недостатнім врегулюванням цієї організаційно-правової форми багато науковців та фахівців у галузі права часто порушують проблемні питання з приводу законодавчого удосконалення правового статусу приватного підприємства, проводячи наукові дослідження та даючи своє бачення вирішення актуальних проблем, що стосуються правового статусу приватного підприємства.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40-44.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18, № 1920.
3. Ісаков М. Деякі проблеми приватних підприємств // Підприємництво, господарство і право. 2005. - № 3. - с. 109-110.
4. Гула О. Перетворення приватного підприємства на приватне товариство: шляхи вдосконалення організаційно-правової форми підприємництва // Підприємництво, господарство і право. 2003. - № 4. – С. 82.
5. Кравчук В. Зміна власника (засновника) приватного підприємства // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. - № 1. – С. 50.

Гуц М.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Валютне регулювання — діяльність державних органів щодо регулювання міжнародних розрахунків, управління обігом валюти, впливу на валютний курс національної валюти, а також контролю за валютними операціями, в тому числі за використанням іноземної валюти [6].

Метою валютного регулювання є урівноваження платіжних балансів, стабілізація валюти, підвищення ефективності економіки та здійснення її структурної перебудови, стимулювання господарської діяльності й боротьба з інфляцією. Конкретнішими цілями валютного регулювання є зміна структури імпорту або його обмеження, скорочення платежів за кордон, концентрація валюти в руках держави, стимулювання зайнятості тощо. Головний об'єкт валютного регулювання — валютний курс національної грошової одиниці, зміна якого істотно впливає на зовнішню торгівлю, платіжний баланс країни, заборгованість та інші явища і процеси.

Валютне регулювання є частиною валютної політики країни, спрямованої на впорядкування проведення операцій із валютними цінностями. Валютна політика – сукупність заходів у сфері міжнародних валютних відносин, здійснюваних державою відповідно до тактичних (поточних) і стратегічних цілей країни [3, с. 8]. Валютна політика має ґрунтуватись на глибокому аналізі валютних відносин і методів регулювання. Можна виокремити кілька основних цілей валютної політики. Передусім – це забезпечення сталого економічного зростання, забезпечення стабільності національної валюти та підтримання рівноваги платіжного балансу. Складовими валютної політики є валютне регулювання, валютний контроль, міжнародна валютна співпраця (участь у міжнародних валютно-фінансових організаціях). Згідно зі ст. 10 Господарського кодексу України «Основні напрями економічної політики держави» визначає, що валютна політика має спрямовуватись на встановлення і підтримання паритетного курсу національної валюти щодо іноземних валют, стимулювання зростання державних валютних резервів та ефективне їх використання [1].

В залежності від мети валютне регулювання може стимулювати або стримувати економічний розвиток в країні та відповідно впливати на стан окремих секторів, галузей та підприємств, а також на місце держави на світовому ринку. Зміни ж в економіці країни та її міжнародному становищі впливають на розвиток валютних відносин, та відповідним чином коригують валютну політику, що проводиться в державі.

Враховуючи, що валютне регулювання є однією з найбільш динамічних складових як національної, так і світової валютно-фінансових систем, визначення особливостей побудови та розвитку системи валютного регулювання в умовах ринкової трансформації економіки є важливою науковою та практичною проблемою. Україна, проголосивши курс на реформування економіки й інтеграцію у світове господарство, зіткнулася із низкою серйозних проблем. Вивезення із країни капіталу шляхом використання різних схем неповернення експортної виручки, ненадходження товарів та послуг з імпорту, маніпулювання ціновими умовами зовнішньоторговельних контрактів завдають величезної шкоди вітчизняному виробництву внаслідок вилучення інвестиційних ресурсів. Широке використання готівкової іноземної валюти, зумовлене досі ще наявною недовірою до платоспроможності держави і, як наслідок, до національної грошової одиниці.

Ось чому величезного значення набула проблема ефективності системи валютного регулювання та контролю зовнішньоекономічних операцій українських підприємств.

Для успішного виконання валютної політики в Україні створена відповідна система державних органів у сфері валютного регулювання і валютного контролю. Валютна політика здійснюється насамперед Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Національним Банком України та низкою міністерств і відомств. Система та повноваження державних органів у сфері валютного регулювання закріплені в Декреті Кабінету міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю». НБУ виступає головним органом валютного контролю. У зв'язку з цим він контролює виконання правил регулювання валютних операцій на території України з усіх питань, не віднесених до компетенції інших державних органів, та забезпечує виконання уповноваженими банками функцій щодо здійснення валютного контролю за валютними операціями резидентів і нерезидентів [4, 158].

Головним законодавчим актом України щодо валютного регулювання, що вже зазначалося вище, є Декрет Кабінету Міністрів України №15-93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19 лютого 1993 року [2].

Декрет встановлює загальне правило, що будь-яке використання іноземної валюти на території України як засобу платежу або застави має легально здійснюватися виключно згідно з індивідуальною ліцензією НБУ. Торгівельні операції з іноземною валютою на території України можуть виконуватися тільки через українські комерційні банки та інші кредитно-фінансові установи, які мають відповідну ліцензію НБУ, та виключно на міжбанківському валютному ринку України.

Декретом встановлюється виключний список операцій, які вимагають чи не вимагають індивідуальної ліцензії НБУ для їх виконання. Однак такий простий список операцій не передбачає кожну можливу ситуацію, і

дуже часто операції, які точно не визначені у Декреті, неможливо впровадити в Україні з такої достатньо простої причини, що ні НБУ, ні комерційні банки не можуть бути достатньо впевненими щодо можливості виконання операції з іноземною валютою, якщо ця операція точно не визначена у Декреті. Незважаючи на зусилля НБУ роз'яснити багато невизначеностей, які з'являються внаслідок застарілого Декрету, значна кількість міжнародних операцій не може бути виконана без отримання індивідуальної ліцензії НБУ.

З процедурної точки зору процес отримання ліцензії НБУ є дуже складним та включає збір чисельних документів, включаючи деякі малозрозумілі документи, такі як підтвердження грошових джерел, яке вимагається для будь-якого інвестування за межами України, навіть якщо йдеться про дуже незначні суми. Більш того, правила НБУ часто регламентують порядок отримання індивідуальної ліцензії тільки у дуже простих випадках, не дозволяючи ніяких процедурних відхилень. Внаслідок цього часто необхідно домовлятися з НБУ окремо з приводу будь-якої «незвичайної» ситуації.

Завдяки такій суворості положень Декрету та впровадження правил НБУ, більшість простих трансакцій, підлягаючих ліцензуванню згідно з Декретом, не можуть бути проведені, тому що немає прозорої процедури отримання ліцензії НБУ. На практиці НБУ може дати індивідуальну ліцензію на такі операції, але робиться це на основі «індивідуальної домовленості» з подавцем клопотання; слід однак відзначити, що таку «індивідуальну домовленість» дуже важко отримати, і, крім того, вона сприяє появі упередженого підходу та корупції з боку офіційних осіб, які відповідають за видачу зазначених ліцензій.

Доцільно запропонувати такі варіанти вирішення окреслених проблем:

1) Повний перегляд правил валютного контролю, скасування будь-яких валютних обмежень та перетворення гривні у тверду світову валюту. Цей варіант, на перший погляд, виглядає не надто реалістичним у найближчий час, але його варто розглядати як стратегічну мету розвитку валютного регулювання в Україні.

2) Поступове внесення змін до валютного регулювання України шляхом прийняття закону про валютний контроль, яким передбачити вирішення окреслених у статті проблем. Крім того, прийняття такого законодавчого акту потребуватиме внесення змін до чинних підзаконних актів, а саме до правил і процедур, що встановлює НБУ. Це є реалістичним варіантом вирішення проблем валютного контролю з огляду на те, що вже існує відповідний законопроект.

Таким чином, означені проблеми не складають вичерпний перелік проблем, спричинений жорстким та досить обмежувальним валютним контролем України. Вони є достатньо показовими для напрацювання шляхів розвитку валютного законодавства країни.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 // Голос України. - 2003. - № 49.
2. Декрет Кабінету Міністрів України Про систему валютного регулювання і валютного контролю від 19 лютого 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 17.
3. Безділько Ю.М., Мануйленко О.О., Стасюк Г.А. Валютне регулювання. - Х: ОЛДІ-плюс, 2010.
4. Боришкевич О.В. Валютне регулювання та контроль. К.: КНЕУ, 2008.
5. Дзюблюк О.В. Валютна політика. –К.: Знання, 2007.
6. Кабанець О.І., Кольга В.Д. Валютне регулювання та контроль в Україні. – Донецьк: Донеччина, 2009.

Гушин Є.В.
ОКР «Бакалавр»
Маріупольського державного університету

РОЗВИТОК СІМ'Ї ТА ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Дослідження сімейно-родинних стосунків, які зазнали значних трансформацій разом із усім нашим суспільством, є надзвичайно важливим на сучасному етапі. У цьому контексті актуальності набувають дослідження з минулого сімейних відносин, їх трансформації протягом історичного розвитку суспільства, форм та мотивацій укладання шлюбів, розлучень, народження й виховання дітей та розвиток цих процесів у наш час.

У Стародавньому Єгипті шлюб також полягав з економічних чи політичних міркувань. Часто в шлюб вступали брати і сестри, щоб не ділити спадкову землю або успадковані сім'єю державні пости. Перша історична форма моногамії - патріархальна сім'я - управляється батьком, включає його нащадків, їхніх дружин і дітей, а також домашніх рабів. Історія знає й епоху матріархату, коли в стародавньому суспільстві чільне місце займала жінка, але на те були свої особливі причини. Коли було накладено жорстке табу на інцест, утворився рід, як нова форма сім'ї, в основу якої як вже зазначалося, було покладено принцип спорідненості по материнській лінії. З огляду на те, що чоловіки і дружини були загальними, батьківську лінію простежити було фактично неможливо, і тому дійсно кровними родичами можна визнати було тільки матір та її дітей, які залишалися при ній і складали її, материнський, рід.

У юридичній літературі, шлюб — це санкціонована суспільством форма взаємин між статями та ставлення до потомства, тобто засіб регуляції статевих стосунків і відтворення населення. Це вільна

рівноправна спілка жінки та чоловіка, укладена з дотриманням порядку та умов, установлених законом, яка утворює сім'ю і породжує взаємні особисті й майнові права та обов'язки між подружжям.

Сучасний прояв сім'ї дає можливість спостерігати зміни ціннісних орієнтацій у шлюбно-сімейних стосунках. Саме вони розглядаються соціологами як ознака кризи сім'ї. Зокрема, спостерігається, що репродуктивна та виховна функції сім'ї заміщуються іншими. Сучасні молоді люди описують «нормальну» сім'ю як таку, що [1, с.42]:

- 1) забезпечує якісне відтворення людини в сім'ї;
- 2) матеріальні умови відтворення життя (гроші і житлові умови);
- 3) кількісні характеристики сім'ї (наявність дітей у сім'ї).

Як бачимо, те, що є пріоритетним у системі суспільних очікувань від сім'ї, не є пріоритетним для її членів. А така передумова цінностей не зовсім відповідає традиційним уявленням про сім'ю, що й може розцінюватися як її руйнування. Сімейне законодавство уникало навіть натяку на використання у сімейно-правовій сфері таких цивілістичних конструкцій, як «зобов'язання», «договір», «кредитор» або «боржник». Лише поступово під тиском життєвих реалій до сімейного законодавства почали «просотуватися» окремі договірні конструкції. Революцією в цьому питанні було введення до КпШС УРСР 1969 р. норми про шлюбний контракт. Законом № 2488-ХІІ «Про внесення змін і доповнень до Кодексу про шлюб та сім'ю Української СРСР» від 23.06.1992 р. було закріплено право подружжя на укладення шлюбного контракту (ст. 27¹). Хоча положення вказаної статті важко визнати бездоганими, вони вперше на теренах пострадянських країн ввели до законодавчого поля інститут шлюбного договору.

Втім не можна заперечувати, що деякі особливості укладення договорів у сімейній сфері дійсно існують. Принаймні сімейні договори відрізняються від більшості договорів цивільно-правових. Якщо певна договірна форма розрахована на учасників саме сімейних відносин, то наявність у них сімейного статусу потребує з'ясування. Укладений такою особою договір зазвичай має додаткові, спеціалізовані правила, розраховані виключно на учасників сімейних відносин. Наприклад, тут потрібна згода другого з подружжя або іншого співвласника на укладення договору; договір спричиняє правові наслідки не лише для особи, яка брала в ньому безпосередню участь, а й інших «пов'язаних» із нею членів сім'ї; відповідальність за договором може виникати не лише для учасника договору, а й для іншої особи, що має відповідний сімейний статус. У цивільно-правових договорах такі «ускладнення» також можуть існувати, проте вони не є типовими. Зазвичай вони виникають у договорах, які опосередковують відносини спільної власності та договорах про спільну діяльність [2, с. 97].

Норми СК, що присвячені договорам, не моделюються за традиційним для ЦК України принципом встановлення прав та обов'язків кожної із сторін договору. Тут немає звичного для цивілістики протиставлення боржника та кредитора. Усі без винятку положення СК України про договори не «розводять» сторони у протилежні позиції, а, навпаки, ніби поєднують їх. Тому закон використовує такі вирази, як: «подружжя має право домовитися між собою про порядок користування майном, що йому належить на праві спільної сумісної власності» (ч. 1 ст. 66 СК); «дружина та чоловік мають право розділити майно за взаємною згодою» (ч. 2 ст. 69 СК); «подружжя має правоч укласти договір про надання утримання одному з них» (ч. 1 ст. 78 СК); «батьки мають право укласти договір щодо здійснення батьківських прав та виконання обов'язків тим із них, хто проживає окремо від дитини» (ч. 4 ст. 157 СК) та ін. [3]. Отже, учасники сімейних відносин діють разом, а не як протилежні за своїми інтересами контрагенти. Така особливість сімейно-правових норм про договори є знаменною. Виникає своєрідна ситуація, коли практика вимушена «доповнювати» нормативний припис і моделювати той чи інший договір на звичайний «юридичний лад».

Важливо визначити перспективний вектор розвитку сімейного законодавства в аспекті договірного регулювання сімейних відносин. Першочерговим завданням є розробка конкретних конструкцій договорів у сімейній сфері. Питання щодо загальних положень про договори є складнішим. Воно може мати два способи вирішення. Перший і найдоцільніший полягає у включенні норм сімейного законодавства до структури ЦК України. З прийняттям СК фактичні шлюбні відносини стали дуже поширені, оскільки основна перешкода для їх існування — це спільно нажите майно, яке відповідно до ст. 74 зазначеного Кодексу віднесено законодавцем до спільної сумісної власності, а відносини щодо цього майна отримали однакове правове регулювання як між особами, які перебувають у шлюбі, так і між чоловіком та жінкою, які спільно проживають без реєстрації шлюбу [4, с. 34].

На думку автора, поява ст. 74 в СК внесла дисгармонію не тільки у моральний аспект укладення шлюбу, його існування та зміцнення інституту сім'ї, а й у суто юридичний, оскільки не тільки члени нашого суспільства стали вважати, що ця норма зрівняла у статусі «шлюб фактичний» і шлюб зареєстрований, але й суди також, ухвалюючи рішення, здебільшого неправильно формулюють його резолютивну частину щодо змісту вимоги заявника. Аналіз судових справ підтверджує, що змісті ст. 74 СК, яка стосується лише права на майно жінки та чоловіка, котрі проживають однією сім'єю, але ні перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, судами ігнорується і реалізовується всупереч її суті. До майна, що було набуто під час проживання осіб однією сім'єю, за змістом цієї норми мають застосовуватися положення сімейного законодавства, які регулюють правові відносини у сфері спільної сумісної власності подружжя. Туї йдеться

саме про підстави набуття права спільної сумісної власності подружжям, здійснення подружжям цього права, особливості поділу спільного майна тощо [1, с. 43].

Таким чином, законодавець майже зрівняв правовий статус майнових правовідносин «законного» та «фактичного» шлюбу, лише з однією відмінністю: у зареєстрованому шлюбі доказувати нічого не потрібно, а при застосуванні ст. 74 СК необхідно довести, що чоловік та жінка проживають однією сім'єю і не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому зареєстрованому шлюбі; при застосуванні ст. 91 цього Кодексу — факт проживання з нею, ним їхньої дитини у випадках, передбачених сімейним законодавством.

У більшості розвинених країн Європи все-таки визнається тільки зареєстрований державою шлюб: наприклад, у Франції, Німеччині, Бельгії. В Італії поряд з зареєстрованим шлюбом правові наслідки породжує і церковний шлюб. Саме тому вчені пропонують, зважаючи на існуюче нині співвідношення та регулювання законодавством України відносин спільного проживання чоловіка та жінки поряд із законним шлюбом, прийняти одне з двох кардинально протилежних рішень: [4, с. 35]

- закріпити існування поряд із зареєстрованим шлюбом фактичного шлюбу. У такому разі держава однаково передбачить захист осіб, які проживають у шлюбі, і осіб, які проживають спільно однією сім'єю без шлюбу;

- законодавчо визнати лише зареєстрований шлюб, а правовідносини щодо спільного майна чоловіка та жінки, які спільно проживають однією сім'єю, будуть регулюватися лише нормами цивільного законодавства.

На думку автора прийнятною маю бути друга точка зору, але її закріплення не має бути віднесено лише до цивільного законодавства. Також повинні проявитись зміни і у сімейному законодавстві які більш ширше будуть регульовані ці відносини. Автор вважає, що при прийнятті рішення про розділ майна, потрібно враховувати «вік» фактичного шлюбу, а в деяких питаннях, наприклад земельних відносин, лише певний «вік». Також, неможливо ці поняття прирівняти к одному цілому, бо це є помилкою. Саме тому люди й не зареєструють шлюб, звичайно деякі тому що фактичний шлюб їм подобається, їх все влаштовує, а деякі через економічних причин. Отже автор, підкреслює, що ці поняття є різними, що зареєстрований шлюб є більш міцним поняттям, як взагалі, так і при реалізації сімейних відносин. Тому це повинно стати стимулом для зміцнення сімейних відносин, реєстрації шлюбу як підстави створення сім'ї з наслідками, які з цього випливають і які будуть захищені сімейним законодавством, а також для народження та виховання дітей у повноцінних сім'ях.

Список використаних джерел:

1. Мелешко Л. А. Українська сім'я в контексті соціальних проблем сьогодення. Збірник наукових праць. / А. М. Федь, В. Т. Горбатчук, В. Є. Абізов та інші. – Слов'янськ: СДПУ, 2004. – 42 - 43 с.
2. Антошкіна В.К. Договірне регулювання відносин подружжя : автореф. дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.03 / В.К. ; Нац. юрид. акад. України. – Х., 2006 – 97 с.
3. Сімейний кодекс України від 2 лютого 2012 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 21-22, ст.135
4. Жилінкова І. В. Особливості законодавчих конструкцій сімейно – правових відносин / І.В. Жилінкова – К. : 2005.– 34 - 35 с.

Денисенко О.В.
аспірант Інституту економіко-правових
досліджень НАН України

ПРОФЕСІЙНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ШТРАФНИХ САНКЦІЙ В ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИНАХ – ГАРАНТІЯ ЗАХИСТУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПОРУШЕНИХ ПРАВ В СУДІ

При складанні господарських договорів досить часто виникають труднощі із закріпленням в них відповідальності за невиконання чи неналежне виконання договірних зобов'язань. Важливо зробити це грамотно та коректно, тому що правильне оформлення даної частини угоди гарантує суб'єкту господарювання в майбутньому захист його порушених прав в суді. Тому не слід недооцінювати значимість та ефективність даного виду господарсько-правової відповідальності та відноситися поверхнево до його застосування в господарських договорах. Маючи велику кількість корисних властивостей, штрафні санкції містять одну з найважливіших особливостей, яка в ідеалі має бути притаманна кожному з видів забезпечення належного виконання зобов'язань, – універсальність. На відміну від часто вживаного відшкодування збитків, які дуже важко довести, механізм стягнення штрафних санкцій є досить простим. Для того, щоб за допомогою суду відшкодувати нанесені неправомірною поведінкою контрагента збитки, необхідно довести наявність логіко-правового зв'язку між порушенням договірних зобов'язань та виникненням збитків, а також аргументовано обґрунтувати та довести їх розмір. Оминаючи ці складнощі, в законодавстві закріплена зовсім інша підстава для стягнення штрафу, пені чи неустойки, а саме - штрафні санкції стягуються лише за сам факт порушення договірних умов в частині виконання сторонами своїх зобов'язань. Тобто у випадку з штрафними санкціями все

просто й зрозуміло. Існує декілька особливостей щодо їх застосування, вміло використовуючи які, можна досить ефективно управляти цим важелем впливу на добросовісну поведінку вашого партнера.

По-перше, якщо не має правової норми, яка б закріплювала відповідальність за порушення тих чи інших договірних відносин, предметом яких є укладений договір, штрафні санкції обов'язково треба включати в договір, інакше ані штраф, ані пеня стягнутися не будуть. Законодавець приділив значну увагу питанню застосування відповідальності за невиконання або неналежне виконання грошових зобов'язань, тому що найчастіше саме грошові кошти є розрахунковим засобом за надання послуг, виконання робіт і, звичайно, продаж товарів. В нормах статті 625 Цивільного кодексу України (надалі ЦК України) закріплене положення, яке регулює дане питання. Саме його, як правило, використовують кредитори при нарахуванні штрафних санкцій своїм несумлінним контрагентам. В фабулі цієї статті закріплено, що боржник не звільняється від відповідальності за неможливість виконання ним грошового зобов'язання. Боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом. Тобто законодавець закріпив досить ефективну норму, регламентуючу застосування цивільно-правової відповідальності до недобросовісного суб'єкта господарювання, яка досить часто використовується господарюючими суб'єктами в підприємницькій діяльності при захисті своїх порушених прав в суді.

По-друге, зазначаючи розмір штрафних санкцій, треба виходити з засад раціональності і звісно враховувати існуючі в законодавстві обмеження. Захищаючи боржника від зловживань з боку кредитора при нарахуванні штрафних санкцій, в ч.6 ст.232 Господарського кодексу України (надалі ГК України) законодавець закріпив наступне - нарахування штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язання, якщо інше не встановлено законом або договором, припиняється через шість місяців від дня, коли зобов'язання мало бути виконано. Але не можна не відмітити того факту, що навіть ця норма дає право кредитору встановити в договорі інший строк для нарахування санкцій, про що часто забувають юристи, складаючи договори, не надаючи словосполученню «якщо інше не встановлено законом або договором» належного значення.

Ще одне обмеження щодо розміру нарахованих штрафних санкцій закріплено в положеннях Закону України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань». Згідно ст. 1 цього Закону платники грошових коштів сплачують на користь одержувачів цих коштів за прострочку платежу пеню в розмірі, що встановлюється за згодою сторін. Разом з тим стаття 2 Закону визначає, що розмір пені, передбачений статтею 1, обчислюється від суми простроченого платежу та не може перевищувати подвійної облікової ставки Національного банку України, що діяла у період, за який сплачується пеня.

Також треба розуміти, що пененю є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання. Отже, з вищесказаного можна зробити висновок, що пеня може відображатися в договорі та стягнутися виключно за порушення грошового зобов'язання і застосовувати її до прострочення іншого виду зобов'язань не треба і не можна. Інакше в цій частині позовних вимог в господарському суді буде відмовлено.

Якщо максимальний розмір пені жорстко регламентовано законодавством і вона може мати лише грошову форму, то з неустойкою все виглядає більш демократично. Стаття 551 ЦК України містить наступне, - предметом неустойки може бути грошова сума, рухоме і нерухоме майно. Якщо предметом неустойки є грошова сума, її розмір встановлюється договором або актом цивільного законодавства. Законодавець навіть дає право відступити від вимог, закріплених в нормативних актах і вказує, що розмір неустойки, встановлений законом, може бути збільшений у договорі. Сторони можуть домовитися про зменшення розміру неустойки, встановленого актом цивільного законодавства, крім випадків, передбачених законом. Але одразу ж в частині 3 вищезазначеної статті закріплений засіб регулювання цих відносин з боку держави, в якому зазначено, що розмір неустойки може бути зменшений за рішенням суду, якщо він значно перевищує розмір збитків, та за наявності інших обставин, які мають істотне значення.

Аби позбутися можливих конфліктів з контрагентами з приводу невірної нарахування штрафних санкцій, варто включити до договору положення про обов'язкове проведення звірки розрахунків, дебіторсько-кредиторської заборгованості сторін. У такому акті боржник фактично має визнати або спростувати нарахований кредитором розмір санкцій і це дійсно спростить процес відстоювання в суді санкцій, нарахованих потерпілою стороною.

Як видно з практики, штрафні санкції застосовуються в різних видах правовідносин та є дуже розповсюдженим видом господарської та цивільної відповідальності. Вони закріплені в багатьох нормативних актах, які регулюють різноманітні відносини, включаючи горизонтальні, вертикальні і навіть діагональні.

Підводячи підсумки щодо закріплення в господарських договорах та стягнення в судовому процесі штрафних санкцій, можна виділити наступні ключові моменти:

розмір штрафних санкцій встановлюється за згодою сторін, але може бути скоректований в суді;

якщо сторонами в договорі стягнення пені не передбачено, вона не застосовується;

пеня застосовується лише за порушення грошових зобов'язань і в розмірі, який не може перевищувати подвійної облікової ставки Національного банку України;

строк нарахування пені складає 6 місяців;

якщо правопорушення не тривале позовна давність щодо стягнення штрафних санкцій згідно цивільного законодавства складає 1 рік з моменту виникнення заборгованості;

в договір бажано включати положення про обов'язкове проведення звірки розрахунків, дебіторсько-кредиторської заборгованості сторін.

Враховуючи всі ці особливості та нюанси застосування штрафних санкцій, на практиці їх можна використовувати як дуже ефективний та впливовий механізм регулювання відносин в сфері господарювання та захисту прав вашого підприємства.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України Відомості Верховної Ради України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 40. – Ст. 356.

2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18-22. - Ст. 144.

3. Закон України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» від 22.11.1996 № 543/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 5. Ст. 28.

Доброва К.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВИЙ СТАТУС АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА ПРИВАТНОГО ТИПУ

Акціонерні товариства в економіці нашої держави відіграють важливу роль. Так цей вид господарських товариств є одним із найчисельніших.

Тому удосконалення правового регулювання їхньої діяльності є важливим завданням розбудови ринкових відносин, успішності інтеграції України до системи світових господарських зв'язків.

Акціонерне товариство - це господарське товариство, статутний капітал якого не може бути менше 1250 мінімальних заробітних плат і який поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями. Акціонерні товариства створюються у формі публічних або приватних товариств. Основним актом законодавства, що регулює діяльність акціонерних товариств, є Закон України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 року [4].

Залежно від здатності акцій товариства вільно обертатися - змінювати власника без згоди інших акціонерів або товариства, акціонерні товариства поділяються на публічні та приватні. Звісно, що здатність акцій вільно обертатися не є єдиною особливістю цих типів товариств. Так можливість залучення товариством капіталу на фондових ринках, міра захисту прав акціонерів товариства, стабільність відносин власності і контролю займають одне з визначальних місць. До того ж акціонери не мають абсолютної свободи при виборі їх типу, оскільки приватна форма товариств може бути використана тільки для тих товариств, число акціонерів в яких не перевищує певну величину.

Загальновідомо, що до реформи законодавства про акціонерні товариства (2009-2011 роки) акціонерні товариства ділилися, відповідно до Закону «Про господарські товариства» [3], на відкриті і закриті, при чому кількість акціонерів закритих товариств законодавчо не обмежувалася. Так основним критерієм для поділу товариств на відкриті та закриті був той самий - здатність акцій вільно обертатися. Акції закритого товариства не могли розповсюджуватися шляхом підписки, купуватися і продаватися на біржі. Акціонери закритого товариства мали переважне право на придбання акцій, що продаються іншими акціонерами товариства (стаття 81.3 Господарського кодексу України в редакції до 30 квітня 2009) [2]. Стає зрозуміло, що відсутність у законодавстві обмежень щодо кількості акціонерів у закритих товариствах давала таким чином змогу на певні зловживання.

Зокрема, проблемним моментом є те, що в Законі України «Про акціонерні товариства» не прописано порядок дій приватного товариства в разі, якщо кількість його акціонерів перевищить 100, не передбачені санкції і термін, протягом якого потрібно змінити тип акціонерного товариства.

У більшості діючих закритих акціонерних товариств виникають проблеми із отриманням статусу приватного товариства за критерієм максимально дозваної чисельності акціонерів, оскільки такі товариства часто створювалися через викуп трудовими колективами в процесі приватизації, оренду з правом викупу або перетворення колективного підприємства у акціонерне товариство.

Таким чином ми бачимо, що цій тематиці поки не загрожує втрата актуальності. До того ж станом на початок 2010 р. в Україні зареєстровано 20.4 закритих (приватних) акціонерних товариств, що складає дві третини від загальної кількості зареєстрованих в країні акціонерних товариств.

На аналіз загальних проблем, які склалися в площині регулювання акціонерних товариств, відповідно до оновленого законодавства, звертають увагу такі дослідники як В. Бірюков, Ю. Жорнокуй, В. Жук, Г. Карпенко, Ю. Лупенко, А. Федоренко та інші.

Так українськими вченими висвітлюються різноманітні проблеми урегулювання правового статусу акціонерних товариств відповідно до кращих зарубіжних практик. Однак, незважаючи на різноплановість та глибину проведених досліджень, вони більше торкаються юридичного аспекту діяльності корпорацій. Проблема врахування вітчизняних особливостей залишається недостатньо вивченою.

Для того, щоб мати можливість побачити всі аспекти приватного акціонерного товариства: і позитивні, і негативні та їх аналізувати, потрібно окреслити його особливості. До них відносяться: максимальна кількість акціонерів не може бути більше 100 чоловік; товариство може здійснювати тільки приватне розміщення акцій; статутом товариства може бути передбачено переважне право акціонерів і самого товариства на придбання акцій цього товариства, запропонованих їх власником до продажу третій особі; акціонер завжди має переважне право на придбання акцій додаткової емісії, в той же час акціонер публічного акціонерного товариства може бути позбавлений такого права умовами публічного розміщення акцій додаткової емісії; акції приватного акціонерного товариства не можуть купуватися та / або продаватися на фондовій біржі, за винятком продажу шляхом проведення на біржі аукціону; умовами емісії акцій може бути передбачена можливість оплати за них не грошима, а майном, майновими або немайновими правами, при цьому оцінка негрошового внеску здійснюється товариством та інвестором на власний розсуд, без залучення незалежного експерта; статутом товариства може встановлюватися коло питань, вирішення яких вимагає більшої кількості голосів акціонерів, ніж проста більшість або кваліфікована більшість; на розсуд товариства, члени наглядової ради можуть обиратися за принципом пропорційності представництва або шляхом кумулятивного голосування; товариство не зобов'язане розкривати свою фінансову звітність на фондовому ринку, хоча зобов'язане оприлюднювати фінансову звітність у Державному реєстрі юридичних осіб, як і будь-яка інша юридична особа, зареєстрована в Україні.

Проблемні моменти можна виявити у тому, що певний час з'являлися твердження про відсутність різниці між товариством з обмеженою відповідальністю та приватним акціонерним товариством. Але на ці думки можна позначити, що є принципові відмінності між приватними акціонерними товариствами та товариствами з обмеженою відповідальністю.

Так учасник товариства з обмеженою відповідальністю у будь-який момент може вийти з товариства та вимагати виділу з майна товариства належної йому частки. Акціонери приватного акціонерного товариства такого права не мають, зате вони можуть продати свої акції самому товариству, іншим акціонерам або третім особам. Таким чином ця суттєва різниця робить приватне акціонерне товариство значно стабільнішою формою ведення спільного бізнесу.

До того ж кількість учасників товариства з обмеженою відповідальністю не може перевищувати 10 осіб товариства, які мають більше 10-ти, але менше 100 учасників, і не бажають втрачати важливі для них переваги приватної форми ведення бізнесу, можуть скористатися формою приватного акціонерного товариства.

Режим обертання акцій приватних акціонерних товариств і часток товариств з обмеженою відповідальністю походить у тому, що стосується переважного права інших акціонерів (учасників) на придбання акцій (часток) при їх відчуженні акціонерами або учасниками. Відчуження часток у товариства з обмеженою відповідальністю ускладнене тим, що для завершення переходу права власності необхідно змінити статут товариства з обмеженою відповідальністю і зареєструвати зміни в державному реєстрі.

При чому істотна відмінність приватних акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю складається в порядку збільшення капіталу і залучення додаткових інвестицій. Випуск додаткових акцій приватними акціонерними товариствами підлягає реєстрації регулятором - Державною комісією з цінних паперів, який має право відмовити в реєстрації у випадку виявлення навіть несуттєвого недотримання процедури. Збільшення статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю здійснюється без залучення регулятора. Це надає товариствам з обмеженою відповідальністю значну перевагу перед приватними акціонерними товариствами. Суттєво, що в індустріально розвинених країнах, у тому числі в країнах ЄС, участі регулятора в процесі збільшення капіталу компаніями (публічними або приватними) немає, крім випадків залучення публічними компаніями інвестицій на організованих ринках капіталу. Так різне ставлення регулятора до збільшення капіталу товариствами в залежності від виду товариства, а не особливостей залучення інвестицій, може бути економічно необґрунтованим і завдавати шкоди учасникам ринку і інтересам державного регулювання.

Також потрібно зазначити, що сьогодні триває процес доопрацювання статутів та інших внутрішніх положень акціонерних товариств, створених до набрання чинності Закону України «Про акціонерні товариства», відповідно до його норм. Тому своєчасне усунення деяких перешкод та суперечностей може позитивно вплинути на розвиток корпоративного сектора та фінансового ринку загалом.

Підсумовуючи вищезазначене, можна відмітити, що на сьогодні суттєво посилено захист прав акціонерів як великих, так і дрібних; водночас обмежено можливості для зловживань із боку несумлінних акціонерів чи менеджменту, рейдерських структур. Таким чином, ці недоліки можна вирішити.

Нажаль, деякі положення Закону України «Про акціонерні товариства» потребують доопрацювання та узгодження з іншими нормативними актами, які забезпечують належне функціонування відповідного типу організаційно-правової форми юридичних осіб.

Успішне функціонування і розвиток ринкової економіки, і зокрема такого важливого її елемента як акціонерні товариства, вимагає ретельного врегулювання великого комплексу питань, пов'язаних із їх створенням і діяльністю. Законодавство України має ті законодавчі акти, які регулюють перелічені питання певним чином, але воно повинно вдосконалюватись, щоб якнайкраще відповідати потребам нашої держави, міжнародним стандартам.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40-44. - С. 356.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18, № 19-20. - С. 144.
3. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 49. - С. 682.
4. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2008. - № 50-51. - С. 384.
5. Дзюбенко С. Закон України «Про акціонерні товариства» - крок вперед у розвитку підприємництва // Правовий тиждень. - № 48 (121). - 25 листопада 2008 р. - С. 10.

Дроздов Д.
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Розвиток законодавства про конкуренцію в Українській державі почалося після розпаду СРСР. На початку першого етапу розвитку конкурентне законодавство було спрямоване на демонополізацію економіки. У зв'язку з цим Верховною радою та Президентом України було прийнято низьку нормативно правових актів, основним з яких був Державна програма демонополізації економіки і розвитку конкуренції від 21.12.1993 р. Наступний етап розвитку конкурентного законодавства почався з прийняттям закону України «Про обмеження монополізму та не допущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» слід зазначити що цей закон містив лише п'ять порушень, що зазначалися як недобросовісна конкуренція. Третім етап розвитку розпочався з набранням законної чинності Закону України «Про захист економічної конкуренції». З набранням чинності нового Господарського кодексу 01.01.2004 р. настав новий етап розвитку законодавства про економічну конкуренцію.

У частині 3 ст. 42 Конституції України сказано, що держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Згідно з цим держава забезпечує рівні можливості для всіх суб'єктів господарської діяльності, а також їх конкуренцію. Економічна конкуренція згідно з законом України «Про захист економічної конкуренції» - змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремих суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку.

За результатами вжитих Антимонопольним комітетом заходів прийнято рішення про застосування передбаченої законом відповідальності стосовно 3885 порушень (за 2010 рік – 3234 порушень). З них 1477 стосувалися порушень у вигляді зловживань монополієм (домінуючим) становищем (на 12,7 відсотка більше, ніж у 2010 р.), 584 – антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання (у 2,3 рази більше, ніж за 2010 рік), 716 – антиконкурентних дій державних органів (на 0,14 відсотка менше, ніж у 2010 році), 175 – недобросовісної конкуренції (у 2,8 рази більше, ніж у 2010 р.).

Законодавство що регулює економічну конкуренцію складається з наступних нормативно правових актів: Конституція України, Господарський кодекс, закон України «Про захист економічної конкуренції», закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», законом України «Про антимонопольний комітет», «Празька конвенція про охорону промислової від 20 березня 1883 року» та іншими міжнародно-правовими актами, згода на які дала верховна рада України, та інші нормативно-правові акти та закони України.

Недобросовісною конкуренцією є будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності.

До неконкурентних дій Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» відносить наступні: дискредитація суб'єкта господарювання; схилення до бойкоту; схилення постачальника до

дискредитації покупця; підкуп працівника або посадової особи постачальника; поширення інформації, що приводить в оману; неправомірне збирання та розголошення комерційної таємниці; демпінг та інші.

Порушення конкурентного законодавства зумовлює відповідальність, встановлену законом. Законами України передбачена адміністративно-правова, цивільно-правова, кримінальна відповідальність, господарсько-правова.

Загальний невичерпаний перелік засобів захисту цивільних прав міститься у ч. 2 ст. 16 ЦК України. Цей перелік важко назвати обґрунтованим, оскільки багато за перерахованих засобів взаємно перебивають один одного. Однак їх закріплення у законі навіть у такому вигляді зорієнтує потерпілого на можливий інструментарій захисту свої прав та інтересів, у ому числі порушених внаслідок протиправних діянь у сфері конкуренції [1, с. 340].

Так, згідно із законом «Про захист економічної конкуренції» посадові особи та інші працівники суб'єктів господарювання, працівники органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю несуть адміністративну відповідальність за такі правопорушення: невиконання рішення, попереднього рішення органів Антимонопольного комітету України або їх виконання не в повному обсязі; неподання інформації Антимонопольному комітету України, його територіальному відділенню у встановлені органами Антимонопольного комітету України, головою його територіального відділення чи нормативно-правовими актами строки; подання інформації в неповному обсязі Антимонопольному комітету України, його територіальному відділенню у встановлені органами Антимонопольного комітету України, головою його територіального відділення чи нормативно-правовими актами строки; подання недостовірної інформації Антимонопольному комітету України, його територіальному відділенню; створення перешкод працівникам Антимонопольного комітету України, його територіального відділення у проведенні перевірок, огляду, вилученні чи накладенні арешту на майно, документи, предмети чи інші носії інформації;

До суб'єктів що зловживають монопольним положенням та за неконкурентні дії застосовується господарсько-правова відповідальність у вигляді стягнення до державного бюджету незаконно отриманий прибуток, вилучення товару, а також специфічний санкції яка притаманна тільки конкурентному законодавству – поділ суб'єкта господарювання.

За деякі види антиконкурентних дій, що завдали великої майнової шкоди, передбачена кримінальна відповідальність. Так, стаття 228 КК України передбачає відповідальність за примушування до антиконкурентних узгоджених дій; стаття 229 – за незаконне використання знаків для товарів та послуг, фірмового найменування та кваліфікованого зазначення походження товару; статті 231–232 – за посягання на інформацію, що становить комерційну таємницю [2, с. 256].

Список використаних джерел:

1. Гражданское право: учебник / под ред. А.П. Сергеева, Ю.К. Толстого. – М.: Проспект, 2002. – Т. 1. – 776 с.
2. Господарське право України: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / В.Й. Гайворонський, В.П. Жушман, Н.В. Погорецька та ін.; За ред. В.Й. Гайворонського та В.П. Жушмана. – Х.: Право, 2005. – 384с.

Забавін Д.
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СПРАВИ ПРО ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ: ПОНЯТТЯ ТА ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ АНТИМОНОПОЛЬНИМ КОМІТЕТОМ УКРАЇНИ

Одним із основних принципів ринкової економіки та одним з головних чинників господарської діяльності є конкуренція. Конкуренція являє собою боротьбу між виробниками, постачальниками, підприємствами, фірмами за більш вигідні умови виробництва та збуту товарів. Метою цього процесу є досягнення кращих результатів своєї діяльності.

Економічною конкуренцією є змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибору між кількома продавцями, покупцями, при цьому окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку.

Конкуренція потребує правового регулювання. Таке регулювання виконується за допомогою закріплених у нормативно-правових актах переліку правил здійснення господарської діяльності, а також необхідного контролю за цією діяльністю. Законодавство відіграє значну роль у захисті економічної конкуренції, воно спрямоване на забезпечення свободи і функціонування конкурентного процесу.

Згідно ч. 3 ст. 42 Конституції, Україна забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом.

Закон України «Про захист економічної конкуренції» визначає групи порушень законодавства про захист економічної конкуренції, однією з яких є антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання.

Антиконкурентними узгодженими діями є узгоджені дії, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції. До таких дій, наприклад, відноситься встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів; обмеження виробництва, ринків товарів, техніко-технологічного розвитку, інвестицій або встановлення контролю над ними; розподілу ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками тощо.

Другу групу порушень антимонопольного законодавства становлять зловживання монопольним становищем на ринку. Саме по собі монопольне становище того або іншого суб'єкта господарювання не визнається порушенням законодавства про захист економічної конкуренції. Таким порушенням Закон України «Про захист економічної конкуренції» визнає зловживання монопольним становищем на ринку.

До третьої групи порушень входять антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.

Четверту групу порушень законодавства про захист економічної конкуренції становить обмежувальна та дискримінаційна діяльність суб'єктів господарювання, об'єднань, яка полягає у тому, що суб'єктам господарювання, об'єднанням забороняється схилити інших суб'єктів господарювання до вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції чи сприяти вчиненню таких порушень.

Для забезпечення державного контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції, захисту інтересів суб'єктів господарювання та споживачів від його порушень утворено спеціальний державний орган – Антимонопольний комітет України, що підконтрольний Президенту України та підзвітний Верховній Раді України.

Згідно з п. 4 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затвердження розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 р. № 5 справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції у межах компетенції розглядаються органами Антимонопольного Комітету:

- Комітетом;
- Постійно діючою адміністративною колегією Комітету;
- тимчасовою адміністративною колегією Комітету;
- державним уповноваженим Комітету;
- адміністративною колегією територіального відділення Комітету.

Процес розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції умовно можна поділити на три стадії.

1. Початок розгляду справи. Розпочинається зі встановлення факту вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції та прийняття розпорядження про початок розгляду справи.

2. Розгляд справи. Включає процес збирання доказів у справі, підготовки до розгляду справи та розгляд її по суті.

3. Прийняття рішення.

Аналізуючи вище наведені матеріали, можна зробити висновок що забезпечення ефективного конкурентного середовища має велике значення для реалізації економічних реформ, створення реальних гарантій захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання. Головним чином це досягається за допомогою правового регулювання відносин у сфері конкуренції.

Зінов'єв І.
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ФОРМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами;

Зовнішньоекономічна діяльність провадиться на принципах свободи її суб'єктів добровільно вступати у зовнішньоекономічні відносини, здійснювати їх у будь-яких формах, не заборонених законом, та рівності перед законом усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Порядок та умови здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання визначаються Господарським Кодексом, та Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», та іншими нормативно-правовими актами.

До основних форм зовнішньоекономічної діяльності (відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність») відносяться: торгівля, кредитування, науково-технічне співробітництво, створення спільних підприємств, реалізація проектів на компенсаційній основі, культурна співпраця, туризм.

Торгівля – це діяльність з купівлі-продажу товарів, у тому числі власного виробництва, або посередницька діяльність, у тому числі із надання агентських, комісійних та інших послуг у просуванні товарів від виробників (постачальників) до кінцевого покупця.

Кредитування – це надання кредиту. Кредит – позика в грошовому вираженні або у вигляді товару на умовах повернення з відсотками.

Науково-технічне співробітництво – це засади державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій і спрямований на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, технологічності виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології на території держав, де планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва у цій сфері.

Створення спільних підприємств – це підприємство, засноване на базі об'єднання майна різних власників.

Реалізація проектів на компенсаційній основі.

Культурна співпраця – передбачає організацію виставок картин або експозицій провідних музеїв світу, музичні та пісенні конкурси, фестивалі, обмін творчими колективами, спільне вивчення культурних та історичних цінностей (стародавні піраміди, розкопки доісторичних поселень), обмін кіно, відео та аудіо продукцією.

Туризм – рекреаційний, науковий та діловий. В Україні переважає маршрутно – пізнавальний туризм.

Організація спортивних змагань і турнірів також. одна з форм зовнішньоекономічної діяльності, т. к. об'єднує зусилля та фінанси багатьох країн – учасниць.

Іноземними інвесторами визнаються такі суб'єкти, що здійснюють інвестиційну діяльність на території України:

юридичні особи, утворені за законодавством іншим, ніж законодавство України;

іноземні та особи без громадянства, які не мають постійного місця проживання на території України;

міжнародні урядові та неурядові організації;

інші держави;

інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, визначені законом.

Іноземні інвестори мають право здійснювати інвестиції на території України у вигляді іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України, будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав; інших цінностей (майна), які відповідно до закону визнаються іноземними інвестиціями.

Заборона або обмеження будь-яких видів іноземних інвестицій може здійснюватися виключно законом.

Іноземні інвестори мають право здійснювати все види інвестицій, зазначені у статті 391 ГКУ, в таких формах:

учать у господарських організаціях, що створюються разом з вітчизняними юридичними особами чи громадянами, або придбання частки в діючих господарських організаціях;

створення іноземних підприємств на території України, філій або інших структурованих підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств;

придбання безпосередньо нерухомого або рухомого майна, що не заборонено законами України, або придбання акцій чи інших цінних паперів;

придбання самостійно або за участі громадян чи вітчизняних юридичних осіб прав користування землею та використання природних ресурсів на території України;

господарська діяльність на основі угод про розподіл продукції;

придбання інших майнових прав, в інших формах, не заборонених законом.

Заборона або обмеження будь-яких форм здійснення іноземних інвестицій може провадитися лише законом.

Відносини, що виникають у зв'язку з придбанням іноземним інвестором майнових прав на землю та інші природні ресурси в Україні, регулюються відповідно земельним та іншими законодавствами України.

Іванюта Н.В.
асистент кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АРЕШТУ АКЦІЙ В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ

Арешт акцій є найпоширенішим предметом арешту в процесі забезпечення позову. У ряді випадків така міра, як арешт акцій, може бути цілком законною та обґрунтованою з огляду підвищеної оборотоздатності акцій. Тільки якщо розглядається спір про право на акції або про стягнення заборгованості з власника акцій, накладення арешту на акції відповідача буде цілком доречним.

В залежності від предмета, позови, в межах яких накладається арешт на акції, можна умовно поділити на дві групи. До першої відносяться такі позови, предмет яких безпосередньо пов'язаний зі спором про права на акції. Це, наприклад, позови про застосування наслідків недійсності нікчемного правочину з акціями; виндикаційні й негаторні позови про захист права власності на акції; позови про визнання права власності на акції, позови про визнання випуску акцій недійсним; позови про переведення прав і обов'язків покупця акцій тощо. Предметом позовів другої групи є вимоги, не пов'язані з оскарженням прав на акції. Як правило, це вимоги про стягнення грошових коштів за різноманітними господарсько-правовими підставами [1].

У більшості випадків необхідність арешту акцій у справах про права на ці акції не викликає сумнівів, оскільки можливість відчуження відповідачем спірних акцій третім особам може виступати достатньою підставою для накладення господарським судом арешту. Позови другої групи також можуть бути забезпечені шляхом накладення арешту на акції.

Вирішуючи питання про вжиття заходів до забезпечення позову, суд повинен перевірити обґрунтованість як клопотання, так і позовних вимог. Якщо підстави позову не підтверджені відповідним доказами, то в забезпеченні позову повинно бути відмовлено. При цьому слід враховувати, положення п. 1 ст. 216 ЦК України про наслідки недійсності угоди в частині, що стосується обов'язків кожної із сторін повернути другій стороні у натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину, не завжди можуть поширюватися на добросовісного набувача [2]. Так, відповідно до ст.ст.330, 388 ЦК України якщо майно відчужене особою, яка не мала на це права, добросовісний набувач набуває права власності на нього, але якщо майно за відплатним договором придбано у особи, яка не мала права його відчужувати, про що набувач не знав і не міг знати (добросовісний набувач), власник має право витребувати це майно від набувача лише у разі, якщо майно: 1) було загублене власником або особою, якій він передав майно у володіння; 2) було викрадене у власника або особи, якій він передав майно у володіння; 3) вибуло з володіння власника або особи, якій він передав майно у володіння, не з їхньої волі іншим шляхом. Крім того п.п.2, 3 ст.388 ЦК України встановлено, що майно не може бути витребувано від добросовісного набувача, якщо воно було продане у порядку, встановленому для виконання судових рішень, та якщо майно було набуто безвідплатно в особи, яка не мала права його відчужувати, власник має право витребувати його від добросовісного набувача у всіх випадках [2]. Тому клопотання про арешт акцій як забезпечення позову про застосування наслідків недійсності угоди з цими акціями не підлягає задоволенню, якщо позивачем не подано доказів, що підтверджують недобросовісність власника акцій.

Діючим законодавством України не встановлюється черговість майна, на яке може бути накладено арешт, залежно від обставин того чи іншого спору, характеру та необхідності цього майна для відповідача в процесі здійснення ним господарської діяльності. Однак тут виникає питання щодо необхідності вжиття такого заходу до забезпечення позову відносно арешту акцій відповідача, тільки в тому випадку, якщо у відповідача відсутні грошові кошти або інше ліквідне майно, стягнення на яке повинно, на наш погляд, звертатися в першу чергу.

Діючим законодавством не визначається поняття арешту акцій, яке б надавало перелік заборон для боржника розпоряджатися ними. В літературі зустрічається визначення накладення арешту на цінні папери, що належать відповідачу, як заборона для боржника розпоряджатися ними (продавати, надавати в якості забезпечення власних зобов'язань або зобов'язань третіх осіб, обтяжувати іншим чином, а також передавати такі цінні папери для обліку прав іншому депозитарію або власникові реєстру, що здійснює ведення реєстру власників цінних паперів. Тобто, виходячи з даної точки зору, арешт акцій означає заборону власнику здійснювати будь-які угоди з заарештованими акціями, навіть якщо ці угоди не тягнуть передачу прав на них іншій особі, включаючи заборону на передачу акцій номінального утримувача.

При вирішенні справ, пов'язаних із вжиттям такого заходу до забезпечення позову, як накладення арешту на акції господарським судам необхідно враховувати таке. У постанові Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 7 листопада 2006 р. за касаційною скаргою ВАТ «Північно-східна будівельна компанія» на постанову Вищого господарського суду України від 28 листопада 2006 р. у справі за позовом ВАТ «Північно-східна будівельна компанія» до ВАТ «Київметробуд», ТОВ «Реєстр-Інформ» про визнання недійсними рішень загальних зборів акціонерів та зобов'язання вчинити дії встановлено таке. Верховний Суд України вказав, що Вищий господарський суд України в порушення вимог ст. 1117 ГПК зробив

посилання на ухвалу Бородянського районного суду Київської області від 4 серпня 2005 р., якою були вжиті заходи до забезпечення позову, а саме, накладено арешт на акції ВАТ «Київметробуд» та заборонялось реєстратору акцій, правлінню, спостережній раді, мандатній, лічильній комісії та будь-яким іншим особам враховувати вказані акції при визначенні кворуму на загальних зборах акціонерів ВАТ «Київметробуд». Верховний Суд України зробив висновок, що накладенням арешту на певну кількість акцій, їх кількість у статутному фонді товариства не зменшується. Тому для вирішення питання щодо правомірності проведення загальних зборів акціонерів та законності прийнятих на них рішень судам необхідно керуватися не ухвалою суду, а вимогами статей 156, 159 ЦК і статей 41, 42 Закону № 1576-XII [3].

У Роз'ясненні Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 03.07.2007 р. № 9 «Щодо порядку застосування статті 6 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» [4] стосовно права власника арештованих акцій брати участь в управлінні товариством шляхом голосування на загальних зборах вказується наступне: частина 6 статті 6 Закону України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV «Про цінні папери та фондовий ринок» передбачає, що прості акції надають їх власникам право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів, на участь в управлінні акціонерним товариством, на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації та інші права, передбачені законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств [5]. Частина 7 передбачає, що привілейовані акції надають їх власникам переважні, стосовно власників простих акцій, права на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, а також надають права на участь в управлінні акціонерним товариством у випадках, передбачених статутом і законом, який регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств. Згідно зі статтею 41 Закону України від 19 вересня 1991 року № 1576-XII «Про господарські товариства» акціонери (їх представники), які беруть участь у загальних зборах, реєструються із зазначенням кількості голосів, яку має кожний учасник [6]. Реєстрація акціонерів (їх представників), які прибули для участі у загальних зборах, здійснюється згідно з реєстром акціонерів у день проведення загальних зборів виконавчим органом акціонерного товариства або реєстратором на підставі укладеного з ним договору.

Відповідно до п. 1 Розділу I Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17 жовтня 2006 року № 1000 «Про затвердження положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів» блокування іменних цінних паперів - операція реєстроутримувача щодо припинення реєстрації переходу права власності на цінні папери, обтяжені зобов'язаннями, що обмежують їх обіг на визначений строк та/або до настання певної події [7]. Згідно з п. 8 Постанови КМУ «Про затвердження порядку накладення арешту на цінні папери» від 22 вересня 1999 р. цінні папери, випущені у бездокументарній формі, та знерухомлені цінні папери, на які накладено арешт, обмежуються в обігу шляхом здійснення облікової операції невідкладно після отримання копії постанови державного виконавця. У цьому разі частина або вся кількість цінних паперів на рахунку власника обмежується в обігу шляхом виконання відповідного облікового запису [8].

Пункт 3.2 Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17 жовтня 2006 року № 999 «Про затвердження Положення про депозитарну діяльність» депозитарні операції з ведення рахунків у цінних паперах та відображення операцій із цінними паперами, наслідком яких є зміна кількості цінних паперів на рахунках у цінних паперах, встановлення або зняття обмежень щодо їх обігу, а також зміна місця зберігання (знаходження) депозитарних активів [9]. Обіг цінних паперів - вчинення правочинів, пов'язаних із переходом прав власності на цінні папери і прав за цінними паперами, за винятком договорів, що укладаються під час розміщення цінних паперів.

Таким чином, з врахуванням вищенаведеного, можна зробити висновок про неможливість до вирішення справи у судовому порядку позбавити акціонера права власності на акції, тому власник акцій має безспірне право на участь у загальних зборах, оскільки такі дії власника не є діями щодо відчуження акцій та це не призводить до переходу прав власності на акції до іншої особи.

Список використаних джерел:

1. Панов Г. Обеспечительные меры как инструмент в корпоративных войнах [Електронний ресурс] / Г.Панов. – Режим доступу: http://juristmoscow.ru/adv_rek/638/
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – №11. – Ст.461.
3. Практика розгляду судами корпоративних спорів. [Узагальнення підготовлено суддею Верховного Суду України О.І. Потильчак та начальником управління вивчення та узагальнення судової практики Верховного Суду України І.В. Бейцун] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/8D4B5AB4046FF149C22573F000500E7E?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=8D4B5AB4046FF149C22573F000500E7E&Count=500&/>
4. Щодо порядку застосування статті 6 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» [Електронний ресурс]: Роз'яснення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 03.07.2007 р. № 9. – Режим доступу: <http://www.pard.ua/cgi-bin/start.php?menu=1&page=9&part=1&doc=1910>
5. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст.268.

6. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 року № 1576-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст.682.

7. Про затвердження положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів: Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17 жовтня 2006 року № 1000 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 6. – Ст.233.

8. Про затвердження порядку накладення арешту на цінні папери: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 вересня 1999 р. № 1744 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 38. – Ст. 57.

9. Про затвердження Положення про депозитарну діяльність: Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 17 жовтня 2006 року № 999 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 49. – Ст.3269.

Іванько Ю.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

РЕФОРМУВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Згідно ст.3 Господарського кодексу України, під господарською діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

Сукупність податків і зборів до бюджетів та до державних цільових фондів, що справляються у встановленому законами України порядку, становить систему оподаткування. Система оподаткування – це сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів до бюджету, внесків у державні цільові фонди, що стягуються в установленому порядку.

Платниками податків і зборів (обов'язкових платежів) є юридичні і фізичні особи, на яких згідно з законами України покладено обов'язок сплачувати податки і збори (обов'язкові платежі).

Аналізуючи вплив податкової системи на функціонування суб'єктів господарської діяльності, слід наголосити на таких особливостях, як значна диференціація обсягів податкових надходжень та рівень податкового навантаження на підприємствах різних галузей.

Окремі аспекти впливу системи оподаткування на господарську діяльність підприємств розглянуті в роботах В.Захарченка, Я.Литвиненка, П.Мельника, Л.Шаблістої. Взаємозв'язки оподаткування та регіонального розвитку знайшли відображення у працях І.Луїної та Л.Тарангул. Однак необхідно зазначити, що більшість досліджень мають переважно виробничо-галузеве спрямування, у них недостатньо уваги приділяється комплексному аналізу взаємодії податкових і господарських процесів у межах певного регіону.

В Україні також діє спрощена система оподаткування - це є одним із шляхів подолання економічної кризи та державна підтримка малого бізнесу, на цій zasadі спрощена система оподаткування запроваджується для юридичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких за рік середньооблікова чисельність працівників не перевищує 50 осіб і обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн. гривень.

Прийняття Верховною Радою України 4 листопада 2011 року Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності" №4014-VI — важливий крок у напрямку поліпшення податкового клімату для підприємств України. З цього часу спрощена система оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів господарювання встановлюватиметься виключно в умовах Податкового кодексу України.

Указом Президента України від 12 травня 2011 року № 584/2011 затверджено Положення «Про Державну податкову службу України». До системи органів Державної податкової служби України (ДПС України) належать центральний апарат та територіальні органи - державні податкові служби в Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі, областях, округах (на два і більше регіони), державні податкові інспекції у районах, містах (крім міст Києва та Севастополя), районах у містах, міжрайонні, об'єднані та спеціалізовані державні податкові інспекції.

Податкову службу України здійснює контроль: за своєчасним поданням передбаченої законом звітності, здійсненням контролю за додержанням виконавчими комітетами сільських і селищних рад порядку прийняття і обліку податків; за правомірністю бюджетного відшкодування податку на додану вартість; реєстрація та веденням обліку платників податків, обліком об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням; проведенням диференціації платників податків; формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб – платників податку, Єдиного банку даних про платників податків – юридичних осіб та інших реєстрів, ведення яких покладено законодавством на органи державної податкової служби; веденням обліку податків, інших платежів, контроль за справлянням яких покладено на ДПС України, та складанням звітності щодо стану розрахунків платників із бюджетом і тому подібне.

Можна зробити висновок, що уданий час все більше виявляється тенденція до зближення характеру майнових господарсько-правових і податкових відносин. Зі зростанням об'ємів виробництва, ускладнення характеру виробничих зв'язків, інформаційних і фінансових структур, підвищенням їх взаємної залежності.

В ході реформування податкової системи в Україні усувається упущення у правовому регулюванні податкових відносин, забезпечені правові гарантії як платників податків, так і державних податкових органів, відрегульовані процесуальні питання відповідальності за невиконання, неповне або несвоєчасне виконання податкових зобов'язань, а також за порушення норм податкового законодавства України.

Івахненко М.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМА ЗАПОВІДАЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ТА АДАПТАЦІЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Спадкове право - один з центральних інститутів цивільного права, оскільки проблема спадкування тією чи іншою мірою торкається кожної особи. Спадкові відносини є особливими, вони зачіпають приватну сторону життя людини та її сім'ї, і саме тому потребують особливої уваги законодавця. Питанням спадкування присвячується книга шоста Цивільного кодексу України.

Відповідно до ст. 1216 ЦК України спадкування - це перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців). Спадкування - це найдавніший інститут права, який був і є актуальним з позиції його дослідження, розвитку та вдосконалення.

Згідно з ч.1 ст. 1234 ЦК передбачено, що право на заповіт має фізична особа з повною цивільною дієздатністю, але одного лише досягнення повноліття для набуття тестаментоздатності недостатньо. Зокрема, не мають тестаментоздатності особи, хоча й повнолітні, однак визнані недієздатними (ст.36 ЦК); особи, які склали заповіт у той час, коли не усвідомлювали значення своїх дій та (або) не могли керувати ними (ст. 225ЦК); особи, хоча і повнолітні, але обмежені судом у цивільній дієздатності (ст. 36 ЦК). З цього положення постає ряд проблемних питань, які необхідно обґрунтувати:

1. чи обмежує ЦК права неповнолітніх осіб стосовно можливості укладення заповіту;
2. чи відповідає ця норма ЦК вимогам міжнародного права;
3. висвітлення цієї проблеми у цивільному законодавстві в зарубіжних країнах.

Вивченню та дослідженню спадкового права присвячено багато наукових праць відомих українських вчених - правознавців, зокрема: В.Васильченко, О.Дзери, І. Жилінкової, З. Ромовської, Н. Саніахметової, Є. Фурси, Н. Харитонова та ін.

ЦК передбачає, що спадкування здійснюється двома шляхами: за заповітом та за законом. Перевага надається спадкуванню за заповітом, оскільки воно безпосередньо пов'язане із повноваженнями власника - правом розпорядження.

Заповіт - особливий вид правочину, за яким правові наслідки пов'язуються як зі смертю заповідача, так і з волею осіб, які названі у ньому спадкоємцями, тобто це комплекс розпоряджень спадкодавця на випадок своєї смерті.

Заповідальна дієздатність - це особлива правова категорія, і її повне набуття повинно бути пов'язане не лише з формальним рішенням органів опіки та піклування чи суду, а й з певним віковим цензом, який свідчив би про спроможність громадянина об'єктивно оцінювати свої вчинки та їх наслідки.

Дослідник правового режиму майна членів сім'ї, в Україні, І. Жилінкова, вважає, що оскільки відповідні статті ЦК надають неповнолітнім право розпоряджатися своїм заробітком, стипендією, іншими доходами, то, відповідно, «передача такого майна за заповітом є одним із способів такого розпорядження» [3, с. 23]. Виникає колізія: з одного боку, неповнолітній має право розпоряджатися своїм заробітком, стипендією, а, з іншого - у нього немає можливості розпорядитися зазначеними коштами шляхом складання заповіту.

Поділяючи погляди вчених, на думку яких неповнолітні особи у віці від 14 до 18 років мають право заповідати свій заробіток, стипендію, авторський гонорар, майно набуте за рахунок цих джерел, оскільки законодавець надає їм можливість розпоряджатися ними, даний аргумент можна використати, надаючи таку ж можливість складати заповіт малолітнім віком до 14 років щодо належних їм грошових вкладів.

Однак заповіти малолітніх є недійсними, оскільки законодавство передбачає досить жорсткі межі самостійності даної категорії осіб цивільного права: укладення дрібних побутових угод і розпорядження ними грошовими вкладами [1, с. 31]. А також неповнолітні згідно з вимогами законодавства не мають права складати заповіт, навіть якщо на це є згода піклувальника, оскільки коло правочинів, які можуть вчинити неповнолітні за згодою піклувальників, визначено законом [1, с.32]. Отже, питання складання заповіту неповнолітніми є проблематичним, про що згадано вище.

У ЦК України передбачено, що повна дієздатність фізичної особи може виникнути і до досягнення нею 18 - ти років: при достроковій реєстрації шлюбу на підставі рішення суду; внаслідок укладення трудового договору; народження дитини; при бажанні займатися підприємницькою діяльністю [1, с.34-35].

Згідно з вимогами законодавства неповнолітні фізичні особи, яким надана повна дієздатність, не можуть складати заповіти, визначаючи долю свого майна на майбутнє. Питання визначати долю майна таких осіб чомусь розв'язується органами опіки та піклування, а за певних обставин - і судом. Заповідальна дієздатність співвідноситься з поняттям повної дієздатності, яку неповнолітні отримали на законних підставах. Тим більше, що у ЦК прямо зазначено, що повна цивільна дієздатність, надана фізичній особі, поширюється на усі цивільні права та обов'язки [1, с.35].

Зрозуміло, що для укладення заповіту 14-річним неповнолітнім, який згідно з рішенням суду уклав шлюб і став повністю дієздатним, існуватимуть перешкоди суто практичного характеру, оскільки відповідно до п. 2 Положення про паспорт громадянина України, цей документ видається особі по досягненню нею 16-річного віку. Отже, такий неповнолітній не зможе посвідчити свою особу при виявленні бажання скласти заповіт.

Таким чином, мова може йти про складання заповіту громадянином України, який досяг 16 - річного віку. Це питання сьогодні є актуальним і потребує розгляду на законодавчому рівні.

Не є виправданим позбавлення права на складання заповіту осіб, обмежених у дієздатності за рішенням суду. Мотивація того, що особа, яка зловживає спиртними напоями чи наркотичними засобами, токсичними речовинами ставить себе чи свою сім'ю у скрутне матеріальне становище, не є підставою для відмови у складанні заповіту, оскільки обмежено дієздатний майнове становище своїх близьких безпосередньо не погіршує.

Не обмежуються у спадковій дієздатності громадяни, які мають фізичні вади. Сліпі, глухі, німі можуть укладати цивільну правові правочини, як й інші громадяни, без будь - яких обмежень. Звісно, що точки зору І.Жилінкової дотримуються й інші вчені - цивілісти.

Що стосується зарубіжних країн, наприклад, у Німеччині основним нормативно-правовим актом, який регулює спадкові правовідносини, є Німецький цивільний кодекс (НЦК), згідно якого заповіт може укладати особа, що досягла 16 років. Недійсним буде заповіт, укладений особою, котра внаслідок душевної хвороби не спроможна зрозуміти та оцінити значення розпоряджень, які в ньому містяться. Неповнолітні особи (від 16 до 18 років) можуть складати заповіт лише у вигляді усної заяви чи передачі письмової заяви нотаріусу [4, с.525].

Таким чином, спадкове право України не ізолюване від спадкового права зарубіжних країн, воно взаємодіє з ним, зазнає його впливу, впливає на нього. У наш час європейській інтеграції важко обійтися без обміну досвідом. Сучасна нормативна база України має адаптуватися до законодавства країн Євросоюзу. Тим більше, що правові системи різних країн виявляють дедалі більшу схильність до певної уніфікації, що спрощує міжнародні відносини.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40-44. - с.356.
2. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США.-К.: Видавництво Україна, 1999. - с. 419-428.
3. Жилінкова І.В. Проблеми правового режиму майна членів сім'ї. Автореф. дис. докт. юрид. наук. - Харків, 1999. - с.. 23.
4. Основні інститути цивільного права зарубіжних країн: порівняльно-правове дослідження.- М.: Норма, 2000 - с. 485-570.

Катрич А.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МОНОПОЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ НА РИНКУ ТА ЙОГО ДЕМОНОПОЛІЗАЦІЯ

Монополія - це виключне право виробництва, торгівлі й інших видів діяльності, яке належить одній особі або групі осіб, державі [1, с. 291].

Монополія, що виникла в цих нових умовах, стає тою силою, яка протистоїть конкуренції, обмежує її, а то й зовсім зводить нанівець.

Законодавство, яке регулює суспільні відносини, які виникають у зв'язку з недобросовісною конкуренцією, обмеженням монополізму містяться в таких нормативно-правових актах: Конституції України, Господарському кодексі, а також в Законі України "Про захист економічної конкуренції" від 11.01.2001 р., Законі України "Про захист від недобросовісної конкуренції" від 7.06.1996 р., Законі України "Про Антимонопольний Комітет", а також такі норми містяться у ряді підзаконних нормативно-правових актів.

Згідно з частиною першою статті 12 Закону України "Про захист економічної конкуренції" суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо:

· на цьому ринку у нього немає жодного конкурента;
· не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин. [2]

Монопольним (домінуючим) вважається становище суб'єкта господарювання, частка якого на ринку товару перевищує 35 відсотків, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції.

Монопольним (домінуючим) також може бути визнане становище суб'єкта господарювання, якщо його частка на ринку товару становить 35 або менше відсотків, але він не зазнає значної конкуренції, зокрема внаслідок порівняно невеликого розміру часток ринку, які належать конкурентам.

Поряд із зазначеними нормами є спеціальні умови щодо встановлення монопольного (домінуючого) становища кожного з кількох суб'єктів господарювання.

Вважається, що кожен з двох чи більше суб'єктів господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо стосовно певного товару між ними немає конкуренції або є незначна конкуренція, а також якщо вони усі разом не мають жодного конкурента на цьому ринку чи не зазнають значної конкуренції внаслідок обмеженої можливості для інших суб'єктів господарювання здійснювати закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин.

Монопольним (домінуючим) вважається також становище кожного з кількох суб'єктів господарювання, якщо стосовно них виконуються такі умови:

- сукупна частка не більше ніж трьох суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки, перевищує 50%;

- сукупна частка не більше ніж п'яти суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки, перевищує 70% і при цьому вони не доведуть що поміж них існує конкуренція.

Зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку [1;296].

Зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку, зокрема, визнається:

1) встановлення таких цін чи інших умов придбання або реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку;

2) застосування різних цін чи різних інших умов до рівнозначних угод з суб'єктами господарювання, продавцями чи покупцями без об'єктивно виправданих на те причин;

3) обумовлення укладання угод прийняттям суб'єктом господарювання додаткових зобов'язань, які за своєю природою або згідно з торговими та іншими чесними звичаями у підприємницькій діяльності не стосуються предмета договору;

4) обмеження виробництва, ринків або технічного розвитку, що завдало чи може завдати шкоди іншим суб'єктам господарювання, покупцям, продавцям;

5) часткова або повна відмова від придбання або реалізації товару за відсутності альтернативних джерел реалізації чи придбання;

6) суттєве обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин;

7) створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) чи усунення з ринку продавців, покупців, інших суб'єктів господарювання.

Для запобігання зловживання монопольним становищем на ринку формується спеціальна державна політика.

Державна політика у сфері обмеження монополізму в господарській діяльності, здійснення заходів щодо демонополізації економіки, фінансової, матеріально - технічної, інформаційної, консультативної та іншої підтримки суб'єктів господарювання, які сприяють розвитку конкуренції, здійснюється органами державної влади, органами місцевого самоврядування та органами адміністративно-господарського управління та контролю [3].

Діяльність органів Антимонопольного комітету України з виявлення та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції свідчить про те, що зловживання монопольним становищем посідають перше місце за кількістю припинених порушень, а серед них переважають зловживання, вчинені шляхом встановлення монопольних та дискримінаційних цін. Виявлення та встановлення монопольних та дискримінаційних цін є процесом складним і здійснюється шляхом повного, всебічного та об'єктивного аналізу діяльності монополіста щодо ціноутворення.

Демонополізація економіки - це здійснюваний державою комплекс заходів, у тому числі примусових, спрямованих на зниження рівня монополізації ринків.

Метою демонополізації є створення та посилення конкуренції на ринках. Реалізація цієї мети передбачає виконання таких завдань:

- збільшення кількості господарюючих суб'єктів, які конкурують на ринках;
- обмеження або припинення монопольної діяльності господарюючих суб'єктів.

Залежно від особливостей монополізованих ринків для цілей демонополізації застосовуються такі способи:

- децентралізація управління;
- зниження або зняття бар'єрів, які обмежують вступ господарюючих суб'єктів на існуючі ринки;
- стимулювання вступу на монополізовані ринки нових господарюючих суб'єктів;
- поділ державних монопольних утворень;
- ліквідація державних організаційних структур монопольного типу.

Для заохочення демонополізації у пріоритетних сферах підприємствам, що вступають на монополізовані ринки, а також створеним у результаті поділу монопольних утворень або поділу шляхом відокремлення структурних підрозділів (одиниць) підприємств (об'єднань), за рішеннями Кабінету Міністрів України можуть надаватися податкові пільги, кредитні квоти, пільгові кредити, ресурси, які централізовано розподіляються державою, державні замовлення (за умови їх застосування на відповідних ринках), підтримка у проведенні конверсії, реконструкції, технічного та технологічного переоснащення виробництва тощо [4].

Зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Список використаних джерел:

1. Гайворонський В.М. Господарське право України / В.М. Гайворонський, В.П. Жушман.-Хю: Право, 2005.- 384 с.
2. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01. 2001 за № 2210 – III // Відомості Верховної Ради України.- 2001.- № 12. – Ст. 64
3. Адміністративно - правова кваліфікація зловживань монопольним (домінуючим) становищем на ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://info-works.com.ua/all/pravo/743.html> . – Назва з екрану.
4. Зловживання монопольним становищем на ринку: законодавство, практика та проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=1729> .

Карпейчик Я.І.,

студент 4 курсу юридичного факультету

Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка

ПОНЯТТЯ І ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ

Договір, почавши свій шлях ще у структурі римського права, зберігав статус невід'ємного елемента будь-якого правового порядку. Ця гнучка правова форма, в яку втілюються різні суспільні відносини, стала ефективним засобом їх регулювання у рамках закону.

Науково-теоретичну базу у галузі договірної права заклали видатні цивілісти Й.О.Покровський, Г.Ф.Шершеневич, згодом доповнили і поглибили відомі вчені М.М.Агарков, С.С.Алексєєв, С.М.Братусь, О.С.Йоффе, О.О.Красавчиков, Є.О.Суханов, Р.О.Халфіна. Їхні ідеї розвинуті у працях В.О.Алексєєва, М.І.Брагінського і В.В.Вітрянського, В.П.Грибанова, О.В.Дзери, В.В.Луць, В.П.Крашеніннікова, Н.С.Кузнецової, Р.А.Майданика, Є.О.Мічуріна, Я.М.Романюка, О.М.Садикова, І.В.Спасибо-Фатєєвої, С.О.Степанова та інших авторів.

«... Дедалі тісніші відносини між людьми створюють раз у раз потребу в конкретнішому регулюванні взаємної поведінки, у встановленні тих чи інших спеціальних норм для цього. Такими спеціальними нормами є зобов'язання. ... До чого зводиться це спеціальне зобов'язання – визначається конкретними умовами і конкретними потребами життя... Окремі види зобов'язань виникають з договорів... Договір стає живим фактором інтенсивного майнового спілкування... У різних народів ці найдревніші договірні типи неоднакові, але завжди вони являють собою... строго формальні акти ... і завжди невиконання їх тягне за собою ... особисту відповідальність ... Договір ... за своїм призначенням є спосіб регулювання відносин між приватними особами відповідно до їх індивідуальних інтересів і потреб», - ці наукові узагальнення про зобов'язання і договір, викладені століття тому класиком російської цивілістики Й.О.Покровським², стали вихідними для теоретиків вітчизняного зобов'язального і договірної права, що розвиваються у руслі цивільного права.

1974 року, аналізуючи цивілістичні доктрини різних історичних періодів, зокрема наукові теорії з предмету договорів епохи імперіалізму, видатний радянський цивіліст О.С.Йоффе підсумував: «Договір залишається... центральним інститутом зобов'язального права капіталістичних держав, продовжуючи

2 Покровський Я.А. Основные проблемы гражданского права. – М.: Статут, 2003. – С. 236, 238, 241, 243.

привертати до себе головну увагу з боку дослідників зобов'язально-правової тематики, чи йдеться про специфічні договірні проблеми, такі, наприклад, як тлумачення договорів, чи про питання, що набувають для зобов'язань загального значення, такі, наприклад, як майнова відповідальність. Розроблювана буржуазною цивілістичною доктриною загальна теорія зобов'язального права орієнтується заледве не винятково на договірне право. У монографіях, курсах і підручниках, що освітлюють зобов'язальне право, позадоговірні зобов'язання... займають порівняно скромне місце».³

Через кілька десятиліть, зі зміною соціально-економічного устрою, у пострадянському цивільному праві договір також стає однією з центральних категорій,⁴ одним з головних його інститутів. «Роль договору як універсальної та найдоцільнішої форми опосередкування товарно-грошових відносин» на сучасному етапі розвитку України визначає відомий український цивіліст О.В.Дзера.⁵

Застосування договорів протягом уже кількох тисячоліть науковці пояснюють окрім іншого тим, що йдеться про гнучку правову форму, в яку можуть втілюватися різні за характером суспільні відносини. Автори відомої монографії «Договірне право» М.І.Брагинський та В.В.Вітрянський, називають договір «ідеальною формою активності учасників цивільного обігу».⁶ І незважаючи на зміну його соціально-економічного змісту у ході історії людства, сама по собі конструкція договору як витвір юридичної техніки залишається в основі досить сталою.

З розвитком суспільних відносин, що опосередковуються договорами, розширився склад можливих учасників: нарівні з фізичними особами визнані самостійними суб'єктами цивільного права колективні утворення – юридичні особи. «Дедалі багатоманітнішими стають передбачені законодавством типи договорів, ускладнюються комбінації елементів, що використовуються при конструюванні договірного правовідношення тощо. А договори залишаються договорами...»⁷

Спираючись на засади римського права, науковці розглядають договір у трьох вимірах:

- як підставу виникнення правовідносин – юридичний факт, що лежить в основі зобов'язання; тобто як правочин;
- як самі правовідносини (зобов'язання), що виникли з цієї підстави, з договору як юридичного факту; тобто як зобов'язання;
- як форму, якої набувають відповідні правовідносини, якою фіксується факт їх виникнення; тобто як документ.

Таке багатозначне розуміння договору практично відображено у Цивільному кодексі України.

Важливо зазначити, що договір віднесено до тієї групи юридичних фактів, які іменуються правочинами. Договір є найпоширенішим видом правочину. А «правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків» (ч. 1. ст. 202 ЦК України). Будь-який договір є правочином. Але не всякий правочин є договором. Договорами є дво- і багатосторонні правочини – навідміну від односторонніх правочинів (заповіт, довіреність), які не є договорами. Правочин і договір співвідносяться як загальна і спеціальна правові категорії. Тому договір виявляє правові ознаки правочину та відображає його правову природу, на нього поширюються загальні положення про дво- і багатосторонні правочини.

Як зазначає автор розділу «Правочини» у підручнику Цивільне право України О.В.Дзера, «переважна частина правочинів у цивільних правовідносинах є двосторонніми, тобто такими правочинами (угодами), яким притаманна наявність взаємоузгодженого волевиявлення двох осіб, спрямованого на виникнення єдиного правового результату, покликаного забезпечити реалізацію обопільної чи самостійної мети кожної з цих осіб».⁸

Разом з тим договір є її основною підставою виникнення зобов'язальних правовідносин (п. 1 ч. 2 ст. 11 ЦК України), тому на нього поширюються положення про зобов'язання.

За Цивільним кодексом України (далі – ЦК України) «договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків» (ч. 1. ст. 626 ЦК України).

Отже, найсуттєвішою **особливістю, або ознакою, договору** є домовленість, згода сторін (рос.: «соглашение»). «Зиждущей силой всякого договора является соглашение сторон, т.е. их воля», - писав Й.О.Покровський. І пояснював: «... воля є внутрішній психічний момент, який сам по собі для сторонніх осіб невлесимий; для того, щоб воля однієї особи могла послужити підставою для домовленості з іншою, необхідно,

3 Иоффе О.С. Избранные труды по гражданскому праву. – М.: Статут, 2000. – С. 154-155.

4 Цивільне право України: Академічний курс: Підручник: У 2-х т. / За заг.ред. Я.М.Шеченко. – К.: Ін Юре, 2006. – Т.1 Загальна частина. – С. 624.

5 Зобов'язальне право: теорія і практика. Навчальний посібник. / За ред. д.ю.н. О.В.Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С. 19.

6 Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая: Общие положения: Изд. 2-е. – М.: Статут, 2003. – С. 14.

7 Брагинский М.И., Витрянский В.В. Там само.

8 Цивільне право України. Загальна частина: підручник / За ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової, Р.А.Майданика. – Вид. 3-тє. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – С. 506.

щоб вона була виявлена у якихось зовнішніх знаках (словах, письмі, дії), які давали б можливість судити про її наявність. Іншими словами, для виникнення договору, як і всякого юридичного акту, необхідна не тільки воля, але й волевиявлення».⁹

На згоді сторін як суттєвій особливості договору наголошують сучасні російські цивілісти: «При встановленні юридичної суті договору на перший план необхідно ставити не правовстановлюючий характер договору ..., бо права й обов'язки можуть впливати з різних правових підстав, а бачити суть договору у згоді його учасників. Саме згода сторін, в основі якої лежить їх воля і самостійність, виражає специфіку договору як правового інституту та визначає можливості, значення й особливості договірної форми взаємовідносин».¹⁰

У монографії М.І.Брагинського та В.В.Вітрянського згоду названо «матір'ю договору» (по аналогії з тим, що Ю.О.Тихомиров назвав «батьком договору» закон).¹¹

Другою суттєвою особливістю є те, що «договір – це така спільна дія осіб, яка спрямована на досягнення певних цивільно-правових наслідків: на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків».¹² Саме за цією ознакою цивільно-правовий договір відрізняється від договірних форм, що використовуються в інших галузях права, набуваючи там певних специфічних рис.

Посилаючись на римське право, М.І.Брагинський та В.В.Вітрянський називають цю ознаку «особливою основою згоди у вигляді певної мети» і наводять пояснення К.О.Мітюкова: «Договір, як і всяка свідомо зміна майнових правовідносин, завжди чиниться з певною юридичною метою. Ця мета, для якої договір служить засобом, і є матеріальна його основа. Вона визначає юридичний характер договору».¹³

З наведених міркувань випливає, що учасниками договору можуть бути тільки суб'єкти цивільного права (фізичні та юридичні особи), котрі наділені дієздатністю і можуть виражати свою волю, тобто правосуб'єктні особи. А сам договір передбачає свободу і самостійність сторін. **Принцип свободи договору**, відсутній у радянському цивільному праві, закріплено тепер чинним Цивільним кодексом України (ч. 3 ст. 3 та ст. 627 ЦК України).

Зміст договору як підстави виникнення цивільно-правового зобов'язання визначається тими правами й обов'язками, які взяти на себе учасники договору відповідно до умов договору, сформульованих і закріплених у ньому. Через встановлення договірних умов зміст договору є способом фіксації взаємних прав та обов'язків його учасників. Зміст договору як спільного юридичного акта сторін становлять, по-перше, умови, щодо яких вони дійшли згоди, і по-друге, ті умови, які приймаються ними як обов'язкові на основі чинного законодавства. Іншими словами, зміст договору – це ті умови, на яких укладена відповідна угода сторін.

Значення цивільно-правового договору розкривається через систему його **функцій**. Як основні виділяють три з них: регулятивну, гарантійну, охоронну.

Як вважає С.М.Бервено, «нині більш актуальною уявляється регулятивна функція»,¹⁴ що надає сторонам право на власний розсуд врегулювати свої відносини, визначити права й обов'язки у межах, не заборонених законом, і яка прямо передбачена п. 2 ст. 6 ЦК України. Відтак, стверджується, що договір є правовим «ненормативним засобом індивідуального врегулювання відносин договірних сторін».¹⁵

Регулятивна роль договору зближує його з законом і нормативними актами. Умови договору відрізняються від правової норми, головним чином, двома принциповими особливостями. Перша пов'язана з походженням правил поведінки: договір виражає волю сторін, а правовий акт – волю органу, що його видав. Друга розмежовує дії того й іншого правила поведінки: договір розрахований на регулювання поведінки безпосередньо тільки його сторін – для інших він може створювати права, але не обов'язки; тим часом правовий або інший нормативний акт породжує в принципі загальне для всіх і кожного правило. Ці дві особливості властиві саме цивільно-правовому договору.¹⁶

На сьогодні договір визначається науковцями як один з головних інститутів, одна з центральних категорій цивільного права, він став універсальною юридичною формою опосередкування багатоманітних товарно-грошових відносин у суспільстві, способом їх регулювання.

9 Покровский И.А. Там само. – с. 243

10 Гражданское право России. Общая часть: Курс лекций / Отв. ред. О.Н.Садиков. – М.: Юристъ, 2001. – С. 720.

11 Брагинский М.И., Витрянский В.В. Там само. – С. 20.

12 Зобов'язальне право: теорія і практика. Навчальний посібник. / За ред. д.ю.н. О.В.Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С. 18.

13 Брагинский М.И., Витрянский В.В. Там само. – С. 18

14 Цивільне право України. Особлива частина: підручник / За ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової, Р.А.Майданика. – 3-тє вид. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – С. 210.

15 Там само.

16 Брагинский М.И., Витрянский В.В. Там само. – С. 13

Кібець Р.
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВИЙ СТАТУС АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА ПУБЛІЧНОГО ТИПУ

Акціонерні товариства в економіці нашої держави відіграють важливу роль, адже саме цей вид господарських товариств створює найбільшу частку ВВП країни. Тому удосконалення правового регулювання їхньої діяльності є важливим завданням розбудови ринкових відносин і значною мірою визначатиме успішність інтеграції України до системи світових господарських зв'язків, залучення іноземних інвестицій.

Необхідність прийняття спеціального закону, який вирішив би проблеми створення і діяльності акціонерних товариств, була зумовлена в першу чергу тим, що Закон України «Про господарські товариства» 1991 р. не забезпечував захисту прав як великих, так і дрібних акціонерів, не дозволяв ефективно врегулювати питання, які виникають у процесі корпоративного управління та породжував ряд корпоративних конфліктів і зловживань, які шкодять як інтересам акціонерів, так і позитивному інвестиційному іміджу України.

17 вересня 2008 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про акціонерні товариства». Це одна з найбільш важливих і очікуваних реформ. Закон детально визначає порядок створення, діяльності, ліквідації, перетворення, злиття, приєднання, поділу акціонерних товариств; їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів, засновників, самого товариства; механізм реалізації цих прав та обов'язків.

Новостворені акціонерні товариства мають функціонувати відповідно до нового закону, а статuti та інші документи наявних товариств підлягатимуть узгодженню з новими нормами протягом двох років. Частина ВАТ трансформовано у приватні акціонерні товариства. Інші були змушені перетворитись на публічні акціонерні товариства й вийти на фондову біржу.

Кількість підприємств, акції яких котируються на біржі, значно зросло. Позитивна риса цієї норми в тому, що вона підштовхне Україну до створення реального фондового ринку.

Виходячи з цього, завданням даного дослідження є вивчення стану та перспектив удосконалення законодавчої бази стосовно діяльності публічних акціонерних товариств. Зокрема, буде названо ключові законодавчі акти, які визначають правила діяльності акціонерних товариств на сьогоднішній день, а також проаналізовано їх зміст для того, щоб виявити та усунути суперечності та можливості для зловживань, удосконалити захист прав власників товариств тощо.

У ч. 1 ст. 3 ЗУ «Про акціонерні товариства» закріплені дві найбільш істотні ознаки акціонерного товариства, що, власне, дали йому цю назву – акціонерне: по перше, це наявність акцій як найдрібнішої частки статутного капіталу. Другою ознакою акціонерного товариства як класичного об'єднання капіталів є розмежування відповідальності самого товариства і його акціонерів. Згідно з цим принципом товариство не відповідає за зобов'язання своїх акціонерів, а також до нього та його органів не можуть застосовуватися будь-які санкції у разі вчинення акціонерами протиправних дій.

У свою чергу, акціонери як власники акцій (тобто особи, які вже виконали свій майновий обов'язок перед товариством щодо їх повної оплати) несуть не майнову відповідальність за зобов'язаннями товариства, а лише – ризик збитків, пов'язаних з його діяльністю, у межах вартості належних їм акцій [1, ст. 3].

Поділ Акціонерних Товариств на публічні (ПуАТ) і приватні (ПрАТ) відповідає практиці регулювання акціонерних відносин у праві Європейського Союзу.

До прийняття ЗУ «Про акціонерні товариства», український законодавець (ст. 25 ЗУ «Про господарські товариства», ст. 81 ГК України) оперував іншими поняттями – відкрите (ВАТ) і закрите (ЗАТ) товариство. Проте, ст. 81 виключено з ГК України на підставі Прикінцевих та перехідних положень ЗУ «Про акціонерні товариства», а ст. 25 ЗУ «Про господарські товариства» втратила чинність. Хоча ВАТ значною мірою подібні до ПуАТ, а ЗАТ – до ПрАТ, однак між ними є деякі відмінності.

Встановлення у ч. 5 ст. 9 ЗУ «Про акціонерні товариства» етапів створення АТ має важливе практичне значення, оскільки визначає порядок основних дій засновників, спрямованих на заснування товариства, а також правові підстави для здійснення наступних етапів, що зафіксовано у відомчих актах НКЦПФР [1, ст. 9].

Перший етап заснування АТ – прийняття зборами засновників рішення про створення товариства і про приватне (закрите) розміщення акцій.

Другим етапом є подання уповноваженим на це засновником (засновниками) заяви та всіх необхідних документів на реєстрацію випуску акцій до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Четвертим етапом є присвоєння акціям міжнародного ідентифікаційного номера цінних паперів, що здійснюється Національним депозитарієм України відповідно до положень ЗУ «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» та «Положення про порядок отримання кодів міждепозитарного обліку» і підтверджується випискою з реєстру [2, ст. 2].

П'ятим етапом є укладення договору з депозитарієм про обслуговування емісії акцій.

Шостим етапом є приватне (або закрите) розміщення акцій серед засновників товариства відповідно до їх часток у статутному капіталі товариства, визначених засновницьким договором. [3, ст. 32].

Сьомий етап – оплата засновниками повної (а не часткової чи більшої за повну) номінальної (а не ринкової чи будь-якої іншої) вартості акцій, що може здійснюватися (як передбачено ст. 11 ЗУ «Про акціонерні товариства») грошовими коштами або майном, майновими і немайновими правами, цінними паперами (крім боргових емісійних цінних паперів, емітентом яких є засновник, і векселів).

Восьмий етап – затвердження установчими зборами товариства результатів приватного розміщення акцій серед засновників, затвердження статуту акціонерного товариства, а також прийняття інших рішень, передбачених законом.

Дев'ятий етап є завершенням створення товариства як юридичної особи – його державною реєстрацією в загальному порядку, що здійснюється відповідно до Закону [4].

Акція є цінним папером, що може випускатись лише акціонерним товариством і посвідчує корпоративні права акціонера щодо цього АТ. Зв'язок понять «акція» та «корпоративні права» закріплено у визначенні вживаних у ЗУ «Про акціонерні товариства» понять корпоративних прав (п. 8 ч. 1 ст. 2), акціонерного товариства (ч. 1 ст. 3), а також у ч. 1 ст. 6 ЗУ «Про цінні папери та фондовий ринок». Хоча в останньому згадуються основні корпоративні права акціонера (власника акцій) – майнові та немайнові, проте не застосовується поняття корпоративних прав.

Вимоги щодо статутного капіталу АТ (надалі також СК) шляхом встановлення його мінімального розміру (становить 1250 мінімальних заробітних плат виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, що діє на момент створення (реєстрації), традиційно мають на меті гарантування інтересів кредиторів АТ (так звана гарантійна функція СК) з огляду на відсутність у акціонерів субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями АТ (що є загальним правилом). СК товариства визначає мінімальний розмір майна товариства, який гарантує інтереси його кредиторів, а отже, має підтримуватися на певному рівні [1, ст. 14].

Управління Акціонерним Товариством здійснюється за допомогою органів (загальні збори, наглядова рада, виконавчий орган), вищим з яких є загальні збори (надалі ЗЗ), оскільки:

1) у них можуть брати участь усі акціонери (власники простих акцій – з правом голосу, власники привілейованих акцій – без права голосувати за рішення порядку денного таких зборів, крім передбачених Законом випадків, з якими пов'язується право таких акціонерів голосувати за прийняття загальними зборами рішень з певних питань) [1, ст. 26].

2) цим органом приймаються рішення стратегічного плану діяльності АТ, у тому числі формуються інші органи АТ і зазвичай обирається чи змінюється їх склад. Наявність серед питань виключної компетенції загальних зборів таких, що мають прийматися за результатами фінансово-господарського (звітного) року зумовлює необхідність скликання цих зборів раз на рік (так звані річні загальні збори) [1, ст. 33].

Наглядова рада (надалі НР) виконує в АТ складні функції, серед яких: захисна (захист прав акціонерів), контрольна (у визначених статутом межах контролює діяльність ВО), регулятивна (регулювання діяльності ВО та самого АТ шляхом прийняття внутрішніх нормативно-правових актів – положень), організаційна (полягає в організації скликання та проведення ЗЗ АТ і діяльності ВО). За загальним правилом НР є обов'язковим органом, за винятком передбачених законодавством випадків. В останніх обов'язковість формування НР пов'язана або з наявністю в АТ значної кількості акціонерів – власників простих акцій (10 і більше осіб), або з процесами корпоратизації та приватизації.

На відміну від НР, Виконавчий орган (надалі ВО) є обов'язковим для будь-якого АТ, оскільки саме він забезпечує оперативне управління поточною діяльністю АТ. Будучи постійно діючим органом, який формується зазвичай з професіоналів, може включати (якщо він колегіальний) провідних фахівців, спроможних забезпечити вирішення основних питань діяльності АТ. ВО в праві вирішувати всі питання, пов'язані з керівництвом поточною діяльністю АТ, за винятком тих, що належать до виключної компетенції ЗЗ і НР, а у разі відсутності у товаристві НР – то й питання, пов'язані з організацією проведення ЗЗ.

Список використаних джерел:

1. Про акціонерні товариства: Закон України // Офіційний вісник України від 03.11.2008 - 2008 р., № 81, стор. 7, стаття 2727, код акту 44749/2008
2. Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні: Закон України // Відомості Верховної Ради України від 13.04.1998 - 1998 р., № 15, стаття 67
3. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України // Відомості Верховної Ради України від 04.08.2006 - 2006 р., № 31, стор. 1126, стаття 268
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України // Офіційний вісник України від 04.07.2003 - 2003 р., № 25, стор. 12, стаття 1172, код акту 25419/2003

Когут М.
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

УПРАВЛІННЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сільське господарство має особливу природу, відмінну від інших секторів економіки, тому що його виробництво, значною мірою, залежить як від дії природних факторів, так і від людського фактору. При цьому на нього покладено функцію забезпечення та задоволення потреб суспільства продовольством та сировиною для інших галузей народного господарства.

На початок 2010 року господарську діяльність в аграрному секторі економіки здійснювало 58,5 тис. господарюючих суб'єктів, які обробляли 21,8 млн. гектарів сільськогосподарських угідь.

У використанні та власності майже 5 млн. особистих сільських домогосподарств знаходиться близько 15,7 млн. га сільськогосподарських угідь. Відповідно до статистичних даних на долю домогосподарств припадає понад 74 відс. продукції тваринництва, що вироблена у 2010 році. Саме їм належить домінуюча роль у формуванні пропозицій на ринках молока, яловичини, свинини, картоплі, овочів та фруктів.

Аграрний сектор економіки країни, виробляючи сільськогосподарську продукцію, формує до 16 відс. її валового внутрішнього продукту та близько 60 відс. фонду споживання населення, забезпечує національну продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни. Він займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту.

Формування ринкових відносин в аграрному секторі України передбачає вирішення однієї з найважливіших проблем – організації управлінського процесу згідно з новими умовами господарювання, актуальність якої все більше посилюється швидкозмінними прогресивними тенденціями в розвитку структури підприємств АПК. Такими тенденціями і процесами є перехід на бригадний тип структури підприємства в результаті розукрупнення великих за розмірами господарств; створення нових первинних виробничих підрозділів з переробки сільськогосподарської продукції; створення нових комерційних сільськогосподарських служб; трансформація відділового типу структури підприємства в цеховий тип; об'єднання сільськогосподарських підприємств з промисловими підприємствами не аграрного профілю; перетворення окремих колективних сільськогосподарських підприємств на кооперативи, фермерські господарства або самостійні фермерські господарства.

Виходячи з сучасної теорії та практики менеджменту, спеціалістам сільського господарства економічного профілю потрібні глибокі знання про управління як сукупність засобів і способів забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств. При цьому треба враховувати те, що виникає необхідність у застосуванні нових форм і методів управління, широкого використання засобів механізації і автоматизації процесу управління, підбору кваліфікованих кадрів.

Проблеми поділу праці у сфері управління і формування управлінських функцій – предмет дослідження багатьох зарубіжних вчених, зокрема А.О.Блінова, П.Друкера, М.Мескона, В.М.Приходька, З.П.Румянцевой, А.Файоля, Р.А.Фатхутдінова, Г.Черча та вітчизняних – В.Я.Амбросова, В.М.Гречаного, О.Д.Гудзинського, Й.С.Завадського, Ф.В.Зінов'єва В.І.Перебийніса, Г.Р.Побережної, Р.М.Пушкаря, Н.П.Тарнавської, Г.М.Чорного, З.Є.Шевельової тощо.

Управління – це цілеспрямована діяльність управлінського апарату в соціально-економічній системі, пов'язана з виконанням специфічних функцій (планування, організація, регулювання, координація, мотивація, контроль) на основі пізнання і використання об'єктивних законів та закономірностей виробництва, в інтересах постійного підвищення його ефективності [1]. Управління охоплює сукупність взаємоз'язаних технічних, організаційних, економічних, соціально-психологічних факторів. Технічні фактори – це рівень механізації і автоматизації виробничих процесів, забезпеченість основними виробничими фондами. Організаційні фактори включають територіальне розміщення виробництва, організаційну структуру підприємства, форми організації праці і виробництва, чисельність і склад працівників. До економічних факторів належать розміри підприємств та спеціалізація, їх рівень економічного розвитку і використання виробничого потенціалу, рентабельність виробництва. Соціально-психологічні фактори включають розвиток соціальної інфраструктури на селі, потреби працівників, ціннісні установки, згуртованість колективу.

Оскільки діяльність підприємства направлена на отримання і постійне збільшення прибутку, управлінські органи мають займатися виконанням таких основних завдань:

- розробкою та обґрунтуванням ефективного стратегічного курсу на довготривалу перспективу;
- конкретизацією загальних стратегічних і поточних завдань підприємства і доведенням їх до рівня щоденних функцій виконавців і всього персоналу підприємства;
- набором, підготовкою і розстановкою кадрів, регулюванням чисельності професійного складу;
- організацією, контролем і виконанням одержаних персоналом підприємства завдань;

- оперативним щоденним регулюванням діяльності підприємства і його структурних підрозділів, ліквідацією диспропорцій у виробничому процесі, збоїв та причин, що порушують нормальний режим роботи підприємства;

- підвищенням загальної ефективності діяльності підприємства за рахунок збільшення обсягів випуску і реалізації продукції, зменшенням затрат на виробництво, впровадженням досягнень науки і техніки [2].

Отже, налагодження стратегічного та оперативного управління у сільськогосподарських підприємствах, раціональний розподіл функцій управління між керівниками та спеціалістами у досліджуваних підприємствах сприятиме ефективному здійсненню управління та підвищенню конкурентоспроможності цих підприємств у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Дем'яненко С. І. Менеджмент аграрних підприємств: [Навчальний посібник] / С.І. Дем'яненко. — К.: КНЕУ, 2005. — 347 с.

2. Лігоненко Л.О. Економічне управління підприємством: предметна царина та суб'єкти здійснення / Л.О. Лігоненко // Актуальні проблеми економіки. — 2007. — №8. — С. 112-119.

3. Макаренко М.В. Формування механізму управління ефективним функціонуванням підприємства / М.В. Макаренко // Актуальні проблеми економіки. — 2005. — № 11. — С. 126-135.

4. Павлик В.П. Управління сільськогосподарським підприємством у ринкових умовах / В.П. Павлик // Економіка АПК. — 2009. — №1. — С.29-34.

Козуб А.Г.
студентка ОКР «Магістр»
Маріупольського державного університету

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ДОГОВОРУ БАНКІВСЬКОГО ВКЛАДУ (ДЕПОЗИТУ)

Становлення в Україні ринкових економічних відносин передбачає поглиблення та розширення цивільно-договірних засад регулювання відносин між фізичними й юридичними особами, органами державної влади та місцевого самоврядування. та значення банківської сфери, що зумовлює актуальність теми мого дослідження, а вони у свою чергу залежить від стану законодавства – як цивільного в цілому, так і окремих його складових. Останнім часом прийнято ряд документів цивільного законодавства, зокрема новий ЦК України, в якому, з одного боку, отримали своє закріплення нові інститути цивільного права, а з іншого – істотно змінився зміст традиційних інститутів. До договорів, які зазнали суттєвої трансформації, слід віднести і договір банківського вкладу (депозиту).

Цей договір є одним із найбільш поширених видів цивільних договорів, що використовуються у банківській практиці. В умовах підвищеної ролі вкладу (депозиту), особливо в період фінансової кризи в державі, права вкладників були обмежені, що свідчить про звуження свободи такого договору та прогалини в актах законодавства. Це підтверджено наукою та наявністю великої кількості спорів у судовій практиці. Значна кількість підзаконних нормативно-правових актів розмиває конструкцію цього договору. Відповідно виникла об'єктивна необхідність у теоретичному та практичному аналізі правовідносин за договором банківського вкладу (депозиту) з урахуванням потреб стабілізувати банківську систему.

Отже, метою цієї статті є системне науково-теоретичне дослідження цивільно-правової сутності підходів до розуміння договору банківського вкладу (депозиту).

В юридичній літературі окремі аспекти проблеми, що розглядається, досліджували багато видатних науковців, зокрема: І.Безклубий, Н.Безсмертна, Д. Боброва, О. Дзера, Н. Кузнєцова, С. Фурса, Я. Шевченко та багато ін.. Разом з тим проблема ефективності договору банківського вкладу (депозиту) залишається й досі актуальною.

У чинному законодавстві України велика увага приділяється термінам «депозит» і «банківський вклад». По-перше, у ст. 340 Господарського кодексу (далі - ГК) України визначено, що депозитні операції банків полягають у залученні коштів, вкладів і розміщенні ощадних (депозитних) сертифікатів. Також передбачено, що депозити утворюються за рахунок коштів у готівковій і безготівковій формі у гривнях або іноземній валюті, що розміщені юридичними особами чи громадянами (клієнтами) на їх рахунках у банку на договірних, засадах на певний строк зберігання із зазначенням такого строку та підлягають виплаті відповідно до законодавства й умов договору [1]. По-друге, згідно із ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність», вклад (депозит) - це кошти в готівковій або у безготівковій, формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку та підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [2].

Подібні визначення можна знайти у багатьох нормативно-правових актах. Це, у контексті розуміння термінів «депозит» і «банківський вклад», очевидно, ускладнює не лише їх науково-теоретичне розуміння, а й практичне застосування. Разом із тим конструктивною ідеєю у таких підходах є те, що вони достатньо

всеохоплююче підходять до розуміння зазначених категорій і, відповідно, до сутності договору банківського вкладу (депозиту).

В юридичній літературі використовуються дещо схожі підходи до розуміння договору банківського вкладу (депозиту). По-перше, вчені трактують договір банківського вкладу (депозиту) як договір, за яким одна сторона (банк), яка прийняла вклад від другої сторони (вкладника) чи для нього грошову суму (вклад) та зобов'язується повернути суму вкладу і виплатити проценти на неї на умовах і в порядку, передбаченому договором. Такий договір укладається у письмовій формі та може бути публічним, коли стороною його виступає громадянин (вкладник) [3, с.95]. По-друге, дослідники зазначають, що це цивільно-правовий договір, який укладається банком з фізичними й юридичними особами та за яким одна сторона (банк), що прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму (вклад) і зобов'язується виплачувати вкладнику таку суму та відсотки на неї або дохід в іншій формі на умовах та в порядку, передбачених договором. Договір у якому вкладником є фізична особа є публічним договором [4, с. 134]. По-третє, на думку І. Безклубого, слушним є визначення, за яким договір банківського вкладу є одностороннім зобов'язанням, з моменту його укладення (з моменту прийняття вкладу) банк набуває обов'язку повернути суму вкладу та нараховані проценти, а вкладник має право вимагати виконання зазначених дій. Зобов'язання банку щодо нарахування та виплати процентів або доходу в іншій формі характеризує цей договір як відплатний [5, с.15].

Слід констатувати, що з позиції сьогодення договір банківського вкладу (депозиту) набуває якісно нового змісту, що пов'язано із потребою встановлення більш чітких вимог до діяльності банківських установ і посилення гарантій вкладників на банківський вклад.

Вперше на законодавчому рівні достатньо змістовно визначається сутність договору банківського вкладу (депозиту) у ст. 1058 Цивільного кодексу (далі - ЦК) України: за договором банківського вкладу (депозиту) одна сторона (банк), яка прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму (вклад), що надійшла, зобов'язується виплачувати вкладникові таку суму та проценти на неї або дохід в іншій формі на умовах та в порядку, встановлених договором [6]. Запропоновану законодавчу конструкцію договору банківського вкладу (депозиту) не можна вважати бездоганною. Не зовсім логічним здається визначення стороною договору банківського вкладу (депозиту) лише банку, оскільки відповідні повноваження можуть бути реалізовані й іншими фінансовими установами (наприклад, кредитними спілками тощо). Термін «вкладник» має бути уточнений у відповідних нормативних актах, насамперед у ЦК України.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що договору банківського вкладу (депозиту) - це правочин, укладений у письмовій формі, за яким одна сторона (банк), яка прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму (вклад), що надійшла, зобов'язується виплачувати вкладникові таку суму та проценти на неї на умовах та у строки, визначені цим договором.

Отже, основними особливостями договору банківського вкладу (депозиту) можна вважати:

організаційно-правова модель досягнення згоди між банківською установою та вкладником на основі врахування взаємних потреб та інтересів щодо отримання прибутку;

форма закріплення й існування цивільних прав та обов'язків банківської установи і вкладника відповідно до положень ЦК України й інших актів законодавства України;

предметом договору виступає банківський вклад, що є сумою грошей, які залучає банк у фізичних та юридичних осіб на умовах повторності й оплатності для організації та здійснення банківської діяльності;

сторонами даного договору є, з одного боку банківська установа (банк) як суб'єкт, що надає й обслуговує банківські послуги шляхом залучення вкладів, а з другого - вкладники, тобто юридичні та фізичні особи, які споживають банківські послуги шляхом передачі банківській установі вкладу й отримання процентів;

виникнення цивільних правовідносин, що мають чітко виражений специфічний грошово-правовий режим і зобов'язальний характер;

публічний договір, коли вкладником виступає фізична особа;

договір укладається у письмовій формі;

договір має строковий характер;

позасудові та судові форми захисту цивільних прав та інтересів сторін.

Враховуючи тенденції розвитку банківської системи України та вихід із фінансової кризи, слід звернути увагу на те, що в сучасних умовах зазначені особливості договору банківського вкладу (депозиту) можуть уточнюватися та доповнюватися іншими. А також на те, що на даний момент на розгляді у Верховній Раді знаходиться ряд законопроектів щодо банківських вкладів, в яких основною ідеологічною спрямованістю є посилення прав та інтересів вкладників, що є важливим кроком на шляху забезпечення стабільності права власності й інших гарантованих чинним законодавством України прав вкладників. Це великий крок для всієї банківської системи України.

Список використаних джерел:

1. Україна. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №18-22;

2. Україна. Закони. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III// Відомості Верховної Ради України. – 1991;
3. Юридический энциклопедический словарь/ Под ред. В.Е. Крутских. – М.,2009- Т.6.-450 с.;
4. Фінансова енциклопедія/ О.П. Орлюк, Л.К. Воронова, І.Б. Заверюха та ін.; За ред. О.П. Орлюк. –К., 2008. - 472 с.;
5. Безклубий І.А. Теоретичні проблеми банківських правочинів: Автореф. дис.- Х.,2001.-20 с.;
6. Україна. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 40-44.

Коломоєць Ю.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ВИРОБНИЧИЙ КООПЕРАТИВ ЯК ГОСПОДАРСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ КОРПОРАТИВНА

Виробничий кооператив, як господарська організація корпоративного типу.

Для початку варто зауважити, що виробничий кооператив це добровільне об'єднання громадян на засадах членства з метою спільної виробничої або іншої господарської діяльності, що базується на їх особистій трудовій участі та об'єднанні майнових пайових внесків, участі в управлінні підприємством та розподілі доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі у його діяльності. Виробничі кооперативи можуть здійснювати виробничу, переробну, заготівельно-збутову, постачальницьку, сервісну і будь-яку іншу підприємницьку діяльність, не заборонену законом. Виробничий кооператив є юридичною особою і діє на основі статуту.

Нормативною основою діяльності виробничого кооперативу є відповідні положення ГК України (статті 94-110), ЦК України (статті 163-166), а також закони - загальний (Закон України від 10.07.2003 р. "Про кооперацію ") та спеціальний (Закон України від 17.07.1997 р. "Про сільськогосподарську кооперацію"). Положення ГК і ЦК з деяких питань (фонди кооперативу; принцип визначення частки (загального паю) члена кооперативу; основні засади розподілу прибутку кооперативу між його членами та ін.) відрізняються від положень пізніше прийнятого Закону "Про кооперацію".

Основні риси виробничого кооперативу, відповідно до Закону України від 10.07.2003 р. "Про кооперацію" (набув чинності з моменту його опублікування, тобто до введення в дію ГК України та ЦК України) такі:

- господарська організація корпоративного типу;
- мета діяльності - отримання доходу та забезпечення зайнятості населення;
- створення на добровільних засадах;
- безпосереднє здійснення господарської діяльності (виробництво продукції/товарів, виконання робіт, надання послуг);
- наявність статусу юридичної особи;
- наявність статуту як обов'язкового установчого документа, який повинен містити відомості, визначені ст. 8 Закону (найменування кооперативу, його тип та місцезнаходження; мета створення кооперативу і вичерпний перелік видів його діяльності; склад його засновників; умови і порядок вступу до кооперативу та виходу чи виключення з нього; права і обов'язки членів кооперативу; порядок внесення змін до статуту кооперативу; порядок встановлення розмірів і сплати внесків та паїв членами кооперативу та відповідальність за порушення зобов'язань щодо їх сплати; форми участі членів кооперативу в його діяльності; порядок формування, склад і компетенція органів управління та органів контролю кооперативу, а також порядок прийняття ними рішень, у тому числі з питань, рішення з яких приймається одногосно чи кваліфікованою більшістю голосів членів кооперативу, які беруть участь у загальних зборах; порядок формування, використання та розпорядження майном кооперативу; порядок розподілу його доходу та покриття збитків; порядок обліку і звітності у кооперативі; порядок реорганізації і ліквідації кооперативу та вирішення пов'язаних з цим майнових питань; порядок скликання загальних зборів; умови і порядок повернення паю; крім того, статут може містити інші пов'язані з особливостями діяльності кооперативу положення, що не суперечать законодавству);
- корпоративний устрій: мінімальна кількість засновників (членів) - 3 - як правило, фізичні особи, які досягли 16-річного віку, а також наявність основного капіталу, поділеного на паї;
- здійснення виробничо-господарської діяльності на засадах самофінансування;
- наявність власного майна, яке формується за рахунок таких джерел: паї членів кооперативу (основний та додаткові); внески членів кооперативу (вступний, членські, цільові); кошти, що надходять від господарської діяльності кооперативу; кошти, що надходять від створених кооперативом підприємств, установ

та організацій; грошові та майнові пожертвування, благодійні внески, гранти, безоплатна технічна допомога юридичних та фізичних осіб, в т. ч. іноземних; інші надходження, не заборонені законом;

- відсутність законодавчих вимог до мінімального розміру основного капіталу виробничого кооперативу;

- обов'язкова наявність таких фондів: пайового фонду (формується за рахунок паїв членів кооперативу); неподільного фонду (формується за рахунок вступних внесків членів кооперативу та відрахувань від доходу кооперативу; стабілізує майнову базу кооперативу, оскільки не може розподілятися між членами кооперативу, крім передбачених законом випадків); резервного фонду (формується за рахунок відрахувань від доходу кооперативу, перерозподілу неподільного фонду, пожертвувань, безповоротної фінансової допомоги та за рахунок інших не заборонених законом надходжень для покриття можливих втрат/збитків); спеціального фонду (формується за рахунок цільових внесків членів кооперативу та інших не заборонених законом надходжень для забезпечення його статутної діяльності; використовується за рішенням органів управління кооперативу);

- можливість участі ВК у кооперативному об'єднанні (кількох кооперативних об'єднаннях) типу спілки, ліги, асоціації, альянсу та інших форм добровільного об'єднання кооперативів за видами діяльності чи територіальною ознакою з метою створення сприятливих умов для діяльності кооперативів, що входять до його складу, та їх членів;

- порядок ліквідації ВК: (а) прийняття відповідного рішення загальними зборами членів кооперативу/ зборами уповноважених (добровільна ліквідація) чи за рішенням суду (примусова ліквідація); (б) призначення органом, який прийняв рішення про ліквідацію ВК, ліквідаційної комісії, до якої переходять повноваження з управління кооперативом; (в) забезпечення ліквідаційною комісією передбачених законом заходів щодо ліквідації ВК, а саме: встановлення порядку та строків проведення ліквідації; публікація оголошення про ліквідацію із зазначенням строку для заяви претензій кредитором, який не може бути меншим ніж два місяці, а також повідомлення явних (відомих кооперативу) кредиторів про ліквідацію; (г) стягнення дебіторської заборгованості ВК; (д) задоволення безспірних, визнаних ліквідаційною комісією та судом вимог кредиторів за рахунок майна ВК відповідно до встановленої законом черговості; (е) здійснення виплат членам кооперативу паїв та виплат на паї, кооперативних виплат, оплати праці, розрахунків з кооперативним об'єднанням з майна, що залишилося після задоволення вимог кредиторів; розподіл решти майна (крім неподільного фонду) між членами кооперативу відповідно до встановленого статутом ВК порядку; (є) передання майна/коштів неподільного фонду іншій (іншим) кооперативній організації (кооперативним організаціям) із зазначенням напрямів його використання; (ж) затвердження ліквідаційного балансу та виключення ВК з державного реєстру суб'єктів господарювання.

Специфічні особливості правового статусу кооперативу, у якому його член є одночасно працівником кооперативу і його хазяїном, дозволяють стверджувати, що виробничий кооператив більш здатний забезпечити соціальну рівність його учасників, чим багато інших форм юридичних осіб. Звичайно, жодна країна не може і не повинна бути суспільством тільки "цивілізованих кооперативів". Багаторічний досвід країн далекого зарубіжжя довів, що для економічного благополуччя великий капітал необхідний. Але виробничі кооперативи, визнані в ряді країн третім сектором економіки, беруть участь у вирішенні багатьох досить хворобливих проблем суспільства: забезпеченні зайнятості, додаткових робочих місць, у тому числі для найменш захищених верств населення: інвалідів, жінок, молоді. Кооперативи сприяють створенню такого необхідного країні класу середніх власників. Вони гарні для організації невеликих науково-дослідних центрів, формування через союзи і асоціації.

Подібні можливості кооперативів повинні залучити до них увага представницьких і виконавчих органів влади в центрі і на місцях, а також тих політичних партій, інших громадських організацій і рухів, які, як вони стверджують, зацікавлені у формуванні в нас справді соціальної держави. Необхідна допомога держави і суспільства для відродження кооперативного руху в Україні, що прямо передбачено в законодавчих, згідно з яким органи державної влади та місцевого самоврядування повинні сприяти розвитку кооперативів, зокрема, шляхом встановлення податкових та інших пільг для кооперативів насамперед у сферах виробництва товарів і надання послуг, а також шляхом пріоритетного забезпечення кооперативів нежилими приміщеннями з правом їхнього викупу, земельними ділянками, доступом до отримання державних замовлень і одержанню необхідної для їхньої діяльності інформації. Поки можна говорити тільки про існування деяких податкових пільг, якими володіють кооперативи, якщо вони відносяться до суб'єктів малого підприємництва. Але й у відношенні цих пільг не припиняються атаки з боку податкових та фінансових органів.

Не звернено належної уваги на те, що виробничі кооперативи, по-перше, - найбільш характерний суб'єкт малого підприємництва, що діє в якості юридичної особи, основною ознакою якого є чисельність його працівників. На відміну від учасників господарських товариств, для яких праця в них не обов'язковий, члени виробничого кооперативу, як загальне правило, трудяться в ньому. З урахуванням цієї обставини кооперативи є найбільш типовими суб'єктами малого підприємництва, які потребують підтримки владних структур, особливо на початку діяльності. У програмах приватизації, наприклад, можна передбачати перетворення невеликих

державних і особливо муніципальних підприємств у виробничі кооперативи, а не тільки в акціонерні та інші господарські товариства.

Колосов Р.В.
к.ю.н., доцент кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ЖИТЛА В УКРАЇНІ

Одним з найважливіших напрямів державної політики, є створення умов, необхідних для гармонійного розвитку людини. Як вказує ст. 48 Конституції України кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло. Це право вперше було закріплене ще у ч.1. ст. 25 Загальної декларації прав людини, затвердженої Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй в 1948 р., відповідно до якої "кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї"[2]. У подальшому це право знайшло закріплення у цілий низці міжнародно-правових документів. Так, у Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права вказується: держави, що беруть участь в даному Пакті, визнають право кожного на гідний життєвий рівень для нього самого і його сім'ї, що у тому числі включає житло і право на безперервне поліпшення умов життя.

Безумовно, ключовим питанням у створенні належних умов життя для громадян України є житло. Відповідно до ч.1. ст. 47 Конституції України кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду.

Житло це така сфера, що стосується кожного громадянина України, незалежно від його статі, етнічного чи соціального походження, майнового стану, тощо. Потреба людини в житлі виникає з моменту його народження і зберігається на протязі всього життя, тобто має постійний характер. Тому, питання про доступність житла й практичну реалізацію конституційного права на житло має величезне значення й є значущим для кожної людини. Громадяни, які мають необхідні кошти для придбання або будівництва власного житлового будинку (квартири), повинні вирішувати це питання самостійно, а органи державної влади та місцевого самоврядування повинні лише сприяти у цьому. Держава ж в першу чергу повинна турбуватися про незаможних громадян, яким, житло має надаватися безкоштовно або за доступну плату. Для них принцип доступності житла набуває особливого практичного значення.

Одним з шляхів реалізації права на житло малозабезпеченими громадянами є отримання соціального житла. Правовою основою для цього є положення ч.2. ст. 47 Конституції України, згідно якої громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону. Цим законом є ЗУ «Про житловий фонд соціального призначення» від 12 січня 2006 року N 3334-IV, який визначає правові, організаційні та соціальні засади державної політики щодо забезпечення конституційного права соціально незахищених верств населення України на отримання житла[3]. Громадянам України, які відповідно до закону потребують соціального захисту, соціальне житло надається безоплатно, проте користування соціальним житлом є платним. Неможливо не відзначити прогресивність цього нормативно-правового акта, який:

По-перше: визначає термінологічні засади понять «соціальне житло» та «житловий фонд соціального призначення», де соціальне житло це житло всіх форм власності (крім соціальних гуртожитків) із житлового фонду соціального призначення, що безоплатно надається громадянам України, які потребують соціального захисту, на підставі договору найму на певний строк; а житловий фонд соціального призначення це сукупність соціального житла, що надається громадянам України, які відповідно до закону потребують соціального захисту.

По-друге: визначається житло яке входить до житлового фонду соціального призначення, а саме це квартири в багатоквартирних жилих будинках, садибні (одноквартирні) жилі будинки, які надаються громадянам у порядку черги на одержання соціального житла та жилі приміщення у соціальних гуртожитках, які надаються громадянам на час їх перебування на соціальному квартирному обліку за умови, що таке житло є єдиним місцем їх проживання.

По-третє: розкриває особливості правового режиму житла соціального призначення, яке: а) має відповідати архітектурно-планувальним, технічним нормам і санітарно-гігієнічним вимогам, установленим державними будівельними нормами щодо такого житла, та бути придатним для проживання; б) не підлягає піднайму, бронюванню, приватизації, продажу, даруванню, викупу та заставі.

По-четверте: встановлює правові засади ведення соціального квартирному обліку та порядку надання соціального житла.

За переконанням автора, підстави взяття на соціальний квартирний облік потребують досконалого наукового аналізу. Соціальний квартирний облік здійснюється відповідними органами місцевого

самоврядування за місцем проживання громадян. Правом взяття на соціальний квартирний облік користуються громадяни України, за сукупності двох умов: а) громадяни не мають житла або мають право на поліпшення житлових умов, відповідно до закону. б) середньомісячний сукупний дохід яких за попередній рік з розрахунку на одну особу в сумі менший від величини опосередкованої вартості найму житла в даному населеному пункті та прожиткового мінімуму, встановленого законодавством. Сукупний дохід громадянина та членів його сім'ї обчислюється як сума всіх доходів, отриманих ними в грошовій формі з будь-яких джерел як на території України, так і за її межами. При визначенні середньомісячного сукупного доходу враховується вартість майна, що знаходиться у власності громадянина та членів його сім'ї на момент взяття на соціальний квартирний облік.

Правом взяття на соціальний квартирний облік також користуються мешканці тимчасових притулків для дорослих, громадяни, які мають право на соціальний захист у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Подана заява про взяття громадянина на облік реєструється в установленому порядку і має бути розглянута не пізніше 30 робочих днів після їх надходження. Громадянинові, який подав заяву про взяття на соціальний квартирний облік, відповідним органом місцевого самоврядування, що здійснює взяття на соціальний квартирний облік, видається розписка в одержанні документів з обов'язковим зазначенням їх переліку та дати їхнього отримання.

До заяви про взяття громадянина на облік додаються такі документи:

довідка про місце проживання та склад сім'ї;

копії документів, що посвідчують особу громадянина та членів його сім'ї;

копії довідок про присвоєння ідентифікаційного номера громадянинові та членам його сім'ї;

копії документів, що підтверджують право громадянина та членів його сім'ї на надання пільг під час взяття на облік;

довідки про доходи громадянина та членів його сім'ї за попередній рік;

відомості про вартість майна, що перебуває у власності громадянина та членів його сім'ї на момент взяття на соціальний квартирний облік[4].

Особливий порядок взяття на квартирний облік встановлений для дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, які подають наступні документи:

копію документа, що посвідчує особу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування;

копії документів, що підтверджують статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування;

копія довідки про присвоєння ідентифікаційного номера дитині-сироті або дитині, позбавленої батьківського піклування;

довідка про те, що дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування не перебуває на обліку за місцем її проживання[4].

Житлове приміщення з житлового фонду соціального призначення безоплатно надається громадянину та членам його сім'ї, що перебувають разом з ним на соціальному квартирному обліку, на підставі рішення органу місцевого самоврядування, який веде облік, у порядку черговості (позачергово, першочергово або в порядку загальної черги), виходячи із часу взяття таких громадян на облік та за умови підтвердження громадянином підстав для отримання такого житла. Чинне законодавство встановлює наступні норми житлової площі в домах житлового фонду соціального призначення: 1) у соціальних гуртожитках для проживання сімей та одиноких громадян у розмірі 6 кв. метрів житлової площі на одну особу; 2) у квартирах, садибних (одноквартирних) будинках із житлового фонду соціального призначення у розмірі 22 кв. метрів загальної площі на сім'ю із двох осіб і додатково 9,3 кв. метра загальної площі на кожного наступного члена сім'ї[5].

Соціальне житло надається для всіх членів сім'ї громадянина, що разом з ним перебувають на обліку, а також для дітей, що народилися після взяття громадянина на облік, і його дружини (чоловіка), яка (який) були пізніше включені до облікової справи як такі, що мають право на отримання соціального житла. Підставою для вселення у житлове приміщення громадянина та членів його сім'ї є договір найму соціального житла, який укладається на основі рішення про надання жилого приміщення.

Таким чином, можна стверджувати, що в Україні створена достатня нормативна та правова база для реалізації положень ч.2. ст. 47 Конституції України, відповідно до якої громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону. Головною ж перешкодою для забезпечення громадян соціальним житлом залишається мізерний процент такого житла на ринку житла, незначні темпи державного житлового будівництва та низький рівень фінансування державних й регіональних програм по забезпеченню громадян житлом.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Офіційний вісник України від 01.10.2010 — 2010 р., / № 72/1 Спеціальний випуск /, стор. 15, стаття 2598

2. Загальна декларація прав людини від 10.12. 1948р. // Офіційний Вісник України від 15.12.2008р. — 2008 р., № 93, стор. 89, стаття 3103, код акту 45085/2008
3. Закон України «Про житловий фонд соціального призначення» від 12 січня 2006 року N 3334-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 19-20, ст.159
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 липня 2008 р. N 682 Деякі питання реалізації Закону України "Про житловий фонд соціального призначення" [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP080682.html#19
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 2008 р. N 219 «Про встановлення тимчасових мінімальних норм забезпечення соціальним житлом» // Офіційний вісник України, 2008 р., N 23, ст. 693

Кочуріна Д.В.
Факультет підготовки кадрів для органів юстиції, 2 курс
НУЮАУ імені Ярослава Мудрого

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРАВ ДИТИНИ

Особливості сучасного становища дітей в Україні потребують послідовної реалізації державної політики по забезпеченню достатнього життєвого рівня, який є необхідним для фізичного, духовного, соціального розвитку кожної дитини, по збереженню і розширенню дошкільного виховання і шкільної освіти, по забезпеченню здоров'я матері і дитини шляхом координації зусиль державних і недержавних організацій.

Важливу роль у досягненні необхідних умов нормального розвитку дітей відіграє удосконалення і розвиток українського законодавства з метою найкращого забезпечення інтересів і прав дитини. Звичайно, тільки юридичні заходи не можуть вирішити соціальні проблеми дитини, але є ефективним засобом проведення у життя державної соціальної політики.

Ратифікувавши у 1991 році Конвенцію про права дитини 1989 р., Україна прийняла на себе міжнародно-правові зобов'язання по здійсненню міжнародних стандартів прав дитини, відповідно з якими вона повинна забезпечити добробут, охорону здоров'я, житло, освіту для кожної дитини без будь-якої дискримінації, забезпечити якнайкраще здійснення інтересів і прав дитини в усіх сферах суспільного життя.

В Україні діє Національна програма "Діти України" для покращення становища дітей, їх соціального захисту, створення сприятливих умов для їх розвитку, майбутньої повноцінної життєдіяльності та з метою координації дій, пов'язаних з виконанням Конвенції ООН про права дитини.

Питання міжнародного захисту прав людини широко досліджено в українській і зарубіжній літературі. Цю проблему досліджували В. Н. Денісов, Г. М. Дмитрієва, І. В. Николайко, а також Б. Ф. Манов, А. П. Мовчан та відомі зарубіжні вчені Ф. Вірман та П. Ньюел.

Мета роботи - розглянути міжнародні стандарти прав дитини і ступінь виконання Україною зобов'язань згідно з Конвенцією про права дитини, а також проаналізувати співвідношення міжнародного і національного права по законодавству України.

Права дитини, закріплені в звичаєвих і договірних нормах є міжнародними стандартами прав людини, які спрямовані на забезпечення всіх прав і свобод кожній фізичній особі до 18 років тому всі закономірності процесу розвитку і конкретизації принципу поваги прав людини за рахунок закріплення цих стандартів і засобів по їх імплементації в нормах міжнародного права повністю розповсюджується на норми й документи по правах дитини. В сучасний період розвитку міжнародних відносин відбувається суттєве розширення сфери міжнародно-правового регулювання міждержавних відносин по правах людини. Таке розширення відбувається в результаті визнання державами того, що реалізація їх суверенної влади по визначенню прав та обов'язків фізичних осіб під їх юрисдикцією відбувається в рамках міжнародно-правового регулювання [1, с. 46].

Досліджено особливості стандартів прав дитини у міжнародних відносинах. В ст.24 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права закріплена норма про (недискримінацію дитини за будь-якими ознаками, право дитини на ім'я та громадянство. В п.1 цієї статті закріплено право кожної дитини "на такі засоби захисту, які необхідні в її становищі як малолітнього з боку її родини, суспільства та держави". В п. 3 ст.10 міжнародного пакту, про економічні, соціальні і культурні права, передбачені особливі заходи охорони і допомоги відносно всіх дітей і підлітків без будь-якої дискримінації за ознакою сімейного стану або будь-якою іншою ознакою. Крім того, в цьому ж розділі ст.10 Пакту, закріплено право на захист дітей і підлітків від економічної і соціальної експлуатації, свобода від застосування їх праці в галузях шкідливих для їх моральності і здоров'я або загрозливих для життя або таких, що можуть зашкодити їх нормальному розвитку. Порушення цих прав і свобод повинно каратися відповідно із законом. Держави також повинні встановити вік, нижче якого користування оплачуваною дитячою працею заборонено і карається законом. Таким чином, ці договори і норми передбачають спеціальну охорону дитини та особливе піклування про її права [2, с. 17].

Аналіз міжнародних стандартів прав дитини в Конвенції прав дитини свідчить, що вже сьогодні потрібно доповнити ці стандарти шляхом розробки додаткового протоколу до Конвенції відносно особливих заходів захисту дітей, які залишилися без догляду; про заборону сексуальної комерційної експлуатації дітей,

про заборону сексуального насильства; про участь дітей в оцінці діяльності в галузі розвитку; про захист дітей, які є жертвами хвороб, включаючи СНІД.

Проведене дослідження міжнародних стандартів прав дитини показує, що суттєві проблеми, соціального життя вимагають подальшого уточнення, юридичного змісту цих стандартів в договірних міжнародно-правових нормах. Такими питаннями, що потребують подальшого міжнародно-правового врегулювання, на наш погляд, є:

- 1) закріплення особливого статусу дитини шляхом розробки заходів щодо запобігання смертності малолітніх дітей і в зв'язку з її уточнення змісту права дитини на життя;
- 2) захист прав дітей не тільки під час збройних конфліктів, але і в умовах стихійних та техногенних катастроф;
- 3) введення спеціальних гарантій проти катувань дітей їх батьками та опікунами, їхнього втручання батьків та опікунів в особисте життя дитини;
- 4) доповнення заходів захисту дітей від наркоманії гарантіями на реабілітацію тих з них, хто постраждав від вживання наркотиків;
- 5) конкретизація права дитини на соціальний захист і достатній життєвий рівень.

В роботі показано, що в сучасному міжнародному праві склалась система імплементації прав людини у вигляді національних і міжнародних засобів їх реалізації. В цю систему входять процедури і механізми імплементації міжнародних стандартів прав дитини, як складової частини загальних міжнародних стандартів прав людини. Міжнародні процедури імплементації прав людини у вигляді контролю за реалізацією міжнародних стандартів прав людини, отримання і розгляду повідомлень щодо порушень прав людини отримують риси інституційних чи конвенційних засобів імплементації в залежності від органів які їх здійснюють. До національних засобів імплементації міжнародних стандартів прав людини належать дії держав по реалізації міжнародно-правових норм у порядку передбаченому національним правом. До таких засобів належать: приведення національного законодавства у відповідність з міжнародно-правовими стандартами зобов'язання держави приведення адміністративної і судової практики у відповідність з ратифікованими конвенціями.

Розглянуто особливості реалізації прав дитини. Закріплення в Конвенції про права дитини системи імплементації, аналогічній системі імплементації прав людини, в цілому свідчить про загальне визнання в міжнародному праві зовсім нового уявлення про статус дитини. Із об'єкту захисту дитина перетворюється в особистість, що має права і можливості їх легального здійснення. Міжнародні та національні засоби захисту прав дитини повинні не тільки давати дитині можливість ефективної реалізації своїх прав, але й користуватися довірою дітей. Доступність для дітей міжнародних засобів імплементації, створення всіх умов для завоювання довіри дітей є необхідною і найбільш складною передумовою для функціонування міжнародних процедур і механізмів здійснення прав дитини [3, с. 16].

В Україні діють всі засоби національної імплементації міжнародних стандартів прав дитини, закріплених в Конвенції про права дитини. До таких засобів належать:

- 13) приведення національного законодавства у відповідність з міжнародно-правовими зобов'язаннями по Конвенції;
- 14) проведення політики відповідно з міжнародно-правовими зобов'язаннями;
- 15) приведення у відповідність з міжнародно-правовими зобов'язаннями судової і адміністративної практики;
- 16) створення державних органів для контролю за здійсненням міжнародно-правових зобов'язань і позасудового захисту прав дитини.

В зв'язку з станом дотримання прав дитини Україні потрібно в процесі гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами прав дитини розробити такі норми, в яких би знайшли закріплення ці стандарти.

В складних умовах соціально-економічних перетворень в Україні, які відбуваються з отриманням незалежності нашою країною, однією з найбільш вразливих груп населення стали діти. Незважаючи на заходи, які приймає уряд і інші органи влади, реальне становище дітей залишається тяжким і, навіть, погіршується під впливом зниження життєвого рівня населення. Негативні тенденції становища дитини в Україні, такі як: різко зросла смертність, погіршилась якість життя, можливості освіти та літнього відпочинку, які потребують розробки кардинальних заходів по забезпеченню потреб, інтересів і прав дитини. Одним з найбільш важливих видів таких заходів є законодавче забезпечення охорони інтересів і прав дитини. Ці заходи повинні поєднуватися з великою організаційною роботою щодо підвищення життєвого рівня кожної родини, зниженню смертності серед дітей, збереженню генофонду України. Законодавче закріплення прав і інтересів дитини є першим кроком у позитивних змінах політики України по збереженню і вихованню майбутніх поколінь українського народу [4, с. 92].

В роботі відзначається, що в сучасний період відбувається суттєве розширення сфери міжнародно-правового регулювання співробітництва держав у галузі прав людини, внаслідок визнання Україною тієї обставини, що реалізація їх суверенної влади по визначенню і захисту прав і свобод фізичних осіб під їх

юрисдикцією відбувається в межах міжнародно-правового регулювання. Внаслідок діяльності ООН в сучасному міжнародному праві склалися міжнародні стандарти прав дитини, які визнаються Україною як обов'язкові норми.

Список використаних джерел:

1. Мельникова Э.Б. Ювенальная юстиция / Мельникова Э.Б. - М. : Дело. – 2000.– 245 с.
2. Правосудие в отношении несовершеннолетних. Стандарты Организации Объединенных Наций. – Донецк : «Донецкий Мемориал», 2003.– 94с.
3. Лукьянець В. Сучасні підходи щодо ювенальної юстиції / Лукьянець В. // Інформаційний бюлетень «Аспект», 2010 - №1. – С. 16.
4. Буроменський М. Права людини. / За ред. Буроменського М., Рабіновича П. -К.: Право,1997. – 211с.

Кравченко А.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правоведение»
Мариупольського державного університета

ПРАВО ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ НА СОРТ РАСТЕНИЙ, ПОРОДУ ЖИВОТНЫХ

Интеллектуальные права или право интеллектуальной собственности — юридический термин, обозначающий совокупность прав, которыми обладают лицо или лица на результаты интеллектуальной деятельности и приравненные к ним средства индивидуализации.

Термин «интеллектуальная собственность» подразумевает временное обладание авторскими и смежными правами, обладание действующими свидетельствами на товарные знаки, и действующими патентами. В широком понимании «интеллектуальная собственность» означает закрепленные законом временное исключительное право на результат интеллектуальной деятельности или средства индивидуализации. Законодательство, которое определяет права на интеллектуальную собственность, устанавливает монополию авторов на определенные формы использования результатов своей интеллектуальной, творческой деятельности, которые, таким образом, могут использоваться другими лицами лишь с разрешения первых.

Сорт растений – группа культурных растений, полученная в результате селекции в рамках низшего из известных ботанических таксонов и обладающая определённым набором характеристик, которые отличают эту группу растений от других растений того же вида.

Порода животных – созданная человеческим трудом, достаточно многочисленная группа домашних животных, имеющих общее происхождение и общность ряда хозяйственно-полезных физиологических и морфологических особенностей, достаточно стойко передающихся по наследству.

Личные неимущественные права интеллектуальной собственности на сорт растений, породу животных подтверждаются свидетельством об авторстве. Имущественные права интеллектуальной собственности на сорт растений, породу животных подтверждаются патентом на сорт растений, породу животных.

Имущественное право интеллектуальной собственности на распространение сорта растений, породы животных подтверждается свидетельством о государственной регистрации сорта растений, породы животных.

Субъектами права интеллектуальной собственности на сорт растений, породу животных являются: автор сорта растений, породы животных, другие лица, которые приобрели имущественные права интеллектуальной собственности на сорт растений, породу животных по договору или закону.

Имущественными правами интеллектуальной собственности на сорт растений, породу животных, удостоверенными патентом, являются: право на использование сорта растений, породы животных, пригодных для распространения в Украине; исключительное право разрешать использование сорта растений, породы животных; исключительное право препятствовать неправомерному использованию сорта растений, породы животных, в том числе запрещать такое использование; другие имущественные права интеллектуальной собственности, установленные законом. Так же имущественные права интеллектуальной собственности на сорт растений, породу животных принадлежат владельцу патента, если другое не установлено договором или законом.

Если говорить о сроках действия имущественных прав интеллектуальной собственности на сорт растений, породу животных, то можно сказать, что имущественные права интеллектуальной собственности на сорт растений, породу животных, удостоверенные патентом, действуют с даты, следующей за датой их государственной регистрации, при условии поддержания действия этих прав в соответствии с законом. Срок действия исключительных имущественных прав интеллектуальной собственности на сорт растений, породу животных истекает через тридцать лет, а относительно винограда и деревьев - через тридцать пять лет, которые отсчитываются с 1 января года, следующего за годом государственной регистрации этих прав.

Действие исключительных имущественных прав интеллектуальной собственности на сорт растений, порода животных может быть прекращено досрочно или возобновлено в случаях и в порядке, установленных законом.

Право на распространение сорта растений, породы животных действует с даты, следующей за датой его государственной регистрации, и действует бессрочно при условии поддержания действия этого права соответственно закону.

Действие исключительных имущественных прав интеллектуальной собственности на сорт растений, порода животных может быть прекращено досрочно или возобновлено в случаях и в порядке, установленных законом.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: прийнятий 16 січня 2003 року / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356
2. Судариков С.А. Право интеллектуальной собственности : учеб. / С.А. Судариков - М.: 2009. - 368 с.
3. Потехіна В.О. - Інтелектуальна власність: Навч. пос. / В.О. Потехіна- К., 2008 - 414с.
4. Вачевський М.В. Інтелектуальна власність: теорія і практика інноваційної діяльності: Підр. / М.В. Вачевський - К.: ВД Професіонал, 2005. - 448с.

Крестьянкіна Є.А.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМА ДОДЕРЖАННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

В даний час Інтернет є невід'ємною частиною життя кожного з нас, і з кожним днем користувачів мережі стає все більше і більше. Однак, саме в просторі мережі Інтернет відбувається найбільша кількість порушень авторських і суміжних прав, що і становить актуальність обраної теми для дослідження.

Для того, щоб чітко розуміти, про що йде мова, визначимося з поняттям авторського права як такого. Авторське право являє собою сукупність виняткових прав автора на результати творчої діяльності, а саме на літературні і художні твори. Перелік творів, що охороняються авторським правом, зазначений у Законі України «Про авторське право та суміжні права».

Винятковими правами автора є немайнові та майнові права. Немайнові права автора полягають в тому, що автор може вимагати зазначення свого імені на зразках твору або під час публічного використання твору, може заборонити згадувати своє ім'я, якщо хоче залишитися анонімом, може вибирати і вказувати псевдонім, може вимагати збереження цілісності твору, протидіяти її зміни, яке може загрожувати його честі і репутації і т.д. Ці права не можуть бути відчужені іншим особам та охороняються безстроково. Порушення немайнових прав автора називається плагіатом. Майнові права - це права на використання твору, права або вирішувати, або заборонити використання твору; саме ці права дають можливість автору отримати соціальні блага від результатів своєї творчої діяльності. Термін дії майнових прав - протягом життя і 70 років після смерті автора. Порушення майнових прав автора називається піратством або ж контрафакцією. Самі правовідносини (об'єкти і суб'єкти авторського права) у мережі Інтернет вельми різноманітні. Авторські права провайдерів на комп'ютерні програми та бази даних, що реалізують сам доступ до Інтернет або розміщення веб-сайтів на їх технічних майданчиках (серверах); - Авторські права виробників програмного забезпечення для цих серверів провайдерів; - Авторські права власників веб-сайтів на власне контент веб-сайту, його програмну частину і інші об'єкти авторського права, на ньому розміщені - статті, зображення, музику, бази даних і т.д. - Авторські права конкретних власників правна об'єкти, розміщені на веб-сайтах: комп'ютерні програми, музику, статті, зображення, бази даних тощо, які досить активно використовуються користувачами інтернету.

Твори в електронній формі, доступні в цифровій мережі, можуть бути сприйняті необмеженим колом користувачів в будь-який час за бажанням кожного з них. Мають відкритий доступ твори, будучи якимось перетворені в цифрову форму і завантажені в Інтернет, стають легкою здобиччю для порушників авторських прав. Інформація - відомості, подані у вигляді сигналів, знаків, звуків, рухомих або нерухомих зображень чи іншим способом. На початковому етапі розвитку Інтернету більшість його користувачів дотримувалося позиції про неможливість поширення діючих норм на правовідносини, що виникають в цифрових мережах. Як наслідок цього, почалася підготовка законопроектів, присвячених спеціальному регулюванню правовідносин, що виникають в мережевому просторі, зокрема проект Закону про регулювання російської частини Інтернету. Однак більшість юристів на сьогоднішній день вважають, що чинне законодавство цілком в змозі адекватно регулювати хоча б деякі сфери взаємовідносин, що виникають у мережі.

Треба зазначити, що в Інтернет з'являються і нові об'єкти авторського права, охорона яких за чинним законодавством досить скрутна. Найважливіше питання - визначення правової природи основного компонента всесвітньої мережі - файлу HTML. Файл HTML втілює в собі відразу декілька об'єктів інтелектуальної

власності. З точки зору внутрішньої структури - це комп'ютерна програма. Але з точки зору зовнішнього оформлення сторінка HTML може представляти собою літературний твір, твір художника, дизайнера і т.п. Жоден з існуючих способів охорони не враховує повною мірою специфіку HTML. Безперечно, виходом була б розробка особливого механізму охорони HTML сторінок і внесення відповідних змін до законодавства про інтелектуальну власність. Незважаючи на відсутність спеціального регулювання, права автора сторінки HTML можуть бути в даний час захищені нормами авторського права. При бажанні, автор HTML файлу може зареєструвати свій HTML-файл у Державному підприємстві "Українське агентство з авторських і суміжних прав" (надалі - ДП УААСП) як комп'ютерну програму, тим самим, підтвердити своє авторство і пріоритет. Визначення поняття "злочин, пов'язаний з використанням комп'ютерів" або аналогічних йому, таких як "кіберзлочини", обговорювалося протягом останніх 30 років.

Вперше подібний термін був використаний в одній із доповідей Стенфордського дослідницького інституту, а потім, в трохи зміненому вигляді, він знову з'явився в документах 1979 і 1989 років. Ця класифікація широко вживалася в опублікованих пізніше статтях з кіберзлочинності: комп'ютер як суб'єкт злочину; комп'ютер як об'єкт злочину; або комп'ютер як інструмент

У законах і договорах, у тому числі у прийнятій Радою Європи Конвенції з кіберзлочинів, дано визначення різних видів злочинів, пов'язаних з використанням комп'ютерів (таких, як злочини проти конфіденційності, цілісності та доступності комп'ютерних систем, правопорушення щодо контенту та правопорушення відносно інтелектуальної власності). Найчастіше в мережі Інтернет порушуються права на такі об'єкти авторського права, як музичні, літературні, аудіовізуальні твори, твори образотворчого мистецтва, наприклад, фотографії, комп'ютерні програми. Наприклад, якщо розглянути будь-який веб-сайт, розташований в мережі Інтернет як об'єкт авторського права, то він містить у собі такі компоненти, кожен з яких окремо охороняється авторським правом, як насамперед комп'ютерна програма (програмний код сайту) та інформаційне наповнення сайту, у тому числі оригінальні статті, аудіовізуальний компонент і графічний компонент сайту. Крім того, веб-сайт можна віднести до так званих «складовим творам» (складений творити), які є результатом творчої праці за добором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять у ціле складений твір у якості складових частин. Авторські права на будь-які твори в Інтернеті є такими ж, як і авторські права на твори поза віртуального простору і регулюються тими ж нормативно-правовими актами. Будь-яке відтворення, яке відбувається в мережі Інтернет, наприклад, копіювання, без згоди правовласника авторських прав, є незаконним у разі відсутності згоди правовласника на цю дію. Особа, яка бажає розмістити в мережі Інтернет твору, автором яких вона не є, має укласти в правовласником ліцензійний договір. Тому всіляко потрібно попереджати про можливе порушення Ваших авторських прав. Наприклад, з метою попередження потенційного порушника, можна розмішувати значок *copyright* © з зазначенням, кому належать майнові права на будь-який твір. Крім того, можна розмішувати попередження про заборону використання творів, що охороняються авторським правом, без згоди на те правовласника. З іншого боку, можна завчасно зареєструвати свої авторські права в Державному департаменті інтелектуальної власності. Це може бути реєстрація програмного компонента сайту (програмного коду), інформаційної складової і т.д. У разі виникнення порушення авторських прав авторське свідоцтво, видане Держдепартаментом, слугуватиме доказом авторства. Також, деякі специфічні елементи сайту можуть бути захищені патентним правом. Якщо ж все-таки Ваше авторське право в мережі Інтернет було порушено, потрібно завжди вміти себе захистити.

Наприклад, якщо порушник розмістив в мережі Інтернет будь-якої з об'єктів, що охороняється авторським правом, який йому не належить, то це може бути розцінено як порушення таких майнових прав автора, як відтворення твору і доведення його до загального відома. Спочатку можна спробувати врегулювати порушення прав у позасудовому порядку, склавши та направивши претензію до порушника. Якщо ж це не дає результату або ж не є можливим, можна звертатися до суду. Захист авторських прав може здійснюватися в адміністративному, цивільному і кримінальних порядку.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 4 лютого 1994 р. ст. - 41.
2. Цивільний кодекс/ України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356
3. Боброва Д.В. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / Д.В. Боброва, О.В. Дзера, А.С. Довгерт. — К.: Юрінком Інтер, 1999. - 864 с.
4. Конвенція про кіберзлочинність від 7 вересня 2005 р. ст. – 71.

Кучерінов В.С.
студент 4го курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ДОЧІРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ.

Дочірні підприємства в класичному виді залишаються на сьогоднішній день досить розповсюдженим явищем.

Закон України «Про господарські товариства» надав право господарським товариствам створювати дочірні підприємства (ст. 9 Закону України «Про господарські товариства») [1]. Основними проблемами законодавчої регламентації дочірніх підприємств є відсутність у законодавстві поняття цього виду суб'єкту господарювання, механізмів створення, припинення та організації діяльності цієї організаційно-правової форми.

Починаючи з 1994 року почався активний процес застосування цієї форми в господарському обігу. Це мало своє відображення в розвитку законодавства, яке регламентувало цей вид суб'єктів. Впродовж з 1994-1999 років у законодавстві неодноразово з'являлись визначення дочірнього підприємства. У 1994 році вийшов Указ Президента України «Про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації» від 11.05.1994 р. № 22/94, згідно з яким дочірнє підприємство – це господарюючий суб'єкт, контрольним пакетом акцій якого володіє холдингова компанія. Проте, того ж року наказом Держстандарту України № 288 від 22.11.1994 р. було затверджено Класифікацію організаційно-правових форм господарювання дочірніх підприємств 002-94, за якою дочірнє підприємство – це підприємство, єдиним засновником якого є інше підприємство. Згідно ж з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку, затвердженим наказом Мінфіну України № 163 від 7.07.1999 р., Дочірнє підприємство – це підприємство, яке перебуває під контролем материнського (холдингового) підприємства.

Слід зазначити, що визначень дочірнього підприємства декілька. Однак, вони різняться за своїм змістом, що перешкоджає нормальній організації дочірніх підприємств.

В судовій та бізнесовій практиці переважно використовується одне визначення дочірнього підприємства, яке було закладено у Держкласифікаторі. Згідно якого дочірнє підприємство – це підприємство, єдиним засновником і власником якого є інше підприємство. Оскільки механізми створення, організації діяльності та припинення дочірнього підприємства, вітчизняним законодавством так і не було врегульовані, всі ці процеси регламентувались загальними нормами Законів України «Про власність», «Про підприємництво», «Про підприємства в Україні», іншими нормативно-правовими актами та роз'ясненнями відповідних органів

З 1.01.2004 р. набрали чинності Господарський та Цивільний кодекси України, а Закони України «Про підприємництво» (за винятком статті 4), «Про підприємства в Україні» свою чинність втратили, проте невизначеність правового статусу унітарного дочірнього підприємства залишилась. Згідно положень Господарського кодексу України дочірнім визнається підприємство, яке перебуває у залежності від іншого підприємства (ч. 8 ст. 63) В свою чергу, стаття 126 визначає види такої залежності. Цивільний кодекс України взагалі не містить визначення дочірнього підприємства, а лише дає поняття «залежного товариства» у ст. 118.

Обидва кодекси не розглядають дочірні підприємства як окрему організаційно-правову форму організації господарської діяльності, а як певну залежність від іншої господарської організації.

Проте Державний класифікатор України і досі визначає дочірнє підприємство як «підприємство, єдиним засновником якого є інше підприємство», додаючи в дужках «(підприємство, залежне від іншого)» та посилаючись при цьому на ст.63 Господарського кодексу України. Як показує практика, дочірні підприємства як окрема організаційно-правова форма успішно реєструються і до сьогодні.

Таким чином, на практиці на сьогоднішній день дочірні підприємства діють у двох видах.

Один з них – унітарне дочірнє підприємство, єдиним засновником якого є інше підприємство.

Другий вид – дочірні підприємства у розумінні Господарського та Цивільного кодексів України – це підприємства, які створюються у різних організаційно-правових формах та перебувають в залежності від інших підприємств, а їх статус розглядається законодавцем лише як ознака цієї залежності [2].

Незрозумілим, у зв'язку зі ст. 63 та ст. 113 Господарського кодексу України, залишається питання, чим відрізняється приватне підприємство від дочірнього, оскільки з прийняттям Господарського кодексу України засновником приватного підприємства може виступати і юридична особа, а отже всі відмінності між цими двома організаційно-правовими формами фактично зникають [3]. Отже, власник обирає форму створюваного ним підприємства з певних внутрішніх переконань.

Таким чином, на сьогоднішній день слід внести зміни до діючого законодавства щодо закріплення єдиного уніфікованого визначення поняття дочірнього підприємства на рівні Господарського кодексу України.

Список використаної літератури:

1. Закон України від 19.09.1991 № 1576-ХІІ «Про господарські товариства» [Електронний ресурс].- Режим доступу:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40-44.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18, № 1920.

Лазутін О.
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ГОСПОДАРСЬКО – ПРАВОВИХ САНЦІЙ

Одним з важливих питань господарського права є відповідальність за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань суб'єктами господарської діяльності.

Господарською відповідальністю є майново-організаційні за змістом і юридичні за формою заходи впливу на економічні інтереси учасників господарських правовідносин у разі вчинення ними господарського правопорушення. Господарська відповідальність від інших видів відрізняється суб'єктами відповідальності, якими можуть як суб'єкти господарювання та їх структурні підрозділи, так й інші учасники господарських відносин, застосовується у формі певної системи економічних санкцій в разі скоєння правопорушення, настає незалежно від вини правопорушника тощо.

Згідно з ч.1 ст.218 ГК підставою господарсько-правової відповідальності учасника господарських відносин є вчинене ним правопорушення у сфері господарювання, яким є протиправна дія або бездіяльність суб'єкта господарських відносин, яка не відповідає нормам господарського права, не узгоджується з юридичними обов'язками зазначеного суб'єкта, порушуючи суб'єктивні права іншого учасника відносин або третіх осіб.

Відповідно до ст.216 ГК учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій, під якими розуміють заходи впливу на правопорушника у сфері господарювання, у результаті застосування яких для нього настають несприятливі економічні та/або правові наслідки.

Застосування господарських санкцій повинно гарантувати захист прав і законних інтересів громадян, організацій та держави, в тому числі відшкодування збитків учасникам господарських відносин, завданих внаслідок правопорушення, та забезпечувати правопорядок у сфері господарювання.

Згідно з ч.2 ст.217 ГК у сфері господарювання застосовуються такі види господарських санкцій: відшкодування збитків, штрафні санкції, оперативно-господарські санкції. Крім цих господарських санкцій, до суб'єктів господарювання за порушення ними правил здійснення господарської діяльності застосовуються адміністративно-господарські санкції.

Господарські санкції застосовуються у встановленому законом порядку за ініціативою учасників господарських відносин, а адміністративно-господарські санкції-уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування.

Відповідно до ст.224 ГК учасник господарських відносин, який порушив господарське зобов'язання або установлені вимоги щодо здійснення господарської діяльності, повинен відшкодувати завдані цим збитки суб'єкту, права або законні інтереси якого порушено. Під збитками розуміються витрати, зроблені управленою стороною, втрата або пошкодження її майна, а також не одержані нею доходи, які управлена сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або додержання правил здійснення господарської діяльності другою стороною. Згідно з ч.1 ст.226 ГК учасник господарських відносин, який вчинив господарське правопорушення, зобов'язаний вжити необхідних заходів щодо запобігання збиткам у господарській сфері інших учасників господарських відносин або щодо зменшення їх розміру, а у разі якщо збитків завдано іншим суб'єктам, - зобов'язаний відшкодувати на вимогу цих суб'єктів збитки у добровільному порядку в повному обсязі, якщо законом або договором сторін непередбачено відшкодування збитків в іншому обсязі. Не підлягають відшкодуванню збитки, завдані правомірною відмовою зобов'язаної сторони від подальшого виконання зобов'язання. Відшкодування збитків, завданих неналежним виконанням зобов'язання, не звільняє зобов'язану сторону від виконання зобов'язання в натурі, крім випадків, зазначених у ч.1 ст.193 ГК. Також згідно зі ст.227 ГК у разі заподіяння збитків одночасно кількома учасниками господарських відносин кожний з них зобов'язаний відшкодувати збитки суб'єкту, якому завдано збитків.

Згідно з ч.1 ст.230 ГК штрафними санкціями є господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання. Розмір штрафних санкцій визначається відповідно до ст.231 ГК. Якщо за невиконання або неналежне виконання зобов'язання встановлено штрафні санкції, то збитки відшкодовуються в частині, не покритій цими санкціями. Законом або договором можуть бути передбачені випадки, коли допускається

стягнення тільки штрафних санкцій; збитки можуть бути стягнуті у повній сумі понад штрафні санкції; за вибором кредитора можуть бути стягнуті або збитки, або штрафні санкції.

Згідно з ч.1 ст.235ГК за порушення господарських зобов'язань до суб'єктів господарювання та інших учасників господарських відносин можуть застосовуватися оперативно-господарські санкції-заходи оперативного впливу на правопорушника з метою припинення або попередження повторення порушень зобов'язання, що використовуються самими сторонами зобов'язання в односторонньому порядку. До суб'єкта який порушив господарське зобов'язання, можуть бути застосовані лише ті оперативно-господарські санкції, застосування яких передбачено договором. Оперативно-господарські санкції застосовуються незалежно від вини суб'єкта, який порушив господарське зобов'язання. Підставою для застосування оперативно-господарських санкцій є факт порушення господарського зобов'язання другою стороною. Оперативно-господарські санкції застосовуються стороною, яка потерпіла від правопорушення, у позасудовому порядку та без попереднього пред'явлення претензії порушнику зобов'язання. Види оперативно-господарських санкцій встановлено ст.236 ГК.

Адміністративно - господарськими санкціями є заходи організаційно-правового майнового характеру, що встановлюються законом та спрямовані на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків, які можуть бути застосовані уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування. Видами адміністративно-господарських санкцій є вилучення прибутку (доходу), адміністративно-господарський штраф, стягнення зборів (обов'язкових платежів), застосування антидемпінгових заходів, припинення експортно-імпортних операцій, застосування індивідуального режиму ліцензування, зупинення дії ліцензії(патенту) на здійснення суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності, анулювання ліцензії(патенту)на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів господарської діяльності; обмеження або зупинення діяльності суб'єкта господарювання; скасування державної реєстрації та ліквідація суб'єкта господарювання тощо.

Таким чином, до суб'єктів господарської діяльності за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань застосовуються господарсько-правові санкції, що є заходами впливу на правопорушника у сфері господарювання, у результаті застосування яких для нього настають несприятливі економічні та/або правові наслідки. Видами таких санкцій є відшкодування збитків, штрафні санкції, оперативно-господарські та адміністративно-господарські санкції. ГК встановлює різновиди, регламентує порядок та особливості застосування кожного з цих видів відповідальності.

Лучінська М.С.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Юридичний факультет, 4 курс

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ СЛІДЧИХ ПОМИЛОК

Досліджуючи слідчі помилки та проблеми кваліфікації, Н.В. Григорьев та В.О. Навроцький констатують, що невитриманість термінології законодавства, використання правотворцем оціночних понять і використання для роз'яснення змісту оціночних понять невдалих критеріїв, які завідомо не піддаються встановленню, є недоліками законодавства та стають на заваді правильного застосування норм права [7, с.76; 9, с.12].

Проблемі слідчих помилок, аналогічно проблемам судових і експертних помилок у юридичній літературі приділено, як видається невинувато мало уваги.

Певні аспекти слідчих помилок аналізувались професором Н.І. Клименко та професором О.М. Бандуркою [8, с. 59-63; 3, с. 113-121]. Окрім цього, ще декількома російськими науковцями, котрі з того чи іншого приводу звертались до розглядуваного питання. Зокрема, В.І. Власов [4, с. 66-126], група авторів: О. Соловйов, С.Шейфер, М. Токарева у статті «Слідчі помилки» та професор Р.С. Белкін у ряд своїх праць, та деякі інші науковці [10, с.163-175; 2, с.119-125; 6, с. 57-58; 1, с. 230-231].

Визначення обсягу поняття «слідчої помилки» пов'язане із розкриттям його змісту. Тому що, зміст будь-якого поняття можна розкрити і через вказівку на те, з чого воно складається, які елементи його утворюють. Під час проведення будь-якого поділу понять, у тому числі й поняття «слідчої помилки» першочергового значення набуває необхідність дотримання правил класифікації, встановлення критеріїв, за якими можна виділити окремі види аналізованої сукупності. Поділ поняття - логічна дія, що полягає в уявному поділі обсягу поняття на видові поняття, в яких відображені види предметів [5, с. 62-63].

Правильний поділ поняття «слідча помилка» передбачає дотримання наступних моментів: поділ має бути - співмірним, тобто сума обсягів видових понять (окремих видів помилок) повинна дорівнювати обсягові родового поняття. Слідчі помилки поділяють за найрізноманітнішими ознаками, серед яких можуть бути і несуттєві, які не мають вагомого теоретичного чи практичного значення. Важливо виділити суттєві класифікаційні критерії слідчих помилок.

Зокрема, Н.Н. Вопленко, аналізуючи літературу, підтримує поділ помилок у правозастосуванні на добросовісні або прості і «кримінальні». Він також констатує виділення у науковій літературі логічних, фактичних помилок, звертає увагу на наявність латентних помилок, однак зазначає, що найчастіше аналізують порушення норм законодавства.

Що ж є причинами самих слідчих помилок? Зрозуміло, що неможливо навести весь перелік причин слідчих помилок, внаслідок чого вчені неодноразово робили спробу класифікувати причини слідчих помилок. Поширеною у юридичній літературі є точка зору стосовно поділу слідчих помилок на три рівні:

- 1) безпосередні причини, що характеризують недоліки у розслідуванні конкретних справ;
- 2) причини слідчих помилок, пов'язані з діяльністю слідчого; з умовами у яких здійснюється вказана діяльність та особою слідчого;
- 3) фактори, що обумовлюють причини першого і другого рівнів.

На думку Г.С. Гусєва, «джерела непрофесіоналізму зароджуються в стінах навчальних закладів».

Аналіз же стану злочинності свідчить, що незважаючи на традиційно високі вимоги до підготовки кадрів правоохоронних органів, вимоги тепер істотно виросли, змінилися і обумовлені якісно новим станом злочинності.

Одним з основних напрямків профілактики слідчих помилок є удосконалення законодавства, усунення, існуючих у ньому неясностей та суперечностей. Усуненню термінологічної неясності нормативно-правових актів сприятиме: обережне ставлення до використання в процесі правозастосовної діяльності оціночних понять, роз'яснення спеціальних понять, які не мають розповсюдженого вживання або вживаються не в тому значенні як завжди: закріплення того, чи іншого стандарту оціночного поняття, фіксація його суттєвих ознак з метою забезпечення суворого та однозначного розуміння правових норм.

Ефективність правозастосовної діяльності слідчих прямо залежить від досконалості процесу професійного відбору. У правовій літературі під професійним відбором розуміють систему взаємопов'язаних, цілеспрямованих, нормативно - визначених, організаційно - управлінських, соціально - економічних, медико - біологічних та психологічно-педагогічних заходів щодо визначення наявних потенційних особистих, ділових та моральних якостей, необхідних для високоякісного виконання у подальшому функціональних обов'язків.

У зв'язку із значною плінністю кадрів і, як наслідок, їх омолодження однією з причин допущення слідчої помилки може стати відсутність у слідчого необхідного досвіду якісного правозастосування.

Враховуючи викладене вище, пріоритетним напрямом профілактики помилок у застосуванні права, є організація процесу передачі досвідченими правозастосовцями необхідних для безпомилкової роботи знань, умінь та навиків всіх засобів, способів застосування норм права, молодим слідчим.

Говорячи про психологічний аспект професійності слідчого, необхідно зупинитись на питанні професійної правосвідомості слідчого.

Професійна правосвідомість слідчого - це його ставлення до закону, яке базується на його знанні матеріального та процесуального права, визнання ним законодавчих положень як умов діяльності. Вона дозволяє слідчому зрозуміти суть доказів, визначити їх приналежність до розслідуваної справи, достовірність зазначених доказів, дістати висновки, проте який факт і наскільки точно встановлює чи спростовує той чи інший доказ, яке значення для справи має вся сукупність зібраних доказів, чи дає вона підстави зробити висновки про доказність пред'явленого обвинувачення.

Професійна правосвідомість суттєво впливає на систему правових знань та оцінок слідчого, на його настрої почуття, вироблення висновку, що виключає будь-який сумнів, стосовно доказаності фактичних обставин, які встановлюються відповідним процесуальним актом.

Список використаних джерел:

1. Берназ В.Д. До питання про логічні помилки при вирішенні криміналістичних задач//Актуальні проблеми кримінального процесу і криміналістики на сучасному етапі: Збірник наукових праць. – Одеса, 1993. – С. 230-235.
2. Белкін Р.С. Криміналістичні проблеми сьогодення. – М.: Норма, 2001. – 240 с.
3. Бандурка О.М. Слідчий моя професія. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. Справ, 2000. – 216 с.
4. Власов В.І. Якість розслідування злочинів. – Ульяновськ: Темп, 1985. – 180 с.
5. Вопленко Н.Н. Ошибки в правоприменении: понятие и виды // Советскогосударство и право, 1981. - № 4. – С. 38-46.
6. Гранат Н.Л. Слідчі помилки: Поняття, види і причини//Наукова інформація по боротьбі із злочинністю. – М., 1989. - № 76. – С. 57-59.
7. Григорьев Н. В. Следственные ошибки и причины их возникновения: лекция /Н. В. Григорьев, А. А. Плотников. – Хабаровск: Высшая школа МВД СССР, 1990. – 22 с.
8. Клименко Н.І.Криміналістичні знання в структурі професійної підготовки слідчого: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 1990. – 103 с.
9. Навроцький В. О. Проблеми кваліфікації злочинів: конспект лекцій / В. О. Навроцький. – Львів: ЛДУ, 1993. – 80 с.

10. Соловйов А., Шейфер С., Токарева М. Слідчі помилки і їх причини // Законність. – 1987. - № 2. – С. 163-175.

Малахов О.
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНЦЕНТРАЦІЯ (ЗЛИТТЯ) СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розвиток сучасної України як правової, незалежної держави, без забезпечення свободи підприємництва, свободи конкуренції і свободи торгівлі - неможливо. Для захисту вищевказаних економічних свобод і створення необхідних для цього інститутів присвячена антимонопольна діяльність держави. При переході до ринкової економіки, ставати актуальним вирішення специфічних антимонопольних завдань. У міру набуття економічною системою ринкових рис змінюються концепція захисту конкуренції і характер антимонопольного впливу на економіку. У динамічному процесі взаємовідносин суспільства - конкуренції та суспільства - монополії формуються концептуальні основи антимонопольної діяльності. Одним з пріоритетних напрямів антимонопольного регулювання в Україні, як і в багатьох країнах світу, є контроль за економічною концентрацією суб'єктів господарювання

Концентрацією визнається: 1) злиття суб'єктів господарювання або приєднання одного суб'єкта господарювання до іншого; 2) придбання безпосередньо або через інших осіб контролю одним або кількома суб'єктами господарювання над одним або кількома суб'єктами господарювання чи частинами суб'єктів господарювання, зокрема, шляхом:

а) безпосереднього або опосередкованого придбання, набуття у власність іншим способом активів у вигляді цілісного майнового комплексу або структурного підрозділу суб'єкта господарювання, одержання в управління, оренду, лізинг, концесію або вступу в інший спосіб права користування активами у вигляді цілісного майнового комплексу або структурного підрозділу суб'єкта господарювання, у тому числі придбання активів суб'єкта господарювання, що ліквідується;

б) призначення або обрання на посаду керівника, заступника керівника спостережної ради, правління, іншого наглядового чи виконавчого органу суб'єкта господарювання особи, яка вже обіймає одну чи кілька з перелічених посад в інших суб'єктах господарювання, або створення ситуації, при якій більше половини посад членів спостережної ради, правління, інших наглядових чи виконавчих органів двох чи більше суб'єктів господарювання обіймають одні й ті самі особи;

3) створення суб'єкта господарювання двома і більше суб'єктами господарювання, який протягом тривалого періоду буде самостійно здійснювати господарську діяльність, але при цьому таке створення не призводить до координації конкурентної поведінки між суб'єктами господарювання, що створили цей суб'єкт господарювання, або між ними та новоствореним суб'єктом господарювання.

4) безпосереднє або опосередковане придбання, набуття у власність іншим способом чи одержання в управління часток (акцій, паїв), що забезпечує досягнення чи перевищення 25 або 50 відсотків голосів у вищому органі управління відповідного суб'єкта господарювання.

Не вважаються концентрацією:

1) створення суб'єкта господарювання, метою чи внаслідок створення якого здійснюється координація конкурентної поведінки між суб'єктами господарювання, що створили зазначений суб'єкт господарювання, або між ними та новоствореним суб'єктом господарювання. Такі дії розглядаються як узгоджені дії відповідно до абзацу другого частини першої статті 5 цього Закону; 2) придбання часток (акцій, паїв) суб'єкта господарювання особою, основним видом діяльності якої є проведення фінансових операцій чи операцій з цінними паперами, якщо це придбання здійснюється з метою їх подальшого перепродажу за умови, що зазначена особа не бере участі в голосуванні у вищому органі чи інших органах управління суб'єкта господарювання. У такому випадку наступний перепродаж має бути здійснений протягом одного року з дня придбання часток (акцій, паїв). На клопотання зазначених осіб із обґрунтуванням про неможливість здійснення наступного перепродажу органу Антимонопольного комітету України можуть прийняти рішення про продовження цього строку;

3) дії, які здійснюються між суб'єктами господарювання, пов'язаними відносинами контролю, у випадках, передбачених частиною другою цієї статті, крім випадків придбання такого контролю без отримання дозволу Антимонопольного комітету України, якщо необхідність отримання такого дозволу передбачено законом;

4) набуття контролю над суб'єктом господарювання або його частиною, у тому числі завдяки праву управління та розпорядження його майном арбітражним керуючим, службовою чи посадовою особою органу державної влади.

Учасниками концентрації визнаються:

- суб'єкти господарювання, щодо яких здійснюється або має відбутися злиття, приєднання;
- суб'єкти господарювання, які набувають або мають намір набути контроль над суб'єктом господарювання, та суб'єкти господарювання, щодо яких набувається або має набратися контроль;
- суб'єкти господарювання, активи (майно), частки (акції, паї) яких набуваються у власність, одержуються в управління (користування), оренду, лізинг, концесію або мають набратися, і їх покупці (одержувачі), набувачі;
- суб'єкти господарювання, що є або збирається стати засновниками (учасниками) створюваного суб'єкта господарювання. У випадку, коли одним із засновників є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування, орган адміністративно-господарського управління та контролю, учасником концентрації вважається також суб'єкт господарювання, активи (майно), частки (акції, паї) якого вносяться до статутного капіталу новостворюваного суб'єкта господарювання;
- фізичні та юридичні особи, пов'язані з учасниками концентрації, зазначеним в абзацах другому - п'ятому цієї статті, відносинами контролю, що дає підстави визнати відповідну групу осіб згідно зі статтею 1 цього Закону єдиним суб'єктом господарювання.

Список використаних джерел:

1. Про захист економічної конкуренції: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 2001.- № 12.- Ст.64
2. Про Антимонопольний комітет України: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 1993.- № 50.- Ст.472
3. А.С. Васильєв Господарське право України: Підручник / А.С. Васильєв, О.П. Підцерковний. - 4-е изд.- Перераб і доп. - Х.: «Одісей».- 2010. - 488 с.
4. Райзберг Б. А. Економіка та управління // Б. А. Райзберг. - М.- 2005

Мальська Г. Ю.
студентка ОКР «Магістр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ДОГОВІР ПОСТАВКИ

Договір поставки є одним із найбільш широко застосовуваних у підприємницькій діяльності договорів [1]. На сьогодні основними нормативно-правовими актами, які регулюють відносини поставки в Україні, є Господарський кодекс України та Цивільний кодекс України, які були прийняті в 2003 р. Але відносини поставки виникли значно раніше, тому постає питання про розвиток законодавства, яке історично регулювало зазначені відносини та проведення порівняльно-правового аналізу з чинними нормами законодавства.

Метою статті є аналіз еволюції правового регулювання відносин поставки на території України.

На нашу думку, науковці не приділяють достатньої уваги розвитку договору поставки. Окремі аспекти проблеми еволюції поставки досліджували такі науковці: Т. Беседіна, М. Стаматіна, О. Зверева, О. Беяневич, М. Брагінський, В. Вітрянський, С. Езерська, Н. Клейн, Л. Шор, С. Харитоновна, О. Калітенко та ін.

О. В. Зверева у своїй роботі пише, що у дореволюційному цивільному праві існували три споріднених договори: поставки, купівлі-продажу і запродажу. Тобто поставка виокремлювалася як самостійний вид цивільного договору. Це був договір, за яким одна сторона зобов'язувалася доставити іншій яку-небудь річ за відомою ціною до відомого терміну. Відмінність між договорами поставки і купівлі-продажу полягала у різниці в часі між моментом укладання і виконання договору [3, 107].

Причому, як звернула на те увагу Т. Беседіна, деякі вчені, зокрема Г. Шершеневич, вказували на те, що зазначені вище договори є досить схожими і їх виокремлення в самостійні види не є логічним [2].

За радянських часів договір поставки загально визнано розглядався як окрема правова форма організованих товарно-грошових відносин. Визначальними ознаками договору поставки як самостійного договору визнавалися: участь у договорі поставки тільки соціалістичних організацій, плановий характер договору, неспівпадання моменту виконання обов'язку, що впливав із договору, із строком укладання договору.

За умов незалежності Української держави зникли так звані «соціалістичні організації» як специфічні суб'єкти договору, не приймалися плани як обов'язкові для підприємств акти, договори поставки укладались повсюдно, проте угоди поступово втрачали свою окремість як самостійний вид договорів, поступово зближуючись з купівлею-продажем [4, 25].

За часів, коли Україна входила до Радянського Союзу як УРСР, основним актом, який регулював відносини поставки, був Цивільний кодекс УРСР 1963 р. (далі - ЦК УРСР). Основний акцент робився на планових поставках і лише відповідно до ч. 2 ст. 245 ЦК УРСР договір поставки може укладатися і на власний розсуд сторін.

У статті 245 ЦК УРСР наголошувалося, що сторонами договору поставки можуть бути лише організації (юридичні особи), бо в період панування планово-адміністративної системи, коли приймався ЦК УРСР, діяльність приватних осіб у сферах матеріально-технічного постачання та оптової торгівлі заборонялася. Нині функції як постачальника, так і покупця можуть виконувати й фізичні особи, зареєстровані як підприємці (ч. 2 ст. 55 та ч. 3 ст. 265 ГК України).

Відповідно до ЦК УРСР договір поставки був самостійним договором поряд із договором купівлі-продажу, міни, дарування тощо. Основною причиною його виділення в окремий вид була плановість економіки. На той час всі підприємства працювали на основі затверджених планів, в яких встановлювався обсяг виробництва. Але для досягнення зазначених обсягів необхідна сировина та комплектуючі вироби, які поставлялися іншими суб'єктами господарювання. З огляду на те, що обсяг виробництва був наперед встановлений, то й обсяг сировини відомий. Тому укладалися договори поставки, за якими товари, сировина, комплектуючі вироби поставлялися зі встановленою періодичністю, постійно. Саме з цієї причини, на нашу думку, договір поставки набув такого поширення, став незамінним поряд з іншими договорами [2].

Отже, відмінність із сучасним правовим регулюванням договору поставки полягає в тому, що відповідно до ч. 1 ст. 245 ЦК УРСР поставка здійснюється згідно з обов'язковим для обох організацій плановим актом розподілу продукції.

М. Стамотіна у своїй науковій праці зазначила, що тенденція сприймати правовідносини щодо обігу товарів як різновиду договорів купівлі-продажу була започаткована Указом Президента України «Про застосування Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів» від 04.10.94 р., відповідно до якого суб'єкти підприємницької діяльності були зобов'язані при укладанні договорів застосовувати Міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів, підготовлені Міжнародною палатою (Правила Інкотермс). І тривалий термін одночасно діяли норми, що регулювали договори поставки відповідно до Цивільного кодексу та Положення про поставку продукції виробничо-технічного призначення і товарів народного споживання, які вже не відповідали структурі товарообігу та вимогам суспільства, а також норми, запозичені із ділових звичаїв світової спільноти, які не відокремлюють поставку як самостійний вид. За такої невизначеності були наявні певні складнощі, на врегулювання яких обґрунтовано сподівались українські підприємства та підприємці [4, 25].

Аналізуючи Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України від 2003 року, можна дійти висновку, що виділення договору поставки як особливого виду договору купівлі-продажу було продиктовано необхідністю визначення специфіки зазначених правовідносин, що вимагають більш детального регулювання. За прийнятою у ЦК класифікацією договорів, це не самостійний тип договору, а вид договору купівлі-продажу. Як і договір купівлі-продажу, він спрямований на відплатне перенесення права власності (іншого речового права) від продавця (постачальника) на покупця.

Коментована стаття 712 ЦК передбачає особливості укладення і виконання договору поставки. На відміну від попереднього ЦК в нормах даної статті відсутні положення про такі умови договору поставки, як кількість, асортимент, якість, комплектність. Немає і звичних для законодавства про поставки норм про істотні умови договору, про порядок оплати товару, ціни, тару й упакування та ін. Ці норми включені в загальні положення про купівлю-продаж і застосовуються до поставки як її виду.

Стаття 712 називає основні ознаки (критерії), що дозволяють виділити договір поставки з інших видів договору купівлі-продажу. До них належать правовий статус постачальника і мета придбання (купівлі) товару. Продавцем (постачальником) у договорі поставки виступає підприємець. Це може бути комерційна організація або громадянин - приватний підприємець. Постачальник продає вироблені ним товари або товари, закуплені для продажу. Друга основна ознака - мета придбання товару. Договором поставки визнається договір, за яким товар має придбатися для використання в підприємницькій діяльності (для промислової переробки і споживання, для наступного продажу й іншої професійної діяльності), або для іншої діяльності, не пов'язаної з особистим, домашнім, сімейним використанням товару (поставки в мобілізаційні ресурси, армію, дитячому садку тощо). З мети покупки впливає, що і друга сторона договору - покупець - найчастіше є підприємцем.

Включення в поняття договору поставки вказівки про передання товарів "в обумовлений строк чи строки" дозволяє назвати ще ряд особливостей цього договору.

По-перше, момент укладення договору і його виконання, як правило, не збігаються; по-друге, за договором поставки можливий оптовий продаж товарів одноразово (у строк) або окремими партіями протягом тривалого періоду (в обумовлений строк); по-третє, можливе передання й однієї речі, у т. ч. індивідуально-визначеної в обумовлений строк; по-четверте, виробником товару договір укладається, як правило, на майбутні речі; по-п'яте, договір може бути укладений на тривалий строк - рік, кілька років, у зв'язку з чим із договору поставки часто виникають довгострокові, тривалі господарські зв'язки.

Таким чином, для поставки характерні тривалі відносини й виконання договору частинами. Зі сказаного випливає, що поряд з основними для договору поставки важливі побічні ознаки, що впливають на визначення його умов і строку дії договору.

Як основні, так і другорядні ознаки поставки дають можливість кваліфікувати вид договору незалежно від того, яке найменування привласнили йому сторони [1]. Резюмуючи, слід зазначити, що:

По-перше, до прийняття ЦК України та ГК України в 2003 р. при правовому регулюванні відносин поставки акцент робився на плановому характері поставки. Але починаючи з 90-х років, у зв'язку з розвитком ринкових відносин, таке положення не відповідало реальному стану речей. На сьогодні українське законодавство передбачає можливість укладання договору поставки на умовах вільного волевиявлення сторін чи на засадах державного замовлення. Але останньому приділяється набагато менше уваги, ніж за часів Радянського Союзу, коли вільної підприємницької діяльності не існувало.

По-друге, розмежування договору купівлі-продажу і договору поставки полягає в такому:

1. Договір поставки не може бути укладений між підприємством і громадянином.
2. Предметом договору поставки є, як правило, товари, що визначаються родовими ознаками, а предметом договору купівлі-продажу - товари, що визначаються як родовими ознаками, так й індивідуально-визначеними.
3. Виконання договору поставки часто здійснюється частинами, протягом терміну його дії; для договору купівлі-продажу характерне одноразове виконання.
4. Постачальником може бути підприємство, яке не є власником товарів, що поставляються, але має право оперативного управління ними; продавцем за договором купівлі-продажу завжди є власник, крім випадків, коли йдеться про примусовий продаж майна.
5. Договір поставки укладається переважно на основі планового акта, що для договору купівлі-продажу не характерно.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: науково - практичний коментар / [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://apelyacia.org.ua/content/naukovo-praktichnij-komentar-civilnogo-kodeksu-ukrayini>.
2. Беседіна Т. Правове регулювання концептуальних положень поставки на території України в ХХ столітті / [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.info-prensa.com/article-297.html>.
3. Зверева О.В. Правова регламентація торговельної діяльності: навч. посіб. - К., 2006.-144 с.
4. Договір поставки у нових Цивільному кодексі України та Господарському кодексі України / М. Стоматіна // Підприємство, господарство і право. – 2003. - №9. – с.25-28.

Меркулова Я.О.
студентка Зкурсу
спеціальність «Правознавство»
Маріупольський Державний Університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ВИДИ ДОГОВОРУ ПІДРЯДУ

Загальні правові норми, які регулюють відносини подрядумістяться у главі 61 Цивільного Кодексу України. Джерела спеціального правового регулювання залежать від виду договору подряду.

Договір подряду – це домовленість двох сторін за яким, згідно із ст. 837 Цивільного Кодексу України, одна сторона (підрядчик) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням іншої сторони (заказника), а заказник зобов'язується прийняти та оплатити роботу. [1]

Процедура здавання-приймання виконаних робіт за договором подряду законодавством не врегульована.

Договір подряду є:

- консенсуальним;
- оплатним;
- двостороннім

До істотних умов договору подряду юридична наука та чинне законодавство відносять предмет договору та ціну.

Предметом договору подряду є речовий результат роботи.

Ціна договору являє собою грошову суму за виконану роботу, що зобов'язався сплатити замовник. Встановлюється або угодою сторін без усяких обмежень, або чинним законодавством.

Сторонами договору подряду є підрядчик і замовник. Ними можуть бути: 1) фізичні особи; 2) фізична і юридична особа; 3) юридичні особи.

Заказник – учасник договору, що визначає умови укладення договору, приймає закінчені роботи і здійснює розрахунки за них з підрядчиком.

Підрядчик – учасник договору, що зобов'язаний на свій ризик і за обумовлену ціну виконати передбачені контрактом роботи і передати їх замовникові у встановлений термін.

В основу поділу підрядних договорів на певні види покладено два критерії – предмет договору та суб'єктний склад договору. В залежності від суб'єкта, договір підряду може бути загальноцивільним або підприємницьким. Видами договору підряду є:

- Договір побутового підряду;
- Договір будівельного підряду;
- Договір на проведення проектних та пошукових робіт. [2]

За договором побутового підряду підрядник, який здійснює підприємницьку діяльність зобов'язується виконати за завданням фізичної особи (замовника) певну роботу, призначену для задоволення побутових та інших особистих потреб, а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу. Підрядником за договором побутового підряду можуть бути лише юридичні і фізичні особи, що мають статус суб'єктів підприємницької діяльності, а замовником лише фізичні особи, тобто громадяни. Предметом такого договору є результат робіт, який повинен бути спрямований на задоволення побутових потреб замовника, які не пов'язані зі здійсненням підприємницької діяльності. Договір побутового підряду є публічним договором. Може бути укладений як в усній так і в письмовій формі й оформлений договором, квитанцією, розпискою чи іншим документом, в якому мають зазначитися необхідні реквізити, або ж шляхом видачі талона чи касового чека. Регулюється, перш за все, Цивільним Кодексом України та Законом України «Про захист прав споживачів».

Згідно зі ст.875 Цивільного Кодексу України за договором будівельного підряду організація-підрядник зобов'язується побудувати і здати організації-замовникові передбачений планом об'єкт відповідно до затвердженої проектно-кошторисної документації й у встановлений строк, а замовник – надати підрядникові будівельний майданчик, передати йому затверджену проектно-кошторисну документацію забезпечити своєчасне фінансування будівництва, прийняти закінчені роботи та оплатити їх. Сторонами цього виду підрядного договору можуть бути замовник і один підрядник – у цьому випадку договір є двостороннім, а в окремих випадках підрядників може бути декілька – у такому випадку цей договір буде багатостороннім. Підрядниками за цим видом підрядного договору можуть бути фізичні та юридичні особи, що мають ліцензію на проведення будівельних робіт. Замовниками можуть бути юридичні та фізичні особи, а

також держава. Предметом договору будівельного підряду є кінцевий результат виконаної підрядником роботи, а саме – спорудження нових, реконструювання і технічне переозброєння діючих об'єктів основних засобів – будинків, споруд, передатних пристроїв та ін. Поряд із Цивільним Кодексом України питання, пов'язані з таким договором регулює Закон України «Про інвестиційну діяльність», а також інші закони і нормативні акти. [3]

За договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт підрядник зобов'язується розробити проектну або тезнічну документацію та (або) виконати пошукові роботи, а замовник зобов'язується прийняти та оплатити їх. Предметом цього договору є перед усім проектно-кошторисна документація. Підрядником може виступати проектна організація, що має ліцензію на здійснення відповідної проектно-кошторисної діяльності, або фізична особа, яка має статус підприємця і відповідну ліцензію. Замовником можуть бути юридичні і фізичні особи, держава. Предметом договору є передусім проектно-кошторисна документація.

З вище викладеного можна зробити наступні висновки: по-перше, договір підряду є домовленістю сторін; по-друге, він має свій предмет, та інші особливості, які відрізняють його від інших договорів; по-третє, за предметом договір підряду поділяється на 3 види – договір побутового підряду, договір будівельного підряду та договір на проведення проектних та пошукових робіт; по-четверте, не залежно від виду підрядний договір є консенсуальним, оплатним та двостороннім; по-п'яте, предметом договору підряду завжди є результат виконаної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Харитонов Е.О., Старцев А.В., Харитонova Е.И. Гражданское право Украины: Учебник. Издание четвёртое. – Х.: ООО «Одиссей», 2008. – 920 с.
2. Харитонов С.О., Дрішлюк А.І., Калітенко О.М. та ін. Цивільне запитання та відповідях): Навчальний посібник. Видання третє, перероблене право України (в та доповнене / За ред.. С.О. Харитонova, А.І. Дрішлюка, О.М. Калітенко. – Х.: ТОВ «Одиссей», 2005. – 576 с.
3. Цивільне право України: Підручник: У 2 т. / Борисова В.І. (кер. Авт. Кол.), Баранова Л.М., Жилінкова І.В. та ін.; За заг. Ред.. В.І.Борисової, І.В. Спасибо-Фатеевої, В.Л. Яроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – Т.2. – 552 с.

Мироненко Х.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА

У наш час багато людей мають свій бізнес, та займаються підприємницькою діяльністю. Регулювання державою підприємницької діяльності необхідно для того, щоб її діяльність не суперечила законам України, а також для своєчасного вирішення будь-яких проблем сфери підприємництва.

За останні роки в Україні відбулись якісно нові соціально-економічні і суспільно-політичні перетворення, які переслідують мету побудови суверенної, соціальної, правової демократичної держави, одним з важливих завдань якої має бути формування ефективного ринкового механізму господарювання. Перехід до сучасної моделі економічного розвитку України висуває на перший план проблему підприємництва, ефективного державного управління і державного регулювання у цій сфері. Разом з тим економіка України в умовах спаду виробництва і значної кількості невирішених соціальних проблем в суспільстві продовжує перебувати в системній кризі, яка викликана низкою відомих причин і факторів, в тому числі послабленням системи державно-правового регулювання, недосконалістю виконавчо-розпорядчої діяльності спеціально уповноважених органів та посадових осіб у сфері підприємництва, нерозвиненістю організаційно-правових механізмів державної підтримки і впливу на процеси формування підприємницького середовища та створення умов для розвитку малого і середнього бізнесу.

Підприємницька діяльність в Україні не є некерованою. За умов удосконалення ринкових відносин вона відчуває на собі сильний керуючий вплив з боку держави.

Основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є: державне замовлення; ліцензування, патентування і квотування; сертифікація та стандартизація; застосування нормативів та лімітів; регулювання цін і тарифів; надання інвестиційних, податкових та інших пільг; надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій [8, ст. 243]. Умови, обсяги, сфери та порядок застосування окремих видів засобів державного регулювання господарської діяльності визначаються Господарським кодексом України, іншими законодавчими актами, а також програмами економічного і соціального розвитку. Встановлення та скасування пільг і переваг у господарській діяльності окремих категорій суб'єктів господарювання здійснюються відповідно до Господарського кодексу України та інших законів. Обмеження щодо здійснення підприємницької діяльності, а також перелік видів діяльності, в яких забороняється підприємництво, встановлюються Конституцією України та законами України.

Серед множини завдань, що слід вирішити Україні при виході з економічної кризи, центральне місце займають стабілізація і збільшення виробництва, нормалізація товарно-грошових відношень. Шляху стабілізації і зростання ефективності економіки нашої країни містять у її переході до нового стану — демократизації і ринкових відносин, що підтверджуються багаторічним досвідом розвинутих країн світу. Але перехід від централізованої системи господарювання до ринкових відносин виявився набагато складніше, чим рекомендувалося. Новосформований і ще незрілий апарат (законодавчий і виконавчий) державної влади не зумів своєчасно сформувати політичну й економічну моделі формування нового демократичного товариства, механізм переходу до ринкових відносин.

Стає очевидним, що головна роль у формуванні сприятливого середовища для розвитку підприємництва і малого бізнесу належить державі. Найбільша ефективність може бути досягнута тільки на основі комплексної державної програми розвитку малого бізнесу, що враховує всі аспекти і сторони успішного функціонування малих підприємств у різноманітних сферах діяльності.

Міндила В.
студент 3го курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ І ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

З прийняттям Конституції України були встановлені основні засади судочинства, одним з яких є змагальність сторін та свобода в наданні ними своїх доказів, а також свобода в доказуванні перед судом їх переконливості (ст.129 Конституції України) [1].

У цивільно-правовій науці до теперішнього часу немає єдиної думки про сутність і цілі, зміст доказової діяльності, її суб'єктів, етапи доказування. У юридичній літературі досить широко розроблені різні проблеми всього доказового процесу, в тому числі, правове регулювання речових доказів.

При написанні роботи я спирався на наукові праці Треушнікова, Селіванова, Клеймана, Курилева та ін. Вивчав законодавчі акти України та практику судів, пов'язану із застосуванням тих чи інших норм, що регулюють доказування в цивільному процесі. Потрібно сказати, що розкриваючи тему «Речові докази», не можна не звернутися до кримінального процесу.

Відсутність змін в обстановці, в предметах, в свою чергу, може свідчити про бездіяльність з боку людей і подій. У тих випадках, коли суд в процесі доведення користується відомостями про факти, отриманими від людей і заломленими в їхній свідомості, він оперує особистими доказами (поясненнями сторін, показаннями свідків, висновками експертів). Якщо ж суд отримує фактичні дані шляхом зняття інформації з «німих свідків», тобто з речей, що зберегли сліди, відбитки дій, подій, бездіяльності, доказування проводиться за допомогою предметних доказів. Предметні докази діляться на два види: письмові і речові докази. Речі стають носіями доказової інформації в силу того, що вони відображають різного роду зв'язки між явищами: зв'язки причини і наслідку, тимчасові, просторові умови і обумовленості.

Також необхідно зазначити, що речовинні докази та експертні дослідження є найбільш перспективними при забезпеченні об'єктивності процесу доказування. На важливе значення даних видів доказів у встановленні об'єктивної істини у справі вказували ще в кінці минулого та на початку нинішнього століття російські процесуалісти. Будучи нездатними до навмисної брехні незацікавленість у результаті справи, ці "німі учасники процесу речові докази - говорять нерідко краще і рельєфніше багатьох свідків[5].

Речові докази відрізняються від письмових. У документі, що є речовим доказом, інформація міститься у вигляді матеріальних, наочно сприймаються ознак (наприклад, документ зі слідами підчистки). У документі - письмовому доказі - ця інформація віддається за допомогою знаків (цифр, букв і т.д.) Речові докази іноді називають «реальними», безпосередніми доказами. У даних термінах знаходиться відображення процес формування речових доказів, що полягає у впливі на зовнішній вигляд, структуру, властивості речей.

В юридичній літературі з теорії цивільного і кримінального процесу сутність речових доказів розкривається майже ідентично і визначення речових доказів не викликає принципових наукових суперечок і розбіжностей. Речовими доказами називаються різні предмети, які своїми властивостями і зовнішнім виглядом, змінами, місцем знаходження, належністю або іншими ознаками здатні підтвердити або спростувати існування обставин, мають значення для правильного вирішення справи (ст.52 ЦПК).

Речові докази визначаються як предмети, які можуть служити засобом встановлення обставин, що мають значення для справи.

Змістом речових доказів є ті відомості про факти - дії, фактах - станах, фактах - бездіяльності, які суд сприймає безпосередньо візуальним шляхом, або вдаючись до допомоги експертів, розкривають зміст речового доказу. Наприклад, факт підчистки, виправлення в документі, невідповідності якості продукції стандарту. Що ж стосується інших елементів речового доказу, а саме процесуальної форми речового доказу і джерела, то ці елементи в матеріальному доказі збігаються. Якщо, наприклад, показання свідків є процесуальною формою доказів, а свідок - їх джерелом, то такий поділ в матеріальному доказі провести важко. Процесуальна форма і джерело в матеріальному доказі злиті воедино.

Речові докази займають рівне положення з усіма іншими засобами доказування, передбаченими в ЦПК. Головне полягає в тому, щоб використовувати речові докази у всіх випадках, коли вони можуть бути корисними для пізнання доказами і піддати їх оцінці разом з усіма іншими в сукупності.

У теорії доказів кримінального процесу надається важливе значення проблемі класифікації речових доказів на первісні і похідні, дослідження питання про можливість використання похідні речових доказів у пізнавальних цілях [3].

У літературі висловлено думку, що похідних речових доказів не може бути, тому що характерною ознакою речового доказу є його незамінність, оскільки речовий доказ створюється самим фактом, самої обстановкою досліджуваної події. Однак, існує і протилежна думка. Воно полягає в тому, що з речових доказів можливо і необхідно в окремих випадках зняття копії, точно відтворює риси і ознаки первісного речового доказу [4].

Так, слід від протектора автомашини на місці події може бути втрачений, якщо своєчасно не зняти з нього зліпок. Відбитки пальців на предметах теж допускають можливість зняття з них копії для залучення до кримінальної справи, інакше сліди можуть бути втрачені і суду не можна буде сприйняти речові докази. Похідне речовий доказ може бути використано тільки у випадку, якщо потрібно копія, зліпок, відбиток властивостей, що відносяться до категорії зовнішніх поверхневих, піддаються відтворенню. Не можна отримати повністю адекватну копію речі, тотожну самої речі. Характер підлягають розгляду та вирішенню суду цивільних справ визначає більш вузьку сферу застосування речових доказів у цивільному процесі в порівнянні з кримінальним процесом взагалі, і похідних речових доказів, зокрема в якості речових доказів у цивільному процесі виступають, як правило, такі речі, які самі є предметом спору, і природно, що суд має справу з дослідженням безпосередньо самих справжніх речей, а не їх копій. В якості речового доказу виступає, наприклад, майно, яке має значну історичну, художню або іншу цінність для суспільства у разі пред'явлення позову про витребування речі.

Речові докази в судовій практиці використовуються в певних випадках і в основному виступати як предмети спору. Вони виступають доказами у справах, в яких оспорується якість їх виготовлення за договором підяду, у справах про відшкодування майна та ін. У багатьох випадках не допускається можливість використання речових доказів без фіксації їх зовнішніх ознак в письмових доказах. Наприклад, у комерційному акті, який складається організацією залізничного транспорту для підтвердження псування вантажу, позначаються відомості про пломби, пошкодження яких також фіксується в акті як в письмовому доказі.

Речовими доказами є предмети матеріального світу, які своїми властивостями, зовнішнім виглядом, формою, іншими рисами здатні підтвердити і спростувати мають значення по справі факти. До числа речових доказів відносять зовнішні риси людей, які виступають сторонами, свідками або не беруть участь в процесі. Портретна схожість між дитиною і передбачуваним батьком може бути доказом у справі про встановлення батьківства. Огляд на місці трактується як особливий різновид речових доказів.

Таким чином, будь-яка судова справа складається у встановленні судом фактів і застосуванні до цих фактів права. Доказове право має справу з засобами, за допомогою яких факти представляються суду. Речові докази є одним із засобів доказування, які мають свої особливості, про які було сказано в роботі. Можна зробити висновок, що основною відмінністю речових доказів є те, що інформація знаходиться в них у вигляді матеріальних, наочно сприйманих ознак. Порівнюючи цивільно-процесуальне та кримінально процесуальне законодавство я зробив висновок, що в кримінальному процесі значення речових доказів більше, тому в теорії кримінального процесу ця проблема розроблена ширше. У цивільному процесі речові докази застосовуються не дуже часто. Вони виступають в основному у вигляді предмета спору або ж застосовуються в справах про відшкодування шкоди тощо.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // «Голос України», -1996, - 27 липня, - № 138 (1388)
2. Гражданский процес,- підручник для ВНЗ / ред. Мусіної В.А., Чечин Н.А., Чечот Д.М., - М.: «Проспект», - 1996, - С. 184-220.
3. Теорія доказів у радянському кримінальному процесі, - М. - 1973, - С. 642.
4. Треушников М.К. Судові докази, - Москва «Городец», - 1997, - С. 245-262
5. Селіванов Н.А. «Речові докази», - Москва: «Юридична література », -2001, - С.196

Мокрозуб О.С.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ХАРАКТЕР ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БАТЬКІВ ЗА ШКОДУ, ЗАПОДІЯНУ НЕПОВНОЛІТНІМИ ОСОБАМИ

Сьогодні в Україні на законодавчому рівні завершилась кодифікація приватного права, тому актуальними перед правовою вітчизняною наукою є поглиблене вивчення та дослідження проблем відшкодування шкоди, в тому числі шкоди, що заподіяна малолітніми та неповнолітніми особами, а саме відповідальність батьків за шкоду, завдану правопорушеннями їх неповнолітніх дітей.

Незважаючи на таку значимість інституту відшкодування шкоди та всі проблеми в частині її юридичного забезпечення в сучасній науці цивільного права, питання порядку відшкодування шкоди, завданої малолітньою та неповнолітньою особами досліджене не достатньо повно, зокрема, окремі питання розглядаються у працях таких науковців як Луспенік Д.Д., Логвінова М. В., Рябец А.М. та інших.

Разом з тим, останнім часом в науковій літературі все більш актуальною постає проблема визначення характеру відповідальності батьків неповнолітніх у віці від 14 до 18 років, що заподіюють шкоду третім особам. В контексті цієї проблеми постає питання: чи є ця відповідальність частковою, чи солідарною?

Деякі науковці, такі як В.Данілін, В.Тархов відповідають на це питання, називаючи її солідарною. Пояснюють вони це тим, що саме такий вид відповідальності буде сприяти усвідомленню кожного з батьків своєї соціальної відповідальності перед суспільством за виховання дітей. Проте існують й інші погляди стосовно цього питання. Наприклад, К.Ярошенко називає відповідальність батьків щодо відшкодування шкоди, завданої їх неповнолітньою дитиною «частковою відповідальністю» [1, с. 118].

Деякі автори наводять у своїх роботах докази в підтримку солідарної відповідальності батьків за шкоду неповнолітніх. Гадаю, слід звернути увагу на положення, відповідно до якого для права спільної сумісної власності подружжя характерною є невизначеність до поділу спільного майна розміру частки кожного з подружжя. Аналізуючи чинне законодавство, можна стверджувати, що часткова відповідальність подружжя може наступити лише за умови її закріплення у шлюбному контракті та в договорі між подружжям та кредитором [2, с. 341].

В якості обґрунтування субсидіарної відповідальності батьків за неправомірні дії неповнолітніх, якими завдано шкоди, за принципом солідарної відповідальності виступає норма ст. 73 Сімейного кодексу України,

якою врегульовано питання накладення стягнення на майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя.

Отже, це питання однозначно пов'язано з питанням спільних і роздільних боргів подружжя. При цьому до спільних боргів подружжя відносяться, зокрема, борги, що виникають із зобов'язань подружжя щодо відшкодування шкоди, завданої їх неповнолітніми дітьми. Так, відповідальність батьків за шкоду, завдану їх дітьми, визначається цивільним законодавством. При цьому звернення стягнення на майно подружжя при відшкодуванні ними шкоди, завданої неповнолітніми, здійснюється згідно з ч.2 ст. 73 Сімейного кодексу України, тобто стягнення накладається на майно, яке є спільною сумісною власністю подружжя, а також за зобов'язаннями одного із подружжя, якщо судом встановлено, що все одержане за зобов'язаннями одного із подружжя використано на потреби сім'ї. У разі недостатності цього майна подружжя несе за вказаними зобов'язаннями солідарну відповідальність майном кожного з них.

Отже, з цього виходить, що батьки солідарно відшкодовують потерпілому шкоду, завдану правопорушенням неповнолітньої особи. Проте на практиці зустрічаються випадки, коли один із батьків звільняється від майнової відповідальності перед потерпілим, наприклад, внаслідок тривалої хвороби, якщо батько або матір фізично не могли виконувати своїх батьківських обов'язків або у випадках, коли один із батьків, з ким проживає дитина, перешкоджає іншому з батьків, хто проживає окремо від неповнолітнього, спілкуватися з дитиною та брати участь у її вихованні.

У разі настання такої ситуації винна особа з батьків, а саме, матір чи батько буде відповідати своїм особистим майном та доходами. До того ж в чинному законодавстві існує положення, відповідно до якого, винні матір або батько можуть відповідати часткою в спільній сумісній власності подружжя, яка йому належала б при поділі цього майна [3].

Таким чином, прогалянио в Цивільному кодексі України у даній ситуації, є відсутність норми, яка б чітко визначала порядок накладення стягнення на майно подружжя при відшкодуванні ними шкоди, завданої їх неповнолітніми дітьми.

При вирішенні питання виду відповідальності батьків за шкоду заподіяну їх неповнолітньою дитиною деякі науковці додержуються думки, що солідарну відповідальність перед потерпілим несуть батьки, шлюб між якими зареєстрований у встановленому законом порядку. Так, наприклад, А.Рябець вважає: «Якщо батьки не перебувають між собою у шлюбі, вони несуть часткову відповідальність». При цьому вчений наголошує, що часткова відповідальність батьків-подружжя можлива у тому випадку, коли шлюбним договором передбачена спільна часткова власність або особиста приватна власність подружжя, а отже, при поділі майна подружжя спільні борги ділять пропорційно виділеній частки. Відповідно до цього відбувається поділ відповідальності батьків-подружжя неповнолітнього заподіювача шкоди залежно від визначеної кожному з подружжя частки в майні [4, с. 74].

Однак, все ж таки питання про обґрунтування солідарної відповідальності батьків, й наразі залишається дискусійним. Згідно зі ст. 73 Сімейного кодексу України солідарну відповідальність подружжя несе як за рахунок спільного майна, так і за рахунок майна кожного з них. Крім того, згідно з ст. 69 Сімейного кодексу України батьки дитини мають право на поділ майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності, незалежно від розірвання шлюбу. Проте, і в цьому випадку з огляду на положення ст. 73 вони будуть виступати суб'єктами солідарної відповідальності, оскільки дана правова норма щодо цієї ситуації не містить жодних винятків[5].

Таким чином, можна сказати що, до солідарної відповідальності за заподіяння шкоди неповнолітньою особою можуть бути притягнені як подружжя, яке проживає разом, так і подружжя, яке проживає окремо, в тому числі при припиненні сімейних відносин.

У контексті розгляду питань, про субсидіарну відповідальності батьків за шкоду, завдану їх неповнолітніми дітьми, варто зупинитися ще на одній особливості згаданих правовідносин. Як відомо, відповідальність батьків за шкоду, завдану неповнолітніми, відноситься до сфери цивільного права. Разом з цим стаття 8 Сімейного кодексу України закріплює положення, згідно з яким, майнові відносини подружжя, батьків та дітей, що не врегульовані Сімейним кодексом України, регулюються відповідними нормами Цивільного законодавства, якщо це не суперечить суті сімейних відносин.

Проте у Цивільному кодексі України відсутня норма, яка б передбачала випадки застосування положень сімейного законодавства до цивільно-правових відносин [6]. Оскільки цивільне законодавство не містить жодних відсилок до чинного Сімейного кодексу України, то при вирішенні питання про характер відповідальності батьків за неправомірні дії неповнолітніх дітей, слід керуватися виключно положеннями цивільного законодавства України.

Оскільки ст. 1179 Цивільного кодексу України прямо не вказує на солідарний характер додаткової відповідальності батьків за шкоду, завдану неповнолітніми дітьми, то ця відповідальність носить частковий характер.

Із таким розумінням норм цивільного законодавства, гадаю не можна погодитися. У ст. 1179 Цивільного кодексу України мова йде про відповідальність батьків, проте щодо змісту даної категорії ми можемо говорити на підставі норм сімейного права. Оскільки в ст. 1179 Цивільного кодексу йдеться про вину батьків, то під нею

розуміється неналежне виховання батьками своєї дитини. І в цьому випадку необхідно керуватися нормами Сімейного кодексу України, якими закріплені вимоги до виховання дитини, зокрема, чітко визначені права та обов'язки батьків. Зрештою, підставою субсидіарної відповідальності батьків за шкоду, завдану їх неповнолітніми дітьми, є не цивільне правопорушення, яке вчиняє неповнолітній заподіювач шкоди, а сімейне правопорушення батьків, яке проявляється у неналежному вихованні дитини та відсутності нагляду за нею. До речі, цим й пояснюється, що відповідальність батьків є додатковою - основну відповідальність несе заподіювач шкоди [7].

Таким чином, у підсумку всього вищезазначеного, вважаю, що субсидіарній відповідальності батьків за шкоду, завдану їх неповнолітніми дітьми, властивий і солідарний характер. Тому з метою вдосконалення положень чинного цивільного законодавства, гадаю, необхідно змінити зміст положення частини другої статті 1179 Цивільного кодексу України та викласти його наступній редакції: «У разі відсутності у неповнолітньої особи майна, достатнього для відшкодування шкоди, цю шкоду несуть батьки або особи, які їх замінюють в якості субсидіарної відповідальності за її зобов'язаннями у відповідному обсязі, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини. Батьки або усиновлювачі неповнолітньої особи відповідають солідарно».

Список використаних джерел:

1. Логвінова М.В. Цивільна та сімейно-правова відповідальність батьків (осіб, які їх замінюють) за правопорушення, вчинені неповнолітніми / М.В. Логвінова // Монографія. - Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. - 2009. - 206 с.
2. Волосатый Г.С., Калитенко О.М., Труба В.И., Червоный Ю.С. Научно-практический комментарий Семейного кодекса Украины / Г.С. Волосатый, О.М. Калитенко, В.И. Труба, Ю.С. Червоный; под ред. Ю.С. Червоного. - К.: Истина. - 2003. - 520 с.
3. Логвінова М. В. Цивільна та сімейно-правова відповідальність батьків за правопорушення, вчинені неповнолітніми / М.В. Логвінова // Дис. ... канд. юрид. наук. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. - К., 2006. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.lawbook.by.ru/aref/12.00.03/125.shtml>
4. Рябец А.М. Обязательства по возмещению вреда, причиненного жизни и здоровью / А.М. Рябец. - М. - 1998. - 196 с.
5. Україна. Закони. Сімейний кодекс України: кодекс від 10.01.2002 № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 21. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2947-14>
6. Суханов Е.А. Гражданское право / Суханов Е.А. - М. - 2000. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://kruglaw.narod.ru/lit/civil_law/suhanov2/sod.htm
7. Луспеник Д.Д. Деякі питання судової практики у справах про відшкодування моральної шкоди за ЦК України / Д.Д. Луспеник // Актуальні питання цивільного та господарського права. - 2007. - №4. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.journal.yurpayintel.com.ua/2007/4-5/article01/>

Мудрик Г.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

В результаті вжитих протягом останніх років правових та організаційних заходів в нашій державі створено умови для практичної реалізації конституційного принципу забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, неправомірним обмеженням конкуренції та недобросовісній конкуренції, на загальнодержавних та регіональних ринках з'явилися десятки тисяч самостійних суб'єктів господарювання.

Отже, створення конкурентної структури в основному здійснено (в основному – тому що доробки та переробки обов'язково будуть). Незважаючи на вищесказане, дана проблема не є достатньо теоретично розробленою.

Якщо поглянути на дану проблему більш широко, то стає зрозумілим, що наслідки недобросовісної конкуренції в будь-якому випадку відображаються на кінцевому споживачі.

З точки зору впливу на розвиток промисловості, як основної складової розвитку економіки, найбільшої шкоди завдає недобросовісна конкуренція в сфері інтелектуальної власності.

Існуючі в цій сфері проблемні питання значною мірою зумовлені швидкими технологічними змінами та відповідно — появою нових об'єктів охорони, стосовно яких ще не знайдені ефективні механізми регулювання. Водночас більшість проблем спричинені складністю та незавершеністю інституційних ринкових перетворень у країні. Таке становище пояснюється, головним чином, погіршенням матеріально-технічних і фінансових умов діяльності у сфері науки і техніки.

Динаміка надходження заявок на корисні моделі від національних заявників була дуже позитивною. Рівень активності іноземних заявників залишається стабільно низьким. Схожою є ситуація в галузі реєстрації прав на промислові зразки [1].

Але недосконалі механізми захисту прав інтелектуальної власності призводять і до інших порушень умов конкуренції. Особливо гостро це питання стоїть з охороною прав власності на товарні знаки [2].

Широкого розголосу набули випадки, пов'язані з намаганнями окремих суб'єктів господарської діяльності привласнити права на товарні знаки, що в минулому (за часів СРСР) широко використовувалися, згідно з державними і галузевими стандартами, кількома підприємствами та сьогодні фактично не можуть бути об'єктом реєстрації виключних прав, оскільки входять до кола назв загального вжитку як позначення товарів певного виду (так звані "вільні знаки"). Прикладами такої практики стали привласнення назв відомих ліків ("Валідол", "Корвалол" та ін. — близько 60 лікарських засобів), горілки "Столична", сигарет "Прима" тощо. Це стало засобом отримання неправомірних конкурентних переваг та обмеження доступу на ринок інших виробників. Це питання було врегульоване Законом України „Про внесення змін до Закону України „Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 16 червня 1999р. [3].

Важливо розглянути ще одну сферу, де стикаються інтереси промислових виробників та кінцевих споживачів – це торгівля. Саме в даній сфері завжди спостерігалась найбільша кількість порушень конкурентного законодавства, причому суб'єктами - порушниками виступають як промислові підприємства-виробники так і торговельні посередники. В даному випадку основним інтересом виробників є збільшення обсягу реалізації продукції (що досягається через відповідний рівень цін, якість товару та репутацію виробника). З першого погляду все виглядає досить логічно: інтереси виробника і споживача або збігаються або є взаємодоповнючими, а оптимальний рівень ціни встановлюється внаслідок дії ринкового механізму. Але на практиці так не відбувається. Завжди знаходяться недобросовісні товаровиробники або торговельні посередники.

Якщо розглядати вплив недобросовісної конкуренції в аспекті її впливу на кінцевого споживача, то ситуація в даному випадку є неоднозначною.

Можна виділити два типових типи недобросовісної конкуренції в даному аспекті:

1. Коли ущемляються інтереси як товаровиробника так і кінцевого споживача.
2. Коли ущемленими виявляються лише інтереси товаровиробника, а інтереси кінцевого споживача навпаки задовольняються.

До першої групи відноситься близько 70-80% порушень конкурентного законодавства. В першу чергу це виробництво контрафактної продукції під чужою торговельною маркою, дискредитація конкурента, недобросовісна реклама (в певній мірі) та інші.

Але більш складною, в першу чергу в плані боротьби з нею, є друга категорія порушень. До неї в першу чергу відносяться порушення прав інтелектуальної власності на продукцію творчого та інтелектуального характеру.

За даними IFPI (Міжнародний альянс інтелектуальної власності), Україна лідирує у Європі за рівнем піратства з показником близько 95% обсягу ринку.

По-перше, все, що робиться для захисту інтересів суб'єктів господарювання в кінцевому випадку переслідує мету розвитку та ефективного функціонування економіки, а ефективне функціонування економіки в будь-якому випадку позитивним чином відіб'ється на кінцевому споживачі.

По-друге, існування здорової конкуренції є не лише в інтересах суб'єктів господарювання, оскільки сама суть конкуренції (добросовісної звичайно) полягає в тому, щоб завоювати прихильність споживача шляхом якнайповнішого задоволення його потреб по взаємовигідній ціні.

В масштабі міжнародних економічних зв'язків України вплив захисту інтересів суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції можна розглядати з двох точок зору:

1. З точки зору захисту вітчизняного ринку від недобросовісної конкуренції з боку закордонних товаровиробників.

2. З точки зору політико-економічних відносин.

Досить відчутним чинником, що негативно позначається на розвитку економіки є недобросовісна конкуренція з боку закордонних товаровиробників. В першу чергу це стосується так званого „сірого” імпорту. В значній частині випадків дані товари маркуються відомими в Україні торговими марками, досить часто це марки, відомі ще з часів СРСР, зокрема така практика поширена в галузі автозапчастин. За різними оцінками від 20 до 50 % автозапчастин до вітчизняних та російських авто, що реалізуються в Україні вироблені в Китаї та інших країнах, але несуть позначення машинобудівних заводів України та СНД. Крім того останнім часом зустрічаються випадки дискредитації вітчизняних товаровиробників західними конкурентами, що мають високі фінансові можливості і нерідко можуть лобювати свої інтереси в уряді. Також наявність недобросовісної конкуренції негативно позначається на політико-економічних стосунках України з іншими країнами, і в першу чергу, з США та Європейським Співтовариством.

Останнім часом вітчизняні законодавці проробили значну кількість роботи по вдосконаленню українського законодавства. Була прийнята ціла низка законодавчих актів, які прямо чи опосередковано покликані захищати добросовісну конкуренцію в економічному просторі України. Але, на жаль, на даний час в законодавстві залишається достатньо велика кількість білих плям.

Список використаних джерел:

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. — М., 1999. — С.172.
2. Андрощук Г. Про юридичну дійсність у національному праві міжнародних договорів з охорони промислової власності // Предпринимательство, хазяйство, право. – 2000. -№ 9. –С. 38-40.
3. Андрощук Г., Крайнев П., Кавасс И. Право интеллектуальной собственности: торговые аспекты. – К., 2000.

Невара З.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВИЙ СТАН ЮРИДИЧНОЇ СЛУЖБИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В Україні підвищуються роль і значення правових форм і методів управління економікою, правового забезпечення виробничої діяльності, зміни законності у сфері господарювання, державної, трудової, виробничої, технологічної дисципліни на всіх рівнях і в усіх ланках економіки країни. Саме для реалізації цих завдань, щоб ефективно захистити законні права та економічні інтереси підприємств, організацій і установ створюються так звані юридичні служби.

Дослідженню проблем регулювання правового стану юридичної служби суб'єктів господарювання приділяли увагу вчені, юристи-практики І.В. Головань, А.М. Долгополов, С.Ф. Домбровський, В. Коростей, П.Д. Пилипенко, В. Титаренко, Н.М. Хуторян та інші.

Метою даної статті є визначення основних проблем правового регулювання правового стану юридичної служби суб'єктів господарювання.

Важливо зазначити, що роль юридичних служб постійно зростає, адже у процесі розбудови правової держави особливо актуальною стає законність — одностайне розуміння, суворе і неухильне виконання законів усіма органами, організаціями, посадовими особами і громадянами в усіх сферах суспільного життя. На першому місці у вирішенні завдань юридичних служб знаходяться юристи підприємств, організацій, установ, оскільки від їхньої принциповості, професіоналізму, досвіду, вміння працювати з людьми значною мірою залежить не лише діяльність конкретного підприємства або кількох підприємств, організацій та установ, а й зміцнення законності в економіці загалом.

Відомо, що ефективність юридичних служб залежить не лише від особистих якостей їх працівників, а й від належного законодавчого забезпечення. І от у зв'язку з цим виникає велика кількість проблем.

В діяльності суб'єктів господарювання, органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування локальні нормативно-правові акти (колективні договори, правила внутрішнього трудового розпорядку, положення про структурні підрозділи, положення про преміювання тощо) приймаються для розв'язання тих або інших питань регулювання суспільних відносин у сфері виробничо-господарської, фінансової діяльності, відносин у сфері праці, якщо в законодавстві не передбачено прямого регулювання, або коли із закону випливає, що має бути проведена конкретизація відповідних положень на підприємстві, організації, установі [3].

У зв'язку з тим, що у галузях народного господарства України функціонують суб'єкти господарювання різних форм власності та організаційно-правових форм, значна кількість малих та середніх підприємств, на сьогодні проблемним є питання укладання (приймання) локальних нормативно-правових актів саме у приватних, малих та середніх суб'єктів господарювання. Відсутність зазначених вище локальних нормативно-правових актів, а також посадових інструкцій, правил з техніки безпеки та інших призводить до складностей у розгляді справ у судах.

У своїй роботі юридичні служби керуються Конституцією і законами України, постановами Верховної Ради України, указами і розпорядженнями Президента України, декретами, постановами і розпорядженнями уряду України та іншими нормативними актами. Правові і організаційні основи ефективної діяльності юридичної служби щодо забезпечення законності в роботі міністерства, іншого органу виконавчої влади, запобігання порушенням прав і законних інтересів підприємства, установи, організації, закріплені в Загальному положенні про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2008 року № 1040 [2].

Але найбільшою проблемою сьогодення є те, що ще багато напрямків діяльності юридичних служб повністю або частково врегульовуються законодавчими актами колишнього Союзу, особливо щодо постачання продукції, товарів народного споживання, підрядів на капітальне будівництво.

Юридична служба підприємств, організацій і установ повинна надійно забезпечувати захист власності підприємства, гарантувати дотримання інтересів адміністрації та працівників. Головним обов'язком і професійним обов'язком кожного юрисконсульта, на якому підприємстві він би не працював, є забезпечувати дотримання закону. Сьогодні щороку оновлюється величезний масив нормативно-правової бази, і юристу необхідно стежити за змінами в законодавстві, шукати нові форми і методи роботи.

На відміну від інших служб та підрозділів юридична служба в цілому на підприємстві, організації чи в установі, виконуючи специфічні функції, використовує тільки їй властиві форми та методи б діяльності: проведення правової експертизи нормативних актів підприємства та його підрозділів, контроль за виконанням норм права, зміцнення законності та правопорядку у сфері господарської діяльності та взаємовідносин, пропаганда правових знань. Крім того, юридична служба здійснює загальне керівництво та організацію правової роботи на підприємстві за допомогою правових методів, забезпечує умови для зміцнення законності в господарській діяльності, розробки та прийняття управлінських рішень, посилення державної, планової та трудової дисципліни. Маючи професійні знання та практику, співробітники юридичної служби впливають на правову роботу інших підрозділів, сприяють підвищенню рівня правової культури господарських керівників, спеціалістів та посадових осіб [1].

Що стосується поняття юридичної служби, то з приводу цього існує багато різних підходів щодо його визначення. Вчені висувають різноманітні погляди, засновані на законодавстві України. Найбільш поширеним слід вважати наступне, що юридична служба - підрозділ підприємства, організації, установи, компанії, яка курує юридичної, правової стороною випуску документів, укладення договорів, регулювання економічних відносин, пред'явлення претензій, збудження позовів, складання положень. Така служба юридично обґрунтовує і контролює юридичну правомочність, грамотність дій, пов'язаних як з відносинами даної організації з іншими організаціями, так і всередині самої організації.

Відповідно до Загального положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2008 року № 1040, юридична служба органу виконавчої влади, підприємства утворюється як самостійний структурний підрозділ, вид якого залежить від обсягу та складності правової роботи (департамент, управління, сектор) [2].

До обов'язків юридичної служби організацій, установ вчені відносять:

- перевірку відповідності вимогам законодавства представлених на підпис керівнику підприємства, організації, установи проектів наказів, інструкцій положень та інших документів правового характеру, а також візує їх;
- здійснення контролю за відповідністю вимог законодавства наказів та інших актів, виданих керівниками структурних підрозділів підприємства, організації, установи, і вжиття заходів до зміни або скасування актів, виданих з порушенням чинного законодавства;
- підготовка спільно з іншими підрозділами пропозицій про зміну діючих або скасування фактично втрачених чинність, наказів та інших нормативних актів, виданих на підприємстві, організації, установі;
- участь у підготовці та укладанні колективних договорів, а також у розробці та здійсненні заходів щодо зміцнення трудової дисципліни на підприємстві, в організації, установі;
- організація спільно з іншими підрозділами роботи щодо укладення господарських договорів на підприємстві, в організації, установі, участь у підготовці зазначених договорів та візування їх;
- організація та проведення претензійної роботи; здійснення методичного керівництва цієї роботи, якщо вона ведеться іншими підрозділами підприємства;
- участь у розгляді питань про перебування на балансі підприємства дебіторської і кредиторської заборгованості та вжиття спільно з іншими підрозділами заходів щодо ліквідації цієї заборгованості;
- здійснення контролю за дотриманням на підприємстві, в організації установі встановленого чинним законодавством порядку приймання продукції товарів за кількістю і якістю;
- представлення у встановленому порядку інтересів підприємства в суді, арбітражі, а також в інших органах при розгляді правових питань та ін [2].

По результатам багатьох досліджень можна зробити наступні висновки щодо питань організації та діяльності юридичної служби: 1) у даний час цілі, завдання, функції, права та обов'язки юридичної служби повинні бути зафіксовані в законодавчих актах, що створило б можливість більш успішно здійснювати правову роботу на підприємстві. Необхідно прийняття спеціального Закону про юридичну службу замість застарілого Загального положення про юридичний відділ. У новому Законі слід більш детально визначити правовий статус юридичної служби стосовно до нових економічних умов. 2) для того, щоб про компетенцію юридичної служби були обізнані не тільки юридичні працівники, а й керівники підприємств, інші посадові особи, текст Положення про юридичний відділ даного підприємства необхідно розмножити і вручити відповідним посадовим особам і всім структурним підрозділам цього підприємства. 3) необхідно правильно визначити потрібну кількість

працівників юридичної служби. Чисельність персоналу юридичної служби залежить від наступних факторів: а) обсяг діяльності організації, виражений у річних показниках (вартість виробленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг). Тобто є пряма залежність між обсягом виробничої діяльності та масштабами правової роботи; б) чисельність робітників і службовців в організації. Природно, що зі збільшенням числа працюючих на підприємстві зростає необхідність в консультуванні, хоча б з питань організації праці, заробітної плати, охорони праці; в) наявність або відсутність підпорядкованих підприємств або установ, наявність або відсутність в їх апараті юридичної служби.

Список використаних джерел:

1. Щербачова Л.В., Іванов В.П., Миронов А.Л. «Юридична служба в державних органах і на підприємстві» - М: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 255 с.
2. Про затвердження Загального положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2008 року № 1040.
3. Горевий В.І. «Організація юридичної служби на підприємстві». Навчальний посібник. Суми: Вид-во Університетська книга, 2008.-319с.

Никитина А.
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР ЯК ДЖЕРЕЛО ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Цивільне право, як і усі галузі права має свої джерела усі вони розрізняються різними чинниками (правовою силою, предметом регулювання) та іншими. Україна зараз перебуває у процесі інтеграції до Європейського простору і це не може не відзначитись саме на значенні міжнародних договорів в правовій системі, та їх правовій силі. Багато уваги наша держава уділяє саме приведенню національного та законодавства у відповідність з міжнародними стандартами. Не виключенням є і Цивільне право.

У цивільному кодексі в ст.10 зазначено, що чинний міжнародний договір, який регулює цивільні відносини, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, є частиною національного цивільного законодавства України, також у ч.2 цієї ж статті виділено: «якщо у чинному міжнародному договорі України, укладеному у встановленому законом порядку, містяться інші правила, ніж ті, що встановлені відповідним актом цивільного законодавства, застосовуються правила відповідного міжнародного договору України» [1]. Реалізація цієї норми ЦК має особливості залежно від часу набрання чинності відповідно міжнародного договору та акту національного цивільного законодавства. Якщо міжнародний договір укладено раніше, то акт цивільного законодавства не набирає чинності взагалі, не застосовується або повинен бути скасований. Якщо міжнародний договір набрав чинності раніше, ніж акт цивільного законодавства, останній втрачає чинність з моменту набрання чинності міжнародного договору.

Міжнародні договори можуть поширюватись лише на відносини з участю осіб, що є громадянами або юридичними особами відповідних різних договірних сторін. При цьому міжнародні договори застосовуються до цивільних правовідносин безпосередньо. Наприклад, Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 року (Віденська конвенція) підлягає безпосередньому застосуванню як джерела українського права згідно зі сферою її дії (тобто, до договорів міжнародної купівлі-продаж). У ст. 1 цієї Конвенції вказано, що ця Конвенція застосовується до договорів міжнародної купівлі-продажу товарів між сторонами, комерційні підприємства яких перебувають у різних державах: коли ці держави є Договірними державами, або коли згідно з нормами міжнародного приватного права застосовано право Договірної держави.

З точки зору вчення про джерела цивільного права, визнання Україною різноманітних міжнародних актів, участь у конвенціях виглядає сприятливим підґрунтям наукових досліджень, оскільки, окрім судового прецеденту та правового звичаю, до традиційного кола джерел права включається і нормативний договір, яким, власне, і є переважна більшість цих міжнародно-правових документів. Залишилось тільки визначитись: є ці конвенції лише актами міжнародного права чи допустимо розглядати їх і як джерела права цивільного, тобто внутрішньодержавного.

Наукова полеміка з вирішення цієї проблеми мала свого часу значну актуальність і частково зберігає і по нині велике коло невирішених питань, але очевидно, що положення ст. 9 Конституції України певним чином підсумувало спір прихильників дуалізму або монізму національної та міжнародної системи законодавства [2].

Україна уклала багато міжнародних договорів ось деякі з них:

1. Конвенція про згоду на вступ до шлюбу, про шлюбний вік та реєстрацію шлюбу (Нью-Йорк, 10 грудня 1962 року);
2. Конвенція про колізії законів, що стосуються форми заповітних розпоряджень ООН; Статус, Міжнародний документ від 13 березня 2003 року;

3. Конвенція, що передбачає єдиний закон про форму міжнародного заповіту (Вашингтон, 26 жовтня 1973 року);

4. Конвенція про запровадження системи реєстрації заповітів, від 10 липня 2010 року;

5. Конвенція про колізії законів, які стосуються форми заповітів, від 05 жовтня 1961 року.

Резюмуючи слід зазначити, що міжнародні договори у відповідності до Конституції України є частиною національного законодавства, а відповідно їй потребують виконання. Більшість міжнародних договорів мають обов'язковий припис для конкретних правовідносин. Не дивлячись на усі суперечки вчених, наша законодавча влада у самому Цивільному кодексі прописала про важливість та пріоритетність норм міжнародних договорів у ст. 10. До того ж Україна розвивається та за основу бере досвід інших країн, а саме міжнародний договір рекомендує вибір поведінки у тій чи іншій ситуації.

Список використаних джерел:

1. Цивільний Кодекс: Науково-практичний коментар. – Х.: Одисей, 2007. -1200 с. «Право України». - 2001. - №2;

2. Конституція України (з офіційними тлумаченнями Конституційного суду України), прийнята 28 червня 1996 року. - Х. : інформаційно-правовий центр «Ксилон», 2006. - 380 с.

Новотоцьких А., Яремчук О.
факультет «Правознавства», курс ІІ
Академія митної служби України

ПРОБЛЕМА ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Останнім часом стала особливо актуальною проблема прав людини, вченими переосмислюються традиційні ідеї та поняття, вводяться нові. Але істотною в усіх галузях права залишається проблема зловживання правом. Не минула вона і цивільного. Одним із принципів цієї галузі є принцип соціальної доцільності, тому права, що здійснюються всупереч їх призначенню, а отже є предметом зловживання, не підлягають правовому захисту.

Актуальність теми зумовлена практичною значущістю, різнобічністю думок дослідників щодо сутності даного питання, а також недостатньою його опрацьованістю.

У юридичній науці проблему зловживання правом вивчали вчені В.Смельянов, О.Малиновський, Т.Яценко, С.Зайцева, О.Поротікова, С.Братусь, М.Агарков та інші. Але ними не визначено єдиної точки зору з цього питання.

Склалося дві основні думки щодо зловживання правом: одні автори вважаються, що той, хто користується своїм правом, нікому не заподіє шкоди, а дії, що справді заподіюють шкоду, знаходяться поза межами здійснення самого суб'єктивного права (М.Агарков, В.Рясенцев), але переважна більшість вчених вважає, що саме, спираючись на суб'єктивне право, особа може діяти так, що заподіє шкоду іншій особі. М.Бару вважає, що «зловживання правом» означає такі відносини, що існують у дійсності, де уповноважений суб'єкт допускає недозволене використання свого права, але при цьому ззовні завжди спирається на своє суб'єктивне право [2].

Думку М.Бару не поділяє С.Братусь, зазначаючи, що така позиція суперечить природі форми змісту права, а це призводить до безпідставного розширення дискреційних повноважень суддів, порушення законності, отже, відступ у використанні права від його соціального призначення - це відступ від закону з усіма його наслідками і його не слід кваліфікувати як зловживання [3].

Виокремлюють такі ознаки зловживання правом: спирається на суб'єктивне право, тому має вольовий характер; заподіє шкоду суспільним або державним інтересам, тобто форми його реалізації виходять за рамки, встановлені законом; суперечить не стільки закону, скільки правам та інтересам іншої особи.

Сутнісною ознакою зловживання правом виступає наявність предмету зловживання, тобто самого суб'єктивного права. Предмет зловживання виступає знаряддям при використанні якого настають відповідні правові наслідки, такі як порушення інтересів інших осіб, використання права всупереч призначенню тощо. Якщо особою здійснюються дії, що не засновані на суб'єктивному праві, про зловживання правом не говорять.

Також зловживання правом нерозривно пов'язане із здійсненням права. Якщо суб'єкт ніяким чином не здійснює належне йому суб'єктивне право, тобто не вчиняє жодних дій по використанню тих можливостей, що в цьому праві закладені, то ні про яке зловживання цим правом не може бути й мови. Будь-яке суб'єктивне право має певні межі можливої поведінки. Отже, другою істотною загальною ознакою зловживань є здійснення законного суб'єктивного права.

Враховуючи такі ознаки, можна зробити висновок, що порушення меж призначення суб'єктивного права можна виявити лише за фактичними результатами діяння, за ознакою заподіяння шкоди.

Т. Полянський, як і ряд інших вчених, пропонує визначати шкоду, завдану зловживанням правом, виходячи із співвідношення (порівняння) шкоди, завданої охоронюваним правом благом, та вигоди, отриманої особою внаслідок використання свого права. Якщо завдана шкода (майнова, моральна) є набагато більшою, ніж

вигода (користь), здобута внаслідок правомірного здійснення особою свого права, то за наявності інших відповідних ознак, таке діяння буде вважатися зловживанням [5].

Деякі дослідники інколи виділяють вину як обов'язкову ознаку зловживання правом, але вирішення цього питання залежить щонайменше від трьох аспектів. По-перше, це етимологія слова «зловживання», яке можна розуміти або як «використання предмету зловживання на зло», тобто зі злими намірами (суб'єктивний критерій) і зловживання стає можливим лише з прямим чи непрямим умислом або як «використання предмету зловживання що спричинило зло» (об'єктивний критерій) і зловживання може отримати як форму умислу так і необережності. По-друге, це вид правових відносин, що належить до певної галузі, підгалузі, інститутів тощо, оскільки кожен з них наділяється своєрідним юридичним інструментарієм. По-третє, це метод правового регулювання, що застосовується в конкретних правовідносинах і обумовлює юридичну природу предмету зловживання. Питання щодо форми вини при зловживанні правом потребує окремого дослідження.

Досліджуючи питання зловживання правом не можна не врахувати міжнародну практику, Європейський Суд з прав людини визначає сутнісними ознаками зловживання правом такі:

зловживання може проявлятися в усвідомлених вольових вчинках чи систематичній діяльності, що формально спирається на положення закону;

такі вчинки та діяльність переслідують іншу мету, ніж та, що передбачена відповідною нормою;

зазначені вчинки та діяльність порушуватимуть (або становитимуть реальну загрозу порушення) законним правам і свободам, що проявлятиметься (або матиме на меті) у їхньому обмеженні чи скасуванні, зокрема через знищення ідеалів та цінностей демократії (демократичного суспільства) [4].

Класифікувати зловживання правом можна на різних підставах. Відповідно до ч. 3 ст. 13 ЦК України розрізняються зловживання правом, яке полягає в діях особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі або шикана), а також зловживання правом в інших формах [1]. В залежності від підгалузі цивільного права, яким зловживає особа, можна розрізнити зловживання речовими правами (здійснення власником змін в належній йому квартирі, що спричинили порушення прав власників інших квартир багатоквартирного житлового будинку), зобов'язальними правами (вчинення обдарованим під час використання речі, отриманої за договором дарування, що становить історичну, наукову, культурну цінність, дій, в результаті яких ця річ може бути знищена або істотно пошкоджена), спадковими правами (вчинення особою умисних дій, спрямованих на перешкоду спадкодавцеві скласти заповіт, внести до нього зміни або скасувати заповіт, і сприяння цим виникнення права на спадкування у неї самої), особистими немайновими правами (вчинення релігійних або національних обрядів, внаслідок яких завдається шкода життю та здоров'ю інших осіб), правами, що виникають у сфері інтелектуальної власності (опублікування твору, внаслідок чого порушено права інших людей на таємницю їх особистого і сімейного життя)[6].

Вченими пропонуються такі заходи уникнення зловживання правом

доповнити концепцію прав людини поняттям «природні обов'язки людини»;

з допомогою науки розкривати у законах природного права не лише те, що вони надають правову свободу людині, а й те, що вони покладають на неї правові обов'язки;

формувати правову культуру громадян як єдність правової свободи і правових обов'язків людини, не обмежуючись розвитком законодавства, яке є лише інструментом забезпечення прав людини що використовується залежно від правової культури громадян.

Проаналізувавши різні дані ми дійшли висновку, що зловживання правом – це цивільне правопорушення, що здійснюється уповноваженою особою при здійсненні свого права, пов'язаного з використанням недозволених засобів його реалізації, але у межах звичайного типу поведінки, яке визначається змістом цього права.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України № 435 – IV від 16.01.2003 р. / Відомості Верховної Ради України. – 2003, № 40–44. – Ст. 13
2. Бару М.И. О ст. 1 Гражданского кодекса /М.И.Бару//Советское государство и право. – 1958. - №12. – С.117-118
3. БратусьС.Н. О пределах осуществления гражданских прав/С.Н.Братусь//Правоведение.-1967. - №3. - С.79-86.
4. Полянський Т. Зловживання правом в інтерпретації Європейського Суду з прав людини// Вісник Львів. УН-ТУ. – 2010. - №50. – С.32-38
5. Рубашенко М. Зловживання правом як загальноправова категорія: допустимість, сутність, кваліфікація/юридичний журнал. – 2010. - №4. – С.10-12
6. Харитонов Є. О., Харитонova О. I., Старцев О. В. Цивільне право України: Підручник. – Вид. 3, перероб. і доп. – К.: Істина, 2011. – 808 с.

Онищенко Х.
студентка 4 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ПРАВО ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Географическое указание происхождения товара - любое словесное или изображающее (графическое) обозначение, что прямо опосредствовано ли указывает на географическое место происхождения товара, какой имеет определенные качества, репутацию или другие характеристики, в основном предопределены характерными для данного географического места естественными условиями или человеческим фактором или сочетанием этих естественных условий и человеческого фактора.

К коммерческой тайне относится информация, которая является секретной в том понимании, что она в целом или в определенной форме и совокупности составляющих является неизвестной и не легкодоступной для лиц, которые обычно имеют дело с видом информации, к которой она принадлежит, в связи с чем имеет коммерческую ценность и была предметом адекватных существующим обстоятельствам мер по сохранению ее секретности, предпринятых лицом, которое законно контролирует эту информацию. Важно различать понятия «коммерческая информация» и «ноу-хау». Ноу-хау — это совокупность знаний, опыта, навыков и умений, которые приносят их владельцу определенную выгоду, тогда как содержанием коммерческой тайны является информация. Причем информация, которая составляет коммерческую тайну, отделима от личности и может передаваться от одного лица другому в неизменном виде. В то время как знания, опыт, навыки и умения, которые составляют содержание ноу-хау, неотделимы от носителя и их передача в неизменном виде практически невозможна. Органы государственной власти и их должностные лица обязаны сохранять конфиденциальность сведений, составляющих коммерческую тайну, которая стала им известна в силу исполнения властных полномочий. Срок действия права интеллектуальной собственности на коммерческую тайну определяется сроком существования совокупности ее признаков (секретности, коммерческой ценности).

Согласно ст. 155 Хозяйственного кодекса Украины объектами права интеллектуальной собственности в сфере хозяйственных отношений признаются (помимо выше перечисленных): изобретения и полезные модели; промышленные образцы; сорта растений и породы животных; коммерческая тайна и прочее, то есть список не является исчерпывающим. Так, например, он не содержит рационализаторского предложения, однако, анализируя законодательство, можно отметить, что оно и не может быть применено где-либо вне стен предприятия по своей природе. Рационализаторским считается признанное юридическим лицом предложение, которое содержит технологическое (техническое) или организаторское решение в любой сфере деятельности. Признание предложения рационализаторским, а также его авторства и даты подачи подтверждаются свидетельством, выданным предприятием, учреждением или организацией. Субъектами права интеллектуальной собственности на рационализаторское предложение, являются автор и юридическое лицо, которому такое предложение было подано. При этом, автор, как правило (но не обязательно), является сотрудником такого юридического лица. Автор рационализаторского предложения имеет право на добросовестное поощрение от юридического лица, которому такое предложение было подано. Как правило, речь идет о вознаграждении, размер которого устанавливается договором между автором и предприятием. Юридическое лицо, признавшее предложение рационализаторским, имеет право на его использование в полном объеме. Признание предложения рационализаторским может быть выражено в соответствующем решении компетентного органа или должностного лица и оформлено выданным автору свидетельством.

В современных рыночных условиях объект интеллектуальной собственности все чаще выступает как товар. Товар - это продукт труда, изготовленный для продажи. Этот продукт становится товаром, если на него определена цена. Согласно Закону Украины "Об оценке имущества, имущественных прав и профессиональной оценочной деятельности в Украине" могут оцениваться "нематериальные активы, в том числе объекты права интеллектуальной собственности". Таким образом, имущественные права на объекты интеллектуальной собственности имеют признаки товара, так как они являются продуктом труда и могут иметь цену.

Как товар все чаще выступают объекты не только смежных прав, некоторые объекты авторского права, реализующиеся через имущественные права их обладателя, но и объекты патентного права. То есть изобретение, полезная модель и промышленный образец. Для получения патента (охранного документа) изобретатель, собственник данных объектов должен пройти процедуры, обозначенные в Законах Украины «Об охране прав на изобретения и полезные модели» и «Об охране прав на промышленные образцы». Не только правообладатель, но и сами объекты должны соответствовать условиям, указанным в Законах. Особенностью здесь с точки зрения хозяйственного права является лишь краткая, сжатая статья о правомочиях субъекта предпринимательской деятельности по отношению к объектам патентного права.

Согласно ст. 55, ч. 2 субъектами хозяйствования признаются хозяйственные организации (юридические лица), граждане Украины, иностранцы и лица без гражданства, осуществляющие хозяйственную деятельность и зарегистрированные в соответствии с законом в качестве предпринимателей.

Однако, беря во внимание частую ссылку Хозяйственного кодекса в сфере объектов права интеллектуальной собственности к Гражданскому кодексу в главе об использовании этих прав субъектами хозяйствования, следует заметить, что, согласно ст. 421 ГКУ: субъектами права интеллектуальной собственности являются: создатель (создатели) объекта права интеллектуальной собственности (автор, исполнитель, изобретатель и т. п.) и другие лица, которым принадлежат личные неимущественные и (или) имущественные права интеллектуальной собственности в соответствии с настоящим Кодексом, другим законом либо договором.

Список используемых источников:

1. Хозяйственный кодекс Украины от 16.01.2003 № 436 - IV // Ведомости Верховной Рады № 18, № 19-20, №21-22
2. Об охране прав на указание происхождения товаров: Закону Украины "Об охране прав на указание происхождения товаров" № 752 - XIV от 16.06.1999
3. Об охране прав на изобретения и полезные модели : Закон Украины "Об охране прав на изобретения и полезные модели" от 15.12.1993 № 3687 - XII // Ведомости Верховной Рады № 7
4. Об охране прав на промышленные образцы: Закон Украины "Об охране прав на промышленные образцы" от 15.12.1993 № 3688 - XII //Ведомости Верховной Рады № 7.
5. Об охране прав на знаки для товаров и услуг: Закон Украины "Об охране прав на знаки для товаров и услуг" " від 15.12.1993 № 3689 - XII //Ведомости Верховной Рады № 7.
6. Гражданский кодекс Украины Закон Украины 16.01.2003 № 435 - IV // Ведомости Верховной Рады № 40-44
7. Особенности права интеллектуальной собственности как товара: – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://mir-ekspertiz.info/osobennosti-prava-intellektualnoj-sobstvennosti-kak-tovara/>
8. Виды права интеллектуальной собственности в Украине: – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.prostopravo.com.ua/prava_biznesa/intellektualnaya_sobstvennost/stati/vidy_prava_intellektualnoy_sobstvennosti_v_ukraine_chast_2
9. Патентный поверенный. Управление интеллектуальной собственностью. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.tm24.com.ua/ru/details/page_161/

Онопенко С.О.
Юридичний факультет, другий курс
Академія митної служби України

РЕФОРМУВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА РОСІЙСЬКИЙ ПРИКЛАД

Бажання України розвиватись, в дусі правової держави не можливе без вивчення багатого досвіду право- та державотворення інших країн, особливо тих, що складають найкращі світові зразки "правового мистецтва".

Вивчення багатого досвіду науки порівняльного правознавства та застосування його фундаментальних положень може стати для України варіантом подолання усіх негативних явищ на шляху формування громадянського суспільства. Але перед тим, як заглиблюватись у правові досягнення зарубіжних країн, ми повинні дати відповідь на питання: а яку сферу (рівень) правових знань нам слід найбільш ретельно вивчати? Право, як таке, включає в себе три рівня: математику права, філософію права, політику права. Розглядаючи питання реформування законодавства, найбільш складним рівнем, є рівень політики права, який повинен бути спрямований на вибір тієї моделі права, яка найбільш: повно відповідає політичним, економічним та соціальним реаліям, а також визначення її структури, елементів та етапів впровадження. І якраз цей рівень повинен бути предметом найбільш детального вивчення, оскільки дає можливість піяти динаміку розвитку правової системи та вектори її розвитку.

Підтримуючи думки сучасних правознавців, потрібно сказати, що однією з основних перешкод розвитку українського права є те, що у нас фактично немає жодного нормативно-правового акту, який би закріплював загальні засади розвитку вітчизняного права. Прийняття нормативно-правових актів здійснюється хаотично та переважно неякісно. Навіть на найбільш елементарному рівні не існує чіткого порядку планування та здійснення нормотворчої діяльності. Безперечно, цьому сприяє відсутність низки фундаментальних актів, що давали б формулювання принципів та процедур нормотворення в Україні.

Ми повинні усвідомлювати те, що формування правової політики в Україні не повинно бути обмеженим наведенням порядку у нормотворчій діяльності. Будучи повноцінним учасником світових процесів, ми, безперечно, не повинні залишатись осторонь світового розвитку, у тому числі і в сфері правової політики. Саме для України це питання є актуальним, як ні для жодної іншої держави. Це пояснюється тим, що територія розміщення нашої держави це "кордон" між такими "мегаімперіями", як називає їх Стефанчук Р.О., — Росією та Європою, — які різні за своїми світоглядами культури, Україна вимушена враховувати інтереси та політичні

настрої кожної з них. Маючи бажання інтеграції в Європу, Україна в той же час має багатовікову прив'язку до правової системи російського та радянського періоду. І тому нам потрібно формувати свою правову політику із врахуванням нашого пострадянського минулого та проєвропейського майбутнього. При цьому, ми повинні зрозуміти, що дані системи не є взаємовиключаючими.

Аналізуючи вище сказане, перед Україною постає питання «Quo Vadis»? Для цього необхідно провести аналіз діяльності обох сторін у галузі реформування цивільного законодавства.

Україна намагається адаптувати своє законодавство до європейського. Для цієї мети створено низку загальнодержавних концепцій, програм, проведено безліч різних самітів. Україна сьогодні повинна все глибше вникати у питання правової політики Європейського Союзу (далі ЄС) та приймати у її формуванні якнайактивнішу участь. Звідси необхідно звернути увагу на процеси, які тривають на небосхилі правової політики ЄС в сфері приватного права.

Про необхідність уніфікації приватноправових систем у Європі говорять вже давно, але процес цей іде повільно, проте планомірно. Так, у 1982 році була створена Комісія з питань Європейського договірної права, яку очолив відомий професор Оле Ландо. Основним завданням цієї комісії було створення "Принципів європейського договірної права".

Натомість процеси щодо зближення правових систем країн ЄС йшли далі. Європейський парламент своєю резолюцією від 26 травня 1989 р. та повторно резолюцією від 6 травня 1994 р. (ОФ С 205 (25.7.1994)) закликав юридичну академічну спільноту до створення Європейського кодексу приватного права. Тому і була створена спеціальна Група щодо вивчення Європейського цивільного кодексу. Однак на цих основних дослідженнях діяльність ЄС в сфері правової політики не обмежується.

Досвід даних кодифікаційних робіт, безперечно, повинен бути врахована, в тому числі і при розробці власної правової політики в Україні. Адже можливість вивчення вказаних процесів дасть змогу підготувати нову методологічну базу для зміни основних засад формування українського цивільного законодавства, буде сприяти його мобільності до потреб сучасності в контексті входження України до європейського простору. Крім цього, вивчення вказаної кодифікаційної роботи дасть можливість більш глибоко уявити, як цивільне законодавство європейських країн, так і межі його уніфікації та зближення.

Що стосується Російських партнерів, то тут слід відмітити, що велику роль при її формуванні та втіленні відіграють якраз наукові кола. При цьому участь науковців у цьому процесі не обмежується лише написанням юридичної літератури, а має включення до політичних процесів. Прикладом цього може бути безпосереднього впливу юридичної науки на правову політику є створення Указом Президента Російської Федерації (далі РФ) від 5 жовтня 1999 р. № 1338 Ради при Президентові РФ з кодифікації та вдосконалення цивільного законодавства, до якої увійшли провідні науковці та практики в сфері приватного права РФ.

На сьогодні можна сказати, що Росія вступила в нову еру формування власної правової політики в сфері приватного права. Так, відповідно до Указу Президента РФ "Про вдосконалення Цивільного кодексу Російської Федерації" від 18 липня 2008 р. № 1108 на Раду при Президенті Російської Федерації по кодифікації й удосконалюванню цивільного законодавства та Дослідному центру приватного права при Президентові Російської Федерації до 1 червня 2009 р. розробити концепцію розвитку цивільного законодавства Російської Федерації, а також пропозиції щодо заходів для її реалізації, передбачивши підготовку в 2009-2010 рр. проєктів федеральних законів про внесення змін у Цивільний кодекс Російської Федерації. Крім цього представлена значна кількість концепцій, які були поміщені в єдину Концепцію розвитку цивільного законодавства РФ.

Виходячи з цього напрашується висновок, що Росія також здійснює активні кроки на шляху формування системи класичного приватного права, яка б відповідала кращим зразкам світових надбань романо-германської правової системи.

Тому, на мою думку, реформування цивільного законодавства України буде більш ефективним, якщо правильно використати досвід, що набули наші західні та східні партнери та довести українську цивілістику до світових стандартів, бо тільки об'єднавши свої зусилля незалежно від поглядів ми зможемо привести наше приватноправове законодавство до вищого рівня. І тоді, і тільки тоді ми зможемо побудувати правову державу та сформувати громадянське суспільство.

Список використаних джерел:

1. Стефанчук Р. О. «Шляхи реформування цивільного законодавства» // Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2009. — № 3, ст.43-50.
2. Principles of European Contract Law Part 1. Performance, Non-Performance and Remedies / O.Lando & H. Beale (eds). — Dordrecht, 1995.
3. Правовая политика России: теория и практика. Монография / Под ред.: Малько А. В., Матузов Н. И. — М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. — 752 с.
4. О Совете при Президенте Российской Федерации по кодификации и совершенствованию гражданского законодательства : Указ Президента Российской Федерации от 15.10.1999 г. № 1338 (в ред. от 29.10.2003 г. № 1267)//Собрание законодательства РФ.—1999. — № 41.— Ст.4904.

Орлова Н.О.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГОСПОДАРСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Світовий історичний досвід свідчить, що для подолання кризових явищ в економіці більш ефективним є об'єднання господарюючих суб'єктів у великі групи. В країнах з ринковою економікою господарські об'єднання виникають з метою об'єднання організаційних та майнових зусиль суб'єктів підприємництва для забезпечення (підвищення) активності їх діяльності, досягнення максимальної ефективності виробництва, підвищення обсягів випуску продукції, максимізації прибутку.

З розвитком ринкових відносин в Україні розвиваються форми підприємницької діяльності. Підприємницька діяльність є основою сучасної економіки України. Це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку.

Згідно зі ст. 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом.

Підприємницька діяльність в Україні може здійснюватись у двох формах: фізичними особами – підприємцями та юридичними особами. Різновидом юридичних осіб, спеціально створених для здійснення підприємницької діяльності, є господарські об'єднання.

Для того щоб успішно працювати в умовах ринкової конкуренції та реалізовувати значні фінансово-промислові проекти, підприємствам уже недостатньо функціонувати в рамках окремих розрізаних господарських товариств, і тому вони прагнуть об'єднуватися у групи підприємств за галузевим, територіальним чи іншим принципом.

У сучасних умовах в Україні з метою об'єднання капіталів, ресурсів, підвищення ефективності виробництв, збереження цілісності виробничих комплексів створюється велика кількість господарських об'єднань.

Відносини між людьми, які об'єднані в одну групу, називаються корпоративними (термін «корпорація» означає об'єднання). Ці відносини потребують особливого регулювання, оскільки річ йде про колектив осіб, а не одну персону. Корпоративні відносини мають комплексний характер і складну структуру, що відображається на їх правовій природі.

В Україні діють специфічні фактори, які спонукають підприємства до об'єднання в великі структури:

- необхідність відновлення зруйнованих виробничо-технологічних зв'язків. Традиційно виробництво високотехнологічної продукції в СРСР було сконцентровано на крупних науково-виробничих об'єднаннях (НВО), інтегруючих життєвий цикл виробу від конструкторської розробки до його обслуговування у покупця. НВО включали у свій склад науково-дослідні організації, конструкторські бюро, дослідні та серійні заводи. Руїнування цих науково-виробничих комплексів значно погіршило умови як наукових і конструкторських організацій, так і виробничих підприємств. Щоб виправити ситуацію, підприємства роблять спроби відновити об'єднання на новій основі чи створити структури, які більше підходять вимогам розвитку виробництва на сучасному етапі;

- необхідність структурної перебудови виробництва, яка неможлива без координації діяльності усіх ланок технологічного ланцюга і залучення великих фінансових ресурсів;

- лобіювання інтересів підприємств. Більш успішно це може бути зроблено не одним підприємством, а їх групою, яка має спільні інтереси.

Визначення правового статусу об'єднання має актуальне значення для розвитку економіки України. Це зумовлено особливими економічними і соціальними функціями господарчих підприємств в економічній системі.

Ступень наукової розробки проблеми правового статусу господарських об'єднань недостатній. Це турбує чималий круг учасників господарського обороту. З проблемами правового статусу господарських об'єднань юристам доводиться з кожним днем зустрічатися все частіше, а літератури, яка детально розкриває дане питання, поки недостатньо. Також на даний момент ще не сформована єдина господарча практика по застосуванню діючого законодавства по цьому питанню. Проблеми правового положення господарських об'єднань освітлювалися в наукових працях В.І. Борисової, О.М. Вінника, С.М. Грудницької, О.В. Дзери, В.М. Кібенко, В.К. Мамутова, Г.В. Пронської, Н.О. Саніахмеової, О.В. Щербини та інших. В даний час нормативна база в цій області розробляється і удосконалюється.

Для закріплення основ правового статусу об'єднань деякі правознавці пропонують ввести до Конституції України окремий розділ під назвою «Права і обов'язки підприємства», у якому необхідно приділити особливу увагу взаємним правам і обов'язкам підприємства та держави, скориставшись багатим досвідом інших країн щодо захисту прав людини, звісно, з урахуванням особливостей діяльності підприємства. Декларативність більшості положень, законів, які містять норми про правовий статус підприємств, практичну

відсутність норм прямої дії, механізмів їх реалізації, контролю і відповідальності за невиконання положень цих законодавчих актів з боку державної влади, дозволить подолати пряма дія конституційних норм, як найвища юридична сила.

Принцип верховенства права у господарських відношеннях у сучасних умовах зможе забезпечити конституційні обмеження повноважень державної влади, конституційний контроль за нормативними актами господарського та податкового права, закріплення правового статусу господарських об'єднань в Основному Законі та захист за аналогією з правами людини.

Удосконалення законодавства, посилення впливу державного регулювання на проведення економічних реформ повинно стати найважливішим засобом вирішення економічних проблем. Проте законодавство України розвивається суперечливо і непослідовно. Воно відрізняється неузгодженістю, неопрацьованістю механізму реалізації нормативно-правових актів, а також контролю за дотриманням закону.

Звідси на практиці виникають труднощі в тлумаченні, застосуванні норм права як у державних органів, так і у об'єднань, зокрема з питань про державну реєстрацію. У даному дослідженні, предметом якого є правовий статус господарчих об'єднань, здійснюється спроба, аналізуючи чинне законодавство, діючі нормативні документи, сучасну господарську практику, що склалася, познайомившись з роботами провідних юристів і іншими матеріалами, розглянути проблеми правового положення господарських об'єднань.

Під поняттям правового статусу мається на увазі сукупність юридичних прав і обов'язків юридичної особи, можливість реалізувати їх в системі господарських відносин.

Правовий статус господарчого об'єднання як юридична категорія складається із сукупності об'єктивних і суб'єктивних прав та обов'язків і є юридичною основою існування народного господарства України. Він відображає досягнутий рівень розвитку господарських відносин та відносин власності, рівень втручання держави в економіку України.

Велике значення для правового статусу має організаційна форма, в якій утворено об'єднання. Від неї залежить обсяг майнової відповідальності власника майна перед його кредиторами, склад та обсяг повноважень керівних органів, право займатися певними видами діяльності, організаційна структура об'єднання.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996р. //ВВР, 1996 №30.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18, № 1920.

Полкунова О.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З НЕГАТИВНИМИ ПРОЯВАМИ МОНОПОЛІЗМУ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ЗА УКРАЇНСЬКИМ І ЗАРУБІЖНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Монополізм — це стан економіки, за яким окремі суб'єкти господарювання можуть нав'язувати власні інтереси іншим суб'єктам господарювання та суспільству, ігноруючи при цьому їх потреби. Відносини, що виникають між монополістами та іншими учасниками ринку свідчать про нерівноправність цих суб'єктів у здійснюваній ними виробничій, комерційній та іншій діяльності, про зловживання своїм монопольним становищем з боку суб'єктів, що є економічно сильнішими, та складність здійснення діяльності на ринку на конкурентних засадах.

Негативний прояв монополізму полягає в обмеженні конкуренції з боку монополіста, який бажає неподільно панувати на ринку певного товару, диктуючи умови реалізації своїх товарів. Це призводить до зниження якості товарів, зменшення їх асортименту та підвищення цін на товари. Такі прояви монополізму небажані для споживачів і суспільства в цілому.

Боротьба з негативними монополістичними проявами є важливою запорукою зростання національної економіки. Вже близько ста років провідні держави світу вважають, що це і є основою ідеології їх економічного розвитку. Але, об'єктивні передумови для закріплення поняття «зловживання монопольним становищем» у вітчизняному законодавстві остаточно сформувалися лише на початку 90-х років минулого століття.

Першим кроком у напрямку формування конкурентних відносин в Україні, стало прийняття Закону про обмеження монополізму.

Здійснюючи господарську діяльність, і монополісти, і конкуренти прагнуть до одного - забезпечити собі найвигідніші умови виробництва та продажу товарів на тому чи іншому ринку, використовуючи при цьому насамперед позитивні риси конкуренції та монополізму. Однак деякі з учасників економічної конкуренції зловживають своїми можливостями, ігноруючи публічні інтереси та приватні інтереси окремих учасників ринкових відносин. Метою забезпечення збалансованого врахування цих інтересів у сфері економічної конкуренції відповідає державне її регулювання.

Закон України від 18 лютого 1992 року “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності”.

Закон про обмеження монополізму визначив правові засади попередження і обмеження монополізму в економіці суверенної Української держави, закріпив основи протидії недобросовісній конкуренції та контролю за додержанням норм антимонопольного законодавства. На час свого прийняття Закон про обмеження монополізму не передбачав відповідальності фізичних осіб за зловживання монополістичним становищем.

Практика застосування Закону про обмеження монополізму, зловживання монополістичним становищем на ринку визнавалась найпоширенішим порушенням вітчизняного антимонопольного законодавства.

Наступним етапом у боротьбі з негативними проявами монополізму у сфері економічної конкуренції стало прийняття Закону України від 5 квітня 1995 року “Про внесення змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення». Вказаний закон передбачав доповнення КУпАП декількома нормами про відповідальність за порушення конкурентного законодавства. Одна з цих норм (нині – ст. 166-1 КУпАП) закріпила адміністративну відповідальність керівників (розпорядників кредитів) підприємств, а також приватних підприємців за проступки, пов’язані із зловживанням монополістичним становищем.

Визначальним кроком у цьому напрямку стало прийняття 11 січня 2001 року Закону України “Про захист економічної конкуренції”, який визначив правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності.

Після прийняття Закону України “Про захист економічної конкуренції” законодавець здійснив ще одну (і останню на сьогодні) спробу охарактеризувати поняття «зловживання монополістичним становищем». У ст. 29 Господарського кодексу України (2003 рік) зміст цього поняття розкривався через визначення окремих монополістичних зловживань, а саме: 1) нав’язування таких умов договору, які ставлять контрагентів у нерівне становище, або додаткових умов, що не стосуються предмета договору, включаючи нав’язування товару, не потрібного контрагенту; 2) обмеження або припинення виробництва, а також вилучення товарів з обігу з метою створення або підтримки дефіциту на ринку чи встановлення монополістичних цін; 3) інші дії, вчинені з метою створення перешкод доступу на ринок (виходу з ринку) суб’єктів господарювання; 4) встановлення монополістично високих або дискримінаційних цін (тарифів) на свої товари, що призводить до порушення прав споживачів або обмежує права окремих споживачів; 5) встановлення монополістично низьких цін (тарифів) на свої товари, що призводить до обмеження конкуренції.

Один з таких моментів зумовлений законодавчим ототожненням понять «монополістичне становище» та «домінуюче становище», тим самим законодавець поширює обсяг поняття монополістичного становища на випадки: а) коли суб’єкт господарювання не відчуває конкуренції на ринку; б) якщо частка одного або декількох суб’єктів господарювання на ринку певного товару або послуги перевищує розмір, встановлений законом. З нашої точки зору, такий підхід певною мірою суперечить визначальним положенням економічної теорії, міжнародного та зарубіжного антимонопольного законодавства.

І зовсім не випадково окреслений підхід до співвідношення понять «домінуюче становище» та «монополістичне становище» застосовується в антимонопольному законодавстві більшості Європейських країн (Італії, Чехії, Польщі, Угорщини, Болгарії, Російської Федерації та ін.). Як правило, зарубіжні законодавці або обмежуються більш широким поняттям «домінуюче становище», або поряд із ним вживають поняття «монополістичне становище», надаючи останньому спеціальний зміст. Але в жодному нормативному акті обидва поняття не використовуються як тотожні.

Так, наприклад, згідно з п. 6 ст. 2 Закону Республіки Польща “Про протидію монополістичній практиці та захист прав споживачів” домінуюче становище має місце, якщо частка підприємця на ринку перевищує 40 %; водночас монополістичне становище визначається як випадок, коли “підприємець не стикається з конкуренцією на внутрішньому або регіональному ринках” (п. 7 ст. 2 Закону). Закон Російської Федерації “Про захист конкуренції” взагалі оперує лише одним універсальним терміном – «домінуюче становище».

Таким чином, не тільки положення економічної теорії, але й наявний зарубіжний досвід свідчать про недоцільність ототожнення понять «монополістичного» та «домінуючого» становища. Відтак у вітчизняному антимонопольному законодавстві для позначення ринкових станів, при яких певні суб’єкти господарювання отримують здатність суттєво впливати на конкурентів і споживачів, варто використовувати загальне поняття «домінуюче становище». Адже, як справедливо зауважує І.А. Шуміло, на відміну від поняття «монополістичне становище», воно не є даниною застарілим уявленням, а дійсно відповідає ознакам, передбаченим ч.7 ст.1 Закону України “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції” та не суперечить загальноєвропейській практиці”.

Список використаних джерел:

1. Господарський Кодекс України // Відомості Верховної Ради. –2003.–№ 18–22.–Ст. 144.
2. Закон України “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 21. – Ст. 296.
3. Закон України “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення” // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 15. – Ст. 103.

4. Закон України “Про захист економічної конкуренції” // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 12. – Ст. 64.
5. Федеральный закон “О защите конкуренции” // Российская газета (Федеральный выпуск). – 2006. – №4128.
6. Шуміло І.А. Відповідальність за порушення законодавства про захист конкуренції: Дис. ... к.ю.н: 12.00.04. – Харьков: Національна юридична академія ім. Я.Мудрого, 2001. – 212 с.

Поцелуйко Ю.В.
студентка І-го курсу «Магістратури»
Институт права
Донецкий университет економіки и права

ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ДОГОВОРА АРЕНДЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО И КОММУНАЛЬНОГО ИМУЩЕСТВА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Цель тезисов: определить особенность порядка заключения договора аренды государственного и коммунального имущества.

Среди различных видов договоров хозяйственные договоры занимают существенное место. Они способствуют функционированию и развитию производственных (хозяйственных) процессов в Украине, обеспечивают экономический прогресс страны [1; ст. 130]. Вопрос аренды государственного и коммунального имущества является актуальным и востребованным, своевременным и полезным.

Нормативным актом в сфере регулирования арендных правоотношений является Гражданский кодекс Украины (далее ГК Украины) [2]. Хозяйственный кодекс Украины (далее ХК Украины) [3] устанавливает специфику заключения арендных договоров между субъектами хозяйствования. Отношения аренды государственного и коммунального имущества регулируются Законом Украины «Об аренде государственного и коммунального имущества» от 10. 04. 1992 г. [4], Законом Украины от 23. 12. 1997 г. «О внесении изменений в Закон Украины «Об аренде государственного имущества»» [5], Указом ФГИ Украины от 14. 11. 2005 г. «Об утверждении перечня документов, подаваемых арендодателю для заключения договора аренды имущества, принадлежащего к государственной собственности» [6] и иными нормативными актами.

Договор считается заключенным с момента достижения сторонами согласия по всем существенным условиям в надлежащей форме. Согласно ст. 10 Закона Украины «Об аренде государственного и коммунального имущества» существенными условиями договора аренды является: объект аренды (состав и стоимость имущества с учетом ее индексации), срок, на который заключается договор аренды; арендная плата с учетом ее индексации, порядок использования амортизационных отчислений, если их начисление предусмотрено законодательством, восстановление арендованного имущества и условия его возврата, выполнение обязательств, обеспечение исполнения обязательств - неустойка (штраф, пеня), поручительство, залог, гарантия и т.д., порядок осуществления арендодателем контроля за состоянием объекта аренды, ответственность сторон, страхование арендатором взятого им в аренду имущества; обязанности сторон по обеспечению пожарной безопасности арендованного имущества. Заключенный сторонами договор аренды в части существенных условий должен соответствовать типовому договору аренды соответствующего имущества. Следует учитывать, что типовые договоры не указывают имущественную ответственность за нарушение условий договора. Для этого необходимо восполнить этот пробел. Если в договоре отсутствует имущественная ответственность, следует считать договор не действительным.

Важным существенным условием договора аренды государственного и коммунального имущества является ответственность за нарушение его основных положений. По мнению Коростея В. И., хозяйственная ответственность – это обязанность субъектов экономики понести экономическое наказание за хозяйственное правонарушение. Под ним следует понимать невыполнение в установленный срок субъектом экономики условий законов, иных нормативных актов и договоров, причинения в связи с этим убытков государству и хозяйствующему органу. Хозяйственная ответственность станет эффективной лишь в случае неотвратимой ответственности экономического наказания субъектов экономики. Сущность хозяйственно-правовой ответственности объясняется тем, что она по форме является правовой, а по содержанию – экономической. При помощи таких правовых средств, как штраф и неустойка, пеня и убытки субъекты экономики несут экономическое наказание за счет уменьшения собственных средств, имущества и доходов [7; ст. 159].

При анализе практики рассмотрения споров об аренде хозяйственным судом Донецкой области, установлено, что арендаторы несвоевременно уплачивают арендную плату. Так, судья решил спор о взыскании задолженности за просрочку арендной платы в сумме 9 355.34 грн. по договору аренды недвижимого имущества, которое принадлежит к государственной собственности и обязал ответчика удовлетворить иски требования в полном объеме [8]. В соответствии со ст. 611 ГК Украины в случае нарушения обязательств наступают последствия, установленные договором или Законом, и в том числе – уплата неустойки, которая согласовывается с ч. 1 ст. 550 ГК Украины.

Аналогичные положения закрепляются и в ст. ст. 216, 217 ХК Украины. При этом несвоевременное исполнение денежных обязательств является основанием ст. 218 ХК Украины для применения мер хозяйственно-правовой ответственности.

Часто в договорах аренды стороны применяют условия о досрочном прекращении договора в одностороннем порядке при наступлении тех или иных обстоятельств. Предусматривается весьма несовершенный механизм прекращения договора аренды. Так, зачастую стороны ограничиваются письменным уведомлением к другой стороне о наступлении таких обстоятельств и досрочном прекращении договора с момента получения (либо отправки) уведомления, невзирая на отсутствие согласия на расторжение.

Такие положения договоров аренды прямо противоречат ч. 1 и ч. 3 ст. 291 ХК Украины, согласно которым односторонний отказ от договора аренды не допускается. По требованию одной из сторон договор аренды можно досрочно расторгнуть на основаниях, предусмотренных ГК Украины, в порядке, установленном ст. 188 ХК Украины. Эта статья предусматривает, что сторона, желающая расторгнуть договор, должна обратиться с предложением об этом к другой стороне, и только в случае несогласия другой стороны либо в случае неполучения ответа на предложение в 20-дневный срок с момента получения предложения сторона может обратиться в суд для разрешения спора.

При анализе договоров аренды имеет место такая оговорка в разделе «ответственность», что ответственность за нарушение условий договоров наступает согласно законодательству. Такое положение недопустимо и оно свидетельствует о низкой квалификации юристов. На практике это приводит к тому, что судья при рассмотрении спора не имеет возможности применить к нарушителю условий договора меру хозяйственного наказания.

При заключении договоров аренды государственного и коммунального имущества следует учитывать ответственность, которая наступает за невыполнение или ненадлежащее выполнение договора. Субъекты, которые вступают в договорные отношения, должны отвечать за результаты своей хозяйственной деятельности, поскольку ответственность является средством нормализации производства и обеспечения получения доходов.

Список использованной литературы:

1. Коростей В. И. Хозяйственное право. Общая часть: курс лекций. – Донецк: ДонУЭП, 2010. – с. 205.
2. Гражданский кодекс Украины: Закон Украины от 16. 01. 2003 г. //Ведомости Верховной Рады Украины – 2003. – № 435. – Ст. 1308.
3. Хозяйственный кодекс Украины: Закон Украины от 16. 01. 20003 г. //Ведомости Верховной Рады Украины – 2003. – № 436. – Ст. 418.
4. Об аренде государственного и коммунального имущества: Законом Украины от 10. 04 1992 г. //Ведомости Верховной Рады Украины – 1992. – № 2269. – Ст. 32.
5. Закон Украины «О внесении изменений и дополнений в Закон Украины «Об аренде государственного имущества»», принятый Верховной Радой Украины 14.03.1995 г. //Ведомости Верховной Рады Украины. – 1995. – № 15. – Ст. 99.
6. Об утверждении перечня документов подаваемых арендодателю для заключения договора аренды имущества, принадлежащего к государственной собственности: Указ ФГИ Украины от 14. 11. 2005 г. //Ведомости Верховной Рады Украины. – 2005. – № 2975.
7. Коростей В. И. Хозяйственное право. Общая часть: курс лекций. – Донецк: ДонУЭП, 2010. – с. 205.
8. Хозяйственный суд Донецкой области: дело №37/364. – от 06. 01. 2012 г.

Прилипіна Д.О.
студентка 3го курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

УЧАСТЬ АДВОКАТА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Однією з важливих галузей права і законодавства, які потребують реформування, є цивільно-процесуальне право, зокрема інститут адвокатури в Україні. Доцільно відзначити, що в нашій країні, хоч і не так інтенсивно, та все ж відбувається реформування цивільного процесуального законодавства, яке має насамперед соціальне спрямування і покликане забезпечити правовий захист прав, свобод та інтересів громадян. За час незалежності України прийнято ряд нових законів та нормативно-правових актів, які враховують особливості представницької діяльності та її вплив на процесуальні правовідносини. Це – Конституція України, Цивільний процесуальний кодекс України, Цивільний кодекс України, Закони України «Про адвокатуру», «Про судоустрій та статус суддів в Україні», «Про міжнародний комерційний арбітраж», «Про третейські суди», «Про виконавче провадження», «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» та ін.

Проте, чинне цивільно-процесуальне законодавство у певних питаннях не узгоджується з іншими правовими актами та недостатньо чітко регулює окремі важливі питання процесуального представництва та

адвокатської діяльності. Невирішеними повною мірою залишаються питання про підтвердження повноважень адвокатів, визначення обсягу їх спеціальних прав; низка норм чинного ЦПК України, які регулюють правовідносини з приводу представництва, застаріла й не відповідає вимогам сьогодення. Така ситуація впливає на практику застосування чинного законодавства України.

Реформування цивільного процесуального законодавства, у тому числі і норм, що регулюють правовий статус адвоката у цивільному процесі, потребує не лише удосконалення і уточнення окремих норм, а й розробки нових концептуальних підходів до правового регулювання цього питання, яке зумовлено розвитком, становленням демократичної, соціально-правової держави. Законодавством України незаперечно визнано важливість адвоката в цивільному процесі. Процесуальні права, якими користується адвокат в цивільному судочинстві, надають йому широке поле діяльності і реальні можливості для запобігання судової помилки чи свідомого викривлення істини мету. Аналіз правових норм та судової практики з питань, що стосуються процесуального представництва адвокатом прав, свобод та інтересів в суді, свідчать про назрілу потребу в усуненні протиріч та прогалин, які існують на сьогодні в інституті цивільного процесуального представництва, та необхідність вдосконалення механізму правового регулювання процесуальних правовідносин за участю адвоката.

У національній правовій науці тема процесуального представництва частково висвітлювалася М.Й. Штефаном, О.Г. Дріжчаною, Е.А. Гусевим в їх праці «Представительство граждан в суде» (1991 р.). Питання історичного розвитку адвокатури та представництва адвоката в цивільному процесі висвітлили О.Д. Святоцький та М.М. Міхеєнко у навчальному посібнику «Адвокатура України» (1997 р.). Проблемами участі адвоката у цивільному судочинстві займалися М.І. Бородін, І.Ю. Гловацький, Я.П. Зейкан, В.Д. Святоцька, В.В. Медведчук, З.П. Сміх, Д.П. Фіолевський, М.А. Шевченко та інші. Тема цивільно-процесуальної участі адвоката в суді певною мірою розглянута також у підручниках з цивільного процесу.

Але питання участі адвоката в суді у цивільному процесуальному праві залишається однією із найбільш дискусійних.

Отже, головною метою дослідження є – проаналізувати принципи діяльності адвокатури, визначити і обґрунтувати роль адвоката як представника у цивільному судочинстві.

Виклад основних положень. У цивільному процесуальному праві представництво розглядається як одна з форм реалізації громадянами і юридичними особами належних їм прав і обов'язків через представників. Надання адвокатом допомоги за своєю правовою природою також є одним із різновидів представництва.

Адвокатура – конституційний орган, найважливіший правовий інститут будь-якої держави, який стоїть на захисті прав громадян і віддзеркалює стан і рівень демократії в країні. Від того, наскільки вона міцна, організована, законодавчо захищена, значною мірою залежить упевненість кожного громадянина у своєму добробуті, в успішності підприємництва. В Україні ж за наявності певної традиції правового ставлення до адвоката та адвокатури було й залишається здебільшого негативним. Адвокат часто сприймається як особа, яка захищає злочинця чи протиправну справу підприємця, хоча головне призначення адвокатури як соціально-правового явища полягає у наданні значущих юридичних послуг всьому суспільству та його членам у захисті прав та свобод громадянина та юридичних осіб. Адвокат захищає закон від свавілля, а тому діяльність адвоката відповідає як інтересам окремого громадянина чи установи, так і загальним інтересам держави та суспільства.

Право на кваліфіковану правову допомогу – важлива передумова реалізації принципу доступності правосуддя, що є однією з ознак демократичного суспільства, передбаченої ст. 6 Конвенції про захист людини [3, с. 34].

Сьогодні роль адвоката не можна перебільшувати. Значна частина суспільства збагнула це, і ставлення до адвокатури, хоч і повільно, але змінюється. Престиж професії адвоката зростає. У цивільному судочинстві, як свідчить судова практика, від загального числа справ, у яких беруть участь представники сторін, більшість розглядається за участю адвокатів, дає змогу особі, права та законні інтереси якої порушено, отримати кваліфіковану юридичну допомогу та повною мірою захистити свої права та законні інтереси.

Останнім часом серед фахівців та у засобах масової інформації активно обговорюється стан сучасної адвокатури. Існують заклики до створення єдиної професійної організації, висувається й протилежна позиція, за якою – створення такої організації обмежуватиме незалежність адвокатів, тому членство в ній має бути добровільним. Видатний юрист А.Ф. Коні був глибоко правий, коли писав: «Там, де йдеться про ставлення цілого суспільства до своїх співчленів, про обмеження їх особистої волі в ім'я загального блага і про захист прав окремих громадян, – ця справедливість повинна відбиватися у законодавстві, яке тим вище, чим глибше воно вдивляється в життєву правду людських потреб та можливостей, – і в правосудді, що вершиться судом, який тим вище, чим більше в ньому живого, а не формального ставлення до особи людини» [7, с. 25]

Адвокатська діяльність сьогодні нерозривно пов'язана з принципами діяльності української адвокатури у контексті питання статусу. Розбудова правової держави неможлива без створення гарантій захисту прав людини, без забезпечення механізму функціонування такого специфічного демократичного інституту, яким є адвокатура.

Важливим кроком у створенні таких умов є Закон «Про адвокатуру», ухвалений Верховною Радою України 19 грудня 1992 р. У ньому проголошено, що «... адвокатура України здійснює свою діяльність на принципах верховенства закону, незалежності, демократизму, гуманізму і конфіденційності.

Адвокат має право займатись адвокатською діяльністю індивідуально, відкрити своє адвокатське бюро, об'єднуватися з іншими адвокатами в колегії, адвокатські фірми, контори та інші адвокатські об'єднання, які діють на засадах добровільності, самоврядування, колегіальності та гласності».

Цей Закон та прийняті відповідно до нього інші нормативні акти дають можливість сформувати висококваліфікований і впливовий адвокатський корпус, завершити становлення української адвокатури, яка має виконувати своє конституційне призначення – забезпечити право на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах.

Закон України «Про адвокатуру» визначає адвокатуру як «... добровільне, професійне громадське об'єднання, покликане згідно з Конституцією України, сприяти захисту прав, свобод та представляти законні інтереси громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб, надавати їм іншу юридичну допомогу» [9, с. 4].

Отже, перетворення у політичній, економічній, ідеологічній та інших сферах суспільного та державного розвитку України не можливі без значних змін у правовій системі, що є запорукою стабільності та незалежності будь-якої держави. Тому є актуальним на сьогодні точне законодавче визначення статусу адвоката, гарантування його незалежності у професійній діяльності, можливість практичної реалізації професійних прав. Відповідно до цього потребує змін Закон «Про адвокатуру».

Недосконалим є й стан цивільного судочинства, насамперед основного законодавчого акту, який його регулює, - Цивільного Процесуального кодексу України, норми якого вже не повною мірою відповідають сьогоденню.

Хоча на сучасному етапі розвитку української адвокатури значно актуальніші проблеми доступності правових послуг для широкого кола споживачів, ніж проблеми якості їх надання, проте, зважаючи на соціальне значення юридичної професії, виняткову роль права у суспільстві, необхідно брати до уваги питання як престижу, так і ефективності юридичної роботи, що забезпечується не лише притягненням адвокатів до юридичної відповідальності, а й вихованням у всіх юристів відповідального ставлення до виконання професійних обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про прокуратуру»: від 05.11.1991 р., № 1789-ХІІ // ВВР України. - 1991. - № 53. - Ст. 793.
2. Конвенція про захист прав і основних свобод людини (Рим, 4ХІ. 1950), Ратифікована ВР України 17 липня 1997 р // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – С. 287
3. Святоцький О.Д. Адвокатура: історія і сучасність / О.Д. Святоцький, В.В. Медведчук.– К.: Ін Юре, 1997. – 201 с.
4. Святоцький О.Д. Адвокатура України / О.Д. Святоцький, М.М. Міхеєнко. – К., 1997. – С. 292.
5. Стасюк Р. Роль адвоката у захисті прав та законних інтересів громадян та юридичних осіб у суді / Р. Стасюк // Юридична Україна. – 2003. – №1. – С. 79–82.
6. Сульженко Ю.О. Цивільне процесуальне представництво, його розвиток та види / Ю.О. Сульженко / Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2004. – № 1 (27). – С. 73–84.
7. Фіолевський Д.П. Декілька цеглин до підвалин адвокатури / Д.П. Фіолевський // Адвокат. – 2005. – №3–4 (35–36). – С. 24.
8. Фіолевський Д.П. Судова влада та правоохоронна система України: навч. посібник / Д.П. Фіолевський. – К.: Кондор, 2005. – 320 с.
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. №435-IV
10. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс : підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч.закл.] / М. Й. Штефан. – К. : Концерн «видавничий дім «Ін Юре», 2005. – 624 с.

Рак Ю.Ю.
курсант ОКР «Бакалавр»
спеціальності «Правознавство»
Академії митної служби України
м. Дніпропетровськ

ГЕНЕЗИС СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ У СВІТОВІЙ ЦИВІЛІСТИЦІ

Відповідно до ст. 1302 Цивільного кодексу України суть спадкового договору полягає у тому, що за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача.

Інститут спадкового договору відомий провідним законодавствам минулого, так і сучасності. Своїм становленням він зобов'язаний, передусім, романістичній літературі. Фундаментальні положення цього цікавого правового явища були ретельно опрацьовані німецькими і певною мірою французькими цивілістами.

Спадковий договір отримав своє визнання з часів рецепції римського права в європейській правовій системі. Однак саме римське право не допускало у спадщині спадкового договору, воно оголошувало недійсними будь-які договори, якими обмежувалася б воля заповідача, навіть договори про відмову від спадщини, що повинна була відкритися [8; с. 278].

За виразом відомого римського юриста Ульпіана спадкові договори вважалися *contrabonos mores*, що пояснювалося намаганням законодавців попередити вбивства, які виникали у Стародавньому Римі в гонитві за спадщиною. «Нам усі такі договори вбачаються ненависними і повними найнебезпечніших і найсумнівних наслідків. З огляду на це, відповідно до стародавніх правил, ми наказали у будь-якому випадку не визнавати цих договорів як таких, що містять у собі противні добрим вдачах умови», - вказував імператор Юстиніан.

Основні причини такого ставлення у Стародавньому Римі до спадкового договору були наступними:

- 1) публічний характер спадкового права того часу, через що не могло йтися про можливість встановлення чи скасування права спадкування у приватному порядку на підставі спадкового договору;
- 2) спадковий договір позбавляв або обмежував сакральне право спадкодавця на здійснення заповітів;
- 3) у Стародавньому Римі вважалося за ганебне обумовлюватися наперед стосовно чужої спадщини за життя її власника.

Дослідження вченого В. Нікольського показали, що закликання до спадщини через спадковий договір є запровадженням народів германського походження доби феодального поземельного права [5; с. 107]. Спадкування за договором утворилося шляхом трансформування германського звичаєвого права і розвинулося далі юриспруденцією новітнього часу в особливу систему.

У Німеччині спадкові договори були відомі ще до рецепції римського приватного права, але відчутного поширення вони набули лише після: отримали юридичного значення, виявили своєрідність своєї природи й основні типи [4; с. 57]. Перші підвалини для визнання юридичного значення за спадковими договорами були закладені ще глосаторами та коментаторами римського права. Ті й інші, дотримуючись традиційної точки зору римського класичного права, в принципі не визнавали самостійного правового значення за спадковими договорами.

Подальшому розвитку конструкції спадкового договору сприяла розроблена у другій половині XIX століття концепція німецьких вчених Штобба (теорія майнового характеру наступництва за договором), а також Гассе і Безелера (теорія спадкового наступництва за договором). Саме трактати двох останніх науковців корінним чином вплинули на практику його застосування у німецькому звичаєвому праві та на наступне закріплення цієї концепції у Німецькому цивільному уложенні (НЦУ) від 18 серпня 1896 року.

У сучасному німецькому праві визначення спадкового договору передбачає, що спадкодавець за допомогою договору може назначити спадкоємця, а також встановити заповідальні накази і заповідальні відкази і покладення (ч. 1 § 1941 НЦУ) [2].

Окрім німецького законодавства договори про спадкування досить детально регламентовані нормативно-правовими актами минулого століття багатьох країн Західної Європи (зокрема, Франції, Швейцарії, Великої Британії, Угорщини тощо).

Так, французьке цивільне право визнає спадковий договір як виняток із загального правила про спадкування за законом або за заповітом у досить обмеженому вигляді. Відповідно до положень ЦК Франції він обмежує волю спадкодавця і не дозволяє скасувати раніше прийняте рішення. Скоріше за все, Французький Цивільний кодекс розглядає цей інститут виключно як акт дарування між живими особами [9; с. 253].

Англійське приватне право прямо не регулює поняття спадкового договору, однак допускає існування таких аномальних форм окремих договорів. Англійському звичаєвому праву відомий схожий до спадкового договору договір *donation mortis causa*. Людина, яка страждає (чи вважає, що вона страждає) на смертельну хворобу, може подарувати рухоме майно, очікуючи смерть від цієї хвороби. В укладеному між сторонами договорі передбачено, що обдарований набуває дарунок лише у випадку смерті дарувальника від хвороби, на яку він страждає. Водночас дарувальник має право в будь-який час скасувати такий договір [3; с. 317-318].

Австрійське право допускає договори про спадкування у тому випадку, коли вони стосуються окремого предмета (речі або суми), укладаються письмово і містять відмову від права зворотної вимоги дарування; спадкові ж договори на все майно допускається укладати лише між подружжям або нареченими за умови, що останні у майбутньому візьмуть шлюб (§§ 956, 602, 1249 Австрійського Цивільного Уложення (АЦУ)) [6; с. 355]. Окрім цього, на відміну від французького права, австрійське визнає чинними спадкові договори про відмову від права спадкування (§ 551 АЦУ). Безсумнівним є факт визнання австрійським правом за спадковим договором акта, який встановлює право спадкування (§ 533 АЦУ).

Цивільний кодекс Угорщини передбачає договори про спадкування і дарування на випадок смерті. За договором про спадкування спадкодавець зобов'язується призначити іншу договірну сторону своїм спадкоємцем за надане йому утримання або несення пожиттєвих періодичних платежів [7; с. 413].

Швейцарський цивільний кодекс розглядає спадковий договір як один із видів розпоряджень на випадок смерті (ст. 468 Швейцарського Цивільного Уложення (ШЦУ)). Спадкодавець може в межах наданої йому свободи:

- 1) зробити розпорядження у спадковому договорі стосовно свого майна в цілому або в певній частині;
- 2) зобов'язатися перед будь-ким залишити йому або третій особі спадщину чи заповідальний відказ;
- 3) укласти з одним із спадкоємців угоду про відмову від спадщини або її викуп (статті 481, 494, 495 ШЦУ) [10; с. 117-119].

Таким чином, спадковий договір є однією з підстав спадкування за швейцарським законодавством. Що ж стосується інших приватно-правових систем, то, наприклад, цивільне право Італії, у переважній своїй суті рецепіювало французькі положення у сфері спадкування, між тим воно абсолютно не визнає інститут спадкового договору [1; с. 124, 131].

Отже, конструкція спадкового договору, концептуально започаткована римським правом та остаточно сформована в новітні часи, застосовується більшістю іноземних законодавств сучасності в повному або обмеженому обсязі (в останньому випадку такий правочин допускається, як виняток, лише між подружжям). Для українського законодавства спадковий договір є новою юридичною конструкцією, оскільки він не був передбачений ні Цивільним кодексом УРСР 1922 р., ні Цивільним кодексом УРСР 1963 р., ні іншими законодавчими актами в галузі регулювання спадкових відносин. Незважаючи на недоліки поточного регулювання договору про спадкування, він, безсумнівно, є засобом розширення цивільних прав осіб, а в країнах з високим рівнем правопорядку спадковий договір – це ще й засіб спрощення процедури розпорядження своїм майном на випадок смерті. Наскільки життєздатна запропонована європейська новація у вітчизняному праві покаже час.

Список використаних джерел:

1. Гражданский кодекс Квебека. – М.: Проспект, 1999. – 196 с.
2. Гражданское уложение Германии / пер. с нем.; науч. ред. А.Л. Маковский [и др.]. – М.: Волтерс Клувер, 2004.
3. Дженкс Эдуард. Английское право. – ВИЮН МЮ СССР. – Вып. XI. – М.: Юриздат, 1947. – 486 с.
4. Курдиновский В.И. Договоры о наследовании. – Одесса, 1913. – 124 с.
5. Никольский В. Об основных моментах наследования. – М., 1871. – 185 с.
6. Огоновський О. Система австрійського приватного права. – Відень, 1897. – 594 с.
7. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование / под ред. В.В. Залесского. – М.: НОРМА, 1999. – 643 с.
8. Победоносцев К. Курс гражданского права: Ч. 2: Права семейственные, наследственные и завещательные. — Спб, 1896. — 479 с.
9. Франция: законы, распоряжения и т.д. Французский гражданский кодекс 1804 года. – М.: 1941. – 347 с.
10. Швейцарское гражданское уложение / Пер. Варшавского К.М. – Петроград, 1915. – 328 с.

Рашкіна А.В.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИЗМУ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Специфіка туризму як сфери підприємницької діяльності пов'язана з інтернаціональним характером і широким спектром відносин, в які доводиться вступати особам, так чи інакше що беруть участь в організації відпочинку та подорожей. Різноманітність цих відносин породжує певну складність правового регулювання. Відзначимо, що сьогодні склалося кілька підходів до організації моделі державного регулювання туризму. Так, в деяких країнах з розвинутою ринковою економікою державне регулювання скасоване і суб'єкти ринку здійснюють оперативне регулювання (наприклад, в США в 1997 році була скасована державна адміністрація, що займається питаннями розвитку туристичної галузі). У країнах, де присутня державне регулювання ринку туристичних послуг, що реалізуються дві моделі: або створені спеціальні органи державної влади (за цим шляхом пішла й Україна), або ж регулювання здійснюється многопрофільними органами.

Наприклад, у Великобританії при Міністерстві культури, видовищ та спорту в 1969 році була створена Британська туристична адміністрація, головним завданням якої стало просування британського туристичного продукту за кордон. Для цього адміністрація проводить рекламні кампанії за кордоном через мережу своїх офісів і представників, через пресу, радіо та телебачення, організовує міжнародні конференції, надає маркетингові та консалтингові послуги з питань міжнародного туризму, видає різноманітні інформаційно-довідкові матеріали.

У нашій країні за цей напрямок роботи до 2008 року відповідали два державних підприємства - «Національна Туристична Організація» (НТО) та «Українська туристична інфраструктура». Із жовтня 2008 року цей напрямок роботи було покладено на державне підприємство «Національний туристичний офіс» при Міністерстві культури і туризму України.

В Іспанії при Міністерстві економіки утворені Державний секретаріат з торгівлі, туризму та малому бізнесу, Центральна дирекція з туризму, Іспанська інститут туризму. Їх завдання - формування та реалізація спільної стратегії держави з розвитку туризму.

У Німеччині питаннями міжнародного туризму займається Національний туристичний комітет Міністерства економіки, що відповідає за просування туризму в Німеччині та збільшення турпотока в країну. Представництва комітету функціонують у 27 країнах світу.

В Австрії туристичну галузь курирує Міністерство економіки. Рекламою туристичних можливостей країни відає Австрійський національний туристичний офіс, представництва якого працюють у 26 країнах світу.

У Швейцарії питаннями в'їзного туризму займається Центральне відомство з туризму (ЦВТ) - найбільше національне рекламне агентство.

В Індонезії існує спеціальне відомство з туризму, яке наділене досить широкими повноваженнями в сфері захисту прав туристів. Зокрема, в країні діє досить впливова туристична поліція, яка здійснює контроль і нагляд за підприємствами туристичної та готельної індустрії, а також розбирає конфліктні ситуації, учасниками яких стають гості з-за кордону.

В Ізраїлі працює потужне Міністерство туризму, бюджет якого в 2007 році досяг \$ 150 млн. Ці гроші використовуються на фінансування заходів, пов'язаних з інформаційною, презентаційною, виставковою діяльністю по всьому світу, на проведення конференцій, організацію консалтингового обслуговування, видання буклетів та рекламних матеріалів. Планується, що в 2008 році бюджет Міністерства туризму зросте в 4 рази.

Правове регулювання туризму здійснюється також і на міжнародному рівні. Регіональна туристична політика країн Європейського союзу націлена на досягнення сталого розвитку туризму в країнах-учасниках. З цієї метою ЄС визначив пріоритетні напрями спільних заходів для забезпечення росту в'їзного туризму в цих країнах, серед яких - спрощення поліцейського і митного контролю на кордонах, підвищення безпеки туристів і захист їх від недобросовісної реклами, інформування про їх соціальних правах, гармонізація податкової політики в різних країнах, взаємне визнання рівня кваліфікації і дипломів професійної підготовки, гармонізація страхування туристів та їх автотранспорту, поділ відпускних періодів для зняття навантаження на туристичну індустрію в пікові сезони, а також регіональний розвиток туризму з метою його просування в неразв'язані регіони ЄС, що мають туристичний потенціал.

Основним органом, що здійснюють глобальне регулювання цієї сфери, є Всесвітня Туристична Організація (World Tourism Organization, COT), що діє з 1975 року як преемниця Міжнародного союзу офіційних туристичних організацій.

За цей час COT прийняла ряд декларацій та інших документів з організації міжнародного туризму, в тому числі «Хартію туризму» та «Кодекс поведінки туриста» (1985 року), видає статистичні довідники та прогнози, пропонує інформаційні банки даних для туристичного бізнесу. Крім того, COT зафіксовано цілий ряд важливих для міжнародного туризму понять (в тому числі таких, як «туризм» і «турист»). На основі актів COT розроблено більшість національних законів, що регулюють ринок туристичних послуг.

Більшість розвинених держав досить серйозно піклуються про розвиток туризму в своїй країні, і одним з визначальних механізмів регулювання, захисту та підтримки розвитку туризму є створення серйозної нормативно-правової бази. Наша держава має єдиний Закон «Про туризм», прийнятий у 1995 році (друга редакція у 2003 році) та кілька постанов Кабінету Міністрів України. На сьогоднішній день це вся правова база, що регулює сферу туризму.

Цілком логічно вважати, що туристична політика держави як сукупність форм, методів та напрямів її впливу на функціонування туристичної галузі повинна базуватися на відповідних стратегії та тактиці. Але на жаль, ситуація в Україні на сьогоднішній день сприймається як така, що не має ні стратегії, ні тактики розвитку туризму. За оцінками Всесвітньої туристичної організації (ВТО) вже наприкінці 2000 року туризму відводилося перше місце серед галузей світового господарського комплексу за обсягом експорту товарів та послуг. У 2009 році на туризм припадало близько 12% загальносвітового валового продукту та 7% світових інвестицій. Безпосередньо у світовій сфері туристичних послуг зайнято понад 260 млн. осіб, що становлять 10% працюючих. Більше як у 40 державах туризм є головним джерелом поповнення бюджету, а ще у 70 — однією з основних статей. За даними ВТО загальна кількість туристів (міжнародних і внутрішніх) з урахуванням екскурсантів становить понад третину населення земної кулі. Україна має всі об'єктивні передумови для інтенсивного розвитку не тільки внутрішнього, а й в'їзного та виїзного туризму. Маючи вигідне геополітичне розташування в центрі Європи, Україна володіє значним туристично-рекреаційним потенціалом, сприятливим кліматом, багатою флорою та фауною, культурно-історичними пам'ятками світового рівня та туристичною індустрією, яка може швидко розвиватися. У рейтингу конкурентоспроможності сектору туризму та подорожей Всесвітнього економічного форуму у 2009 році з 133 країн Україна посідає 77 місце. Найбільш сприятливе середовище для розвитку туризму, за оцінкою форуму, мають Швейцарія, Австрія та Німеччина. Наприклад,

Росія займає 59 місце, а Казахстан – 92. Через відсутність належної фінансової підтримки туристичної індустрії з боку держави не можливе проведення якісної, ефективної некомерційної рекламно-промоційної діяльності. А за таких обставин Україна не може представляти себе на міжнародних спеціалізованих заходах, на відміну від країн Центрально-Східної та Південної Європи, туристична сфера яких розвивається швидкими темпами. Ми вважаємо, що використавши досвід цих країн, наша держава зможе звести до мінімуму ризику та загрози розвитку туристичної сфери. Звернемося до їх практики. Перш за все для усунення диспропорцій та стимулювання розвитку туризму ці країни використали податкові важелі. Наприклад, в Хорватії туристичні послуги звільнені від сплати ПДВ, введено зону Спеціального Державного захисту, що є стимулом для інвесторів. Польський туристичний бізнес має найнижчу ставку оподаткування в Європі -7% (при 22% для інших видів бізнесу). Органи державного управління Туреччини прийняли рішення здавати в оренду на 49 років земельні ділянки за мінімальну плату тим інвесторам, які зобов'язалися будувати готель. Проблему низької конкурентоспроможності національного туристичного продукту країни Центрально-Східної та Південної Європи вирішували шляхом стратегічних програм розвитку туризму. Зокрема в Угорщині профінансовано державою (100 млн. євро) план Сечені, в Словаччині реалізується Програма підтримки розвитку туризму, яка передбачає часткову дотацію державою кредитів для реструктуризації туристичної інфраструктури та Кредитна програма підтримки на реалізацію проектів розвитку туристичної інфраструктури. Державний орган управління з розвитку туризму в Чорногорії був створений лише в кінці 2006 року, проте звіт про діяльність за 2007 рік дає можливість стверджувати, що було зроблено надзвичайно багато в сфері стимулювання в'їзного туризму і охорони навколишнього середовища. Цікавим є їх досвід проведення глобальних рекламних медіа компаній на каналах CNN, EuroNews, Travel Channel. Досвід популяризації туристичного потенціалу відчувається в діяльності усіх країн (у Польщі — Польська туристична організація, на Мальті — Мальтійське управління туризму (МТА), в Італії — Національне управління з туризму, яке має 25 представництв у 20 країнах). Таким чином, державна підтримка в цих країнах допомагає розвитку туризму, стимулює розвиток інфраструктури, захищає й створює сприятливі умови для розвитку малого та середнього бізнесу, що робить ці країни привабливими для іноземних туристів та надає можливість постійно збільшувати грошові надходження у державний бюджет цих країн. Недосконале державне регулювання туризму в Україні гальмує розвиток туризму, а відсутність якісної реклами та розробок, недостатній рівень розвитку мережі та об'єктів туристичної інфраструктури, їх невідповідність світовим стандартам, стан українських шляхів, технологічна відсталість галузі, низький рівень обслуговування, зумовлений загальною кваліфікацією працівників у туристичній сфері, робить Україну непривабливою для туристів. Отже, з огляду на окреслені сучасні проблеми розвитку туристичної галузі в Україні та враховуючи досвід провідних туристичних країн світу, зокрема в галузі державного нормативно-правового регулювання туристичної індустрії, ми пропонуємо наступні кроки: змінити податкову політику, яка дала б змогу підприємствам туристичної індустрії розвиватися належним чином, тобто стимулювати інвесторів, проводити якісну, ефективну, некомерційну рекламно-промоційну діяльність; ввести зону спеціального державного захисту для іноземних інвесторів; організувати кредитну програму підтримки на реалізацію проектів розвитку туристичної інфраструктури тощо. Таким чином, використовуючи успішний досвід різних країн світу щодо державного регулювання туристичної галузі, враховуючи особливості та соціально-історичний досвід українського суспільства, розробка та втілення в життя більш ефективних важелів державного регулювання туристичної галузі допоможе Україні підняти рівень розвитку туризму до світових стандартів.

Рибак Л.В.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Реклама являє собою дуже різноманітне явище, що має велику кількість завдань та є частиною прогресу суспільства, тому вона динамічно змінюється та вдосконалюється. Рекламна діяльність полягає у донесенні до споживача спеціальної інформації про предмет реклами. Основними принципами рекламної діяльності є: законність, точність, достовірність, використання форм та засобів, які не завдають споживачеві реклами моральної, фізичної або психічної шкоди. Обов'язковими умовами здійснення рекламної діяльності є державна реєстрація її суб'єктів та ліцензування цієї діяльності.

В Україні основним нормативно – правовим актом, який регулює рекламну діяльність є Закон України «Про рекламу» від 3. 07. 1996 р. та визначає рекламу як інформацію про особу чи товар, розповсюджену в будь – якій формі та в будь – якій спосіб і призначену сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами щодо такої особи чи товару. Також, існують інші думки відносно поняття «реклама». Наприклад, дослідник Музикант В.Л. визначає рекламу як друковане, рукописне, усне або графічне повідомлення про особу, товари, послуги або суспільний рух відкрито опубліковане рекламодавцем і оплачене з метою збільшення обсягів

збуту, розширення клієнтури, одержання голосів або суспільної підтримки. В свою чергу дослідник Примак Т.О. дає таку дефініцію: реклама – будь – яка платна неперсоніфікована форма інформаційного впливу на споживача з метою формування мотивів купівлі товарів.

На сьогоднішній день в Україні немає єдиного нормативного акту, який регулював би рекламні правовідносини, тому серед різноманітності Законів можна знайти окремі положення про рекламу, серед них: Закон України «Про інформацію», «Про захист споживачів», «Про захист від недобросовісної конкуренції» та ін. У світовій практиці поширена практика саморегулювання рекламної діяльності, але в Україні та інших пострадянських країнах ця система тільки починає розвиватися.

У світі відрізняють два типи регулювання рекламної діяльності: правовий, або жорсткий контроль, та добровільний контроль, чи саморегулювання. Жорсткий контроль передбачає державне втручання та правову відповідальність. При такому способі регулювання основну роль відіграють закони, наприклад, Закон «Про комунікації» у Сполучених Штатах Америки, Закон Рекламної практики у Бельгії. Але позитивним показником розвитку рекламної діяльності виступає наявність системи саморегулювання, яке здійснюється незалежними, професійними, галузевими організаціями, що можуть вплинути на якість конкурентного середовища, встановлюючи бізнес стандарти етики, ділового обороту, що не входять у поле законодавства. Наприклад, саморегулювання в країнах ЄС базується на Кодексі маркетингової практики. Координуючим органом виступає Європейський Альянс зі стандартів у галузі реклами, що об'єднує 22 країни.

За Законом України «Про рекламу» можна виділяти таких суб'єктів рекламної діяльності: виробник реклами, рекламодавець, розповсюджувач та споживач реклами.

Виробником за Законом є особа, яка повністю або частково здійснює виробництво реклами. Ними можуть виступати рекламні агентства, які вступають в рекламний процес через власний рекламний відділ або внутрішнє фірмове агентство. Перевага агентств полягає у ресурсах, творчому досвіді, знанні засобів масової інформації, рекламної стратегії, якою це агентство володіє.

Рекламодавець – особа, яка є замовником реклами для її виробництва та/або розповсюдження. Ними можуть виступати як індивід, так і організація, що ініціює рекламний процес і приймає рішення відносно того, кому реклама буде адресована, термін рекламної кампанії та інші суттєві питання.

Розповсюджувачем за Законом визнається розповсюджувач реклами – особа, яка здійснює розповсюдження реклами.

Споживачами є невизначене коло осіб, на яких спрямовується реклама. Цільова аудиторія має велике значення, бо саме вона виступає основним учасником рекламної діяльності, на якого спрямовується рекламна стратегія.

Закон України «Про рекламу» відрізняє такі види реклами: соціальна, реклама на телебаченні та радіо, реклама у друкованих засобах масової інформації, реклама послуг, що надаються з використанням електров'язку, зовнішня та внутрішня реклама, реклама на транспорті. Також Закон передбачає поняття недобросовісної та порівняльної реклами, яка забороняється та винна особа несе відповідальність за використання подібної реклами.

Законодавство України передбачає особливості, вимоги та заборони рекламування деяких видів товару, що обумовлено їх специфічністю. До цієї категорії товарів відносяться: ліки, алкогольні напої та тютюнові вироби, знаки для товарів і послуг, інших об'єктів права інтелектуальної власності, під якими випускаються алкогольні напої та тютюнові вироби, зброя, послуги, що пов'язані з залучення коштів населення, цінні папери, реклама об'єктів будівництва.

Таким чином, можна стверджувати, що рекламна діяльність в Україні має досить розвинуту систему, яка врегульована нормативно – правовими актами, що визначають основні поняття цієї діяльності, та висуває конкретні вимоги до здійснення рекламної діяльності та передбачає юридичну відповідальність за порушення у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про рекламу» - <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=270%2F96-%E2%F0>
2. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» - http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960236.html.
3. Пазуха М.Д., Ігнатюк М.В. Реклама у підприємницькій діяльності: Навч. пос. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
4. Божкова В.В., Мельник Ю.М. Реклама та стимулювання збуту.: Навч. посіб. – 2-ге вид., - К.: Центр учбової літератури, 2010.

Роза Л.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

САНАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ: ЗМІСТ ТА ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ

Одним із засобів подолання платіжної кризи та запобігання банкрутству підприємства є фінансова санація. Термін «санація» походить від лат. «sanare» і перекладається як оздоровлення або видужання.

Відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» санація – це система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Санація може здійснюватися в таких випадках:

- за потреби забезпечення розвитку пріоритетних галузей народного господарства, більш важливих підприємств внаслідок їх значущості для народного господарства;
- для переорієнтації підприємницької діяльності;
- з метою здійснення антимонопольних заходів;
- з ініціативи суб'єкта господарювання, який перебуває у кризі, якщо існує загроза оголошення його в майбутньому банкрутом;
- за рішенням господарського суду;
- за рішенням кредиторів відмовитися від частки своїх вимог з метою продовження підприємством своєї діяльності (якщо вона перспективна) або коли вони вбачають в санації можливість врятувати свій капітал;
- за звертанням боржника з власної ініціативи до господарського суду із заявою про порушення справи про своє банкрутство в разі фінансової неспроможності або існування реальної загрози;
- після завершення місячного строку після опублікування в офіційному друкованому органі Верховної Ради або Кабінету Міністрів України заяви про порушення справи про банкрутство підприємства, якщо надійшли пропозиції від фізичних і юридичних осіб, які бажають задовольнити вимоги кредиторів до боржника;
- з ініціативи фінансово-кредитної установи у випадках оголошення клієнта неплатоспроможним;
- з ініціативи заставоутримувача цілісного майнового комплексу підприємства в разі невиконання зобов'язань, забезпечених іпотекою майнового комплексу та ін.

Головна мета санації — мобілізувати фінансові ресурси для відновлення платоспроможності та ліквідності підприємств, а також формування фінансового капіталу для здійснення санаційних заходів.

Санація вводиться на строк не більше дванадцяти місяців.

За клопотанням комітету кредиторів чи керуючого санацією або інвесторів цей строк може бути продовжено ще до шести місяців або скорочено.

Ще одним нюансом процедури санації є правильне складання та виконання плану санації, а також переваги для боржника у разі його затвердження. Важливо звернути увагу на обов'язкові елементи плану санації та порядку розрахунку з кредиторами, який цим планом затверджується. Згідно з частиною 1 ст. 18 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», протягом трьох місяців з дня винесення ухвали про санацію боржника керуючий санацією зобов'язаний подати комітету кредиторів для схвалення план санації боржника.

В абзаці другому частини 1 ст. 18 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», наведені обов'язкові елементи, які має містити план санації, а саме:

- заходи з відновлення платоспроможності боржника;
- умови участі інвесторів, за їх наявності, у повному або частковому задоволенні вимог кредиторів;
- строк відновлення платоспроможності боржника.

Згідно з Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» план санації розглядається комітетом кредиторів, який скликається керуючим санацією в чотиримісячний строк з дня винесення господарським судом ухвали про санацію, якщо інше не передбачено цим Законом. Керуючий санацією письмово повідомляє членів комітету кредиторів про дату і місце проведення засідання комітету і за два тижні до проведення комітету кредиторів надає можливість попередньо ознайомитися з планом санації.

План санації вважається схваленим, якщо на засіданні комітету кредиторів таке рішення було підтримано більш як половиною голосів кредиторів - членів комітету кредиторів.

Комітет кредиторів може прийняти одне з таких рішень:

- схвалити план санації та подати його на затвердження господарського суду;

- відхилити план санації і звернутися до господарського суду з клопотанням про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;

- відхилити план санації, звернутися до господарського суду з клопотанням про звільнення керуючого санацією від виконання ним обов'язків та про призначення нового керуючого санацією.

Зазначене рішення повинно містити дату скликання чергового засідання комітету кредиторів для розгляду нового плану санації, яке має відбутися не пізніше ніж у місячний строк з дня прийняття рішення про відхилення плану санації.

Схвалений комітетом кредиторів план санації та протокол засідання комітету кредиторів подаються керуючим санацією в господарський суд на затвердження не пізніше п'яти днів з дня проведення засідання комітету кредиторів. Протокол засідання комітету кредиторів може містити особливу думку кредиторів, які голосували проти порядку і строків погашення заборгованості, передбачених у плані санації.

Керуючий санацією зобов'язаний попередньо погоджувати план санації боржника з органом, уповноваженим управляти державним майном, стосовно підприємства-боржника, у майні якого частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків. Господарський суд затверджує план санації боржника, про що виноситься ухвала, яка може бути оскаржена у встановленому порядку.

Якщо протягом шести місяців з дня винесення ухвали про санацію в господарський суд не буде подано плану санації боржника, господарський суд має право прийняти рішення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

У разі схвалення комітетом кредиторів плану санації, який передбачає більший строк санації боржника, ніж початково встановлений, господарський суд продовжує строк санації, якщо є підстави вважати, що продовження строку санації і виконання плану санації приведе до відновлення платоспроможності боржника.

Керуючий санацією щоквартально звітує перед комітетом кредиторів.

Підставою для проведення санації є реальна загроза банкрутства підприємства.

Ініціатива щодо проведення досудової санації державних підприємств може йти від уповноважених органів, підприємств, кредиторів або інших осіб.

Пропозиції щодо досудової санації від відповідних осіб подаються уповноваженому органу, який і приймає рішення про її проведення.

Згідно з Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» учасниками процедури санації є: боржник, кредитор, комітет кредиторів, керуючий санацією, арбітражний керуючий. Відповідно до цього Закону, усі учасники процедури санації мають свої повноваження.

Боржник – це суб'єкт підприємницької діяльності, неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі зобов'язання щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів), протягом трьох місяців після настання встановленого строку їх сплати;

Кредитор - юридична або фізична особа, яка має у встановленому порядку підтверджені документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника, а також органи державної податкової служби та інші державні органи, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів).

Арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор) - фізична особа, яка має ліцензію, видану в установленому законодавством порядку, та діє на підставі ухвали господарського суду.

Важливою процесуальною фігурою в процедурі санації є керуючий санацією. Він призначається господарським судом одночасно з введенням процедури санації. Кандидатуру керуючого санацією пропонує господарському суду комітет кредиторів. Комітет кредиторів попередньо схвалює кандидатуру, запропоновану будь-яким з кредиторів, представником органу уповноваженого керувати майном боржника.

Керуючий санацією є об'єктом контролю комітету кредиторів, що передбачено частиною 9 ст. 17 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Згідно з її нормами, значні угоди та угоди, щодо яких є заінтересованість, укладаються керуючим санацією тільки за згодою комітету кредиторів, якщо інше не передбачено законом або планом санації. Нагадаємо, що значною угодою є угода щодо розпорядження майном боржника, балансова вартість якого перевищує 1 % балансової вартості активів боржника на день укладення угоди (ст. 1 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»). Угода, щодо якої є заінтересованість, — це угода, сторонами якої є заінтересовані особи з боку боржника, керуючого санацією чи кредиторів.

Тепер перейдімо безпосередньо до повноважень керуючого санацією. Окрім основних (розпорядження майном боржника, укладення від його імені мирової угоди, цивільно-правових, трудових та інших угод), до них належать і повноваження щодо визнання угод недійсними. Це питання є досить не простим та водночас важливим, оскільки за допомогою інструменту визнання угод недійсними можна досягти відновлення платоспроможності боржника. Для початку окреслимо норми закону, які надають відповідні повноваження керуючому санацією.

1. Відповідно до частини 10 ст. 17 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», йому надане право відмовлятися від виконання договорів боржника, укладених до порушення провадження у справі про банкрутство і невиконаних повністю або частково, якщо виконання договору завдає збитків боржнику; «договір є довгостроковим (понад один рік) або розрахованим на одержання позитивних результатів для боржника в довгостроковій перспективі, крім випадків випуску продукції з технологічним циклом, більшим за строки санації боржника; «виконання договору створює умови, що перешкоджають відновленню платоспроможності боржника.

2. Згідно з частиною 5 ст. 17 Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», керуючий санацією має право подавати заяви про визнання угод, укладених боржником, недійсними. Угода боржника, в тому числі укладена до винесення господарським судом ухвали про санацію, може бути визнана господарським судом за заявою керуючого санацією відповідно до цивільного законодавства недійсною, якщо (частина 11 ст. 17 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»):

- вона укладена із заінтересованими особами і в результаті якої кредиторам завдані чи можуть бути завдані збитки; «угода укладена боржником з окремим кредитором чи іншою особою протягом шести місяців, що передували дню винесення ухвали про санацію, і надає перевагу одному кредитору перед рештою або пов'язана з виплатою (видачею) частки (паю) в майні боржника у зв'язку з його виходом зі складу учасників боржника.

Отже, сьогодні санація підприємств - це комплекс послідовних взаємозв'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного, соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення ним прибутковості та конкурентоспроможності.

Сарбаш А.С.
студентка 3го курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ ПРИНЦИПУ ГЛАСНОСТІ ТА ПУБЛІЧНОСТІ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Метою правотворення в Україні є побудова правового та демократичного суспільства, шлях до якого лежить через проведення реформ в багатьох суспільних сферах. Особливе місце в правовому механізмі держави займає судова система, яка покликана захистити права і свободи людини, забезпечити правову стабільність. Згідно з «Концепцією вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» № 361/2006 від 10 травня 2006 р., що затверджена Указом Президента України [1, ст. 1376], метою такого реформування є забезпечення встановлення в Україні судівництва як єдиної системи судового устрою та судочинства, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантує право особи на справедливий суд.

Право на справедливий суд закріплено в п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, де вказано, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені до залу засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або – тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, – коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя [2, ст. 274]. Ця норма закріплює такі елементи права на справедливий суд, як: публічний судовий розгляд, розумність строків судового розгляду, незалежність та безсторонність суду, встановленого законом.

Однією із визначальних складових права на справедливий суд є вимога публічності судового розгляду. Цей принцип дає змогу зробити судочинство відкритим для суспільства, надає сторонам процесуальні гарантії захисту їхні права на справедливий судовий розгляд. Публічний процес є невід'ємною гарантією дотримання прав людини при здійсненні судочинства. Як наголошує у своїй практиці Європейський суд з прав людини, публічний характер судового розгляду захищає заявників від таємного, не підконтрольного суспільству правосуддя. Це також один зі способів покращення довіри до діяльності судових органів. Роблячи процес здійснення судочинства прозорим, публічність сприяє досягненню цілей п. 1 ст. 6 Конвенції, а саме забезпеченню справедливого судового розгляду [3, с. 26].

Проте в Цивільному процесуальному кодексі України (далі – ЦПК) поняття публічності не застосовується, натомість застосовується термін гласність, який закріплений у ст. 6 [4, с. 4].

Аналіз правової літератури дозволяє зробити висновки про те, що питання публічності та гласності цивільного судочинства залишаються недостатньо розроблені та досліджені. Зокрема немає єдиного підходу до визначення понять принципу гласності та принципу публічності, їхнього співвідношення. Часто можна зустріти думки про те, що гласність є поняттям ширшим за поняття публічність і включає в себе останнє як одне із складових. Інколи з публічністю та гласністю ототожнюється поняття відкритості судового розгляду. У літературі немає також чіткого відмежування права на відкритий судовий розгляд від права на вільний доступ до зали судових засідань. Немає й єдиного розуміння змісту публічності та гласності.

З практичного погляду необхідність вирішення цієї проблеми продиктовано помилками при застосуванні процесуальних норм, наслідком яких є порушення прав людини на справедливий розгляд.

Для з'ясування співвідношення між поняттям «гласність» та «публічність» слід застосувати порівняльний метод, а саме зіставити предмет правового регулювання п. 1 ст. 6 Конвенції та ст. 6 ЦПК. Оскільки поняття публічності виводиться з прецедентів Європейського суду, то зміст ст. 6 ЦПК ми будемо порівнювати з практикою Європейського суду, що стосується цього питання. Використання методу порівняння дає змогу порівняти спільні та відмінні риси між цими поняттями, узагальнити досвід застосування п. 1 ст. 6 Конвенції та ст. 6 ЦПК. Я гадаю, що треба аналізувати принцип гласності за такими пунктами:

1. Відкритість судового засідання. Вважаю, що вимога відкритості судових засідань є основним елементом принципу гласності і максимально захищає права сторін від неконтрольованого здійснення судочинства. Європейський суд приділяє відкритості особливу увагу. Відкритість судових засідань може обмежуватися, проте таке обмеження слід відрізнити від його порушення. Як зазначається в Конвенції, публічний розгляд може обмежуватися в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або – тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, – коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя. Аналогічно ч. 3 ст. 6 ЦПК передбачає можливість закритого судового розгляду з метою: а) запобігання розголошенню державної або іншої таємниці, яка охороняється законом; б) забезпечення таємниці усиновлення; в) розголошення відомостей, що принижують честь і гідність осіб, які беруть участь у справі. Як вище зазначалося в сучасній науці цивільного процесу, є ряд проблем розуміння принципу гласності. Однією з них є ототожнення гласності та публічності з відкритістю. Першою причиною такого ототожнення є те, що складна, на перший погляд, для розуміння конструкція назви ст. 6 ЦПК. Так, якщо буквально розуміти її назву «Гласність та відкритість судового розгляду», виходить, що вона закріплює два принципи, принцип гласності та відкритості. Але, як правильно зазначає В. І. Тертишніков, це не так, тому що ч. 1 ст. 6 ЦПК проголошує, що розгляд справ в усіх судах проводиться усно та відкрито [5, с. 12].

2. Усність судового засідання. Відкрита форма судових засідань зумовлює вимогу усного спілкування учасників цивільного процесу. Усна форма процесу (тобто усне спілкування суб'єктів процесу між собою), відіграє неабияке значення в здійсненні судочинства, оскільки вона не лише полегшує, але й пришвидшує безпосереднє сприйняття доказів як складом суду, так і особами, які беруть участь у справі [6, с. 36]. Згідно з практикою Європейського суду публічність передбачає, як правило, усну форму судового розгляду. Однак це положення не є абсолютним. Так, усне слухання може не проводитися, якщо сторони недвозначно відмовилися від нього або від права на свою присутність і немає питань суспільного інтересу, які потребують публічного розгляду. Така відмова повинна бути здійснена в очевидній формі або за мовчазною згодою, наприклад, не подаючи заперечень чи не підтримуючи вимогу про слухання. Усне слухання не є необхідним тоді, коли немає жодних питань факту чи права, які можуть бути вирішені достатньою мірою на основі письмових матеріалів справи та пояснень сторін [7, с. 29].

3. Поінформованість осіб, які беруть участь у справі про час і місце розгляду справи. Учасники процесу повинні бути повною мірою поінформовані про час і місце проведення судового засідання. Частина 2 ст. 6 ЦПК закріплює, що ніхто не може бути позбавлений права на інформацію про час і місце розгляду своєї справи. Поняттям публічності охоплюється вимога такого роду.

4. Прилюдне проголошення рішення суду. У ст. 6 ЦПК йдеться, що рішення суду проголошується прилюдно. Практика Європейського суду керується тим, що у кожному окремому випадку в світлі особливостей конкретного процесу слід визначити, чи відповідає форма публічності, передбачена внутрішнім правом, вимогам права на справедливий суд. Наприклад, таким випадком може бути оприлюднення рішення касаційної інстанції шляхом подання його в канцелярію, де кожен може ознайомитися з цим рішенням [8, с. 89].

5. Вільний допуск громадськості до зали судових засідань. Важливе значення для забезпечення гласності має право на вільний доступ до зали судових засідань, яке слід відрізнити від відкритого розгляду, оскільки відкритий розгляд є гарантією публічності для сторін у справі, а вільний доступ до зали судових засідань надає громадськості гарантії, за допомогою яких вона може здійснити контроль за здійсненням судочинства.

6. Фіксування судового засідання технічними засобами. Цивільний процесуальний кодекс України в п. 10 ст. 6 проголошує правило, згідно з яким хід судового засідання фіксується технічними засобами. У Конвенції та практиці Європейського суду фіксування судового засідання не згадується, проте воно охоплюється

поняттям публічність. Вважається, що вимога фіксації ходу судового засідання є загальною і однією із основних складових принципу публічності і відкритою для широкого загалу [9, с. 3].

7. Оприлюднення судових рішень та право на їхнє отримання. Одним із головних проявів публічності є оприлюднення судових рішень, а також право на їхнє отримання зацікавленими особами [7, с. 66]. Така вимога передбачена Рекомендацією Комітету міністрів Ради Європи «Про відбір, обробку, надання і архівацію судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах» № R (95) 12 від 11 вересня 1995 р., яка закріплює, що повна поінформованість про практику діяльності усіх судів є однією з умов справедливого застосування закону. Із набуттям чинності Законом України «Про доступ до судових рішень» від 22 грудня 2005 р. створено Єдиний державний реєстр судових рішень, до якого вносяться всі судові рішення, окрім тих, доступ до яких обмежено законом. Світовий досвід свідчить, що такий підхід є правильним, оскільки сприяє демократизації суспільства [10, с. 173].

Також спостерігається дещо неправильне розуміння сутності та призначення інституту публічності (гласності) в системі цивільного процесуального права. Так, деякі вчені, наприклад, С. Я. Фурса, стверджують, що ст. 6 ЦПК має загальний характер, а тому вимога гласності поширюється на всі стадії цивільного судочинства [11, с. 36]. За таким твердженням погодитися не можна, адже до сталої практики Європейського суду право на публічний розгляд справи діє головним чином у суді першої інстанції, умови застосування п. 1 ст. 6 Конвенції залежать від особливостей конкретного судочинства та ролі вищого суду, яку він буде відігравати у здійсненні судочинства.

З наведеного вище стає зрозумілим, що під поняттям гласність і публічність ми розуміємо одне і теж, оскільки статті, які їх нормативно закріплюють мають один предмет правового регулювання. Стосовно позицій науковців, які мають думку про те, що поняття гласність є ширшим за поняття публічність, то їх ми вважаємо непереконливими.

За сталою, в науці цивільного процесуального права, традицією розрізняють гласність у вузькому розумінні, яка стосується тільки осіб, які беруть участь у справі, і гласність у широкому розумінні (загальна гласність), яка стосується необмеженого кола осіб. З огляду на це пропонуємо такий зміст принципу гласності (публічності). Так, гласність у вузькому розумінні полягає в: а) відкритому режимі слухань; б) усній формі судового розгляду; в) прилюдному проголошенні рішення суду; г) праві заявника бути повідомленим про дату і час слухання справи. Гласність у широкому розумінні може бути зведена до: а) вільного доступу до зали судових засідань; б) права на розповсюдження інформації про суд; в) праві на фіксування ходу судового засідання; г) публікації судових рішень та права їхнього отримання. Саме ці елементи найповніше відображають сутність публічності.

Отже, можна зробити такий висновок, що поняття гласності є тотожним поняттю публічності. Їх не слід розділяти і можна застосовувати, розуміючи під ними одне і теж. Незважаючи на велику значимість принципу публічності для реалізації принципу справедливого судочинства, принцип публічності залишається недостатньо розробленим і потребує подальшого наукового аналізу.

Список використаних джерел:

1. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів: Указ від 10 травня 2006 р., № 361/2006 / Президент України // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 19. – Ст. 1376.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 13. – С. 270–302.
3. Нула Моул Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод. Статья 6 право на справедливое судебное разбирательство: прецеденты и комментарии / Нула Моул, Катарина Харби, Л. Б. Алексеева. – М.: Рос. акад. Правосудия, 2001. – 151 с.
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України: Відомості Верховної ради України, 2004 р. – № 40–41, 42. – Ст. 492 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Офіційний веб-сайт. – режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Тертишніков В. І. Цивільний процесуальний кодекс України: науково практичний коментар / В. І. Тертишніков. – Х.: Видавець Ф-ОП Вапнярчук Н. М., 2007. – 576 с.
6. Балюк М. І., Луспенник Д. Д. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарії, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспенник. – Х.: Харків юридичний, 2008. – 708 с.
7. Банчук О. А. Вимоги статті 6 Конвенції про захист прав людини та основних свобод до процедури здійснення судочинства / Банчук О. А., Куйбіда Р. О. – К.: «ІКЦ «ЛЕСТА»», 2005. – 116 с.
8. Коментарій к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практика ее применения [Л. Б. Алексеева, С. В. Водолагин, Г. А. Гаджиев и др.] Под общ. ред. д. ю. н., проф. В. А. Туманова, и д. ю. н. проф. Л. М. Энтина. – М.: НОРМА, 2002. – 336 с.
9. Овчаренко О. В. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації: монографія / О. М. Овчаренко. – Х.: Право, 2008. – 304 с.
10. Лисак В. Д. Гласність чи права людини? / В. Д. Лисак // Українське право, 2006. – № 7–8. – С. 45–47.

11. Цивільний процесуальний кодекс України: науково практичний коментар: Т. 2 / Фурса С. Я., Фурса С. І., Щербак С. В. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2006. – 912 с.

Сеногонова К.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ФІЗИЧНА ОСОБА – ПІДПРИЄМЕЦЬ

Відповідно до ст. 50 ЦК України фізична особа з повною цивільною дієздатністю має право на здійснення не забороненої законом підприємницької діяльності. Обмеження права фізичної особи на здійснення цієї діяльності може встановлюватися лише Конституцією України та законом.

Слід зазначити, що до підприємницької діяльності фізичних осіб застосовуються нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб, якщо інше не встановлено законом або не впливає із суті відносин (ст. 51 ЦК України).

Інформація про державну реєстрацію фізичних осіб-підприємців є відкритою. За наявності реєстрації фізична особа і здійснює своє право на підприємницьку діяльність. Порядок реєстрації визначений постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності» від 25 травня 1998р. №740. Громадяни, які мають намір здійснювати підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, подають до органів державної реєстрації [2, с. 140] :

- 1) реєстраційну картку встановленого зразка, яка є водночас заявою про державну реєстрацію;
- 2) копію довідки про присвоєння ідентифікаційного номера фізичної особи – платника податків;
- 3) інші обов'язкові платежі і документ, що засвідчує внесення плати за державну реєстрацію.

Стаття 50 ЦК України також зазначає, що у випадку, якщо особа розпочала підприємницьку діяльність без державної реєстрації, але встигла укласти окремі відповідні договори, то вона не має права оспорювати зазначені договори на тій підставі, що підприємцем вона не є.

Законом встановлено певні обмеження щодо кола осіб, які можуть бути підприємцями.

Фізична особа, яка неспроможна задовольнити вимоги кредиторів, пов'язані із здійсненням нею підприємницької діяльності, може бути визнана банкрутом у порядку, встановленому Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [3, ст. 57, ст. 59].

Цивільний кодекс визначає, що фізична особа-підприємець несе відповідальність усім своїм майном, крім майна, на яке згідно із законом не може бути звернено стягнення. Якщо фізична особа-підприємець перебуває у шлюбі, вона відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм особистим майном і часткою у праві спільної сумісної власності подружжя, що належатиме їй при поділі цього майна [ст. 52 ЦК України].

Орган опіки та піклування може призначити управителя майна фізичної особи-підприємця у наступних випадках:

- 1) фізична особа-підприємець визнана безвісно відсутньою, недієздатною чи її цивільна дієздатність обмежена;
- 2) власник майна, яке використовувалося у підприємницької діяльності, стала неповнолітня чи малолітня особа.

В такому разі орган опіки та піклування укладає з управителем договір про управління цим майном.

Зазначений договір про управління майном припиняється у випадку, якщо відпали обставини, на підставі яких він був укладений.

Управитель діє лише від свого імені в інтересах особи, яка є власником майна, при здійсненні своїх повноважень щодо управління цим майном. Але орган опіки та піклування здійснює контроль за діяльністю управителя майном. Це відбувається відповідно до правил про контроль за діяльністю опікуна і піклувальника [ст.54 ЦК України].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про підприємництво» від 7 лютого 1991р. (ВВР, 1991, №14).
2. Цивільне право України: Академічний курс: Підручник: У двох томах / За заг. ред. Я.М. Шевченко. – Т. 1. Загальна частина. – К.: Ін Юре, 2003. – 520с.
3. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14 травня 1992р. (ВВР, 1992, №31) зі змінами і доповненнями.

Сивякова Е.
студентка 2 курса
спеціальності «Правоведення»
Мариупольського державного університета

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОПЕКИ И ПОПЕЧИТЕЛЬСТВА

Вопросы опеки и попечительства в Украине регулируют такие законодательные акты, как: Конституция Украины, Гражданский кодекс Украины, Семейный кодекс Украины, Закон Украины «Об охране детства», Правила опеки и попечительства, международные договора о правовой помощи.

По ст. 55 Гражданского кодекса Украины (ГКУ) главными задачами опеки и попечительства являются обеспечения личных неимущественных и имущественных прав и интересов малолетних, несовершеннолетних лиц, а также совершеннолетних лиц, которые по состоянию здоровья не могут самостоятельно осуществлять свои права и исполнять обязанности.

Следует различать понятия опеки и попечительства.

Опека устанавливается над малолетними лицами, которые лишены родительской заботы, и физическими лицами, которые признаны недееспособными (ст. 58 ГКУ).

Главное отличие опеки от попечительства состоит в том, что опекун, действует от имени и в интересах опекаемого, осуществляя его права и обязанности, а задача попечителя - помочь находящемуся на попечении лицу осуществить его права.

Для осуществления функций по опеке назначается опекун.

Опекуны, как и попечители должны обладать дееспособностью в полном объеме.

Не может быть опекуном или попечителем ребенка лицо, которое злоупотребляет спиртными напитками, наркотическими средствами, лишено родительских прав, а также интересы, которого противоречат интересам ребенка. В случае злоупотребления правами, лицо, исполняющее обязанности опекуна или попечителя отстраняется.

Существует ряд причин, по которым может быть установлена опека или попечительство:

1. смерть родителей
2. лишение родительских прав или лишение родителей свободы
3. признание родителей умершими
4. недееспособность родителей ребенка
5. признания родителей без вести пропавшими

По ст.67 ГКУ у опекуна есть ряд прав и обязанностей.

Опекун обязан заботиться о подопечном, о создании ему необходимых бытовых условий, обеспечении его уходом и лечением. Также в его обязанности входят вопросы воспитания, обучения и развития малолетнего лица. Опекун имеет право требовать возврата подопечного от лиц, удерживающих его без законного основания. Лицо, исполняющее обязанности опекуна, обязано принимать меры о защите гражданских прав и интересов подопечного

Опека и попечительство устанавливается органом опеки и попечительства, а также в отдельных случаях судом.

Основания для прекращения опеки:

1. достижение подопечным 14 лет
2. возобновление гражданской дееспособности физического лица, которое было признано недееспособным.
3. передачи малолетнего лица родителям.

Контроль за действиями опекунов и попечителей осуществляют органы опеки и попечительства по месту жительства подопечного.

Органы опеки и попечительства вправе, если это вызвано необходимостью защиты интересов подопечного, ограничить право опекуна или попечителя.

Попечительство устанавливается над несовершеннолетними лицами (от 15 до 18 лет), а также над лицами, которых суд признал ограниченно дееспособными.

Основными задачами попечительства являются помощь подопечному в реализации его прав, защита его прав. Попечитель дает согласие на осуществление сделок своим подопечным.

Попечительство прекращается в случае, если:

1. Физическое лицо достигло совершеннолетия
2. Несовершеннолетнее лицо осуществило регистрацию брака
3. Несовершеннолетнему лицу была предоставлена полная гражданская дееспособность
4. Возобновление гражданской дееспособности физического лица, гражданская дееспособность которого была ограничена.

Как правило, опека или попечительство устанавливается государственной администрацией города или района. В случае, если лицо является несовершеннолетним, то это устанавливается отделом народного

образования. В тех случаях, когда лицо не может осуществлять свои права или выполнять свои обязанности по состоянию здоровья, этим вопросом занимается отдел здравоохранения.

В тех случаях, когда лицо, нуждающееся в опеке и попечительстве, воспитывается в специальных учебных заведениях или находится на лечении в специальных лечебных учреждениях, функции опекуна или попечителя выполняют указанные учреждения.

По ст. 79 ГКУ действия опекуна могут быть обжалованы в орган опеки или попечительства заинтересованными лицами или родственниками подопечного.

Существует ряд сделок, которые не может осуществлять опекун. Это дарение от имени подопечного, а также не может обязываться от его имени поручительством. Также опекун и его родственники не могут заключать договоры с подопечным, кроме передачи имущества подопечному в собственность по договору дарения и в безвозмездное пользование по договору займа.

По ст. 70 ГКУ попечитель не может давать согласия на заключение договора между своим супругом или родственниками и подопечным, кроме передачи имущества подопечному в собственность по договору дарения и в безвозмездное пользование по договору займа.

Список используемых источников:

1. Цивільний кодекс України: прийнятий 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 2003.- №№ 40-44.- Ст.356

Сіренко Ю.
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Антимонопольний комітет України Антимонопольний комітет України є державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності.

Антимонопольний комітет має не аби яке значення серед інших державних структур в Україні, бо саме на цей орган покладено вкрай важливу функцію – забезпечення захисту конкуренції та запобігання виникненню монопольного положення на ринку серед господарюючих суб'єктів.

Антимонопольний комітет здійснює контроль за дотриманням антимонопольного законодавства при створенні, реорганізації, ліквідації господарюючих суб'єктів; при перетворенні органів управління в об'єднання підприємств, придбанні часток (акцій, паїв), активів господарських товариств та підприємств; при здійсненні господарської діяльності підприємцями та при реалізації повноважень центральних і місцевих органів державної виконавчої влади, місцевого та регіонального самоврядування щодо підприємств; також розглядає справи про порушення антимонопольного законодавства та приймає рішення за результатами розгляду в межах своїх повноважень; звертається до суду чи господарського суду з позовами (заявами) у зв'язку з порушеннями антимонопольного законодавства тощо.

Ці функції не є вичерпними, але є головними за для чого, власне, і створювався цей антимонопольний орган. Треба підкреслити, що здійснення цих функцій чуттєво впливає на розвиток господарської діяльності в нашій країні, тому існування такого важливого органу як Антимонопольний комітет є запорукою дотримання на ринку антимонопольного законодавства, та антимонопольного положення суб'єктів господарювання зокрема, а також підтримання та забезпечення існування конкуренції, адже без неї не буде ефективного, правильного та прибуткового здійснення господарської, зокрема, підприємницької діяльності в Україні.

Основною функцією органів, що здійснюють державний контроль за дотриманням антимонопольного законодавства та економічної конкуренції, є розгляд справ про його порушення.

Така діяльність Антимонопольного комітету здійснюється відповідно до Тимчасових правил розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України, затверджених Антимонопольним комітетом України 19 квітня 1994 р. Ці Правила визначають порядок розгляду Антимонопольним комітетом України та його територіальними відділеннями справ про порушення положень законів України "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності", "Про захист економічної конкуренції" та "Про Антимонопольний комітет України".

Антимонопольний комітет України просто вкрай необхідний для кожної держави, на який покладаються важливі функції, але в нашій країні він далеко недосконалий, тому існує певна проблематика, вирішення якої необхідно задля більш ефективного та точного здійснення діяльності АМК.

Проблеми існують, бо немає належного контролю з боку державної влади, а також велику роль у ефективному забезпеченні діяльності того, чи іншого органу має фінансування з боку держави, яке Антимонопольний комітет не отримує в потрібній кількості, звідси власне і проблеми та негарзди, які іноді виникають у роботі Антимонопольного комітету.

Також ускладнює роботу в цілому АМК – це діяльність територіальних відділень у різних регіонах, де також спостерігається нестача належного контролю вже безпосередньо з боку самого Антимонопольного Комітету.

Якщо казати про повноваження АМК, то вони тісно та не розв'язно торкаються одне одного та в сукупності і складають діяльність АМК, а саме:

У сфері здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції Антимонопольний комітет України має такі повноваження: 1) розглядати заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та проводити розслідування за цими заявами і справами; 2) приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення за заявами і справами, перевіряти та переглядати рішення у справах, надавати висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції; 3) розглядати справи про адміністративні правопорушення, приймати постанови та перевіряти їх законність та обґрунтованість; 4) перевіряти суб'єкти господарювання, об'єднання, органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції та під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції; 5) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання, об'єднань, органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, їх посадових осіб і працівників, інших фізичних та юридичних осіб інформацію, в тому числі з обмеженим доступом; 6) призначати експертизу та експерта з числа осіб, які володіють необхідними знаннями для надання експертного висновку; 7) у випадках та порядку, передбачених законом, проводити огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання - юридичних осіб, вилучати або накладати арешт на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами або джерелом доказів у справі незалежно від їх місцезнаходження; 8) у разі перешкоджання працівникам Антимонопольного комітету України у виконанні ними повноважень, передбачених пунктами 4, 5 і 7 цієї частини, залучати працівників органів внутрішніх справ для застосування заходів, передбачених законом, для подолання перешкод; 9) залучати працівників органів внутрішніх справ, митних та інших правоохоронних органів для забезпечення проведення розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема в разі проведення розслідування; 10) залучати до проведення перевірок спеціалістів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій за погодженням з їх керівниками, депутатів місцевих рад за їх згодою; 11) проводити дослідження ринку, визначати межі товарного ринку, а також становище, в тому числі монополіне (домінуюче), суб'єктів господарювання на цьому ринку та приймати відповідні рішення (розпорядження); 12) визначати наявність або відсутність контролю між суб'єктами господарювання або їх частинами та склад групи суб'єктів господарювання, що є єдиним суб'єктом господарювання; 13) вносити до органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування обов'язкові для розгляду подання щодо анулювання ліцензій, припинення операцій, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання, у разі порушення ними законодавства про захист економічної конкуренції; 14) надавати обов'язкові для розгляду рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням щодо припинення дій або бездіяльності, які містять ознаки порушень законодавства про захист економічної конкуренції, та усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють; 15) звертатися до суду з позовами, заявами і скаргами у зв'язку із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції, а також із запитом щодо надання інформації про судові справи, що розглядаються цими судами відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції; 16) звертатись та одержувати від компетентних органів інших держав необхідну інформацію для здійснення своїх повноважень; 17) надавати компетентним органам інших держав інформацію у випадках та порядку, передбачених законом; 18) здійснювати інші повноваження, передбачені законодавством про захист економічної конкуренції тощо.

Значення та необхідність існування Антимонопольного комітету є беззаперечним, тож дотримання вимог антимонопольного законодавства та анти монополії в цілому без діяльності Антимонопольного комітету просто неможливе, тому варто з боку держави та державної влади зокрема приділяти більше уваги роботі цього вкрай важливого органу.

Скриннік А.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НЕСПРАВМОНОСТІ ТА БАНКРУТСТВА: СУДОВІ ПРОЦЕДУРИ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ЩОДО БОРЖНИКА ЗА УКРАЇНСЬКИМ ТА ЗАРУБІЖНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» визначає судові процедури, які застосовуються щодо боржника: розпорядження майном боржника, мирова угода, санація (відновлення платоспроможності) боржника, ліквідація банкрута.

З метою забезпечення майнових інтересів кредиторів в ухвалі господарського суду про порушення провадження у справі про банкрутство вказується про введення процедури розпорядження майном боржника. Призначається розпорядник майна, який повинен мати ліцензію арбітражного керуючого. Розпорядник майна має право: аналізувати фінансове становище боржника, скликати збори кредиторів, звертатися до господарського суду. Розпорядник майна зобов'язан: вести реєстр вимог кредиторів, вживати заходів для захисту майна боржника, надавати господарському суду та комітету кредиторів звіт про свою діяльність.

Мирова угода – це домовленість між боржником і кредиторами стосовно відстрочки та розстрочки, а також прощення кредиторами боргів боржника, яка оформляється угодою сторін. Мирова угода може бути укладена на будь-якій стадії провадження у справі про банкрутство. Угода укладається у письмовій формі та підлягає затвердженню господарським судом. Набирає чинності з дня її затвердження господарським судом і є обов'язковою для боржника, кредиторів. Одностороння відмова від мирової угоди не допускається.

Санація - система заходів, здійснюються з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника. Господарський суд за клопотанням комітету кредиторів має право винести ухвалу про проведення санації боржника та призначення керуючого санацією. Санація вводиться на строк не більше дванадцяти місяців. Керуючий санацією має право: розпоряджатися майном боржника, укладати від імені боржника мирову угоду та інші угоди. План санації повинен бути поданий керуючим санацією протягом трьох місяців комітету кредиторів для схвалення. Він повинен містити заходи щодо відновлення платоспроможності боржника, строк та черговість виплати боржником боргу кредиторам. Схвалений комітетом кредиторів план санації подається керуючим санацією в господарський суд на затвердження. Господарський суд виносить ухвалу про затвердження плану санації, яка може бути оскаржена у встановленому порядку.

Господарський суд приймає постанову про визнання боржника банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру, якщо боржник неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами: зобов'язання щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податків і зборів протягом трьох місяців після настання встановленого строку їх сплати. Строк ліквідаційної процедури не може перевищувати дванадцяти місяців. Господарський суд призначає ліквідатора. Повноваження ліквідатора: приймає до свого відання майно боржника, виконує функції з управління та розпорядження майном банкрута, аналізує фінансове становище банкрута, формує ліквідаційну масу, реалізує майно банкрута для задоволення вимог. Після проведення інвентаризації та оцінки майна банкрута ліквідатор розпочинає продаж майна банкрута на відкритих торгах. Кошти, одержані від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів.

Згідно із Положенням про неспроможність в Німеччині неплатоспроможність повинна бути визнана, якщо боржник припинив здійснення своїх платежів. Провадження у справі про неспроможність починається з відкриття конкурсного провадження. Судом призначається конкурсний керуючий та формується конкурсна маса.

Провадженням у справі про неспроможність охоплюється все майно, яке належить боржнику на момент порушення провадження та придбане за час провадження. Боржник відсторонюється від управління бізнесом: його повноваження по розпорядженню та управлінню майном переходить до конкурсного керуючого. Конкурсний керуючий складає список усіх кредиторів боржника. Створюються колективні органи – збори кредиторів та комітет кредиторів.

Збори кредиторів можуть уповноважити керуючого підготувати конкурсний план та попередньо визначити його цілі. У конкурсному плані зазначаються права учасників, створюються групи кредиторів. Після прийняття конкурсного плану кредиторами та схвалення його боржником план затверджується судом у справах про неспроможність. Одночасно із затвердженням конкурсного плану суд приймає рішення про припинення провадження у справі про неспроможність. Боржнику повертається право вільного розпорядження конкурсною масою.

Інший випадок, коли за результатами звіту конкурсного керуючого збори кредиторів можуть прийняти рішення про ліквідацію підприємства та реалізацію конкурсної маси. Починається задоволення вимог

конкурсних кредиторів. Після проведення остаточного розподілу конкурсної маси суд приймає рішення про припинення провадження у справі про неспроможність.

Французьке законодавство: Закони «Про відновлення підприємств та ліквідація їх майна у судовому порядку», «О конкурсних керуючих, ліквідаторах та експертах по визначенню положення підприємств».

Суди прагнуть ініціювати переговори між боржником та кредиторами при перших ознаках неплатоспроможності. У результаті переговорів сторони можуть дійти згоди, не починаючи офіційних процедур.

Судові процедури починаються періодом нагляду. Суд призначає спеціального суддю та двох уповноважених – адміністратора та представника кредиторів. Адміністратор проводить фінансовий аналіз підприємства боржника. Боржник не відстороняється від управління та розпорядження майном.

Якщо боржник має можливість продовжувати роботу, суд може відкрити процедуру реструктуризації. У цьому випадку управління боржника повинно в установлені строки пред'явити план по продовженню діяльності підприємства, який задовольняв би вимоги кредиторів. План реструктуризації затверджує тільки суд.

Якщо не має змоги продовжувати діяльність підприємства, по рішенню суду відкривається ліквідаційна процедура, починається розпродаж активів боржника. При цьому у пріоритетному порядку задовольняються вимоги по заробітній платі, судові витрати.

Процедуру банкрутства у США регулює Кодекс про банкрутство. В основі системи банкрутства лежить реорганізаційна ідея. Заяву про початок процедури можуть подати як боржник, так і кредитори. Боржник при подачі заяви, повинен пред'явити план врегулювання, якщо боржник має намір покращити економічне положення підприємства.

Вирішується питання про розпорядження та управління майном боржника. Якщо суд не прийме рішення про призначення довірителя, боржник продовжує свій бізнес та розпоряджається власністю без обмежень. Основним завданням довірителя є розслідування фінансового положення боржника.

Якщо суд не прийняв рішення про призначення довірителя, заінтересована сторона може запросити назначити екзаменатора. Його задача – проаналізувати фінансове положення боржника для визначення умов плану реорганізації.

Створюються колективні органи кредиторів – збори кредиторів та комітет кредиторів. Формується майно неспроможної особи.

Відносно усіх боржників починаються або процедури реорганізації, або процедури ліквідації. Тільки боржник має право запропонувати план реорганізації. План підлягає схваленню кредиторами.

При ліквідаційній процедурі призначається довіритель, кандидатура його затверджується зборами кредиторів. Основна задача – формування конкурсної маси. Довіритель здійснює реалізацію майна боржника, після чого задовольняються вимоги.

Смирнова Ю.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОМЕРЦІЙНИЙ ДОГОВІР ЗА ЗАРУБІЖНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Поняття договору в зарубіжному праві за своєю суттю незмінно. В більшості випадків під договором розуміється угода. Водночас, у праві зарубіжних країн по-різному визначається місце правових норм, що регулюють договірні відносини, у системі права та вчення про договори в системі цивілістичної доктрини.

Так, у континентальному праві поняття договору є одним з центральних; хоча сам термін «договірне право» досить рідко вживається, хоча в деяких випадках цей інститут навіть ототожнюється із загальними положеннями зобов'язального права.

В усіх країнах договірні відносини врегульовано законами. Норми щодо договорів не завжди в систематизованому вигляді розміщені в цивільних кодексах (ФЦК, НЦК) у главах про угоди, зобов'язання та окремі види договорів, вони також містяться в деяких окремих законодавчих актах - законах: про строкові біржові угоди 1885 р., про законну процентну ставку 1975 р., про купівлю-продаж та заклад майнових комплексів комерційних підприємств 1909 р., про оренду майнових комплексів комерційних та промислових підприємств 1956 р., про оманні дії і фальсифікацію продуктів і послуг 1905 р., про безпеку споживачів 1978 р., що вносить зміни в різні положення закону 1905 р., ордонанс про свободу цін і конкуренції 1986 р. (Франція); про страховий договір 1908 р., про мирові угоди 1935 р., про автомобільні перевезення 1952 р., про регулювання права загальних умов угод 1976 р. (ФРН).

В англо-американському праві всі інститути договірних відносин розвивалися, переважно, судовою практикою й виражені в нормах загального права. Окремі положення про конкретні види договорів містяться в спеціальних законодавчих актах.

Зокрема, в Англії діють закони: про продаж товарів (1893 р., 1979 р.), про справедливу торгівлю (1973 р.), про поставку товарів, про недобросовісні умови договорів (1977 р.), про поставку товарів і надання послуг (1982 р.).

Договір - це найбільш стара у часі правова форма, історія якої нараховує тисячоліття. Можливість застосування договорів протягом такого тривалого часу зумовлена гнучкою правовою формою, в яку можуть втілюватися різні за характером суспільні відносини. Поняття договору в зарубіжному праві за своєю суттю незмінно. В більшості випадків під договором розуміється угода.

Основними елементами загальноправової конструкції комерційного договору в законодавстві зарубіжних країн є:

- 1) акт згоди, що охоплює своїм змістовим навантаженням як угоду (згоду сторін між собою за всіма істотними умовами договору), так і згоду на виконання висунутих законодавцем імперативних вимог;
- 2) модель суб'єктного складу акту згоди;
- 3) мета (цілі) вчинення акту згоди як форма усвідомлення інтересів, що реалізуються за його допомогою.

Наповнення специфічним змістовим навантаженням сутнісних елементів договірної конструкції у процесі як предметної, так і функціональної спеціалізації правового регулювання договірних відносин визначається як закономірна реакція правової надбудови на зміни та перетворення, що відбуваються в системі суспільних відносин, охоплених правовим впливом.

В усіх правових системах комерційний договір є формою зобов'язальних відносин і, відповідно, як правовідношення, має структуру, яка включає суб'єктів, об'єкт (предмет) і зміст. Поняття об'єкта комерційного договору в правовій доктрині зарубіжних країн розглядається досить рідко, переважно, ідеться про предмет договору - речі чи послуги, які передаються чи виконуються.

Предмет більшості з комерційних договорів (збутових, договорів про передання майна в оплатне користування або про виконання робіт) утворено двома елементами: певною юридично значущою дією (діями), яку зобов'язується виконати продавець товару (сторона, яка має надати рішуче виконання), й об'єктом договору, який набуває товарної форми.

Об'єктами комерційних договорів є матеріально-речова продукція, послуги, результати виробничого та науково-технічного співробітництва у вигляді знань, досвіду, технології тощо.

Встановлено, що структура предмета договорів на надання послуг, як правило, є іншою. У випадках, коли належним виконанням послуги безумовно (за винятком обставин непереборної сили, форс-мажорних обставин) досягається корисний результат, який «розщеплюється» в ній, об'єктом договору на надання послуг є послуга як діалектична єдність дій виконавця та їх корисного результату. Слід відзначити, що спільною властивістю всіх об'єктів комерційних договорів (як здатних, так і не здатних до обігу) є їх спроможність до ринкового обміну в товарній формі – товароздатність.

Необхідне виокремлення у структурі товароздатності, як і в структурі правосуб'єктності, «приватної компоненти» (яка виявляється в їх товарній природі об'єкта – наявності споживчої та мінової вартості) та «публічної компоненти» (яка виявляється у встановленні щодо них режимних вимог для поєднання та узгодження приватних і публічних інтересів у процесі правового регулювання господарської діяльності). Законодавством ряду зарубіжних країн, які належать як до континентальної системи права, так і до системи загального права, розмежування господарського (комерційного) договору і договору цивільно-правового проводиться як за суб'єктами, так і за спрямованістю договору.

Відповідно комерційною угодою визнається будь-яка угода, відносно якої обидві сторони вважаються такими, що володіють знаннями чи досвідом комерсантів.

Суб'єктами комерційного договору є комерсанти. Комерсант - це особа, яка на професійних засадах, за власні кошти, на особисті ризики здійснює комерційні операції.

Комерційними операціями вважаються операції господарського, торгового, фінансового характеру, спрямовані на одержання прибутку.

У цьому зв'язку слід зазначити, що в країнах романо-германської системи права (Франція, Німеччина, Бельгія, Іспанія, ряд латиноамериканських держав та ін.) існує різниця в регламентації діяльності комерсантів та некомерсантів. У країнах єдиної системи приватного права (країнах англо-американської системи права, Італії, Нідерландах, Швейцарії та ін.) формально-юридичного поняття комерсанта і торгової угоди нема. Але в законодавстві існують норми, які передбачають спеціальні правила організації діяльності осіб, які здійснюють комерційні операції, та визначення особливих прав і обов'язків сторін в угодах, що укладаються цими учасниками обігу. Так, у торговому праві Німеччини чільне місце посідає поняття комерсанта (індивідуальний або колективний суб'єкт), яке класифікується за видами («за обов'язком», «за необхідністю», «за бажанням», «в силу реєстрації», «невеликий комерсант», «за формою») в розділі 1 Німецького торговельного зводу (НТЗ).

Відповідно до §343 НТЗ торговельними є всі угоди комерсанта, що належать до ведення його торговельного промислу.

При цьому застосовується презумпція торговельної угоди, передбачена §344 НТЗ: "Юридичні угоди, здійснювані комерсантом, у разі сумніву вважаються такими, що належать до ведення його торговельного промислу".

Необхідно зазначити, що спеціальні норми і правила для осіб, що здійснюють професійну діяльність, установлюються в першу чергу на національному рівні. Так, у Швейцарському зобов'язальному законі існує ціла низка правил, що розраховані на комерційні угоди і комерсантів. Наприклад, у ст. 190 та 215 вміщено правила про комерційний продаж, у ст. 124, 212, 423—430 є посилання на торгові звичаї.

Цивільний кодекс Італії 1942 р. містить положення про деякі суто комерційні контракти, зокрема кредитування (ст. 1548—1551), банківські угоди (ст. 1834—1860) і т. п., а також особливі положення про «комерційну діяльність» (ст. 2195) учасників обігу, зокрема про представництво (ст. 2203), звітність (ст. 2214), торгівлю реєстрацію (ст. 2195).

Визнання статусу комерсанта (кваліфікація статусу комерсанта) є виключно національно-територіальною юрисдикцією. У кожній країні щодо цього існують власні підходи і традиції. Так, визнання статусу комерсанта на підставі відповідності особи ознакам одного з видів комерсанта, визначених законом, характеризується як суб'єктивний принцип кваліфікації.

Наприклад, у Німеччині згідно з § 1 Торгового уложення особа визнається комерсантом залежно від характеру діяльності, яку можна визначити як підприємницьку.

Специфіка функціонального призначення комерційного договору в чинному законодавстві України та зарубіжних країн об'єктивно зумовлена його складною природою (договірний акт одночасно є проявом ініціативи (самостійності) сторін і засобом реалізації правової політики у сфері господарювання), що додає кожній договірній функції (ініціативно-інтеграційній, регулювальній (програмно-координаційній), інформаційній та захисній) водночас як приватний, так і публічний контекст.

Комерційний договір входить до механізму господарсько-правового регулювання ринкових відносин:

а) на рівні нормативно-правового регулювання – як субінститут правового інституту господарського договору (сукупність юридичних норм, призначених для врегулювання відносин, що виникають під час укладення та виконання комерційних договорів);

б) на рівні автономного (індивідуального) регулювання) – як акт автономного (індивідуального) регулювання суб'єктів господарського права щодо умов і порядку здійснення ринкового обміну;

в) на рівні реалізації права – як юридичний факт, що породжує правовідносини;

Спільною властивістю всіх об'єктів комерційних договорів як в Україні так і в зарубіжних країнах є їх спроможність до ринкового обміну в товарній формі – товароздатність, яка утворюється за допомогою «приватної компоненти» (має прояв в економічних властивостях товару – споживчій та міновій вартості), та «публічної компоненти» (виявляється у встановленні щодо них певного правового режиму).

Вирішальний вплив принципів правового регулювання підприємницької діяльності на процес становлення й розвитку комерційного договору виявляється у: а) формуванні «стрижня» правового режиму підприємницької діяльності в цілому та підґрунтя публічно-правового порядку ринкового обміну товарів, зокрема; б) забезпеченні взаємозв'язку, взаємодії всіх правових засобів, які входять до структури цього правового режиму; в) встановленні меж автономії волі учасників договірних відносин у сфері підприємницької діяльності тощо.

Положення про загальну формулу предмета комерційних договорів (збутових договорів, договорів про передавання майна в оплатне користування, договорів на виконання робіт або надання послуг інформаційного характеру), складається із двох елементів:

а) певної юридично значущої дії (дій), яку зобов'язується виконати сторона, що надає рішуче виконання за договором, і

б) товароздатного об'єкта договору; а також положення про збіг предмета договорів з надання всіх інших послуг з їх об'єктом, який в одних випадках утворюється із самих дій, що складають зміст послуги, в інших – з діалектичної єдності цих дій і їх корисного результату.

Сьогодні комерційний договір як правовий засіб в Україні і зарубіжних країнах залучається до механізму господарсько-правового регулювання господарських відносин, різних за фактичним змістом, суб'єктним складом, типізацією приватних і публічних інтересів, які реалізуються в них, та цілями, на досягнення яких вони спрямовані.

Соседка М.
студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ОПІКА ТА ПІКЛУВАННЯ

Опіка та піклування встановлюються з метою забезпечення особистих немайнових і майнових прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб, а також повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки.

Органи, на які покладено здійснення опіки та піклування, їх права та обов'язки щодо забезпечення прав та інтересів фізичних осіб, які потребують опіки та піклування, встановлюються законом та іншими нормативно-правовими актами.

Особа, якій стало відомо про фізичну особу, яка потребує опіки або піклування, зобов'язана негайно повідомити про це орган опіки та піклування.

Опіка встановлюється над малолітніми особами, які позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, які визнані недієздатними.

Піклування встановлюється над неповнолітніми особами, які позбавлені батьківського піклування, та фізичними особами, цивільна дієздатність яких обмежена.

Суд встановлює:

- опіку над фізичною особою у разі визнання її недієздатною і призначає опікуна за поданням органу опіки та піклування.

- піклування над фізичною особою у разі обмеження її цивільної дієздатності і призначає піклувальника за поданням органу опіки та піклування.

- опіку над малолітньою особою, якщо при розгляді справи буде встановлено, що вона позбавлена батьківського піклування, і призначає опікуна за поданням органу опіки та піклування.

- піклування над неповнолітньою особою, якщо при розгляді справи буде встановлено, що вона позбавлена батьківського піклування, і призначає піклувальника за поданням органу опіки та піклування.

Орган опіки та піклування встановлює опіку над малолітньою особою та піклування над неповнолітньою особою, крім випадків, встановлених частинами першою та другою статті 60 Цивільного Кодексу України.

Опіка або піклування встановлюються за місцем проживання фізичної особи, яка потребує опіки чи піклування, або за місцем проживання опікуна чи піклувальника.

Опікуна або піклувальника призначає орган опіки та піклування, крім випадків, встановлених статтею 60 Цивільного Кодексу України.

Опікуном або піклувальником може бути лише фізична особа з повною цивільною дієздатністю. Фізична особа може бути призначена опікуном або піклувальником лише за її письмовою заявою.

Опікун або піклувальник призначаються переважно з осіб, які перебувають у сімейних, родинних відносинах з підопічним, з урахуванням особистих стосунків між ними, можливості особи виконувати обов'язки опікуна чи піклувальника.

При призначенні опікуна для малолітньої особи та при призначенні піклувальника для неповнолітньої особи враховується бажання підопічного. Фізичній особі може бути призначено одного або кількох опікунів чи піклувальників.

Опікуном або піклувальником не може бути фізична особа:

1) яка позбавлена батьківських прав, якщо ці права не були поновлені;

2) поведінка та інтереси якої суперечать інтересам фізичної особи, яка потребує опіки або піклування.

До встановлення опіки або піклування і призначення опікуна чи піклувальника опіку або піклування над фізичною особою здійснює відповідний орган опіки та піклування. Якщо над фізичною особою, яка перебуває у навчальному закладі, закладі охорони здоров'я або закладі соціального захисту населення, не встановлено опіку чи піклування або не призначено опікуна чи піклувальника, опіку або піклування над нею здійснює цей заклад.

Опікун зобов'язаний дбати про підопічного, про створення йому необхідних побутових умов, забезпечення його доглядом та лікуванням. Опікун малолітньої особи зобов'язаний дбати про її виховання, навчання та розвиток. Опікун має право вимагати повернення підопічного від осіб, які тримають його без законної підстави.

Опікун вчиняє правочини від імені та в інтересах підопічного. Він зобов'язаний вживати заходів щодо захисту цивільних прав та інтересів підопічного.

Опікун, його дружина, чоловік та близькі родичі (батьки, діти, брати, сестри) не можуть укласти з підопічним договори, крім передання майна підопічному у власність за договором дарування або у безоплатне користування за договором позички.

Опікун не може здійснювати дарування від імені підопічного, а також зобов'язуватися від його імені порукою.

Піклувальник над неповнолітньою особою зобов'язаний дбати про створення для неї необхідних побутових умов, про її виховання, навчання та розвиток.

Піклувальник над фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, зобов'язаний дбати про її лікування, створення необхідних побутових умов. Він дає згоду на вчинення підопічним правочинів відповідно до статей 32 та 37 Цивільного Кодексу України.

Піклувальник зобов'язаний вживати заходів щодо захисту цивільних прав та інтересів підопічного. Він не може давати згоду на укладення договорів між підопічним та своєю дружиною (своїм чоловіком) або своїми близькими родичами, крім передання майна підопічному у власність за договором дарування або у безоплатне користування на підставі договору позички.

Опікун не має права без дозволу органу опіки та піклування:

- 1) відмовитися від майнових прав підопічного;
- 2) видавати письмові зобов'язання від імені підопічного;
- 3) укладати договори, які підлягають нотаріальному посвідченню та (або) державній реєстрації, в тому числі договори щодо поділу або обміну житлового будинку, квартири;
- 4) укладати договори щодо іншого цінного майна.

Піклувальник має право дати згоду на вчинення правочинів, лише з дозволу органу опіки та піклування.

Опікун зобов'язаний дбати про збереження та використання майна підопічного в його інтересах.

Якщо малолітня особа може самостійно визначити свої потреби та інтереси, опікун, здійснюючи управління її майном, повинен враховувати її бажання.

Опікун самостійно здійснює витрати, необхідні для задоволення потреб підопічного, за рахунок пенсії, аліментів, доходів від майна підопічного тощо.

Якщо підопічний є власником нерухомого майна або майна, яке потребує постійного управління, опікун може з дозволу органу опіки та піклування управляти цим майном або передати його за договором в управління іншій особі.

Підстави виникнення права на оплату послуг опікуна та піклувальника, її розмір та порядок виплати встановлюються Кабінетом Міністрів України. Якщо у особи, над якою встановлено опіку чи піклування, є майно, що знаходиться в іншій місцевості, опіка над цим майном встановлюється органом опіки та піклування за місцезнаходженням майна.

Опіка над майном встановлюється також в інших випадках, встановлених законом. Суд, якщо він призначив опікуна чи піклувальника, або орган опіки та піклування за заявою особи звільняє її від повноважень опікуна або піклувальника. Ця заява розглядається судом або органом опіки та піклування протягом одного місяця.

Особа виконує повноваження опікуна або піклувальника до винесення рішення про звільнення її від повноважень опікуна або піклувальника чи до закінчення місячного строку від дня подання заяви, якщо вона не була розглянута протягом цього строку.

Суд, якщо він призначив піклувальника, або орган опіки та піклування може звільнити піклувальника від його повноважень за заявою особи, над якою встановлено піклування. За заявою органу опіки та піклування суд може звільнити особу від повноважень опікуна або піклувальника у разі невиконання нею своїх обов'язків, порушення прав підопічного, а також у разі поміщення підопічного до навчального закладу, закладу охорони здоров'я або закладу соціального захисту.

Опіка припиняється у разі:

- передачі малолітньої особи батькам (усиновлювачам);
- досягнення підопічним чотирнадцяти років. У цьому разі особа, яка здійснювала обов'язки опікуна, стає піклувальником без спеціального рішення щодо цього;
- поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка була визнана недієздатною.

Піклування припиняється у разі:

- 1) досягнення фізичною особою повноліття;
- 2) реєстрації шлюбу неповнолітньої особи;
- 3) надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності;
- 4) поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, цивільна дієздатність якої була обмежена.

Дієздатна фізична особа, яка за станом здоров'я не може самостійно здійснювати свої права та виконувати обов'язки, має право обрати собі помічника.

Помічником може бути дієздатна фізична особа. За заявою особи, яка потребує допомоги, ім'я її помічника реєструється органом опіки та піклування, що підтверджується відповідним документом.

Помічник має право:

- на одержання пенсії, аліментів, заробітної плати, поштової кореспонденції, що належать фізичній особі, яка потребує допомоги.

- вчиняти дрібні побутові правочини в інтересах особи, яка потребує допомоги, відповідно до наданих йому повноважень.

Помічник представляє особу в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування та організаціях, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення.

Помічник може представляти фізичну особу в суді лише на підставі окремої довіреності. Послуги помічника є оплатними, якщо інше не визначено за домовленістю сторін. Він може бути у будь-який час відкликаний особою, яка потребувала допомоги. У цьому разі повноваження помічника припиняються.

Дії опікуна можуть бути оскаржені заінтересованою особою, в тому числі родичами підопічного, до органу опіки та піклування або до суду.

Рішення органу опіки та піклування може бути оскаржено до відповідного органу, якому підпорядкований орган опіки та піклування, або до суду.

Сушич Є.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З НЕГАТИВНИМИ ПРОЯВАМИ МОНОПОЛІЗМУ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ЗА УКРАЇНСЬКИМ І ЗАРУБІЖНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ.

В умовах інтернаціоналізації економічних зв'язків і обмежувальної ділової практики законодавство про захист економічної конкуренції у більшості країн світу передбачає екстериторіальний підхід до припинення антиконкурентних дій: санкції застосовуються до порушників конкуренції незалежно від їх юридичного місцезнаходження. Це породжує два типи конфліктів: у відносинах між країнами і процесуальних правових норм. Конфлікти між країнами виникають унаслідок прямого застосування органом захисту економічної конкуренції однієї країни санкцій до компаній і фізичних осіб іншої країни. При цьому рішення, яке приймає національний орган захисту економічної конкуренції, є остаточним: компанії не можуть оскаржити його в міжнародному органі. Конфліктну ситуацію закладено й у самій формі розгляду справ і прийняття рішень. Якщо в цілому міжнародне публічне право передбачає взаємодію держав в особі їхніх уповноважених органів за різними напрямками діяльності, то у випадку екстериторіального застосування законодавства про захист економічної конкуренції держава в особі свого уповноваженого органу захисту економічної конкуренції вступає у безпосередні правові відносини з юридичними і фізичними особами та приймає обов'язкові для них рішення, що певною мірою суперечить принципам міжнародного публічного права. Саме тому питання захисту українських та іноземних суб'єктів господарювання від монополістичних та недобросовісних практик є дуже актуальним. Конкурентне законодавство в Україні розвивається разом з формуванням економічної системи нашої країни. Першим конкурентним законом в Україні став Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» (від 18.02.1992 р.). Протягом майже 60 років законодавче регулювання захисту конкуренції було відсутнє і тому можлива ефективність заходів, спрямованих на забезпечення розвитку та захисту конкуренції, оцінювалася, головним чином, на підставі результатів їх застосування в зарубіжних системах конкурентного права.

Важливим напрямом конкурентного законодавства є законодавство з регулювання діяльності природних монополій. Варто зазначити, що законодавство у сфері природних монополій за своїм змістом є антиподом антимонопольному законодавству. Проте природні монополії діють лише у тих сферах промисловості, де дія конкуренції неефективна або згубна. На відміну від антимонопольного законодавства та законодавства із захисту від недобросовісної конкуренції, яке передбачає опосередковане державне втручання в економіку, для законодавства у сфері природних монополій характерне жорстке і передусім цінове регулювання ринку, пряме втручання держави в діяльність суб'єктів природних монополій. Відповідно до законодавства перелік суб'єктів природних монополій складає Антимонопольний комітет України. Проте суб'єкти природних монополій в силу свого монопольного становища підпадають під дію Закону «Про захист економічної конкуренції», який не містить для них вилучень. Все це дає підстави відносити законодавство у сфері природних монополій до конкурентного законодавства. Конкретне оформлення законодавства про конкуренцію завжди є реакцією на відповідну ринкову ситуацію в певній країні. Саме тому конкурентне законодавство не є статичним, і для всіх часів і ринків його не існує.

Антимонопольна політика на сьогоднішній день - один з пріоритетних напрямків державного регулювання, що являє собою комплекс заходів (відповідне законодавство, система оподаткування, денационалізація, роздержавлення і приватизація власності, заохочення створення малих підприємств та ін.), спрямованих проти монополізації виробництва і ринку і забезпечуючи розвиток конкуренції серед товаровиробників. В цьому контексті антимонопольне законодавство можна розглядати як законодавчо закріплені основні правила діяльності суб'єктів, що хазяйнують на ринку, органів державної влади і управління, що регулюють цю діяльність.

Основні завдання антимонопольного законодавства - це:

- а) забезпечення сприятливих умов і стимулів для розвитку конкуренції і підприємництва в національній економіці;
- б) зняття всіх перепон на шляху активізації конкуренції на правовій основі, що дозволяє виключити монополні дії суб'єктів ринку, центральних органів влади і управління, диктат суб'єктів, що халяйнують на ринку;
- в) визначення правового режиму регулювання відповідальності за монополні дії і порушення правил чесної конкуренції;
- г) захист інтересів малого і середнього підприємництва від сваволі великого бізнесу;
- д) створення умов для розвитку національного господарства.

Антимонопольне законодавство тісно пов'язане з загальною системою заходів, за допомогою яких держава намагається впливати на ринкові відносини і форми об'єднання підприємств. Воно обмежує деякі найбільш грубі й очевидні прийоми монополістичної діяльності, робить певний вплив на конкурентну боротьбу, але ніколи не зачіпає найважливіших інтересів великих корпорацій. Конкретна програма антимонопольних дій розробляється і проводиться урядом. Отже, ця програма є складовою частиною в загальній економічній програмі уряду, що може відображати інтереси окремої підприємницької групи, тих чи інших соціальних груп або загальні інтереси нації і повинна враховувати загальну внутрішню і зовнішню економічну, соціальну і політичну кон'юнктуру. Це значить, що ефективність застосування антимонопольного законодавства і діяльність антимонопольної політики в цілому змінюються і залежать від зміни політичного керівництва країни.

Великі корпорації в обхід антимонопольного законодавства використовують легальні з погляду антимонопольного законодавства форми об'єднань і монополістичної діяльності - холдингові компанії, систему участі, конгломератні злиття (об'єднання компаній, що відносяться до різних сфер господарської діяльності), а також приховані прийоми встановлення монополного панування - джентльменські угоди, лідерство в цінах. В сучасних умовах посилення дії антимонопольного законодавства корпорації проводять перебудову своєї структури, пристосовуються до реалій, що змінюються, зберігаючи свою суть.

Стан ринку якого-небудь товару або послуги, протилежний конкуренції, називається монополізацією. Монополізація – досягнення суб'єктом господарювання монополного (домінуючого) становища на ринку товару, підтримання або посилення цього становища. Іншими словами можна сказати, що монополія - це домінуюче становище суб'єкта господарювання, що дає йому можливість самостійно або з іншими суб'єктами господарювання обмежувати конкуренцію на ринку повного товару.

Враховуючи негативні наслідки монополізму для розвитку ефективної економіки, країни з ринковими відносинами почали застосовувати правові засоби обмеження цього явища. Функцію обмеження монополізму взяла на себе держава, що є єдиним суб'єктом у системі ринкових відносин, який може реалізувати антимонопольні функції в повному об'ємі.

На основі суперечностей, які існують між монополією і конкуренцією, і небезпеки монополізму для розвитку економіки ринкового типу, впливає необхідність обмеження монополізму і правового регулювання з боку держави цього процесу. Таке регулювання спрямоване на формування і розвиток конкурентного середовища, яке забезпечувало б ефективне використання ресурсів, вільне відходження на ринок підприємств, свободу споживачів у виборі товарів різноманітного асортименту, кращої якості за більш низькими цінами.

Оскільки монополія є одним з тих економічних утворень, при наявності яких ринковий механізм не може виконувати свої регулюючі функції, то загальноприйнятою практикою є прийняття певних законів, які перешкоджають монополізації ринків одним підприємством або групою підприємств. Основою обмеження монополізму в економіці України є антимонопольне законодавство. Його важливість визначається як уже фактично сформованим у нашій економіці монополізмом, так і небезпекою розвитку монополістичних тенденцій, що неминуче виявляються і посилюються в умовах ринкового господарства. Без спеціального правового механізму неможливо заохочення конкуренції і припинення монополістичної практики.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 // Голос України. - 2003. - № 49.
2. Завада О. Антимонопольний комітет відстоює засади добросовісної конкуренції // Урядовий кур'єр. - 1998. - 4.
3. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III
4. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26 листопада 1993 року № 3659-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - №50. - Ст.472

Сушко Я.Р.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОРЯДОК ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

На сьогоднішній день державна реєстрація суб'єктів господарювання має дуже важливе значення для розвитку підприємництва в Україні, але існує дуже багато прогалин в законодавстві завдяки яким ускладнюється можливість особи зареєструвати суб'єкт господарювання.

До законів якими регулюється процес державної реєстрації суб'єктів господарювання можна віднести такі: «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», Цивільний Кодекс України, Закон України «Про господарські товариства», Господарський Кодекс України та інші.

Одна з перших проблем з якою стикаються особи які бажають зареєструвати суб'єкт господарювання, це можлива відмова у проведенні реєстрації. У Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» передбачений чіткий перелік підстав для відмови у проведенні останньої. Розглянемо їх детальніше.

Так, підставами для відмови у проведенні державної реєстрації є порушення порядку створення юридичної особи, який встановлено законом, зокрема: Наявність обмежень на зайняття відповідних посад, встановлених законом щодо осіб, які зазначені як посадові особи органу управління юридичної особи. Законодавство України встановлює ряд обмежень на здійснення підприємницької діяльності. Так, не допускається здійснення підприємницької діяльності народними депутатами України, посадовими і службовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування, посадовими особами органів прокуратури, суду, органів державної безпеки, внутрішніх справ, органів державної влади та управління, які контролюють діяльність підприємств, нотаріусів [1] (Закони України «Про державну службу», «Про міліцію», «Про прокуратуру» тощо).

Наявність обмежень на зайняття підприємницькою діяльністю, які встановлені законом, щодо фізичної особи, яка має намір стати підприємцем.

Важливо пам'ятати, що фізичні особи не можуть бути зареєстровані як підприємці з правом здійснення відповідного виду діяльності, якщо існує заборона суду на зайняття такою діяльністю. Вказана заборона діє до закінчення терміну, встановленого вироком суду. Наприклад, фізичні особи за вчинені правопорушення можуть бути позбавлені права здійснювати страхову діяльність (Закон України «Про страхування»), банківську діяльність (Закон України «Про банки і банківську діяльність»), космічну діяльність (Закон України «Про космічну діяльність») тощо. Крім того, особи, які мають непогашену судимість за крадіжки, хабарництво та інші корисливі злочини, не лише не можуть бути зареєстровані як підприємці, а й не можуть виступати співзасновниками підприємницької організації, а також обіймати в підприємницьких товариствах, їх спілках (об'єднаннях) керівні посади та посади, пов'язані з матеріальною відповідальністю.

Невідповідність відомостей про засновників (учасників) юридичної особи відомостям щодо них, які містяться в Єдиному державному реєстрі (далі - ЄДР).

Трапляються випадки, коли в документації фірми є розбіжності фактичних відомостей з даними, що містяться в ЄДР. Наприклад, в установчих документах зафіксовано ім'я Наталія, а в ЄДР - Наталя. Іншим випадком є, наприклад, надання установчих документів, в яких статутний капітал дорівнює 10000 гривень, а в ЄДР - 1000 гривень. Через численні помилки в ЄДР, реєструючий орган не замислюючись прийме рішення про відмову в реєстрації.

Наявність обмежень щодо вчинення засновниками (учасниками) юридичної особи або уповноваженою ними особою юридичних дій.

Прикладом такого обмеження є заборона проведення державної реєстрації юридичної особи, засновником (учасником) якої є юридична особа, щодо якої прийнято рішення про її припинення.

Наявність в Єдиному державному реєстрі найменування, яке тотожне найменуванню юридичної особи, яка має намір зареєструватися.

Так, Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики «Про затвердження Вимог щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу» встановлено, що у найменуванні юридичної особи повинні зазначатися її організаційно-правова форма (крім органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів влади Автономної Республіки Крим) та назва. Найменування юридичної особи має викладатися державною мовою.

Актуальним моментом, на який варто звернути увагу є те, що виходячи з вимог закону, наприклад, такі назви як приватне підприємство «Прогрес», товариство з обмеженою відповідальністю «Прогрес», приватне акціонерне товариство «Прогрес» не є тотожними, і державний реєстратор не вправі відмовити у проведенні державної реєстрації таких юридичних осіб, якщо до нього надійдуть відповідні установчі документи.

Використання у найменуванні юридичної особи приватного права повного чи скороченого найменування органу державної влади або органу місцевого самоврядування, або похідних від цих найменувань, або історичного державного найменування, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У назві юридичної особи, наприклад, не може міститися найменування «Обеліск Слави», тому що це найменування пам'ятки, яка занесена до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Встановлена іншими законами заборона використання у найменуванні юридичної особи певних термінів, аббревіатур, похідних термінів.

У назві юридичної особи не може бути використане слово «національний» у всіх відмінках, крім закладів (установ), які набувають статусу національного закладу (установи) України.

Невідповідність установчих документів вимогам ч. 3 ст. 8 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» [2].

Мається на увазі те, що установчі документи (установчий акт, статут або засновницький договір, положення) юридичної особи повинні містити відомості, передбачені законом.

Невідповідність відомостей, які вказані в реєстраційній картці на проведення державної реєстрації юридичної особи, відомостям, які зазначені в документах, що подані для проведення державної реєстрації юридичної особи.

Перед тим, як подавати державному реєстратору документи для проведення реєстрації юридичної особи, Вам необхідно впевнитися у тому, що відомості в реєстраційній картці відповідають відомостям, які містяться в установчих та інших документах суб'єкта підприємницької діяльності.

Наявність в Єдиному державному реєстрі запису, що заявник є підприємцем (щодо фізичних осіб-підприємців).

Чинним законодавством України передбачено, що відмова у проведенні державної реєстрації юридичної особи з інших підстав не допускається.

Окрім цього, відмова в проведенні державної реєстрації юридичної особи може бути оскаржено в суді

Загалом, ні для кого не є таємницею той факт, що українське законодавство є досить суперечливим. Для прикладу можна згадати про невідповідність норм Цивільного Кодексу України (далі - ЦК) та Господарського Кодексу України (далі - ГК) Закону України «Про господарські товариства», яка має наслідком виникнення проблем з приводу зазначення в установчих документах місцезнаходження юридичної особи. Так, ст. 93 ЦК України передбачено, що місцезнаходженням юридичної особи є адреса органу або особи, які відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону виступають від її імені. За аналогією, це ж визначення прописано законодавцем в Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців». Так, ч.1 ст. 88 ЦК України та ч. 4 ст. 57 ГК України взагалі не містять вимоги щодо обов'язкового зазначення в установчих документах місцезнаходження юридичної особи, що не узгоджується з ч. 2 ст. 4 Закону України «Про господарські товариства», в якій передбачено, що установчі документи товариства повинні містити відомості про місцезнаходження цього товариства.

Розглянемо деякі випадки, за яких в державних адміністраціях реєстратор також може відмовити в проведенні реєстрації.

Однією з таких ситуацій є відмова в державній реєстрації юридичної особи з посиланнями на вимоги ч. 2 ст. 4 Закону України «Про господарські товариства», на підставі відсутності в установчих документах інформації про місцезнаходження суб'єкта господарювання.

З точки зору юридичної практики така ситуація є неправомірною, оскільки в подальшому учасники змушені знову звертатися до юриста та нотаріуса для того, щоб повторно виготовити установчі документи, а на це витрачаються не лише додаткові кошти, але й час і нерви.

При цьому знайти винних за таких обставин, як правило, неможливо, оскільки в спірних ситуаціях питання щодо застосування суперечливих статей закону державний реєстратор вирішує на власний розсуд.

Продовжуючи дослідження питання місцезнаходження суб'єкта господарювання, яке в побуті прийнято називати «юридичною адресою», хотілося б нагадати, що саме від зазначення місцезнаходження суб'єкта господарювання залежить територіальне визначення органу реєстрації (відповідні територіальні підрозділи податкової служби, митної служби, пенсійного фонду тощо). Тому необхідно розуміти, що вибір місцезнаходження не є простою формальністю, на нього слід звернути особливу увагу, оскільки податковій інспекції необхідно буде впевнитися в тому, що суб'єкт господарювання існує і буде сплачувати податки. Місцезнаходженням суб'єкта господарювання є водночас адреса, на яку податкова інспекція та інші контролюючі органи матимуть змогу надсилати запити, підтвердження та іншу документацію. Якщо органи податкової служби побачать, що особа ігнорує листи, чи вони повертаються назад, до особи можуть бути застосовані заходи щодо встановлення місцезнаходження, результатом яких є направлення до відповідного державного реєстратора повідомлення про відсутність суб'єкта господарювання за вказаним місцезнаходженням для вжиття заходів, передбачених ст. 19 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців», а саме внесення до Єдиного державного реєстру запису про

відсутність підтвердження відомостей, або запису про відсутність суб'єкта господарювання за його місцезнаходженням.

До причин відмови в проведенні державної реєстрації можна віднести також те, що суб'єктом господарювання подані документи, які не відповідають вимогам, встановленим чинним законодавством (ч.1, 2, 4-7 ст. 8 та ч. 5 ст. 10 ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»). На практиці існують випадки, коли державний реєстратор відмовляє в проведенні реєстрації через нерозбірливість чи погану видимість посвідчувального напису (підпису) нотаріуса, або відмітки банку на квитанції (платіжному дорученні).

Насправді існує ще безліч проблем, які можуть виникнути під час проведення державної реєстрації. На сьогоднішній день немає нічого дивного в тому що, намагаючись зареєструвати суб'єкт господарювання вперше, багато людей допускають різні помилки. Щоб уникнути цих неприємностей, варто скористатися послугами юридичного консультанта, який ґрунтуючись на багаторічному досвіді надання кваліфікованої допомоги, допоможе створити надійний фундамент для ведення бізнесу [3].

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України - 1996 - №30 - ст.141;
2. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»// Відомості Верховної Ради України-2003-№755;
3. Журбенко Ю. Якщо відмовили у державній реєстрації / Ю.Журбенко//Правовий тиждень.- 2010.- №30.

Таранова Є.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ І КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Здійснюючи господарську діяльність суб'єкти господарювання прагнуть до одного - забезпечити собі найвигідніші умови виробництва та продажу товарів на тому чи іншому ринку, використовуючи при цьому насамперед позитивні риси конкуренції та монополізму. Однак деякі з учасників економічної конкуренції зловживають своїми можливостями, ігноруючи публічні інтереси та приватні інтереси окремих учасників ринкових відносин. Для забезпечення збалансованого врахування цих інтересів у сфері економічної конкуренції відповідає державне її регулювання.

Державне регулювання економічної конкуренції забезпечується за допомогою системи заходів, що здійснюються уповноваженими органами і спрямовані на попередження недобросовісної конкуренції та монополістичних зловживань, їх усунення та застосування заходів відповідальності до порушників відповідно до встановлених державою правил у сфері економічної конкуренції. Перш за все, одним з головних елементів системи є нормативне регулювання, яке здійснюється Верховною Радою України у формі прийняття нормативних актів вищої юридичної сили.

Найвищу силу в ієрархії нормативної бази у сфері державного контролю і регулювання захисту економічної конкуренції займає Конституція України. Основний Закон України передбачає окремі положення, а саме: ч. 4 ст. 13 передбачає забезпечення державою захист прав усіх суб'єктів господарювання соціальної спрямованості економіки України; п. 24 ст. 85 - до повноважень Верховної Ради України належить надання згоди на призначення на посаду та звільнення з посади Президентом України Голови Антимонопольного комітету України; відповідно до п. 8 ст. 92 виключно законами України визначаються правила конкуренції та антимонопольного регулювання; п. 14 ст. 106 – Президент України призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Голову Антимонопольного комітету України [1].

В Господарському кодексі України містяться положення у сфері конкуренції, які в деяких випадках відокремлюються у глави. Так, наприклад, глава 3 «Обмеження монополізму та захист суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції», глава 28 «Відповідальність суб'єктів господарювання за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства» [2].

Проте, слід зазначити, що Господарський кодекс містить менш ґрунтовні положення щодо антимонопольного регулювання, ніж спеціальний Закон – «Про захист економічної конкуренції», який визначає правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності і спрямований на забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин.

Також основними законами є Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про Антимонопольний комітет», які визначають правові засади захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції, спрямовані на встановлення, розвиток і забезпечення торгових та інших чесних

звичаїв ведення конкуренції при здійсненні господарської діяльності в умовах ринкових відносин [3] та - правове становище антимонопольних органів на чолі з Антимонопольним комітетом України, його склад, основні функції, компетенцію [4].

Особливе значення представляє Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення правового регулювання у сфері захисту економічної конкуренції» прийнятий 5 липня 2011 року, який доповнює і корегує деякі положення загальних законів.

На підставі та у відповідності з нормативними актами вищої юридичної сили приймаються підзаконні нормативно – правові акти, серед яких постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання», «Про Положення про державне регулювання цін (тарифів) на продукцію виробничо-технічного призначення, товари народного споживання, роботи і послуги монопольних утворень». Відокремлюють ряд актів Антимонопольного комітету, це перш за все положення про порядок діяльності органу, методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, розпорядження «Про затвердження Інструкції про порядок забезпечення доступу до публічної інформації в Антимонопольному комітеті України» та інші [5].

Нормативне регулювання відносин у сфері економічної конкуренції здійснюється міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Наприклад Договір про проведення узгодженої антимонопольної політики. Цей Договір має на меті створення правових і організаційних засад співробітництва Сторін щодо проведення узгодженої антимонопольної політики та розвитку конкуренції, а також усунення негативних діях торгівлі та економічного розвитку чинників і недопущення дій, що завдають шкоди економічним інтересам держав-учасниць внаслідок монополістичної діяльності і/чи недобросовісної конкуренції.

Завданнями цього Договору є:

координація спільних дій щодо попередження, обмеження та припинення монополістичної діяльності та/чи недобросовісної конкуренції;

зближення антимонопольних законодавств у тій мірі, у якій це необхідно для реалізації цього Договору;

створення умов для розвитку конкуренції, ефективного функціонування товарних ринків і захисту прав споживачів;

узгодження порядку розгляду та оцінки монополістичної діяльності суб'єктів господарювання, органів влади та управління і створення на цій основі механізму співробітництва [6].

Договір між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про співробітництво в галузі розвитку конкуренції, метою якого є співробітництво Сторін у галузі розвитку та сприяння конкуренції, спрямоване на:

забезпечення умов для ефективного функціонування товарних ринків України та (або) Російської Федерації;

створення механізму взаємодії, спрямованого на недопущення та припинення дій, які чинять негативний вплив на конкуренцію на товарних ринках України та (або) Російської Федерації;

вирішення питань гармонізації законодавств України та (або) Російської Федерації у галузі конкуренції;

спільний розгляд дій, які чинять негативний вплив на конкуренцію на товарних ринках України та (або) Російської Федерації [7].

Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року, який набрав чинності 25.12.1991.

Норми таких договорів мають пріоритет перед нормами національного законодавства, якщо останнє встановлює інші, ніж міжнародні договори, правила.

Таким чином, на даному етапі існує ряд нормативних актів, які встановлюють загальні положення регулювання і контролю у сфері захисту економічної конкуренції і можна вважати завершення етапу формування системи конкурентного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003г. №436-IV //ВВРУ. - №18, 19-20, 21 -22. - Ст.144
3. Закон України від 7 червня 1996 року № 236/96-ВР «Про захист від недобросовісної конкуренції» // ВВРУ. - № 36.- Ст.165
4. Закон України від 26.11.93 № 3659-12 «Про Антимонопольний комітет України» // ВВРУ. - № 50.- Ст.473
5. <http://www.amc.gov.ua>
6. Договір про проведення узгодженої антимонопольної політики № 997_502 від 16.01.2003
7. Договір між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації від 26.07.2001 № 643_303 «Про співробітництво в галузі розвитку конкуренції»

Татай Е.
студент 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗБИТКИ ВІД ШКІДЛИВОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Двадцять перше століття є століттям комп'ютерних технологій та глобального зв'язку, одним з розповсюджених видів майна стає програмне забезпечення, що також потребує цивільно-правового захисту. Однією з найпоширеніших проблем користування ПЗ стає їх враження шкідливими програмами, так званими вірусами. Очевидно, що норми позитивного права та їх застосування є реакцією на змінення існуючих суспільних відносин.

Згідно з п. 1. статті 1166, майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала.

Критерії, по яких програмні продукти можуть бути віднесені до категорії «шкідливих програмних засобів» до теперішнього часу ніде чітко не обумовлені. Відповідно, для того, щоб твердження про шкідливість програмного засобу мало юридичну силу, необхідне проведення програмно-технічної експертизи з дотриманням всіх встановлених чинним законодавством формальностей.

Така експертиза дає можливість встановити наявність майнової шкоди від ураження програмного забезпечення вірусами. Іншим доказом є квитанції з комп'ютерних сервісів за сплатення послуг з виправлення програмних помилок, нанесених шкідливим ПЗ.

Щоправда, п.2. статті 1166 передбачає, що особа, яка завдала шкоди, звільняється від її відшкодування, якщо вона доведе, що шкоди завдано не з її вини. Це дає, наприклад, можливість власникам сайтів, що містять та розповсюджують шкідливе ПЗ, уникати відповідальності, посиляючись на те, що віруси розміщені на сайті без відома адміністрації.

Нерідко антивірусні програми виявляють існування вірусної загрози сайтів й попереджають про це. У таких випадках не існує необхідності доведення того, що комп'ютер є ушкоджений. Ситуація відповідає Главі 81 ЦК України, так як створює саме загрозу майну особи.

Згідно з п.1 статті 1163, фізична особа, життя, здоров'ю або майну якої загрожує небезпека, а також юридична особа, майну якої загрожує небезпека, мають право вимагати її усунення від того, хто її створює.

Таким чином будь-яка особа, зафіксувавши попередження про небезпечність сайту, може вимагати у адміністрації сайту усунення загрози.

За п. 1. статті 1164, у разі не усунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи заінтересована особа має право вимагати:

- 1) вжиття невідкладних заходів щодо усунення загрози;
- 2) відшкодування завданої шкоди;
- 3) заборони діяльності, яка створює загрозу.

Щоправда, не існує чіткого механізму, який дозволяв би фіксувати повідомлення про наявність погрози, що є однією з головних перешкод такої правової реакції.

Загальновідомо, що найголовнішою проблемою, що перешкоджає користувачам ОС звертатися з позовами щодо збитків є те, що найчастіше неможливо знайти автора шкідливого ПЗ або це займає значний час. Користувачі не беруть до уваги те, що згідно зі Статтею 1177. ЦК України, майнова шкода, завдана майну фізичної особи внаслідок злочину, відшкодовується державою, якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, або якщо вона є неплатоспроможною.

А розповсюдження шкідливих програмних засобів є саме злочином. Згідно зі статтею 11 Кримінального кодексу України. Злочином є передбачене Кримінальним Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

У Кримінальному Кодексі України термін «шкідливий програмний засіб» детально не визначений. Проте він містить статтю 361 про несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електров'язку, що призвело до витоку, втрати, підробки, блокування інформації, спотворення процесу обробки інформації або до порушення встановленого порядку її маршрутизації.

Таким чином бачимо, що існують легальні підстави вимагати від держави погашення збитків, нанесених шкідливим ПО, розповсюдженим невстановленою особою.

Таким чином бачимо, що існує можливість отримати цивільне відшкодування майнової шкоди програмному забезпеченню користувача у більшості випадків, незалежно від встановлення автора вірусів. Але істотною проблемою становить відсутність достатньої правової регламентації фіксації доказів ушкодження чи його загрози.

Тесленко В.В.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Проблеми судової влади є в усіх країнах світу, але їхнє вирішення в кожній державі потребує особливого підходу з урахуванням національної культури, традицій, характеру народу. Конституція України в ст. 8 визнає важливість принципу верховенства права. Це, зокрема, передбачає, що людина, її права і свободи є найвищими цінностями, які визначають зміст і спрямованість держави [1].

Сучасні тенденції реформування системи судочинства спонукають звернути увагу на Верховний Суд України, як на найвищу інстанцію, оскільки саме його правовий статус наразі піддається сумніву [2]. Саме 7 липня 2010 року відбулися зміни, обумовлені прийняттям Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [3] у якому змінено повноваження Верховного Суду України у зв'язку з чим розділ п'ятий Цивільно-процесуального кодексу доповнено главою 3 "Перегляд судових рішень Верховним Судом України".

Якщо досліджувати юридичну літературу щодо засад здійснення правосуддя в діяльності Верховного Суду України, то треба згадати роботи таких вчених, як: В. І. Анішин, Р. О. Куйбіда, В. В. Молдован, В. В. Сердюк, М. І. Сірій та інших, але вони розглядають проблеми повноважень Верховного Суду України за Законом 2002 року. Питання судової реформи взагалі в Україні розглядали такі вчені та практики, як В. Д. Бринцев, В. В. Долежан, О. В. Колісник, І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, Н. В. Сібільова, А. О. Селіванов, В. Я. Тацій, М. І. Хавронюк, С. Г. Штогун, та інші. Але неоднозначна оцінка науковцями даної теми обґрунтовує необхідність подальшої роботи над вивченням цієї проблематики.

Визначення Конституцією України Верховного Суду України як найвищого судового органу безпосередньо пов'язано з його повноваженнями щодо здійснення правосуддя, яке має реалізовуватися шляхом наділення законом процесуальними повноваженнями суду касаційної інстанції, суду з перегляду рішень вищих спеціалізованих судів, іншими повноваженнями, що дозволять забезпечити єдність судової практики, однакове застосування закону всіма судами загальної юрисдикції на території України (як це було передбачено Законом України «Про судоустрій України» від 07 лютого 2002 року). Натомість повноваження Верховного Суду України згідно ч. 2 ст. 38 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 07.07.2010 р. як судового органу обмежуються: 1) переглядом справи з підстав неоднакового застосування судами (судом) касаційної інстанції однієї і тієї ж норми матеріального права у подібних правовідносинах у порядку, передбаченому процесуальним законом; 2) переглядом справи у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом; 3) подачею висновку про наявність чи відсутність у діяннях, в яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину; вносить за зверненням Верховної Ради України письмове подання про неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я; 4) зверненням до Конституційного Суду України щодо конституційності законів, інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України[4].

Навіть зверхній аналіз повноважень Верховного Суду України при перегляді цивільних справ, не знімає питання переформатування стадій цивільного процесу. В першу чергу це стосується касаційного провадження та перегляду судових рішень Верховним Судом України. Законодавцем це було вирішено наступним чином: частина друга ст. 31 Закону «Про судоустрій та статус суддів» передбачає створення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ. А ст. 323 чинного Цивільно-процесуального кодексу закріплює за цією установою повноваження по розгляду справ у касаційному порядку. Саме це положення й викликає більшість критичних зауважень.

Суттєве обмеження повноважень Верховного Суду України, яке зроблене Законом «Про судоустрій та статус суддів» та конкретизоване у відповідних статтях Цивільно-процесуального кодексу, позбавляють його процесуальних можливостей з виконання своєї конституційної функції по перегляду рішень нижчих судів. Крім того, фактичне процесуальне положення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ на стадії перегляду судових рішень ставить його вище ніж Верховний Суд України, що суперечить положенням Конституції України.

Створення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ є логічним завершенням судової реформи, але комплекс його повноважень при розгляді цивільних справ треба гармонізувати з положеннями Конституції щодо статусу Верховного Суду України як найвищої судової інстанції. Ця гармонізація повинна торкнутися в першу чергу процедури подання касаційної скарги на рішення суду з цивільної справи та повноважень Верховного Суду на цьому етапі. Або ж необхідно внести відповідні зміни до Конституції України з метою закріплення нового положення Верховного Суду України. З огляду на теоретичне положення про стабільність та незмінність конституційних норм цей шлях вирішення не є раціональним.

Другим шляхом є продовження судово-правової реформи з метою прийняття нового закону про судоустрій. Проте така форма вирішення проблеми пов'язана з великими економічними втратами та займе довгий відрізок часу, протягом якого судова система не зможе ефективно функціонувати.

Третім та найбільш оптимальним напрямком вирішення проблеми є детальне розмежування повноважень Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ та передача до компетенції першого повторної касації. Віднесення цього інституту до повноважень Верховного Суду України, тобто надання йому можливості перегляду цивільних справ як з боку вірності застосування процесуальних норм, так і матеріальних, збалансувало б судову систему України. Існуюча ситуація ускладнюється ще й тим, що відсутність практичних напрацювань новоствореного Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ та звуження повноважень з перегляду цивільних справ Верховним Судом України позбавляють можливості захисту своїх прав, у тому числі і через Європейський суд з прав людини. Саме цей шлях буде відповідати положенням діючої Конституції та має відбуватись у вищезазначеному напрямку гармонізації з Основним законом нормативно-правової бази, яка регулює судову систему України.

Виходів із сформованої ситуації може бути кілька. Якщо не розглядати найбільш кардинальні варіанти (ліквідація всіх вищих спеціалізованих судів [5] або Верховного Суду України), що вимагають внесення відповідних змін не лише в Закон «Про судоустрій і статус суддів», але й у Конституцію України, то можна запропонувати такі:

Позбавити Верховний Суд України повноважень щодо перегляду справ з підстав неоднакового застосування судами касаційної інстанції однієї і тієї ж норми матеріального права у подібних правовідносинах. У такому випадку Верховний Суд України вже не буде найвищим судом у системі судів загальної юрисдикції, не утворюватиме четвертий рівень судової системи і не виконуватиме функцію четвертої судової інстанції. Він може отримати специфічний статус у судовій системі України, вийти із числа судів загальної юрисдикції за аналогією з Конституційним Судом України, ставши аналогом судів «політичної» юстиції, які функціонують у Франції (Висока палата правосуддя й Палата правосуддя Республіки), Польщі (Державний трибунал) і ряду інших європейських країн.

Залишити чотирирівневу структуру судової системи й надати Верховному Суду України можливість касаційного перегляду деяких категорій справ. Мова має йти про таку категорію найбільш складних судових справ, які по першій інстанції повинні розглядатися апеляційними судами, перегляд в апеляційному порядку здійснюватиметься вищими спеціалізованими судами й тоді касаційний їхній перегляд забезпечуватиметься Верховним Судом України. У такому випадку повноваження щодо забезпечення єдності судової практики також повинні повернутися Верховному Суду [6].

Треба взяти до уваги, що в деяких країнах поряд із основними формами оскарження судових рішень (апеляційною і касаційною) існує і змішана форма оскарження — ревізія, що поєднує у собі риси апеляції та касації. За ревізійної форми оскарження Верховний Суд не зв'язаний рамками скарги й може перевіряти не тільки законність, а й обґрунтованість рішень судів нижчого рівня. Він може скасувати рішення нижчестоящих судів і винести своє, як і при апеляції, але може й повернути справу на новий розгляд до нижчестоящего суду, як при касації, і може відкорегувати рішення нижчестоящего суду без його скасування. Саме ревізією судових рішень нижчестоящих судів і має займатися Верховний Суд України.

А щоб рішення Верховного Суду не перетворилися на свавілля, коли група юристів виправляє помилки інших судів і увічне свої власні, необхідно обмежити можливості Верховного Суду його ж власними рішеннями. Це означає, що рішення Верховного Суду повинні мати прецедентний характер. Його рішення за типовими категоріями справ є обов'язковими й ураховуються як юридична позиція в рішеннях як судів нижчого рівня, так і самого Верховного Суду. Верховний Суд має бути «зв'язаний» своїми ж власними рішеннями.

Подібна практика діяльності Верховного Суду є й за кордоном. Слід погодитися з тим положенням, що і судовій системі необхідний орган, який забезпечує єдність розуміння і тлумачення законодавства, оцінки фактичних обставин справи. І таким органом може бути тільки Верховний Суд України, який здійснює судовий нагляд і контроль за рішеннями нижчестоящих судів, а по суті ревізію судових рішень. Без ревізії остаточно прийнятих загальними й вищими спеціалізованими судами судових рішень наша судова система перетвориться на замкнену непробивну корупційну корпорацію, що коїть свавілля і беззаконня. Уже сьогодні формула суду «рішення остаточно й оскарженню не підлягає» призвела до того, що сам суд і самі судді не можуть виправити прийняті ними вочевидь хибні судові рішення. І коли судові помилки розкриваються пресою або прокурорами, то формула «оскарженню не підлягає» стає юридичним глухим кутом, що його за законом не можна подолати [7].

Таким чином, з прийняттям Закону «Про судоустрій та статус суддів» завершився ще один етап судово-правової реформи в Україні. Україна ще на один крок наблизилася до світових та європейських стандартів правосуддя. Проте не можна сказати, що переформатування існуючої системи миттєво вирішить усі суперечності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України - 2004 - № 40 (40-42) - С. 1530, ст. 492.
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 07.07.2010 № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 41-42, N 43, N 44-45, ст.529.
4. Стасюк О. Л. Функції Верховного Суду України в системі судів загальної юрисдикції / Стасюк О. Л. // Митна справа. – 2011. №2(74). - Частина 2. - С. 491 – 496.
5. Бородин М. М. Актуальні питання судової реформи / Бородин М. М. // Реформування судових і правоохоронних органів України: матеріали наук.-практ. конф. – Х. : Одиссей, 2010. – С. 193–196.
6. Назаров І. В. Судова реформа як частина правової реформи в Україні / Назаров І. В. // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. - № 1 (5). - С. 63 -76.
7. Сіренко В. Деякі проблеми реформування судової влади в Україні / Сіренко В. // Право України. – 2010. - №5. - С.4-13.

Третяк А.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ТА КОМЕРЦІЙНОГО РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

Госпрозрахунок або господарський розрахунок - термін, широко використовувався в умовах соціалістичної економіки, який передбачав таке ведення господарської діяльності на соціалістичному підприємстві, коли окупаються все витрати на виробництво продукції, у підприємства і його працівників з'являються економічні стимули, що призводить до збільшення обсягу виробництва, поліпшення якості продукції, збільшенню заробітної плати.

Госпрозрахункові відносини складаються між державою та окремими ланками економічного механізму (первинними, середніми, вищими), між самими ланками, а також в рамках окремих ланок. Госпрозрахунок фактично використовується у відносинах внутрішньовиробничих і виробничо-управлінських, які є планово-вартісними, а вони ширші товарно-грошових. Тому невірно, коли ототожнюють відносини госпрозрахункові з товарно-грошовими.

Держава організовує господарський розрахунок, законодавчо оформляючи госпрозрахункові відносини в правових і адміністративних актах. На практиці Господарський розрахунок виступає як метод господарювання та управління, сутність якого полягає в тому, що кожне підприємство в грошовій формі порівнює витрати на виробництво і результати своєї господарської діяльності, покриває свої витрати грошовими доходами від реалізації продукції і забезпечує рентабельність виробництва.

Тому рентабельність і самоокупність складають найважливіші особливості цього методу. Госпрозрахунок, що базується на суспільній власності на засоби виробництва, принципово відрізняється від комерційного розрахунку, який служить приватним інтересам.

Госпрозрахунок - це інструмент, за допомогою якого реалізується економічна політика держави в процесі господарювання, виробництва.

До числа основних принципів господарського розрахунку належать:

- 1) закріплення за колективами окремих підрозділів підприємства необхідних засобів виробництва;
- 2) надання колективу кожного підрозділу певної самостійності в здійсненні своєї діяльності;
- 3) встановлення внутрішніх розрахункових цін;
- 4) систематичне підбиття підсумків госпрозрахункової діяльності кожного підрозділу підприємства;
- 5) матеріальна відповідальність госпрозрахункового підрозділу за результати своєї діяльності;
- 6) матеріальне заохочення працівників кожного підрозділу за досягнуті результати госпрозрахункової діяльності цього підрозділу.

Правильно організований господарський розрахунок сприяє виявленню та більш повному використанню внутрішніх резервів виробництва, зміцненню трудової і виробничої дисципліни, підвищенню відповідальності кожного працівника за доручену справу. При цьому найкращі результати досягаються тоді, коли основні принципи госпрозрахунку використовуються в роботі колективів всіх підрозділів і служб підприємства, тобто при повному госпрозрахунку.

Сучасний етап усупільнення виробництва характеризується створенням промислових та виробничих об'єднань (комбінатів). Одночасно зі зміною структури управління виробництвом йде процес розширення меж госпрозрахункових відносин і появи нових організаційних форм госпрозрахунку. Якщо раніше госпрозрахунок

поширювався тільки на підприємствах, то зараз госпрозрахунковими відносинами охоплюються не тільки підприємства і виробничі об'єднання, а й органи господарського управління.

Комерційний розрахунок - метод ведення господарства на основі порівняння витрат на господарську діяльність і її результатів, виражених в грошовій.

Термін «комерційний розрахунок» використовується для позначення господарських відносин в умовах ринкових, капіталістичних відносин

Комерційний розрахунок використовується підприємствами і компаніями з метою отримання максимального прибутку при мінімальних витратах капіталу.

Комерційний розрахунок передбачає раціональне використання капіталу, скорочення витрат виробництва, підвищення рівня нормування й обліку витрат праці, удосконалення організації праці та виробництва. Це означає, що даний метод ведення господарства спрямований на інтенсифікацію виробництва

Принципи комерційного розрахунку:

1) господарська самостійність підприємства. Повнота реалізації цього принципу залежить від форми власності;

2) самоокупність і рентабельність. На початку 1990-х років цей принцип ототожнюється з поняттям самофінансування. Перехід до повного самофінансування, при якому кошти на розвиток виробництва з централізованих джерел для підприємства не передбачалися, зажадав забезпечення джерел самофінансування, яких раніше не було. Для цього змінений порядок розподілу прибутку і амортизації. Цей порядок регулюється податковим законодавством;

3) матеріальна зацікавленість кожного окремого члена колективу в результатах своєї праці. Матеріальний інтерес власника задовольняється через наявність прибутку, тобто через комерційний результат;

4) економічна відповідальність перед споживачем за кількість і якість продукції, за своєчасність її постачання, відповідальність перед постачальниками, банками, державами;

5) порівняння витрат і результатів господарської діяльності у вартісному вираженні, тобто контроль рублем або точніше самоконтроль рублем.

Комерційний розрахунок об'єднує в собі функції управління і економічні важелі (методи та інструменти), спрямовані на порівняння витрат і результатів діяльності підприємства для забезпечення економічної доцільності конкретної підприємницької діяльності (конкретного бізнесу) і підприємства в цілому.

Кінцевою метою комерційного розрахунку є визначення сукупності управлінських дій для отримання підприємством стійкого прибутку та інших вигод при реалізації конкретної господарської діяльності.

Заслуга відкриття господарського розрахунку як методу управління соціалістичним господарством належить В.І.Леніну. У його роботах науково обгрунтована необхідність і сформульовано основні принципи госпрозрахунку: беззбитковість і прибутковість, матеріальна зацікавленість, поєднання централізованого управління з господарською самостійністю. В.І.Ленін передбачав, що госпрозрахунок при соціалізмі широко пошириться і буде основним методом управління виробництвом. Він писав, що "переведення підприємств на так званий госпрозрахунок неминує і нерозривно пов'язаний з новою економічною політикою, і в найближчому майбутньому цей тип стане переважаючим, якщо не винятковим".

З моменту виникнення до теперішнього часу госпрозрахунок розвивався нерівномірно. Були періоди, коли йому не приділяли належної уваги, і він носив формальний характер. Ставлення до госпрозрахунку докорінно змінилося з впровадженням господарської реформи, яка внесла в його розвиток величезний вклад.

Важливе значення для розвитку госпрозрахунку має постанову ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 12 липня 1979 р. № 695 "Про поліпшення планування і посилення впливу господарського механізму на підвищення ефективності виробництва і якості роботи". У ньому передбачається новий підхід до організації госпрозрахунку, який покликаний сприяти більш повному використанню внутрішніх резервів і підвищенню зацікавленості трудових колективів у зростанні ефективності виробництва.

Хотянович Т.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНИХ БІРЖ В УКРАЇНІ

Аграрна біржа створена і провадить свою діяльність відповідно до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», Закону України «Про товарну біржу» і статей 278-282 Господарського кодексу України, іншими нормативно – правовими актами України.

Біржа створена з метою підвищення рівня продовольчої безпеки країни, надання біржових послуг суб'єктам господарювання з укладення біржових договорів (контрактів) щодо сільськогосподарської продукції,

продажу товарних деривативів, базовим активом яких є сільськогосподарська продукція, іпотечних сертифікатів та іпотечних закладних, а також з проведення та/або організації розрахунково-клірингової діяльності.

Для забезпечення сталого та ефективного функціонування Аграрна біржа створює умови для проведення біржової торгівлі на засадах рівноправності та недопущення дискримінації учасників біржової діяльності, установлення ціни рівноваги (фіксингу) виключно на підставі збігу ціни пропозиції окремого товару з ціною попиту на нього, надає членам біржі організаційні, інформаційні та інші послуги, забезпечує збирання, оброблення і поширення інформації, що стосується кон'юнктури ринку біржових товарів, контролює дотримання учасниками біржової діяльності вимог законодавства, Статуту Аграрної біржі, Правил біржової торгівлі, рішень органів управління біржі.

Аграрна біржа є юридичною особою відповідно до законодавства. Біржа може від свого імені набувати майнові і особисті немайнові права, нести відповідальність за своїми зобов'язаннями, бути позивачем і відповідачем у суді, третейському суді. Біржа має самостійний баланс, розрахункові (поточні) та інші рахунки в установах банків та Державному казначействі, печатку із своїм найменуванням, а також фірмовий знак та інші реквізити. Майно Біржі складається з основних фондів, обігових коштів, а також інших активів, відображених у її бухгалтерському балансі.

Членами аграрної біржі є Аграрний фонд, а також прийняті до її складу юридичні особи - резиденти. Юридична особа - резидент, яка придбала біржове місце (шляхом укладення договору з дирекцією), отримує статус члена біржі. Продаж біржового місця або надання його членом біржі в оренду іншим особам чи інші форми користування (розпорядження) ними не дозволяються. Члени біржі несуть відповідальність перед біржею за несвоєчасне або неналежне виконання зобов'язань за укладеними ними біржовими договорами (контрактами) у порядку, визначеному Правилами біржової торгівлі.

Засновником Біржі є Кабінет Міністрів України в особі Аграрного фонду. Органами управління Біржі є: загальні збори членів біржі, наглядова рада біржі, дирекція біржі, ревізійна комісія Біржі. Вищим органом управління біржі є загальні збори її членів.

До компетенції загальних зборів належить:

- обрання складу ревізійної комісії, заслуховування її звітів, затвердження регламенту роботи;
- заслуховування звіту дирекції;

- надання Аграрному фонду пропозицій щодо встановлення розміру плати за біржове місце, інших внесків та порядку їх здійснення.

Суспільний контроль за діяльністю біржі, зокрема з управління майном і забезпечення фінансової стабільності біржі та дотримання нею мети діяльності, здійснює наглядова рада біржі відповідно до компетенції. Організаційне, інформаційне та експертно-аналітичне забезпечення діяльності наглядової ради здійснює дирекція біржі.

Для організаційного, інформаційного та експертно-аналітичного забезпечення діяльності наглядової ради біржі може утворюватися секретаріат наглядової ради, кількісний і персональний склад якого, а також умови оплати праці та - відповідальність тих працівників секретаріату, що працюють на постійних засадах, визначаються наглядовою радою. З метою здійснення внутрішнього контролю та аудиту на Біржі утворюється служба внутрішнього аудиту, яка підзвітна наглядовій раді.

Служба внутрішнього аудиту біржі є органом оперативного контролю наглядової ради біржі і діє відповідно до положення, що затверджується наглядовою радою. Виконавчим органом, який здійснює оперативне керівництво поточною діяльністю біржі, є дирекція. До компетенції дирекції належать всі питання діяльності Біржі, крім тих, що віднесені до компетенції інших органів біржі. До складу дирекції входить директор та два його заступники, які призначаються на посаду та звільняються з посади Аграрним фондом. Контроль за господарською діяльністю біржі здійснюється ревізійною комісією, яка обирається черговими загальними зборами у складі п'яти осіб строком на два роки з обов'язковою участю двох представників Аграрного фонду, шляхом проведення перевірок. Членами ревізійної комісії не можуть бути посадові особи або члени біржі (крім представників Аграрного фонду).

Чергова перевірка ревізійною комісією проводиться щороку за підсумками діяльності біржі за рік.

Позачергова ревізійна перевірка діяльності біржі проводиться на вимогу Аграрного фонду та/або наглядової ради. Правила біржової торгівлі, розроблені відповідно до законодавства, регламентують порядок здійснення біржових операцій, ведення біржових торгів (аукціонів), розрахунків за ними та розв'язання спорів з цих питань.

Правила біржової торгівлі на Аграрній біржі розроблені відповідно до Господарського кодексу України, Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», Закону України «Про товарну біржу» та Статуту Аграрної біржі.

Правила є основним документом, що регулює порядок здійснення біржових операцій щодо:

- об'єктів державного цінового регулювання, згідно з нормами відповідних законів;

- операцій з товарними деривативами, базовим активом яких є зазначена сільськогосподарська продукція, іпотечними сертифікатами, іпотечними закладними;

- інших товарів, які допущені до реалізації на біржі, в тому числі матеріально-технічні ресурси.

Названі Правила регламентують порядок здійснення біржових операцій (укладення біржових угод), ведення біржових торгів (аукціонів), розрахунків за ними, розв'язання спорів з цих питань, загальні правила поведінки учасників торгів та працівників Аграрної біржі.

Дія Правил поширюється на всіх учасників біржової торгівлі на Біржі та сертифікованих нею товарних біржах, є обов'язковою для їх виконання.

Всі зміни та доповнення до Правил затверджуються наказом Аграрного фонду та доводяться до відома заінтересованих осіб, шляхом розміщення нової редакції Правил на сайті Біржі.

Біржові торги – торги, що проводяться в торговельних залах Аграрної біржі та/або сертифікованих нею товарних біржах за участі членів біржі по товарах, допущених до реалізації на біржі в порядку, встановленому правилами біржової торгівлі.

Місцем проведення торгів визначено торговий зал біржі. Біржа встановлює місце та час проведення торгів.

Учасниками біржових торгів є:

- а) брокери;
- б) біржові маклери;
- в) секретар.

Біржа у рамках здійснення фінансових та товарних інтервенцій щодо операцій з об'єктами державного цінового регулювання та товарами, що закладаються до державного матеріального резерву, а також, у разі необхідності, проведення операцій за форвардними угодами, відповідно до зазначених товарів, укладає з акредитованими Міністерством аграрної політики України товарними біржами (створеними відповідно до Закону України «Про товарну біржу» та за умови попередньої їх сертифікації щодо стандартів продажу або поставки біржового товару, за правилами, встановленими Аграрною біржею) договори на право здійснення зазначених біржових угод.

Договори з акредитованими товарними біржами укладаються за умови їх попередньої сертифікації у порядку, встановленому Законом, щодо стандартів продажу або поставки біржового товару.

Товарні біржі, які одержали сертифікат та уклали договори з Біржею, повинні виконувати вимоги цих Правил щодо проведення Аграрним фондом біржових операцій з проведення державних інтервенцій та формування державного інтервенційного фонду, а також з укладання форвардних угод на об'єкти державного цінового регулювання, визначені в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства в Україні».

Предметом біржових торгів можуть бути товари зазначені у п. 3.3.1. ч. 3.1. ст. 3 ЗУ «Про державну підтримку сільського господарства», товарні деривативи, базовим активом яких є зазначена сільськогосподарська продукція, іпотечні сертифікати, іпотечні закладні та інші товари згідно діючого законодавства України.

Перелік стандартів щодо мінімальної кількості, системи міри та ваги, одиниць виміру та якості товарів затверджується Дирекцією біржі.

Ціни на Біржі формуються вільно, їх рівень визначається на кожен вид товару шляхом встановлення співвідношення попиту та пропозиції на момент проведення біржових торгів.

Біржовою операцією, відповідно до статті 15 Закону України «Про товарну біржу», визнається угода, що відповідає таким вимогам:

- якщо вона являє собою купівлю-продаж, поставку та обмін товарів, допущених до обігу на товарній Біржі;
- якщо її учасниками є члени Біржі;
- якщо вона подана до реєстрації та зареєстрована на біржі не пізніше наступного за здійсненням угоди дня.

Під час біржових торгів можуть бути укладені контракти, що пов'язані з:

- негайною (від 1 до 5 днів) взаємною передачею прав та обов'язків по відношенню до реального товару;
- відстроченою (від 30 до 360 днів) взаємною передачею прав та обов'язків щодо реального товару з авансовою проплатою.

Біржовий контракт проходить два етапи укладання.

Перший – починається з оголошення біржовим маклером, що веде торги, пропозиції продавця, і закінчується в момент оголошення ним реєстраційного номера покупця та ціни продажу, одночасно брокери-покупці та брокери-продавці підтверджують підписами на брокерських картках згоду на купівлю та продаж.

Другий – письмове оформлення біржового контракту, що підписується брокером-покупцем і брокером-продавцем та уповноваженою особою Біржі.

Біржовий контракт вступає в дію з моменту його підписання обома брокерами, які представляють інтереси клієнтів та реєстрацією на Біржі.

Заявки на купівлю чи продаж реального товару подаються брокерами на біржу до початку торгів в відділ торгів. Форму заявки, час та спосіб подачі визначає Біржа.

Розрахунки по біржових контрактах, а також проведення Аграрним фондом товарних або фінансових інтервенцій, або форвардних закупівель, з метою гарантування їх виконання можуть здійснюватися через окремий банківський рахунок Аграрної біржі, відкритий в одному з державних банків України.

Перерахування коштів Аграрного фонду по контракту, що зараховані на окремий рахунок Аграрної біржі, здійснюється Біржею протягом одного банківського дня з моменту отримання письмового розпорядження Генерального директора Аграрного фонду.

Нормативними документами Біржі має бути передбачено, що поведінка брокерів та працівників Біржі повинна відповідати нормам ділової етики, які необхідні для підтримання репутації Біржі.

Хрістофорова А.І.
ОКР «Спеціаліст»

Маріупольський державний університет

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Конституція України проголосила, що права та свободи людини, її честь і гідність є найвищою соціальною цінністю (ст. 3). Це важливе для правової держави положення набуло свого розвитку в ст. 55 Основного Закону, яка закріпила право кожної особи на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. [1]

Притаманний будь-якій правовій державі поділ влади на законодавчу, виконавчу і судову дає можливість визначити правовий простір для кожної з ланок влади. А. Гуськова та Н. Мурашва, говорячи про місце судової влади серед гілок державної влади, зауважують, що судова влада «здійснюється самостійно та незалежно від інших форм і галузей державної влади через спеціальні органи цієї влади - суди, які володіють правом і виключною монополією на цю судову владу. Судова влада реалізується виключно у сфері правовідносин і торкається лише питань права». [2]

У системі інститутів правової держави, якою Конституція визначає Україну, судова влада виконує одну з провідних функцій у соціальних відносинах - функцію встановлення справедливості у стосунках між людьми, а також відносинах між особою і державою чи іншими об'єднаннями громадян. Саме на суд покладається особлива відповідальність за вірне застосування законів, що забезпечують права і свободи людини.

Як слушно зазначає М. Марченко: «Суд має стати органом, за допомогою якого можна успішно контролювати те, наскільки діяльність державного механізму забезпечує права і тим самим служить інтересам конкретної особи та всього суспільства в цілому». Цю ідею розвиває і В. Гончаренко, розглядаючи концептуальні питання правової реформи в Україні. В. Бойко також зазначає, що суд, будучи незалежним від жодної гілки влади та володіючи конституційними гарантіями цієї незалежності, є універсальним засобом захисту прав і свобод громадян. [3]

Л. Володіна, розглядаючи проблемні питання організації та функціонування судової влади, правильно визначає місце судового контролю у здійсненні судової влади. Вона вважає, що «судовий контроль має забезпечити дотримання прав учасників кримінального процесу в ході попереднього розслідування у кримінальній справі. Суд повинен попередити порушення кримінально-процесуального закону при проведенні слідчих дій, розглядає та вирішує скарги на дії та рішення органів і посадових осіб, здійснюючих провадження у справі, перевіряє правомірність застосування заходів кримінально-процесуального примусу і дає згоду або відмову на їх застосування. При здійсненні судового контролю не може бути матеріально-правового спору, тут може бути тільки процесуальний конфлікт (і то не завжди), який розв'язується в іншій, ніж правосуддя, процесуальній формі. Це є контрольно-забезпечувальна функція суду». [4]

У ході здійснення цієї діяльності, як справедливо відмічає А. Туманянц, не вирішується питання про винність або невинність особи, притягнутої до кримінальної відповідальності, а основним предметом цієї діяльності є перевірка правомірності застосування до осіб заходів процесуального примусу, які обмежують конституційний принцип недоторканності особи, та перевірка рішень органів досудового слідства, пов'язаних із закінченням провадження у справі в цілому на досудових стадіях процесу. [5] В. Лазарева вірно стверджує, що судовий контроль як засіб охорони прав і свобод учасників кримінального судочинства має важливе значення, яке розкривається в таких положеннях: можливість звернення обвинуваченого, потерпілого або іншого учасника процесу до незалежного, незацікавленого в результатах розгляду скарги суду зі скаргою на дії слідчого чи прокурора являє собою важливу гарантію прав і свобод людини від необгрунтованого їх порушення, відіграє роль стимулюючого органи слідства фактора; судовий контроль забезпечує громадянам доступність судового захисту під час розслідування, що означає можливість швидкого та ефективного відновлення порушеного права; судовий контроль дозволяє запровадити в досудовому розслідуванні деякі елементи змагальності. [6]

У кримінальному процесі США арешт розуміється як взяття особи під варту з метою притягнення до відповідальності за скоєне правопорушення. Поліцейські можуть заарештувати людину, якщо в них є достатньо підстав для припущення, що вона вчинила злочин. Поліція зобов'язана терміново доставити арештованого до судді. Разом із тим поліції дозволено утримувати особу під арештом стільки, скільки це потрібно для проведення всіх необхідних процедур, пов'язаних із реєстрацією арешту і з розслідуванням злочину.

Якщо поліцейські вирішать, що кримінальне переслідування починати немає сенсу, то особа звільняється від арешту і до судді не доставляється. На практиці більшість осіб, заарештованих поліцією, згодом відпускається і перед судом не стає. Якщо злочин є малозначним, то затриманий може бути звільнений у поліцейській дільниці, отримати припис з'явитися до судді - магістрату на другий день.

У кримінальному процесі Великої Британії відрізняють також арешт за наказом і арешт без наказу. Особа, яка заарештована без наказу, знаходиться в поліцейській дільниці, звідки її впродовж 24 годин повинні доставити до суду для перевірки підстав тримання під вартою. Разом із тим, відповідно до Закону «Про суди - магістрати» 1952 р., офіцер поліції в залежності від обставин вирішує, відпустити затриманого під заставу чи залишити під вартою.

У Франції поліція має право затримувати підозрюваних без санкції судової влади на 24 години. Цей строк може бути продовжений прокурором ще на 24 години. Рішення про застосування попереднього ув'язнення приймає слідчий суддя, максимальний строк такого ув'язнення не встановлено.

Кримінальний процес Італії відрізняє арешт і затримання. Судова поліція має право застосовувати їх. Арешт є обов'язковим, якщо злочин є очевидним. Поліція зобов'язана доставити арештованого впродовж 24 годин до прокурора чи претора, які можуть направити справу до суду для розгляду в порядку «процедури безпосереднього виклику» або винести постанову про арешт на строк до 20 днів. Затримання застосовується, якщо особа підозрюється у скоєнні тяжкого злочину, але не була захоплена на місці злочину. Про затримання особи впродовж 48 годин поліція повідомляє прокурора або претора, який упродовж 48 годин зобов'язаний допитати підозрюваного і прийняти рішення про арешт. Прокурор має право застосувати попереднє взяття під варту на строк до 40 днів, а претор - до 30 днів. Однак найбільш широкі повноваження щодо застосування попереднього ув'язнення в Італії має слідчий суддя, який веде формальне слідство. Строк попереднього ув'язнення може бути визначено до 2 років.

У Швеції прокурор може санкціонувати затримання підозрюваного на строк до 5 діб, після чого прокурором справа передається до суду. Суддя виносить постанову про арешт на строк до 1 місяця, і справа передається слідчому для розслідування. [6]

Незважаючи на різноманітність процесуального порядку застосування взяття обвинуваченого під варту в різних країнах, можна назвати два загальних правила: перше - право застосовувати «короткостроковий попередній арешт» або «затримання» надано поліції, причому строк такого арешту або затримання є достатнім для того, щоб поліція змогла виконати невідкладні дії щодо зберігання та фіксації доказів винуватості заарештованої (затриманої) особи і тільки після цього доставити вказану особу до суду для вирішення питання про подальше тримання під вартою. Крім цього, поліція має право самостійно прийняти рішення про звільнення затриманої особи; друге - рішення про застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту застосовується тільки судовою владою: судом, суддею одноособово, суддею - магістратом, слідчим суддею, судовим слідчим.

Окрім застосування запобіжного заходу взяття під варту об'єктом судового контролю в законодавствах закордонних держав є прослуховування телефонних розмов та електронне спостереження. У законодавствах США та одинадцяти європейських країн існують норми, які регламентують порядок прослуховування телефонних розмов. Законом також встановлено, що ордер на прослуховування як на федеральному рівні, так і на рівні штатів може бути виданий строго визначеним колом суддів і лише за тими зверненнями поліції, які узгоджені з вищими посадовими особами державної атторнейської служби. Крім того, закон закріпив можливість відмови судці у видачі ордера, якщо немає достатніх підстав. [7]

Розглянутий вище вітчизняний та закордонний досвід свідчить про те, що процесуальні норми, які регламентують порядок перевірки судом законності й обґрунтованості рішень та дій органів досудового розслідування, є правовим інститутом, заснованим на демократичних принципах захисту прав і свобод людини. Цей інститут застосовувався у вітчизняному дореволюційному і післяреволюційному законодавствах і застосовується в законодавствах зарубіжних країн. Досвід його функціонування, перевірений багаторічною практикою, може бути запозичений при конструюванні відповідних норм нового кримінально-процесуального законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. -Х.: Консум, 1996. - 128 с.
2. Гуськова А. П., Судебное право: история и современность судебной власти в сфере уголовного судопроизводства: Монография. -М.: Юрист, 2000 - 175
3. Бойко В. Нова Конституція та судова влада // Право України. - 1997. -№ 1.-С. 16-18.

4. Володина Л. М. Проблемы организации и функционирования судебной власти //Судебная власть России: закон, теория и практика: Сб. ст. по итогам междунар. науч.-практ. конф., Тюмень, 19-20 нояб. 2004 г.
5. Туманянц А. Р. Контрольні функції суду у сфері кримінального судочинства. - Х.: Основа, 2000. - 108 с.
6. Лазарева В. А. Судебная власть и ее реализация в уголовном процессе. - Самара: Изд-во Самар. гос. ун-та, 1999. - 134 с.
6. Гуценко К. Ф., Головкин Л. В., Филимонов Б. А. Уголовный процесс западных государств. -М.: Зеркало-М, 2001.-470 с.
7. Пешков М. Прослушивание и электронное наблюдение в уголовном процессе США // Рос. юстиция. - 1997. - № 4. - С. 55-57.

Чернець В.І.
Донецький юридичний інститут МВС України
курсант 206 навчального вводу
факультету міліції громадської безпеки
ОКР «Бакалавр»
спеціальності «Правоохоронна діяльність»

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ НЕЗАКОННОЇ ВИДАЧІ РЕЦЕПТІВ НА ПРАВО ПРИДБАННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ АБО ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН

Однією із глобальних проблем, які викликають турботу у світового співтовариства є боротьба із злочинами у сфері наркобізнесу. Не виключенням є й Україна.

В останні роки серед злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів розповсюдження набуває такий злочин як підроблення або незаконна видача рецепта на придбання наркозасобів. За статистичними даними МВС України, у 2009 році було порушено 18 кримінальні справи за ст. 319, а у 2010 – 37 [1, с. 12]. Це говорить, про підвищення суспільної небезпеки цього посягання та його розповсюдження.

Серед способів, що застосовуються злочинцями для отримання наркотичних засобів є використання підроблених рецептів, що дають право на отримання наркотичних засобів та інших психотропних речовин в організаціях, які у встановленому законом порядку займаються виготовленням, зберіганням, та продажем цих речовин (аптеки, лікувально-профілактичні установи та інші компетентні заклади).

Серед науковців склалася одностайна думка, що при підробці документів загальною нормою є ст. 358 КК, яка передбачає відповідальність за підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів. Спеціальними відносно статті 358 КК є: ч. 2 ст. 158 «Фальсифікація виборчих документів, документів референдуму чи фальсифікація підсумків голосування, надання неправдивих відомостей до органів Державного реєстру виборців чи фальсифікація відомостей Державного реєстру виборців», ст. 200 «Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення», ст. 224 «Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів», ст. 318 «Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів», ст. 319 «Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин», ст. 366 «Перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми».

Тому при незаконній видачі особою підробленого рецепту на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин, виникає питання: як кваліфікувати дії винного. Для цього необхідно розглянути конкуренцію норм. У теорії кримінального права конкуренція загальної та спеціальної норми вирішується за допомогою загальновизнаного правила: застосовується лише спеціальна норма [5, с. 72].

Але в цьому випадку особа повинна нести кримінальну відповідальність лише за статтею 319 КК «Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин», а її дії щодо підроблення рецепту залишаються осторонь та можуть викликати суперечки при судовому розгляді справи.

Для вирішення питання про кваліфікацію протиправних дій винного, нам необхідно розглянути предмет злочину, передбаченого ст. 319 КК України. Предметом цього злочину є рецепт. Рецепт – це письмове звернення лікаря до фармацевта, в якому містяться розпорядження про виготовлення і відпуск ліків, а також вказівки, як цими ліками повинен користуватися хворий. Щодо ст. 319 КК рецептом є документ особливого обліку на право одержання лікарського препарату, що містить наркотичний засіб або психотропну речовину і який має чітко визначені форму та реквізити і видається хворому лікарем відповідного закладу охорони здоров'я [2, с. 800].

Разом з тим, предметом злочину, передбаченого ст. 318 КК «Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або

прекурсорів» є: документ, який дає право на отримання наркотичних засобів чи психотропних речовин або прекурсорів, призначених для вироблення або виготовлення цих засобів чи речовин. Крім того, рецепт не є предметом злочину, передбаченого ст.358 КК України. В цьому випадку виключається конкуренція норм та необхідна кваліфікація двох спеціальних норм.

Відповідно до Правил виписування рецептів та вимог-замовлення на лікарські засоби і виробу медичного призначення, затверджені наказом МОЗ від 19.07.2005 №360, рецепти на лікарські засоби і виробу медичного призначення виписуються лікарями закладів охорони здоров'я незалежно від форм власності та підпорядкування, згідно з видами медичної практики, на які було видано ліцензію МОЗ України та відповідно до лікарських посад. Рецепти на лікарські засоби, виробу медичного призначення, які відпускаються на пільгових умовах чи безоплатно, дозволяється виписувати лікарям державних та комунальних закладів охорони здоров'я за узгодженням з органами охорони здоров'я місцевих державних адміністрацій. Рецепти виписуються на спеціальному рецептурному бланку форми № 3 (ф-3), зразок якої затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.01.2010 № 11, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 27.05.2010 за № 347/17642, та рецептурному бланку форми № 1 (ф-1) [3].

Що ж стосується незаконності видачі лікарем рецепту, то вона має місце у випадках, коли рецепт виданий особі, яка не має права на придбання наркотичних засобів або психотропних речовин як ліків; або в ньому збільшена кількість допустимої дози відпуску наркотичних засобів або психотропних речовин тощо [4, с. 334]. Тобто йдеться про одну з форм підроблення рецепту – внесення в нього недостовірної інформації. Так, Н.М. Ярмиш визнає підроблений документ навіть той, який з точки зору форми бездоганний, але зміст якого є неправдивим [4, с. 376]. Також категорично забороняється видача рецептів громадянам на лікарські препарати, що містять такі засоби чи речовини, без відповідних медичних показань та з порушенням встановлених правил. Ще існує такий момент, як видача лікарем рецепта на право отримання наркотичних засобів чи психотропних речовин у випадку, коли лікування даної хвороби не відповідає його фаху, також визнається незаконним [2, с. 800]. Взагалі умисна видача рецептів усупереч вищезазначеним правилам, та корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах тягне відповідальність саме за статтею 319 КК.

Тому, ми вважаємо, що у випадку якщо особа підробляє бланк рецепту та незаконно видає його для придбання наркотичних засобів або психотропних речовин, то вона повинна нести відповідальність за сукупністю злочинів – ст. 318 КК «Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів» та ст. 319 «Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин».

Список використаних джерел:

1. Інформаційно-аналітичні матеріали МВС України. Департамент боротьби з незаконним обігом наркотиків. – Київ, 2011.- 20 с.
2. Тарарухин С.А. Кваліфікація преступлений в судебной и следственной парктике / С.А. Тарарухин. – К., 1995.
3. Наказ МОЗ від 19.07.2005 №360 «Про затвердження Правил виписування рецептів та вимог-замовлень на лікарські засоби і виробу медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків та вимог-замовлень».
4. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник для студ. юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, В. Я. Тацій, В. В. Сташис, І. О. Зінченко та ін.; за ред. професорів М.І. Бажанова, В. Я. Тація, В. В. Сташиса. – К.-Х., 2002.
5. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів: навч. посіб. – Вид. 2-е. – К., 2002.

Чумак М.Ю.
курсант III курсу
юридичного факультету
Академії митної служби України

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ, ЩО ПОРУШЕНІ ЧЕРЕЗ ЗМІ

У зв'язку із набуттям великої популярності інформаційних систем в суспільстві актуалізації набуває проблема поширення недостовірної інформації у ЗМІ та шляхів її спростування. Як свідчить практика, найчастіше порушення особистих немайнових прав відбувається шляхом поширення інформації про особу, яка не відповідає справжнім реальним обставинам життя. Збільшенню таких випадків сприяє розвиток так званої «жовтої преси», в якій інформація досить часто не відповідає дійсності. ЦК України передбачає два доволі поширених способи захисту особистих немайнових прав (як правило, в цих випадках захищаються честь, гідність та ділова репутація особи): 1) право на відповідь; 2) право на спростування недостовірної інформації.

Чинне законодавство не містить визначення понять гідності, честі чи ділової репутації, оскільки вони є морально-етичними категоріями й одночасно особистими немайновими правами, яким закон надає значення самостійних об'єктів судового захисту. Виняток становить надане в статті 2 Закону України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III «Про банки і банківську діяльність» поняття ділової репутації, яка визначається як сукупність підтвердженої інформації про особу, що дає можливість зробити висновок про професійні та управлінські здібності такої особи, її порядність та відповідність її діяльності вимогам закону [5].

З поширенням ролі ЗМІ у суспільстві дедалі частіше зустрічаються випадки поширення неправдивої інформації через що виникає об'єктивна необхідність у посиленні заходів щодо захисту особистих прав суб'єктів.

Важливим є питання, хто саме має право на спростування інформації, опублікованої в ЗМІ. Ст. 37 Закону «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» встановлено норму, згідно з якою «громадяни мають право вимагати від редакції друкованого ЗМІ опублікувати ним спростування поширених про них відомостей, що не відповідають дійсності або принижують їх честь і гідність». Виходячи з цього, Закон передбачає можливість вимагати спростування саме тією особою, про яку поширені відомості, які принижують тільки їхню честь і гідність. Це є логічним, оскільки захист честі і гідності – це особисте немайнове право людини. Проте важко сказати як діяти у випадку, коли людина не могла довідатись про порушення свого немайнового права та не звернулась до органів суду за відновленням свого порушеного права.

Згідно зі статтею 277 ЦК України фізична особа, особисті немайнові права якої порушені внаслідок розповсюдження про неї та (або) членах її родини недостовірної інформації, має право на відповідь, а також на спростування такої інформації [2]. Вважається, що негативна інформація, яка розповсюджена про особу, є недостовірною. Спростування неправдивої інформації покладається на особу, яка її поширила. Що слід розуміти під «поширенням» відомостей, які саме ознаки дають підставу говорити про «приниження відомостями честі й гідності» особи роз'яснює Постанова Пленуму Верховного Суду №4.

Згідно з частиною другою статті 124 Конституції України право на звернення до суду в разі поширення засобами масової інформації недостовірної інформації, яка порушує особисті немайнові права фізичної чи юридичної особи, є безумовним [1]. Невикористання передбаченого статтею 37 Закону про пресу права вимагати від редакції друкованого засобу масової інформації опублікування ним спростування такої інформації з подальшим правом на оскарження відмови в публікації спростування або порушення порядку його публікації не є підставою для відмови у відкритті провадження у справі. Відповідачем у випадку поширення інформації у ЗМІ, яку подає посадова чи службова особа при виконанні своїх посадових (службових) обов'язків, зокрема при підписанні характеристики тощо, є юридична особа, в якій вона працює. Враховуючи, що розгляд справи може вплинути на права та обов'язки цієї особи, остання може бути залучена до участі у справі в порядку, передбаченому статтею 36 ЦПК України.[4].

Спростування повинно відбуватись у відповідності до Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», де в ст. 37 передбачено, що спростування повинно бути набрано тим же шрифтом і поміщено під заголовком «Спростування» на тому ж місці шпальти, де містилося повідомлення, яке спростовується. Щодо обсягу спростування, то воно не може більше, ніж удвічі, перевищувати обсяг спростовуваного фрагменту опублікованого повідомлення або матеріалу. При цьому забороняється вимагати, щоб спростування було меншим, ніж половина стандартної сторінки машинописного тексту [3].

Дещо по-іншому врегульований порядок спростування недостовірної інформації, поширеної інтернет-ЗМІ (інтернет-видання, інтернет-газета). Інтернет-ЗМІ – регулярно оновлюваний інформаційний сайт, який ставить своїм завданням виконувати функцію ЗМІ і має певну постійну аудиторію. У п.12 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 року №1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» зазначено, що належним відповідачем у разі поширення оспорюваної інформації в мережі Інтернет є автор відповідного інформаційного матеріалу та власник веб-сайта, особи яких позивач повинен установити та зазначити в позовній заяві. Якщо автор поширеної інформації невідомий або його особу та/чи місце проживання (місцезнаходження) неможливо встановити, а також коли інформація є анонімною і доступ до сайта - вільним, належним відповідачем є власник веб-сайта, на якому розміщено зазначений інформаційний матеріал, оскільки саме він створив технологічну можливість та умови для поширення недостовірної інформації.

Дані про власника веб-сайта можуть бути витребувані відповідно до положень ЦПК України в адміністратора системи реєстрації та обліку доменних назв та адреси українського сегмента мережі Інтернет. Проте, таку інформацію може бути витребувано лише в процесі судового провадження або в рамках подання клопотання про забезпечення доказів, що, в свою чергу, не дозволяє своєчасно визначитись із суб'єктом складом учасників судового процесу [4].

Здавалося б в законодавстві чітко врегульовані питання, що стосуються протидії та запобіганню поширенню недостовірної інформації про осіб та зазначений механізм відшкодування шкоди. Але порушники використовують психологічну особливість людей для досягнення PR-мети. Вченими досліджена особливість підсвідомості людини щодо реагування на сенсації. Перша інформація, яка надходить до суспільства, має властивість надовго закарбовуватись у свідомість, а тому подальше спростування не викликає такого

резонансного обговорення та ефекту, як поширення неправдивої сенсації. До того ж дехто із власників ЗМІ вбачає сенсації у вигляді неправдивої інформації найбільш дієвим засобом для підняття тиражу, навіть за умови, що, за порушення необхідно буде сплатити штраф.

Після зникнення у 2001 році кримінальної відповідальності за такий вид правопорушень як наклеп, справи про поширення недостовірної інформації розглядаються фактично тільки в порядку цивільного судочинства.

Саме тому вважаємо за необхідне врегулювати процедуру спростування дещо іншим способом.

По-перше, одного опублікування в тому ж самому джерелі інформації недостатньо. Необхідно хоча б декілька разів надрукувати статтю зі спростуванням. Лише в даному випадку з'явиться можливість того, що на цю статтю буде звернуто більше уваги.

По-друге, спростування повинно друкуватись не таким же шрифтом, а значно більшим. Причому важливо буде виділити його певним чином, з метою привернення уваги.

По-третє, ми вважаємо, необхідно ввести більш жорстоку відповідальність для осіб, які розповсюджують неправдиву інформацію. У справах із порушенням особистих немайнових прав інтернет-ЗМІ встановити відповідальність у вигляді припинення діяльності цих інформаційних сайтів. Це, на наш погляд, є найбільш дієвим інструментом у боротьбі із таким видом правопорушень. Адже в такому разі перед опублікуванням вся інформація повинна бути піддана ретельній перевірці, що, в свою чергу, допоможе зменшити кількість надрукованої «неправди».

По-четверте, необхідно ввести кримінальну відповідальність за порушення, що призвели до тяжких наслідків.

Список використаної літератури:

1. Конституція України//Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №30, ст.141.
2. Цивільний кодекс України// Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №40-44, ст.356.
3. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні від 16.11.92 № 2783-ХІІ// Відомості Верховної Ради України
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» від 27.02.2009 № 1.
5. Галаджун З.В. Межі права на свободу слова: юридичний аспект соціальної відповідальності засобів масової інформації// Наукові записки інституту журналістики. Том 41. 2010. Жовтень-грудень, - с.157-163.

Чумбаш О.
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ

В юридичній науці визнано, що галузі права характеризуються не лише природою врегульованих суспільних відносин, але й методами правового регулювання, тобто специфічними прийомами, способами і засобами правового впливу на певну сферу суспільних відносин. При цьому визначення методів правового регулювання суспільних відносин, що існують у процесі функціонування агропромислового комплексу, має і теоретичне і практичне значення, адже встановлення таких методів забезпечить наукову обґрунтованість аграрного права як галузі права і водночас сприятиме вдосконаленню та підвищенню ефективності правового регулювання в аграрному секторі.

Згідно зі ст. 3 ГК України господарська діяльність сільськогосподарських підприємств — це діяльність суб'єктів аграрного господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт або надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Господарська діяльність може здійснюватися з метою одержання прибутку (підприємництво) або без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність). Сферу аграрних господарських відносин становлять виробничо-господарські, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини. Провідну роль у сфері аграрних відносин відіграють виробничо-господарські відносини. Виробничо-господарськими є майнові та інші відносини, що виникають між суб'єктами аграрного господарювання під час безпосереднього здійснення господарської діяльності.

Виробничо-господарська діяльність аграрних підприємств здійснюється у межах встановленого в Україні правового господарського порядку, відповідно до вимог законодавства. Статтею 5 ГК України встановлено, що правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів. Виробничо-господарська діяльність аграрних підприємств здійснюється на основі загальних принципів господарювання, закріплених у ст. 6 ГК України: забезпечення економічної багатоманітності та захисту державою всіх суб'єктів аграрного господарювання; свобода підприємницької

діяльності в межах, визначених законом; вільний рух капіталів, товарів і послуг на території України; обмеження державного регулювання економічних процесів у зв'язку з потребою забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві; екологічний захист населення; захист прав споживачів і безпеки суспільства й держави; захист національного товаровиробника; заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини сільськогосподарських підприємств.

Особливістю виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств є використання ними землі як основного засобу виробництва. Наслідком цього є наявність спеціальних форм організації і ведення виробництва в аграрному секторі економіки (наприклад, фермерських господарств), а також особливого правового регулювання господарської діяльності з урахуванням таких чинників: біологічного циклу в сільськогосподарській діяльності; особливостей контролю за власністю на землю та інші природні об'єкти; державного регулювання умов, в яких функціонує аграрний сектор економіки; особливостей економічної конкурентоспроможності сільського господарства; особливостей функціонування ринку товарної сільськогосподарської продукції; вагомого соціально-політичного й культурного значення розвитку селянства.

Агропромисловий комплекс України характеризується наявністю великих обсягів виробництва на промисловій основі, чітко вираженого зонального його розміщення, розвинутою внутрішньорайонною та галузевою спеціалізацією. Зокрема, у степовій зоні виробляється основний обсяг плодів і винограду, продукції вівчарства, значна кількість зерна, продукції свинарства і скотарства, у приміській зоні — значний обсяг овочів, молока для промислових центрів.

Спеціалізація виробничо-господарської діяльності як форма суспільного поділу праці сприяє концентрації виробництва і є важливим засобом підвищення ефективності сільського господарства. За галузевою спеціалізацією розрізняють аграрні господарства у сфері рослинництва (зернові, овочеві та інші господарства) і тваринництва (та інші господарства).

Співвідношення імперативного і диспозитивного методів у регулюванні аграрних відносин в різні періоди функціонування сільського господарства було не однаковим, бо визначалося історичним етапом розвитку держави, її аграрною політикою та іншими факторами. Як відзначає М.І.Козир, у період панування в нашій країні командно-адміністративної системи публічно-правові методи переважали і в аграрному праві, при цьому аграрні відносини регулювалися переважно методом заборон і розпоряджень. У зв'язку з переходом до ринкової економіки правове регулювання аграрних відносин здійснюється за принципом: „дозволено все, що не заборонене законом”, ширше застосовуються приватноправові методи регулювання в аграрному секторі економіки. В сучасний період застосування публічно-правових засад у регулюванні аграрних відносин об'єктивно зумовлене необхідністю державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, регулюванням цін на сільськогосподарську продукцію, здійсненням державного контролю за якістю сільськогосподарської продукції та сировини, додержанням аграрними товаровиробниками екологічних вимог землекористування, сплатою податків, зборів та інших загальнообов'язкових платежів тощо.

Специфічною, характерною рисою методології (як комплексу, системи методів правового регулювання) аграрного права є правильне поєднання державного правового регулювання аграрним сектором економіки із господарською самостійністю, ініціативою (що проявляється і в правотворчості) всіх аграрних суб'єктів. Причому, в умовах переходу України до ринкової економіки, підвищення прав аграрних господарюючих суб'єктів, їх самостійності значно зростає роль локального регулювання їх внутрішніх відносин.

Шаганова М.Є.
ОКР «Спеціаліст»
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ ЗА ОБСТАВИНАМИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ

Згідно зі ст. 212 КПК України однією із форм закінчення досудового слідства є складання постанови про закриття кримінальної справи. Як правильно зазначав В. П. Шибіко: «Законне й обґрунтоване закриття кримінальної справи слідчим забезпечує: а) виконання завдання кримінального процесу, яке полягає в тому, щоб жодна невинна особа не була притягнута до кримінальної відповідальності і засуджена; б) незастосування кримінального покарання до тих осіб, які винні у вчиненні злочинів, що не являють суспільної небезпеки, і можуть бути виправлені і перевиховані шляхом застосування заходів адміністративного стягнення або громадського впливу чи примусових заходів виправного характеру або до осіб, які зовсім перестали бути суспільно небезпечними» [1].

Закриття кримінальної справи варто розглядати як одну з правомірних форм закінчення розслідування, рівну за своїм процесуальним значенням направленню справи до суду з обвинувальним висновком. Дійсно, закриттям провадження по кримінальній справі в стадії досудового слідства закінчується значна кількість кримінальних справ. Серед практичних працівників існує думка, відповідно до якої закриття кримінальної

справи визнається як результат невдало проведеного розслідування. Цим закриття справи зводиться в ранг другорядного акту, а нерідко розглядається як суттєвий недолік. Невипадково в статистичних оглядах якості роботи слідчих одним із показників є кількість закритих ними кримінальних справ.

Розкриваючи місце закриття кримінальної справи в системі досудового слідства, хотілося б відзначити, що термін «закриття кримінальної справи» по-різному визначається у процесуальній літературі. Так, А. Я. Дубинський відзначає, що закриття кримінальної справи являє собою заключний етап розслідування, на якому уповноважений державою орган підбиває підсумок зробленої по справі роботи, аналізує й оцінює сукупність зібраних доказів і на їх основі формулює: «В постанові висновок про неможливість подальшого провадження у зв'язку з наявністю передбачених законом обставин, а так само розв'язує всі питання, що впливають із прийнятого рішення [2] У свою чергу, В. Жогін і Ф. Фаткуллін розглядають це поняття як процесуальний акт (дію), що виражає рішення уповноваженої на те посадової особи про відсутність необхідних для кримінального судочинства передумов і про відмовлення від подальшого ведення справи [3].

Наведені точки зору, які аж ніяк не вичерпують висловлених процесуалістами суджень, відображають складність визначення поняття «закриття кримінальної справи». На наш погляд, закриття кримінальної справи лише з одного боку можливо розглядати як процесуальне рішення. Виходячи з глави 20 КПК України, під даним поняттям законодавець має на увазі комплекс дій та рішень слідчого, одним із яких є винесення процесуального рішення, у формі постанови про закриття кримінальної справи [4]. Ось чому закриття кримінальної справи являє собою заключний етап розслідування, що укладається в кримінально-процесуальній діяльності органу дізнання, слідчого, а також прокурора, які на основі оцінки сукупності зібраних доказів встановлюють передбачені законом обставини, що виключають провадження по кримінальній справі, або які дозволяють звільнити особу від кримінальної відповідальності, приймають рішення про неможливість подальшого розслідування і розв'язують питання, пов'язані з ухваленням рішення по суті справи.

Не можна не відзначити, що в нині діючому КПК України не передбачено як окремі кримінально-процесуальні інститути закриття кримінальної справи та закриття кримінального переслідування.

Розмежування вказаних понять можливо і з точки зору розгляду закриття кримінальної справи як завершального етапу розслідування. Очевидно, у випадках, коли закриття кримінального переслідування стосовно конкретної особи здійснюється без закриття всього провадження по кримінальній справі, навряд чи можливо стверджувати про завершення розслідування.

У теорії кримінального процесу до кола дискусійних належить питання про те, чи є закриття кримінальної справи її вирішенням по суті. Багато процесуалістів позитивно вирішують дану проблему, вважаючи, що при закритті справи слідчий подібно суду, вирішує справу по суті. А. П. Гуляев наголошує, що закриття кримінальної справи - єдино можливий спосіб вирішення слідчим кримінальної справи по суті [5].

Можна зустріти і протилежну точку зору. На думку М. В. Жогіна та Ф. Н. Фаткулліна, при закритті кримінальна справа по суті не вирішується, тому що, по-перше, її вирішення по суті складається з офіційного визнання винності або невинності особи, чий діяння розслідувалися, і, по-друге, таке визнання органи розслідування зробити не вправі, тому що це є компетенцією тільки судових органів [6].

Проведений аналіз різних точок зору щодо змісту закриття кримінальної справи вказує, що загальноприйнятого розуміння даної проблеми не вироблено. Загальним у теорії, яка розроблена Г. М. Миньковським [7] та продовженої згодом іншими процесуалістами, є те, що закриття кримінальної справи являє собою не що інше, як цільний етап роботи, але про конкретні складові цього етапу думки вчених та практиків розходяться.

У зміст кримінально-процесуальної діяльності при закритті кримінальної справи як форми закінчення досудового слідства входить, насамперед прийняття органом, який веде розслідування, рішення про закінчення збирання доказів через їх недостатність для того, щоб зробити обґрунтований висновок про можливість продовжувати провадження по кримінальній справі. До змісту цієї діяльності варто віднести також упорядкування і оформлення матеріалів справи. Висновок про закриття кримінальної справи слідчий формулює й обґрунтовує в постанові про закриття кримінальної справи. Отже складання постанови є одним з елементів змісту діяльності при даній формі закінчення досудового слідства.

Підстави закриття кримінальної справи передбачені у ст. 213 КПК України: 1) наявність обставин, зазначених у статті 6 КПК України; 2) при недоведеності участі обвинуваченого у вчиненні злочину. Особливою формою закінчення досудового слідства є закриття кримінальної справи у зв'язку зі звільненням від кримінальної відповідальності у порядку статей 7-10, 11¹ КПК України. На наш погляд, цим положенням варто було б доповнити ст. 213 КПК України.

Підстави для закриття кримінальної справи можуть бути «реабілітуючими і nereабілітуючими. Реабілітуючі - це такі підстави, за якими особа визнається невинною у вчиненні злочину, повністю реабілітованою, тобто їй поновлено добре ім'я, репутація. Їх лише три: відсутність події злочину; відсутність у діянні особи складу злочину та недоведеність участі обвинуваченого у вчиненні злочину (п. 1 і п. 2 ч. 1 ст. 6, п. 2 ст. 213 КПК України). Усі інші підстави - nereабілітуючі, тобто такі, при закритті справи за якими виходять з того, що винність особи у вчиненні злочину підтверджена зібраними у справі доказами, але через передбачені законом обставини вона звільняється від кримінальної відповідальності. Вважається, що такий поділ підстав

«має практичне значення. При закритті кримінальної справи за реабілітуючими обставинами орган дізнання, слідчий, «прокурор зобов'язані роз'яснити громадянину порядок відновлення його порушених прав і вжити передбачених законом заходів до відшкодування шкоди, заподіяної громадянину внаслідок незаконного затримання, застосування запобіжного заходу, притягнення як обвинуваченого (ст. 53¹КПК України).

Зміст ст. 6 КПК передбачає перелік обставин, що виключають провадження по справі: 1) за відсутністю події злочину; 2) за відсутністю у діянні складу злочину; 3) виключено; 4) внаслідок акта амністії, якщо він усуває покарання за вчинення діяння, а також у зв'язку з помилуванням окремих осіб; 5) щодо особи, яка не досягла на час учинення суспільно небезпечного діяння одинадцятирічного віку; 6) за примиренням обвинуваченого, підсудного з потерпілим у справах, які порушуються не інакше як за скаргою потерпілого, крім випадків, передбачених частинами 2, 4 і 5 ст. 27 КПК України; 7) за відсутністю скарги потерпілого, якщо справу може бути порушено не інакше як за його скаргою, крім випадків коли прокуророві надано право порушувати справи і при відсутності скарги потерпілого (ч. 3 ст. 27 КПК України); 8) щодо померлого, за винятком випадків, коли провадження у справі є необхідним для реабілітації померлого або відновлення справи щодо інших осіб за нововиявленими обставинами; 9) щодо особи, про яку є вирок по тому ж обвинуваченню, що набрав законної сили, або ухвала чи постанова суду про закриття кримінальної справи з тієї ж підстави; 10) щодо особи, про яку є нескасована постанова органу дізнання, слідчого, прокурора про закриття кримінальної справи по тому ж обвинуваченню; 11) якщо про відмову в порушенні справи по тому ж факту є нескасована постанова органу дізнання, слідчого, прокурора [4].

Суб'єктами, які мають право закрити кримінальну справу на стадії досудового розслідування згідно зі ст. 6 КПК, є орган дізнання, слідчий, прокурор. Про закриття кримінальної справи у всіх випадках складається мотивована постанова з додержанням вимог статей, 130, 214 КПК України.

Чинний КПК (ст.236) передбачає можливість оскарження до суду зацікавленими особами рішення органу дізнання, слідчого або прокурора про закриття кримінальної справи. До зацікавлених осіб належать: а) особа, стосовно якої була порушена кримінальна справа або проводилось розслідування; б) потерпіла особа, цивільний позивач, цивільний відповідач або їх представники; в) близькі родичі потерпілого у випадках, коли провадження по справі необхідно для реабілітації померлого; г) законні представники неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого. Цим особам має бути направлена копія постанови про закриття кримінальної справи, але ні у статтях 214, 215, 236⁵ КПК не зазначається, в якому документі цим особам роз'яснюється їх право на оскарження постанови про закриття кримінальної справи і процесуальний порядок такого оскарження. Також у цих статтях не зазначається право цих осіб за власним бажанням знайомитися з усіма матеріалами кримінальної справи, провадження по якій закрито [4].

У практичній діяльності слідчі при заявленні клопотання про ознайомлення з матеріалами закритої кримінальної справи правильно керуються ч. 3 ст. 49 КПК, яка, зокрема, передбачає право потерпілого «знайомитися з усіма матеріалами справи з моменту закінчення досудового слідства» [4]. Оскільки закриття кримінальної справи є однією з форм закінчення досудового розслідування, то потерпілий має право ознайомитися з усіма матеріалами справи. Таке ознайомлення надає можливість зацікавленим особам прийняти правильне рішення щодо необхідності оскарження рішення про закриття кримінальної справи і обґрунтувати свою скаргу доказами, які є у справі, або упевнитися в тому, що рішення про закриття справи прийнято законно і обґрунтовано.

Список використаних джерел:

1. Настольная книга следователя. /под ред. Г. Н. Сафонова. - М. : Юрид. лит., 1949. - 880 с.
2. Дубинский, А. Прекращение уголовного дела в стадии предварительного расследования., учеб. пособие - Киев : КВШ МВД СССР, 1975. - 132 с.
- 3.. Жогин, Н. В. Предварительное следствие в советском уголовном процессе. /Н. В. Жогин, Ф. Н. Фаткуллин. - М.: Госюриздат, 1965. - 376 с.
4. Кримінально-процесуальний кодекс України. - Х. : Интелект-прогрес, 2007. - 858с.
5. Гуляев, А. П. Следователь в уголовном процессе. - М. : Юрид. лит., 1981. - 192 с.
6. Жогин, Н. В. Предварительное следствие в советском уголовном процессе.. - М.: Госюриздат, 1965. - 376 с.
7. Миньковский, Г. М. Окончание предварительного расследования и право обвиняемого на защиту.. - М. : Госюриздат, 1957. - 211 с.

Швидунова Х.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

В умовах планової економіки, коли переважала державна форма власності підприємств, держава жорсткими централізованими адміністративними заходами регулювала економічні процеси. Такі явища, як несумлінна конкуренція, промислове шпигунство, корупція, тіньова економіка, мали місце, але в значно менших масштабах, ніж у даний час. У той час підприємствам не було необхідності надавати пильну увагу забезпеченню своєї економічної безпеки. Держава, шляхом перерозподілу створеного національного доходу, надання пільг, дотацій, субсидій, штучно підтримувала навіть збиткові підприємства.

Перехід до ринкової економіки, поява значної кількості підприємств різноманітних організаційно-правових форм, що базуються на різних формах власності, поява різноманітних способів конкурентної боротьби, недосконалість законодавчої бази, слабкість державних структур, покликаних створити нормальні умови для розвитку бізнесу, поставили суб'єкти господарювання в умови, коли вони вимушені приділяти значну увагу питанням забезпечення своєї економічної безпеки. У сучасній економічній ситуації виробничі одиниці мають повну економічну самостійність. Вони самі визначають свою економічну політику, формують портфель замовлень, організовують виробництво і збут продукції, відповідають за результати господарської діяльності. Усе це актуалізує проблему забезпечення економічної безпеки бізнесу в сучасних умовах.

У зарубіжній та вітчизняній науці і практиці накопичений значний досвід наукових досліджень з питань економічної безпеки підприємств (Лянной Г., Компаков П., Шевченко І., Шемаєва Л. та ін).

Проте деякі аспекти економічної безпеки підприємств у сучасних умовах розвитку економіки залишилися недостатньо розкритими.

Метою статті є дослідження концептуальних основ економічної безпеки підприємств у сучасних умовах функціонування.

Як стверджує Шемаєва Л.Г., зміст економічної безпеки підприємств розкривається через забезпечення реалізації стратегічних інтересів підприємства на основі використання можливостей зовнішнього середовища із застосуванням продуктивної взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища [1]. Отже, під економічною безпекою суб'єкта господарювання пропонує вважати характеристику суб'єкта господарювання, яка відображає його здатність реалізувати власні стратегічні економічні інтереси при певних зовнішніх умовах завдяки захисту від існуючих і потенційних загроз та використанню можливостей. До зовнішніх загроз і чинників належать: протиправна діяльність кримінальних структур, конкурентів, фірм і фізичних осіб, що займаються промисловим шпигунством або шахрайством, неспроможних ділових партнерів, раніше звільнених за різну провину співробітників підприємства, а також правопорушення з боку корумпованих елементів з представників правоохоронних органів і органів контролю. До внутрішніх загроз і чинників належать дії пасивності (у тому числі умисні і ненавмисні) співробітників підприємства, що суперечать інтересам його комерційної діяльності, наслідком яких можуть бути нанесення економічного збитку компанії, витік або втрата інформаційних ресурсів (у тому числі відомостей, що становлять комерційну таємницю), підлив її ділового іміджу в бізнес-колах, виникнення проблем у взаємостосунках з реальними і потенційними партнерами, конфліктних ситуацій з конкурентами, правоохоронними органами і органами контролю тощо. Кількісний і якісний аналіз наведених вище загроз дозволяє зробити висновок про те, що надійний захист економіки будь-якого підприємства можливий лише при комплексному і системному підході до його організації.

Враховуючи спектр можливих загроз економічній безпеці організації, захисту підлягають всі види ресурсів, що залучаються для досягнення економічної і соціальної мети організації. Виділяють такі напрями:

- фізичну безпеку об'єктів підприємницької діяльності: будівель, споруд, машин, механізмів, товарних запасів, сировини, фінансових ресурсів;
- інформаційну безпеку, захист інформаційних мереж, ресурсів, програмних засобів, а також об'єктів інтелектуальної власності та інших нематеріальних активів, включаючи майнові інтереси учасників підприємницької діяльності;
- юридичну безпеку, під якою розуміється компетентне оформлення порядку і умов здійснення діяльності;
- безпеку персоналу, техніку безпеки, особисту безпеку підприємця, топ-менеджменту, безпеку ділових відносин.

Забезпечення економічної безпеки виробничої діяльності вимагає створення на підприємстві власної системи безпеки, метою функціонування якої є своєчасне виявлення і запобігання небезпекам і загрозам, забезпечення досягнення підприємством мети діяльності. Реалізація даної мети відбувається на основі вирішення цілого комплексу завдань, серед яких – виявлення реальних і прогнозування потенційних небезпек і

загроз, знаходження способів запобігання їм, ослаблення або ліквідації наслідків їх дії, аналіз зусиль і засобів, необхідних для забезпечення безпеки підприємства, тощо.

Систему економічної безпеки підприємства можна визначити як взаємозв'язану сукупність спеціальних структур, засобів, методів і заходів, які забезпечують безпеку бізнесу від внутрішніх і зовнішніх загроз [3]. До основних завдань системи економічної безпеки підприємства належать:

- захист законних прав і інтересів підприємства і його співробітників;
- збір, аналіз, оцінка даних і прогнозування розвитку обстановки;
- вивчення партнерів, клієнтів, конкурентів, кандидатів на роботу;
- виявлення, попередження і припинення можливої протиправної та іншої негативної діяльності співробітників підприємства на шкоду його безпеці;
- забезпечення збереження матеріальних цінностей і відомостей;
- отримання необхідної інформації для розроблення найбільш оптимальних управлінських рішень з питань стратегії і тактики економічної діяльності компанії тощо.

Основними принципами, впровадження яких у систему безпеки підприємства підвищить її ефективність, є [4]:

1) системність – створення такої системи безпеки, яка забезпечила б захищеність підприємства, його майна, персоналу, інформації, різних сфер діяльності від небезпек і загроз, форс-мажорних обставин. У забезпеченні безпеки підприємства повинні брати участь всі співробітники підприємства. Організаційною формою комплексного використання сил і засобів повинна стати програма забезпечення безпеки підприємства;

2) своєчасність – виявлення різних деструктивних чинників, вживання заходів щодо запобігання їхній шкідливій дії і нанесення збитку підприємству;

3) безперервність – система безпеки повинна бути побудована так, щоб вона діяла постійно, захищаючи інтереси підприємства в умовах ризику;

4) плановість – організованість у функціонування системи безпеки. Діяльність щодо забезпечення безпеки організовується на основі єдиного задуму, визначено в комплексній програмі та конкретних планах за окремими напрямками і підвидами безпеки.

До основних елементів системи безпеки підприємства належать: 1) захист комерційної таємниці і конфіденційної інформації; 2) комп'ютерна безпека; 3) внутрішня безпека; 4) безпека будівель і споруд; 5) фізична безпека; 6) технічна безпека; 7) безпека зв'язку; 8) безпека перевезень вантажів і осіб; 9) екологічна безпека; 10) конкурентна розвідка тощо.

Основне значення системи економічної безпеки підприємства полягає в тому, що вона повинна мати попереджувальний характер, а основними критеріями оцінки її надійності та ефективності є:

– забезпечення стабільної роботи підприємства, збереження і примноження фінансів і матеріальних цінностей;

– попередження кризових ситуацій, у тому числі різних надзвичайних подій пов'язаних з діяльністю «зовнішніх» або «внутрішніх супротивників» [5].

Проблеми власної економічної безпеки виникають перед кожним підприємством не тільки в кризові періоди, але й під час роботи в стабільному економічному середовищі, комплекс вирішуваних при цьому цільових завдань має істотну відмінність.

У режимі стійкого функціонування підприємство при вирішенні завдань економічної безпеки акцентує головну увагу на підтримці нормального ритму виробництва і збуту продукції, на запобіганні матеріальному чи фінансовому збитку, на недопущенні несанкціонованого доступу до службової інформації і руйнування комп'ютерних баз даних тощо. У кризові періоди розвитку найбільшу небезпеку для підприємства становить руйнування його потенціалу (виробничого, технологічного, науково-технічного і кадрового) як головного чинника життєдіяльності підприємства, його можливостей.

Головний комплекс проблем і основні причини поточного неблагополуччя багатьох промислових підприємств приховуються в: незатребуваності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, у її низькій конкурентоспроможності; недоступності інвестиційних ресурсів; митних і валютних бар'єрах тощо

Організаційними заходами, що забезпечують реалізацію стратегії економічної безпеки, є: 1) створення координаційного центру на чолі з керівником організації, оперативним органом якого є служба безпеки; 2) розроблення і затвердження наказом по підприємству нормативно-методичного забезпечення стратегії; 3) ресурсне забезпечення і цільове використанням ресурсів.

Основними групами заходів, які здійснюються керівництвом підприємства в процесі управління економічною безпекою, є такі:

а) кадрові ;б) інформаційно-аналітичні; в) фінансово-економічні; г) правові; д) техніко-технологічні; е) ресурсні.

Не претендуючи на вичерпність аналізу, слід зробити висновок, що розкриті концептуальні аспекти економічної безпеки підприємства доводять необхідність формування системи її забезпечення на підприємствах України, що вплине на ефективність їх функціонування .

Список використаних джерел:

1. Шемаєва Л.Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища: автореф. дис. ... д-ра. екон. наук / Л.Г. Шемаєва. – К., 2010. – 39с.
2. Лянной Г. Система экономической безопасности предприятия / Г.Лянной // ВОР – журнал о личной и коммерческой безопасности. – 2006. – №7. – С. 16-19.
3. Коробчинський О.Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства / О.Л. Коробчинський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 4 . – С. 41-45.
4. Колпаков П.А. Концептуальные основы экономической безопасности фирмы : автореф. дис. ... канд. екон. наук / П.А. Колпаков. – М., 2007. – 25 с.
5. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства / І. Шевченко // Наука молода. – 2010. – №10. – С. 178-181

Шкред Н.В.
студентка 2 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

КОМПЕНСАЦІЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ

Компенсація моральної (немайнової) шкоди як спосіб захисту цивільних прав з'явилась у вітчизняній правовій системі порівняно недавно. На сьогодні в Україні інститут моральної шкоди займає центральне місце серед зобов'язань по відшкодуванню шкоди. Це пов'язано з тим, що проблема її відшкодування стосується в першу чергу захисту абсолютних прав фізичних і юридичних осіб, які створюють у своїй сукупності основу цивільних правовідносин. Разом з тим, в чинному законодавстві України відсутнє єдине визначення поняття моральної (немайнової) шкоди, чітко не встановлений порядок та критерії визначення її розміру в грошовому виразі.

Протягом багатьох років у вітчизняному законодавстві вважалося, що немайнову шкоду неможливо оцінити, тому вона не підлягає відшкодуванню. Вперше право громадянина на відшкодування моральної шкоди було передбачено в ст. 39 Закону СРСР від 12 червня 1990 р. "Опечати и других средствах массовой информации". В травні 1993 р. в ЦК 1963 р. була опублікована стаття «Відшкодування моральної (немайнової) шкоди». В ЦК 2003 р. правовому регулюванню питань, пов'язаних із відшкодуванням моральної шкоди, присвячена спеціальна стаття – ст. 23 «Відшкодування моральної шкоди».

Під моральною шкодою розуміють моральні і фізичні страждання, заподіяні громадянину внаслідок посягання на належні йому від народження чи на підставі закону нематеріальні блага (життя, здоров'я, честь, гідність, ділову репутацію, недоторканність приватного життя тощо). Було визначено, що моральна шкода може полягати у:

- фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з противоправною поведінкою щодо неї самої, членів сім'ї чи близьких родичів (втрата близьких, неможливість продовжувати активне ділове чи громадське життя, розголошення особистої чи сімейної таємниці);
- душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна (порушення права власності, в тому числі інтелектуальної, прав споживача тощо);
- приниження честі, гідності, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Згідно з Цивільним кодексом України кожна особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав.

Потрібно відмітити, що судова практика чимало зробила для становлення категорії моральної шкоди. Відомі справи з відшкодування позадоговірної шкоди у зв'язку із загибеллю годувальника, при розгляді яких суд присуджував, наприклад, дитині, що втратила батька, суму більшу за ту, яка відповідає вартості втрачених засобів до існування. Різниця між зазначеними сумами — це присудження компенсації моральної шкоди в прихованій формі дитині за смерть батька, внаслідок чого дитина позбавлена спілкування з батьком, батьківських пестощів, батьківської любові. Дитина втратила чимало радощів свого дитинства. Всі ці обставини не могли не вплинути на позитивний підхід законодавця до формування норм про компенсацію моральної шкоди в цивільному законодавстві України.

В судовій практиці як критерії оцінки розміру відшкодування моральної шкоди традиційно враховують такі чинники:

- фізичні страждання потерпілого (вид тілесного ушкодження, тривалість лікування, процес лікування та наслідки);
- моральні страждання потерпілого (вік, особисте сприймання наслідків);
- погіршення здібностей потерпілого або позбавлення можливостей їх реалізації;

- обставини заподіяння шкоди (ступінь вини заподіювача і потерпілого, їх майновий стан, конкретні умови заподіяння шкоди – нетверезий стан, хуліганство, виконання трудових обов'язків тощо).

При визначенні розміру відшкодування моральної шкоди повинні враховуватися вимоги розумності та справедливості, тому розмір відшкодування, що присуджується, не може бути надмірним та має кореспондувати глибині та силі страждань, які мав потерпілий у зв'язку із порушенням його прав, а також відповідати поведінці завдавача шкоди. Компенсація моральної шкоди проводиться незалежно від відшкодування майнової шкоди. Хоча на практиці часто позови про відшкодування майнової шкоди та компенсацію моральної шкоди подаються одночасно, такі вимоги можна і розділити. Факт завдання майнової шкоди та її розмір не впливає на можливість вимагати компенсації моральної шкоди. Крім того, судовою практикою встановлено спеціальні критерії оцінки обсягу моральної (немайнової) шкоди в окремих категорій справ, а саме: тяжкість ушкодження (у справах про ушкодження здоров'я); регіон поширення відомостей (коло обізнаних осіб), спосіб поширення відомостей, ступінь зниження престижу, ділової репутації залежно від характеру діяльності особи (у справах про захист честі, гідності, ділової репутації).

Також, керуючись вимогами справедливості та розумності, суд може відступити від принципу повного відшкодування шкоди за наявності вини потерпілого у виникненні або збільшенні обсягу шкоди та, у випадках, коли внаслідок повного відшкодування заподіяної шкоди матеріальне становище завдавача стане вкрай скрутним або може призвести до банкрутства юридичної особи. Тому ступінь вини завдавача шкоди (потерпілого) та майнове становище завдавача повинні враховуватися судом при визначенні остаточного розміру відшкодування моральної (немайнової) шкоди і у випадках передбачених законом може бути підставою для відповідного зменшення розміру компенсації (відходу від принципу повного відшкодування моральної (немайнової) шкоди). Такий порядок пропонується встановити на рівні норми ЦК України.

Таким чином, можна зробити наступні висновки, що відшкодування моральної шкоди є цивільно-правовим інститутом деліктної відповідальності, за допомогою якого здійснюється захист усіх природних прав людини та законних інтересів юридичних осіб, незалежно від того, до якої галузі права належать правовідносини, в яких вони реалізуються. Закріплене у чинному законодавстві поняття моральної (немайнової) шкоди охоплює моральну шкоду, завдану фізичній особі, та немайнову шкоду, заподіяну юридичній особі, які є різними за своїм змістом. Відповідно до чинного законодавства України моральна (немайнова) шкода може відшкодуватися у грошовій або іншій майновій формі. На мою думку, доцільно зберегти лише грошову форму компенсації, оскільки гроші є загальним еквівалентом будь-якого майна.

Список використаних джерел:

1. Заїка Ю.О. Українське цивільне право. Навч. посіб. — К. Істина, 2005. — 312 с.
2. Мазур О.С. Цивільне право України: Навч. посіб. для дистанц. навчання. — К.: Ун-т "Україна", 2005. — 287 с.
3. Дзера О.В. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. / За ред. О.В.Дзери, Н.С.Кузнецової. — К.: Юрінком-Інтер, 2005. — Кн.1. — 640 с.
4. Харитонов Є.О., Старцев О.В. Цивільне право України : Підручник. — Вид. 2, перероб. і доп. — К. : Істина, 2007. — 816 с.

Шкредова О.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗАСОБИ ЩОДО СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

Однією із складових національної економічної політики України є інвестиційна сфера. Інвестиції відіграють важливу роль в підтримці економічного потенціалу держави, що, в свою чергу, сприятливо впливає на діяльність суб'єктів господарювання. Інвестиційної діяльності відводиться ключове місце в процесі проведення великомасштабних політичних, економічних і соціальних перетворень, спрямованих на створення сприятливих умов для економічного зростання. На сьогодні однією із важливіших проблем нашої країни є проблема підвищення інвестиційної активності та поліпшення інвестиційного клімату.

Інвестиційним кліматом є сукупність соціально-економічних, політичних і фінансових факторів, що визначають ступінь привабливості інвестиційного ринку і величину інвестиційного ризику; економічні, політичні, фінансові умови, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів.

Інвестиційний клімат безпосередньо впливає на основні показники соціально-економічного розвитку країни. Позитивний інвестиційний клімат сприяє вирішенню соціальних проблем, забезпечує високий рівень зайнятості населення, дозволяє оновлювати виробництво, проводити модернізацію й нарощування основних фондів підприємств, впроваджувати новітні технології тощо.

Незважаючи на те, що Україну можна вважати інвестиційно привабливою країною, бо в неї є наявність високого природо-ресурсного потенціалу, високий рівень освіти населення і належна професійна підготовка; великий споживчий ринок, що наздоганяє ринок високо розвинутих держав, однією з головних проблем розвитку економіки в Україні є проблема нестачі інвестиційних ресурсів та відсутності сприятливих умов для їх нагромадження. Недостатній обсяг інвестицій в українську економіку обертається технологічним відставанням виробництва, зростаючою зношеністю основних фондів. В умовах збиткової діяльності і низької рентабельності промислової сфери, значного податкового тиску та відсутності впродовж багатьох років дієвої підтримки реального виробництва підприємства не здатні здійснити модернізацію та інноваційне оновлення основних фондів.

Одним з першочергових завдань державного управління в Україні в умовах ринкової економіки є поліпшення та стабілізація інвестиційного клімату країни. Важливими кроками для стимулювання інвестицій має стати створення сприятливих умов для дії ринкових регуляторів: формування стабільного правового поля, захисту прав власності, зниження податкового тиску на підприємства, розвиток системи ринків і ринкових інструментів, розвиток інформаційної інфраструктури ринку тощо.

Відповідно до ст. 1 зазначеного Закону інвестиції, прибутки, законні права та інтереси іноземних інвесторів на території України захищаються її законами [1].

В цьому ж році був прийнятий Закон України «Про інвестиційну діяльність», який визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Він спрямований на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування народного господарства України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції [2].

Пізніше Верховною Радою України були прийняті важливі закони: «Про іноземні інвестиції» (втратив чинність), «Про державну програму заохочення іноземних інвестицій» (втратив чинність). Прийняття цих законів дали поштовх до збільшення надходжень іноземних інвестицій в економіку нашої держави. Прийняті закони встановлювали такий режим інвестування, що дозволяв підприємствам з іноземними інвестиціями отримувати податкові пільги, якщо інвестування було здійснене у встановленому законодавством розмірі.

Зазначені законодавчі акти були скасовані, але держава надала гарантії підприємствам, які вже працювали на той момент і запевнила, що податкові пільги будуть залишені за ними. Ці гарантії були затверджені в Законі України «Про режим іноземного інвестування» [3].

Незважаючи на те, що Україна займає стратегічне географічне положення, має великий внутрішній ринок, значний промисловий і сільськогосподарський потенціал, багаті природні ресурси та робочу силу з високим рівнем освіти, що робить її привабливим інвестиційним середовищем, вона ще не досягла свого очікуваного потенціалу через те, що не змогла звести до мінімуму втручання держави у дію ринків, усунути адміністративні перепони, що заважають веденню бізнесу, виконати намічені показники приватизації та стати привабливою для іноземних та внутрішніх інвесторів [4].

Серед основних причин невисокої інвестиційної привабливості регіонів України фахівці називають наступні:

- недостатня ємність внутрішнього ринку;
- високий податковий тиск на бізнес та його адміністративна зарегульованість;
- нерозвинутість ринку цінних паперів, землі, нерухомості, інших ринкових інститутів і корпоративного сектору в цілому;
- низька конкурентоспроможність багатьох українських товарів на світових ринках, що робить невігідними вкладення в їх виробництво;
- недостатня інтегрованість у глобальну економіку;
- відсутність послідовної інвестиційної політики держави та відповідних механізмів її втілення на місцевому рівні;
- брак достовірної та оперативної інформації, що зменшує ефективність співпраці між суб'єктами ринку;
- інертність місцевої влади, значною мірою викликана відсутністю стимулів і механізмів для залучення інвестицій у реальну економіку [5].

Подолання цих негараздів можливе тільки тоді, коли буде розроблена прозора національна стратегічна інвестиційна політика. Основним стратегічним напрямком в цій політиці повинно бути створення привабливого інвестиційного клімату та розвиток інфраструктури, необхідної для забезпечення сталого економічного зростання і підвищення життєвого рівня населення. Економічна політика держави має спрямовуватися на усунення бюрократизму і проявів корупції, на звуження тіньового сектора економіки. Вирішення поставлених проблем покращить інвестиційний клімат в Україні і дасть змогу залучити більшу кількість інвесторів. Стабільність законодавчої бази та гарантії інвестиційної діяльності - це необхідна умова укладення серйозних контрактів, які передбачають вигідні інвестиції з тривалим строком окупності проектів. [6]. Ще одним засобом розвитку інвестиційного потенціалу, покращення інвестиційного клімату є проведення збалансованої та послідовної регіональної економічної політики, головним інструментом якої у підвищенні інвестиційної

привабливості є затвердження і впровадження відповідних регіональних програм розвитку. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій. Розв'язання проблеми розвитку інвестиційного потенціалу на регіональному рівні зумовлює вирішення задачі розробки та впровадження ефективних наукового обґрунтованих програм регіонального розвитку, які повинні спиратися на такі принципи: цілісності, об'єктивності, верховенства загальнодержавних інтересів, екологічного збереження існуючого рівня природного середовища, правового забезпечення нормативною базою, економічної самостійності регіонів, соціальності, реалістичності [7; 89].

Сьогодні, незважаючи на деяке поживлення інвестиційного процесу в Україні, позитивні тенденції в інвестиційній сфері ще не набули сталого характеру. В державі продовжують діяти чинники, що стримують розвиток інвестиційної діяльності. Інвестиційний клімат залишається несприятливим через політичну та економічну нестабільність, криміногенну ситуацію в країні, недосконалу податкову систему, відсутність належних гарантій інвесторам, корупцію, низький рівень використання новітніх технологій та конкурентоспроможності вітчизняних товарів, який відвертає увагу іноземних інвесторів і значно перевищує значимість багатих природних ресурсів, науково-технологічного потенціалу, кваліфікованої і відносно дешевої робочої сили та інших факторів в очах іноземних інвесторів, які перш за все керуються власними інтересами і ставлять собі за мету отримати максимальний прибуток. Тому Україна має зробити все можливе для того, щоб розвивати інвестиційну діяльність вітчизняних та іноземних інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Про захист іноземних інвестицій. – Закон України від 10.09.1991 № 1540а-ХІІ // <http://zakon1.rada.gov.ua/>
2. Про інвестиційну діяльність. - Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ // <http://zakon1.rada.gov.ua/>
3. Про режим іноземного інвестування. – Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР // <http://zakon1.rada.gov.ua/>
4. Ференс О. Інвестиційний клімат України //Юридичний журнал. – 2008. - № 3.
5. Деньга Н. Оцінка інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів та шляхи покращення інвестиційного клімату держави [Електронний ресурс].– Режим доступу :<http://conf-cv.at.ua/forum/41-298-1>
6. Базарський О. Правове регулювання інвестиційної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://conf-cv.at.ua/forum/55-561-1>
7. Данилишин Б. Проблеми та пріоритети регіонального розвитку України /Б. Данилишин //Економіка України. – 2005. – №12. – С. 89–90.

Якименко О.С.
студентка 3го курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ СТЯГЕННЯ СУДОВИХ ВИТРАТ.

Відповідно до ст.1 Конституції України, Україна є правовою, демократичною, соціальною державою, яка заснована на реальному забезпеченні прав і свобод людини, верховенства права. Обов'язковим атрибутом є незалежна судова влада, яка повинна повністю забезпечити судовий захист.

Судові витрати, безпосередньо, відносяться до цієї сфери. На сьогоднішній день, найбільш актуальнішою темою є саме тема цього дослідження. Цією темою зацікавлені ті особи чії права були порушені і у зв'язку з встановленими сумами стягнення судових витрат не мають реальної можливості захистити свої права в суді. В українському законодавстві програма стягнень судових витрат має ряд певних проблем, неточностей, тому актуальність цієї теми на даному етапі займає важливе місце у житті кожного громадянина нашої держави.

Не зважаючи на той факт, що інститут судових витрат існує вже не один рік, він має ряд проблем, які не дозволяють вдосконалити всю систему судової влади. Якщо порівнювати цей інститут з європейською системою судової влади, тоді можна помітити, що в Україні деякі норми або не виконуються зовсім, або не в повному обсязі. По-перше, не відповідають дійсності, що судові витрати є затратами держави на здійснення правосуддя, оскільки до складу судових витрат входять витрати, пов'язані з розглядом справи, тобто затрати сторін, їх представників, витрати, пов'язані із залученням свідків, експертів, перекладачів та проведення судових експертиз; по-друге, неможна погодитися з тим, що метою судових витрат є компенсація затрат на правосуддя.

Під судовими витратами слід розуміти витрати осіб, які беруть участь у розгляді справи, а у випадках їх звільнення від сплати судових витрат – держави, які вони несуть у зв'язку з розгляду та вирішенням конкретної справи. Основним їх призначенням є відшкодування учасникам процесу витрат, пов'язаних з розглядом справи:

оплатою правової допомоги, відшкодуванням сторонам, їх представникам, свідкам, спеціалістам витрат, пов'язаних з переїздом до іншого населеного пункту. Крім того, вони служать певним важелем для здійснення впливу на поведінку учасників процесу та запобігання неправомірної та недобросовісної процесуальної поведінки, тобто є фактором, що певною мірою дисциплінує сторін та інших осіб, які беруть участь у справі. Враховуючи, що частина судових витрат, а саме судовий збір, зараховуючи до Державного бюджету, з якого за допомогою існуючого механізму перерозподілу бюджетних видатків і здійснюється фінансування судової системи, їх можна розглядати як специфічне податкове зобов'язання, що випливає з ч.1 ст.67 Конституції України.

Відповідно до ч.1 ст. 130 КУ держава забезпечує фінансування та належні умови функціонування і діяльності суддів, які здійснюють правосуддя. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів. Тому помилковим є твердження, що судові витрати виконують функцію часткової компенсації державі витрат на фінансування та утримання судової системи або матеріального забезпечення цивільного судочинства, оскільки держава не може перекидати навіть частково та опосередковано виконання своїх обов'язків на інших осіб. Тим більше, що відповідно до п.1 ч.1 ст.81, п.2 ч. 2 ст.87 Бюджетного Кодексу України видатки на забезпечення незалежного судочинства, судову владу виконуються лише за рахунок державного бюджету і не можуть фінансуватися з місцевих бюджетів.

В залежності від призначення платежів відповідно до ч.1 ст.79 ЦПК всі судові витрати поділяються на дві групи. Це, по-перше, судовий збір, що сплачується заінтересованими особами при ініціюванні відповідного судового розгляду, та, по-друге, витрати, пов'язані з розглядом справи, до складу яких включаються: витрати на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу; витрати на правову допомогу; витрати сторін та їх представників, що пов'язані з якою до суду; витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та проведенням судових експертиз; витрати, пов'язані з проведенням огляду доказів за місцем їх знаходження та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи.

Сплата судового збору не може розглядатися як плата за послугу щодо здійснення правосуддя. Оскільки, якщо правосуддя – це послуга, то сторона, яка звертається за захистом до суду, може визначати порядок та умови надання цієї послуги, впливати на результати розгляду справи, що робить суд підпорядкованим волі сторони. Однак таке розуміння суперечить сутності правосуддя і призводить по суті до визнання презумпції фінансової залежності судового органу від особи, яка оплачує його послуги, що суперечить п.1 ст.6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод і Конституції України, які навпаки, проголошують незалежність та недоторканність суддів та підкорення лише законові (ст.. 126 Конституції України). [2; с. 135]

Відносно ЗУ «Про судовий збір», який вступив в силу з 1 листопада 2011 року, він скасував дію Декрету КМУ «Про державне мито». Своїми нормами новий закон збільшив затрати тих, хто захищає свої права у судовому порядку. До 1 листопада 2011 року затрати пов'язували з неоподатковуваного мінімуму, який складав 17 грн.. Зараз точка звіту мінімальна заробітна плата – 941 грн. Крім того, розмір зборів при подачі позовна з господарських справ збільшився в 14 разів. [4]

Таким чином, згідно з цими положеннями можна зробити висновок. Він полягає в тому, що існують вагомні розбіжності між нормами законодавства та практикою правосуддя. Наприклад, Конституція України, Державний бюджет, Бюджетний кодекс регулюють стягнення судових витрат згідно зі всіма нормами, правами людини і громадянина, а на практиці все відбувається навпаки. Така розбіжність говорить про те, що данні положення законодавства не передбачали такі недоліки, які існують зараз на практиці судових витрат. Для того щоб покращити рівень законодавства, я вважаю, потрібно доповнити ці статті. Тобто, крім того, що ми маємо на сьогоднішній день потрібно доповнити норми, які будуть контролювати виконання або навіть мати певні санкції за невиконання норм.

Зміни, які відбулись у законодавстві стосовно зборів, є як позитивні так і негативні сторони. Позитивні сторони полягають в тому, що існуюча збільшена сума зборів завадить подавати позови до суду через дрібниці. Також згідно з новим законодавством, від судового збору звільнені ті, хто подає позови про стягнення зарплати, поновлення на роботу, у спорах, пов'язаних з виплатою компенсації, повернення майна. Безкоштовною стане подача позовів для осіб з психічними розглядами та їх представників, а також державні органи.

Негативні моменти полягають в тому, що великий судовий збір завадить подавати позови в випадку дійсного порушення прав. Згідно з цим законом не можна сказати, що він суперечить Конституції України, але на практиці правові дії громадян порушені, тому що більшість населення України не можуть собі це дозволити.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної ради України. – 1996. - №30
2. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: Монографія / В.В. Комаров, В.І. Тертишніков, В.В. Баранкова / Ред. Комаров, 2008 р. – 1098 с.
3. Цивільно-процесуальний Кодекс України прийнятий 18 березня 2004 року. // Відомості Верховною Радою. – 2004 – № 1618-IV
4. Про судовий збір: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2011. - №3828-VI

**ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЕКОЛОГІЧНОГО, СІМЕЙНОГО,
ТРУДОВОГО ТА ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

Автушенко А. В.
студентка 3 курсу
спеціальності «Менеджмент організацій»
Маріупольського державного університету

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
В УКРАЇНІ**

Екологічний менеджмент – сучасна галузь науки, становлення якої розпочалося наприкінці ХХ ст. і відбувається під впливом різних напрямків наукового знання та практичного досвіду вирішення економічних, соціальних і природоохоронних завдань.

Система екоменеджменту в Україні визначається, формується і регламентується Законом України «Про охорону навколишньої природного середовища», що прийнятий ще в 1991 році з останніми змінами, зробленими в червні 2011 року. Ці виправлення враховують законодавчі закріплення екологічного аудита.

Відповідно до цього Закону пріоритетним є контроль дотримання вимог екологічної безпеки, забезпеченням проведення ефективних і комплексних заходів щодо охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів, досягнення погодженості між державними природоохоронними органами і громадськістю в області охорони навколишнього середовища.

Узагальнено державний екоменеджмент виконує чотири основні функції. Це, насамперед, здійснення природоохоронного законодавства, контроль екологічної безпеки, забезпечення проведення природоохоронних заходів і досягнення погодженості дій державних і суспільних органів. На сьогодні найбільш розвиненими є перші дві цільові функції: реалізація і контроль.

Правове регулювання екологічного менеджменту в Україні згідно Концепції екологічної освіти України, затвердженої рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2001 року № 13/6-19, підготовці фахівців з екологічного менеджменту надаються державні переваги. Оскільки розв'язання екологічних проблем держави здійснюється через розв'язання екологічних проблем конкретних підприємств, впровадження систем екологічного менеджменту на підприємствах України є завданням для держави вельми нагальним.

Окремі аспекти екологічного менеджменту опрацювали: Погрібний О.О. (у частині екологічного оподаткування підприємств) [1], Андреєв В. І. (в аспекті правового забезпечення екологічної безпеки) [2], Кашенко О.Л. (фінансові аспекти екологічного менеджменту) [3].

На разі законодавство України про екологічний менеджмент розвинуто недостатньо. Правове регулювання екологічного менеджменту здійснюється в двох напрямках: а) визначення еколого-правового статусу суб'єктів екологічно небезпечної діяльності; б) впровадження систем екологічного менеджменту.

Істотним недоліком першого напрямку правового регулювання є розкиданість правових приписів щодо здійснення екологічного менеджменту в численних актах екологічного законодавства: у Земельному, Водяному, Лісовому кодексах, Гірничому законі України від 6.10.99 р., Законах України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.91 р., “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” від 24.02.94 р., “Про транспорт” від 10.11.94 р., “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” від 8.02.95 р., “Про відходи” від 5.03.98 р. “Про об'єкти підвищеної небезпеки” від 18.01.2001 р., “Про охорону атмосферного повітря” у редакції від 21.06.2001 р., тощо.

Кожен із зазначених законів визначає окремі аспекти екологічного менеджменту підприємства, або порядок застосування окремих заходів екологічного менеджменту. Такий стан справ призводить до неефективності екологічного законодавства України в частині здійснення екологічного менеджменту підприємств.

Система екологічного менеджменту охоплює такі складники: екологічна служба підприємств, обізнаність персоналу, визначення показників екологічної безпеки та їхніх нормативів щодо джерела екологічної небезпеки, врахування середовища розташування підприємства, рівня його технологій, ресурсоспоживання, оцінка рівня екологічної безпеки, механізм реагування на екологічні аварії, планування заходів екологічної безпеки, постійний контроль за роботою системи, застосування заходів щодо поліпшення роботи системи менеджменту екологічної безпеки.

У системі екологічного менеджменту важливе значення мають: визначення екологічних аспектів діяльності підприємства, визначення вимог екологічного законодавства, планування екологічних заходів для управління екологічними аспектами і постійного поліпшення результативності системи.

Істотною проблемою ефективності законодавства про екологічний менеджмент є його розрізненість по великій кількості нормативно-правових актів. Навіть фахівцям важко дослідити всю сукупність приписів щодо

здійснення екологічно небезпечної діяльності, не кажучи вже про керівників окремих підприємств. Крім того, проблемою законодавства про екологічний менеджмент є його недосконалість і суперечливість

Згідно з Указом Президента України «Про заходи щодо підвищення якості вітчизняної продукції» від 23 лютого 2001 року № 113/2001 в Україні передбачається здійснення державної підтримки впровадження систем екологічного менеджменту на підприємствах. На виконання цього Указу Кабінетом Міністрів України, міністерствами та відомствами було прийнято низку нормативних актів, щодо створення передумов такого впровадження. При цьому виникла важлива теоретична і практична проблема: проблема можливості і міри забезпечення обов'язковості впровадження систем екологічного менеджменту на підприємствах України. Адже, з одного боку, в Україні здійснюються заходи з дерегулювання підприємництва, з іншого – і надалі впроваджуються обмеження у здійсненні підприємницької діяльності. Як зазначено у самих стандартах на системи екологічного менеджменту, вони носять рекомендаційний характер і не є обов'язковими для застосування. Разом з тим, законодавство України передбачає стимулювання впровадження систем екологічного менеджменту на підприємствах адміністративними і стимулюючими методами.

Згідно Закону України «Про стандартизацію» від 17 травня 2001 року, стандарти не є нормативно-правовими актами, але вони можуть носити обов'язковий характер тоді, коли це передбачено технічним регламентом чи іншим нормативним актом. Разом з тим, система поширення стандартів відрізняється від системи поширення нормативно-правових актів: вони використовуються на платній основі. Це суперечить засаді доступності законодавства, закріпленій у ст. 57 Конституції. Таким чином, нормативні акти, що передбачають обов'язкове впровадження систем екологічного менеджменту, суперечать Конституції і не підлягають виконанню в Україні.

Найкращим способом удосконалення законодавства про екологічний менеджмент в Україні, може буде прийняття закону «Про екологічний менеджмент», який би встановив загальні вимоги до екологічного менеджменту підприємств (як системного, так і несистемного характеру). Разом з тим, слід привести до єдиної системи екологічне законодавство України, яке регулює порядок використання підприємствами природних ресурсів, поводження з джерелами екологічної небезпеки та взаємодію з державними екологічними органами.

Крім того, в цей час першочерговими завданнями в сфері екологічного законодавства є:

- прийняття нових (невідкладних) законодавчих актів, а саме: законів України про зони надзвичайних екологічних ситуацій, екологічне страхування, екологічну освіту;
- внесення змін і доповнень до існуючих кодексів;
- підготовка проектів Законів України про статус рекреаційних, курортних, лікувально-оздоровчих зон з особливими умовами природокористування;
- підготовка проектів підзаконних актів, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, а саме: Правил відшкодування збитків, завданих внаслідок порушень екологічного законодавства; Положення про екологічний контроль; Положення про екологічний аудит; Положення про екологічне ліцензування.
- внесення змін і доповнень в діючі акти законодавства, що визначають статус центральних і місцевих органів державної виконавчої влади в сфері охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів та регламентують підприємницьку, інвестиційну, інноваційну, науково-технічну діяльність, а також ті види діяльності, які здатні негативно впливати на стан навколишнього природного середовища;
- затвердження законодавчих актів про розмежування функцій спеціально уповноважених органів державного контролю в сфері використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної безпеки тощо.

Іншим складником державної політики щодо екологічного менеджменту має стати інформування керівників підприємств про законодавчі моделі екологічного менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки [навчальний та науково-практичний посібник]/ В. І. Андрейцев.- К., 2002. – 332 с.
2. Кашенко О.Л. Фінанси природокористування./ О.Л. Кашенко. – Суми, 2000. – 317 с.
- Попов В. К. Екологічне право України./ В. К. . Попов. – Х., 2001. – 480 с.

Антоненко Катерина
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРИЧИНИ ТА СУЧАСНІ ЗАХОДИ БОРЬБИ СТОСОВНО ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМИ МОЛОДІЖНОГО БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Молодь становить окрему частину ринку праці і розвивається не так як увесь ринок. З одного боку, вік сприяє високій мобільності, відкритості, сміливості у зміні та пошуку роботи. З іншого, молоді не вистачає відповідного досвіду, щоб бути конкурентноспроможною на ринку праці. Тому безробіття молоді (за

статистикою, – це громадяни у віці від 16 до 30 років) є однією з найгостріших соціально-економічних проблем України.

Останнього часу ситуація з молодіжною зайнятістю в Україні постійно загострюється. Юнакам і дівчатам після закінчення навчання, як правило, дуже важко влаштуватися на роботу, оскільки роботодавці потребують досвідченого кадрового персоналу, який зможе одразу ефективно працювати. Ефективність роботи вчорашнього випускника вузу не може бути ефективною, оскільки спеціаліст-початківець не має відповідного досвіду та практики застосування отриманих знань. Якщо молода людина тривалий час безрезультатно шукає роботу, вона стає пасивною, втрачає віру у свої сили та життєву рівновагу. Тому молодіжне безробіття становить загрозу не тільки економіці держави, а й у перспективі погіршує соціальну та криміногенну ситуацію в суспільстві.[1] Труднощі щодо працевлаштування спонукають молодь займатися нерегламентованою, а то й тіньовою діяльністю. Така діяльність серед молодого покоління призводить до певних негативних наслідків, які можна поділити за напрямками:

- економічні – знецінення робочої сили, вивезення за кордон національних ресурсів, зменшення надходжень до бюджету тощо;
- правові – підвищення рівня криміногенності суспільства, зростання злочинності тощо;
- психологічні – втрата мотивації до праці, зміна структури ціннісних орієнтацій, що призводить до уповільнення формування престижності легальної зайнятості;
- соціальні – посилення незахищеності молоді на ринку праці, зростання соціальної напруженості.

В умовах, коли молодь намагається зосередитися на матеріальному становищі, морально-етичні мотиви відступають на задній план. Рівень доходів істотно впливає на співставлення самооцінки молоді з її можливостями й реаліями ринкового становища [2; с. 7].

До проблем, які існують сьогодні на молодіжному ринку праці можна віднести наступні:

- загальний стан економіки, де кількість робочих місць зменшується;
- податковий тиск на крупні підприємства, малий та середній бізнес з боку держави;
- відсутня система розподілу молоді під час навчання (стажування або практика) та на роботу після закінчення навчання;
- недосконала розробка та непрофесійне впровадження програм зайнятості, перекваліфікації молодих працівників на загальнодержавному, міському рівнях тощо.

На сьогодні в Україні приділяється достатньо багато уваги проблемі безробіття молоді. Так, 12 жовтня 2011 року у Донецьку була проведена презентація результатів дослідження "Проблеми молодіжного безробіття та шляхи його подолання", на якій було зазначено, що у 2011 році загальна кількість безробітних досягла 30%. Окрім того, станом на травень 2011 року, за даними Держстату України, в державі зареєстровано 549,2 тисяч безробітних, що становить 2% від усього населення країни працездатного віку, з них – 164,76 тисяч безробітних – молодь.

Дане дослідження проводилося громадською організацією "Молодіжна альтернатива" за фінансової підтримки Національного Фонду Підтримки Демократії. Головною метою було визначити основні проблеми працевлаштування молоді, пошуку першого робочого місця, молодіжного безробіття, розвитку молодіжного підприємництва у кожному з регіонів; отримати соціологічні дані з цих питань та визначити шляхи вирішення проблеми (покращення ситуації на місцевому рівні). Підводячи підсумки даного дослідження учасниками цієї програми було зазначено перш за все те, що в жодній програмі соціально-економічного, культурного розвитку адміністративно-територіальних одиниць, затверджених відповідними місцевими радами, не передбачено окремого розділу, де б окреслювалися проблеми молодіжного безробіття, характерні саме для даного адміністративно-територіального утворення, а також шляхи його подолання. Незадоволеність рівнем заробітної плати, відсутність попиту на ринку праці та обмежені можливості кар'єрного росту – основні причини, які заважають молодим людям влаштуватися на роботу. Провівши відповідні дослідження, усі без винятку його учасники наголошують на відсутності державних гарантій працевлаштування для молоді після закінчення вищого навчального закладу, ефективної системи підтримки розвитку молодіжного підприємництва і наполягають на необхідності запровадження дієвого державного регулювання молодіжного ринку праці.

За результатами аналізу матеріалів дослідження, проведеного учасниками програми, напрацьовано та надіслано низку пропозицій місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, Міністерству освіти і науки, молоді та спорту України, Кабінету міністрів України.[3]

Отже, проблема безробіття серед молоді існує. Вона потребує уваги та вирішення. Для покращення цієї проблеми доцільно зробити наступні пропозиції:

- Переглянути систему оплати праці молоді в напрямку узгодження її з некваліфікованністю працівників, скороченою тривалістю робочого дня.
- Переглянути норми виробітку молоді в деяких галузях виробництва з метою приведення їх до певної системи оплати праці.
- Переглянути систему оподаткування виробництв в напрямку надання часткових пільг тим підприємствам, які залучають до виробництва неповнолітніх та молодь.

• Розробити систему заходів пропаганди головних аспектів захисту права на працю молоддю та неповнолітніми (цикл телевізійних юридичних консультацій з означеної проблеми, рекламні ролики, пропагандистські плакати).

• Започаткувати спеціалізовану юридичну консультацію для неповнолітніх та молоді (краще, якщо в ній будуть працювати під контролем кваліфікованих юристів підготовлені в цьому питанні студенти юридичних факультетів ВНЗ, а також учні спеціалізованих класів загальноосвітніх закладів, які відібрані на конкурсній основі). Ці заходи, при умові їх наукового та правового обґрунтування, можуть встановити баланс правового становища між власником та молодим працівником, надати дійову підтримку молоді та неповнолітнім в процесі працевлаштування, зменшити ризик незаконної відмови у працевлаштуванні, забезпечити ліквідування правового лікбезу молоді.

Список використаних джерел:

1. Проблеми молодіжного безробіття та шляхи його подолання [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://narodna.pravda.com.ua/local/4e958faddf400/>
2. Покришук В., Горошко Л. Мотиваційна поведінка безробітної молоді в Україні // Україна: аспекти праці. – 2005. - № 8. – С. 7
3. Молодіжна альтернатива. Проблеми молодіжного безробіття та шляхи його подолання [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ya.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=991:2011-11-01-09-34-40&catid=39:2010-08-29-07-10-35&Itemid=129

Атоян А. А.
студентка спеціальності «Правоведение»
2 курса, юридического факультета

Восточноукраинского национального университета имени Владимира Даля

ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

Охрана окружающей природной среды - одна из наиболее актуальных проблем современности. Доктор юридических наук Лукашова Е. А. считает, что обязанностью каждого человека является сохранение природы и окружающей среды, бережное отношение к природным. Каждый человек и гражданин, если его жизнедеятельность Научно-технический прогресс и усиление антропогенного влияния на природную среду неизбежно приводят к обострению экологической ситуации: истощаются запасы природных ресурсов, загрязняется природная среда, утрачивается естественная связь между человеком и природой, теряются эстетические ценности, ухудшается физическое и нравственное здоровье людей, обостряется экономическая и политическая борьба за сырьевые рынки, жизненное пространство.

Актуальность и острота экологических проблем известна всему миру очень хорошо. На сегодняшний день экология нашей планеты находится в состоянии острого кризиса. Быстрый прогресс науки и техники с одной стороны позволил удовлетворить все потребности человеческого общества, но с другой стороны – ухудшил условия его существования [5].

Вопросами теории и практики правового обеспечения экологической безопасности занимались многие отечественные и зарубежные ученые Адаменко О. М., Мищенко Л. В., Пендерецкий О. В., Зорин Д. О., Зорина Н. О. По мнению Онищенко Г.Г., основными экологическими проблемами являются:

1. Изменения климата. Проблема глобальных климатических изменений связывается с ожидаемым потеплением, которое вызывается техногенными выбросами парниковых газов, в первую очередь CO₂.
2. Сокращение озонового слоя. Гигантская дыра в озоновом слое атмосферы Земли над Антарктидой уже более чем вдвое превышает размеры Европы. Это обстоятельство вызывает тревогу ученых.
3. Кислотные дожди. В последнее десятилетие она стала глобальной в связи с возросшими объемами выбросов окислов серы и азота, аммиака и летучих органических соединений. Основным источником выбросов окислов серы являются теплоэлектростанции и другие стационарные источники при сжигании ископаемого топлива.
4. Опустынивание. Опустыниванию способствуют как естественные процессы, так и антропогенные воздействия на природу. Ожидается, что в результате парникового потепления площадь пустынь увеличится на 17%.
5. Сохранение биологического разнообразия. Живая природа скудеет в силу естественных процессов. А также, в частности, деградация живой природы происходит вследствие химических воздействий на природу.
6. Рост населения. Рост населения вызывает рост потребления и, соответственно, возрастут нагрузки на природные ресурсы. Существенным следствием роста населения становится рост городов. Рост городов, удовлетворение разнообразных возрастающих потребностей будут сопровождаться увеличением объемов отходов производства и потребления.

7. Ресурсний кризис. Рост населения неизбежно влечет увеличение объемов потребления природных ресурсов. Кроме того, высокий материальный и культурный уровень жизни в государствах с высокоразвитой экономикой сопровождается повышением уровня потребностей. Их удовлетворение ведет к исчерпанию природных ресурсов, как национальных, так и международных [3].

Люди все чаще подвергаются неблагоприятному, а то и опасному воздействию окружающей природной среды. Поэтому они нуждаются в социальной защите, в том числе путем конституционного закрепления их прав на безопасную окружающую среду.

В наше время защита окружающей среды должна стать первоочередной задачей украинского государства. Охрана среды обитания человека, как одно из важнейших направлений экологической политики Украины, тесно связана с идеей создания благоприятных экологических условий для жизнедеятельности, труда и отдыха человека. Это так же является одной из главных задач деятельности по охране окружающей среды. В Конституции Украины, принятой 28 июля 1996 г. несколько статей посвящены проблемам экологии. В частности, статья 16 гласит: «Обеспечение экологической безопасности и поддержание экологического равновесия на территории Украины, преодоление последствий Чернобыльской катастрофы - катастрофы планетарного масштаба, сохранение генофонда Украинского народа является обязанностью государства» [1]. Данная статья Конституции является одной из наиболее важных, потому, что касается самого существования украинского народа, здоровья каждого человека, который проживает на территории Украины, будущих поколений. Конституция определяет как обязанность государства сохранение генофонда украинского народа, обеспечение экологической безопасности для человека и всего животного мира, преодоление особо тяжелых для Украины последствий аварии на Чернобыльской АЭС.

Нормативно-правовым актом, регулирующим отношения в сфере экологии, является Закон Украины "Об охране окружающей естественной среды" (25 июня 1991). Закон устанавливает, что задачей законодательства по охране окружающей среды является регулирование отношений в сфере охраны и использования природных ресурсов, обеспечение экологической безопасности, предотвращение и ликвидация негативного влияния хозяйственной и другой деятельности на окружающую среду [2]. В настоящее время, нормы данного закона часто не исполняются, что особенно ярко проявляется на примере Донбасса, и экологические проблемы остаются не замеченными. Государственные органы власти, а именно Верховная Рада, Министерство экологии природных ресурсов Украины, государственная экологическая инспекция и другие органы, обязаны принять меры по преодолению экологического кризиса в соответствии со своими полномочиями, закрепленными в Законе.

Законодательство должно развиваться активно и целенаправленно, устранять проблемы экологического характера, откликаться на требования общественного развития. По мнению Жевлакова Э.Н., наиболее важной проблемой в сфере охраны окружающей среды является несоблюдение законности в сфере экологии. В нашем государстве необходимо сформировать основу экологического законодательства. Для этого нужно разработать и принять ряд законов, указов Президента, постановлений Кабинета Министров Украины. Основной проблемой в данной сфере является отсутствие экологического кодекса как основы экологического права. Сегодня экологические нормы не систематизированы, содержатся в различных нормативно-правовых актах. Экологический кодекс был бы удобен для изучения и обобщения норм права в сфере охраны окружающей среды.

В 2010 году в Верховной Раде был зарегистрирован законопроект № 6033, определяющий стратегию экологической политики Украины до 2020 года. В частности, документом предлагается провести до 2020 года ряд мероприятий с тем, чтобы повысить "качество жизни и здоровья населения", увеличив при этом расходы Госбюджета на экологию. Реализовывать программу Кабинет министров предлагает в несколько этапов: на первом этапе, который рассчитан на 2010-2012 годы, планируется сократить антропогенную нагрузку на окружающую природную среду; на втором этапе, рассчитанном на 2013 - 2016 годы, - сбалансировать поставленные задачи в сфере охраны окружающей среды к потребностям населения и, наконец, на третьем этапе, рассчитанном на 2017-2020 годы, планируется уменьшить количество и концентрацию выбросов путем перехода к европейским экологическим нормам и стандартам. На последнем этапе также планируется создать систему экологической безопасности страны [4].

Несмотря на это, в Украине экологические проблемы в последние года остаются неурегулированными. Экологические нормы, закрепленные в нормативно-правовых актах, не исполняются; руководители предприятий, учреждений, организаций и граждане либо не знают эколого-правового законодательства, либо игнорируют его. Совершенно очевидно, что для решения экологических проблем необходимо устранить пробелы в правовом регулировании экологических отношений.

Задачей государства является обеспечение экологического образования и воспитания подрастающего поколения, начиная с детских дошкольных заведений и школ. Каждый выпускник учебного заведения должен иметь минимум экологических знаний при получении диплома. Предприятия, учреждения и организации должны выделять средства на экологическое образование своих работников. Целесообразно было бы разработать Сборник квалификационных экологических требований для всех профессий и специальностей, который бы использовался при вступительных экзаменах, при принятии на работу.

На території України єсть об'єкти, які знаходяться в критичному стані і можуть викликати екологічну катастрофу. Чорнобиль, Калуш і Солотвино, а також східні області є найбільш небезпечними регіонами України з точки зору екології [6]. Зокрема, Луганщина є одним з найбільш несприятливих з екологічної точки зору регіонів України. На території області розташовано близько 1500 підприємств і організацій вугільної, металургічної, машинобудівної, хімічної і нафтохімічної промисловості, енергетики. В атмосферу викидаються щорічно близько 700 тис. тонн забруднених речовин різних назв, більш ніж третина з них - не очищені. Великий удільний ваговий часток промисловості в господарстві області, недостатнє обладнання підприємств пило-, газоочищуючими пристроями привело до зниження в повітряному басейні концентрації кисню і збільшенню кількості токсичних речовин. Крім промисловості повітря забруднює автотранспорт. Підприємства, які мають його, не мають обладнання для контролю за вмістом шкідливих речовин в вичерпаних газах. Необхідно провести повний екологічний аналіз існуючого виробництва, вибрати технології, які зменшують кількість важких металів в відходах в десятки разів.

На сьогоднішній день багато екологічних проблем нормами екологічного права поки не вирішені. Зокрема, необхідно велика робота в удосконаленні як самого правового регулювання використання і захисту природних ресурсів, так і практики застосування відповідного законодавства. При цьому велику увагу слід приділити належному фінансуванню заходів захисту природних ресурсів, формуванню екологічної культури громадян.

Список використаної літератури:

1. Конституція України. - Х.: "Одиссей", 2011. - 56с.
2. Закон України "Про захист навколишнього природного середовища" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/Laws/anot/1264-12>
3. Стаття «Україна перейде на європейські екологічні норми і стандарти» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://news.ligazakon.ua/news/2010/2/4/20534.htm>
4. Журнал «Екологічне право» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Екологічне_право
5. Журнал «Екологічне право України» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://toukraine.org.ua/environmental-law-of-ukraine.html>

Безгіна О.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.

Одним з видів таємниць, які захищаються законом, є банківська таємниця, правова природа якої остаточно в науковій літературі не досліджена. Вивчення літературних джерел засвідчує, що комплексного дослідження проблем правового регулювання банківської таємниці наука в даний час не має.

Історики стверджують, що банківська таємниця як конфіденційність відомостей про вклади в банках має майже 300-літню історію. Вона зародилася у Швейцарії. Першими клієнтами швейцарських банків були французькі королі, які високо цінували мовчазність своїх кредиторів [1, с. 60].

Конфіденційність деяких банківських операцій була відображена ще в Цивільному Кодексі УРСР 1963 року, ст. 384 передбачала, що «державою гарантує таємницю вкладів» фізичних осіб [2]. Однак Закон УРСР «Про банки і банківську діяльність» від 20 березня 1991 року не містив достатнього правового матеріалу з банківської таємниці: цьому питанню була присвячена всього одна стаття [3]. Обсяг правового поняття банківської таємниці за цим законом був невиправдано обмеженим: до банківської таємниці відносились лише відомості по операціях, рахунках і вкладах клієнтів та кореспондентів банку.

На сьогоднішній день правовий режим банківської таємниці детально регламентується у Цивільному кодексі України і Законі України «Про банки і банківську діяльність», який є основним нормативно-правовим актом, що визначає правовий режим банківської таємниці в Україні [4; с. 5]. Разом з тим, встановлений законом режим банківської таємниці не має абсолютного характеру, оскільки ним передбачаються правомірні правові дії щодо розкриття такого виду інформації.

Необхідно зазначити, що ч. 1 ст. 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність» до банківської таємниці відносить інформацію щодо діяльності та фінансового стану клієнта, а ч. 2 цієї статті містить перелік видів інформації, що охоплюється правовим режимом банківської таємниці, який є значно ширшим, ніж інформація «щодо діяльності та фінансового стану клієнта». Законодавець, вживши слово «зокрема» в ч. 2 ст. 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність», підкреслив, що перелік видів інформації, що належать до банківської таємниці, не є вичерпним, а отже, з-поміж інших відомостей можна виділити саме цей ряд, що зазначений у законі [6, с. 48-49].

До того ж, саме визначення банківської таємниці є не досить вдалим, оскільки охоплює режимом банківської таємниці тільки відомості про діючих клієнтів банку, тоді як цим режимом має також охоплюватись інформація про клієнтів, які припинили свої відносини із банком, рівно як інформація про клієнтів інших банків, з яким клієнти даного банку мають комерційні або інші відносини. Інформація про осіб, які хотіли стати клієнтами, проте за певних причин не стали ними, також має бути охоплена режимом банківської таємниці [7, с. 245]. Зазначена думка є досить актуальною, оскільки недосконалість визначення зумовлює існування інформаційної невизначеності, наявності суттєвих помилок в правозастосовчому процесі.

Згідно зі ст. 1076 ЦК України, банк гарантує таємницю банківського рахунка, операцій за рахунком і відомостей про клієнта [4]. Відомості про операції та рахунки можуть бути надані тільки самим клієнтам або їхнім представникам. Іншим особам, у тому числі органам державної влади, їх посадовим та службовим особам, такі відомості можуть бути надані виключно у випадках і в порядку, встановлених законом.

Потрібно зазначити, що режимом банківської таємниці можна охоплювати лише ті відомості про клієнта, які отримує банк офіційно, тобто в ході безпосереднього здійснення своєї діяльності. На практиці часто трапляється, що для укладення, наприклад, кредитного договору, банк може витребувати від клієнта дані про стан здоров'я клієнта, його сімейний стан тощо. Такі дані також повинні охоплюватись режимом банківської таємниці. Проте в тому випадку, якщо банк не вимагав від клієнта певних відомостей, але останній їх надав службовцям банку, то ці дані до банківської таємниці відноситись не повинні. В останньому випадку питання зберігання такої інформації має залежати виключно від етики конкретної службової особи банку.

Крім того, банківською таємницею є та інформація, яка залишилася у банку після смерті особи, оскільки, відповідно до ч. 2 ст. 62 Закону України «Про банки і банківську діяльність», довідки по рахунках (вкладах) у разі смерті їх власників надаються банком особам, зазначеним власником рахунку (вкладу) в заповідальне розпорядження банку, державним нотаріальним конторам або приватним нотаріусам, іноземним консульським установам за справами спадщини за рахунками (вкладами) померлих власників рахунків (вкладів) [5].

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можна зауважити, що з метою більш повного захисту інтересів клієнтів оптимальним було б обмеження на рівні закону кола осіб, які мають право на отримання інформації, що містить банківську таємницю. Це дало б змогу уникнути можливих зловживань при отриманні й використанні інформації про наявність і рух коштів та забезпечило б гарантії захисту прав і законних інтересів клієнтів банку.

Системний аналіз чинного законодавства та правозастосовчої практики зумовлює необхідність закріпити в Законі України «Про банки і банківську діяльність» чіткий перелік відомостей, що становлять банківську таємницю. Замінити наведене визначення банківської таємниці у законі наступним: банківською таємницею визнається будь-яка інформація про клієнтів та кореспондентів, отримана банком в процесі їх обслуговування, а також інформація про осіб, які хотіли стати клієнтами, проте за певних причин не стали ними.

Розвиваючи проблему закритості інформації, яка містить банківську таємницю, необхідно визначити критерії оцінювання діяльності банку, які б дали змогу суб'єктам господарювання для обслуговування своєї діяльності обирати надійний банк, чим захистити свою ділову репутацію та ринкове становище.

Список використаних джерел:

1. Харламова С. Історико-правова характеристика інститутів комерційної та банківської таємниці / С. Харламова // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 11. – С. 59-62.
2. Цивільний кодекс Української РСР: Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки від 18.07.1963 р. №1540-VI. – Електроний ресурс: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.38.3&nobreak=1>.
3. Про банки і банківську діяльність: Закон УРСР від 20 березня 1991 р., № 872-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 25. – Ст. 281.
4. Цивільний кодекс України: прийнятий 16 січня 2003 р. / ред. А.С. Довгерт. – К. : Істина, 2003. – 352 с.
5. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07 грудня 2000р., № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5. – Ст. 30.
6. Гетманцев Д.О. Банківська таємниця: особливості її нормативно-правового регулювання в Україні та в законодавстві зарубіжних країн: автореф. дис.: 12.00.07 / Гетманцев Данило Олександрович; Київ. – К., 2003. – 186с.
7. Гетманцев Д. О. Банківське право України: Навчальний посібник / Д.О.Гетманцев, Н. Г. Шукліна. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 567с.

Бужина Ю.І.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВО ПРАЦІВНИКА НА ОПЛАТУ ПРАЦІ ТА ЙОГО ЗАХИСТ

Працівник має право на оплату своєї роботи згідно з актами законодавства та колективного договору на підставі укладеного трудового договору. Власник при укладенні трудового договору зобов'язаний повідомити працівнику всі умови оплати праці, її розміри, порядок і терміни виплати.

Забороняється дискримінація в оплаті праці, зниження її розміру залежно від походження, соціального, майнового стану, політичних, релігійних переконань, членства у профспілці, місця проживання та інших причин, встановлених у законі.

Суб'єкти організації оплати праці не мають права в односторонньому порядку погіршувати становище працівника в оплаті праці порівняно з умовами, передбаченими законодавством, угодами, колективними договорами.

Забороняється будь-яким способом обмежувати права працівника вільно розпоряджатися своєю зарплатою. Тому не допускаються випадки отримання зарплати, належної працівнику, членами його сім'ї, іншими особами без спеціально оформленої довіреності. Закон забороняє відрахування із зарплати, метою яких є пряма чи непряма сплата власнику чи будь-якому посередникові за одержання або збереження місця роботи.

Відрахування із зарплати можуть провадитися тільки у випадках, передбачених законом. Зокрема, згідно зі ст. 127 КЗпП за наказом (розпорядженням) власника можуть бути проведені відрахування для:

- 1) повернення авансу, виданого в рахунок зарплати або для службового відрядження;
- 2) для повернення сум, зайво виплачених внаслідок лічильних помилок;
- 3) для погашення невитраченого і своєчасно не повернутого авансу, виданого на службове відрядження або переведення до іншої місцевості;
- 4) на господарські потреби.

У всіх зазначених випадках відрахування можуть провадитися, якщо працівник не оспорує підставу і розмір відрахування. Іншими словами, необхідно отримати згоду працівника на таке відрахування. Якщо згода отримана, наказ видається не пізніше за один місяць з дня закінчення строку, встановленого для повернення авансу або від дня виплати неправильно обчисленої суми.

У разі завдання працівником майнової шкоди підприємству, з яким він перебуває у трудових відносинах, також виробляються відрахування із зарплати працівника для відшкодування шкоди в розмірі, що не перевищує середньомісячний заробіток працівника. При кожній виплаті зарплати загальний розмір усіх відрахувань не може перевищувати 20%, а у випадках, окремо передбачених законодавством, - 50% зарплати, яка належить до виплати працівникові. Однак ці обмеження не поширюються на відрахування із зарплати при відбуванні покарання у вигляді виправних робіт і при стягненні аліментів на неповнолітніх дітей (ст. 128 КЗпП, ст. 26 Закону України "Про оплату праці"). З останнім положенням не можна погодитися, воно фактично позбавляє працівника в таких випадках коштів для існування, оскільки необмежені стягнення позбавляють працівника усіх доходів, не забезпечується відновлююча функція зарплати. Слід врахувати положення Закону України "Про виконавче провадження про обмеження розміру відрахувань із заробітної плати" від 21 квітня 1999.

Зарплата на території України виплачується в грошових знаках, які мають законний обіг на території України. Виплата зарплати у формі боргових розписок і зобов'язань або у будь-якій іншій формі забороняється. Зарплата може виплачуватися банківськими чеками у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням з Національним банком України.

Як виняток, колективним договором може передбачатися часткова виплата зарплати натурою (за цінами, не нижчими за собівартість) в тих галузях або за тими професіями, де така виплата є звичайною або бажаною для працівників. Кабінет Міністрів України своєю постановою № 244 від 3 квітня 1993 р. затвердив перелік товарів, не дозволених для виплати заробітної плати.

При кожній виплаті заробітної плати власник повинен повідомити працівнику дані про оплату праці:

- Загальну суму заробітної плати з розшифровкою за видами виплат;
- Розміри і підстави відрахувань із заробітної плати;
- Суму заробітної плати, належної до виплати.

Власник повинен забезпечити виплату зарплати регулярно в робочі дні, в терміни, встановлені в колективному договорі, але не рідше двох разів на місяць, з проміжком у 16 календарних днів.

У тих випадках, коли день виплати зарплати збігається з вихідним, святковим або неробочим днем, зарплата виплачується напередодні. Зарплата виплачується за місцем роботи. За письмовою заявою працівника виплата зарплати може здійснюватися через установи банків, поштовими переказами з обов'язковою оплатою цих послуг за рахунок власника.

Працівники мають право на компенсацію зарплати у зв'язку із затримкою термінів її виплати. Постановою Кабінету Міністрів України № 1427 від 20 грудня 1997 р. затверджено Положення про порядок компенсації працівникам частини зарплати у зв'язку з порушенням термінів її виплати (Постанова Кабінету Міністрів України від 23 квітня 1999р. № 692)

Дія названого Положення поширюється на підприємства, установи та організації всіх форм власності та форм господарювання і застосовується у всіх випадках порушення термінів виплати зарплати, у тому числі з вини власника або уповноваженого ним органу. Компенсація проводиться за наявності двох умов: затримки виплати зарплати на один і більше календарних місяців і зростання індексу споживчих цін за період затримки більш ніж на 1%. Індекси споживчих цін для розрахунку коефіцієнта приросту споживчих цін щомісячно публікуються Держкомстатом з наростаючим підсумком з початку того року, в якому виникла заборгованість із виплати зарплати, яка підлягає компенсації. Якщо виплата заборгованості із заробітної плати проводиться до опублікування індексу споживчих цін за останній місяць перед виплатою суми заборгованості, під час розрахунку суми компенсації на період до опублікування зазначеного індексу споживчих цін за згодою працівника для розрахунків застосовується індекс споживчих цін за попередній місяць. Сума компенсації обчислюється множенням суми нарахованої, але не виплаченої зарплати за відповідний місяць (після утримання податків і платежів), на коефіцієнт зростання споживчих цін. У разі затримки зарплати за декілька місяців сума компенсації визначається за кожний місяць окремо і підсумовується.

Верховна Рада України ухвалила в першому читанні законопроект про внесення змін до Закону "Про оплату праці" щодо компенсації витрат, пов'язаних з порушенням термінів виплати заробітної плати.

Законопроектом передбачено новий порядок компенсації з розрахунку 1% несплаченої суми боргу за кожен день її затримки, але не більше як 100% загальної суми боргу за кожен місяць затримки. Проте Закон ще не опубліковано, отже, діє порядок, встановлений чинним законодавством.

Своєчасно не отримана з вини працівника зарплата компенсації не підлягає. Власник не має права не провести компенсацію, посиляючись на скрутне фінансове становище підприємства, а також передбачати в колективному договорі подібні норми. Відмова власника у виплаті компенсації може бути оскаржена в судовому порядку як самим працівником, так і уповноваженим на представництво трудовим колективом органом.

Згідно зі ст. 36 закону України "Про оплату праці" за порушення законодавства про оплату праці винні посадові особи притягуються до дисциплінарної, матеріальної, адміністративної, кримінальної відповідальності. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 542 від 9 червня 1997 р. за невиконання підприємством зобов'язань щодо виплати зарплати працівникам, недотримання графіка погашення заборгованості із зарплати керівник державного підприємства може бути звільнений з посади з достроковим розірванням контракту.

Кодексом України про адміністративні правопорушення за порушення вимог законодавства про працю передбачена адміністративна відповідальність посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, яким надано право прийняття на роботу, громадян-власників підприємств чи уповноважених ними осіб у вигляді штрафу від 5 до 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення чи невиконання зобов'язань щодо колективного договору, угоди особами, які представляють власників або уповноважені ними органи чи профспілки, або інші уповноважені трудовим колективом органи, чи представниками трудових колективів тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. За грубе порушення законодавства про працю відповідно до ст. 133 КК України посадові особи притягуються до кримінальної відповідальності - виправні роботи на строк до 1 року або позбавлення права займати певні посади на строк до 3 років.

При звільненні працівника виплата всіх сум, що належать йому від підприємства, провадиться в день звільнення. Якщо працівник не працював у день звільнення, то зазначені суми мають бути виплачені не пізніше наступного дня після пред'явлення працівником вимоги про розрахунок. При виникненні спору в усякому випадку повинні бути виплачені не оспорювана частина зарплати.

Згідно зі ст. 117 КЗпП власник підприємства повинен виплатити звільненому працівникові його середній заробіток за весь час затримки зарплати з вини власника по день фактичного розрахунку. У випадку, якщо звільнений працівник до отримання остаточного розрахунку стане на іншу роботу, розмір заборгованості зменшується на суму зарплати, отриманої за новим місцем роботи.

Список використаних джерел:

1. Офіційний вісник України. - 1997. - № 52. -С. 50;
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII;
3. Г.І. Чанишева, Н.Б. Болотіна — Х.: «Одіссей», 2006.— 480 с.

Буряк Ю.В.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ІСТОРІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Право на працю є основним конституційним правом громадян України. Воно проголошене ст. 43 Конституції України, визначається за кожною людиною і становить собою можливість заробляти на життя працюю, яку людина вільно обирає або на яку погоджується [1].

Право на працю реалізується різними шляхами. Одні громадяни займаються індивідуально-трудовою діяльністю, інші - створюють або влаштовуються в кооперативні чи акціонерні товариства. Переважна більшість громадян влаштовуються на роботу, укладаючи трудовий договір. Термін "договір" має багато значень, що передбачається різними нормами цивільного, трудового, земельного, міжнародного права. Кожна з цих та інших галузей права розглядає договір як різновид угод, що визначаються природою відносин, які становлять предмет регулювання цієї чи іншої галузі права.

Основним інститутом трудового права та законодавства є трудовий договір. Навіть в умовах соціалістичної адміністративно-командної системи управління він займав чільне місце в індивідуалізації трудових відносин. У нинішніх умовах переходу до ринкової економіки неминуче змінюються функції держави в сфері регулювання праці. Держава має законодавчо встановлювати мінімально необхідний рівень захисту трудових прав суб'єктів трудових відносин, а також здійснювати нагляд і контроль за дотриманням трудового законодавства. Зі зменшенням обсягу та сфери нормативного регулювання трудових відносин багаторазово зростає роль і значення трудового договору, принцип свободи договору стає універсальним принципом трудового права.

Врегулювання трудового договору фактично відбувається у другій половині 19 століття. Дореволюційне законодавство окремо регулює порядок найму робітників (робочий договір) і договір найму на сільські роботи. Наймання робітників у закладах фабричної промисловості відбувається на підставі загальних постанов про особистий найм, що застосовується в сільському господарстві, з доповненнями, викладеними в спеціальних законах

У 1862р. видані «Тимчасові правила для найму сільських робітників і служителів». Договір про забезпечення за цими правилами, за бажанням сторін, може бути словесним, чи письмовим.

Найбільш важливим із серії трудових законів цього часу є закон 3 червня 1886 про наймання робітників на фабрики, заводи та мануфактури, що встановив кордони вільної угоди роботодавця і робітника при визначенні їх взаємних приватноправових відносин.

12 липня 1886 приймається положення про найм сільських робітників (уживане як до сільських працівників, так і фабричних робітників - з обмеженнями спеціального закону).

З приходом до влади рад все дореволюційний законодавство було скасовано, і революційний законодавець створив своє трудове законодавство. Радянське законодавство визначає трудовий договір, як угоду двох або більше осіб, за якою одна сторона надає іншій стороні (наймачеві) свою робочу силу за винагороду (ст.27 КЗпП) [3].

В якості основних ознак трудового договору виділяються: угода, надання робочої сили в розпорядження наймача, возмездність праці.

Обов'язкової письмової форми трудового договору закон не встановлює: найм вважається таким, що відбувся з моменту домовленості, але всі умови договору повинні бути зафіксовані в розрахункових книжках, які повинні видаватися всім робітникам і службовцям (крім осіб адміністративного персоналу, які користуються правом найму та звільнення, а також осіб, що надходять на термін менше тижня) протягом семи днів з дня прийняття на роботу.

В остаточній редакції ст. 21 КЗпП України 1971 р. дає легальне визначення поняття трудового договору як угоди між працівником і власником підприємства або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором або угодою сторін.

Загальний порядок укладення трудового договору визначено у ст. 24 КЗпП України. Однак зміст цієї статті настільки суперечливий, що якби на практиці довелося керуватися лише нею, зробити це було б нелегко. Навіть Пленум Верховного Суду України, намагаючись визначити єдиний підхід до моменту укладення трудового договору, у своїй постанові від 6 листопада 1992 р. № 9 «Про практику розгляду судами трудових спорів» обмежився вказівкою на виданий наказ та фактичний допуск до роботи як фактичні обставини, після яких вважається, що договір укладено.

Працівник має право реалізувати свої здібності до продуктивної і творчої праці шляхом укладення трудового договору на одному або одночасно на декількох підприємствах.

Трудовий договір впливає на динаміку трудових відносин, породжуючи їх, змінюючи чи припиняючи. Він визначає і обсяг кореспондуючих прав та обов'язків сторін (виконувати роботу, виплачувати заробітну плату), регулює поведінку сторін при здійсненні трудових відносин (дотримуватись правил внутрішнього розпорядку, забезпечувати належні умови праці).

Сукупність умов, які визначають взаємні права і обов'язки сторін, становлять зміст трудового договору. Такі умови можуть визначатись законодавчими або іншими нормативними актами і встановлювати, наприклад, мінімальний розмір заробітної плати, мінімальну тривалість трудової відпустки, максимальну тривалість робочого часу тощо. Одночасно значна кількість умов трудового договору визначається сторонами трудового договору при його укладенні.

Умови трудового договору можуть бути обов'язковими, і факультативними, тобто необхідні та додаткові.

Обов'язковими умовами вважаються такі, без яких трудовий договір не може бути визнано укладеним. До них відноситься взаємне волевиявлення сторін про прийняття - влаштування працівника на роботу, визначення трудової функції працівника, встановлення моменту початку виконання роботи.

Факультативні умови є додатковими. Їх відсутність не свідчить про неповний зміст трудового договору. Але коли сторони побажали їх встановити і включити в трудовий договір, вони є обов'язковими для сторін за умови, що вони не суперечать законодавству і нормативними угодами. Невиконання факультативних умов може призвести до трудового спору та їх захисту з боку держави.

До додаткових умов слід віднести угоду надання житлової площі, забезпечення дитини працівника місцем в дошкільному закладі, що є на підприємстві, встановлення випробувального строку при прийомі на роботу.

До факультативних умов трудового договору необхідно віднести й строк дії трудового договору. Переважно трудові договори укладаються на невизначений строк. У разі, коли трудові відносини не можуть встановлюватись на невизначений строк з урахуванням характеру наступної роботи, або умов її виконання, або інтересів працівника, то можуть укладатись строкові договори. Вони укладаються на строк, обумовлений сторонами, або на час виконання певної роботи.

Трудовий договір вважається укладеним, коли сторони досягли згоди з усіх умов трудових відносин. Договір може укладатись з особою, що досягла шістнадцяти років.

У виняткових випадках за згодою одного з батьків або особи, що його замінює, можуть прийматись на роботу особу, які досягли п'ятнадцяти років.

При влаштуванні на роботу працівники зобов'язані подати трудову книжку і паспорт або інший документ, що посвідчує особу. Особи, які вперше шукають роботу і не мають трудової книжки, повинні пред'явити довідку з будинкууправління (ЖЕК) або сільської Ради про останнє заняття, паспорт, диплом або інший документ про освіту чи професійну підготовку. Неповнолітні, яким ще не виповнилось шістнадцяти років, замість паспорта подають свідоцтво про народження. Військовослужбовці, звільнені із Збройних Сил України, Національної Гвардії України, Служби безпеки України, Управління охорони вищих посадових осіб України та інших військових формувань, створених відповідно до законодавства України, подають військовий квиток.

Звільнення з місць відбування кримінального покарання зобов'язані подати довідку про звільнення.

Трудовий договір укладається як в усній, так і письмовій формі.

Важливою рисою трудових договорів є їх сталість. Обидві сторони зацікавлені в тривалості трудових відносин, оскільки це дозволяє власнику або уповноваженому ним органу укомплектувати виробництво кадровими працівниками.

Але сталість трудових договорів не означає, що трудові відносини не можуть припинитись. Підставами такого припинення (ст. 36 КЗпП) можуть бути події, до яких встановлює чинне законодавство про працю[2].

На сьогоднішньому етапі розвитку трудового законодавства формування сфери договірної регулювання трудових відносин ще не завершено. Ця сфера буде розширюватиметься як об'єктивна необхідність розвитку права, оскільки держава сама зацікавлена у зменшенні імперативності правового регулювання, відмові від командного втручання у суспільні процеси, здійсненні ефективності правового регулювання, тобто досягнення бажаного, очікуваного результату правового регулювання шляхом розумного поєднання різних засобів правового впливу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII
3. Трудове право України: Навч. посібник для студ. юрид. спеціальностей вищих навчальних закладів / Пилипенко П. Д., Бурак В. Я., Козак З. Я. та ін.; За ред. П. Д. Пилипенка. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. — 536 с.

Вандишева Р.,
студентка 3 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ.

У системі заходів щодо поліпшення соціальної забезпеченості громадян важливе місце посідає забезпечення їм можливості одержати необхідну, своєчасну та якісну медичну допомогу. Досвід різних країн світу показує, що напрямки вирішення цієї проблеми можуть бути різні. Але багато країн для вирішення цієї проблеми застосовують обов'язкове медичне страхування. Що стосується України, то останнім часом набирає силу дискусія у засобах масової інформації з приводу запроваджувати чи ні державне медичне страхування. За останні 10 років було підготовлено понад десяти зовсім протилежних законопроектів стосовно правових засад медичного страхування, проте, на жаль, на сьогодні ми не можемо говорити про якісь позитивні результати, так як ще не був прийнятий такий закон, а залишаються лише дискусії з цього приводу. Це пов'язано з багатьма причинами, але найголовніша з них це те, що Україна в першу чергу не в змозі у найближчий час змінити всю систему охорони здоров'я. Підвищена увага до обов'язкового медичного страхування обумовлюється такими чинниками, як :

- значимість здоров'я як для кожної людини, так і для суспільства в цілому;
- недостатня правова база стосовно великої кількості питань, які виникають у сучасної медицини;
- соціально-економічні перетворення в Україні, що призвели до збільшення кількості малозабезпечених та соціально незахищених верств населення;
- надання платної медичної допомоги у державних та комунальних медичних установах, котра офіційно не є легітимізованою, вельми поширена та призводить до таких наслідків, що без хабара тобі не нададуть належної медичної допомоги;
- потреби захисту прав, свобод та законних інтересів медичних та фармацевтичних працівників, низька заробітна плата, яка призводить до втрати належної системи охорони здоров'я.

Досвід провідних держав світу засвідчує, що саме обов'язкове медичне страхування є тим засобом, за допомогою якого є змога забезпечити реалізацію прав громадян на безперешкодне отримання якісної медичної допомоги. Абсолютно слушно стверджує С.Г. Стеценко, що медичне страхування є частиною соціального страхування та полягає у гарантуванні з боку держави рівних можливостей для громадян стосовно отримання медичної та фармацевтичної допомоги [1; с.117].

Станом на сьогодні якісна медична допомога обходиться досить дорого для більшості українських громадян. Норма ст. 49 Конституції України, відповідно до якої держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування, не виконується. Та й фактично вона за цих умов не може бути дотримана. Сама проблематика медичного страхування є не є зовсім новою навіть у сучасній Україні. З початку 90-х років ХХ ст. у нашій державі почали виникати певні форми добровільного медичного страхування. Велика кількість загальнострахових компаній почала займатися медичним страхуванням у різних обсягах. Але за відносно незначного поширення добровільного медичного страхування комерційна форма і тут превалує. Інакше кажучи, певні кроки уже зроблені.

Конституцією України передбачено, що громадяни України мають право вільного вибору лікаря та вільного вибору закладу охорони здоров'я. Це означає, що особа може звернутися за медичною допомогою у будь-який заклад охорони здоров'я, розташований на території України, звичайно, якщо зазначений заклад охорони здоров'я має право та можливість надавати таку допомогу, що визначається відповідною акредитацією та ліцензуванням. Таким чином, приватний страховий «посередник» повинен укладати договори про медичне обслуговування практично з усіма закладами охорони здоров'я України з метою забезпечення законних конституційних прав застрахованих осіб. А на практиці все це робиться приблизно таким чином: приватний страховий «посередник» укладає договір з певним закладом охорони здоров'я щодо надання медичних послуг працівникам страхувальника. Ще добре, якщо заклад охорони здоров'я буде багатопрофільним, на зразок центральних міських або районних лікарень. А якщо ні? А чи запитають у застрахованої особи, які вона має побажання? Очевидно, що замість людей усі питання вирішать «на трьох» керівник підприємства (роботодавець), керівник страхового «посередника» та керівник закладу охорони здоров'я. А як же конституційні права особи щодо вільного вибору лікаря та закладу охорони здоров'я? А ніяк. Лікуватиметься там, де визначить його начальство.

Обов'язкова форма страхування координується державними структурами. Страхові платежі, сплачувані громадянами та юридичними особами, мають форму податку. Обов'язкове медичне страхування перебуває під жорстким контролем держави і характеризується безприбутковістю. Обов'язкове медичне страхування базується на таких принципах: загальності, державності, некомерційності [2; с. 540-541].

Для обов'язкового медичного страхування характерне те, що сплата страхувальниками внесків здійснюється у встановлених розмірах і у встановлений час, а рівень страхового забезпечення однаковий для всіх застрахованих.

За умовами обов'язкового медичного страхування роботодавці мають відраховувати від своїх доходів страхові внески. Ці кошти формують страховий фонд, яким керує держава. Із коштів створеного страхового фонду відбувається відшкодування необхідного мінімального рівня витрат на лікування застрахованих працівників у разі їхньої непрацездатності через втрату здоров'я.

В основу проведення обов'язкового медичного страхування закладаються програми обов'язкового медичного обслуговування. Ці програми визначають обсяги й умови надання медичної та лікувальної допомоги населенню. Програма охоплює мінімально необхідний перелік медичних послуг, гарантованих кожному громадянину, який має право ними користуватися.

Обов'язкове медичне страхування в Україні повинно стати шляхом до забезпечення передусім доступності медичної допомоги громадянам незалежно від їх матеріального статку, державною гарантією, багатоджерельність фінансування медицини, що дасть змогу медичним працівникам отримувати заробітну плату не лише із державного бюджету, а й за рахунок виплат по обов'язковому медичному страхуванню [3; с.17].

Як підсумок можна сказати про те, що Україна є молодою державою і тому соціально нестабільною, і як наслідок обов'язкове медичне страхування в Україні може бути прийнято тільки після проведення реформи у системі охорони здоров'я. Таким чином по словам міністра охорони здоров'я України Олександра Аніщенко тотальне впровадження інновацій в медичну галузь не слід очікувати раніше 2015 року. Щоб підготувати дійсно дієву систему, необхідно багато часу, структурні перетворення в державі. Потрібні нові протоколи і стандарти лікування, так як обов'язкове медичне страхування - це комплексна реформа, що вимагає серйозного фінансування. Як вихід можна запустити пробне обов'язкове медичне страхування в деяких регіонах країни, і у разі успіху, ця схема буде прийнята для всієї України.

Список використаних джерел:

1. Корчевская Л. И. Страхование от А до Я / Под ред. Л. И. Корчевской, К. Е. Турбиной. - М: ИНФРА, 1996. - С. 540-541
2. Рудий В. М. Медичне страхування — не панацея / В. М. Рудий, М. Поліщук // Дзеркало тижня. — 2002. — № 48.
3. Стеценко С. Г. Медицинское право : учебн. / С. Г. Стеценко. — СПб : Юридический центр Пресс, 2004. — 572 с.

Василенко С.І.,
старший викладач
кафедри господарського, цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ЩОДО ПИТАННЯ ПОРЯДКУ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В РАМКАХ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.

Основним документом, який найповніше регулює відносини соціально-економічного розвитку трудового колективу є колективний договір. П. 7 ст. 65 ГКУ та спеціальні норми Закону України «Про колективні договори і угоди» від 1 липня 1993 р. передбачає обов'язкове укладання колективних договорів на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від організаційно-правової форми і форми власності. Цей документ визначає напрями соціального розвитку підприємства, встановлює додаткові трудові та соціально-побутові гарантії і пільги для працівників підприємства стосовно забезпечення зайнятості, оплати праці, режиму праці та відпочинку, організації охорони праці та оздоровлення працюючих і членів їх сімей, житлово-побутового забезпечення, культурного розвитку тощо[1].

У колективному договорі сторони передбачають забезпечення соціальних гарантій у галузі охорони праці на рівні не нижчому встановленого законодавством, їх обов'язки, а також комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання виробничому травматизму, професійним захворюванням, аваріям і пожежам, визначають обсяги та джерела фінансування зазначених заходів. Встановлюючи додаткові соціальні пільги та компенсації, треба враховувати положення галузевих угод, Генеральної та регіональних угод.

Аналіз 69 статті Господарського кодексу України дає змогу визначити окремі напрямки здійснення соціальної діяльності підприємства. Серед них можна виділити наступні:

- заходи стосовно виконання вимог відносно охорони праці та створення безпечних умов роботи для працівників.
- виконання умов щодо соціального страхування працівників

- підвищення кваліфікації власних працівників та створення комфортних і стимулюючих умов для проходження ними професійного навчання.
- надання основних (гарантованих державою) та додаткових соціальних виплат і послуг працівникам підприємства, включаючи колишніх.
- окремою та невід'ємною складовою соціальної діяльності підприємств є несення відповідальності за невиконання вимог законодавства відносно соціальних обов'язків суб'єктів господарювання.

Одним із обов'язком роботодавця є створення безпечних та нешкідливих умов праці. Відповідні гарантії, пільги та компенсації встановлюються на державному рівні нормами законів України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 р., «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23 вересня 1999 р., «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 р., «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 р. тощо.

Згідно діючого законодавства тягар фінансування заходів щодо охорони праці покладається виключно на роботодавця. Розмір таких витрат визначено у ст. 19 Закону України «Про охорону праці». За загальним правилом затрати на охорону праці становлять не менше 0,5 відсотки від суми реалізованої продукції, однак, спеціальними правовими актами може передбачатися підвищений рівень фінансування. Наприклад, суми цих витрат на вугледобувних підприємствах визначено постановою КМУ «Про заходи щодо поліпшення стану охорони праці на підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства вугільної промисловості» від 10 грудня 1998 р., у гірничо-металургійному комплексі — не менше 0,6 відсотка від суми реалізованої продукції [2].

Трудове законодавство особливу увагу приділяє охороні праці окремих категорій працівників, до яких насамперед відносяться жінки, неповнолітні особи, інваліди. Для таких категорій встановлюються підвищені вимоги щодо організації охорони праці.

Зокрема, стосовно праці жінок КЗпП України (статті 174—186), закони України «Про охорону праці», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 р., інші нормативно-правові акти передбачають особливі вимоги щодо організації їх праці.

Забороняється застосування праці жінок на важких роботах і роботах зі шкідливими умовами праці, на підземних роботах, залучення їх до підняття та переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, до робіт у нічний час, за винятком галузей, де це викликано особливою необхідністю і дозволяється як тимчасовий захід.

Вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, забороняється залучати до роботи у нічний час, до надурочних робіт, робіт у вихідні дні, посилаючи у відрадження.

Згідно з медичним висновком вагітним жінкам знижуються норми праці або вони переводяться на іншу роботу, яка виключає вплив несприятливих виробничих факторів. На період переведення їм зберігається середній заробіток за попередньою роботою. Відповідно до законодавства вагітні жінки та жінки, які мають дітей, забезпечуються матеріальною допомогою, їм скорочується робочий час, надаються соціальні відпустки, інші гарантії та пільги. Окремі гарантії, на які мають право жінки, передбачені для батьків, що виховують дітей без матері, у тому числі в разі перебування матері в лікувальному закладі (ст. 186 КЗпП).

Положення про охорону праці неповнолітніх включено до окремої глави КЗпП: XIII «Праця молоді».

Зокрема, особи, які не досягли вісімнадцяти років, приймаються на роботу після попереднього медичного огляду і підлягають щорічному медичному огляду до досягнення 21 року.

Неповнолітні особи працюють на умовах скороченого робочого часу зі збереженням заробітку. Не допускається залучення неповнолітніх осіб до праці на важких роботах, на роботах з шкідливими або небезпечними умовами праці, до нічних, надурочних робіт, до робіт у вихідні дні, до підняття та переміщення предметів, маса яких перевищує встановлені граничні норми. Щорічна основна відпустка неповнолітніх працівників становить 31 календарний день і надається у зручний час (ч. 8 ст. 6 Закону України «Про відпустки»)[3].

Список використаних джерел:

1. Закон України станом на 01.07.1993 № 3356-ХІІ «Про колективні договори і угоди». [Електронний ресурс]/ Верховна Рада України. – Режим доступу:<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3356-12>
2. Постанова Кабінету Міністрів України станом на 10.12.1998 № 1939 «Про заходи щодо поліпшення стану охорони праці на підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства вугільної промисловості». [Електронний ресурс].- Режим доступу:<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1939-98-%EF;>
3. Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР «Про відпустки». [Електронний ресурс]/ Верховна Рада України. – Режим доступу:<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=504%2F96-%E2%F0;>

Гаврилеко А.
курсант V курсу
Академії митної служби України

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФСПІЛКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

Кожна демократична держава повинна приділяти увагу становищу людини і громадянина в суспільстві та захисту їх прав і свобод, важливими з яких є право на працю та на об'єднання у професійні спілки.

З переходом нашої країни до ринкової економіки, а також зміни політичної ситуації в країні, велика роль почала відводитися дослідженню діяльності органів і організацій, які повинні забезпечити захист прав та інтересів людини під час їх трудової діяльності. Найбільш чисельними серед таких утворень є професійні спілки.

Проблеми діяльності професійних спілок досліджували О.М. Бондаренко, Ю.М. Гершанов, В.М. Догадов, Р.З. Лівшиць, Г.К. Москаленко, О.І. Процевський, З.К. Симорот, В.І. Смолярчук, І.О. Снігирьова, А.І. Цепін, В.І. Прокопенко Б.О., Шеломов, Л.С. Явіч та інші.

Радикальна перебудова соціально-трудова відносин в Україні та розширення співробітництва із зарубіжними країнами, обумовлює необхідність застосування в українському законодавстві міжнародних соціально-трудова стандартів, розроблених та прийнятих Міжнародною Організацією Праці, а також актів Організації Об'єднаних Націй (ООН), Ради Європи, Європейського Союзу, Союзу Незалежних Держав (СНД). Серед прав, закріплених міжнародними нормами, особливе місце займають право на свободу об'єднання та право на ведення колективних переговорів. В зв'язку з цим одним із важливих питань, яке потребує вивчення міжнародного досвіду, є діяльність професійних спілок, які здійснюють захист індивідуальних та колективних прав працівників і їх представництво. В суспільстві склалася ситуація, яка вимагає нових підходів і бачення ролі профспілок в сучасних умовах розбудови України.

Становлення профспілкового руху відбувалося починаючи з XVIII ст. у Великобританії, а потім профспілки поступово з'являються в усьому світі. На сьогодні в юридичній компаративістиці виокремлюють кілька типів профспілкового руху:

- британський (Великобританія, Ірландія);
- американський;
- романський (Франція, Італія, Іспанія, Португалія);
- германсько-скандинавський (Німеччина, Австрія, Швейцарія, Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія).

З точки зору теоретичних положень, що переважають у літературі європейських держав, право на об'єднання до профспілки включає в себе:

- права працівників без будь-якого дозволу державних органів та бюрократичних формальностей створювати профспілки та приєднуватися до них за єдиної умови – підпорядкування їх статутам;
- право створювати федерації і конфедерації профспілок;
- право членів профспілки вільно обирати своїх представників, брати участь у регулюванні внутрішнього життя профспілки;
- право вільно, без будь-якого втручання державної влади, здійснювати профспілкову діяльність [9].

Основні права профспілок визначені в Конвенції №87 «Про свободу асоціації та захист права на організацію» (1948р.) [3] та №98 «Про застосування принципів права на організацію та ведення колективних переговорів» (1949р.) [4]. Профспілкові права зазначені також у загальній декларації прав людини [5], у Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права [6]. Вони мають юридично обов'язкову силу і передбачають механізм контролю за їх виконанням.

Діяльність профспілок в Україні регулює Кодекс Законів про Працю в Україні 1971р. [1] та Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15 вересня 1999р. [7]

Міжнародне та українське законодавства про профспілки вказує на те, що ця громадська організація має на підприємстві, в установі, організації певні права та повноваження, які необхідні для здійснення нормальної організаційної діяльності. Це і право на проведення загальних профспілкових зборів на підприємстві, надання профспілкам окремих приміщень, збереження за незвільненим від своєї основної роботи виборним профспілковим працівником заробітної плати та місця роботи на час виконання ним громадських обов'язків, додатковий захист при звільненні профспілкових активістів, які обрані до профспілкових органів. Особлива увага приділяється праву профспілок укладати колективні договори із роботодавцями.

Порівнюючи норми українського законодавства, які регулюють діяльність профспілкових організацій з міжнародними нормами можна вважати, що в них істотних прогалин не має. Загалом українське законодавство з цього питання в значній мірі відповідає міжнародному, але для подальшого вдосконалення національного законодавства необхідно законодавчі акти, що регулюють діяльність професійних спілок, доповнити нормами, які б гарантували працівникам захист від будь-якої дискримінації за створення професійних спілок, за профспілкове членство та за активну профспілкову діяльність. Для працівників, які уповноважені представляти інтереси трудового колективу на тих підприємствах, де профспілок немає, доцільно

встановити такі ж гарантії, як і для виборних профспілкових працівників. З цією метою чинний Кодекс законів про працю України потрібно доповнити нормою, яка б передбачала встановлення гарантій для працівників, які уповноважені представляти інтереси трудового колективу на тих підприємствах, де профспілкової організації немає. [8]

Вважаємо доцільним зазначити, що в Україні право на свободу об'єднання мають лише «громадяни», а у міжнародних актах таке право має «кожний» або «людина». Тобто українське законодавство фактично обмежує право на свободу об'єднання трудящих-мігрантів, які легально працюють в Україні. Вирішенню цього питання допоможе ратифікація Україною Конвенції МОП №103 «Про право трудящих-мігрантів на участь у профспілках», та змінна статті 36 Конституції України, визначивши що право на свободу об'єднання та право на участь у професійних спілках мають не лише громадяни України, а кожна людина.

Варто зазначити, що законодавство України про профспілки не встановлює вікового цензу для заснування профспілок громадянами України. Проте в законодавстві Росії, Польщі, Угорщини ця норма існує. Так, пункт 2 статті 2 Закону Російської Федерації «Про професійні спілки, їх права і гарантії діяльності» вказує на те, що кожний громадянин, який досягнув 14-літнього віку, має право для захисту своїх інтересів створювати профспілки або вступати до них. З метою широкого охоплення громадян профспілковим членством та зважаючи на те, що членами профспілки можуть бути особи, які навчаються в навчальному закладі, вважаємо за доцільне статтю 7 Закону «Про профспілки України доповнити положенням про віковий ценз вступу у профспілки.»[10]

Отже, виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що українське законодавство загалом відповідає міжнародному, прогалин зміна яких істотно покращить діяльність профспілкових організацій немає. Але все ж такі існують деякі недопрацьованості, які заважають українському законодавству вдосконалюватись. Тому пропонуємо:

1. Доповнити статтю 7 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» положенням про віковий ценз.
2. Внести зміни до статті 36 Конституції України, що право на свободу об'єднання та право на участь у професійних спілках мають не лише громадяни України, а кожна людина.
3. Доповнити Кодекс законів про працю України нормою, яка буде передбачати встановлення гарантій для працівників, що уповноважені представляти інтереси трудового колективу на тих підприємствах, де профспілкової організації немає.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю Української РСР від 10 грудня 1971 року//Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1971. - № 50. – Ст.375.
2. Конституція України. – К., 1996. – Ст. 8.
3. Конвенція №87 «Про свободу асоціації і захист прав на організацію», ратифікована 11 серпня 1956 р.// ВВР України.- 1956.- №7. – Ст.123.
4. Конвенція №98 «Про застосування принципів права на організацію та ведення колективних переговорів». Ратифікована 11 серпня 1956р.// ВВР України. – 1956. - № 7. Ст. 123.
5. Загальна декларація прав людини. – К.: Українська правнича Фундація, Вид-во «Право», 1995.- с. 1213.
6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права від 19 грудня 1966р. // Відомості Верховної Ради СРСР. – 1976. - № 17.- Ст. 291.
7. Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15 вересня 199 року// ВВР України. – 1999. - №45. – Ст. 397.
8. Циганчук Н.А. Міжнародно правове регулювання діяльності профспілок у сфері праці // Право і держава. – 2011. - №1
9. І. О. Шашкова-Журавель, М.І Журавель. Порівняльно-правові аспекти правового регулювання профспілкового руху в державах західної Європи і США// Наукові праці МАУП, 2011, вип. 2(29), с.183–186.
10. Професійні спілки як суб'єкти трудового права: дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Циганчук Наталія Антонівна ; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. - К., 2004.
<http://mydisser.com/dfiles/59537550.doc>

Гайсюк К.В.
студентка 5 курсу
спеціальності «Менеджмент и администрирование»
Мариупольского государственного университета

РАЗВИТИЕ АГРАРНОГО ПРАВА НА УКРАИНЕ

Аграрное право занимает важное место среди остальных отраслей права, так как в повседневной жизни между физическими и юридическими лицами возникают отношения так или иначе связанные с вопросами аграрного права.

В процессе многогранной деятельности сельскохозяйственных предприятий и других участников производства сельскохозяйственной продукции, ее переработки и реализации в соответствии с уставной правосубъектностью складываются различные по своей социально-экономической сущности и юридической природе правоотношения. Центральное место среди них занимают аграрные правоотношения – правовая форма выражения и закрепления общественных отношений как экономической категории, разновидности производственных отношений, складывающихся и развивающихся в процессе организации и ведения сельскохозяйственного производства.

При определении понятия аграрных правоотношений следует исходить из определения понятия и круга субъектов, их правового положения, целевого назначения и функций, а также объектов и содержания конкретной составляющей этих правоотношений, которые определяются целью, заданиями, функциями их субъектов.

А кто у нас являются субъектами аграрных правоотношений. В зависимости от сферы деятельности, цели, заданий, функций субъекты аграрных правоотношений делятся на три группы:

- субъекты в сфере товарного производства продуктов питания и сырья растительного и животного происхождения;
 - субъекты аграрных правоотношений в сфере агропроизводственного сервиса, которые основаны на разных формах собственности и легальных организационно-правовых формах;
 - субъекты аграрных правоотношений в сфере финансирования, кредитования, страхования, торговли, в частности агро- и другие банки, агробиржи, страховые компании.
- Содержание аграрных правоотношений составляют конкретные права и обязанности, связанные с правовым регулированием тех общественно-аграрных отношений, которые являются объектами аграрных правоотношений. Совмещение объектов и содержания аграрных правоотношений имеет непосредственное отношение к определению правоспособности субъектов аграрного права и юридической природы аграрных правоотношений. Последние характеризуются своеобразным единством правового положения их субъектов, объектов и содержания.

В наше время принципиально отличительными особенностями аграрных правоотношений являются:

- существование и функционирование этих отношений на основах частной, ее проявления – коллективной и государственной формы собственности на землю и другое недвижимое имущество, в частности средства производства;
- развитие различных легальных частных форм аграрного предпринимательства наряду с государственными юридическими лицами;
- постепенный переход от государственной формы аграрного хозяйствования к частным формам;
- расширение круга объектов правоотношений, которые включают в себя всю полноту содержания и сути аграрного предпринимательства;
- увеличение удельного веса имущественных аспектов в системе аграрных правоотношений;
- возобновление значимости экономических функций аграрного предпринимательства.

Решающая роль в сельском хозяйстве, как секторе экономики, принадлежит прежде всего аграрному законодательству, которое только формируется. Значительное место принадлежит здесь законам и нормативным актам органов государственной власти. Законодательные акты определяют основные формы и методы государственного регулирования, содержание осуществляемых в этой области мероприятий, программ развития сельского хозяйства.

В период перестройки разрушена прежняя система управления сельским хозяйством, а взамен ее не создана нормальная система регулирования аграрных отношений в условиях рынка.

Замена прежней системы управления сельским хозяйством происходит очень медленно, в том числе из-за отсутствия законодательной базы, нечеткости ряда нормативных актов в этой области, что позволяет избежать предусматриваемых ими направлений развития либо проводить изменения формально, фиктивно. Это дает возможность проводить акционирование без формирования реальных собственников-акционеров, создавать новые коммерческие организации без изменения сути существовавших в них правовых отношений собственности, управления и пр. Такие процессы, как приватизация, разгосударствление, подменяются фиктивной приватизацией и фиктивным разгосударствлением. Вместо создания оптимальных по размерам

крестьянских хозяйств, способных использовать существующую сельскохозяйственную технику, идет процесс возвращения к ручному труду. Акционирование, не подкрепленное законодательством об эффективном использовании полученной земельной доли или земельного участка, ведет к их омертвлению, снижению эффективности использования земельных участков.

Формирование сельскохозяйственных предприятий нового типа, основанных на различных формах собственности, значительно усложнило их отношения с государственными органами управления сельским хозяйством. Начался поиск иных подходов и взаимоотношений между названными органами и сельскохозяйственными коммерческими организациями. К этому оказались неподготовленными ни органы исполнительной власти, ни законодательные органы.

Современный этап развития аграрного законодательства Украины, призван обеспечить реализацию аграрной реформы, обусловил возникновение новых правовых институтов аграрного права Украины. Поскольку речь идет о формировании качественно новых общностей правовых норм, регулирующих специфические по своей сути и содержанию общественные отношения, важной является проблема их исследования, выяснения их сущности, выявление основных тенденций и перспектив развития, и как вывод установления ближайших перспектив.

Сейчас в системе аграрного права Украины можно выделить такие новые правовые институты: институт земельной и аграрной реформ; институт защиты прав крестьянина; институт права частной собственности на землю сельскохозяйственного назначения; институт паевания земель сельскохозяйственного назначения; институт аренды земель сельскохозяйственного назначения; институт сельскохозяйственной кооперации; институт фермерского хозяйства; институт правового обеспечения социального развития села, институт приватизации и дележки имущества в агропромышленном комплексе. Получают проявление тенденции к формированию и других правовых институтов: правового положения частных аграрных предприятий, аграрных акционерных обществ, личных крестьянских хозяйств, права собственности аграрных юридических лиц.

Так в системе научных исследований института частной собственности на землю сельскохозяйственного назначения важен теоретический анализ объектов и субъектов права частной собственности на землю. Большое значение имеет научное выяснение понятия земель вообще и земель сельскохозяйственного назначения как особого объекта правовой регламентации. Одной из проблем правовой регламентации права частной собственности на землю сегодня является отсутствие в земельном законодательстве Украины (в частности в Земельном кодексе Украины) четкого определения понятия земель, земель сельскохозяйственного назначения, земельного участка и т.д. Нечеткое урегулирование земельных отношений на законодательном уровне приводит к земельному произволу. Так называемый «самозахват земли» на практике не является по своей сути уголовным преступлением, а наоборот несет за собой «узаконивание».

Одной из острых проблем земельного законодательства выступает распевание сельскохозяйственных угодий, так называемая «распаёвка». В большинстве своем собственниками таких земель выступают жители сельской местности, которым юридически очень тяжело защитить свою землю.

Принятие Земельного кодекса, которым предусмотрена приватизация и паевание земель государственных и коммунальных сельскохозяйственных предприятий (ст. ст. 25, 118), обуславливает потребность дальнейших исследований аграрно-правовой наукой теоретических и практических проблем паевания земель сельскохозяйственного назначения. Развитие аграрного законодательства обусловило выделение еще одного нового правового института аграрного права - института аренды земель сельскохозяйственного назначения. Здесь так же встает вопрос аренды земельных участков (паёв) в частные руки, мелким аграриям-сельхозпроизводителям. Из-за правовой безграмотности люди не могут правильно воспользоваться своим правом на землю. Участились случаи, когда просто земли данного назначения «продаются» за бесценок, хотя под этим нет какой либо юридически законно-обоснованной формы.

Значительную роль в современных экономических отношениях на селе играет также вопросы аренды не только земель, но и имущества. К сожалению, правовой институт сельскохозяйственной имущественной аренды аграрно-правовая наука исследует недостаточно.

В системе современного аграрного права Украины в связи с проведением аграрной реформы, имеющей целью реформирования не только экономических (производственных) отношений в аграрном секторе экономики, но и осуществление социальных преобразований на селе, происходит процесс становления еще одного нового правового института - института правового обеспечения социального развития села.

В частности, уже доказана потребность конституционного закрепления таких основополагающих для сельского хозяйства принципов, как принцип государственной поддержки сельского хозяйства, государственного обеспечения социально-экономических условий жизни и труда крестьянина и др.

На основании изложенного можно сделать вывод, что на современном этапе вследствие возникновения новых правовых институтов аграрного права Украины значительно расширился предмет аграрно-правовых научных исследований. Сегодня в Украине сформировались научные школы, в частности по научным основам проведения земельной и аграрной реформ, приватизации земель, социально-правовой роли крестьянства,

розвиття сільськогосподарської кооперації, правового положення фермерських господарств, екологізації земельного і аграрного законодавства, їх кодифікації і др.

Список використаної літератури:

1. Аграрне право України : Підручник / [За ред. О. О. Погрібного], — К.: Істина, 2007. - 325 с.
2. Аграрне право України./ Видання [За ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана.] Х.: Право, 2003.
3. Шульга М. В. Земельне право України: Підручник / М. В. Шульга та ін. — К.: Юрінком Інтер. - 2004.

- 368 с.

Герасимова К.В.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ

Проблема оформлення трудових відносин з іноземцями — це тема, яка не втрачає актуальності в Україні. Україна, проголосивши себе суверенною, незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою, встановила принцип рівності всіх людей у їх гідності та правах (ст.21 Конституції України). Вказана рівність у правах іноземців та осіб без громадянства уточнюється в ст. 26 Конституції та в ч.1 ст.2 Закону України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства". Так, іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, - за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України [1]. Варто зазначити, що іноземців та громадян України не можна повністю урівнювати в правах, оскільки, безумовна рівність загрожувала б інтересам українських працівників. Тому в Україні "де-факто" діє політика захисту національного працівника. На думку багатьох вчених, таку політику варто законодавчо закріпити. Варто звернути увагу на те, що складна процедура отримання і продовження чинності дозволу зумовлює нелегальне працевлаштування іноземців та осіб без громадянства, яке набирає величезних обертів, оскільки, роботодавцю простіше заплатити штраф у розмірі 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян за кожного нелегала.

Відомо, що іноземці не можуть призначатися на деякі посади або проводити певну трудову діяльність, скажімо, бути нотаріусами-аудиторами, судьями, митниками, держслужбовцями. Водночас українські роботодавці можуть використовувати працю іноземців на підставі офіційного дозволу. Про це йдеться в законах України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" та "Про зайнятість населення".

Ця сфера трудових відносин регулюється постановою Кабінету Міністрів України від 01.11.1999р. № 2028 "Про затвердження Порядку оформлення іноземцям та особам без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні". Оформлює документи роботодавець, який запрошує іноземця на роботу. Дозволи надають центри зайнятості Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя. Головною умовою для отримання дозволу є відсутність у регіоні працівників, спроможних виконувати цей вид роботи.

Для оформлення дозволу потрібні такі документи: заява (довільної форми); обґрунтування потреби використання праці іноземців і можливості створення для них відповідних умов перебування та діяльності; копія контракту між іноземним та українським суб'єктами господарської діяльності на виконання певного обсягу робіт або послуг (якщо такий контракт укладено); копії статуту та свідчення про державну реєстрацію суб'єкта господарської діяльності, засвідчені в установленому порядку; список іноземців із зазначенням їх повного імені та прізвища, року народження, номера паспорта, спеціальності (фаху), статі; копія проекту контракту роботодавця з працівником – іноземним громадянином; документ (наказ, витяг з протоколу, доручення тощо), оформлений у встановленому порядку, який посвідчує право представника роботодавця представляти його інтереси в центрі зайнятості; документи про освіту або кваліфікацію; довідка органу державної податкової служби про сплату роботодавцем передбачених законодавством податків та зборів; квитанція про внесення плати за розгляд заяви [3].

Проте є низка причин, коли незалежно від стану ринку праці та тенденцій його розвитку дозвіл на працевлаштування не надають. Йдеться про такі випадки: в поданих роботодавцем документах містяться відомості, що суперечать вимогам законодавства і міжнародних договорів України; контрактом передбачено гірші умови праці іноземців, ніж наших громадян, які працюють за аналогічним фахом; виявлено факти надання іноземцем або роботодавцем неправдивих відомостей або підроблених документів; іноземець має намір обійняти посаду або проводити трудову діяльність, яка, відповідно до законодавства, пов'язана з належністю до громадянства України; встановлено факти порушення іноземцем законодавства України під час перебування на її території; з дати попередньої відмови іноземцю в оформленні візи минуло менш як один рік.

Рішення про надання дозволу на працевлаштування або відмову в ньому ухвалюють упродовж 30 днів з дня надходження зазначених вище документів. За розгляд заяви справляється плата в розмірі 10

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Дозвіл на працевлаштування надають, як правило, на термін до одного року.

Використання іноземного працівника – справа досить відповідальна. Роботодавець упродовж трьох робочих днів з моменту початку і припинення роботи іноземця має письмово повідомити про це центр зайнятості та забезпечити реєстрацію паспортного документа іноземця у відповідному органі внутрішніх справ. Якщо іноземець не став до роботи в передбачений контрактом термін з причин, які не є поважними, роботодавець також упродовж трьох робочих днів має письмово повідомити про це відповідні центр зайнятості та орган внутрішніх справ. У цьому разі іноземець підлягає видворенню з України. Крім того, дострокове розірвання контракту з роботодавцем, установлення факту повідомлення неправдивих відомостей у документах на отримання дозволу, визнання особи, відповідно до законодавства, небажаною для перебування в Україні – всі ці порушення тягнуть за собою анулювання дозволу на працевлаштування.

Проте різні категорії іноземців мають різний обсяг таких прав. Так, іноземці, що постійно проживають в Україні, і біженці мають право займатися трудовою діяльністю на підставах і в порядку, установлених для громадян України. А іноземці, які іммігрували в Україну для працевлаштування на певний строк, повинні отримати дозвіл на працевлаштування, який видає державний центр зайнятості Мінпраці (крім тих іноземців, які прийняті інвестором у межах і за посадами (спеціальністю), визначеними угодою про розподіл продукції, для яких такий дозвіл отримувати не потрібно) (ст. 8 Закону України «Про правовий статус іноземців», ст. 8 Закону України «Про зайнятість населення»). У разі працевлаштування іноземців без відповідного дозволу, якщо необхідність цього дозволу передбачена законодавством України, настає адміністративна відповідальність для самих іноземців, а за порушення порядку працевлаштування іноземців — для посадових осіб підприємств, установ і організацій (статті 203 і 204 Кодексу України про адміністративні порушення).

Для іноземців, які тимчасово перебувають в Україні, можливостей для працевлаштування в українському законодавстві не передбачено.

Обов'язкові вимоги висуваються до стану здоров'я працюючих іноземців щодо відсутності психічних захворювань, інфекційних та вірусних захворювань (СНІД, лепра, венеричні хвороби, відкриті форми туберкульозу тощо), а також хвороб, які заборонені для відповідної професійної діяльності. З метою контролю стану здоров'я іноземців, вони зобов'язані проходити регулярні медичні огляди у визначених місцевих лікарнях. Медична довідка має пред'являтися місцевій поліції при щорічному поновленні документів на працевлаштування.

Слід зазначити, що випадки роботи іноземців без дозволів на працевлаштування є вкрай рідкими, нелегальне працевлаштування жорстко присікається. Відповідальність за таке правопорушення несе як організація-роботодавець, так і іноземний громадянин, тому необхідно ретельніше переглянути законодавчу базу та розширити право іноземців та осіб без громадянства на працевлаштування в Україні.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 04.02.1994 р. № 3929-ХІІ
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку оформлення іноземцям та особам без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні» від 1 листопада 1999 р. № 2028.
4. http://pravnyk.at.ua/blog/pro_osoblivosti_pracjavlashtuvannja_inozemciv_v_ukrajini/2011-06-09

Грачова О.Ю.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАЙКІВ В УКРАЇНІ

Страйк — це тимчасове колективне добровільне припинення роботи працівниками (невихід на роботу, невиконання своїх трудових обов'язків) підприємства, установи, організації (структурного підрозділу) з метою вирішення колекторного трудового спору (конфлікту). Страйк застосовується як крайній засіб (коли всі інші можливості вичерпано) вирішення колективного трудового спору (конфлікту) у зв'язку з відмовою власника або уповноваженого ним органу (представника) задовольнити вимоги найманих працівників або уповноваженого ними органу, профспілки, об'єднання профспілок чи уповноваженого нею (ними) органу. Порядок здійснення права на страйк встановлюється законом.

Очолює страйк в Україні орган, обраний зборами працівників, які прийняли рішення про страйк. У зв'язку з цим хотілося б звернути увагу на деяку суперечливість в українському законодавстві. Як було зазначено раніше, у нашій державі страйк визнається тільки в рамках вже існуючого колективного трудового спору. Сторонами страйку на виробничому рівні виступають роботодавець і наймані робітники в особі обраного ними представницького органу. У той же час відповідно до ст. 3 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» сторонами колективного трудового спору виступають

роботодавця (власник чи уповноважений ним орган) і наймані працівники або профспілкова чи інша уповноважена працівниками організація.

На нашу думку, така розбіжність у законодавчому встановленні суб'єктного складу страйку (яка є окремим випадком колективного трудового спору) і в цілому колективного трудового спору нічим не виправдана. Вважаємо за необхідне внести уточнення в українське законодавство, чітко закріпивши, що сторонами колективного трудового спору, як і сторонами страйку, є роботодавець (тобто власник чи уповноважений ним орган), з одного боку, і колектив найманих робітників в особі обраного ними представницького органу — з другого.

Представницьким органом працівників у даному випадку може бути і профспілкова організація, якщо працівники підприємства делегують їй відповідні повноваження.

Суб'єктом страйку може бути окрема група, робочий колектив чи галузь у цілому. Страйки можуть мати різну напруженість: вони або сприяють збереженню існуючої соціально-економічної системи, або руйнують її. Страйк застосовується як крайній засіб (коли всі інші можливості вичерпані) вирішення колективної трудової суперечки (конфлікту) у зв'язку з відмовою власника чи уповноваженого ним органу (представника) задовольнити вимоги найманих працівників. Відповідно до ст. 44 Конституції України усі, хто працюють, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів.

Порядок здійснення права на страйк встановлюється Законом України "Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)".

Страйк може бути розпочато, якщо примирливі процедури не призвели до вирішення колективної трудової суперечки (конфлікту) чи власник або уповноважений ним орган (представник) ухиляється від примирливих процедур або не виконує угоди, досягнутої під час вирішення колективної трудової суперечки (конфлікту).

Рішення про оголошення страйку на підприємстві приймається шляхом голосування загальними зборами (конференцією) найманих працівників після його подання органом профспілкової чи іншої організації найманих працівників, уповноважених, відповідно до ст. 3 цього Закону, представляти інтереси найманих працівників. Це рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість найманих працівників чи дві третини делегатів конференції. Рішення про оголошення страйку оформляються протоколом. Страйк вважається галузевим чи територіальним, якщо на підприємствах, на яких його оголошено, кількість працюючих складає більше половини їх загальної кількості у відповідній галузі чи території. Ніхто не може бути примушений до участі чи неучасті у страйку.

Орган (особа), що очолює страйк, зобов'язаний письмово попередити власника чи уповноважений ним орган (представника) не пізніше як за сім днів до початку страйку, а у випадку ухвалення рішення про страйк на безперервно діючому виробництві — за п'ятнадцять днів.

Власник чи уповноважений ним орган (представник) зобов'язаний у найстисліший термін попередити постачальників і споживачів, транспортні організації, а також інші зацікавлені підприємства, установи, організації щодо рішення найманих працівників про оголошення страйку.

Місцелеребування під час страйку працівників, які беруть у ньому участь, визначається органом (особою), що керує страйком, за узгодженням з власником чи уповноваженим ним органом (представником). У випадку проведення зборів, мітингів, пікетів за межами підприємства орган (особа), що очолює страйк, повинний повідомити про запланований захід місцевий орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування не пізніше ніж за три дні.

Згідно зі ст.16 Закону України «Про державну службу» державні службовці не можуть брати участь у страйках та вчиняти інші дії, що перешкоджають нормальному функціонуванню державного органу.

Відповідно до ст.18 Закону України «Про міліцію» працівникам міліції забороняється займатись будь-якими видами підприємницької діяльності, а так само організовувати страйки або брати в них участь.

Існують також інші категорії громадян які обмежені в участі у акціях які мають в першу чергу політичний характер. Як правило це державні службовці.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 3 березня 1998 року № 137/98-ВР
2. Закон України «Про державну службу» від 16.12.1993 № 3723-ХІІ.
Закон України «Про міліцію» 11 травня 2010 року № 2164-VI

Дмитрієва К.І.
ст. викладач кафедри господарського,
цивільного та трудового права
Маріупольського державного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

В умовах перебудови економіки України, створення нових соціальних та економічних відносин у суспільстві, розбудови нашої держави як незалежної та самостійної, важлива роль відводиться питанням організації оплати праці, тому що прогрес суспільства та його конкретних суб'єктів (підприємств, організацій) реалізується перш за все через зміцнення та розвиток особистих матеріальних стимулів, основною формою яких є оплата праці, розмір мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму. Участь працюючих в частці знову створеному матеріальному і духовному блазі висловлюється у вигляді заробітної плати, яка повинна відповідати кількості та якості затраченої ними праці. Адже, заробітна плата – є важливішим засобом підвищення зацікавленості працюючих у результатах своєї праці, її продуктивності. Таким чином, проблема заробітної плати, є, і завжди була і буде однією з найактуальніших для економіки України.

Проблема заробітної плати, фактори впливу на зростання розміру заробітної плати, процес становлення і розвитку організації стимулювання в Україні досліджуються у працях вітчизняних науковців з питань економіки, зокрема Д.П. Богині, О.А. Бугуцького, В.В. Вітвицького, В.І. Герасимчука, О.А. Грішної, Д.Ф. Крисанова, І.С. Пасхарева, М.Ф. Соловійова, Л.П. Червінський, О.В. Кільова, та інших. Проте вкрай незадовільний стан проблеми організації стимулювання, особливо матеріального, зумовлює необхідність більш детального аналізу її особливостей, а також розробки на цій основі заходів щодо подолання негативних явищ і розв'язання проблем, що перешкоджають її розвитку.

Правове регулювання оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах з власниками підприємств, установ та організацій всіх форм власності й видів господарювання, а також з окремими громадянами на підставі трудового договору, здійснюється Законом України «Про оплату праці», Кодексом законів про працю України, Законом України «Про колективні договори і угоди», Генеральними угодами між Кабінетом Міністрів України, Конфедерацією роботодавців України та всеукраїнськими профспілками і профоб'єднаннями України на відповідний рік, колективними договорами й локальними положеннями конкретних підприємств.

Спеціального законодавства, що регулює мінімальну зарплату в Україні немає, але це питання в Україні регулюється ст. 95 Кодексу законів про працю і ст. 3 Закону України «Про оплату праці».

Мінімальна заробітна плата це соціальна гарантія, яка застосовується в усіх державах світу. Згідно зі ст. 3 Закону України «Про оплату праці» мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, погодинну норму праці (обсяг робіт).

Розмір мінімальної заробітної плати визначається з урахуванням:

- вартісної величини мінімального споживчого бюджету з поступовим зближенням рівнів цих показників у міру стабілізації та розвитку економіки;
- загального рівня середньої заробітної плати;
- продуктивності праці, рівня зайнятості та інших економічних умов. Мінімальна заробітна плата повинна встановлюватися у розмірі не нижчому за вартісну величину межі малозабезпеченості в розрахунку на працездатну особу.

Розмір мінімальної заробітної плати встановлюється Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України, не рідше одного разу на рік Законом про Державний бюджет України.

Відповідно до Закону України "Про Державний бюджет України на 2012 рік" мінімальна заробітна плата в Україні встановлена в розмірі:

Період	Мінімальна заробітна плата	
	місячна	почасова
з 01.01.2012 – 31.03.2012	1073,00 грн.	6,43 грн.
з 01.04.2012 – 30.06.2012	1094,00 грн.	6,56 грн.
з 01.07.2012 – 30.09.2012	1102,00 грн.	6,61 грн.
з 01.10.2012 – 30.11.2012	1118,00 грн.	6,70 грн.
з 01.12.2012	1134,00 грн.	6,80 грн.

Мінімальна заробітна плата в Україні розраховується на місячній або годинній основі і не може бути нижче прожиткового мінімуму для працюючого населення.

Згідно з п.п. 2 п. 1 постанови № 330 мінімальна зарплата в погодинному розмірі визначається шляхом ділення місячного розміру мінімальної зарплати на середньомісячну норму тривалості робочого часу за рік при 40-годинному робочому тижні. Цей показник застосовується на всіх підприємствах, де встановлено погодинну оплату праці, а також фізичними особами - підприємцями, що використовують працю найманих працівників, для яких встановлено погодинну оплату праці.

При цьому встановлення погодинної оплати праці не є підставою для зменшення нормальної тривалості робочого часу, а передбачене законодавством підвищення мінімальної заробітної плати в погодинному розмірі не є підставою для збільшення нормованих завдань, установлених на годину праці.

У розмір мінімальної заробітної плати в Україні не включаються: доплати за понаднормову роботу, у важких, шкідливих, особливо шкідливих умовах праці, на роботах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я, а також премії до ювілейних дат, за винаходи та раціоналізаторські пропозиції, матеріальна допомога.

Відповідно до статті 92 КЗпП Україна мінімальна заробітна плата підлягає індексації для населення з урахуванням інфляції.

Розмір мінімальної заробітної плати в Україні визначається з урахуванням:

- потреб працівників та їх сімей;
- вартісної величини набору продуктів харчування, достатнього для забезпечення нормального функціонування організму працездатної людини, збереження його здоров'я;
- мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості;
- загального рівня середньої заробітної плати, продуктивності праці та рівня зайнятості.

В Україні не ведеться статистика по працівникам, які отримують мінімальну зарплату. За різними даними ця цифра може коливатися від 12 до 28%.

Мінімальна заробітна плата в Україні значно менша від своїх європейських сусідів, але навіть по самій Європі мінімальні зарплати відрізняються більше ніж у десять разів. Найвищу мінімальну зарплату забезпечує своїм громадянам Люксембург, там вона складає 1 642 євро. Найменше заробляють в Болгарії - від 123 євро. Експерти Статистичного бюро Європейського співтовариства поділили усі країни Євросоюзу на три категорії - країни з високими, середніми і низькими мінімальними зарплатами. У першу категорію потрапили держави, які платять мінімальну зарплату не нижче 1 000 євро.

Країни ЄС з найвищими мінімальними зарплатами: Люксембург - 1642 євро, Ірландія - 1462 євро, Бельгія - 1387 євро, Нідерланди - 1382 євро, Великобританія - 1010 євро, Франція - 1000 євро.

До другої - країни з «середнім» рівнем мінімальної оплати праці. У Португалії, Словенії, Мальті, Греції та Іспанії мінімальна зарплата може бути від 500 до 1 000 євро.

Замикають ланку прибалтійські республіки, а також Чехія, Польща, Угорщина, Словаччина, Румунія і Болгарія. У цих країнах мінімальні зарплати знаходяться в межах 123-153 євро.

А в таких країнах, як Данія, Швеція, Фінляндія, Німеччина, Італія, Австрія та Кіпр мінімальна зарплата взагалі не встановлюється.

За типом регулювання мінімальної заробітної плати економічно розвинені країни можна розділити на дві групи. До першої належать Франція, Нідерланди, Португалія, Іспанія і Люксембург, де мінімальна заробітна плата встановлюється законодавчо, а також Бельгія і Греція, де мінімум заробітної плати визначається угодами. До другої групи належать країни, в яких мінімальна заробітна плата затверджується або галузевими угодами (ФРН, Італія, Данія), або спеціальними органами (комітетами по заробітній платі у Великобританії).

Отже, основними і найважливішими показниками, що характеризують стан заробітної плати є прожитковий мінімум, мінімальна та середня заробітна плата. Мінімальна заробітна плата виступає в ролі державної соціальної гарантії, обов'язковою на всій території України для установ і організацій. Розмір мінімальної заробітної плати встановлюють і переглядають відповідно до Закону України «Про оплату праці». Однак в сучасних умовах затверджений розмір мінімальної заробітної плати не відповідає чинному законодавству.

Доброва К.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ОСНОВНІ ЗАСАДИ І ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

Тема екології це завжди актуальна річ, котра зачіпає кожного. Екологічні проблеми України загалом не відрізняються від відомих світових проблем. Наприклад, зміна клімату, забруднення атмосфери з утворенням кислотних опадів й отруйних речовин; забруднення вод (морів та річок) важкими металами і хімічними сполуками; виснаження і забруднення поверхневих вод і ґрунту; скорочення площі лісів; зниження здатності природного середовища до самоочищення і самовідновлення; утворення збудників нових захворювань рослин, тварин і людини і таке інше.

Екологічний стан нашої Планети погіршується дуже швидко. Екологічні перевантаження істотно знижують якість життя населення України. За оцінками вчених, вклад екологічного фактора у погіршення

здоров'я населення оцінюється на рівні 10–30%, у тому числі за онкологічними захворюваннями – близько 50% [2, с. 24–25]. Тому це дає підставу замислитись.

Промисловими підприємствами і транспортом України щороку здійснюється викидів близько 6 млн тонн забруднюючих речовин, що становить 150 кг на кожного громадянина країни. У водні басейни потрапляє більше 14 млрд м³ стічних вод, або близько 300 тис. л у розрахунку на кожного мешканця. З'являється питання наскільки ще у такий негативний бік повинна змінитись ситуація?

Стає очевидним, що погіршення стану навколишнього середовища відчутно негативно впливає на якість життя населення, не дає можливості для економічного і соціального розвитку крупних промислових регіонів та міст.

Такий характер природокористування постійно породжує нові та все більш гострі екологічні проблеми, що свідчить про кризовий стан нинішньої державної політики природокористування.

В Україні на сьогодні з упевненістю можна стверджувати про існування гострої потреби у розвитку екологічного менеджменту та аудиту, що, між іншим, визначається такими факторами: погіршенням екологічної ситуації в державі, що пов'язане із явною неефективністю традиційних форм державного екологічного управління та контролю; переважанням «умовно-примусового» характеру виробничої економічної діяльності; існуванням значного потенціалу невикористаних можливостей для вирішення екологічних проблем, багато з яких не пов'язані зі значними фінансовими та матеріальними витратами; практичними досягненнями у галузі екологічного аудиту та екологічного менеджменту у економічно розвинутих західних країнах; взаємозв'язком розвитку екологічного менеджменту та стійкого розвитку; можливістю отримання істотних економічних переваг, включаючи й додатковий прибуток, для підприємств, які на практиці розвивають діяльність у галузі екологічного менеджменту.

Отже, екологічна ситуація в Україні може бути стабілізована й покращена головним чином шляхом зміни орієнтації соціально-економічного розвитку держави, формування сучасних ціннісних та моральних пріоритетів, перегляду структури потреб, цілей, пріоритетів та способів діяльності людини. Все це вимагає проведення комплексу радикальних політичних, законодавчих, соціально-економічних, технологічних та системних контрольних заходів, основним серед яких повинен стати екологічний аудит.

Останнім часом у процесі реформування економіки України простежуються активні тенденції врахування екологічних пріоритетів, які виникають як під тиском міжнародних зобов'язань, так і соціально-економічних наслідків екологічних катастроф.

Тому актуальним та необхідним на сучасному етапі є формування екологічної політики, системи екологічного менеджменту на рівні кожного власника, підприємства, корпорації, галузі, регіону тощо. Усе це неможливо без формування організаційно-економічних засад та проведення процедури екологічного аудиту, що передбачено й у провідних відповідних міжнародних та українських стандартах.

Можна, зокрема зосереджувати увагу на таких напрямках реалізації стратегії подальшого реформування механізму регулювання екологічної безпеки України: введення нових механізмів та інструментів, які б змогли забезпечити превентивну систему дій і заходів зі зниження екологічного ризику; це гармонізація нормативно-методичної бази регулювання екологічної безпеки в Україні з європейськими стандартами.

Отже, найважливіший напрям державної екологічної політики – це перетворення з метою формування нового правового та економічного механізму регулювання взаємодії державних органів різних рівнів та природокористувачів, внесення екологічних вимог до процедури оцінки соціально-економічної ефективності ухвалюваних управлінських рішень.

Саме сьогодні в Україні починається усвідомлення того, що екологічний аудит є необхідним за міжнародними стандартами ефективним інструментом погодження загальнодержавних і місцевих інтересів екологічної безпеки.

Так, підсумовуючи вищенаведене, можна відмітити, що лініями використання екологічного аудиту можуть бути такі: система екологічного страхування при підготовці договорів екстрахування, розробленні планів превентивних заходів щодо зниження екологічних ризиків, при оцінюванні шкоди від настання страхового випадку для підприємців у зв'язку із забрудненням навколишнього природного середовища; система ціноутворення; при формуванні фондів екологічної санації підприємств; система екологічної сертифікації тощо.

Процедура екологічного аудиту є прикладом реалізації одного з міжнародних стандартів забезпечення прав людини на екологічно безпечне існування.

Список використаних джерел:

1. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 р. №1862-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 2004.- №45.- Ст.500.
2. Лукьянихин В. А. Формирование экологической политики в Украине / В. А. Лукьянихин // Вісник Сумського державного університету. – Серія Економіка. – 2002. – № 10(43) – С. 22–31.
3. Самакулова К. Перспективы развития рыночного механизма экологической индустрии [Електронний ресурс] – 2008. – Режим доступу до статті: <http://airkz.nm.ru/aip/01012001/bazis.htm>.

4. Шматков Г. Г. Современное состояние и перспективы экологического аудита (Рубрика: ООО УкрЭкоАудит. – г. Днепрпетровск) [Електронний ресурс] / Г. Г. Шматков, С. И. Гайдидей. – 2007. – Режим доступу до статті: <http://www.ukrecoaudit.com>.

Доброва К.С.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Неодмінно кожний громадянин України розуміє, що тема податкового кодексу є достатньо актуальною і потребує детального аналізу.

Функціонування Податкового кодексу на даний момент демонструє, що даний документ через значну кількість протиріч та недоопрацьовань включає чималі ризики для інвестиційної активності в Україні.

Звісно, що після його прийняття були виражені обґрунтовані нарікання щодо різних аспектів податкової політики держави і до сих пір продовжується дискусія щодо немалої маси поправок до Податкового кодексу.

Потрібно відмітити і те, що дуже часто проблеми законодавства та проблеми дотримання та виконання законодавства контролюючими органами співставляються. Але це неправильно і приводить до багатьох протиріч.

Змінюючи законодавство, не можна прийти до вирішальних змін, якщо не порушити проблему самої податкової системи.

Адже це насправді є достатньо логічним і зрозумілим процесом. Підтвердженням цього може стати практика, котра показує що удосконалення повинно охоплювати усі сторони одного цілого.

Так аналізуючи певні аспекти можна побачити суперечливі норми податкового кодексу.

Без сумніву зрозуміло, що при прийнятті кодексу було багато проблем відносно взагалі обґрунтованості його прийняття. І не приймалось до уваги те, що цей етап повинен був зайняти достатньо тривалий час. Тому зараз і виникає достатня кількість колізій.

Для прикладу, згідно статті 181 «Вимоги щодо реєстрації осіб як платників податку» (ПДВ) підлягає обов'язковій реєстрації платником ПДВ особа, якщо загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, нарахована (сплачена) такій особі протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує 300 000 гривень [1]. Таким чином, для того щоб стати платником ПДВ, новоствореному суб'єкту підприємницької діяльності необхідно пропрацювати рік без такої реєстрації. Цей приклад показує, що логічність в ньому відсутня.

Аналізуючи податковий кодекс можна побачити ще такі протиріччя. Так незрозуміле питання щодо необхідності реєстрації в податкових органах українських компаній-резидентів, які є представниками чи агентами закордонних компаній.

Тому що, згідно пункту 193 статті 14 ПКУ постійним представництвом нерезидента для цілей оподаткування є в тому числі і резидент, який уповноважений діяти від імені нерезидента, що спричинить виникнення у нерезидента цивільних прав і обов'язків [2].

Таким чином, постає логічним процес - якщо представництвом нерезидента є юридична або фізична особа — резидент України, така особа на підставі відповідного договору з нерезидентом (доручення) протягом 10 календарних днів після укладання договору повинна стати на облік в органі державної податкової служби як постійне представництво нерезидента (пункт 5 статті 64 ПКУ) [2]

Але в цьому і виникає суперечливий елемент - відповідно до п. 9 статті 160 ПКУ резиденти, які надають агентські, комісійні, довірчі та інші подібні послуги нерезидентам, не підлягають додатковій реєстрації в органах державної податкової служби як платники податку [2].

Згідно статті 61 Конституції України - ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення [3].

Але незрозумілим є те, що в кодексі можна побачити подвійну відповідальність за одне порушення. Це стосується того, що платник податків одночасно може бути оштрафований за внесення до податкової декларації неправильних даних про суми отриманих доходів, якщо такі дії спричинили заниження суми оподаткованого доходу, та за визначення податковим органом суми податкового зобов'язання з вини платника.

В більшості випадків, виникає так, що якщо має місце одна із цих підстав для притягнення до відповідальності платника податку, то витікає, що можна долучити і другу, і звідси накласти два штрафи.

Фінансові санкції за порушення податкового законодавства в останні роки стали одним із значних джерел поповнення доходів бюджету, а в його дохідній частині є навіть стаття надходжень від їх сплати. Таким чином бюджетом встановлюється план по нарахуванню та стягненню штрафних санкцій.

Так з вищевикладеного можна зробити висновок, що ця проблема постає у тому, що система фінансових санкцій в останні роки виконує в більшій мірі фіскальну, а не правоохоронну функцію.

В стані невизначеності знаходяться суб'єкти підприємницької діяльності, які працюють на спрощеній системі оподаткування.

Тобто невизначеність стосовно таких важливих питань робить фіскальний простір України оптимально неприйнятним для інвесторів.

Таким чином неможливо планувати довгострокову стратегію розвитку за відсутності розуміння, в якому напрямі рухається ситуація.

На жаль, завдання покращення умов для ведення бізнесу є другорядними. Тому що, першими нагальними потребами після прийняття ПКУ, як свідчить практика, були: формування нормативної бази для здійснення нових видів перевірок, розширення практики застосування фінансових санкцій, підготовка змін до кодексу стосовно посилення повноважень контролюючих органів тощо.

Так, підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що податкова система, напевно, буде завжди перешкодою для зростання інвестиційної активності. Тому що на сьогодні, якби це не було прикро, всі ці недоліки розглядаються як нові можливості держави щодо найбільшого податкового тиску на платників податків. І, задля правильного функціонування системи, вирішення цих проблем повинно бути виконано якнайскоріше.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - №13-14. - Ст.112.
3. Г.Нагорняк. Проблеми податкового регулювання в Україні та шляхи їх вирішення / Г.Нагорняк, Ю.Вовк // Галицький економічний вісник. — 2010. — №2 (27). — с. 140-152.

Доброва К.С.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО ТРУДОВОГО РОЗПОРЯДКУ

Поняття «внутрішній трудовий розпорядок» належить саме до малодосліджених питань. Ст. 21 КЗпП України підкреслює важливість внутрішнього трудового розпорядку як для виникнення, так і для існування й припинення трудових відносин. Однак, вже у розділі, який включає норми, що регулюють внутрішній трудовий розпорядок, не має ні визначення цього поняття, ні розкриття його змісту. Існує лише одна стаття, що присвячена певним нормативно-правовим актам, які регулюють внутрішній трудовий розпорядок. Це правила внутрішнього трудового розпорядку та статuti, і положення про дисципліну праці.

Правовий зміст внутрішнього трудового розпорядку у більшості досліджень так і залишається нерозкритим. На жаль, розуміння поняття, змісту та структури внутрішнього трудового розпорядку не знайшли єдності поглядів серед представників науки трудового права. Цікаво, що у пошуках конструкції поняття внутрішнього трудового розпорядку науковці подекуди характеризували це правове явище, використовуючи різні юридичні терміни: регламент, порядок, режим, тощо. При цьому сутність його, не зважаючи на розмаїття підходів, залишалася незмінною.

На данному етапі знову обстоюється ідея про нерозривний взаємозв'язок внутрішнього трудового розпорядку і господарської влади роботодавця. Існують думки, що на сучасному етапі внутрішній трудовий розпорядок можна розглядати як соціально-правову категорію, засновану на господарській владі, зміст якого складає сукупність норм трудової поведінки учасників спільної, найманої, підпорядкованої роботодавцю праці, серед яких визначальну роль відіграють юридичні правила, сформульовані роботодавцем та прийняті трудовим колективом безпосередньо, з участю виборних органів чи роботодавцем самостійно.

Помітно, що у ринкових умовах господарювання переважно роботодавцю надається право встановлювати норми поведінки, учасників трудового процесу. Внутрішній трудовий розпорядок можна представити як своєрідну систему вимог до трудової поведінки працівника, які сформовані роботодавцем, у межах встановлених законом та формалізованих завдяки локальним правовим актам.

Якщо виходити з того, що внутрішній трудовий розпорядок набуває ознак правопорядку завдяки юридичному впливу правових норм, то воно насамперед представляє собою відповідний спектр суспільних відносин, що формуються у сфері здійснення працівниками своїх трудових функцій під безпосереднім керівництвом роботодавця.

Такими відносинами локального характеру є відносини, що зумовлені взаємними зобов'язаннями сторін трудового договору і полягають у дотриманні прав і обов'язків кожного з учасників цих відносин, а також відносин режиму робочого часу, стимулювання праці тощо. Важливо також наголосити, що як об'єкт правового регулювання внутрішній трудовий розпорядок належить до сфери впливу і централізованих норм трудового права, і локальних норм.

Визнаючи таким чином внутрішній трудовий розпорядок як об'єкт правового регулювання, зазначимо, що йдеться про суспільно-трудові відносини, які постають безпосередньо в результаті здійснення працівниками своїх трудових функцій за участю та під керівництвом роботодавця і полягають у забезпеченні належного стимулювання праці раціонального використання робочого часу та дотримання трудової дисципліни. Щодо структури внутрішнього трудового розпорядку як певної системи правовідносин, то тут можна виділити правовідносини: а) раціонального використання робочого часу; б) стимулювання сумлінної праці; в) трудової дисципліни.

Внутрішній трудовий розпорядок є об'єктивним явищем, що зумовлене організаційною структурою роботодавця як юридичної особи, специфікою впроваджених ним технологічних процесів, які формують соціальну організацію праці і, зрештою, трудовими відносинами роботодавця та найманих працівників.

На жаль, у КЗпП України, зокрема, відсутні статті, які б визначали систему форм права, що регулюють внутрішній трудовий розпорядок. Наприклад, у ч. 1 ст. 142 кодексу зазначено, що «трудова дисципліна на підприємствах, в установах, організаціях визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку» [1]. І можна зробити висновок, що лише ці правила забезпечують його регулювання. Однак вже у наступній частині передбачено й інші нормативно-правові акти, що регулюють внутрішній трудовий розпорядок окремих категорій працівників, додаючи сюди ще й статути та положення. Більше того в інших статтях Кодексу йдеться про можливість прийняття наказів, інструкцій, положень з метою врегулювання складових внутрішнього трудового розпорядку. Зазначимо, що на сьогодні в науці трудового права України домінує концепція за якою для регулювання внутрішнього трудового розпорядку важливе значення мають нормативно-правові акти, які у сукупності формують відповідну узгоджену систему.

До загальних нормативно-правових актів, що регулюють внутрішній трудовий розпорядок, належать акти, що встановлюють правила поведінки та порядок виконання роботи усіма працівниками незалежно від умов праці чи трудової функції. Лише факт перебування особи у трудових відносинах з роботодавцем є підставою зачислення акта до загального і поширення його дії на працівника. З-поміж них потрібно вирізнити акти, що приймаються у централізованому та локальному порядку.

Спеціальні акти водночас диференціюються за двома критеріями: суб'єктивним та об'єктивним. Спеціальні акти регулюють правила поведінки певної категорії працівників, що зумовлено специфікою трудової функції. Вони конкретизують як загальні обов'язки цих працівників, так і визначають спеціальні правила. Цю категорію працівників визначає у централізованому порядку або вищим законодавчим органом держави, або вищим органом державної виконавчої влади. Як правило, такі додаткові вимоги спричинені зацікавленістю держави у здійсненні певної діяльності чи виконанні певної роботи.

Тут передусім можна виділити працівників, які повинні виконувати функції держави. Прийняття спеціальних актів зумовлено також і тим, що неналежне виконання працівником трудових обов'язків може спричинити настання тяжких наслідків не лише для конкретного роботодавця, юридичних чи фізичних осіб, але для держави загалом.

Таку саму роль виконують також статути і положення про дисципліну, які встановлюють у тому числі і порядок дисциплінарної відповідальності, працівників окремих галузей економіки, за умовами роботи яких порушення дисципліни може призвести до особливо тяжких наслідків. Санкції для осіб, що несуть відповідальність за цими нормативними актами, як правило, більш суворі, ніж передбачені КЗпП України.

Особливість статутів і положень про дисципліну, як наголошено у науковій літературі, полягає у специфіці правотворчої процедури, їхній структурі та змісті [2, с. 516–517].

Для статутів, положень про дисципліну та правил внутрішнього трудового розпорядку передбачено різний порядок затвердження. Правила ж внутрішнього трудового розпорядку як локальний нормативно-правовий акт, відповідно до ч. 1 ст. 142 КЗпП України трудовий колектив затверджує за поданням власника або уповноваженого ним органу і за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) на основі типових правил [1].

Важливою властивістю майже усіх локальних актів, що регулюють відносини у сфері внутрішнього трудового розпорядку режиму робочого часу та часу відпочинку, заробітної плати є їх внутрішньо корпоративний характер.

У країнах з розвинутою ринковою економікою внутрішній трудовий розпорядок також регламентується сукупністю локальних нормативних правових актів, проте головним з них є книга для персоналу, що складається з положень, які умовно поділяють на дві групи – інформаційного та нормативного характеру. Посадові інструкції також посідають важливе місце у механізмі правового регулювання внутрішнього трудового розпорядку організації.

У дослідженнях наголошується, що за останні роки набула поширення практика застосування роботодавцями не лише юридичних, але й інших соціальних норм у вигляді звичаїв, традицій, етичних, корпоративних та інших соціальних правил поведінки, що прийняті в організаціях, проте які не були належно оформлені як офіційні внутрішні документи. Не заперечуючи самого факту існування зазначених регуляторів внутрішнього трудового розпорядку, вважаємо, що потребує зміни підхід щодо розуміння таких засобів регулювання лише як соціальних норм, позбавлених юридичного характеру.

Поряд з локальними нормативно-правовими актами внутрішній трудовий розпорядок регулюється й актами соціального партнерства – колективними договорами. Така можливість передбачена як в загальних положеннях трудового законодавства (наприклад, встановлення у колективному договорі взаємних зобов'язань щодо регулювання виробничих трудових, соціально-економічних відносин (ст. 7) [3, с. 361], так і з прямою вказівкою законодавця щодо необхідності регулювання відповідних стосунків у колективному договорі, наприклад, види заохочень до працівників за їхню активну участь та ініціативу у заходах щодо підвищення безпеки та поліпшення умов праці (ст. 25) [4, с. 10].

Підсумовуючи вищевикладене, можна відмітити, що нормативна база внутрішнього трудового розпорядку є досить широкою. Повнота правового забезпечення досягається саме завдяки усій системі нормативно-правових актів.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971.- № 50. - Ст. 375.
2. Прилипо С.М., Ярошенко О.М. Трудове право України: Підручник. – вид. 2-ге, перероб. і доп. – Харків: Видавництво “ФІНН”, 2009. – С. 516–517.
3. Закон України “Про колективні договори і угоди” від 01.07.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 361.
- Закон України “Про охорону праці” від 14.10.1992 р., у редакції Закону України від 21.11.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 2. – Ст. 10.

Доброва К.С.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Потрібно почати з того, що на даний час фактично немає жодної фундаментальної праці щодо удосконалення аграрного законодавства України, що є доказом того, що саме сільське господарство залишається базовою галуззю національної економіки. Ця галузь потребує постійного державного регулювання задля підвищення його конкурентоспроможності, ефективності технологічних процесів виробництва продукції і таке інше. Стимуванням розвитку аграрної сфери, на думку С. Бугери, є недосконалість аграрного законодавства, яке, складається з великої кількості нормативно-правових актів, що мають різну юридичну силу; значний відсоток законодавства становлять відомчі нормативно-правові акти; в аграрному законодавстві присутні правові норми, що належать до інших галузей права; певна частина відомчих нормативно-правових актів містить правові норми, що суперечать чинному законодавству. Так ці недоліки ускладнюють практику застосування аграрного права і рівень правового забезпечення проведення реформ в аграрній сфері [1, с. 27].

Водночас, слід зауважити, що обмеження регулювання аграрних відносин виключно правовими засобами, є малоефективним і потребує постійної державної підтримки. «Існуючий світовий досвід та вітчизняна практика господарювання свідчать, що без органічного поєднання правового регулювання аграрних відносин з державною підтримкою сільськогосподарських товаровиробників, з одночасним всебічним використанням внутрішніх резервів, не обійтись», – висловлює О. Сафонов [2, с. 55]. Тобто, державна підтримка сільського господарства на різних рівнях – це закономірність його розвитку.

Таким чином розвиток аграрного законодавства, аналіз теоретичних засад закріплений гострою необхідністю продовження започаткованого українською владою курсу аграрних реформ.

Зокрема можна побачити, що це передбачається Законом України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005 року - «пріоритетність розвитку агропромислового комплексу та соціального розвитку села в національній економіці зумовлюється винятковою значимістю та незамінністю вироблюваної продукції сільського господарства в життєдіяльності людини і суспільства» [3]. Зрозуміло, що системність та комплексність заходів є запорукою успішного розв'язання завдань з реалізації державної аграрної політики всіма органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Основні засади цієї політики поширюються в тому числі й на аграрну науку. Вона покликана здійснювати ретельний аналіз всього комплексу суспільних відносин, що безпосередньо стосуються сільського господарства.

Теоретичне обґрунтування подальшого розвитку й удосконалення аграрного законодавства це той етап, на котрому зараз знаходиться наука сучасного аграрного права.

Реалізація практичних рекомендацій щодо вдосконалення аграрного законодавства України потребує немало часу.

Однією з проблем є те, що необхідно враховувати наукові концепції, висновки, положення та рекомендації, які висловлюють представники науки аграрного права України, у правотворчій діяльності держави. Зокрема, звісно, що це стосується часу розробки й прийняття нормативно-правових актів з питань регулювання аграрних відносин в Україні.

Аналіз чинного аграрного законодавства та сучасного стану сільського господарства дає підстави визначити державну підтримку сільського господарства як різноманітну цілеспрямовану діяльність держави з утворення і функціонування сільськогосподарських товаровиробників; прийняття відповідних законів й інших нормативних актів; зі створення системи і визначення завдань, функцій і компетенції органів, які повинні здійснювати державну підтримку сільського господарства [2, с.56].

Необхідно зазначити, що реалізація положень державної аграрної політики відповідно до п.6 ст.4 вищевказаного Закону має здійснюватись через:

- 1) удосконалення нормативно-правової бази;
- 2) створення відповідних інфраструктури та інституцій;
- 3) забезпечення заходів з її реалізації фінансуванням з Державного бюджету України та місцевих бюджетів, узгодження з міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Реалізація державної аграрної політики повинна мати основи послідовності та етапності. Критеріями оцінки втілення державної аграрної політики, передбаченими Законом, є забезпечення зайнятості сільських працездатних жителів не нижче середньої у державі, а до 2015 року – середньої у країнах Європейського Союзу; споживання продуктів харчування на душу населення на рівні наборів харчування відповідно до Закону України «Про прожитковий мінімум», а також до 2015 року – на рівні орієнтовного набору основної продовольчої сировини і харчових продуктів в середньому на душу населення України; також до 2015 року – підвищення рівня доходів сільського населення та середньомісячної заробітної плати працівників сільського господарства до рівня не нижче середнього в інших галузях економіки держави [3].

Збитковість сільського господарства може бути результатом цінового дисбалансу на промислову та сільськогосподарську продукцію, неплатежі. Нажаль, рівень доходів значної частини сільськогосподарських виробників не дозволяє їм вести виробництво на розширеній основі, підтримувати й оновлювати матеріально-технічну базу.

Таким чином, вихід з глибокої кризи, якою характеризується сучасна ситуація на селі, неможливий без конкретної невідкладної державної і суспільної підтримки села. Відсутність такої підтримки упродовж тривалого часу держава намагалася компенсувати, зокрема, реорганізацією форм сільськогосподарського виробництва [4, с.184]. Досвід зарубіжних країн свідчить, що постійне й систематичне сприяння власному товаровиробникові з боку держави є необхідною умовою розвитку сільського господарства в цих країнах. Так, спеціальні аграрні закони діють у США, країнах Західної Європи, Японії тощо [5, с.429].

Підсумовуючи вищезазначене, потрібно зазначити, що поліпшення організаційно-правових форм господарювання в аграрному секторі економіки держави сприятиме гармонізації публічно-приватних інтересів держави і товаровиробників сільськогосподарської продукції. Так можна досягти збалансованості державної аграрної політики з урахуванням національних, регіональних та міжнародних інтересів. Тобто вирішення знаходиться у комплексності розв'язання соціальних проблем села. Таким чином, від якості аграрного законодавства та його ефективності суттєво залежать перспективи соціально-економічного розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Бугера С. І. Аграрне законодавство України та шляхи його вдосконалення / С. І. Бугера // Право України. – 2008. – № 3. – С. 23–37.
2. Сафонов І. Правові проблеми державної підтримки сільськогосподарських виробників / І. Сафонов // Право України. – 2005. – № 6. – С. 54–57.
3. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18.10.2005 р. № 2982-IV // ВВР України. – 2006. – № 1. – Ст. 17.
4. Семчик В. І. Аграрна і земельна реформи. Право і реальність / В. І. Семчик. // Правова держава. – 2002. – Вип. 13. – С. 181–188.
5. Семчик В. І. Проблеми гармонізації аграрного законодавстві України і зарубіжних країн / В. І. Семчик. // Правова держава. – 2001. – Вип. 12. – С. 427–431.

Доброва К.С.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

На сучасному етапі банківська система перебуває на стадії формування. Це не дозволяє їй повністю використовувати всі існуючі властивості. Проблема ефективності банківської системи та оцінювання цієї ефективності, існуюча державна стратегія діяльності банківської системи стримують розвиток банківської системи. Пошук напрямів удосконалення банківської системи є помітно актуальним.

Проблеми функціонування банківської системи досліджували Герасимович А. М., Міщенко В. І., Савлук М. І. та інші. Вони аналізували особливості функціонування банківської системи, її інтеграцію у світовий фінансовий простір, аналіз і уникнення проблеми ліквідності та платоспроможності банків. Але, звісно, залишаються проблеми, які не вирішені. Це і проблема концентрації капіталу у групі найбільших банків, довіра населення до банків, недостатня диференціація банківських послуг тощо. [1, с. 123].

Виявлення проблем функціонування банківської системи України та формування пропозицій шляхів їх розв'язання є достатньо важливим.

Банківська система України є одним із найрозвиненіших елементів господарського механізму. Проте залишається низка невирішених проблем - низький рівень капіталізації комерційних банків. Вітчизняні банки суттєво відстають від іноземних. Значна кількість новостворених кредитних інститутів була заснована для розв'язання проблем фінансово промислових груп. Метою інших банків є обслуговування торгівельно-посередницьких та валютообмінних операцій із швидким обігом коштів.

Недовіра населення до банків зменшує мобілізацію ресурсів банками порівняно з потенційними можливостями. Нажаль, рівень довіри населення до банків в Україні всі ще значно нижчий, ніж у країнах із високо розвинутими банківськими системами. Всім органам економічного управління потрібно враховувати чинник довіри до банків при прийнятті рішень, що стосуються банківської системи. Відомо, що світова фінансова криза, нестабільна політична ситуація в Україні викликали побоювання у громадян, що спричинило вилучення вкладів досить інтенсивними темпами, що у свою чергу призвело до зменшення ресурсної бази банків і значно похитнуло їх фінансовий стан. [2, с. 27]. Високу концентрацію капіталу у групі найбільших банків потрібно помітно знизити. Потрібно указати, що якщо поглянути на кількість банків та їх філій у розрізі регіонів, то фактично кожен регіон характеризується досить високою конкуренцією банківських установ, які в основному представлені філіями банків. По суті, така велика кількість банківських установ повинна була б повністю забезпечувати потреби населення у банківських послугах. Але, як відомо, якість банківських послуг лише до певної міри залежить від кількості банківських установ представлених на ринку послуг для фізичних осіб. Обсяги послуг, що надаються банками залишаються досить обмеженими.

Нинішні умови господарювання вимагають нових форм та методів банківської підтримки. У промислово-розвинутих країнах Заходу достатньо багатий досвід інновацій, а саме в банківській сфері. Вони можуть бути з успіхом використані в Україні. До того ж кадрова проблема повинна бути врахована. На жаль, не має того, щоб сприяло залученню молодих фахівців у банківську сферу [3, с. 25].

Для вирішення вище зазначених проблем доцільно було б: підвищити надійність та фінансову стійкість банків завдяки оптимізації податкового законодавства; розвитку іпотечного фондового ринку. Потрібно не допустити зниження рівня капіталізації банків та підвищити конкурентоспроможність їх на внутрішньому та зовнішньому ринках шляхом: забезпечення зростання регулятивного капіталу та його обсягів; розроблення плану заходів, щодо підвищення рівня капіталізації; застосовувати процедури реорганізації та реструктуризації банків.

Для банків з недостатньою капіталізацією з боку НБУ має бути передбачено такі заходи впливу: заборона на виплату дивідендів; формування певних пільгових умов для оподаткування тієї його частини прибутку, яку спрямовують на збільшення банківського капіталу; заборона на виплату надлишкових компенсацій менеджменту і на прийняття депозитів від банків-кореспондентів; введення обмежень на сплату відсотків за боргами та здійснення операцій, які істотно відрізняються від їх звичайної діяльності. Сумнівні банківські операції потребують здійснення належного контролю за наявністю у банків положень, практики та процедур щодо протидії відмивання грошей, удосконалення чинного законодавства України з питань кредитування, посилення захисту прав та інтересів кредиторів, підвищення відповідальності учасників договірних відносин за неналежне виконання своїх зобов'язань. Все вищезазначене потребує детального регулювання і є помітно достатньо важливим. [4, с. 47]. Доцільно зазначити, що в українській банківській системі існує немало проблем, пов'язаних із загостренням конкурентної боротьби, зниженням ефективності діяльності та системи управління, зростанням дії позаекономічних факторів та інше. У таких умовах необхідно виділити пріоритети, які можуть забезпечити розвиток банківської сфери та сформувані заходи щодо їх досягнення. Можна назвати такі: формування інституційної бази для регулювання факторів конкурентної боротьби та уповільнення монополізації банківської сфери, визначення незадоволених потреб клієнтів щодо банківського обслуговування, підвищення якості праці банківських працівників - створення ефективної системи управління та вичерпно бездоганна кадрова політика в банківських установах, і таке інше. Тому пріоритетність розвитку банківської системи повинна досліджуватись і прийматись до уваги в процесі планового державного регулювання.

Список використаних джерел:

1. Д'яконова І. Пошук стратегії розвитку банківської системи України в умовах глобалізації фінансових ринків // Вісник НБУ. - №2. - 2008. - с. 26-31.
2. Патрікац Л., Бойчук М. Глобалізація і банки: проблеми, перспективи // Вісник НБУ. - №1, 2008. - с. 46-49.
3. Подік С., Лис І. Сучасний погляд на проблеми банківської діяльності // Вісник Хмельницького національного університету. - №1. - 2008. - с. 123-126.
4. Смага Л., Гнатів О. Вплив макроекономічних чинників на кредитну діяльність банків // Вісник Української академії банківської справи. - №1(24). - 2008. - с. 21-27.

Срмак Ю.О.
курсант 5-го курсу юридичного факультету
Академія митної служби України

ПРАЦЯ ДІТЕЙ В СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Міра демократичності суспільства визначається, поряд з іншими критеріями, його ставленням насамперед до дітей, та рівнем забезпечення правових гарантій їх рівноправного становища.

Сьогодні майже у всьому світі праця дітей є гострою соціальною і економічною проблемою, проблемою прав людини. Дитяча праця привертає все більшу увагу на національному та міжнародному рівнях, і нині у всьому світі вона визнана як вирішальний фактор, що характеризує експлуатацію та порушення прав дітей. Страждають від цього насамперед діти, хоча негативні наслідки проявляються згодом у цілому в масштабах країн.

Внаслідок занепокоєння цією проблемою та усвідомлення того, що експлуатація дітей не спростало економічному зростанню, в багатьох країнах вдаються до спроб викоринити це явище.

Тому варто зазначити, що це явище треба розглядати й аналізувати всебічно: під історичним, економічним, світовим, правовим, соціальним та культурним кутами зору. Саме такий підхід зможе якнайкраще розв'язати проблему використання праці дітей або звести її до мінімуму.

Поняття "праця дітей" охоплює як оплачувану, так і неоплачувану роботу та діяльність, що в психологічному, фізичному і соціальному або моральному планах пов'язані з небезпекою чи заподіянням шкоди. Це саме така праця, яка позбавляє дітей можливості навчатися в школі або змушує їх окрім шкільних занять і домашніх обов'язків, завантажувати себе додатковою роботою, що виконується в інших місцях, роботою, яка негативно впливає на дотримання раціонального режиму дня, співвідношення праці і відпочинку.

Стаття 32 Конвенції ООН "Про Права Дитини" зазначає, що "держави – сторони визнають право дитини на захист від економічної експлуатації та від виконання будь – якої роботи, яка може являти небезпеку для здоров'я, бути перешкодою в одержанні нею освіти чи завдавати шкоди її здоров'ю, фізичному, розумовому, духовному, моральному та соціальному розвитку"[1].

Але, не дивлячись на те, що цю Конвенцію ратифікувала велика кількість держав – учасниць ООН (понад 170, Україна зробила це 27 вересня 1991р.) праця дітей в сучасному світі є комплексною проблемою, масштаби якої постійно зростають.

Так, одні діти працюють через економічні причини (Азія, Африка, Східна Європа), інші через соціальні причини (Західна Європа, США, країни, що розвиваються), треті – через історичні традиції власної держави, де дитяча праця – це законне явище для їхньої країни (мусульманські країни та країни Азії та Африки).

За оцінками Міжнародної організації праці (далі МОП, засн. 1919 р.) тільки в країнах, що розвиваються, "експлуатується близько 250 мільйонів дітей віком від 5 до 14 років, із них близько 120 мільйонів працюють повний робочий день" [3, с. 9]. Найбільше використовується дитяча праця в Азії (61% або 153 млн. дітей), Африці (32% або 80 млн. дітей) та Латинській Америці (7% або 17,5 млн. дітей). Дитяча праця існує також і в індустріально розвинених країнах. Серед країн Європи, найбільша кількість працюючих дітей в Італії. Чимала кількість дітей працює у Великобританії та США.

Останнім часом в Центральній та Східній Європі труднощі переходу до ринкових відносин призвели до значного збільшення експлуатації дітей. За оцінками фахівців, у Європі налічується близько 1,5 мільйона дітей, які працюють.

Щодо України, то таких дітей нараховується понад 60 тисяч [2]. Хоча на нашу думку, ця кількість є значно більшою, так як роботодавці намагаються не афішувати дитячу працю на власних підприємствах, адже це зобов'язує їх нести юридичну відповідальність за них та "невигодні" фінансові затрати. Найпоширенішими сферами застосування дитячої праці в Україні є: сільське господарство, торгівля та сфера послуг. Значно менше дітей працює у промисловості та будівництві. Переважна більшість міських дітей працює в торгівлі, промисловості та сфері послуг, а діти з сільської місцевості, в основному, зайняті на сільськогосподарських роботах.

Отже, можна стверджувати, що проблема дитячою праці набула світових масштабів, через економічні, соціальні та історичні причини.

З початку свого існування МОП спрямувала нормотворну діяльність на викоренення дитячої праці, яка протягом ери індустріалізації стала однією з найтяжчих хвороб суспільства. Вже у 1919р., через кількамісяців після заснування МОП, було прийнято Конвенцію "Про заборону використання праці дітей віком до 14 років на промислових підприємствах".

Згодом було прийнято інші подібні конвенції.

Аналізуючи нормотворчу діяльність МОП у галузі дитячої праці, можна зупевненістю стверджувати, що в центрі її уваги є захист прав дитини від економічної експлуатації. На захисті цього права стоять конвенції МОП. Одні з них покликані гарантувати захист від примусової праці, інші встановити мінімальний вік для працюючих дітей, встановити її оптимальну тривалість тощо. Україна, як член МОП з 1954р. ратифікувала 54 Конвенції МОП, у тому числі 11 – за роки незалежності. Це означає, що наша держава прагне до недопущення використання дитячої праці.

Отже, не важко зробити висновки, що важка фізична праця неминуче призводить до порушення опорно-рухового апарату та/або затримання зросту. Усе це негативно впливає на формування здоров'я дитини оскільки, зазвичай, діти працюють в період їх найінтенсивнішого фізичного і психічного розвитку. Результати обстеження працюючих дітей свідчать, що шкідливі умови праці призводять до хвороб і фізичних ушкоджень [3]. Найбільше їх виявлено серед дітей молодшого віку (10-14 років). І це відбувається при тому, що законодавство забороняє залучати дітей до участі у важких роботах з шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах та до праці понад встановлений законом скорочений робочий час.

На нашу думку, сьогодні одним із способів вирішення питання щодо запобігання використанню праці дітей є освіта. Роль освіти в цьому плані зростає, бо діти повинні в першу чергу навчатися, а не працювати! Працюючи, діти позбавлені необхідних можливостей для навчання, охорони здоров'я та основних свобод. Сьогодні у світі нараховується близько 1 млрд. неписьменних, і все через те, що будучи дітьми, вони змушені були працювати замість того щоб відвідувати школу.

Майбутнє кожної дитини у будь – якій державі залежить від рівня освіти. Тому держава повинна докласти всіх зусиль для забезпечення доступної системи освіти та забезпечувати належний контроль у сфері освіти.

Діти, які отримали базову освіту та професійні навички, мають більше шансів на ринку праці: вони обізнані у своїх правах, і тому менш вірогідно, що вони виконуватимуть небезпечну роботу чи працюватимуть у шкідливих умовах. Крім того, можливість одержати освіту може запобігти залученню дитини до небезпечної і важкої праці.

Слушною є думка Резнік Г.О. з приводу того, що щоб вивести ситуацію зі стихійного русла, необхідно на державному рівні створити спеціальну програму по дитячій праці. Але ж відповідно до ст.188 Кодексу законів про працю дитина офіційно може працювати лише після досягнення нею 14 років. При цьому вона мусить обов'язково бути учнем школи (технікуму, училища), а робота має бути легкою, не завдавати шкоди здоров'ю і не порушувати процесу навчання. Крім того, згоду на працевлаштування повинен дати хоча б один із батьків учня. Ці три умови повинні виконуватися наймачем беззаперечно, а це дуже складно. Для легалізації існуючого неофіційного ринку праці дітей і підлітків необхідно прийняти спеціальний закон, котрий би враховував сучасні реалії. Закон цей конче необхідний ще й для того, аби захистити юних громадян від свавілля дорослих.

Список використаних джерел:

1. Конвенція ООН "Про права дитини" від 20 листопада 1989 року.
 2. Праця дітей: проблеми та дії у відповідь. Матеріали для семінарів –тренінгів: Пер. з англ. Заг. ред. укр. вид. О. П. Петрашук. – К.: Міленіум, 2002. – 168 с.
 3. Боротьба проти використання праці дітей: Пер. з англ. Заг. ред. укр. вид. О. П. Петрашук. – К.: Унів. вид. – во "Пульсари" 2002 – 148с.
 4. Кодекс Законів про працю України від 10 грудня 1971 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1971р. - № 50. - ст. 375.
 5. Дядькова Н. Діти в Україні Праця і зарплата. - №12 (304) – березень.2002. – с. 3.
 6. Пархоменко Л. Міжнародно – правове регулювання праці Праця і зарплата. -№24 (316). – червень. – 2002. – с.6
 7. Власенко Н., Костриця В. Праця дітей в Україні // Україна: аспекти праці. – 2000. - № 6 – С. 92.
 8. Дитяча праця в Україні / О.О.Яременко та інші. - К.: УІСД, 2000
- Стичинський Б.С. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю.- 2-ге видання 2001-760с.

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНИ

Актуальність проблеми забезпечення захисту прав і свобод людини у процесі реформування українського суспільства визначається наявністю проблем осмислення сучасного політичного процесу в Україні, обумовлених потребами практики, необхідністю ґрунтовного з'ясування характеру тих змін, що відбуваються в житті нашої країни, Європи і світу на початку ХХІ століття. Категорії “права” та “свободи”, обумовлені і закріплені правом, є чи не найважливішими цінностями набутими в процесі розвитку історії людства, визначаючи важливі суспільні ідеали.

При виконанні наукового дослідження одержано наступні результати і висновки. Проведено аналіз історичних аспектів щодо розуміння прав і свобод в суспільстві, ступінь їх впливу на розвиток держави. Так, специфіка античної демократії визначається тим, що полісний соціум права та свободи вбачав не у конкретному індивіді, а у гармонійних пошуках життєдіяльності полісної громади, у зовнішніх чинниках. У добу раннього Відродження права та свободи розумілися як вільне творення у демократичній республіці, де немає місця тиранії, а громадяни рівні перед законом. У добу Нового часу у підходах вчених зовнішні засоби, які обумовлюють гарантованість прав і свобод людини, постають виключно інструментом сильної людини і не є засобом компенсації нерівності слабкої людини з сильною. Зміст правової держави, сформульованої І. Кантом, підводить до розуміння права як сукупності ознак правового закріплення свободи індивіда, як узгодження свободи поведінки вільних осіб, спільного для усіх правила. Мислителі ХХ-го ст. переконували, що демократична організація суспільства передбачає наявність широкого кола прав і свобод та системи ефективного функціонування інституційних і нормативних гарантій; відсутність у органів політичної влади дискреційних повноважень (тобто практично нічим не обмеженої компетенції); гласність у прийнятті рішень органами політичної влади та доступність для всіх громадян суспільно значущої інформації; право виконавчих органів видавати лише підзаконні акти, а не закони; широке застосування методу політичного компромісу, ставлення органів політичної влади до факту існування політичної опозиції як до нормального явища суспільного життя [1].

Сформульовано характеристики, які притаманні демократії у поєднанні з правами та свободами: вибірність, періодична змінність, підзвітність найвищих посадових осіб, юридична рівність громадян, гарантії прав меншості та недопущення сваволі більшості. Права та свободи у поєднанні з демократією передбачають: чітке визначення меж можливого втручання держави та різних колективів (корпорацій, общин тощо) у справи людини; визнання правомірності та цінності для суспільства плюралізму поглядів та дій, захист прав меншостей на свою самобутність; ефективне функціонування механізму обмеження сваволі бюрократичного апарату політичної влади, запобігання поглинанню суспільства державою, партією, церквою або іншими організаціями.

Проаналізовано досвід сучасних демократій щодо соціально-політичного забезпечення прав людини. Формула “правова держава” має місце в Конституції Іспанії: “Іспанія – соціальна, правова і демократична держава” (ст.1) Про правову державу йдеться також в основних законах майже усіх держав Центральної і Східної Європи, а також тих, що утворилися на терені колишнього Радянського Союзу. Нерідко Конституції містять норми, що сприяють більш конкретному тлумаченню самого поняття правової держави. “Права і свободи людини і громадянина є безпосередньо діючими. Вони визначають сенс, зміст і застосування законів, діяльність законодавчої і виконавчої влади, місцевого самоврядування і забезпечується правосуддям”, - записано в ст. 18 Конституції Росії. Подібні за змістом положення можна знайти в основних законах Казахстану, Киргиз стану, Словенії та деяких інших держав. У ст. 3 Конституції Італії записано: “Завдання Республіки – усувати перешкоди економічного і соціального порядку, які, фактично обмежують свободу і рівність громадян, заважають повному розвитку людської особистості та дійсній ефективній участі всіх трудящих у політичній і соціальній організації країни” [2].

Встановлено, що механізм забезпечення прав і свобод людини має розглядатися як цілісне і якісно самостійне явище правової системи, що є комплексом взаємозв'язаних і взаємодіючих передумов для політичної, правової і фактичної можливості повноцінного здійснення кожним своїх прав і свобод. Складові елементи механізму забезпечення прав і свобод людини, у конституціях демократичних держав знаходяться між собою не у простих односторонніх зв'язках, а всі елементи даного механізму взаємно впливають один на одне [3].

Розглянуто роль міжнародного співтовариства у розвитку та забезпеченні прав людини. Говорячи про реалізацію захисної функції міжнародного права, насамперед, маємо на увазі певну форму і спосіб забезпечення дотримання прав і свобод людини на міжнародному рівні. Проблема ефективності існуючих і створюваних стандартів особливо уважно вивчається останнім часом. Створюються нові органи контролю, змінюються функції діючих. В цілому, виділено дві групи міжнародних організацій: 1) під егідою ООН - Міжнародний суд ООН, МОП, ВОЗ, ЕКОСОС, ЮНЕСКО, Верховний комісар ООН по правах людини, Комітет із прав людини і т.д. 2) інші органи, здебільшого, обмежено-територіальної дії (наприклад, Європейська комісія з прав людини і Європейський суд по правах людини).

Зроблено висновки, що більшість міжнародних інстанцій зосереджені на загальному нагляді за станом прав людини в державах, які підписали міжнародні угоди, на основі яких ці організації працюють. Переважна більшість спеціалізованих міжнародних організацій по захисту прав людини засновує свій вплив на держави-порушники на своєму авторитеті і можливості впливу на міжнародну і внутрішньодержавну суспільну думку. Найефективнішими є органи й організації, які мають право прийому і розгляду індивідуальних скарг (петицій) від громадян і організацій – жертв порушень прав людини.

Особливу увагу приділено становленню та інституалізації прав і свобод людини в незалежній Україні, у Конституції якої проголошується верховенство права, а також те, що Українська держава є суверенною, незалежною, демократичною, правовою і соціальною. Основними видами прав і свобод людини й громадянина, передбаченими Конституцією, є наступні: громадянські (особисті, фізичні), політичні, економічні, соціальні і культурні (духовні, гуманітарні).

Ефективність захисту прав та свобод, що забезпечуються певною соціальною трансформацією суспільства, визначено здатністю держави створити умови для гарантій захисту прав і свобод громадян. Критеріями низької ефективності у сфері захисту прав і свобод громадян в нашій країні визначено показники, які розкривають високий рівень корумпованості та тіньової економіки; значну кількість нерозкритих злочинів, скоєних у сфері посягання на життя, власність і свободу особи; наявність у спорах між громадянами і владою великої кількості фактів, що фіксують затягування терміну розгляду судових справ або виконання судових рішень.

Визначено, що до основних національних засобів правового захисту є суди різних рівнів, бо саме на них у відповідності до ст. 55 КУ покладене завдання захисту прав і свобод людини; прокуратура, звертання до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини (омбудсмена), які в різній мірі відповідають обов'язковим критеріям доступності й ефективності.

Визначено фактори, що забезпечують ефективність розвитку демократії на сучасному рівні розвитку – збалансований механізм стримувань і противаг; наявність конституційних норм; децентралізація державної влади, забезпечення реального статусу місцевого та регіонального самоврядування; правове забезпечення вільних засобів масової інформації (ЗМІ); створення сприятливих правових умов для розвитку інститутів прямої демократії.

Зазначено, що найважливішим чинником реального забезпечення прав і свобод людини, поряд з їх визнанням, дотриманням і повагою, виступає гарантування, яке здійснюється за допомогою специфічних засобів – гарантій, завдяки яким стає можливим безперешкодне здійснення прав і свобод, їх охорона від можливих протиправних посягань і захист від незаконних порушень.

Політична система України ефективно може здійснювати свої функції тоді, коли дотримується головних її функцій: принцип розподілу влад, де б жодна з трьох влад не мала переваги над іншою; панування права і його пріоритет над державою; забезпечення гарантій прав і свобод та високий рівень захищеності людини. В сучасному світі ступінь реальності забезпеченості прав і свобод людини є важливим показником досягнутого суспільством і державою рівня цивілізованості. Права і свободи людини є найвищою гуманістичною цінністю, без них втрачається сама суть людської особистості, сенс її існування.

Список використаної літератури:

1. Maxime T. The Right to Individual Complaint to the United Nation for Violations of Human Rights // International Human Rights Law. Theory and Practice. – Montreal: The Canadian HR Foundation, 1992. – P.403;
2. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. – К.: Вища шк., 1997. – 264 с.
3. Хабермас Ю. Философский спор вокруг идеи демократии / Демократия, разум, нравственность. – М.: АО «КАМІ» Издательский центр АКАДЕМИЯ, 1995. – 245 с. – С. 33 – 55

Забавін Д.В
студент ОКР «Бакалавр»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗМІНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Цілком логічно, що на двадцять першому році незалежності України країна потребує перманентних змін національного законодавства. В першу чергу реорганізації потребують ті законодавчі акти, які дістались Україні у спадщину від радянського союзу. До цих законодавчих актів відноситься Кодекс законів про працю, який був прийнятий у 1971 році. Звичайно, що з моменту прийняття кодексу притерпів дуже значних змін, але все ж таки не зміг бути трансформованим під сучасні реалії розвитку Української держави.

Самою значною проблемою нинішнього кодексу законів про працю, яку законодавець досі не зміг уникнути, є невідповідність окремих положень у відображенні реальності.

Тобто де-факто у певних випадках не діють норми, які де-юре встановлені в Кодексі законів про працю.

На даний час налічується безліч проектів трудових кодексів, але жодний з них так і не був прийнятий.

Втілення реформи існуючої системи законодавства про працю вкрай потрібно для трансформації під ринкову економіку держави.

Отже, зупинимося на декількох проектах, які мали більше шансів на своє втілення у законодавчому вимірі:

Проект Трудового кодексу України 1108 від 04.12.2007. Суб'єктом законодавчої ініціативи є народний депутат України. Колишній голова Федерації професійних спілок України Василь Хара. Цей проект найбільш наближений до прийняття, оскільки вже був розглянутий Верховною Радою України у першому читанні та підготовлений до другого читання.

Проект нового Трудового кодексу України має на меті визначення основних засад і механізмів реалізації передбачених Конституцією України трудових прав і гарантій працівників, створення належних умов праці та забезпечення захисту інтересів працівників і роботодавців в умовах ринкової економіки. Комплексний підхід до вирішення соціально – трудових питань, кодифікація і уніфікація законодавчих актів з питань праці та інкорпорація їх норм до проекту і є характерною особливістю законопроекту.

Проект Трудового кодексу складається із дев'яти книг (444 статті), а також прикінцевих та перехідних положень.

В основу підготовки Проекту Трудового кодексу покладена Концепція реформування трудового законодавства України, що передбачає його уніфікацію та включення всіх законодавчих актів України до нового Трудового кодексу України.

До проекту Трудового кодексу України повністю інкорпоровані норми законів України «Про оплату праці», «Про відпустки», «Про колективні договори і угоди», «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» та частково Закону України «Про охорону праці».

Порівняно із чинним трудовим законодавством в законопроекті:

- Значно чіткіше, ніж раніше, визначено сферу дії трудового законодавства, в тому числі межі його поширення на відносини з участю іноземних працівників і роботодавців;
- Вперше чітко визначено зміст трудової функції працівника та її співвідношення з переліками робіт, що наводяться в кваліфікаційних характеристиках;
- Виключено дискримінаційне обмеження права працівників, які працюють за строковим трудовим договором, на звільнення за власною ініціативою;
- Сформульовано положення про першочерговість виплати заробітної плати за рахунок коштів, що поступають до каси або на рахунок роботодавця.

Проект Трудового кодексу України 1038-1 від 28.08.2003. Суб'єктом законодавчої ініціативи який подав законопроект є Кабінет міністрів України. Тобто можна зробити висновок, що проект мав великі шанси бути прийнятим, виходячи з того, що був поданий владою.

Проект Трудового кодексу складається із дев'яти книг (429 статей).

Метою проекту є забезпечення правового регулювання трудових і пов'язаних з ними відносин, дотримання державних гарантій трудових прав працюючих, створення належних умов захисту інтересів працівників і роботодавців у сфері організації виробничих відносин, а також можливостей для розвитку соціального партнерства всіх учасників трудових і пов'язаних з ними відносин.

Включено положення, спрямовані на адаптацію трудового законодавства України до Європейської соціальної хартії (переглянутої) (стаття 2 проекту) і інших міжнародно-правових актів - Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, конвенцій і рекомендацій Міжнародної організації праці.

Отже зміна трудового законодавства повинна бути направлена на забезпечення правового регулювання трудових і пов'язаних з ними правовідносин, дотримання державних гарантій трудових прав працюючих, створення належних умов захисту інтересів працівників і роботодавців у сфері організації виробничих відносин, а також можливостей для розвитку соціального партнерства всіх учасників трудових і пов'язаних з ними правовідносин.

Головне покликання запровадження змін до законодавства про працю є його систематизація та уніфікація.

Слід зауважити, що проект Трудового Кодексу України 1108 від 04.12.2007 має більше шансів на прийняття, оскільки вже був прийнятий у першому читанні і готовий для розгляду у другому читанні, а також був підтриманий комітетом ВР з питань соціальної політики та праці та профільним міністерством і направлений на всенародне обговорення.

ПРИРОДООХОРОННЕ ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ОХОРОНИ ЛІСІВ

Передбачена лісовим законодавством система заходів, спрямованих на організацію раціонального використання і відтворення лісів, їх охорону від забруднення, виснаження і знищення, захист від пожеж, шкідників і хвороб, утворює поняття правової охорони лісів.

Ліс є виключно важливим природним ресурсом, необхідним для нормального функціонування економіки, створення сприятливих екологічних умов і задоволення інших життєвих потреб суспільства.

Велику увагу лісному господарству відводить Польща. Лісистість Польщі становить 28,5% (8,89 млн. га). За останні 50 років вона збільшилася на 7,7%, проте ще не досягла оптимального рівня, який за оцінкою польських фахівців дорівнює 33-34%. Розроблена у 1995 році «Національна програма зі збільшення лісистості» передбачає її підвищення до 2020 року до 30% і до 2050 року до 33%.

У Польщі виділено 23 національних парків, 1269 заказників, 120 ландшафтних парків. За останніх 20 років площа особливо охоронюваних природних територій виросла у 10 разів. У 2001 році вони займали вже близько 32,7% загальної площі країни. Основна частина цих лісів залучена в господарський оборот. Заповідний режим поширюється на обмежені території національних парків і ключові біотопи, виділення яких було розпочато у останні роки.

Основними документами, що визначають порядок лісгосподарської діяльності в Польщі, є Закон «Про ліси» (1991), «Лісовий кодекс» (1992), «Лісова політика» (1997), розпорядження Ради Міністрів та профільного міністерства. Необхідно визначити, що у всіх основних документах значне місце відведено регламентації порядку організації та діяльності державної лісної політики, а також економічному регулюванню лісгосподарської діяльності. Лісове господарство ведеться на підставі плану, який складається на 10-літній період. У разі стихійних лих і інших форс-мажорних обставин план може бути розроблений на більш короткий термін. Для зміни терміну дії плану необхідно отримати згоду профільного міністерства (для державних лісів) або воєводи (в інших випадках). Крім опису лісів і аналізу господарської діяльності план повинен містити програму охорони природи, перелік лісгосподарських та інших заходів, запланованих на наступний ревізійний період, а також обґрунтування для виділення дотацій на проведення тих чи інших робіт. Для лісів, які не є власністю держави, складається спрощений план, що містить короткий опис лісів і земель, призначених для лісорозведення, а також основні цілі та принципи ведення лісового господарства.

Серйозною проблемою є лісові пожежі. У середньому, у Польщі щорічно відзначається близько 5 тис. загорянь лісу, з середньою площею близько 1,5 га.

Фінляндія – найбільш багата лісовими ресурсами країна у Європі. Ліси покривають 76% території Фінляндії. Власність на ліси – переважно приватна. До державних лісів належать 32,2%, лісопромисловим компаніям – 8%, 54,8% лісів – власність приватних власників, та приватні ліси інших власників – 5%.

Лісове законодавство Фінляндії включає міжнародні угоди, корпоративне право і національне законодавство. У Конституції країни є нормативи, що впливають на умови ведення лісового господарства. Основою національного лісового законодавства є Закон «Про ліс». Цей закон покликаний сприяти розвитку економічно, екологічно і соціально сталому господарству на лісових угіддях. Він націлений на забезпечення високої продуктивності лісів і одночасно збереження їх біологічного різноманіття. Одним з центральних положень закону є зобов'язання відтворювати лісові ресурси.

Державне управління та регулювання у сфері природокористування, навколишнього середовища і сільського господарства у Фінляндській Республіці здійснюють Міністерство сільського і лісового господарства та Міністерство навколишнього середовища.

Міністерство сільського і лісового господарства складається з 5 департаментів: департамент сільського господарства, департамент лісового господарства, департамент рибного і мисливського господарства, департамент продовольства і охорони здоров'я, департамент сільських регіонів і природних ресурсів.

Зазначені департаменти реалізують поставлені перед ними завдання через створювані ними регіональні структури управління та інші організації, які одночасно здійснюють комерційну діяльність і є частиною державного управління.

Специфічною особливістю фінляндської системи державного управління та регулювання є і те, що департаменти можуть вирішувати покладені на них завдання через структури, які перебувають у віданні інших міністерств.

Міністерство сільського і лісового господарства Фінляндії являє собою державний орган, який визначає державну політику у відношенні всіх природних ресурсів (земельних, лісових, водних, мисливських, рибних ресурсів).

Міністерство сільського і лісового господарства реалізує державні функції через 13 регіональних лісових центрів та Центру розвитку лісового господарства «Тапіо». Регіональні центри здебільшого надають послуги зі складання лісових планів для власників лісів, виконання робіт з поліпшення лісових земель, а також проводять навчання і консультації. Лісові центри покликані розвивати стійке лісове господарство і виконують встановлені законом контрольні функції.

Результативність виконання функцій державного управління лісами можна визначити співвідношенням чисельності працюючих в структурах до лісової площі. Для Фінляндії цей показник дорівнює 55 осіб на 1 млн. га лісової площі, на якій заготовлюється 2, 61 млн. м3 деревини.

Своїми досягненнями лісового сектора Фінляндія зобов'язана тому, що цей сектор розвивається на законодавчій і нормативній базі, що постійно вдосконалюється з урахуванням передових досягнень науки і практики в лісовій справі.

Охорона лісного фонду розуміється як свідома і цілеспрямована діяльність держави, спрямована на збереження цінностей, створених природою. Сюди входить турбота про раціональне використання ресурсів і зусилля, спрямовані на поліпшення стану та властивостей навколишнього природного середовища в цілому та в окремих елементах.

Лісове законодавство, як сукупність юридичних норм, що регулюють відносини пов'язані з використанням лісів, прикликано створити нові відносини між природою та суспільством, природним і соціальним. Процес законодавства тривалий та кропіткий, але веде до розумного, економічно доцільного користування природними дарами на принципі гуманного ставлення до навколишнього світу.

Золотько М.В.,
студент ІV курсу
спеціальності «Фінанси»
Приазовського державного
технічного університета

Булахова Е.И.,
старший преподаватель кафедры финансы
Приазовского государственного
технического университета,

СОВРЕМЕННОЕ РАЗВИТИЕ ФОНДОВОГО РЫНКА УКРАИНЫ

Фондовый рынок (рынок ценных бумаг) – это совокупность участников фондового рынка и правоотношений между ними по поводу размещения, оборота и учета ценных бумаг и производных (деривативов)

Рынок ценных бумаг позволяет осуществлять привлечение и концентрацию капитала в те отрасли экономики, которые в нем наиболее нуждаются.

В рынке ценных бумаг необходимо выделять рынки:

- первичный и вторичный;
- организованный и неорганизованный;
- биржевой и внебиржевой;
- традиционный и компьютеризированный;
- кассовый и срочный.

К общерыночным функциям рынка ценных бумаг относятся такие, как:

• коммерческая функция, т.е. получение прибыли от операций на данном рынке;

• ценообразующая функция, т.е. рынок обеспечивает процесс складывания рыночных цен, их постоянное движение, прогнозирование и т.д.;

• информационная функция, т.е. рынок производит и доводит до своих участников рыночную информацию об объектах торговли и ее участниках;

• регулирующая функция, т.е. рынок создает правила торговли и участия в ней, порядок разрешения споров между участниками, устанавливает приоритеты, органы контроля или даже управления и т.д.

К специфическим функциям рынка ценных бумаг можно отнести следующие:

- перераспределительную функцию;
- функцию страхования ценовых и финансовых рисков или их перераспределения.

Фондовый рынок Украины впитал в себя не только универсальные, но и специфические черты, которые определяют его национальную модель. Универсальными чертами являются: законодательное закрепление перечня ценных бумаг; публикация эмитентами отчетов про свою деятельность. А специфическими чертами национального рынка ценных бумаг являются:

▪ приоритет первичного рынка, что обусловлено приватизацией, как источником появления ценных бумаг и желанием их продать при невозможности их продать. Это приводит к неэффективности ценных бумаг, главная функция которых сводится к перераспределению собственности, а не к получению инвестиций в экономику;

▪ значительный удельный вес акционерного рынка и ограниченность других видов финансовых инструментов;

■ незначительные объемы и поздняя эмиссия государственных и муниципальных долговых ценных бумаг.

Одним из главных недостатков рынка ценных бумаг Украины на современном этапе есть неполное использование его инвестиционного потенциала. Ныне объемы торгов на вторичном рынке хотя и возрастают, но все-таки остаются довольно незначительными

Развитие цивилизованного инвестиционного процесса в экономике Украины, дальнейшее проведение рыночных реформ невозможны без создания эффективно работающего фондового рынка, который должен обеспечивать реализацию национальных интересов Украины и содействовать укреплению ее экономического суверенитета. Фондовый рынок Украины сейчас переживает темные времена зачаточного развития. В то время как английские, американские и японские товарищи уже свой рынок капитала развили до серьезных мировых масштабов, украинский фондовый рынок только зарождается. Нынешние методы торговли уже устаревают, и единственный логический выход из сложившегося неблагоприятного положения — это реформа украинского фондового рынка.

Литература:

1. Закон Украины « Про цінні папери та фондовий ринок» от 23.02.2006 [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Павлов В. І., Кривов'язюк І. В. Ринок цінних паперів в умовах приватизації: регіональний аспект: Монографія. – Луцьк: Надтир'я, 2002. – 160с.

3. Рынок ценных бумаг: Учебник / Под ред. В.А. Галанова А.И. Басова. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Финансы и статистика, 2006. - 448 с

4. Рынок ценных бумаг и биржевое дело: Учебник для вузов /Под ред. проф. О.И. Дегтяревой, проф. Н.М. Коршунова, проф. Е.Ф. Жукова. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. - 501 с.

Іванов Р.Г.
курсант АМСУ «Магістр»
Юридичний факультет; Vкурс

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ДЕЯКИХ КРАЇН СВІТУ

У сучасних державах охорона праці є центральним інститутом їхньої соціальної політики. З невинним розвитком промисловості країн зміст поняття охорони праці наповнюється сьогодні новим змістом. На сьогодні охорона праці спрямована на запобігання травматизму, створення і забезпечення сприятливих виробничих умов.

Ефективним методом для реформування правового регулювання охорони праці в Україні є вивчення зарубіжного досвіду та аналіз проведених змін в інших державах.

Правовою основою державної системи охорони праці в США є закон про безпеку праці на виробництві, прийнятий в 1970 р. Законом було засновано незалежне федеральне агентство під назвою Управління по безпеці праці на виробництві, яке стало основним виконавським органом, що забезпечує виконання закону на всій території США. Крім того, в кожному штаті ухвалені свої закони і створені виконавські органи у сфері безпеки праці.

Стандартні заходи по забезпеченню безпеки праці, що закріплюються федеральним і місцевим законодавством, впершу чергу, передбачають, що кожен підприємець зобов'язаний використовувати безпечні устаткування і технології, застосовувати спеціальний одяг і взуття, забезпечувати безпечні умови праці для працівників і в цілому робити все можливе, щоб захистити життя, здоров'я, безпеку і добробут працівників. Управління безпеки праці на виробництві і відповідні департаменти праці штатів випускають детальні розпорядження, що передбачають, зокрема, обмеження по використанню небезпечних матеріалів, вимоги до вентиляції виробничих приміщень, до водопостачання, зберігання виробничих відходів, забезпеченню працівників душевими кабінами тощо. Крім того, підприємці зобов'язані інформувати працівників про існуючі небезпеки виробничих процесів і вивчати дотримання техніки безпеки.

Підприємці також зобов'язані фіксувати будь-які, навіть дрібні, випадки виробничого травматизму і втрати робочого часу в результаті нещасних випадків на виробництві. Будь-який працівник має право звернутися в Управління безпеки праці на виробництві з приводу наявних проблем з охороною праці на конкретному робочому місці. Ці відомості є основою для ухвалення рішень Управлінням безпеки праці на виробництві щодо вибору компаній і конкретних виробництв для проведення перевірок. [1]

Заслугує на увагу і досвід Республіки Білорусь. Так, основним пріоритетним напрямом діяльності Міністерства праці та соціального захисту Республіки Білорусь та інших республіканських органів державного забезпечення є дотримання забезпечення права громадян на здорові та безпечні умови праці. Міністерством взято напрямна розробку й затвердження міжгалузевих документів, які встановлюють однакові вимоги безпеки до робочих місць та організації робіт.

Основні зусилля цієї країни спрямовані на вдосконалення державного управління охороною праці в кожній галузі. Міністерство праці та соціального захисту висунуло більш жорсткі вимоги до наймачів і посадових осіб щодо виконання ними обов'язків із забезпечення безпеки праці на виробництві. [2]

Неабияке значення для охорони праці має і питання підготовки фахівців з охорони праці або іншими словами – інженерів з охорони праці. В цьому плані цікавим є досвід Німеччини (ФРН), де останніми роками формується нова форма охорони праці, яка відрізняється від традиційної. Так, у багатьох фірмах охорона праці розглядається не як вимога суспільства про збереження здоров'я громадянина, а як основна мета підприємства на рівні з комерційним успіхом. Підготовка фахівця з безпеки на виробництві поставлена у ФРН таким чином, що диплом з охорони праці людина отримує майже в 30 років, тобто вже в зрілому віці. Надалі він зобов'язаний мінімум 10 днів на рік проводити на семінарах та курсах підвищення кваліфікації. Такий тренінг дає змогу фахівцеві постійно бути в курсі законодавчих змін, останніх технічних та організаційних заходів, які поліпшують стан охорони праці, формувати, вдосконалювати власний світогляд. [3]

В Російській Федерації, наприклад, за останні роки склалася нова форма навчання з охорони праці окремих категорій застрахованих, яка сприяє широкому створенню служби охорони праці, комітетів (комісій) з охорони праці, інституту уповноважених (довіренних) осіб з охорони праці та поліпшенню цієї роботи на місцях. [4]

Що ж до України, то на сьогоднішній день діє Типове положення про громадського інспектора з охорони праці. Громадський інспектор здійснює громадський контроль за додержанням законів, інших нормативно-правових актів з охорони праці, виконанням роботодавцем і уповноваженими ними посадовими особами заходів щодо запобігання нещасним випадкам на виробництвах та професійних захворювань. Слід зауважити, що для інспекторів з охорони праці за національним законодавством немає вікових обмежень, на відміну від ФРН.

Ми поділяємо думку О.В. Савчука, що міжнародний досвід, адаптований до умов України, може бути дуже корисним при реалізації завдань, пов'язаних з поліпшенням стану охорони праці в нашій державі. У світовій практиці сфері охорони праці давно і успішно застосовуються підходи, в основі яких лежить принцип запобігання нещасних випадків і профзахворювання. [5]

Проблема удосконалення правового регулювання охорони праці є актуальною у світовому масштабі. Україна має можливість дослідити світовий досвід у сфері охорони праці, оцінити його досягнення та недоліки, і в кінцевому результаті побудувати власну правову модель регулювання охорони праці.

Список використаних джерел:

1. Щодо досвіду наглядових органів США в питанні здійснення державної політики у сфері промислової безпеки та охорони праці на виробництві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dnop.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=5881&Itemid=170

2. Про атестацію робочих місць та паспортизацію санітарно-технічного стану умов праці в Білорусії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dnop.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=515&Itemid=60

3. Підготовка інженерів з охорони праці в Німеччині [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.dnop.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=270&Itemid=60

4. Про соціальне партнерство та управління охороною праці в Російській Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dnop.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=718&Itemid=60

Савчук О.В. Охорона праці – міжнародний досвід для України [Електронний ресурс] / О.В. Савчук. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/6_PNI_2011/Tecnic/13_79337.doc.htm

Каламитра А.Н.
студентка 1 курсу
спеціальності «Правоведение»
Мариупольського державного університету

ТРУДОВОЕ ПРАВО УКРАИНЫ В СИСТЕМЕ ОТРАСЛЕЙ ПРАВА: ОБЩЕТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

В наше время значительно усугубляет напряжение в сфере общественной организации труда высокий уровень безработицы в стране, долговременные отпуска без сохранения заработной платы, зарплаты и другие негативные обстоятельства. При этом существенно нарушаются права граждан, не учитывая задекларированное в Конституции право граждан Украины на труд и другие, связанные с этим, права. Можно сказать, что именно трудовое право способно непосредственно воздействовать на характер общественно-трудовых отношений, а также обеспечивать соответствующие гарантии социальной защиты наёмным работникам.

Я решила написать именно о трудовом праве, так как оно является непосредственно важным для каждого человека. В нашей стране являются многочисленными случаи нарушений этого права со стороны участников трудовых правоотношений.

Как отрасль права трудовое право постепенно приобретает признаки, которые с позиций современных подходов к праву дают основание рассматривать его как общественно-социальное явление.

В этой сфере права плодотворно работали такие знатные профессора, доктора и кандидаты наук, как В.С. Венедиктов, Н.Б. Болотина, И.В. Зуб, Г.С. Гончарова, В.И. Прокопенко, Р.И. Кондратьев и другие.

Трудовые правоотношения – это урегулированные нормами трудового права, общественные отношения, которые возникают в результате заключения договора, а также отношения по установлению условий труда на предприятиях, обучении и переквалификации по месту работы и отношения, связанные с надзором и контролем за соблюдением трудового законодательства, решением трудовых споров и трудоустройством граждан.

Характерным признаком трудовых правоотношений является наличие довольно широкого круга субъектов, которые могут быть их участниками. Их можно разделить на две группы: главные и второстепенные.

Главные – это субъекты, играющие ведущую роль в трудовых правоотношениях и обеспечивающие их существование. Зачастую главными субъектами выступают работодатели и работники.

Второстепенными субъектами трудовых правоотношений считают участников, которые принимают участие в правоотношениях лишь временно, после чего прекращают своё существование. К этой группе относят: комиссии по трудовым делам, профсоюзные объединения, квалификационные и аттестационные комиссии и т.п.

Граждане становятся участниками правоотношений лишь после заключения трудового договора, то есть универсальной модели найма.

Согласно ст.21 КЗпП Украины одной из сторон трудового договора является работник(этот статус он получает после заключения договора). В ст.24 сказано, что при заключении такого договора гражданин (в будущем – работник) обязан подать паспорт или другой документ, удостоверяющий личность, трудовую книжку, а также документ про образование, о состоянии здоровья и другие документы.

Ст. 21 КЗпП Украины предполагает, что работник обязывается выполнять работу, определённую этим соглашением с подчинением внутреннему трудовому распорядку, и обязанность работодателя выплачивать работнику заработную плату и обеспечивать условия работы, необходимые для выполнения работы.

Все участники трудовых правоотношений имеют как права, так и обязанности.

Согласно Закону Украины «О правовом статусе иностранцев и лиц без гражданства» от 4 февраля 1994 г. № 3929-ХІІ, иностранцы имеют равные с гражданами Украины права и обязанности в трудовых отношениях, если иное не предусмотрено законодательством Украины и международными договорами, участником которых является Украина.

Граждане нашего государства и иностранцы могут быть участниками трудовых правоотношений за наличием у них правосубъективности – наступлением трудовой дееспособности после достижения определённого законом возраста. Однако стоит сказать, что действующее законодательство здесь является не совсем чётким. Согласно Кодексу законов о труде Украины запрещено принимать на работу лиц до 16 лет. Одновременно часть вторая ст. 188 КЗпП Украины говорит о том, что с согласием одного из родителей или лица, которое его заменяет, могут, как исключение, приниматься на работу лица, которые достигли 15 лет.

Ещё одним признаком, характеризующим правосубъективность работников согласно трудовому праву, является состояние здоровья. Здесь имеется в виду состояние здоровья как один из характерных признаков субъекта трудового права работника.

Состояние здоровья работника берут во внимание с целью определения физической и психофизиологической пригодности лиц к работе конкретно определённой профессии, специальности или должности, а также когда негативное состояние работника может отрицательно влиять на здоровье других лиц во время исполнения таким работником функций по обслуживанию населения.

Закон Украины «Про обеспечение санитарного и эпидемического благополучия населения» от 24 февраля 1994 г. № 4004-ХІІ гласит, что обязательные предварительные и периодические медицинские осмотры обязаны проходить работники предприятий пищевой промышленности, общественного питания и торговли, водопроводных сооружений, лечебно-профилактических, дошкольных и научно-воспитательных учреждений, объектов коммунально-бытового обслуживания и других предприятий, организаций и т.п., деятельность которых связана с обслуживанием населения и может способствовать распространению инфекционных заболеваний, возникновению пищевых отравлений.

Также при определённых обстоятельствах на реализацию гражданами своей правосубъективности имеет огромное значение судимость. Однако не всегда, а только в том случае, если она наступила в следствие криминального наказания за корыстные преступления и когда лицо претендует на должность, связанную с материальной ответственностью. Если же за совершение административного правонарушения суд принял решение назначить соответствующему лицу наказание в виде лишения специального права либо за

совершенное преступления запрещено занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью. В этих случаях имеется в виду лишь частичное ограничение трудовой дееспособности граждан на определённый срок.

Каждый работник, выполняющий условия трудового договора, имеет право на получение заработной платы, поскольку правовое понятие заработной платы является составляющей частью содержания трудовых правоотношений.

Статья 23 Закона Украины «Об оплате труда» устанавливает, что заработная плата работников в Украине выплачивается в денежных единицах страны, то есть в гривнах, так как гривна является денежной единицей нашей страны.

Статья 2 Закона «Об оплате труда» определяет основную заработную плату как вознаграждение за выполненную работу в соответствии с установленными нормами труда; дополнительную заработную плату как вознаграждение за труд помимо установленных норм; другие поощрительные и компенсированные платежи – вознаграждения по итогам за год и т.п.

Также каждый работник имеет право на отдых в течении рабочего времени и отпуск в течении года.

Согласно действующему законодательству работникам предоставляется перерыв для отдыха и питания продолжительностью не более двух часов. Они могут использовать перерыв на своё усмотрение, имеют право отлучаться с работы. Такой перерыв должен предоставляться через четыре часа после начала работы.

Также одним из видов времени отдыха является отпуск. Право на отпуск имеют граждане Украины, иностранцы и лица без гражданства, которые работают по трудовому договору у физической особы. Лица, которые работают по условиям гражданско-правового договора, а также лица, осуждённые к лишению свободы или к исправительным работам без лишения свободы не имеют право на отпуск.

Статья 6 Закона Украины «Про отпуски» устанавливает минимальную продолжительность ежегодного основного отпуска 24 календарных дня за отработанный полный рабочий год, который высчитывается с дня заключения трудового договора.

Ежегодный дополнительный отпуск за особый характер работы длится до 35 календарных дней.

Отпуск должен предоставляться работодателем, предварительно согласовав его со второй стороной правоотношений – работником.

Также участники трудовых правоотношений согласно ст.50 КЗпП имеют право на рабочее время, которое не может превышать 40 часов в неделю.

Право на сокращённую продолжительность рабочего времени имеют инвалиды 1-ой и 2-ой групп, несовершеннолетние работники, а для тех, которые не достигли 16 лет – 24 часа в неделю.

В наше время значительно усугубляет напряжение в сфере общественной организации труда высокий уровень безработицы в стране, долговременные отпуска без сохранения заработной платы, зарплаты и другие негативные обстоятельства. При этом существенно нарушаются права граждан, не учитывая задекларированное в Конституции право граждан Украины на труд и другие, связанные с этим, права. Можно сказать, что именно трудовое право способно, непосредственно, воздействовать на характер общественно-трудовых отношений, а также обеспечивать соответствующие гарантии социальной защиты наёмным работникам.

По моему мнению, Трудовое право Украины достаточно правильно и четко сформулировано, является одинаково гуманным для всех субъектов трудовых правоотношений. Но, не смотря на это, этот закон зачастую нарушается.

Использованная литература:

1. Трудове право України: Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко, В.Я. Бурак, З.Я. Козак та ін.; За ред. П.Д. Пилипенка. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре»», 2004. – 536 с.
2. Правове регулювання робочого часу та відпочинку. Право України – 2009 №3. – с.35-40.
3. Іншин М. Структура службово-трудових відносин. Трудове право України. – 2006 №1. – с.26-31.

Катрич А.В.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.

В Україні не здійснювались роками реформи у багатьох сферах економіки тому виникла необхідність у проведенні реформ у таких областях як комунальне господарство, енергетика, бюджетна сфера, пенсійне забезпечення тощо. У зазначених сферах і галузях соціально-економічного життя мають бути реалізовані серйозні програми. Особливо актуальним і важливим завданням з точки зору успішної реалізації в економіці України є податкова реформа.[1, с.225]

В українському суспільстві існує чимало міфів, пов'язаних із податковою системою. Більшість платників податків широко переконана в тому, що всі їхні негаразди спричинені високим податковим навантаженням в країні. Водночас статистика стверджує, що формально Україна не належить до держав світу з найвищими податками.

Основним податком, який сплачує більшість населення України, є податок з доходів фізичних осіб. Механізм справляння цього податку регулюється розділом IV Податкового кодексу України.

Згідно з Податковим кодексом України платниками податку є:

а) фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;

б) фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;

в) податковий агент.[2; ст. 162]

Зміни ставок податку на доходи фізичних осіб в Україні з 1991 року відбувались часто. Кабмін гарячково займався латанням дірок в держбюджеті. З 1 грудня 1993 року до 1 жовтня 1994 року задля наповнення казни запровадили найжорсткішу шкалу оподаткування з максимальною ставкою 90%. Але попри збільшення ставок майже вдвічі, доходи бюджету від прибуткового податку з громадян зменшились. Спрацювало правило Лаффера, яке говорить, що ріст податкового тиску вище оптимальної точки приводить до зменшення надходжень. До 2004 року в Україні діяла прогресивна шкала оподаткування, з мінімальною ставкою 10% та максимальною – 40%. Розмір ставки залежав від обсягу оподаткованого доходу, який вимірювався в кількості мінімальних зарплат. Що більшим був дохід особи, то вищу ставку податку застосовували до неї. Однак з 2004 року Україна перейшла на єдину пропорційну ставку оподаткування розміром 13% (з 2007 р. – 15%). З 2011 року діє базова ставка розміром 15% для доходів, які за місяць не перевищують 10 мінімальних зарплат та 17% - для доходів понад 10 мінімальних зарплат.

Податок на доходи фізичних осіб в Україні є одним з найбільш проблемних. Основний фіскальний тягар несуть найбідніші, тоді як заможні громадяни через безкарне приховування доходів сплачують чисто символічні суми.

Податок з доходів фізичних осіб у західних економічно розвинутих країнах є головним фіскальним податком. Це обумовлено специфікою західної філософії податкової політики. Однією з головних функцій системи державних фінансів країн ЄС є забезпечення високих соціальних стандартів життя населення.[3, с. 127] У звіті Європейської комісії "Податкові тенденції в ЄС" зазначено, що один з основних реформаційних заходів у більшості країн ЄС полягав у прямій підтримці купівельної спроможності громадян шляхом зменшення податкового навантаження з прибуткового податку. При цьому зменшення навантаження відбувалося в основному за рахунок збільшення вирахувань (звільнень) з бази оподаткування, а не шляхом зменшення податкових ставок. Такий підхід реалізовано з міркувань рівності та справедливості оподаткування, для підтримки купівельної спроможності громадян з низьким рівнем доходу з метою стимулювання їхнього споживання.

З технічної точки зору, податок з доходів громадян характеризується легкістю його адміністрування за умови високої платіжної дисципліни та ефективної системи контролю за достовірністю та повнотою декларування доходів громадян.

Ключовою проблемою є те, що податок з доходів фізичних осіб в Україні не є нейтральним і соціально справедливим. Бідні верстви населення у структурі власних витрат сплачують значно більший обсяг коштів, ніж заможні. Це обумовлено тим, що для більшості громадян з невисокими статками єдиним джерелом доходу є зарплата. Оскільки функції утримання податку покладені на роботодавця, можливості мінімізації у штатних працівників невеликі. Перелік же підстав для легітимного зменшення рівня податкового тиску на зароблений дохід - обмежений. Податкова знижка існує лише для тих осіб, загальний дохід яких не перевищує мінімальний прожитковий мінімум. В принципі, це позитивна європейська практика, проте номінальний прожитковий мінімум в Україні дуже далекий від реального. Навіть ті громадяни, які мають дещо вищий дохід, часто є бідними, хоча держава розглядає їх як платоспроможних. А от у громадян з високим рівнем доходів, у яких зарплата - лише одне з джерел доходів, мають низку можливостей для зменшення фіскального тиску.

По-перше, у них більші можливості щодо ухиляння від сплати податків через певний соціальний і майновий статус.

По-друге, до прийняття Податкового кодексу пасивний інвестиційний дохід взагалі не оподатковувався. Очевидно, що така система була вигідна передусім заможним людям: щоб робити інвестиції, необхідно заробляти великі кошти.

Прийнятий Податковий кодекс у питанні податку на доходи фізосіб містить низку позитивних новацій, хоча й не вирішує проблем щодо ухиляння від сплати податку та зменшення фіскального тиску на доходи незаможних громадян. Обумовлено це тим, що нині ключове завдання уряду - збільшення доходів бюджету, тому більшість змін спрямовані на реалізацією цієї мети.

Ключові новації у функціонуванні податку з доходів фізичних осіб такі.

Запровадження де-факто прогресивної ставки податку. Податковий кодекс зберіг ставку податку на рівні 15% як основну, але запровадив низку додаткових ставок, що роблять цей податок прогресивним.

Запровадження широкого переліку механізмів зниження податкового тиску на доходи громадян. Податковий кодекс передбачає три види винятків, які зменшують фіскальний тиск на доходи населення.

1. Доходи, які не включаються до бази оподаткування.
2. Податкові знижки, які звужують базу оподаткування.
3. Податкові соціальні пільги, які зменшують місячний оподатковуваний дохід, отриманий від одного роботодавця у вигляді зарплати.

Оподаткування пасивного інвестиційного доходу. Позитивною новацією стало запровадження оподаткування всього спектра пасивних інвестиційних доходів. За ставкою 5% будуть нараховуватися зобов'язання з наступних джерел доходу.

Загалом, Податковий кодекс у питанні адміністрування податку з доходів фізосіб не зменшив фіскальний тиск на доходи бідних, підвищив його для багатших громадян, які мають депозити чи володіють корпоративними правами, і не зробив жодного кроку щодо боротьби з ухиленням від сплати податків мільйонерами. [4] Очевидним є те, що податок з доходів фізичних осіб в Україні не виконує своїх основних функцій. Його можливості ефективного впливу на економічний цикл та обсяги масового споживання обмежені. Крім того, цей податок не справляється із своїм стратегічним завданням перерозподілу доходів між прошарками населення. Навпаки, податкове навантаження на громадян, котрі не мають високих доходів, серйозно зросло (від 10% до 15%). Саме на цю категорію населення зараз покладено основний тягар сплати податку з доходів фізичних осіб. А ось заможні громадяни отримали максимально комфортні умови. Принцип рівності в Україні успішно працює в одній сфері: олігарх і робітник, який отримує мінімальну зарплату, платять майже однакові податки.

Тож необхідність у поступовому та послідовному реформуванні існуючого механізму функціонування ПДФО очевидна. На першому етапі слід запровадити регресивну шкалу ставок ПДФО з одночасним застосуванням єдиного соціального податку замість існуючої складної системи нарахувань на фонд оплати праці. При цьому держава має чітко задекларувати мету подібних нововведень для уникнення можливих непорозумінь і неоднозначності тлумачення ідеології реформи.

Список використаних джерел:

1. Швабій К. Оподаткування доходів населення: проблеми науки та практики. – Ірпінь : Вид-во Нац. унту ДПС України, 2009. – 296 с.
2. Податковий кодекс України від 02. 12. 2010 року за № 2755 – VI Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, N 13-14, N15-16, N 17, ст.112
3. Бандурка О. М., Понікаров В. Д., Попова С. М. Податкове право. / О М. Бандурка, В. Д. Понікаров, С. М. Попова Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 312 с.
4. Податок на доходи фізосіб: бідним бути дорого [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.epravda.com.ua/publications/2010/12/17/262454/> – Назва з екрану.

Киндюк Б.В.
кандидат юридичних наук,
доктор географических наук,
професор Мариупольского государственного университета

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ В СФЕРЕ ОХРАНЫ ЛЕСНЫХ РЕСУРСОВ

Актуальность темы исследования связана с двумя причинами. Во-первых, это движение Украины в Европейское сообщество, где у большинства стран имеется достаточно развитое лесное законодательство. Во-вторых, существует система международных договоров в сфере охраны лесов подписанных Украиной, многие положения которых не имплементированы в действующее лесное законодательство. В-третьих – катастрофическое состояние украинских лесов и несоответствие многих действующих норм требованиям международных стандартов ведения лесного хозяйства.

Целью работы является рассмотрение двух международных правовых документов ратифицированных Украиной: Конвенции об охране биологического разнообразия и Рамковой конвенции по Карпатам, которые касаются сохранения украинских лесов.

Изложение материалов исследования необходимо начать с того, что вопросы включения, исполнения, денонсации международных договоров Украины регулируются законом Украины от 29.06.2004 № 50 в – IV, «О международных договорах Украины» [1]. С другой стороны, в 2000 г. создан Национальный Совет по вопросам адаптации правовой базы Украины к законодательству ЕС, а ответственным за этот процесс определено Министерством юстиции Украины. Несмотря на наличие законодательной основы и государственной организационной структуры, ситуация с адаптацией украинского законодательства к международным соглашениям остается достаточно сложной. Причиной такого положения являются национальные особенности

розвитку лісного права і ряд специфічних питань пов'язаних з нерівномірним розповсюдженням лісів по території країни.

Важливим міжнародним правовим документом, що стосується охорони лісів, є «Конвенція об охороні біологічного різноманіття», прийнята в Ріо-де-Жанейро в 1992 г. і ратифікована Україною в 1994 г. [2]. Для реалізації завдань, сформульованих цим правовим актом в ООН організована комісія по стабільному розвитку. В задачу цього органу входить розробка стратегічних напрямків розвитку світового лісного господарства, визначення соціальних, економічних і екологічних аспектів лісової діяльності.

Основні результати роботи комісії зібрані в кінцевому документі «Порядок дій на ХХІ ст.», який складається з чотирьох розділів. Один з них присвячений проблемі зменшення в світі лісових площ. Для умов України це питання має найбільше значення через катастрофічне скорочення лісових площ, колгоспних лісів і лісових смуг. Їх правовий статус не визначено, виходячи з цього, вони позбавлені охорони і піддаються незаконним рубкам. В Україні площа колгоспних лісів і лісових смуг становить до півмільйона гектарів, а її скорочення може негативно вплинути на урожайність сільськогосподарських культур.

Другою причиною зменшення лісових площ є невиконання вимог Лісового кодексу України 2006 г. про обов'язкове відновлення лісів після рубок головного користування [3]. Керівники Державного агентства по лісовим ресурсам замалюють фактичне систематичне невиконання цієї норми і не вимагають від керівників різних відомств відновлення лісів.

Іншим аспектом проблеми є імплементація положень Конвенції, яка стосується успадкованої від колишнього СРСР системи розподілу українських лісів між великим числом різних відомств. Це міністерство сільськогосподарського господарства, експлуатуюче до 30% українських лісів, військове відомство, департаменти залізничного транспорту, зв'язі, енергетики. Повністю зрозуміло, що вимогам конвенції не відповідає порядок ведення господарства в таких лісах, сертифікації, боротьби з пожежами і шкідливими організмами. Інформація про екологічні наслідки лісової діяльності в таких лісах залишається недоступною і закритою для громадськості.

Таким чином, положення Конвенції, прийнятої в Ріо-де-Жанейро, мають виключальну важливість для підвищення ефективності ведення національного лісового господарства.

Другим міжнародним правовим актом, безпосередньо стосуючимся українських лісів, є «Рамкова конвенція про охорону і стабільне розвиток Карпат». Цей міжнародний договір підписано 22 травня 2003 г. в Києві, а його учасниками є сім європейських країн: Чехія, Словаччина, Угорщина, Польща, Румунія, Сербія і Україна. Документ ратифікований законом України від 7 квітня 2004 г. «Про ратифікацію Рамкової конвенції про охорону і стабільне розвиток Карпат». [4] Основною причиною прийняття цього правового акту є те, що Карпати є єдиним природним об'єктом, розділеним державними межами на ряд частин. Це означає необхідність колективних зусиль всіх країн по охороні лісів регіону. Наприклад, інтенсивні рубки лісів в українській частині Карпат, що проводяться з кінця 50-х років минулого століття, неодноразово призводили до катастрофічних паводків на території Угорщини, Словаччини, Румунії.

Виходячи з цього, принципами Конвенції, є наступні п'ять положень. По-перше – не вичерпне використання лісових ресурсів; по-друге, запобігання небезпечним природним явищам; третє – системність у прийнятті правових документів; четверте – розумна концентрація виробничої діяльності; п'яте – пріоритети екологізації всіх видів виробничої і господарської діяльності. На основі цих принципів в конвенції сформульовано десять завдань стратегії: 1. розробка спеціальних програм; 2. екологізація всіх сфер діяльності; 3. збереження сбалансованого розвитку; 4. покращення якості життя; 5. екологізм; 6. моніторинг природних ресурсів; 7. виховна і просвітительська робота; 8. проведення наукових досліджень; 9. координація заходів, що проводяться різними країнами.

Наявність цих пунктів вимагає внутрішньої імплементації документа з метою його включення в діюче лісове законодавство. Проведення цієї процедури включає в себе три компоненти:

а. правове забезпечення або сукупність внутрішніх нормативно-правових актів, що забезпечують відповідність діяльності суб'єктів внутрішніх правових відносин вимогам положень міжнародного договору.

б. організаційне забезпечення або сукупність законодавчих, виконавчих, контрольних державних органів, а також місцевого самоуправління, які здійснюють діяльність по реалізації міжнародного договору;

в. інші види забезпечення: фінансове, наукове, технічне, інформаційне, які необхідні для виконання робіт в відповідності з міжнародним договором.

Розгляд цих положень дозволяє сформулювати пропозиції по імплементації Карпатської конвенції в діюче законодавство України. Основним питанням є відсутність закону об

охороне лесов Карпатского региона. В 2000 г. Верховная Рада Украины приняла закон «Про мораторий на проведение системных рубок на горных склонах в елово-буковых лесах Карпатского региона» [5]. Вполне понятно, что документ лишь частично решает проблему сохранения этого природного ресурса. При подготовке нового закона необходимо учесть наличие инфраструктуры, состоящей из лесоперерабатывающих предприятий региона. Резкое ограничение рубок может привести к приостановке этих предприятий и лишению мест работы тысяч украинских граждан. Изменения должны быть внесены в Лесной кодекс Украины 2006 г., в котором отдельным разделом должно быть выделено ведение лесного хозяйства в Карпатском регионе. Кроме этого в дополнениях нуждается постановление Кабинета Министров Украины «Об утверждении государственной программы «Леса Украины» на 2010-2015 гг.» 16 сентября 2009 г. [6], т.к. карпатские леса сильно пострадали от чрезмерных рубок в советские годы.

Подводя итоги исследования необходимо отметить следующее. Два наиболее важных для сохранения украинских лесов международно-правовых документа: «Конвенция по охране биологического разнообразия» (1994 г.), а также «Рамковая конвенция по Карпатам» (2004 г.), практически не имплементированы в действующее законодательство.

С целью имплементации положений двух документов предлагаются следующие меры. Во-первых, возобновить деятельность комиссии по стабильному развитию при Кабинете Министров Украины, которая приостановила свою работу 4.09.2003. В ее составе должна была быть образована специальная подкомиссия по лесным ресурсам, занимающиеся приведением в соответствие международным нормам действующего законодательства.

Второе – материалы Конвенции необходимо разослать во все областные управления лесного хозяйства для ознакомления и подготовке предложений.

Третье – под эгидой специальной Комиссии Кабинета Министров Украины требуются провести рабочее совещание, на котором обговорить предложения, присланные с мест при обязательном участии общественности, экологических организаций, и людей небезразличных к судьбе такого национального богатства каким являются леса.

Список использованной литературы:

1. Про міжнародні договори України : закон України від 29 червня 2004 року N 1906-IV // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
2. Конвенція про охорону біологічного різноманіття // Збірник міжнародно-правових актів у сфері охорони довкілля / [відп. ред. Світлана Кравченко]. – 2-ге вид., доп. – Львів : Норма, 2002. – С. 302-308.
3. Лісовий Кодекс України : закон України від 21 січня 1994 року (з наступними змінами та доповненнями) у ред. від 08.02.2006 № 3404-IV // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 21. – Ст. 170.
4. Про ратифікацію рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат : закон України від 7 квітня 2004 року // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 32. – Ст. 383.
5. Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону : Закон України від 10 лютого 2000 року №1436-III // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 13. – Ст. 99.
6. Про затвердження Державної цільової програми «Ліси України» на 2010 – 2015 рр. : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 року № 977 // Офіц. вісник України. – 2002. – № 18. – Ст. 933.

Кислова Л.А.,
старший викладач кафедри економічної теорії
Маріупольського державного університету

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЧОРНОЇ МЕТАЛУРГІЇ

Тенденція скорочення питомої ваги чорної металургії як у світовому виробництві, так і у виробництві провідних країн світу, найближчим часом не позначиться на українській економіці через відсутність внутрішніх ресурсів для стрімкого зростання інших галузей економіки. Металургійний комплекс і надалі відіграватиме важливу роль в економіці України, спираючись на потужний виробничий потенціал та сировинну базу. Але подальша його трансформація в напрямках модернізації та диверсифікації виробництва, оптимізації корпоративної структури та удосконалення державно-приватного партнерства є об'єктивно необхідною. Цю необхідність обумовлено, перш за все, слабкими конкурентними позиціями українських металургійних компаній на світовому ринку. Безперечно, модернізацію чорної металургії слід розглядати в контексті модернізації всієї економіки, але саме металургія, зберігаючи роль системоутворюючого фактору економічного зростання, є тісно інтегрованою до світового господарства і в цілому розвивається відповідно до глобальних світових тенденцій.

Українська металургія в ході ринкових реформ пройшла складний шлях від хаосу 90-х років через адаптаційний етап захисної реструктуризації. Головними чинниками, що визначили виживання металургії в перехідний період, виявились, по-перше, перетворення її в одну з головних експортних галузей української

економіки, і, по-друге, динамічне формування нової організаційної структури і нового механізму управління виробництвом і реалізацією продукції на основі вертикальної інтеграції підприємств до багатопрофільних структур холдингового типу [1].

З виходом на світовий ринок на початку 90-х років український металургійний комплекс зіткнувся з низкою надзвичайно складних проблем, що визначали зміни світової економіки, особливо в перші роки нинішнього століття, які носять характер довгострокових глобальних тенденцій.

Досвід розміщення виробництв за кордоном та утворення на території інших країн власності у вигляді філіалів або дочірніх компаній, крім того, дозволяє долати протекціоністські бар'єри [2]. При цьому транснаціоналізація українського бізнесу є стимулом для залучення іноземних інвестицій, хоча б тому, що набуття найпотужнішими металургійними компаніями України статусу ТНК утворить принципово нову економічну, правову та іміджеву атмосферу, що допоможе підвищити рівень довіри до українського бізнесу загалом та усунути більшість звинувачень в позазаконному характері його менеджменту.

Відмінністю українського сценарію диверсифікації є те, що протягом перших років реформ диверсифікація в металургії носила в багатьох випадках вимушений характер і була спрямована на виживання в умовах економічного спаду. При цьому диверсифікація фактично стала в той час важливим інструментом реструктуризації металургійного комплексу і формування нового корпоративного бізнесу. В процесі вертикальної інтеграції та невизначеності інститутів зростаючих ринків компанії з метою мінімізації ризиків та оптимізації економічної діяльності вимушені були оточувати себе субпідрядними установами, суміжними структурами та фінансовими посередниками.

В той же час події останніх років висвітлили нагальну необхідність втручання держави в економічні процеси шляхом впровадження промислової та структурної політики, як важливого чинника підвищення міжнародної конкурентоспроможності металургійного виробництва. Особливої актуальності взаємодії між державними органами та бізнесом набуває в світлі останньої світової кризи, що негативно позначилася, насамперед, на реальному секторі економіки, а чорна металургія в результаті скорочення зовнішнього попиту та відсутності внутрішнього опинилася однією з найбільш постраждалих галузей (так, в грудні 2008 року було зупинено основні виробничі агрегати, а спад місячного виробництва сягнув 50%) [4]. Металургійні компанії стали лідерами за масштабами термінових кредитних боргів, це спонукало до ревізії інвестиційних проектів з перспективою їх консервації чи відкладення терміну їх виконання на більш пізні періоди.

В цих умовах найбільшої актуальності набувають наступні напрями державного регулювання чорної металургії:

фінансова підтримка виробників та споживачів металопродукції, особливо для компаній, що зітнулися з проблемою короткострокової нестачі ліквідності у зв'язку з падінням цін [5];

координація металургійного виробництва з суміжними галузями економіки (паливно-енергетичний комплекс, залізничний транспорт, машинобудування та будівництво) з використанням методу міжгалузевого балансу;

розвиток НДДКР та координація інноваційної політики в комплексі з виробництвом конструкційних матеріалів;

підтримка попиту шляхом розвитку внутрішнього ринку, яка може виражатися у спільному фінансуванні великих державних інфраструктурних проектів, протекціоністських заходах щодо захисту внутрішнього ринку від іноземного демпінгу, регулюванні цін і тарифів природних монополій;

підтримка і захист українських компаній на зовнішніх ринках, а також забезпечення сприятливих умов імпорту сучасного обладнання для модернізації українських підприємств [6];

підготовка професійних кадрів, в тому числі працевлаштування та перекваліфікація надлишкової робочої сили;

встановлення та затвердження нових технічних регламентів (стандартів) на продукцію та послуги галузі;

регулювання екологічного стану виробництва.

Посткризовий період дозволить реально оцінити стан металургійного комплексу та скоригувати стратегію його розвитку. Діалог уряду та бізнесу має стати основою для розробки стратегічної програми економічного розвитку країни, яка дозволить змодельовати структуру української промисловості в перспективі та визначити в ній місце металургійного комплексу.

Список використаних джерел:

1. Адно Ю. Модернизация и диверсификация металлургической отрасли России / [Отв. ред. В.Б. Кондратьев, Ю.Л. Адно].// Минерально-сырьевые ресурсы и экономическое развитие. Сборник научных трудов. – М.: ИМЭМО РАН, 2010. – С. 167-184.

2. Алаев Э.Б. Кризис в мировой металлургической промышленности / [Отв. ред. С.В. Чебанов].// Мировой кризис: угрозы для России. Материалы совместного заседания Ученого совета ИМЭМО РАН и правления ИНСОР 10.12.2009. – М.: ИМЭМО РАН, 2009. – С. 112-121.

3. Кондратьев В.Б. Минерально-сырьевые ресурсы как фактор глобальной конкурентоспособности / [Отв. ред. Кондратьев В.Б., Адно Ю.Л.]. // Минерально-сырьевые ресурсы и экономическое развитие. [Сборник научных трудов]. – М.: ИМЭМО РАН, 2010. – С. 10-30.

4. Кислова Л.А. Вплив циклічності світового ринку чорних металів на міжнародну економічну діяльність України / Л.А. Кислова // Економіст. – Київ – 2009. - № 10. – С. 44- 47.

5. Лисин В.С. Стратегические ориентиры развития черной металлургии в современных условиях / В.С. Лисин. – М.: Экономика. – 2005. – 404 с.

Про проведення економічного експерименту на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України: Закон України № 934-XIV від 14.07.1999 // <http://zakon.rada.gov.ua>

Кібець Р.Р.,
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ.

Незважаючи на недавні заяви перших осіб держави про відсутність проблем у банківській сфері України, банківське законодавство України, вимагає не тільки корінних змін, але й певного реального нагляду за виконанням Національним банком України (НБУ) і комерційними банками законів України. Адже в даний час ні НБУ, ні комерційні банки практично неможливо притягнути до відповідальності за невиконання вимог закону.

Досить розглянути простий приклад всім відомої ситуації з банками, які не повертають вклади фізичних і юридичних осіб. У вказаних банках введена тимчасова адміністрація і встановлено мораторій на задоволення вимог кредиторів. Однак відповідно до статті 85 Закону України «Про банки і банківську діяльність» (надалі Закон) такий мораторій може бути введений на термін, що не перевищує трьох місяців.

Нагадаємо, в розумінні вищезазначеного Закону мораторій - це зупинення виконання банком зобов'язань перед кредиторами і зобов'язань зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) та зупинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань.

Тобто після закінчення терміну дії мораторію всі вимоги кредиторів повинні бути задоволені, незалежно від того, чи призначена в банку тимчасова адміністрація НБУ, оскільки глава 15 Закону не пов'язує наявність або відсутність в банку тимчасової адміністрації з будь-якими обмеженнями кредиторів у праві отримання вкладу і не звільняє банк від зобов'язання виплачувати кошти кредиторам.

Адже в силу вимог статті 80 Закону, акціонери, кредитори (вкладники) банку не мають права вимагати тільки припинення або дострокового виконання зобов'язань банку та відшкодування їм збитків при виконанні заходів, передбачених програмою фінансового оздоровлення банку.

Іншими словами, аналіз норм чинного законодавства дає всі підстави вважати, що у разі якщо термін виконання зобов'язань настав, а дія мораторію закінчилася, банк зобов'язаний розрахуватися з вкладниками. Саме тому суди задовольняють позови вкладників до банків про повернення вкладів. Адже право вкладника одержати вклад є безумовним і передбачено другим за юридичною силою, після Конституції України, нормативним документом, що регулює цивільні правовідносини – Цивільним кодексом України.

Як вбачає стаття 1060 Цивільного кодексу України, за договором банківського вкладу, незалежно від його виду, банк зобов'язаний видати вклад або його частину на першу вимогу вкладника. Аналогічні положення закріплені в пункті 10.11. Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затвердженій постановою Правління НБУ № 492 від 12 листопада 2003 року.

Більше того, банківський вклад є власністю вкладника і, обмежуючи вкладника в можливості розпоряджатися ним, банк порушує статтю 41 Основного Закону України.

Очевидно, що банки, що відмовляють клієнтам, у тому числі і вкладникам, у видачі банківських вкладів, порушують не тільки права клієнтів і діюче в Україні законодавство в цілому, а й вимоги нормативних документів Правління НБУ зокрема. Порушують, і не несуть ніякої відповідальності ні банки, як юридичні особи, ні їх керівництво, як правило, в особі тієї самої тимчасової адміністрації НБУ.

Досить цікавий той факт, що саме НБУ призначає тимчасову адміністрацію, яка власне і порушує вимоги чинного законодавства та нормативно-правові акти того самого НБУ. Адже з моменту введення в банку тимчасової адміністрації повноваження загальних зборів, наглядової ради і правління банку переходять до тимчасового адміністратора.

У свою чергу, НБУ відповідно до положень Закону України «Про Національний банк України» здійснює банківське регулювання та нагляд, метою якого є в тому числі захист інтересів вкладників і кредиторів. Більш того, згідно зі статтею 55 Закону України «Про Національний банк України», Національний банк здійснює постійний нагляд за дотриманням банками банківського законодавства та нормативно-правових актів НБУ.

Таким чином, тимчасова адміністрація, призначена НБУ, де-факто представник держави в комерційному банку, не виконує вимог законодавства, оскільки вкладники проблемних банків своїх грошей не отримали до цього дня. У чому ж у такому випадку полягає передбачений статтею 55 вищевказаного Закону нагляд НБУ за дотриманням банками законів України? Чому ніхто не стежить за виконанням законів України з боку НБУ? І цю державу ми називаємо правовою!

Зрозуміло, вищесказане може викликати закономірне питання: а що ж робити, якщо в банку немає грошей для задоволення вимог кредиторів? Чинне на Україні законодавство дає відповідь на зазначене питання: де-юре існує інститут ліквідації банків і гарантування вкладів, принаймні фізичних осіб. А ось чому держава його не застосовує і за два з гаком роки так і не навело порядок у банківській сфері - це питання залишається, на жаль, без відповіді.

Для вирішення проблемних питань у проблемних банках держава вводить в них тимчасову адміністрацію, але згадує про причини її введення тільки тоді, коли термін повноважень цієї тимчасової адміністрації закінчується.

Наприклад, 16 лютого 2011 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до статті 75 Закону України» Про банки і банківську діяльність »№ 3011-VI. Даним Законом НБУ надано повноваження продовжувати термін дії тимчасової адміністрації для системоутворюючих банків на термін до 18 місяців. У редакції, що діяла до набрання чинності Законом № 3011-VI від 4 лютого 2011 року, НБУ мав право продовжувати термін дії тимчасової адміністрації на строк до одного року.

На нашу думку, в ухваленні вказаного Закону в такій редакції не було не тільки необхідності, але і сенсу. Так, в редакції Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 23 червня 2009 року в статті 75 було чітко, зрозуміло, а головне однозначно, написано: «Термін повноважень тимчасової адміністрації не може перевищувати один рік з дня її призначення». 24 липня 2009 зазначена норма була скасована, при цьому законодавець обмежився двома пропозиціями: «Національний банк України призначає тимчасову адміністрацію на строк до одного року. Національний банк України має право продовжувати дію тимчасової адміністрації для системоутворюючих банків на термін до вісімнадцяти місяців».

У такій редакції максимальний термін дії тимчасової адміністрації фактично не встановлювався.

Дійсно, відповідно до першого абзацу, тимчасова адміністрація нібито призначається на строк не більше одного року, а згідно з другим - НБУ має право продовжити термін повноважень тимчасової адміністрації на термін ще до вісімнадцяти місяців, тобто в цілому нібито максимальний термін дорівнює двом з половиною рокам.

Але це не зовсім так. Законодавець у Законі не встановлює максимальний термін, на який може бути призначена тимчасова адміністрація однозначно, наприклад, як було в редакції Закону від 23 червня 2009 року. Більш того, другий абзац надає НБУ право продовжувати дію тимчасової адміністрації для системоутворюючих банків на термін до вісімнадцяти місяців, але в Законі не сказано, скільки раз НБУ може скористатися зазначеним правом.

Таким чином, є всі правові підстави вважати, що після закінчення двох з половиною років повноважень тимчасової адміністрації проблемного банку НБУ має право продовжити термін її дії (скориставшись правом, передбаченим другою частиною коментованої статті) ще раз на строк до вісімнадцяти місяців, а по закінченні зазначеного терміну - ще раз. І так до тих пір, поки керівництво НБУ не вирішить, що вже достатньо.

Напрошується висновок: прийняття Закону № 3011-VI від 4 лютого 2011 жодним чином не впливає ні на права НБУ, ні на права банків, ні на права їх вкладників (клієнтів), оскільки зазначений Закон лише збільшує термін, на який НБУ може ввести тимчасову адміністрацію в системоутворюючих банках, і жодним чином не обмежує НБУ в правах, про які сказано вище.

Стаття 75 Закону України «Про банки і банківську діяльність» дійсно потребує внесення до неї змін. Законом повинні бути чітко й однозначно визначено права та обов'язки НБУ в зазначених правовідносинах, чого в даний момент немає.

Така ситуація в банківській сфері України, на моє переконання, вимагає невідкладного втручання з боку законодавчого органу, а не імітації певної діяльності, як у прикладі з коментованим Законом. Ситуація, при якій «системоутворюючі» банки по кілька років не повертають вкладникам кошти і при цьому продовжують функціонувати, мають банківську ліцензію і настільки грубо порушують права вкладників, неприпустима в правовій державі, де існує влада, правоохоронні та контролюючі органи, інститути захисту прав і уповноважений з прав людини. Тому заявляти про відсутність проблем у банківській сфері принаймні безвідповідально.

Список використаних джерел:

1. Про Національний банк України: Закон України // Відомості Верховної Ради України від 23.07.1999 — 1999 р., № 29, стаття 238
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України від 09.02.2001 — 2001 р., № 5, стаття 30
3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 03.10.2003 — 2003 р., № 40, стаття 356

4. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: Постанова Правління НБУ № 492 від 12.11.2003 р. // Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17 грудня 2003 р. за N 1172/8493.

Кіркаленко Н.А.
студентка 1 курсу
спеціальності “Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування”
Маріупольського державного університету

КОНВЕНЦІЯ ПРО ОХОРОНУ ВСЕСВІТНЬОЇ КУЛЬТУРНОЇ І ПРИРОДНОЇ СПАДЩИНИ

Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини Світова Спадщина (англ. World Heritage, фр. Patrimoine Mondial, нім. Weltkulturerbe, ісп. Patrimonio Mundial) – природні або створені людиною об'єкти, пріоритетними завданнями по відношенню до яких є збереження та популяризація в силу їх особливої історичної чи екологічної значимості.

У 1972 році ЮНЕСКО прийняла Конвенцію про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, яка вступила в силу в 1975 року.

Статус об'єкту Всесвітньої спадщини дає наступні переваги:

1. Додаткові гарантії збереження і цілісності унікальних природних комплексів.
2. Підвищує престиж територій і керуючих ними установ.
3. Сприяє популяризації включених в Список об'єктів і розвитку альтернативних видів природокористування (впершучергу, екологічного туризму).
4. Забезпечує пріоритетність в залученні фінансових коштів для підтримки об'єктів всесвітньої культурної і природної спадщини, в першу чергу, з Фонду всесвітньої спадщини.
5. Сприяє організації моніторингу і контролю за станом збереження природних об'єктів.
6. Головна мета списку Світової спадщини – зробити відомими і захистити об'єкти, які є унікальними у своєму роді. Для цього і через прагнення до об'єктивності були складені оціночні критерії. Спочатку (з 1978 р.) існували тільки критерії для об'єктів культурної спадщини – цей список налічував шість пунктів. Потім для відновлення нікого рівноваги між різними континентами з'явилися природні об'єкти і для них список з чотирьох пунктів. І, нарешті, в 2005 р., всі ці критерії були зведені воедино, і тепер кожен об'єкт світової спадщини має в своєму описі хоч би один з них.

Культурні критерії:

- I. Об'єкт являє собою шедевр людського творчого генія.
- II. Об'єкт свідчить про значний взаємовплив людських цінностей в даний період часу або в певному культурному просторі, в архітектурі або в технологіях, в монументальному мистецтві, в плануванні міст або створенні ландшафтів.
- III. Об'єкт є унікальним або, по крайній мере, винятковим для культурної традиції або цивілізації, яка існує до цих пір або вже зникла.
- IV. Об'єкт є видатним прикладом конструкції, архітектурного або технологічного ансамблю або ландшафту, які ілюструють значущий період людської історії.
- V. Об'єкт є видатним прикладом людської традиційної споруди, з традиційним використанням землі або моря, будучи зразком культури (або культур) або людської взаємодії з навколишнім середовищем, особливо якщо вона стає вразливою через сильний вплив необоротних змін.
- VI. Об'єкт безпосередньо або матеріально пов'язаний з подіями або існуючими традиціями, з ідеями, віруваннями, з художніми або літературними творами і має виняткову світову важливість (на думку комітету ЮНЕСКО цей критерій переважно використовувати разом з яким-небудь ще критерієм або критеріями) [1, С. 185].

Природні критерії:

- VII. Об'єкт являє собою природний феномен або простір виняткової природної краси і естетичної важливості.
- VIII. Об'єкт є видатним зразком головних етапів історії землі, в тому числі пам'ятником минулого, символом відбуваються геологічних процесів у розвитку рельєфу або символом геоморфічних або фізіографічних особливостей.
- IX. Об'єкт є видатним зразком відбуваються екологічних або біологічних процесів в еволюції і розвитку земних, прісноводних, берегових і морських екосистем і рослинних і тваринних співтовариств.
- X. Об'єкт включає в себе найбільш важливу або значну природне місце існування для збереження в ній біологічного різноманіття, в тому числі зникаючих видів виняткової світової цінності з точки зору науки і охорони [2, С. 214].

У списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО на Україну значаться 5 найменувань (на 2011 рік), це становить 0,4% від загального числа (936 на 2011 рік). 4 об'єкти включені в список за культурними критеріями, причому 1 з них визнаний шедевром людського генія і 1 об'єкт включений за природними критеріями. Перші об'єкти, що знаходяться на території України були занесені в список в 1990 році на 14-ій сесії Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО:

- Софійській собор і пов'язані з ним монастирські будівлі, Києво-Печерська лавра: Софійський собор став першим (1990 р.), внесеним до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО пам'яткою архітектури на території України. Собор Святої Софії був побудований на початку XI століття, імовірно в 1037 р. Він розташований в самому центрі міста. Збереглися і через століття дійшли до нас 260 кв.м. мозаїк і 3000 кв.м. фресок. Навряд чи де-небудь в Європі можна знайти церкву, де б збереглося стільки фресок XI століття. Навколо собору знаходяться монастирські будови 17 століття, виконані в архітектурному стилі українського бароко. Внутрішнє оздоблення собору майже не змінювалося. Оскільки Собор святої Софії є державним музеєм-заповідником і внесений до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, його заборонено передавати будь-якої релігійної організації та проводити там богослужіння. Виняток становить день 24 серпня – День незалежності України, коли представники релігійних організацій здійснюють молитву про Україну.

Монастир Печерська Лавра був заснований в XI столітті і забудовувався протягом 9 наступних століть. Назва “Печерська” походить від слова “печери”, які були знайдені на цій території і в яких селилися перші ченці. Лавра – це почесне назву, що давалося дуже великим і значним монастирям. Києво-Печерська Лавра почала своє існування в 1051 р. У 1990 р. національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник був внесений до реєстру Світової спадщини ЮНЕСКО.

- Ансамбль історичного центру Львова або Старе місто – територія в центральній частині міста Львова, що внесена на Світова Спадщина ЮНЕСКО. Територія ансамблю історичного центру складається з 120 га давньоруської та середньовічної частини міста Львова, а також території собору Святого Юра на Святоюрській горі. Буферна зона Ансамблю історичного центру становить близько 3000 га.

- Дуга Струве – мережа з 265 триангуляційних пунктів, що представляли собою закладені в землю кам'яні куби з довжиною ребра 2 метра, довжиною понад 2820 км. Створювалася з метою визначення параметрів Землі, її форми і розміру. Геодезична дуга Струве була виміряна за 40 років, з 1816 до 1855 рр., Протягом 2820 км від Фугленеса недалеко від мису Норд-Кап в Норвегії . До села Стара Некрасівка Одеської області поблизу Дунаю. В даний час пункти дуги можна знайти на території Норвегії, Швеції, Фінляндії, Росії (на острові Гогланд), Естонії, Латвії, Литви, Білорусі, Молдови (село Рудь) і Україною. Ці країни 28 січня 2004 звернулися до Комітету ЮНЕСКО з Всесвітньої спадщини з пропозицією про затвердження збережених 34 пунктів Дуги Струве як Пам'ятника Всесвітньої спадщини.

- Резиденція митрополитів Буковини. 35-та сесія комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО прийняла рішення про включення до списку Всесвітньої культурної спадщини центрального корпусу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича – колишньої резиденції митрополитів Буковини і Далмації.

- Букові ліси Карпат і стародавні букові ліси Німеччини.

Список використаних джерел:

1. Акуленко В. І. Охорона пам'яток культури в Україні (1917-1990): монографія / В. І. Акуленко. – К.: Вища школа, 1991. – 274 с.

2. Семчишин М. Тисяча років української культури: історичний огляд культурного процесу / М. Семчишин. – Нью-Йорк, Париж, Сідней, 1985. – 367 с.

Про охорону культурної спадщини: закон України від 8 червня 2000р. //Відомості Верховної Ради. – 2000. – №39. – Ст.333.

Костоманова А. Є.
студентка 4 курсу

спеціальності «Правознавство»

Маріупольського державного університету

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Трудовий договір займає особливе місце в трудовому праві, він являється основним гарантом захисту та можливості здійснення людиною прав , які прописані у основному законі Конституції України , права на працю. В умовах розвитку ринкових відносин значно зросла чисельність осіб, які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи. Така підприємницька діяльність ґрунтується не лише на праці самого громадянина-підприємця, а й на праці інших громадян, які працюють на умовах трудового договору.

Основною проблемою являється захист якості прав людини, які з'являються з приводу неправомірної поведінки як з боку роботодавця, так і з боку найманого працівника.

Проблеми інституту трудовий договір досліджуються ученими-юристами, що спеціалізуються у сфері трудового права. Серед найбільш відомих теоретичні розробки спеціалістів у цій галузі Н. Болотіна, Г. Чанишева, В. Венедіктов, В. Прокопенко, Л.Грузінова, А. Процевський, П. Пилипенко, Н. Хуторян, В. Горевий та ін. Однак низка проблем досі залишається не вирішеною.

Метою даної роботи є: аналіз правових норм діючого трудового законодавства стосовно трудового договору.

Перш за все треба дати поняття трудовому договору - сукупність умов, які визначають взаємні права та обов'язки сторін. Відповідно до вимог ст. 24 КЗпП України такий трудовий договір укладається обов'язково в письмовій формі. Це пояснюється тим, що працівник потребує посиленого правового захисту. В учбовій та науковій літературі прийнято ці умови поділяти на необхідні (основні) та додаткові. Провідні вчені Н.Б. Болотіна та Г.І. Чанишева визначають їх як обов'язкові та факультативні.

Треба зауважити що, умови слід поділяти на основні та факультативні не дивлячись на різне значення, яке їм можуть приділяти роботодавець і працівник, тому що саме цей розподіл гарантує включення в трудовий договір необхідних мінімальних гарантій в сфері праці та уніфікує форму трудового договору як документу.

Розподіл умов трудового договору за ознакою їх значення відображається в Проекті трудового кодексу (далі Проект), який було внесено народними депутатами України В.Г.Хара, Я.М.Сухим, О.М.Стояном. Стаття 40 цього Проекту обов'язковими умовами трудового договору визначає наступні:

- 1) місце роботи (із зазначенням для роботодавця – юридичної особи структурного підрозділу);
- 2) час початку дії трудового договору (якщо трудовий договір укладається до виникнення трудових відносин) та час початку роботи. У разі укладення трудового договору на визначений строк – тривалість цього строку;
- 3) трудова функція, яку буде виконувати працівник: найменування професії, спеціалізації, кваліфікації, посади відповідно до встановленої класифікації професій та кваліфікаційних характеристик;
- 4) оплата праці;
- 5) режим праці та відпочинку;
- 6) охорона праці.

Додатковими умовами можуть встановлюватися обов'язки роботодавця щодо покращання умов праці, виробничого побуту, умов відпочинку, надання працівникові соціально-культурних, соціально-побутових благ.

Крім розглянутої умови обов'язковою є умова про місце роботи, під яким розуміється певне підприємство, установа, організація, що належить власнику, розташоване на певній території. Конкретизація місця роботи в трудовому договорі, наприклад: певний підрозділ, цех, відділ має далекоглядне значення з погляду на те, що при встановленні факту відсутності працівника на роботі більш трьох годин без поважної причини (стаття 40 п.4 КЗпП) роботодавцю буде простіше довести провину працівника, якщо відсутність його буде пов'язана з конкретним місцем в будівлі (кабінетом), на території (цех) або в приміщенні (робочий стіл № 3). Дивлячись на вищезазначене доречним було б запропонувати внести зміни дозгаданої статті Кодексу, щодо зміни слова «робота» на словосполучення «робочемісце», відповідно внести зміни в статтю 104, абзац 1 Проекту.

Не менш «болючим» питанням в трудовому праві є питання щодо визначення сторін трудового договору. Відповідно до Кодексу це роботодавець і найманий працівник. На стороні роботодавця як сторона трудового договору виступає власник або уповноважений ним орган чи фізична особа. У діючому законодавстві України визначення терміна «роботодавець» міститься в ст. 1 Закону «Про податок з доходів фізичних осіб», де роботодавець взагалі визначається як працедавець. Працедавець – юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ чи її представництво) або фізична особа суб'єкт підприємницької діяльності (включаючи само зайнятих осіб), яка укладає трудові договори (контракти) з найманими особами та несе обов'язки із сплати їм заробітної плати, а також нарахування, утримання та сплати цього податку до бюджету, нарахувань на фонд оплати праці, інші обов'язки, передбачені законами. Чинний Кодекс законів про працю взагалі не дає чіткого визначення поняття «роботодавець».

Відповідно до законодавства прийнято ділити трудові договори на безстрокові, що укладається на невизначений строк; на визначений строк, встановлений за погодженням сторін та такі, що укладаються на час виконання певної роботи. Розподіл трудових договорів за критерієм «строковості» чітко прописано в діючому Кодексі (ст. 23) та в

Проекті (ст. 43). Не враховується такі критерії розподілу по видам як: волевиявлення сторін, форма укладання, характер виконуваної роботи, особливості сторін трудового договору. Щодо волевиявлення сторін, слід сказати, що підставою укладання трудового договору є не тільки взаємна згода сторін, але і випадки, коли трудовий договір укладається на підставі: призначення на посаду; обрання на посаду; результату конкурсу; рішення суду.

Форма укладання трудового договору, як правило, письмова. На це вказує стаття 24 КЗпП. Однак Кодекс не виключає виникнення трудових правовідносин, коли видання наказу роботодавцем було затримано, а працівник фактично вже почав виконувати трудові обов'язки. Крім того письмова форма договору має на

увазіоформлення певних документів, які можуть бути у вигляді: типової форми трудового договору або заяви, яка містить волевиявлення особи, що наймається, наказу, щомістить волевиявлення особи, яка приймає на роботу. Зауважимо, що не можна розглядати процедуру «заява – наказ» як усну форму укладання трудового договору, тому що в цій процедурі присутні два документи, які по своїй суті є письмовими доказами закріплення волевиявлення сторін.

Трудовий договір, як ми зазначали, бажано укласти в письмовій формі. Ч. 1 ст. 24 КЗпП України дає перелік випадків, де обов'язково повинен бути укладений трудовий договір в письмовій формі. Однак, знову постає питання щодо визначення «письмова форма трудового договору». Якщо розглядати її як типову форму, то як назвати форму укладання, при якій оформлюється наказ після того як було подано заяву? Форма «заява – наказ» не може бути не в якому разі усною, тому що усна форма – це словесне волевиявлення сторін, яке не передбачає оформлення письмових доказів волевиявлення. Письмове волевиявлення – це закріплення його в певних документах. Типова форма, наказ, заява – це всі документи різних видів, а їх наявність свідчить про письмову форму укладання трудового договору. Ст. 24 КЗпП говорить про те, що заключення трудового договору оформлюється наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого їм органу про зарахування працівника на роботу. В будь-якому випадку розпорядження власника присутнім буде, і, здебільшого, це буде письмове його волевиявлення.

Отже можна зробити висновок, що норми, що регулюють відносини в сфері трудового договору потребують доопрацювання. Пропозиції, які були нами висловлені, сподіваємось, будуть враховані провідними вченими і юристами – практиками для впевненості сторін трудового договору в тому, що умови праці і засоби виробництва будуть захищені, що в свою чергу дасть позитивний вплив на розвиток національної економіки і соціальний захист громадян.

Список використаних джерел:

1. Кодекс Законів про Працю України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до №50.
2. Проект Трудового кодексу України (від 4 грудня 2007 р.) [Електронний ресурс]: Верховний Суд України.
3. Болотіна Н.Б. Трудове право України / Н. Болотіна, Г. Чанишева. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2001
Прокопенко В.І. Трудове право України / В.І. Прокопенко – Харків : Консум, 2000.

Крижановська О.В.
курсант 5-го курсу
юридичного факультету
Академії митної служби України

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ РОБОТОДАВЦЯ

Одне з центральних місць в регулюванні соціально-економічних процесів за допомогою трудового законодавства займає інститут матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин. Діюче в Україні трудове законодавство (навіть з урахуванням всіх змін і доповнень) вже не може ефективно регулювати економічні процеси, що набувають все більшу динамічність, і тому назріла необхідність ухвалення нового законодавства у цій сфері. Саме тому при вивченні перспектив розвитку трудового права й законодавства, в цілому та, зокрема, інституту матеріальної відповідальності, необхідно глибоко і всесторонньо аналізувати досвід держав як далекого, так і ближнього зарубіжжя. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору в міжнародно-правових актах регулюється лише за заподіяння шкоди здоров'ю працівника. Що стосується інших випадків – матеріальна відповідальність у міжнародно-правових актах має відсильний характер до національного законодавства сторони працевлаштування.

Інститут матеріальної відповідальності в трудовому праві завжди привертав значну увагу вчених-теоретиків, таких як В.І. Щербина, Н.М. Хуторян, В.С. Венедиктов, О.І. Процевський, Ю.В. Ткалич та інших.

Ми маємо на меті дослідити проблеми правового регулювання становища однієї з сторін трудових правовідносин, а саме роботодавця, в аспекті притягнення останнього до матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну працівникові. Слід зазначити, що Україна на сьогодні є єдиною державою серед республік пострадянського простору, в якій дотепер діє Кодекс Законів про працю 1971 року (далі – КЗпП). В таких умовах вивчення і узагальнення світового досвіду в області трудового законодавства на сучасному етапі глобалізації економіки і правових систем, зростання міжнародної трудової міграції, стає необхідною важелю успішного і ефективного реформування вітчизняного трудового законодавства.

Найбільш складною проблемою протиправних юридичних фактів трудового права є підстави залучення працедавця до матеріальної відповідальності. У чинному трудовому законодавстві України відсутнє чітке формулювання підстав матеріальної відповідальності працедавця [4, С. 53].

КЗпП України не встановлює чітких вимог щодо умов та порядку притягнення роботодавця до матеріальної відповідальності. Проте, трудове законодавство України й нині містить значну кількість норм, що передбачають матеріальну відповідальність роботодавця за порушення обов'язків у трудових правовідносинах за наявності його вини. До таких випадків належать: а) виплата середнього заробітку за час вимушеного прогулу в разі звільнення без законних підстав або різниці в заробітку в разі незаконного переведення на іншу роботу, але не більше, ніж за один рік. Якщо заява про поновлення на роботі розглядається більше одного року не з вини працівника, середній заробіток виплачується за весь час вимушеного прогулу (ч 2 ст. 235 КЗпП); б) виплата працівнику середнього заробітку в разі незаконного звільнення або переведення його на іншу роботу (ст 238 КЗпП); в) виплата середнього заробітку на умовах, визначених у ч. 2 ст. 235 КЗпП, у разі, коли неправильне формулювання причини звільнення у трудовій книжці перешкоджало працевлаштуванню працівника (ч. 3 ст. 235 КЗпП); г) виплата середнього заробітку за весь час вимушеного прогулу в разі затримки видачі трудової книжки з вини роботодавця (ч. 4 ст. 235 КЗпП); д) оплата вимушеного прогулу в разі затримки виконання рішення про поновлення працівника на роботі (ст. 236 КЗпП); е) відшкодування роботодавцем моральної шкоди працівнику (ст. 237-1 КЗпП).[1] Отже, першою умовою матеріальної відповідальності роботодавця, відповідно до українського трудового законодавства, є вина роботодавця щодо погіршення майнового становища працівника шляхом порушення його трудових прав. Другою підставою виникнення обов'язку, що розглядається, є протиправні дії роботодавця, що перебувають у причинному зв'язку із шкодою, яка виникла на боці працівника.

Порівняльно-правовий аналіз норм трудового законодавства, що стосуються матеріальної відповідальності, наших найближчих сусідів дає змогу дійти висновку, що дане питання знаходить своє широке й чітке регулювання. Наприклад, в Трудовому кодексі Російської Федерації ціла глава – 38, передбачає випадки матеріальної відповідальності роботодавця перед працівником. Статтею 232 Трудового кодексу Російської Федерації передбачено, що сторона трудового договору (роботодавець чи працівник), яка заподіяла шкоду іншій стороні, відшкодовує цю шкоду відповідно до норм Трудового кодексу та федеральних законів. При цьому сторони при укладенні трудового договору в письмовій формі, мають право конкретизувати межі матеріальної відповідальності за домовленістю, проте ці межі не можуть бути нижчими ніж це передбачено в Трудовому кодексі та федеральних законах.

Норми, безпосередньо пов'язані з матеріальною відповідальністю роботодавця перед працівником в Трудовому кодексі Російської Федерації, містяться у статтях, що визначають обов'язок роботодавця відшкодувати працівнику матеріальну шкоду, заподіяну в результаті незаконного позбавлення його можливості трудитися (ст. 234), матеріальну відповідальність роботодавця за збиток, заподіяний майну працівника (ст. 235), матеріальну відповідальність роботодавця за затримку виплати заробітної плати та інших виплат, належних працівнику (ст. 236), відшкодування моральної шкоди, заподіяної працівникові (ст. 237).[2]

Якщо згідно КЗпП РФ матеріальна відповідальність роботодавця наступала лише на підставі конкретної норми (ст.ст. 99, 215), то Трудовий кодекс Російської Федерації встановлює обов'язок роботодавця відшкодувати неoderжаний заробіток в усіх випадках незаконного позбавлення можливості трудитися, зокрема у випадках незаконного відсторонення працівника від роботи, його звільнення або переведення на іншу роботу, відмови роботодавця від виконання або невчасного виконання рішення органу з розгляду трудових суперечок або державного інспектора праці про поновлення працівника на колишній роботі. Стаття 235 Трудового кодексу Російської Федерації називає абсолютно нову підставу матеріальної відповідальності роботодавця – спричинення збитку майну працівника. Крім того, включення в перелік підстав матеріальної відповідальності роботодавця порушення терміну виплати заробітної платні, оплати відпустки, виплат при звільненні і інших виплат – адекватна реакція законодавця на масові порушення у цій сфері, особливо в умовах сьогоденної світової економічної кризи.

Трудовий кодекс Російської Федерації передбачив і зміни умов настання відповідальності роботодавця за спричинення моральної шкоди. Так, статтею 237 досить точно окреслене коло її підстав: це неправомірні дії або бездіяльність роботодавця. Передбачена можливість позасудового відшкодування шкоди – за згодою сторін.

В свою чергу, в трудовому законодавстві Російської Федерації дістали своє закріплення не лише підстави відшкодування матеріальної шкоди роботодавцем працівнику, а й встановлення порядку такого відшкодування. Це стосується умови про визначення збитку за ринковими цінами, можливості його відшкодування в натурі за згодою працівника, регламентації досудових процедур дозволу питань про відшкодування збитку, заподіяного майну працівника. При цьому законодавець передбачив раніше також невідому трудовому праву санкцію – сплату відсотків (грошової компенсації) від неоплачених в строк сум заробітної плати за кожен день затримки.

Більш досконалим і доцільним, порівняно із КЗпП України є вирішення питання щодо відшкодування працівникові роботодавцем шкоди, заподіяної вимушеним прогулом чи виконанням нижчеоплачуваної роботи. Згідно із частиною 2 статті 394 Трудового кодексу Російської Федерації працівникові виплачується середній заробіток за весь час вимушеного прогулу або різниця в заробітку за весь час виконання нижчеоплачуваної роботи, а згідно з КЗпП України середній заробіток виплачується працівнику проте не більше як за один рік.

Трудовий кодекс Республіки Білорусь також не містить ніяких обмежень щодо відшкодування працівникові шкоди, що виникла в результаті вимушеного прогулу чи виконання нижчеоплачуваної роботи. Відповідно до положень Трудового кодексу Республіки Білорусь у випадку незаконного відсторонення від роботи працівникові виплачується за рішенням органу, що розглядає трудовий спір, середній заробіток за час вимушеного прогулу або різниця в заробітку за час виконання нижчеоплачуваної роботи.

Проект Трудового кодексу України хоча й містить норми щодо умов та порядку притягнення роботодавця до матеріальної відповідальності, проте вони носять, на нашу думку, поверхневий і нечіткий характер. Зокрема, підставою настання відповідальності роботодавця є порушення ним прав працівника, внаслідок якого працівникові заподіяно матеріальну або моральну шкоду (роботодавець несе відповідальність перед працівником за умови, якщо він не доведе, що шкоду заподіяно внаслідок дії непереборної сили) шляхом: а) невиконання передбачених колективним або трудовим договором обов'язків щодо надання працівникові або членам його сім'ї матеріальних благ і послуг; б) в інших випадках, установлених цим Кодексом, законом або трудовим договором; в) заподіяння моральної шкоди власними діями або бездіяльністю, які порушують права працівника, відповідно до цивільного законодавства. [3]

Викладені нами положення свідчать про те, що існує необхідність у закріпленні за працівниками права на захист їх порушених прав шляхом пред'явлення вимоги про відшкодування матеріальної шкоди. Проте, вивчення нормативного врегулювання даного питання в трудовому законодавстві сусідніх держав, дає змогу зробити висновок, що потребує свого розширення коло підстав виникнення права на відшкодування матеріальної шкоди та визначення умов та способів такого відшкодування. Ще одна проблема, яка потребує свого вирішення - встановлення розміру, в межах якого має здійснюватись відшкодування завданої працівникам матеріальної шкоди.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України. [Електронний ресурс]-режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
2. Трудовой кодекс Российской Федерации. [Електронний ресурс]-режим доступу: http://www.consultant.ru/popular/tkrf/14_50.html
3. Проект Трудового кодексу України. 04.12.07 [Електронний ресурс]-режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/ru/legislation/project/747.html>
4. В.І. Щербіна Підстави притягнення роботодавця до матеріальної відповідальності // Підприємство, господарство і право. – 2007. – № 4. – С. 53 – 56.
5. Ткалич Ю.В. Матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові [Електронний ресурс]-режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlduvs/2010_1/10_1_4_7.pdf.

Лазутін О. В.
студент 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРАВИЛ ВНУТРІШНЬОГО ТРУДОВОГО РОЗПОРЯДКУ В РЕГУЛЮВАННІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Однією з особливостей джерел трудового права України є те, що в регулюванні трудових відносин важливе місце посідають локальні нормативні акти, які приймаються безпосередньо на підприємствах, в установах, організаціях власником або уповноваженим ним органом за погодженням з трудовим колективом чи профспілковим комітетом. Розглядаючи локальні акти як джерела трудового права України, можна зупинитися на таких питаннях, як їх види та значення як регулятора трудових правовідносин на рівні виробництва, а також на сутності правил внутрішнього трудового розпорядку як провідного виду локальних правових актів та їх ролі в забезпеченні трудового процесу.

Локальна нормотворчість здійснюється безпосередньо учасниками трудових відносин, що беруть участь у створенні цих норм та можуть впливати на їх зміст. Локальна нормотворчість може здійснюватись при двох умовах: по-перше, норми є локальними і набувають чинності лише якщо вони прийняті у порядку, попередньо визначеному діючим законодавством, а по-друге, локальна нормотворчість можлива за наявності загальної норми, що надає певним суб'єктам право займатись нормотворчістю. Завдяки локальному регулюванню трудових відносин розвиваються демократичні засади у виробничій діяльності, а співвідношення локального та централізованого регулювання є показником демократизму існуючої правової системи суспільства.

Локальні нормативні акти приймаються на підприємствах, установах, організаціях для вирішення питань правового регулювання трудових та тісно пов'язаних з ними відносин. Головною особливістю таких актів є те, що їх творцями та адресатами є трудові колективи підприємств, установ, організацій. Вони

приймаються або безпосередньо трудовим колективом, або роботодавцем і представницькими органами трудящих, або ж власне самим роботодавцем. Локальні нормативні акти конкретизують і доповнюють акти, що приймаються органами державної влади, з урахуванням специфіки конкретного виробництва. При цьому суб'єкти локальної правотворчості не вправі виходити за межі наданої їм компетенції, а локальні норми не можуть суперечити законодавству про працю.

Найпоширенішими актами локального характеру на підприємствах є колективний договір, правила внутрішнього трудового розпорядку, посадові інструкції, положення про преміювання, інструкції щодо охорони праці, графіки відпусток тощо.

Згідно з ч.1 ст.142 КЗпП трудовий розпорядок на підприємствах, в установах, організаціях визначається правилами внутрішнього трудового розпорядку, що є розробленим роботодавцем у встановленому порядку документом, які затверджуються трудовими колективами за поданням власника або уповноваженого ним органу і виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) на основі типових правил. Правила встановлюють порядок прийняття і звільнення працівників, основні обов'язки працівників та роботодавця, час початку і закінчення роботи, час, наданий для відпочинку і харчування, час і місце отримання заробітної плати, порядок видання розпоряджень, що стосуються роботи, порядок ознайомлення із загальними інструкціями з охорони праці і пожежної безпеки, види заохочень за успіхи в роботі та стягнень за порушення трудової дисципліни, правила корпоративної поведінки тощо. Зазначені в правилах внутрішнього трудового розпорядку вимоги, які погіршують становище працівників, передбачене діючим законодавством, є недійсними.

Правила внутрішнього трудового розпорядку можуть бути трьох видів: типові, галузеві та конкретних підприємств. Типові правила затверджуються центральним органом виконавчої влади за погодженням з центральними профспілковими органами. Внутрішній трудовий розпорядок на всіх підприємствах визначений Типовими правилами внутрішнього трудового розпорядку для робітників та службовців підприємств, установ, організацій, затвердженими ще 20 липня 1984 р. Крім типових правил існують також галузеві правила внутрішнього трудового розпорядку, що затверджуються міністерствами та відомствами за погодженням з відповідними центральними виборними органами профспілкових організацій. Правила конкретних підприємств ж приймаються в установленному законодавством порядку та діють в межах окремого підприємства.

Норми локальних правил внутрішнього трудового розпорядку мають регулятивне значення, бо в них закріплені конкретні обов'язки роботодавця та працівників на конкретному підприємстві, в установі чи організації. Правила визначають трудові обов'язки працівника щодо виконання трудової функції (виконувати роботу, обумовлену трудовим договором; продуктивно використовувати робочий час; своєчасно і точно виконувати розпорядження роботодавця та ін.) та обов'язки додержуватися правил поведінки, які забезпечують нормальний трудовий процес (додержуватись режиму роботи; правил охорони праці, техніки безпеки, гігієни праці, виробничої санітарії, утримувати своє робоче місце в чистоті та порядку; бережливо ставитись до майна власника тощо). Успішне проведення виробничої роботи залежить і від того, наскільки власник або уповноважений ним орган виконують свої обов'язки по організації праці робітників і службовців. Так, до його обов'язків Правила відносять: своєчасно, до початку роботи, знайомити працюючих з встановленим завданням, забезпечити здорові і безпечні умови праці, справний стан машин, станків, інструментів та іншого обладнання, необхідні запаси сировини, матеріалів та інших ресурсів, необхідних для ритмічної роботи; створювати умови для зростання продуктивності праці шляхом впровадження новітніх досягнень науки, техніки і наукової організації праці, організувати вивчення і впровадження передових прийомів і методів праці, поліпшувати умови праці, неухильно додержуватися законодавства про працю, забезпечити належне технічне обладнання усіх робочих місць і створювати для працюючих умови роботи, що відповідають правилам охорони праці; впроваджувати сучасні засоби безпеки праці, попереджувати виробничий травматизм, забезпечувати санітарно-гігієнічні умови, що попереджають виникнення професійних та інших захворювань працюючих тощо. Тобто Правила встановлюють як трудові обов'язки працюючих, пов'язані з виконанням трудової функції та обов'язки додержуватися правил поведінки, які забезпечують нормальний трудовий процес, так і обов'язки роботодавця щодо забезпечення встановлених законодавством стандартів та вимог до умов праці на підприємстві.

Крім того, Правила встановлюють значний перелік прав працівників та адміністрації підприємства чи організації, регламентують порядок прийому і звільнення працівників, робочий час і його використання, заохочення за успіхи в роботі та встановлюють дисциплінарну відповідальність за порушення трудової дисципліни. Тобто Правила регулюють усі найважливіші питання організації та трудового процесу на окремо взятому підприємстві чи організації.

Достатньо важливим питанням є додержання Правил внутрішнього трудового розпорядку як працівниками, так й адміністрацією підприємства чи організації. Працівники та адміністрація повинні додержуватися встановлених правилами порядку прийому та звільнення працівників, режиму робочого часу та часу відпочинку, порядку преміювання, виконуватися встановлені законодавством обов'язки, а керівник підприємства чи його уповноважена особа – забезпечувати здійснення прав працівників та забезпечувати встановлені законодавством умови праці. Контроль за додержанням правил здійснюється як адміністрацією підприємства чи організації, так і контролюючими органами та їх посадовими особами. За порушення Правил

до працівників може застосовуватися дисциплінарна, матеріальна чи адміністративна відповідальність, а до керівника підприємства чи уповноваженого ним органу – адміністративна чи кримінальна.

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити кілька висновків. По-перше, локальні акти займають найнижчу сходинку в ієрархії джерел трудового права України, приймаються в установленому законом порядку і діють в межах окремого підприємства, закладу чи організації. Значення цих актів полягає у тому, що вони регулюють трудові та тісно пов'язані з ними відносини на конкретному підприємстві з урахуванням специфіки виробництва, а також деталізують положення відповідних нормативних актів органів державної влади щодо організації трудового процесу. По-друге, основним видом локальних нормативних актів є правила внутрішнього трудового розпорядку, які затверджуються трудовими колективами за поданням власника або уповноваженого ним органу і виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) на основі типових правил. У правилах детально висвітлюються всі аспекти організації праці на підприємстві, в т.ч. порядок прийняття і звільнення працівників, основні права та обов'язки працівників та роботодавця, час початку і закінчення роботи, час, наданий для відпочинку і харчування, час і місце отримання заробітної плати; порядок видання розпоряджень, що стосуються роботи, види заохочень за успіхи в роботі та стягнень за порушення трудової дисципліни тощо. Цей документ є основним локальним правовим актом, що регламентує трудовий процес на підприємстві чи організації, встановлює права та обов'язки учасників трудових відносин. З однієї сторони, правила забезпечують працівникам реалізацію їх конституційних трудових прав, а з іншої – забезпечують виконання адміністрацією обов'язків по організації трудового процесу, здійсненню прав працівників та забезпеченню встановлених діючим законодавством умов праці.

Список використаних джерел:

- 1) Кодекс законів про працю України // Затверджується Законом N322-VIII від 10.12.71 // ВВР, 1971, додаток до N 50, ст. 375.
- 2) В. Е. Теліпка, О. Г. Дутова. Трудове право України: Навч. посіб. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 455 с.
- 3) В. І. Прокопенко Трудове право України Підручник. — Х.: Фірма «Консум», 1998. - 480 с.
- 4) П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, З. Я. Козак та ін. Трудове право України: Академічний курс: Підруч. для студ. горид. Т78 спец. вищ. навч. закл.; За ред. П. Д. Пилипенка. — 2-е вид., ієрероб. і доп. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. — 544 с.
- 5) <http://www.kadrovik.kiev.ua/info/art15.html>

Луців Д.С.
студент 5 курсу
Юридичний факультет
Академія митної служби України

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ ПРАЦІ

В системі захисту основних прав і свобод людини в сфері праці і трудових відносин, соціального забезпечення та встановлення відповідного рівня їх правових гарантій є міжнародні норми про працю, сукупність яких утворює міжнародне трудове право.

Впродовж кількох десятків років формування єдиної концепції міжнародного трудового права ускладнювалось функціонуванням двох полярних правових систем, які юридично закріплювали основи існуючого суспільно-економічного ладу в тій чи іншій державі. У зв'язку з цим в трактуванні найбільш гострих і важливих питань сфері міжнародного регулювання праці виникали деякі суперечності і розбіжності. Виділення міжнародного трудового права в галузь міжнародного публічного права може бути обґрунтовано наступним чином. Незважаючи на існування в міжнародному праві відповідних норм про працю, спрямованих на врегулювання трудових відносин на внутрішньодержавному рівні, міжнародне право, насамперед, залишаючись правом міждержавним, зберігає сферу своєї дії, що не збігається з сферою дії внутрішньодержавного права. Іншими словами, саме держави (а не конкретні фізичні або юридичні особи) є учасниками угод, що містять трудові норми, приймаючи на себе зобов'язання щодо їх виконання і лише держави відповідають за їхнє недотримання. Питання зміни або припинення міжнародноправових зобов'язань у сфері праці також перебувають у прямій залежності від позиції держав. Останні вправі денонсувати ту або іншу конвенцію й тим самим зняти з себе міжнародні зобов'язання щодо регулювання трудових відносин.

Якщо говорити про кількісну складову, то міжнародні конвенції про працю складають приблизно п'яту частину всіх багатосторонніх міжнародних договорів, що також дозволяє дійти висновку про міжнародне трудове право як сформовану галузь міжнародного права. Крім того, про міжнародне трудове право можна говорити в тому ж розумінні, як і про міжнародне кримінальне або міжнародне економічне право. Цієї ж думки дотримувався С. Б. Крилов, коли писав про можливість існування міжнародної цивільної, міжнародної кримінальної, міжнародної адміністративної й інших галузей міжнародного права [1].

Виходячи з розуміння міжнародного трудового права як галузі міжнародного публічного права, його можна визначити як сукупність міжнародно-правових норм, що встановлюють стандарти в сфері праці й зайнятості. Сутність міжнародно-правового регулювання праці становлять, насамперед, ідеї правового захисту вищих цінностей суспільства й держави, а саме: прав і свобод людини, її честі й гідності у сфері праці. В науці трудового права немає особливих розбіжностей у поглядах на визначення міжнародно-правового регулювання праці.

Під міжнародно-правовим регулюванням праці розуміється регулювання умов праці й охорони законних прав працівників за допомогою міжнародних угод, арізноманіття міжнародних відносин в сфері праці призводить до існування різноманітних міжнародно-правових норм.

Зміст міжнародної норми про працю є ознакою зацікавленості держав у її імplementації – фактичної реалізації міжнародних зобов'язань державу в сфері регулювання праці на внутрішньодержавному рівні. Саме з оцінки змісту міжнародних норм починається процес прийняття державою рішення про укладення міжнародних договорів або приєднання до них. Е. М. Аметистов виділяє наступні, найбільш важливі з погляду імplementації, елементи змісту міжнародних норм про працю:

- об'єкт регулювання;
- коло категорій трудящих, що охоплюються захистом;
- актуальність норм із погляду сучасності;
- географічний район розповсюдження;
- характер і обсяг наданих прав і покладених обов'язків [2].

Саме таке комплексне врахування всіх елементів змісту міжнародних норм про працю надасть можливість проаналізувати той чи інший міжнародно-правовий акт з позиції доцільності та необхідності його імplementації. Також це дає підставу для прийняття вітчизняним законодавцем рішення про підписання та ратифікацію повністю чи з певними застереженнями.

Предметом правового регулювання в міжнародному трудовому праві є відносини між суб'єктами міжнародного права з приводу захисту трудових прав працівників і їхніх професійних організацій.

Міжнародне трудове право й внутрішньодержавне право, як дві самостійні системи, не існують ізольовано одне від одного. Національні правові системи істотно впливають на нормоутворення в міжнародному трудовому праві, знаходячись своє вираження й закріплення в зовнішній політиці й дипломатії держав.

Це можна пояснити тим, що як правило, в міжнародно-правових актах закріплюються найбільш доцільні та ефективні форми та види поведінки його суб'єктів, звичайно, із відповідним рівнем узагальнення, що має на меті зробити відповідні приписи доволі універсальними для застосування в країнах з різними правовими системами.

У сучасних міжнародних відносинах неухильно зростає роль і значення міжнародних організацій як важливої форми узгодження дій держав. РЄ багато свідчень прояву цієї тенденції, у тому числі і розширення їх правотворчих функцій.

Зважаючи на значне коло суб'єктів міжнародного права, серед яких важливу роль відводиться відповідним міжнародним організаціям та органам, цілком виправдано можна вести мову про міжнародну правотворчість. Міжнародну правотворчість щодо регулювання праці можна визначити як процес узгодження змісту норм міжнародного трудового права і введення їх у дію. Найважливішою особливістю полягає в тому, що кожна держава правомочна визнавати чи не визнавати в якості юридично обов'язкового узгоджений зміст норми. Таким чином, процес міжнародної правотворчості щодо регулювання праці складається з колективних дій держав на етапі узгодження змісту норми в індивідуальних діях кожної держави на етапі визнання цієї норми.

Резюмуючи вищевикладене можна відмітити, що:

– Виходячи з розуміння міжнародного трудового права як галузі міжнародного публічного права, його можна визначити як сукупність міжнародно-правових норм, що встановлюють стандарти в сфері праці й зайнятості, а кінцевою метою правового регулювання, що здійснюється за допомогою міжнародних норм про працю, можна назвати вдосконалення системи внутрішнього національного трудового права.

– Враховуючи системність нормативних приписів, що містяться у міжнародних нормативно-правових актах, їх імplementації у вітчизняне законодавство повинна передувати відповідна підготовча робота. Сутність її полягає у комплексному врахуванні всіх елементів змісту міжнародних норм про працю (які виділяються наукова доктрина), що надасть можливість проаналізувати той чи інший міжнародно-правовий акт з позиції доцільності та необхідності його імplementації.

Найважливішою його особливістю полягає в тому, що кожна держава правомочна визнавати чи не визнавати в якості юридично обов'язкового погоджений зміст норми. Сам же процес міжнародної правотворчості щодо регулювання праці складається з колективних дій держав на етапі узгодження змісту норми й індивідуальних діях кожної держави на етапі визнання цієї норми.

– Визнаючи предметом правового регулювання в міжнародному трудовому праві відносини між його суб'єктами з приводу захисту трудових прав працівників і їхніх професійних організацій, а методом міжнародного трудового права – встановлення взаємних прав і обов'язків у сфері праці незалежними

суб'єктами міжнародних відносин на універсальному, регіональному й локальному рівнях шляхом добровільного волевиявлення й на основі рівноправ'я, то під поняттям «міжнародне трудове право» треба розуміти галузь міжнародного права, що являє собою особливу систему юридичних норм, які регулюють відносини між його суб'єктами з метою захисту трудових прав працівників і їхніх професійних організацій, і поліпшення умов праці й побуту працівників за допомогою добровільного встановлення певних юридичних і фактичних гарантій цих прав на основі рівноправності.

– Зважаючи на значне коло суб'єктів міжнародного права, серед яких важлива роль відводиться відповідним міжнародним організаціям та органам, тодішкo виправдано можна вести мову про міжнародну правотворчість. Міжнароднуправотворчість щодо регулювання праці можна визначити як процесузгодження змісту норм міжнародного трудового права і введення їх у дію.

Список використаних джерел:

1. Международное право: учебник / [Дурденевский В. Н., Крылов С. Б. и др.] – М. : Юрид. изд-во, 1947. – 612 с.
2. Аметистов Э. М. Международное право и труд / Аметистов Э. М. – М. : Междунар. отношения, 1982 – 272 с. – (Факторы имплементации междунар. норм о труде).
3. Зенгер А. Права человека и контроль за их осуществлением в Международной организации труда / А. Зенгер // Советское государство и право. – 1991. – № 10. – С. 174.
4. Пашерстник А.Е. Правовое регулирование труда в капиталистических странах/ Пашерстник А. Е. – М. : Госюриздат, 1955. – 131 с.
5. Тревоги мира: Доклад ЮНРИСД, подготовленный для Всемирной встречи на высшем уровне/ [под ред. П. Сталкера].- Женева, 1995. – 57 с.

Мамедова А. И.
ассистент кафедры хозяйственного,
гражданского и трудового права
Мариупольский государственный университет

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЮРИДИЧЕСКОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Ответственность изучается в разных областях психологической науки. Она исследуется в связи с нравственным развитием, изучается теми, кто интересуется вопросами личности, когнитивными процессами, психологией управления и т.п. Традиционно принятым в психологии определением понятия является следующее: ответственность – это осуществляемый в различных формах контроль над деятельностью субъекта с точки зрения выполнения им принятых норм и правил [1, ст. 250]. Согласно теории С.Л.Рубинштейна, ответственность – верность самому себе, доверие к нравственному содержанию собственных чувств, уверенность в своей правоте [2, ст.221].

Правопослушное поведение является результатом социализации, в процессе которой происходит усвоение субъектом моральных и правовых запретов, социальных стереотипов поведения, что в свою очередь определяется групповым и индивидуальным правосознанием, чувством социальной ответственности, социальной справедливости, правовой интуицией и др [3]. Таким образом, ответственность является понятием социальным, она формируется в процессе социализации личности и включает осознание личностью своего долга перед обществом, понимание необходимости соблюдения социальных норм, что в конечном счете обеспечивает нормативное поведение, высокую степень социальной воспитанности человека, предупреждение антисоциальных проявлений с его стороны.

В основе формирования ответственности личности лежит такое понятия как законопослушание. Юридический статус граждан, их права и свободы коренятся в совокупности общественных отношений, а право фиксирует то, что сформировалось в живой жизни. Однако продолжают бытовать представления о правах граждан как благодетели сверху, что говорит о непонимании той действительной связи, которая существует между личностью, обществом, правом и государством.

Юридический статус личности отражает реализацию юридической ответственности, которая с одной стороны, представляет собой вид общесоциальной ответственности, другие виды которой возникают уже на основе иных социальных норм - политических, норм морали, корпоративных норм и др. С другой стороны, юридическая ответственность является разновидностью мер правового принуждения, причем наиболее острой разновидностью, в наибольшей степени затрагивающей правовое положение субъекта[4].

При формировании личности в нормальных условиях социализации правовые запреты принимаются к сведению и становятся привычными рамками поведения; постепенно складывается социальный стереотип поведения личности. В основе этого стереотипа лежит индивидуальное правосознание, базирующееся на общественном. У человека формируется механизм социального саморегулирования, т. е. привычная готовность действовать в данной обстановке определенным образом. [5, ст.19]

Действенный характер сознания вытекает и из принципа единства сознания и деятельности: деятельность человека обуславливает формирование его сознания, психических процессов и свойств, которые, в свою очередь, регулируют эту деятельность и являются условием ее адекватного выполнения. «Сознание или сознательные процессы, как и все психические процессы, выполняют функции регуляции человеческой деятельности и в качестве ее регуляторов включены в процесс жизни и деятельности человека, его взаимодействия с миром» Усвоение человеком необходимых социальных норм и включение их в систему внутренних регуляторов личности наиболее эффективно протекают в ходе общения и взаимодействия людей в нормативной ситуации и в ходе выработки коллективных нормативных решений, совместной групповой деятельности. В этих случаях нормы непосредственно интегрированы с условиями деятельности и успешным достижением групповых и общественных целей. Кроме того, они подкрепляются действенными коллективными санкциями. Для того чтобы личность овладела системами социальных норм, которые действуют в обществе и социальных группах, необходимо непосредственное, активное включение человека в сложные процессы социальных взаимодействий, в коллективную деятельность в различных сферах общественных отношений, необходима разнообразная общественная практика, участие в достижении и реализации социально значимых общественных целей и идеалов. Результатом успешного усвоения норм поведения является внутренний контроль, когда человек настолько глубоко усвоил бытующие нормы морали, поведения, что, не задумываясь, поступает так, как этого требует общество. Нормально социализированный человек при совершении им поступка, который не соответствует его внутренним критериям, испытывает недовольство собой.[5, ст. 29]

Личностное отношение к правам и обязанностям — это проявление степени усвоения социального, выражаемого в характере принимаемых решений, в мотивах, способах и средствах реализации юридических нормативов. Перевод юридически* прав и обязанностей в личностную сферу, их усвоение — одна из важнейшие форм социализации личности. Однако права и обязанности входят в структуру личности не механически, а в преобразованном виде, в форме психологических феноменов. Интерпретация прав и обязанностей показывает сложность взаимодействия объективного к субъективного в структуре личности и на этой основе — систему взаимосвязанных компонентов внутренней структуры личности, через которую проявляют себя общественные силы. Основные принципы взаимоотношений государства и личности — взаимная ответственность, гармоническое сочетание интересов — опираются на важнейшие категории морали — социальную справедливость, долг, ответственность, свободу, честь, совесть, гуманизм. Эти принципы выступают и как основания оценок любых конкретных ситуаций, объективирующих взаимосвязи государства и личности [6, ст.152].

Таким образом, можно сделать вывод, что развитие индивидуального правосознания всегда детерминировано окружающей социальной средой. На его формирование воздействуют многочисленные факторы как общесоциального порядка, так и той микросреды, которая непосредственно окружает данную личность. В процессе формирования индивидуального правосознания личности эти факторы преломляются через конкретные условия жизни и психологические особенности личности и реализуются в ее деятельности. Как уже отмечалось выше, основным механизмом правосознания является речемыслительная деятельность человека. Однако это не означает, что в окончательном формировании правосознания не участвует эмоциональная сфера. Именно с ее участием знание норм права и переживание их переходит у субъекта в глубокие правовые убеждения, которые он стремится неукоснительно исполнять. Связь правосознания с нравственными чертами личности обычно проявляется в единстве правовых и моральных оценок. Правосознание расширяет круг социальных знаний личности, содействует осмыслению сущности социально-экономического строя, определяющего в конечном итоге правовую надстройку. Отклонения от норм сознания и поведения личности зависят от целого ряда причин, среди которых большое значение имеет влияние отрицательных факторов на формирование сознания личности.

Список использованных источников:

1. Большой психологический словарь/ Б.Г. Мещерякова, В.П. Зинченко. – М.: Прайм-Еврознак, 2003. - 672 с.
2. Пергаменщик Л. Кризисная психология/ Л. Пергаменщик. Глоссарий к книге. – 2002. – 945 с.
3. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://bugabooks.com/book/319-yuridicheskaya-psixologiya/23--3-soznanie-otvetstvennost-i-pravosoznanie.html>
4. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://rudiplom.ru/lecture/yuridicheskaya-psixologiya/1659.html>
5. Рубинштейн С. Л. Принципы и пути развития психологии/ С. Л. Рубинштейн. – М., 1959. – 962 с.
6. Романов В.В. Юридическая психология/ В.В. Романов. – М.: Юрист, 1998. — 488 с.

Мовчан Д. О.
студент 5 курсу
Юридичний факультет,
Академія митної служби України

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУ ТРУДОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Необхідність прийняття Трудового кодексу України (далі - Трудовий кодекс) пов'язують з докорінними змінами всієї системи суспільних відносин, що відбуваються в Україні у зв'язку з формуванням ринкових відносин та соціально-економічних перетворень, і тою чи іншою мірою пов'язані з працею. Виникла велика низка проблем різного ступеня визначеності, що повинні вирішуватись засобами трудового права. Підготовка нового кодифікованого акту у цій сфері пояснюється також тим, що чинний Кодекс законів про працю України був прийнятий ще у 1971 році, і незважаючи на численні зміни, які були внесені до нього, вже застарів та не відповідає сучасним політичним і економічним умовам.

Крім КЗпП, що до 1991 року був практично єдиним законодавчим актом, регулюючим трудові відносини на Україні, за період незалежності держави було прийнято ряд законів з трудових питань. Це закони про охорону праці, про оплату праці, про колективні договори й угоди, про відпустки і ряд інших.

Зазначені закони кодифікували на законодавчому рівні ряд трудових питань, які взагалі не були врегульовані або регулювались підзаконними нормативно – правовими актами. І в цьому розумінні прийняття зазначених законодавчих актів зіграло позитивну роль для подальшого вдосконалення правового регулювання трудових відносин в Україні.

В ряді випадків між нормами Кодексу та нормами законів з'являються колізії у зв'язку з неузгодженістю тих чи інших положень.

Також проект Кодексу має ще ряд позитивних змін. Це наприклад правила щодо можливості завчасного укладення трудового договору, в тому числі й до звільнення з попередньої роботи (стаття 39 проекту).

Встановлено обов'язок роботодавця на вимогу працівника видати йому рекомендаційну характеристику (стаття 125 проекту) та право працівника пред'явити її роботодавцеві при прийнятті на роботу (стаття 58 проекту).

Статті 84-90 проекту, вперше визначають умови відсторонення від роботи залежно від підстави. Зокрема, механізм відсторонення осіб, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння (стаття 85 проекту), враховує і об'єктивну необхідність такого відсторонення, і право людини на недоторканність.

У проекті спрощено формулювання щодо звільнення працівників у разі скорочення штату. Встановлюється обов'язок роботодавця щодо отримання згоди на таке звільнення профспілкового органу або профспілкового представника та здійснення певних заходів щодо запобігання масовим звільненням працівників. Чітко визначається порядок проведення таких звільнень (статті 98 - 101 проекту).

Значно обмежені можливості звільнення працівника за ініціативою роботодавця з підстави невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі. Це можливо лише тоді, коли працівник відмовився від переведення на іншу роботу, яка відповідає стану його здоров'я і спеціальності (кваліфікації). Крім того, на роботодавця покладається обов'язок провести навчання працівника новій професії (стаття 105 проекту). А профспілковому органу надається право на звернення до суду в разі звільнення працівника всупереч позиціям цього органу (стаття 122 проекту).

Статтею 286 проекту забороняється відмовляти жінкам у прийнятті на роботу та знижувати їм заробітну плату з мотивів, пов'язаних з вагітністю або наявністю дітей віком до трьох років або дитини-інваліда, а одиноким матерям - за наявності дитини віком до п'ятнадцяти років.

Відповідно до статті 118 проекту: “Забороняється звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років або дитину-інваліда, за ініціативою роботодавця, крім випадків ліквідації юридичної особи - роботодавця без правонаступництва, припинення фізичною особою виконання функцій роботодавця.”

Але разом з позитивними змінами в проекті Трудового кодексу України є ряд дискусійних положень. Так, ч. 3 ст. 143 проекту визначає, що: “максимальна тривалість щоденної роботи за підсумованим обліком робочого часу не повинна перевищувати 12 годин. За наявності письмової згоди працівника допускається встановлення більшої тривалості щоденної роботи, якщо характер та умови праці передбачають періоди, коли працівник перебуває на роботі у стані очікування часу початку виконання роботи та коли працівник має можливість відпочивати протягом зміни.”

Вищезгадане положення викликало багато дискусій в наукових колах, тому що фактично воно дає можливість роботодавцю встановлювати набагато довший трудовий день. Тоді як чинний КЗпП передбачає, що нормальна тривалість робочого часу не може перевищувати 40 годин на тиждень (ч. 1 ст. 50). Робота понад встановлену тривалість визнається понадурочною (ч. 1 ст. 62) і оплачується у подвійному розмірі (ч.1 ст. 106). Підсумований облік робочого часу тривалістю більше 8 годин може бути встановлено лише за погодженням з профспілкою (ст. 61).

Ще одним дискусійним питанням є право роботодавця контролювати виконання працівниками трудових обов'язків, у тому числі з використанням технічних засобів, під якими розуміється відеозйомка та контроль внутрішньоофісних чатів, інтернет-відвідувань, якщо це зумовлено особливостями виробництва. Такий контроль може призвести, що наприклад під-час телефонної розмови в обідній час на робочому місці будуть зафіксовані певні особисті дані. І тому таке відеоспостереження буде суперечити ст. 32 Конституції України: «Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України». А постійна відеозйомка, може призвести до оприлюднення конфіденційної інформації.

Тому, на мою думку, прийняття Трудового кодексу є необхідним. Виходячи з аналізу його положень можна сказати, що він набагато більше відповідає реаліям сучасних трудових відносин. Його норми охоплюють всі відносини, які зараз регулюються КЗпП і вище зазначеними законами та усувають, відповідно, розбіжності які були між ними. Але, разом з тим, проект Трудового кодексу, що поїшов перше читання у Верховній Раді України має ряд спірних положень які були зазначені вище і усунення яких на стадії прийняття даного закону буде сприяти більш ефективному регулюванню трудових відносин.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України: станом на 1 січня 2012 р. // Верховна Рада України. - Офіц. вид. – Х.: «Одіссей», 2012. – 159 с.
2. Проект Трудового кодексу України: станом на 22 листопада 2010 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу. : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=30947
3. Галиця О. Новації проекту трудового кодексу України з питань укладання трудового договору // Юстиніан. – 2011. [Електронний ресурс]. - Режим доступу. : <http://justinian.com.ua/article.php?id=3645>
Якибчук М. Новий проект Трудового кодексу України порушує Конституцію України // Ліга Блог. – 2010. [Електронний ресурс]. - Режим доступу. : <http://blog.liga.net/user/myakibchuk/article/4374.aspx>.

Мокрозуб О.С.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНОЇ РЕФОРМИ В КОНТЕКСТІ ПРИЙНЯТТЯ НОВОГО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.

Нестабільна система державних фінансів сьогодні є однією із найбільш серйозних загроз для економічної безпеки України і одним із головних чинників стримування економічного розвитку та зростання рівня добробуту населення. Не викликає сумнівів той факт, що без наведення ладу в системі державних фінансів інші реформи в Україні неможливі.

Через це бюджетна реформа є однією із найважливіших в контексті оздоровлення системи державних фінансів.

Необхідність дослідження бюджетної реформи та нового Бюджетного кодексу обґрунтована тим, що вона дозволить діагностувати на ранніх стадіях ключові проблеми даного нормативно-правового акту, а також більш ефективно використовувати його нові можливості для економічного зростання.

Проблемами бюджетної системи та бюджетної політики в Україні займається низка відомих вчених, зокрема Т. І. Єфименко, В. М. Опарін, І. О. Луніна та інші. Названі фахівці ґрунтовно та детально досліджують як бюджетну систему загалом, так і її окремі складові.

Метою даної статті є дослідження нових можливостей для економічного зростання, які відкриваються в процесі бюджетної реформи, аналіз їх ефективності, а також виявлення тих недоліків, які будуть здійснювати негативний вплив на систему державних фінансів і економічний розвиток України.

Новий Бюджетний кодекс хоча не містить революційних новацій, він вносить відчутні зміни до бюджетної системи України, які відкривають нові можливості для підвищення ефективності функціонування бюджетного механізму.

Позитивними досягненнями нового Бюджетного кодексу в порівнянні з попереднім кодексом є:

1. Підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, що було досягнуто завдяки комплексу новацій, що зафіксовані в новому Бюджетному кодексі, а саме впровадження програмно-цільового методу (ПЦМ). Його зміст полягає в тому, що розпорядники бюджетних коштів отримуватимуть кошти не просто для фінансування своєї діяльності, а на досягнення конкретних результатів, які зафіксовані у відповідній програмі, власне на реалізацію якої вони отримали кошти [1;с. 24].
2. Також підвищенню ефективності використання бюджетних ресурсів сприятиме запровадження середньострокового бюджетного планування. Відповідно до статті 21 нового Бюджетного кодексу Міністерство фінансів України за участю Міністерства економіки України, Національного банку України, а також головних розпорядників коштів державного бюджету складає прогноз Державного бюджету України на наступні за

плановим два бюджетні періоди, який ґрунтується на Програмі діяльності уряду, прогнозних та програмних документах економічного та соціального розвитку, державних цільових програмах [2; с.17].

3. Нововведенням є збільшення повноважень Кабінету Міністрів України за згоди Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. Зокрема, КМУ отримав право:

а) перерозподіляти видатки між програмами в межах загального обсягу бюджетних призначень головного розпорядника;

б) перерозподіляти видатки державного бюджету на централізовані заходи між адміністративно-територіальними одиницями.

Загалом, якщо бюджетна політика буде виведена з сфери впливу численних лобі, то ці нові повноваження уряду дозволять ефективніше перерозподіляти кошти. Проблеми оперативності управління бюджетними коштами відчутно впливають на їх ефективність, оскільки наразі здійснення перерозподілу коштів, навіть якщо в цьому є об'єктивні потреби, є можливим лише через внесення змін до бюджету [3; с.58].

Але серед актуальних проблем бюджетної системи зустрічаються й невирішені проблеми, зокрема:

- Невирішеність питання щодо підвищення ефективності інвестиційних видатків бюджету. Передусім це стосується національних інфраструктурних проєктів, фінансування яких наразі розпорошено між різними фондами. З точки зору деяких науковців у цьому контексті доцільним бачиться розгляд можливості щодо виокремлення інвестиційних видатків бюджету в окремий фонд, так званий бюджет розвитку.

- Неврегульованість фінансових потоків між державним бюджетом, державними бюджетними фондами та іншими структурами сектору державних фінансів.

- Відсутність обмежень щодо боргової політики уряду. Незважаючи на те, що новим Бюджетним кодексом встановлені номінальні обмеження щодо державного та місцевого боргу, в ньому відсутні обмеження стосовно використання боргових ресурсів. В Україні загалом відсутні будь-які нормативно-правові документи, які б визначили принаймні базові принципи та напрями боргової політики уряду. Це призводить до того, що даний фінансовий інструмент часто використовується для вирішення кон'юнктурних вузькополітичних завдань, а не в цілях розвитку економіки.

- Недостатня бюджетна децентралізація. В новому Бюджетному кодексі зроблено певний прогрес щодо бюджетної децентралізації, проте передані місцевим бюджетам джерела не є достатніми для фінансування навіть поточних видатків. Крім того, територіальні громади не зможуть розпоряджатися додатковими ресурсами на власний розсуд, оскільки до місцевих бюджетів передані додаткові витрати, які раніше здійснювалися на центральному рівні.

Таким чином, прийняття нового Бюджетного кодексу містить низку важливих інструментів, які дозволять покращити стан системи державних фінансів та задіяти нові бюджетні механізми економічного зростання. Водночас, кодекс має ряд проблем та недоліків, які будуть здійснювати негативний ефект [4].

Список використаних джерел:

1. Єфименко Т. І. Бюджетна політика України в системі інструментів конкурентоспроможності держави / Т. І. Єфименко // Демографія та соціальна економіка. — 2008. — № 2. - С. 42-51.

2. Опарін В. М. Бюджетна система : навч.-метод посібник для сам. вивч. дисц. / [Опарін В.М. Малько В. І., Кондратюк С. І., Коломієць Г. Б.]. – К.: КНТЕУ, 2002. – 336 с.

3. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І. О. Луніна. – К.: «Наукова думка», 2006. – 432 с.

4. Бюджетний кодекс України Затверджений Верховною Радою України 8 липня 2010 (№ 2456-VI) з послідовними змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради. – 2010. - № 50-51. - Ст. 21

Мудрик Г.,
студентка 4го курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ ТА ІНОЗЕМНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

В умовах глобалізації невідворотним процесом стає підвищення ролі універсальних іноземних банків в Україні. Посилення міжнародного руху банківського капіталу вимагає зваженої державної регуляторної політики, спрямованої на запобігання впливу світових фінансових криз та мінімізації ризиків залежного розвитку банківської системи України. Актуальною стає побудова ефективної національної системи регулювання іноземних банків, що передбачає вирішення накопичених проблем як на стратегічному, так і на тактичному рівні.

Національний банк відзначає збільшення частки іноземного капіталу в банківській системі в грудні 2011 р. на 1 процентний пункт, до 41,9%. Про це говориться в повідомленні НБУ. При цьому на 1 січня 2011 р. частка іноземного капіталу в банківській системі складала 40,6%. За станом на 1 січня 2012 р. з 176 банків, що

працюють в Україні, 53 – з іноземним капіталом (на 1 січня 2011 р. – 55 банків), у тому числі 22 – з 100% іноземним капіталом (на 1 січня 2011 р. – 20 банків). Сукупний зареєстрований статутний капітал українських банків на 1 січня 2012 р. склав 171,865 млрд грн. (на 1 січня 2011 р. – 145,857 млрд грн.).

Оцінка впливу іноземних банків на економіку та фінансовий сектор приймаючих країн, проблеми регулювання діяльності іноземних банків є темою багатьох наукових досліджень. Так, Р. Левін здійснив аналіз взаємозв'язку фінансової лібералізації і ефективності банківської діяльності, зробивши висновок про те, що вища частка іноземних банків у капіталі банківської системи підвищує загальну ефективність банківської системи внаслідок зниження накладних витрат банків [1, с.688]. Кілька наукових робіт указують на те, що розвиток банківської системи справляє позитивний вплив на економічний розвиток країни. Роботи Р. Левіна і С. Зерваса, а також Р. Раджана та Л. Зінгалеса засвідчують, що країни з розвинутими фінансовими системами демонструють вищі показники реального ВВП на душу населення [2, с. 537]. Крім цього, Дж. Капріо і П. Гонахан, Л. Голдберг та ін. розкрили наявність позитивної кореляції між присутністю іноземних банків та стабільністю банківської системи [3, с. 44]. У роботі Б. Дейджа, Л. Голдберга і Д. Кінні виявлено факт, що іноземні банки як правило мають вищі обсяги кредитування, ніж їх вітчизняні конкуренти. Матісон і Рольдос стверджують, що іноземні банки є джерелом більш стабільних кредитних ресурсів за рахунок коштів материнських структур та більш широкого доступу до глобальних фінансових ринків, тож присутність іноземного капіталу може підвищити стабільність банківської системи приймаючих країн [4, с. 54].

16 березня 2006 року у Верховній Раді відбулося перше читання законопроекту «Про заборону створення банків з іноземним капіталом, отримання нерезидентами значної участі в банках і відкриття філій банків-нерезидентів на території України». Автор документа - депутат від Компартії Філіпп Буджіган пропонував зупинити подальше поглинання вітчизняного банківського сектора. Для цього він хотів анулювати право НБУ на допуск іноземного капіталу в банківську систему України. На його думку, поглинання вітчизняного банківського сектора іноземцями приведе до втрати Україною фінансової незалежності. «Вітчизняна банківська система ще недостатньо розвинена. Українські установи по об'єктивних причинах не здатні повноцінно конкурувати з іноземними», - відзначив він. Буджіган упевнений, що іноземні банки перехоплять контроль над найефективніше працюючими підприємствами української промисловості, і з часом почнуть проводити по відношенню до них дискримінаційну політику. Звісно ж цей законопроект був знятий. На думку глави АУБ на той час – Олександра Сугонятка, будь-який український банк, як локальна фірма, не дивлячись на форми власності, адаптується під ринковий попит, і якщо ціна досить хороша, то банк продаватиметься. І не має значення хто покупець – російський банк, американський, або європейський.

Хотілося б навести і позитивні моменти функціонування іноземних банків в Україні:

1. Швидке й ефективне впровадження новітніх методів банківської діяльності. Система менеджменту іноземного банку й наявність сучасних і надійних інформаційних технологій, що поліпшує ефективність функціонування банківської системи.

2. Зростання обсягу кредитних ресурсів і посилення стабільності їх джерел. Іноземні банки з вищою капіталізацією, на відміну від місцевих, будуть здатні здійснювати кредитну діяльність навіть під час економічного спаду.

3. Розширення спектра якісних послуг, комплексний підхід до обслуговування клієнтів, що приведе в результаті до здешевлення банківських послуг.

4. Упровадження системи страхування банківських ризиків.

5. Активізація конкуренції й прискорення процесу реформування банківської системи.

6. Упровадження міжнародного досвіду фінансового оздоровлення, реорганізації й реструктуризації банків, що набуває виняткового значення в умовах консолідації.

7. Посилення ролі банківської системи в процесі розподілу інвестиційних ресурсів.

8. Підвищення кваліфікаційного рівня банківських працівників.

Все це стосується безпосередньо українських споживачів банківських послуг, що ж стосується Українських банків, то для них теж є певні позитивні зміни. Вони, щоб конкурувати з «іноземцями» теж впроваджують більш високу якість послуг.

Останнім часом спостерігається інша проблема – різке скорочення іноземних банків в Україні через кризу в Західній Європі. Але, як прогнозують фінансові аналітики, боротьба за долю ринку у минулому. Переглянута стратегія розвитку дочірніх банків. Завершується очищення балансів від проблемних активів. Банки, що входять в першу десятку, продовжать укріплювати свої позиції, в першу чергу, на роздрібному ринку. Іноземні банки з відносно невеликою мережею відділень і клієнтською базою можуть зробити кроки по скороченню присутності на українському ринку (наприклад: концентруватися на певних нішах, зокрема, корпоративному сегменті). Можливість повного відходу з ринку дочок іноземних банків обмежена відсутністю платоспроможних покупців на їх бізнес, тому маловірогідна. Виросте роль російських банків, провідних активнішу кредитну політику, а також що мають більший апетит до українських ризиків. І ніхто поки не зазіхає на стратегічні промислові сектори української економіки.

Список використаних джерел:

1. Levine R. International Financial Liberalization and Economic Growth. // R. Levine — Review of International Economics, 9(4). — 2001. — P.688—702.
2. Levine R., Zervos S. Stock Markets, Banks, and Economic Growth. // R. Levine, S. Zervos — American Economic Review, 88, 1998. — P. 537—558.
3. Caprio G., Honohan P. Finance for Growth: Policy Choices in a Volatile World. // G. Caprio, P. Honohan — The World Bank, Washington DC, 2000.
4. Mathieson D. J., Roldos J. The Role of Foreign Banks in Emerging Markets. // D. J. Mathieson, J. Roldos. Paper presented at the World Bank, IMF, and Brookings Institution 3rd Annual Financial Markets and Development Conference, 2001
5. Інтернет-газета. Економіка від 15 марта 2006. Режим доступу: [\[http://www.economica.com.ua/finance/index.php4/article/12486.html\]](http://www.economica.com.ua/finance/index.php4/article/12486.html)

Орехова М.В.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ В УКРАЇНІ

Причини виникнення трудових спорів в Україні різні. Вони можуть носити суб'єктивний характер, але можуть мати і об'єктивно-організаційний характер. До першої групи причин виникнення трудових спорів можна віднести слідуєчі обставини. Відставання свідомості від реалій життя, необізнаність осіб (власників уповноважених ними осіб) з чинним законодавством, що регулює трудові відносини слід віднести до причин суб'єктивного характеру. Також причиною виникнення трудових спорів можуть бути помилки однієї з сторін у спорі про наявність чи відсутність фактичних обставин, з якими закон пов'язує виникнення, зміну чи припинення певних правовідносин. До другої групи слід віднести причини організаційно-правового характеру, пов'язані з недбалою правотворчою діяльністю. На цю причину вказують основні напрями соціальної політики на 1997-2000 роки, затверджені Указом Президента України від 18 жовтня 1997 р. Відзначено, що за останні роки захист трудових прав громадян значно погіршився послабленням державного нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю, в цілому це пов'язано із змінами соціально-економічних умов, невідповідністю чинних норм трудового законодавства новим соціальним і економічним відносинам.

Оновлення трудового законодавства та прийняття нового Кодексу законів про працю України потрібно для більш ефективного регулювання соціально-трудова відносин у нових умовах, забезпечення захисту трудових прав громадян. З метою забезпечення конституційних гарантій кожного громадянина України на працю в безпечних і здорових умовах, а також виконання конституційного обов'язку держави щодо визначення, дотримання та захисту прав і свобод людини у сфері праці визнано за необхідне прийняти низку законів та інших нормативно-правових актів про працю та охорону праці, забезпечити відповідність національного законодавства нормам міжнародного права, ратифікувати найбільш важливі й актуальні конвенції Міжнародної Організації Праці, а також вжити інші заходи щодо удосконалення правового регулювання трудових відносин.

Причини організаційно-господарського характеру розрив економічних зв'язків, відсутність у достатній кількості власних енергоносіїв, наявність значної кількості підприємств що потребують конверсії, призвели до спаду виробництва, вимушеної неповної зайнятості та безробіття, руйнування соціальної інфраструктури становлять третю групу причин виникнення трудових спорів. Внаслідок цього знизилась реальні доходи значної частини населення, зросла заборгованість із виплат заробітної плати, пенсій та інших соціальних виплат. Причини, що породжують трудові спори в сфері застосування праці, відомі, і держава намічає заходи щодо їх усунення. Поряд з причинами виникнення трудових спорів існують також приводи їх виникнення, які слід відрізнити від причин. Приводом є подія, що безпосередньо передує виникненню спору, але не породжує його сама по собі. Зв'язок між приводом і спором існує, але цей зв'язок зовнішній, неістотний. Зв'язок між причиною і наслідком носить універсальний, істотний характер. Приводом для виникнення трудових спорів можуть бути різні дії або бездіяльність одного із суб'єктів трудових правовідносин, наприклад видання власником або уповноваженим ним органом наказу про звільнення працівника, невиплата заробітної плати працівнику тощо.

Як уже зазначалось, останнім часом зросла кількість порушень трудових прав громадян. Найбільш чисельними є порушення законодавства про оплату праці. На 10 січня 2000р. заборгованість із виплати заробітної плати становила 6 395 млн грн. Лише третина (35,8%) загальної суми боргу припадає на підприємства, установи та організації державної форми власності. Решта боргу утворилася на недержавних підприємствах, зокрема 27,7% — в акціонерних товариствах та 29,8% — в колективних сільськогосподарських підприємствах. За останні два роки загальна сума заборгованості збільшилась удвоє. Заборгованість на одного працюючого становила майже 700 грн. Своєчасно не одержують заробітну плату 2/3 працюючих. Відсутність коштів на оплату праці призводить до виплати заробітної плати не у грошовій формі. Примусове

запровадження неповної зайнятості; надання відпусток без збереження заробітної плати або з частковим її збереженням, не виплати допомоги в разі тимчасової непрацездатності, порушення строків розрахунку в разі звільнення; недотримання державного гарантування мінімального розміру заробітної плати; порушення порядку виплати, нарахування та перерахунку розмірів відшкодування втраченого заробітку, сум одноразової допомоги, компенсації витрат на медичну й соціально-побутову допомогу потерпілим на виробництві. Несвоєчасна виплата заробітної плати працівникам бюджетної сфери, а також вилучення з Державного фонду зайнятості населення коштів стали однією з причин колективного трудового спору між Федерацією профспілок і Кабінетом Міністрів України у 1998 р.

Чимало спорів виникає у зв'язку з порушеннями ведення трудових книжок. Порушуються норми трудового законодавства щодо укладення, зміни та припинення трудового договору. Нерідко, особливо на підприємствах недержавної форми власності, застосовується контрактна форма трудового договору, укладаються строкові договори у випадках, не передбачених чинним законодавством. При укладенні та виконанні колективних договорів і угод також мають місце порушення. Так, нерідко в колективних договорах не забезпечується державна гарантія мінімального розміру заробітної плати, не передбачається її виплата натурою, відсутні норми про порядок надання відпусток без збереження заробітної плати або з частковим її збереженням за згодою сторін з ініціативи власника. Досі до цього часу гострою залишається проблема порушення законодавства про працю неповнолітніх, а також молоді, інвалідів. Ці та інші порушення законодавства про працю є сьогодні основною причиною виникнення як індивідуальних, так і колективних трудових спорів. Слід розрізняти причини трудових спорів (конфліктів) та умови їх виникнення. Останні сприяють більшій кількості трудових спорів. Як вже зазначалося, причинами трудових спорів є численні порушення законодавства про працю, що мають місце на практиці, а також відсутність знань або низький рівень знань трудового законодавства.

Умови виникнення трудових спорів поділяються на два види: організаційно-виробничого характеру та правового. До першого виду належать: недоліки в організації виробництва і праці, зокрема, простої; залучення до надурочних робіт, роботи у вихідні дні тощо; недоліки в нормуванні праці, організації оплати праці на підприємстві; погані умови праці; недоліки в організації охорони праці та ін. Серед умов правового характеру слід виділити недосконалість чинного законодавства про працю (наявність прогалин у праві, нечітких формулювань, що дають підстави для різного їх тлумачення), а також невідповідність чинних норм трудового законодавства новим суспільним і економічним відносинам.

Трудові спори - це неврегульовані шляхом безпосередніх переговорів розбіжності між працівником (колективом працівників) і власником підприємства (уповноваженим ним органом) з приводу застосування норм трудового законодавства, а також встановлення нових або зміни існуючих умов праці. Моментом виникнення індивідуального трудового спору є звернення із заявою до відповідного органу, що розглядає трудові спори. Колективний трудовий спір (конфлікт) виникає з моменту, коли уповноважений представницький орган найманих працівників, категорії найманих працівників, колективу працівників або профспілки одержав від власника або уповноваженого ним органу повідомлення про повну або часткову відмову в задоволенні колективних вимог і прийняв рішення про незгоду з рішенням власника або уповноваженого ним органу (представника), або коли строки розгляду вимог, передбачених Законом закінчилися, а відповіді від власника не надійшло (ст. 6 Закону України "Про вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)"). Класифікувати трудові спори по видах можна за наступними підставами: за суб'єктами; змістом; характером і порядком розгляду (підвідомчості). За суб'єктами розрізняють індивідуальні та колективні трудові спори. Якщо суб'єктами індивідуальних трудових спорів є працівник і власник підприємства (уповноважений ним орган), то суб'єктами колективних трудових спорів є:

- на виробничому рівні - наймані працівники (окремі категорії найманих працівників) підприємства, установи, організації чи їх структурних підрозділів або профспілкова чи інша уповноважена найманими працівниками організація та власник підприємства або уповноважений ним орган чи представник;

- на галузевому, територіальних рівнях - наймані працівники підприємств, установ, організацій однієї або декількох галузей (професій), або адміністративно-територіальних одиниць чи профспілки, їх об'єднання або інші уповноважені цими найманими працівниками органи та власники, об'єднання власників або уповноважені ними органи чи представники;

- на національному рівні - наймані працівники однієї або декількох галузей (професій) чи профспілки або їх об'єднання чи інші уповноважені найманими працівниками органи та власники, об'єднання власників або уповноважені ними органи (представники) на території більшості адміністративно-територіальних одиниць України. За характером індивідуальні трудові спори поділяються на спори про застосування норм трудового законодавства, а також спори про встановлення нових або зміну існуючих умов праці. Наприклад, спори про поновлення на роботі, про зняття накладеного дисциплінарного стягнення, про стягнення заробітної плати належать до спорів про застосування чинного законодавства про працю. Спори про встановлення нових або про зміну існуючих умов праці, як правило, носять колективний характер і тому є колективними трудовими спорами. Разом з тим мають місце й індивідуальні спори про встановлення нових або зміну існуючих умов праці, наприклад про присвоєння кваліфікаційного розряду робітникам. Залежно від виду трудового спору та

його характеру визначається порядок його вирішення. Для індивідуальних трудових спорів про застосування законодавства про працю передбачено два способи вирішення: 1) загальний порядок, коли спір спочатку розглядається в комісії з трудових спорів, а у разі незгоди працівника або власника з рішенням КТС - у судовому порядку; 2) безпосередньо в районному (міському) суді.

На Заході загальноприйнятим є розподіл трудових спорів за суб'єктивним складом та предметом спору на чотири головних види: колективні та індивідуальні, конфлікти інтересів (економічні) та конфлікти права (юридичні). Конфлікти інтересів виникають у зв'язку з вимогами встановлення нових або зміни існуючих умов праці; конфлікти права стосуються тлумачення чи застосування норм, що встановлені законами, колективними договорами або іншими правовими актами. Способів вирішення трудових конфліктів тільки два: розгляд спору в судових чи адміністративних органах та примирно-третейський розгляд. Причому в кожній країні є свої особливості. Разом з тим існує єдине загальне правило: колективні економічні спори звичайно розглядаються в рамках примирно-третейської процедури, оскільки такі спори пов'язані, як правило, зі створенням нових правових норм. Наприклад, у США для вирішення колективних економічних конфліктів та індивідуально-юридичних конфліктів застосовується примирно-третейський метод, а для колективних юридичних конфліктів - судово-адміністративний розгляд; у Великобританії примирно-третейський метод та судовий розгляд застосовується для всіх видів трудових конфліктів; у Франції колективні економічні та юридичні конфлікти вирішуються за допомогою примирно-третейського методу, а для вирішення індивідуальних юридичних конфліктів передбачено судове розбирання. Примирно-третейська процедура включає три методи: переговори сторін, примирення (посередництво), трудовий арбітраж. При цьому примирно-посередницька процедура не передбачає створення комісії з трудових спорів. Посередництво може бути примусовим та добровільним. Для розгляду та вирішення юридичних (індивідуальних та колективних) трудових спорів в усіх країнах Заходу застосовуються суди, а іноді, у США, - адміністративні органи. У більшості європейських країн такі спори розглядаються у спеціалізованих судах з трудових справ. Компетенція цих судів полягає у вирішенні індивідуальних та колективних трудових конфліктів. При цьому застосовуються норми цивільно-процесуального права, але є суттєві процесуальні особливості розгляду трудових конфліктів. Як зазначає І.Я. Кисельов, створення трудових судів, активний розвиток трудової юстиції - логічний наслідок визнання автономії трудового права, що сприяє закріпленню і подальшому ствердженню цієї автономії. У зв'язку з цим західні фахівці підкреслюють необхідність формування процесуального трудового права.

Проблеми правового регулювання взаємин між роботодавцями й особами найманої праці значно актуалізуються. У силу цього правове регулювання трудових спорів і конфліктів потребує нового концептуального підходу. При вдосконаленні трудового законодавства слід виходити з того, що права, демократична, соціальна держава повинна, безумовно, здійснювати захисну функцію, у тому числі шляхом створення надійного механізму захисту законних прав і інтересів суб'єктів трудових правовідносин. За сучасних умов вітчизняне законодавство повинне передбачати прогресивний механізм вирішення індивідуальних трудових спорів і конфліктів, що має такі риси як оперативність, об'єктивність, гнучкість, професіоналізм, соціальна справедливість, процесуальна рівність сторін трудового спору або конфлікту. На сьогодні національний механізм регулювання трудових спорів і конфліктів не цілком відповідає зазначеним критеріям з наступних причин: інститути індивідуальних спорів і конфліктів у трудовому праві України розроблені недостатньо чітко й докладно; спостерігається неузгодженість понятійного апарату; мають місце колізії окремих норм, а також істотні правові прогалини у порядку регулювання вирішення трудових розбіжностей; особливості правової природи трудових спорів і трудових конфліктів не знайшли відображення у законодавстві. Розвиток економіки, зростання національного багатства й підвищення добробуту суспільства можливі лише за умов високої продуктивності праці й соціальної злагоди. А для цього необхідне не тільки закріплення певних прав за суб'єктами трудових відносин, але й створення правових механізмів, що забезпечуватимуть ефективний захист цих прав і реалізацію законних інтересів працівників і роботодавців. Правове регулювання трудових відносин в Україні залишається сферою, яка досить тривалий час перебуває в стані переходу від радянської до ринкової систем.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на V сесії ВРУ 28 червня 1996 року. № 254к/96-ВР.
2. Конвенція МОП N 154 про сприяння колективним переговорам 1981 року
3. Кодекс Законів про Працю. Прийнятий ВР УРСР 10 грудня 1971 року. 322-VIII.
4. Гончарова Г. Трудові спори// Право України. - № 6, 2006. - с. 106.
5. Карлицький С.М. Основи трудового права: Навч. посіб. - К.: Прецедент, 2002. - 216 с.
6. Киселев Й. Я. Организация и деятельность трудовых судов: зарубежный опыт. - М., 1996
7. Ярошенко О. Проблемні моменти законодавчого регулювання трудових спорів // Вісник Академії правових наук України. - 2005. - № 1. - С.206-214.

Павленко О.В.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ.

Реформування економічних відносин у напрямку ринкових перетворень в Україні охоплює тією чи іншою мірою всі сфери діяльності суспільства, зокрема і державний фінансовий контроль, а також найважливішу ланку та невід'ємну його складову частину – бюджетний контроль. Проблеми, що виникають у сфері бюджетного контролю, вельми багатоаспектні та багатогранні, а тому їх аналіз залишається актуальним.

Нормами чинного Бюджетного кодексу України регулюється нормативно-правове забезпечення бюджетного контролю. Але ці норми лише частково враховують особливості контрольної діяльності органів державної влади і органів державного фінансового контролю, рідко повторюються і лише частково розкривається сутність і механізм бюджетного контролю. Недосконалість чинного законодавства і обмеженість доступу розроблення проблем бюджетного контролю породжує численні бюджетні правопорушення [1, с. 48].

Для України сказане вище є досить важливим, адже однією із найголовніших функцій державного управління за дотриманням бюджетного законодавства є контроль за формуванням, розглядом, затвердженням та виконанням бюджетів.

Тож, організаційні форми бюджетного контролю повинні відповідати вимогам ч. 2 ст. 19 Конституції України [2, с. 9], у якій відмічено: «Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України». Призначення бюджетного контролю полягає у сприянні реалізації фінансової політики держави, забезпеченні процесу формування, розподілу та ефективного використання фінансових ресурсів, що надходять у розпорядження держави й акумулюються в Державному бюджеті України та державних цільових фондах.

Бюджетний контроль повинен бути спрямований на дотримання принципів законності, доцільності та ефективності у розпорядчій та виконавчій фінансовій діяльності державних органів.

Основною проблемою бюджетного процесу є неефективність контролю за витрачання фондів. І тому проведення інспектування є нагальною потребою на сьогоднішній день.

Головне в діяльності державного контролю — визначення критичних меж стійкості системоутворюючих інститутів суспільства: бюджету, безпеки, інформаційних ресурсів, екології, здійснення моніторингу поточного стану основоположних інститутів відносно виявлених критичних меж стійкості. Саме у цьому полягає різниця між державним контролем і контролем, здійснюваним такими органами, як, наприклад, контрольно-ревізійне управління міністерств і відомств, фіскальні, наглядові структури вбудовані в систему управління конкретних відомств і завжди будуть керуватися відомчими принципами.

Однією з головних проблем реалізації бюджетного контролю є недостатнє законодавче забезпечення формування в державі цілісної системи фінансового контролю. Це стосується:

- загальної процедури бюджетного контролю;
- переліку органів та суб'єктів, яким делеговано право на здійснення бюджетного контролю;
- механізму внутрішнього контролю за дотриманням чинного законодавства в бюджетній сфері.

Однією із не менш важливих проблем є відсутність системності контролю, тобто відповідності попереднього, поточного і наступного контролю. В наш час фінансовий контроль з боку органів державної контрольно-ревізійної служби носить каральний і виховний характер, але не має превентивного характеру, що дало б змогу запобігти зловживань у фінансово-бюджетній сфері. З огляду на це одним із напрямів удосконалення фінансового контролю є підвищення дієвості поточного контролю з боку органів казначейства в координації з органами виконавчої влади та державної податкової адміністрації. Ефективність превентивних, а не подальших заходів важко переоцінити [3, с. 50].

Для вирішення вище наведених проблем доцільно було б залучати органи ДКРС до здійснення попереднього контролю на стадії формування кошторисів доходів і видатків бюджетних установ, або уповноважити фінансові органи та органи Державного казначейства здійснювати крім поточного ще й попередній контроль за формуванням фінансових ресурсів бюджетних установ та організацій. У здійсненні своїх контрольних функцій перед органами ДКРС постає проблема відсутності єдиної інформаційної системи контролю, тобто доступу до баз даних інших фінансових контролюючих органів. Для встановлення дієвого контролю за всіма напрямками витрачання бюджетних коштів від витрат на утримання установ і організацій до їх витрачання на соціально важливі цілі. Вкрай необхідним є встановлення систематичного обміну інформацією між усіма фінансовими і контролюючими органами, які забезпечують виконання бюджету [3, с. 49].

В даному випадку необхідна єдина інформаційна база. Щоб вирішити цю проблему доцільно комп'ютеризувати систему фінансового контролю в Україні з доступом до локальних і глобальних мереж передачі інформації, що дасть змогу зекономити робочий час і не турбувати зазначені органи постійними письмовими запитами.

Отже, бюджетний контроль є функцією насамперед державної влади, яка за допомогою сукупності законодавчих норм і владних інституцій, призначених для нагляду за легітимністю й доцільністю діяльності фінансово-господарських суб'єктів державного сектору, здійснює перевірки змісту і результатів фінансово-розпорядчих дій усіх органів влади та операцій з виконання бюджету. При цьому бюджетний контроль, як і бюджетний процес у цілому, засновується на засадах транспарентності (прозорості) і широкої участі громадськості. Виникнувши в епоху боротьби представницьких органів з королівським абсолютизмом, контроль бюджету поступово перетворився в загальносуспільну інформаційну, організаційну й управлінську систему, невід'ємну і дуже важливу складову бюджетного менеджменту. Завдяки впорядкуванню державних видатків та гарантуванню надходжень доходів бюджетний контроль забезпечив політичний авторитет влади й економічну силу держави.

Основними напрямками вдосконалення бюджетного контролю в сучасних умовах економіки України повинні стати: створення єдиного правового поля розвитку системи бюджетного контролю та законодавчого закріплення за його суб'єктами контрольних функцій, формування нових та вдосконалення чинних процедур бюджетного контролю, удосконалення методів бюджетного контролю, оптимізація організаційних структур бюджетного контролю, створення адекватної сучасним умовам інформаційно-комунікаційної інфраструктури та ін.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 21.06.2001р. №2542-III із змінами та доповненнями. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 50-51, ст.572
2. Конституція України (з офіційними тлумаченням Конституційного Суду України) / Відповід. редакц. канд.. юрид. наук С. Б. Чехович. – К: Ліра – К, 2005. – 96 ст.
3. Дорош Н.І. Державний фінансовий контроль: зарубіжний досвід і шляхи вдосконалення / Н.І. Дорош // Фінанси України. – 2008. – № 1. – С. 49-50.

Перепада Ф.Л.,
старший викладач кафедри менеджменту
Маріупольський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Промисловість України відіграє значну роль в становленні сучасної системи ринкових відносин та сприяє розвитку вітчизняної економіки. Ефективність роботи підприємств промислової галузі напряму залежить від існуючих моделей та методів використання ресурсного потенціалу, зокрема людських ресурсів. Основним елементом сучасної системи менеджменту є управління кадровим складом, що забезпечує економічність та прибутковість функціонування підприємства. Кадрова політика - це інструмент регулювання соціальної підсистеми, що забезпечує ефективність управління в цілому та формується під впливом внутрішнього та зовнішнього організаційного середовища. Саме тому питання особливостей формування кадрової політики підприємства, її зміни та розвитку у розумінні системного впливу зовнішнього оточення та внутрішнього складу є найбільш актуальним у час, коли кадрова політика забезпечує ефективність управління людськими ресурсами на підприємстві в довгостроковому періоді.

Аналіз стану наукової розробки теми дослідження дозволяє стверджувати, що її окремі аспекти знайшли відображення у вітчизняній та зарубіжній науці. Вагомий внесок у вивчення особливостей формування кадрової політики внесли зарубіжні вчені П. Друкер, Д. Бодді, Р. Пейтон, П. Дойль, Р. Дафт, тощо. Також великий внесок у розвиток вітчизняної науки зокрема в сфері пізнання особливостей кадрової політики внесли вітчизняні вчені Богиня Д.П., Брітченко Г.І., Дорогунцов С.І., Кібанов В.А., Щокін Г.В. та інші. Зокрема, ними сформовано підходи щодо трактування категорії «кадрова політика», «кадрове забезпечення», та «кадровий потенціал».

Кадрова політика підприємства - це комплекс заходів, що забезпечують ефективне використання людських ресурсів, створюють сприятливі умови для реалізації кадрового потенціалу та формують організаційні пріоритети в соціальній сфері. До складу кадрової політики входять трудові норми та нормативи, організаційні вимоги та стандарти що призводять до інтегрування стратегії управління кадровим складом підприємства до загально-організаційної стратегії розвитку. Обов'язки щодо формування кадрової політики лежать, як правило, на вищому керівництві підприємства, що обумовлено необхідністю стратегічного урегулювання основних положень кадрової стратегії та розробки загальних норм контролю її виконання. Виконання основних завдань що формуються під впливом існуючої кадрової політики підприємства відносять до обов'язків спеціалізованого управлінського органу – кадрової служби, яка забезпечує ефективне протікання основних процесів роботи із кадровим складом. До основних функцій кадрової служби відносять:

- підбір та відбір персоналу організації, з урахуванням поточних вимог організації та перспектив її майбутнього розвитку;

- проведення атестаційних та спрощених оцінювальних процедур, що сприяють зростанню вмотивованості та якісному зворотному зв'язку в комунікаційному середовищі організації;
- розташування та ротація персоналу, згідно із виробничою доцільністю та на основі даних оцінювання якості роботи працівників;
- нормативно-правове забезпечення функціонування системи соціально-трудова відносин в колективі;
- формування сприятливих умов формування та розвитку кадрового потенціалу підприємства;
- створення та регулювання складу кадрового резерву, визначення основних характеристик та цілей професійного розвитку персоналу та керівництва;

Одним з наступних кроків в формуванні кадрової політики слід вважати виникнення створення так званої двофакторної моделі мотиваційного процесу, що була розроблена Ф. Герцбергом. Дана теорія полягала в формуванні двох категорій факторів що забезпечують мотивацію робітників:

17) фактори, що внутрішнім чином належать до аспектів робочого середовища (характер роботи, цілі організації, значимість роботи та інші).

18) фактори, що є зовнішніми по відношенню до роботи (зовнішні мотиватори або гігієнічні фактори такі як умови роботи або заробітна платня).

Вищезазначені теорії мотивації були віднесені до так званих змістовних теорій мотивації за ознакою наявності чітко визначених факторів та стимулів на які спирається той чи інший мотиваційний підхід. Зовсім іншу концепцію теорій мотивації було запропоновано В. Врумом в основі якої полягали психологічні процеси, що протікають в межах робочого середовища та формують індивідуальний світогляд та світосприйняття людини. Сутність даної теорії полягала в послідовній взаємодії ключових елементів мотиваційного процесу таких як валентність, інструментальність та очікування.

Кадрова політика охоплює всі сфери діяльності підприємства та забезпечує взаємозв'язок між процесом планування управлінського впливу та безпосередньо його реалізацією завдяки використанню потенціалу людських ресурсів та відіграє головну роль в системі менеджменту організації. Саме тому кадрова політика підприємства є об'єктом концентрації значних управлінських зусиль спрямованих на підвищення ефективності менеджменту організації в цілому.

Список використаних джерел:

1. Кибанов А.Я. Основи управління персоналом: Учебник/ А. Я.Кибанов- Москва:ИНФРА – Москва, 2002.- 304 с.
2. Щёкин Г.В. Теория и практика управления персоналом: Учеб.- метод. пособ. /Г.В.Щёкин. – 2-е изд., стереотип. – К.:МАУП, 2003.-280 с.
3. Управление персоналом. Учебник для вузов / Под ред. Т.Ю.Базарова, Б.Л.Ерёмкина. – 2-е изд.- М.: ЮНИТИ, 2002- 560 с

Планкевич Р.О,
Студент ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

СУТНІСТЬ ВАЛЮТНОЮ ПОЛІТИКИ ТА СИСТЕМИ УКРАЇНИ. ВАЛЮТНІ ОБМЕЖЕННЯ

Одне з провідних місць у формуванні економічно сильної держави займає вибір валютною політики країни. Без уявлення про сутність валютної політики неможливо буде побудувати економічно розвинуту та сильну державу. Актуальність даної теми полягає в необхідності узагальнити поглядів науковців щодо сутності валютної політики та валютної системи України.

Національна валютна система - форма організації валютних відносин країни, закріплена національним законодавством. Основою національної валютної системи виступає встановлена законом грошова одиниця даної держави. Гроші, які використовуються в міжнародних економічних відносинах, стають валютою. Національна валютна система - складова частина грошової системи країни.Основою валютної системи України виступає гривня.

Основним законодавчим актом в галузі валютних відносин є Закони України «Про валютне регулювання та валютний контроль», а також інші закони та підзаконні акти. Вищезазначеним законом визначено основні поняття: національна та іноземна валюта і валютні цінності, поточні операції платіжного балансу, капітальні операції, а також ключові поняття валютного законодавства - як «резидент» і «нерезидент», що мають різні режими валютного регулювання.

До валютних цінностей відносяться - іноземна валюта, куди включаються грошові знаки у вигляді банкнот, казначейських квитків і монети, а також кошти на рахунках в банку в грошових одиницях іноземних держав і міжнародних грошових або розрахункових одиницях. Поняття валютні цінності включає іноземну

валюту, цінні папери в іноземній валюті - платіжні документи, чеки, векселі, акредитиви та інші фондові цінності - акції, облігації та інші боргові зобов'язання, виражені в іноземній валюті. Валютні цінності включають також дорогоцінні метали - золото, срібло, платину, метали платинової групи в будь-якому вигляді, за винятком ювелірних та інших побутових виробів, а також лому таких виробів.

Одне з провідних місць у формуванні економічно сильного, постійного і промислово розвинутого сучасної держави займає вибір валютної політики, яка враховувала б усі тенденції валютного ринку. Отже, валютна політика являє собою певний симбіоз дій економічної та зовнішньоекономічної політики держави, які складаються з урядових дій щодо внутрішніх і зовнішніх валютних відносин. Ці дії мають справляти певний вплив на валюту, валютний курс, валютні операції, тобто на все, що так чи інакше пов'язане з цим сектором економіки.

Валютна політика держави здійснюється її урядом, національним банком, а також центральними фінансовими органами. Взагалі реалізація валютної політики визначається тими завданнями, які ставить перед собою держава при здійсненні своєї політики в цілому. Валютна політика повинна забезпечувати збалансованість макроекономічних і мікроекономічних цілей.

Стабілізація валютного курсу будь-якої національної грошової одиниці неможлива без здійснення заходів валютного контролю і валютних обмежень. Сутність валютних обмежень полягає у встановленні певних меж щодо здійснення різних операцій з валютними цінностями при міжнародних платежах; інвестуванні; купівлі-продажу валюти; ввезення, вивезення, переказування або пересилання валютних цінностей в країну або за її межі тощо. Ці обмеження є законодавчою та адміністративною регламентацією за допомогою лімітування, ліцензування чи навіть заборони проведення вказаних операцій. Валютний контроль - це контроль дотримання валютного законодавства, за порушення якого передбачається відповідальність головним чином у вигляді штрафів та позбавлення ліцензій. Сутність валютного контролю полягає в забезпеченні дотримання валютного законодавства, а основна задача - у недопущенні незаконного відпливу капіталу з держави за кордон. Об'єктом валютного контролю є валютні операції за участі резидентів і нерезидентів. Основний орган валютного контролю - Національний банк. Агенти валютного контролю - податкові та митні органи, а також інші організації, які відповідно до законодавства здійснюють функції валютного контролю.

Валютні обмеження мають на меті:

забезпечення держави валютою

підтримку валютного курсу національної грошової одиниці

підтримку платіжного балансу.

В умовах валютного регулювання регламентується діяльність валютного ринку. Основні зусилля спрямовуються на забезпечення стабільності валютного курсу грошової одиниці держави. Певна жорсткість валютного регулювання в Україні є вимушеною в нинішніх умовах економічних перетворень.

Валютні обмеження відзначаються певним дискримінаційним характером, оскільки сприяють перерозподілу валютних цінностей на користь держави чи певних підприємств за рахунок інших підприємств, головним чином великих експортерів. Звичайно, обов'язковий продаж частини валютних надходжень є вимушеним заходом, оскільки відмова від нього вже негативно позначилася на стані валютного ринку.

До основних обмежень, які визначають загальні принципи валютного регулювання і валютного контролю, належать:

централізація валютних операцій у центральному та уповноважених комерційних банках;

ліцензування валютних операцій (надання дозволу), при цьому повинні бути доведена необхідність виконання валютної операції; існує навіть повна заборона певних валютних операцій;

обмеження конвертованості валют - відповідно до цього вводяться різні категорії валютних рахунків;

обов'язкове декларування зарубіжних авуарів

контроль за валютними позиціями комерційних банків

ізоляція внутрішнього ринку національної валюти від зовнішнього

контроль за грою термінів операції на валютному ринку

видача банкам ліцензії на здійснення валютних операцій лише за наявності певних обсягів статутного капіталу.

Відповідно платіжному балансу потрібно виділити дві основні сфери валютних обмежень: поточні операції та фінансові операції (рух капіталів, інвестицій та ін.) Форми валютних обмежень відображають їх зміст і структуру відповідно сферами застосування цих обмежень.

За поточними операціями використовуються такі форми обмежень:

блокування виручки іноземних експортерів від продажу товару в даній країні, обмеження їх можливостей розпоряджатися цими коштами

обов'язкові повернення та продаж валютної виручки або її частини експортерами-резидентами через центральний чи уповноважений банк, який має валютну ліцензію; обмеження щодо термінів цього продажу

обмеження на продаж іноземної валюти імпортерам; в деяких країнах імпортер зобов'язаний внести на депозит певну суму національної валюти для одержання валютної ліцензії;

обмеження на форвардну купівлю імпортерами іноземної валюти
заборона продажу товарів за кордоном за національну валюту
заборона оплати імпорту деяких товарів іноземною валютою
регулювання строків платежів за експортом та імпортом товарів і строків надходження імпортних товарів у разі здійснення попередньої оплати
наявність кількох валютних курсів - диференційовані курсові співвідношення по різних видах операцій, товарних групах і регіонах.

У світовому масштабі валютна політика проводиться міжнародними валютно-фінансовими організаціями (Міжнародний валютний фонд, міжнародні банки і т.п.).

Як висновок можна сказати, що в Україні йде постійний розвиток валютної політики країни, удосконалення законодавства України стосовно валютної політики, уряд країни намагається стабілізувати грошову одиницю-гривню, шляхом здійснення заходів валютного контролю та обмеження. Наша країна гідна стабільної валютної політики, та грошовою одиниці.

Список використаних джерел:

1. Ніздельська І. Валютна політика: основні етапи та особливості їх реалізації в Україні/ І. Ніздельська //Банківська справа.-2009 р.-№4-с.12-18.
2. Жуков Є.Ф. «Общая теория денег и кредита»/ Є.Ф. Жукова. – М., 1998.
3. Бреславська О. Актуальні проблемикурсової політики України.//Вісник Національного банку України.-2010- №2- с.16-20

Подплетникова В.,
студентка 4 курсу
спеціальності «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ЗНАЧЕНИЕ КОНВЕНЦИЙ И РЕКОМЕНДАЦИЙ МЕЖДУНАРОДНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ТРУДА ДЛЯ РЕГУЛИРОВАНИЯ И ИЗМЕНЕНИЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ.

Международная организация труда, целью которой является способствование улучшению условий труда и жизни трудящихся (МОТ), была создана в 1919 г.

Хотелось бы очень коротко охарактеризовать деятельность организации, выделив следующие основные направления:

- разработка международной политики и программ с целью содействовать основным правам человека, улучшению условий труда и жизни, расширению возможностей занятости;
- создание международных трудовых норм, подкреплённых уникальной системой контроля за их соблюдением; эти нормы служат ориентиром для национальных органов в проведении в жизнь такой политики;
- проведение в жизнь обширной программы международного технического сотрудничества, вырабатываемой и осуществляемой в активном партнёрстве с участниками Организации, в т.ч. оказание помощи странам в её эффективной реализации;
- вопросы профессиональной подготовки и обучения, исследования и издательская деятельность в поддержку этих усилий.

Украина, как молодое государство, за годы независимости постоянно прибегала к помощи Международной организации труда во многих направлениях. В частности, в реформировании социального обеспечения в сфере охраны труда, ратификации и применении конвенций Международной организации труда. За годы своей независимости Украина ратифицировала до двух десятков конвенций МОТ.

Среди них есть фундаментальные, прежде всего: №182 — «О запрете детского труда» и №105 — «О запрете обязательного и принудительного труда», а также конвенции, связанные со свободой объединений и ассоциаций, то есть правом работников и работодателей создавать свои объединения — профсоюзы и организации работодателей.

Проблема обстоит в таком ракурсе: различные жалобы работодателей и рабочих рассматриваются МОТ начиная с 1998 года. В основном жалобы рабочих по поводу того, что работодатели препятствуют развитию и функционированию профсоюзов. Среди проблем работодателей, прежде всего, — регистрация организаций в Минюсте, что, в сущности, означает предварительное разрешение властей на создание и функционирование организаций работодателей. МОТ оказывает соответствующую помощь.

Еще одна проблема с конвенцией №95 «О защите заработной платы». Она устанавливает периодичность выплаты заработной платы, утверждает её денежную форму, так как только в отдельных случаях зарплата может быть в натуральном виде.

Вопрос, о законности выплаты зарплаты частично в натуральном виде является законным. В начале 90-х годов очень часто не придерживались этой конвенции. Например, не выплачивали учителям и работникам некоторых заводов заработную плату. Вместо этого выдавались талоны для обмена их на продукты питания,

что, конечно, противоречило конвенции МОТ. Министрам труда Украины в то время приходилось отчитываться в комитете конференции МОТ об этих нарушениях. В конце 1997 года задолженность Украины по заработным платам составляла 7,1 млрд. грн. Благодаря усилиям правительств, работодателей частного и государственного секторов где-то на 1 августа 2008 года эта задолженность составила всего 642 млн грн. Сейчас, в условиях кризиса, задолженность составляет 1,5 млрд грн. Проблема еще и в том, что заработная плата не была причислена к первоочередным выплатам.

Эта конвенция содержит и тезисы о том, что заработная плата не может выплачиваться в виде, например, алкогольных изделий, табака, оружия, амуниции и т.п. После ее принятия Украина должна была отчитываться о ее нарушении или несоблюдении. С 1997 года и до сих пор этот вопрос — под контролем МОТ.

МОТ помогла Украине ратифицировать конвенцию № 173 — «О защите заработной платы в случае неплатежеспособности предпринимателя». Верховная Рада, ратифицировав ее, узаконила тезис: заработная плата должна быть одной из привилегированных среди других денежных выплат.

Другой проект МОТ — «Искоренение детского труда». Были внесены изменения в действующее законодательство Украины, и на сегодня власти не только имеют санкции против использующих детский труд, но и в целом запрещают тяжелые условия детского труда.

Очень актуальными стали вопросы Трудового кодекса и проекта закона о социальном диалоге. МОТ оказывала методическую и техническую поддержку всем трем сторонам — правительству, профсоюзам и работодателям, чтобы у них была возможность ознакомиться с опытом реформирования трудового законодательства в странах ЕС. МОТ научила многих представителей правительственных организаций, профсоюзов, различных комитетов, как подготовить такой кодекс для Украины. Полученный нами сейчас Трудовой кодекс — это значительная наработка украинских законодателей.

Следует вспомнить и проект «О предотвращении принудительного труда и торговли людьми». В его рамках удалось помочь правительствам, а также социальным партнерам лучше понять систему трудовой миграции и такого нежелательного компонента, как принудительный труд в результате нелегальной миграции и торговли людьми. Еще недавно эти проблемы в Украине воспринимались лишь как ответственность отправляющегося зарабатывать за границу. Решение найдено через заключение двусторонних соглашений между правительствами Украины и стран рабочих мигрантов.

В заключении нужно сказать о том, что значение, которое конвенции и рекомендации МОТ имеют для Украины очень и очень велико. То есть, мы постепенно выходим на европейский уровень в построении трудовых отношений. А именно: улучшении условий труда путем регулирования рабочего времени, включая установление максимальных пределов рабочего дня и недели; регулирования рынка труда; предотвращения безработицы; обеспечения соответствующего условиям жизни уровня заработной платы; защиты трудящихся от профессиональных заболеваний и несчастных случаев на производстве; охраны труда детей, подростков и женщин; обеспечения пожилых трудящихся и инвалидов; защиты рабочих-мигрантов; признания принципа равной заработной платы за равный труд; признания свободы ассоциаций, организации и профессионального и технического обучения и других мер. МОТ разрабатывает и принимает международные трудовые нормы, подготавливает международные программы по улучшению условий труда и жизни трудящихся; оказывает консультационные услуги; проводит исследования и анализ социально-экономических проблем в сфере труда; организует совещания и техническое сотрудничество; распространяет информацию. Все эти действия с каждым днем поднимают Украину на ступеньку выше к достижению самой главной цели — построению демократического, социального и правового государства.

Полкунова О.О.
студентка 4 курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВЕРНЕННЯ БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТІВ

Банківська система сьогодні - одна з найважливіших і невід'ємних структур ринкової економіки. Розвиток банків і товарного виробництва і обігу історично йшов паралельно і тісно перепліталось. При цьому банки, виступаючи посередниками у перерозподілі капіталів, істотно підвищують загальну ефективність виробництва. Комерційні банки відносяться до особливої категорії ділових підприємств, що одержали назву фінансових посередників. Вони залучають капітали, заощадження населення й інші кошти, вивільняються в процесі господарської діяльності, і представляють їх у тимчасове користування іншим економічним агентам, які потребують додатковому капіталі. Ще в грудні 1863 Хью Мак - Калох, в той час начальник Департаменту банківського нагляду, пізніше міністр фінансів США, звернувся з листом до всіх національних банків країни. У ньому він дав своїм співвітчизникам деякі повчання, що ввійшли в історію як «Десять заповідей банкіра». Перша з яких - не давайте позик, за якими Вам не пропонують відповідного забезпечення. Ні жодному чином

не сприяйте спекуляції і не прощайте її. Надавайте позики тільки для законних і виправданих угод. Робіть кредити на максимально короткий термін, який тільки може дозволити собі клієнт.

Кредитні операції складають основу активної діяльності комерційних банків, оскільки по-перше, їх успішне здійснення веде до отримання основних доходів, сприяє підвищенню надійності і стабільності банків, а невдачі у кредитуванні супроводжує розорення та банкрутство. По-друге, банки покликані акумулювати власні та залучені ресурси для кредитування інвестицій у розвитку економіки країни. Досвід свідчить про те, що кредитування є одним з ключових напрямів діяльності банків, що визначають їхню долю.

Кредит – це економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу мобілізації тимчасово вільних коштів та використання їх на умовах повернення та оплати.

Кредит є складною економічною категорією. Повернення кредиту являє собою основну властивість кредитних відносин, що відрізняє їх від інших видів економічних відносин, які на практиці знаходять своє вираження у певному механізмі. Економічну основу повернення кредиту складають кругообіг і оборот фондів учасників відтворювального процесу, а також закони функціонування кредиту.

В кредитній угоді беруть участь два суб'єкти - кредитор і позичальник.

Кредитор – це сторона кредитних відносин, яка надає позику. Кредиторами можуть бути фізичні особи, юридичні особи (підприємства, організації, установи, урядові структури тощо), держава.

Позичальник – це сторона кредитних відносин, яка отримує кредит і повинна повернути отриману позику. Характерною ознакою позичальника є те, що він стає не власником позичених коштів, а лише їх тимчасовим розпорядником. Позичальниками можуть бути всі ті особи, що й кредиторами: фізичні, юридичні особи, держава.

Кредитна угода припускає виникнення зобов'язання позикоодержувача повернути відповідний борг. Конкретна практика говорить, що наявність зобов'язання (у різних його формах) ще не означає гарантії і своєчасного повернення боргу. Тому міжнародний досвід діяльності банків виробив механізм організації повернення кредиту, що включає: - порядок погашення конкретної позички за рахунок виторгу (доходу);

- юридичне закріплення порядку її погашення в кредитному договорі;

- використання різноманітних форм забезпечення повноти і своєчасності зворотного руху позиченої вартості

Кредитування в банках - це дотримання певних практикою правил, які включають наступні основні етапи: це розгляд кредитної заявки та співбесіда з Позичальником; вивчення його кредитоспроможності та оцінка кредитного ризику; підготовка та укладання кредитного договору.

Кредитний ризик припускає ймовірність збитків у зв'язку з не поверненням або несвоєчасним погашенням виданих кредитів та несплатою відсотків за ними.

Оцінка кредитного ризику являє собою творчий процес, вимагає від працівників банків знань, аналітичного мислення, уміння визначати і оцінювати тенденції в господарській діяльності та фінансовому становищі Позичальників [1; с.17].

З метою зменшення ризику неповернення кредиту та нарахованих відсотків, Банк здійснює видачу Кредиту фізичним особам при наявності наступних основних видів забезпечення:

а) застава (в якості заставодавця може виступати як позичальник, так і інша фізична або юридична особа):

- нерухомості (житлові будинки, квартири, гаражі, садові будиночки, виробничі приміщення, тощо);

- автотранспорту (автомобілі зі строком випуску не більше 5 років та пробігом: вітчизняні - не більше 50 тис. км., іноземні – не більше 100 тис.км.);

- акцій, облігацій та інших цінних паперів – за погодженням з Казначейством Центрального апарату, а при заставі векселів – Департаменту кредитування;

- товари довготривалого використання, а саме: аудіо-, відео-, орг-, комп'ютерна та побутова техніка (при умові наявності договорів з торгівельними організаціями на приймання цих товарів на комісійну торгівлю та складського або іншого відповідно обладнаного приміщення в Банку для їх збереження).

б) порука платоспроможних юридичних осіб (фінансовий стан поручителя повинен бути не нижчим I-III групи ризику). При цьому необхідно враховувати стан формування філією резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків та можливість щодо формування резерву в подальшому.

2. Прийняття в забезпечення повернення Кредиту поруки іншої платоспроможної фізичної особи дозволяється в якості додаткового забезпечення при наявності основного забезпечення в розмірі, який перевищує суму кредиту від 1,7 до 2-х раз і крім цих випадків, є обов'язковим у випадку, передбаченому п.3 розділу IX цього Положення.

3. Договори застави та поруки мають бути оформлені відповідно до вимог чинного законодавства України.

4. Договори поруки рекомендується посвідчувати нотаріально, що дозволить здійснювати стягнення по них, в разі неповернення кредиту, шляхом вчинення нотаріусом виконавчого напису.

Повернення банківських кредитів означає своєчасне і повне погашення позичальниками виданих їм кредитів і відповідних процентів за користування кредитними коштами. Забезпечення повернення кредиту —

це складна цілеспрямована діяльність банку, яка включає систему організаційних, економічних і правових заходів, що складають особливий механізм, який визначає засоби видачі кредитів, джерела, терміни і засоби їхнього погашення, а також документацію, що забезпечує повернення кредитів.

Банківська гарантія - незалежна від контракту, що лежить в основі гарантії, зобов'язання банку, випущене на паперовому носії, виплатити бенефіціару обумовлену суму проти вимоги бенефіціара, у разі порушення принципалом зобов'язань за контрактом. Банківська гарантія є інструментом «страхування» Банком різноманітних ризиків по комерційній угоді і має дуже широкий діапазон застосування. Ці гарантії використовуються, як правило, у разі, якщо резидент оформляє кредит у нерезидента та гарантія виступає в якості забезпечення за позикою перед нерезидентом або якщо банк-кредитор України згодний видати кредит під забезпечення повернення кредиту гарантією іншого банку. У цьому разі для кредитора забезпеченням за кредитом виступає гарантія, відкрита на його користь. У разі, якщо позичальник не буде здійснювати погашення за кредитом відповідно до умов кредитної угоди, кредитору для погашення заборгованості достатньо буде надати до банку-гаранта письмову вимогу відповідно до умов гарантії [2; с.47].

Судячи з цього можна зробити висновок про те, що банкам та іншим фінансовим установам, що надають особам кредитів необхідно дізнаватись про платоспроможність осіб бажаючих взяти кредит. Останнім часом деякі фінансові установи з метою залучення клієнтів, говорять проте що в них можна взяти кредит без довідки про доходи, але це дуже ризиковано і такі установи несуть великий ризик за ради залучення нових клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Савлук М. Гроші та кредит: Підручник / Савлук М.Р., А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 602 с.
2. Лаврушина О. Деньги, кредит, банки: Учебник / Под ред. О.И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 464 с.

Порхун А.А.
студент 5 курсу
Юридичного факультету
Академії митної служби України

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Побудова демократичної правової держави, яка має базуватися на ринковій економіці та різноманітності форм власності, повинна супроводжуватися переміщенням пріоритетів у правовому регулюванні праці, змісті трудового законодавства.

Показником економічного розвитку цивілізованої країни є добробут кожного громадянина цієї країни. Головним чинником для громадянина-працівника є гарантія оплати праці, її розмір, рівень мінімальної заробітної плати, форми оплати праці, порядок виплати заробітної плати.

Оплата праці – одна із найважливіших категорій у системі умов праці, тому що в ній відображаються усі суперечності суспільства. Тільки дослідження, порівняльний аналіз соціально-економічних аспектів європейського досвіду дають змогу вирішити частку тих проблем, які існують на сучасному етапі розвитку України в сфері оплати праці найманих працівників.

Інститут мінімальної заробітної плати в кожній країні має свої особливості. У світі існують дві моделі формування її рівня. Згідно першої моделі рівень мінімальної заробітної плати установлюється для всієї економіки країни, виходячи з розрахунку за певний період відпрацьованого часу. Другу модель характеризує те, що розмір мінімальної заробітної плати зафіксовано в окремих галузях, а не в цілому для всієї економіки країни. Її рівень фіксується під час укладання галузевої колективної угоди між профспілками і роботодавцями. Така модель характерна для таких країн як Німеччина, Італія, Великобританія, Данія, Фінляндія, Швеція.

За даними Європейського статистичного бюро мінімальна заробітна плата в країнах Західної Європи становить близько 1200 євро. Найвищу мінімальну заробітну плату встановлено в Люксембурзі – 1570 євро, в Ірландії – 1403 євро, Великобританії – 1361, Голландії – 1301, Бельгії – 1259 євро.

На сьогоднішній день погодинна оплата праці в промисловості в країнах ЄС на 2011 року зросла на 5,4%. Найвищий приріст середньої погодинної оплати за другий квартал 2011 року (у порівнянні з 2010 роком) спостерігався в Латвії – 34,6%.

Досить великий вплив на розмір заробітної плати має рівень прибутковості підприємства і галузі. Так, у Німеччині найбільш прибутковими є такі галузі економіки: машинобудування, металургія, нафтогазовий комплекс, виробництво промислового обладнання та хімічна промисловість – саме в цих галузях найвищий рівень заробітної плати.

Наприклад, у Великобританії, Франції та інших країнах ЄС набула поширення гнучка система оплати праці, в основу якої покладено рівень розвитку індивідуальних якостей працівника, його заслуг та результатів праці за допомогою спеціальної оціночної шкали за низкою показників.

У багатьох західних фірмах оплачують працю найманих працівників не за категорією робіт, а за розрядом працівників, що стимулює працівників до підвищення кваліфікації.

У деяких європейських країнах в останній час посилилася тенденція щодо відмови не тільки від індивідуальної відрядної, а й від погодинної оплати праці. Систему матеріального стимулювання спрямовано на фактичну кваліфікацію працівника, а не за зазначену у дипломі. Під фактичною кваліфікацією слід розуміти здатність працівника не тільки виконувати свої службові обов'язки, а й брати участь у вирішенні виробничих проблем, розумітися на будь-якому аспекті господарської діяльності підприємства. Заробітна плата працівника залежить не від дорученої йому роботи, а й від тих навичок, яких він набув, а також від рівня майстерності.

Існує багато чинників, які впливають на розмір заробітної плати в Європі. Так, наприклад, у Німеччині, Швеції діє дві групи чинників: внутрішні та зовнішні. До зовнішніх чинників, що впливають на розмір заробітної плати в країні належать наступні: вартість робочої сили, що склалася на ринку праці країни; конкурентоспроможність випущеної продукції чи послуг; урахування розміру заробітної плати на інших підприємств, рівень інфляції тощо. До внутрішніх належать такі чинники: рівень кваліфікації працівника, рівень продуктивності праці, рівень прибутку підприємства, витрати на заробітну плату, системи оплати праці тощо.

Одним із негативних чинників соціально-економічного розвитку в Україні є низький рівень оплати праці. Він руйнує процеси економічного зростання в країні, яке спостерігається в останні роки, знижує якість робочої сили, зменшує трудовий потенціал, сприяє розвитку тіньових процесів та відтоку талановитих працівників за кордон. Низька заробітна плата не сприяє зростанню продуктивності та ефективності праці, обмежує розвиток творчої інтелектуальної праці, веде до деградації економіки.

Рішення проблем організації оплати праці лежить цілком в площині державних інтересів. На жаль, в Україні рівень заробітної плати є поки ще дуже низьким порівняно з європейським, і тому оплата праці в нашій країні, навіть за просту, некваліфіковану роботу не відповідає міжнародним та європейським стандартам. Нашій державі необхідно прикласти ще багато зусиль для того, щоб населення країни стало заможним та багатим, використовуючи позитивний іноземний досвід. Оцінюючи європейський досвід в сфері законодавчого закріплення питань оплати праці, можна було б врахувати чимало позитивних моментів регулювання заробітної плати при удосконаленні відповідного українського законодавства про оплату праці.

Підсумовуючи усе вищенаведене звернемо увагу на те, що на міжнародному та європейському рівнях є проблемним питанням практична реалізація принципу рівної оплати праці в разі виконання рівноцінної роботи щодо чоловіків та жінок, установленню мінімальної заробітної плати та критеріїв для визначення її рівня, захисту сплати заробітної плати, навіть в разі неплатоспроможності роботодавця.

Список використаних джерел:

4. Ростиашвили К.Д. Проблеми і перспективи державного регулювання трудових відносин у США // Соціально-політичний журнал. – 1999. - №5. – с. 222.
5. Суровська Л.І. Про деякі аспекти регулювання оплати праці в Україні і Сполучених Штатах Америки // Держава і право. – 2001. – Вип. 17. – с. 443-445.
3. Синяєва Л. Проблеми регулювання оплати праці та шляхи їх вирішення в Україні / // Регіональна економіка. - №1. – 2009. – с. 171 – 177.

Ральник О. Р.
студент 5 курсу
Юридичний факультет
Академії митної служби України

АДАПТАЦІЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО МІЖНАРОДНИХ НОРМ

Метою дослідження є аналіз і визначення стану, проблеми адаптації українського трудового законодавства до системи міжнародних норм в сфері захисту трудових прав працівників. Актуальність обраної теми обумовлена тим, що в Україні, починаючи з 2001 року, триває процес створення нового Трудового кодексу України (ТКУ), який повинен узагальнювати всю національну та міжнародну законодавчу практику реалізації трудових норм. Для узагальнення і уніфікації національних законодавств створюються міжнародні організації і спільноти держав, якісприяють погодженому вирішенню загальних проблем світового співтовариства. Усвідомлення необхідності їх рішень стає принципом суспільної позиції в багатьох державах світу, в наслідок чого змінюється співвідношення внутрішнього і міжнародного права.

В Україні до сьогодні трудові відносини суб'єктів трудового законодавства регулюються, головним чином, радянським КЗпП України, який був прийнятий ще у 1971 році. Саме тому ми вважаємо, що в Україні потрібна не модифікація радянських норм та принципів трудового законодавства, а створення нового трудового

законодавства, яке відповідало б вимогам сучасності та загально цивілізаційних цінностей. Така модифікація, на нашу думку, може відбутись лише при застосуванні певних засобів забезпечення відповідності національного законодавства із міжнародним правом чи регіональними нормами ЄС. Такими засобами є позитивна рецепція (включення в національне законодавство норм міжнародного права без змін) та негативна (виключення норм, які не відповідають міжнародним актам).

Однією з форм гармонізації права в такому сенсі можна вважати ратифікацію міжнародних договорів та створення національних норм відсилочного характеру до міжнародних документів [1]. Разом із цим потрібно підкреслити, що неможливо у вольовому порядку редагувати закон чи зблизити його з аналогічним, узятим з іншого соціального середовища. Гармонізація законодавства припускає наявність об'єктивних умов зближення відносин у тій чи іншій сфері – наявність підстав для неї. При відсутності цього жодна юридична техніка не забезпечить гармонізацію. Першочерговим кроком у процесі реформування трудового законодавства є прийняття нового ТКУ, норми якого, будуть відповідати ратифікованим Україною міжнародно-правовим актам. Ми вважаємо, що такий Кодекс повинен:

1) бути вільним від ідеологічних стереотипів та декларативних норм; 2) відповідати соціально-економічним та культурним процесам сучасності; 3) систематизувати в єдину цілу систему всі трудові норми та принципи України та міжнародного трудового права, всі загальні та універсальні правові норми галузі (ліквідація прогалів у правовому регулюванні, усунення дублюючих норм); 4) детально прописувати повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у регулюванні трудових відносин. Для створення такого нормативно правового акту потрібно дослідити досвід створення таких документів іншими державами світу, вивчити рекомендації МОП та, головним чином, вивчити стан нормотворчої та правозастосовної ситуації в міжнародному праві та національних правових системах держав світу.

Починаючи з 2001 року і до сьогодні, в Україні, за підтримки МОП в рамках проекту «Україна: сприяння реалізації основних принципів і прав у світі праці», відбувається процес реформування трудового законодавства, в якому беруть участь фахівці, представники профспілок, роботодавців, вчених та міжнародних експертів з трудового права. В межах цього процесу, відповідно до концептуальних принципів Постанови Верховної ради України «Про концепцію реформування законодавства про працю України» [2], відбувається процес кодифікації трудового права, істотною причиною якого є необхідність його гармонізації із системою норм міжнародного та європейського права.

Однак, хоча новий ТКУ сьогодні ще не прийнято, проте, з приводу його Проекту в юридичній літературі та представниками профспілок висловлюється думка про його недосконалість і необхідність внесення великої кількості поправок, вироблення наукових рекомендацій при безпосередньому вирішенні виникаючих трудових конфліктів, з урахуванням міжнародно-правових норм та їх історичного аналізу, виданні локальних нормативних актів, що регламентують взаємини найманих працівників і роботодавців. Модифікація національного трудового законодавства є виконанням міжнародних зобов'язань держави та реалізацією глобальної узгодженості трудового права України з міжнародними трудовими нормами, що впливають із ратифікованих та універсальних конвенцій МОП. Потрібно також звернути увагу на те, що набувши членства у Раді Європи, Україна ратифікувала основні акти цієї установи – Європейську Конвенцію про захист прав та основоположних свобод людини та Європейську соціальну хартію (переглянуту).

Важливим також є те, що законодавець ратифікував такий фундаментальний в Європі нормативно-правовий акт як Європейську конвенцію про правовий статус трудових мігрантів, прийняту Радою Європи у 1977 році та долучився до процесу універсалізації європейсько го трудового права, яке значною мірою втілює право європейських держав, поєднує міжнародно-правові конфедеративні та федеративні риси, тобто має комплексну природу, незавершений характер та є динамічним [3].

Внаслідок процесу універсалізації європейського трудового законодавства та долучення до Європейської конвенції, що є для держав, які її підписали, першим кроком для забезпечення колективного здійснення деяких із прав, проголошених у Загальній декларації, громадяни України здобули право звертатися по захист до Європейського суду з прав людини, зокрема, й у разі невиконання національними судами рішень щодо виплати роботодавцями заборгованості із заробітної плати. Протягом існування незалежної України, особливо відмічаючи останнє десятиріччя, законодавець здійснив масштабну роботу по адаптації національних трудових норм до міжнародних шляхом:

1) внесення міжнародних норм до тексту законів; 2) реалізації положень ратифікованих або нератифікованих актів засобами національного законодавства. Саме на цій підставі Н.Б. Болотіна відмічає, що в Україні протягом останнього десятиріччя здійснюється планомірна наполеглива робота з адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів.

Разом із цим потрібно відмітити, що стан відповідності національного трудового законодавства до міжнародного залишається мізерним. Особливо проблематичним законодавство залишається в сфері захисту трудових прав працівників. Слід зазначити, що захисна функція українського трудового права взагалі зводиться до охорони праці. Проте потрібно врахувати, що міжнародно-правовими актами права працівників розуміються як комплекс соціально-економічних прав та свобод, якими наділений учасник трудових правовідносин [4].

Ми вважаємо, що основною проблемою захисту класичних трудових прав працівників в Україні є:

1. Відсутність регламентації в трудовому та в суміжних законодавствах норм, що передбачають відповідальність роботодавця за порушення тих чи інших трудових прав, або їх недостатня регламентація. Так ст.172 КК України визначає відповідальність за грубе порушення законодавства про працю, проте вона не визначає саму дефініцію «грубого порушення законодавства про працю», з якої б і мали впливати певні підстави для притягнення до такого виду відповідальності. Тому в процесі різного роду перевірок трудового законодавства працівники державної інспекції праці керуються науковими джерелами, в яких висвітлюється це питання. Одним із них є Науково-практичний коментар до КК України, де зазначено, що під поняттям «грубе порушення законодавства про працю» потрібно розуміти «випадки істотного порушення трудових прав працівника», зокрема, незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів, незаконне залучення до понадурочних робіт чи робіт із шкідливими або небезпечними умовами праці осіб, які до таких робіт не можуть залучатись, ненадання відпустки, незаконне переведення на іншу роботу, ненадання перерви для відпочинку, залучення до роботи у вихідні чи святкові дні, незаконне притягнення до матеріальної відповідальності, істотна зміна умов праці без згоди працівника тощо [5].

2. Прийняття законодавцем ряду дискримінаційних трудових нормативно-правових актів. П. Пилипенко відмічає той факт, що в Україні вже ухвалено «чимало нових законодавчих актів, якими з урахуванням положень міжнародно-правових документів та сучасних досягнень правового забезпечення якісно посилено гарантії захисту прав і свобод наших громадян, а держава тим самим набуває ознак правової». Проте, в процесі реформування трудового законодавства України існує проблема прийняття законодавчих норм, що зводять до мінімуму форми та засоби захисту трудових прав працівників.

Також важливим фактом є те, що з цього документу цілковито вилучено розділ XVI діючого КЗпП України «Гарантії діяльності професійних спілок щодо захисту трудових та соціально-економічних прав працівників», що загрожує ліквідацією організаційно правового механізму забезпечення прав членів профспілок, закріплених в міжнародно-правових актах, Закону України «Про профспілки» та іншими спеціальними нормативними актами. Таким чином, Державна інспекція праці відповідно до ст.398 Проекту ТКУ буде повноважна розглядати лише питання порушення трудових прав, а не «прав профспілок» чи «прав об'єднань громадян». Отже профспілки, у разі порушення їхніх прав, втрачать можливість звертатися до Держінспекції праці та органів Прокуратури, а зможуть лише подавати позовну заяву до суду.

Для національної сфери захисту трудових прав працівників це загрожує потенційною небезпекою тому, що світовий досвід доводить неспроможність робітників самостійно ефективно захистити свої трудові права та законні інтереси без такої посередницької інстанції, як профспілка. Разом із цим, відповідно до інноваційних норм Проекту, профспілковий рух буде поділено на, так звані, репрезентативні та не репрезентативні спілки, тобто такі, що будуть позбавлені права брати участь в укладанні колективних угод, а також в управлінні соціальним страхуванням. Отже, підводячи підсумок вищевикладеному, потрібно відзначити, що чинне трудове законодавство України є результатом пристосування соціалістичних норм УРСР до умов ринкової економіки та глобалізації, тому відстає від вимог норм міжнародного трудового права. Не відповідають міжнародному трудовому праву також норми Проекту ТК.

Особливо небезпечним для сфери захисту трудових прав працівників в Україні є відсутність регламентації діяльності профспілок, які є основним представницьким органом працівників. В Україні існує проблема захисту класичних трудових прав працівників, основною причиною чого є: 1) відсутність регламентації в трудовому та в суміжних законодавствах норм, що передбачають відповідальність роботодавця за порушення тих чи інших трудових прав, або їх недостатня регламентація; 2) прийняття законодавцем ряду дискримінаційних трудових нормативно-правових актів. Модифікація національного трудового законодавства є виконанням міжнародних зобов'язань держави та реалізацією глобальної узгодженості трудового права України з міжнародними трудовими нормами, що впливають із ратифікованих та універсальних конвенцій ООН, МОП, регіональних норм ЄС. Для втілення міжнародних норм та принципів праці в Україні потрібно створити умови для їхнього сприйняття національним правом, зокрема, створення чіткої законодавчої бази, яка визначає порядок застосування міжнародних актів, а також наслідків за їх порушення. При імплементації міжнародних норм праці потрібно враховувати характер національної правової системи, стан економіки, рівень культури, історичні особливості і традиції внаслідок чого розкривається ефективність міжнародних норм праці та їх благотворний вплив на трудові відносини в державі.

Список використаних джерел:

1. Пшеничнов М. А. Юридикотехнические средства обеспечения соответствия российского законодательства международному праву. Проблемы юридической техники : сб. науч. статей / М. А. Пшеничнов ; под ред. В. М. Баранова. – Н. Новгород, 2000. – С. 179–194.
2. Постанова Верховної ради України «Про концепцію реформування законодавства про працю України» // ВВР України. – 1992. – № 30. – Ст. 426.
3. Право Европейского Союза: правовое регулирование торгового оборота : учебное пособие / под ред. проф. В. В. Безбаха, доц. А. Я. Капустина, проф. В. К. Пучинского. – М. : Изд-во «ЗЕРЦАЛО», 1999. – 400 с.
4. Киселев И. Я. Новый облик трудового права стран Запада (прорыв в постиндустриальное общество) /

И. Я. Киселев – М. : ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 2003. – 160 с.

5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, С. В. Фесенка. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : Дакор. –1428.

Рыбак Л.
студентка 4 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ПРАВО НА СВОБОДНЫЙ ДОСТУП К ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ

Одна из черт современности – обострение экологических вопросов и пристальное к ним внимание. Охрана природы - задача нашего века, проблема, ставшая социальной. Действенным механизмом внедрения высоких экологических стандартов выступает контроль общественности. Залогом данного контроля является свободный доступ к экологической информации.

Право на свободный доступ к экологической информации закреплено непосредственно Конституцией Украины в ст. 50, где говорится о свободном доступе к информации о состоянии окружающей среды и о неправомочности засекречивания указанных сведений. Закон Украины « О защите окружающей природной среды» устанавливает свободный доступ к информации о состоянии окружающей природной среды и свободное получение, использование, распространение и хранение такой информации. Ст. 13 Закона Украины « Об информации» закрепляет перечень сведений, которые относятся к экологической информации, а также невозможность отнесения информации о состоянии окружающей среды к информации с ограниченным доступом, кроме сведений о расположении военных объектов. Существуют и международно-правовые акты, гарантирующие доступ к экологической информации - Конвенция о доступе к информации, участием общественности в процессе принятия решений и доступе к правосудию по вопросам, касающимся окружающей среды.

Широкие полномочия в сфере охраны окружающей среды предоставлены гражданам. Они в порядке, который определен законодательством, имеют право принимать участие в обсуждении материалов относительно размещения, строительства и реконструкции экологически опасных объектов и вносить предложения в государственные и хозяйственные органы по этим вопросам, а также в проведении общественной экологической экспертизы, вносить предложения об организации территорий и объектов природо-заповедного фонда, выполнять функции общественных инспекторов по охране окружающей природной среды и т. д.

Соблюдение нормативов и правил экологической безопасности обеспечивается государством с помощью трех рычагов: созданием системы современного законодательства, эффективного административного контроля, внедрением экономического механизма природопользования, формированием и развитием правовой культуры граждан. Развитие системы экологического законодательства в Украине в какой-то мере осуществлялось в соответствии с концепцией, основными в которой стали законы об охране окружающей природной среды, охране атмосферного воздуха, охране и использовании животного мира, Земельный, Лесной и Водный кодексы, Кодекс о недрах и другие акты, которые обеспечивали природопользование и гласность использования природных ресурсов. Следующий этап в развитии экологического законодательства - его кодификация с учетом соответствующих конституционных положений.

Однако ситуация с предоставлением доступа общественности к информации в Украине весьма противоречива. Проблема состоит в отсутствии механизмов прямого действия в большинстве нормативно-правовых актов, и вполне удовлетворительное по мировым стандартам экологическое законодательство фактически не применяется для защиты прав граждан. Согласно справке общественной организации «Экоправо-Киев», среди разных типов информации экологического содержания наиболее низкий уровень доступа зафиксирован в сфере экологической отчетности промышленных предприятий. Как правило, наибольшая проблема, с которой сталкивается общественность при представлении запросов на предприятия-загрязнители, — отказ на основании того, что желательная информация является собственностью предприятия или коммерческой тайной.

Также наблюдается тенденция к сокрытию экологической информации путём предоставления ей грифа «Для служебного пользования». В частности это касается всех экологических экспертиз. Нужно помнить, что экологическая информация — это не только сведения о состоянии окружающей среды, но и данные об источниках, факторах, материалах, веществах, продукции, энергии, физических факторах (шум, вибрация, электромагнитное излучение, радиация), которые влияют или могут повлиять на состояние окружающей природной среды и здоровье людей, а также экологические прогнозы, планы и программы, мероприятия, в том числе административные. Практика предоставления выводов экологической экспертизы грифа «Для служебного пользования» противоречит не только общим основам законодательства об охране окружающей среды, отдельным его нормам, международным стандартам, но и не отвечает принципам гласности

экологической экспертизы и противоречит логике проведения самой экологической экспертизы. Результатом ее должен являться вывод, то есть решение государственного органа относительно экологической допустимости проектной или текущей деятельности и обеспечение экологической безопасности.

Подводя итог, можно сказать, что:

- законодательство предусматривает двойственные механизмы доступа к информации об окружающей среде, а также способы воздействия на неё;
- граждане мало или практически не информированы о состоянии окружающей природной среды и о воздействии на неё производств;
- данное положение вызвано низкой популяризацией прав на доступ к экологической информации.

Список используемых источников:

1. Конституция Украины - <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/law2/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
2. Закон Украины «Об охране природной окружающей среды» - <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1264-12>
3. Закон Украины «Об информации» - <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2657-12>
4. Конвенция о доступе к информации, участию общественности в процессе принятия решений и доступе к правосудию по вопросам, касающимся окружающей среды - http://www.rav.com.ua/ua/useful_know/norm_baza/international/normative_base_world005/
5. Экологическое право Украины - <http://toukraine.org.ua/environmental-law-of-ukraine.html>
6. Проблема доступа к экологической информации - <http://www.lesovod.org.ua/node/2721>

Рибак Л.
Студентка 4 курсу
Спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО СТАТУСУ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ТА ФЕДЕРАЛЬНОЇ РЕЗЕРВНОЇ СИСТЕМИ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Національний банк України - є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, Законом України «Про Національний банк України» та іншими законами України. Згідно Закону «Про банки та банківську діяльність» Національний банк стоїть у главі банківської системи та здійснює регулювання та банківський нагляд відповідно до положень законодавства України. Національний банк є економічно самостійним органом, а також є юридичною особою, має відокремлене майно, що є об'єктом права державної власності і перебуває у його повному господарському віданні.

У Сполучених Штатах Америки функціонує Федеральна Резервна система, що була спеціально створена у 1913 році та являє собою незалежне федеральне агентство для виконання функцій центрального банку та здійснення централізованого контролю за комерційною банківською системою Сполучених Штатів Америки. Основою для створення та діяльності цієї системи є Закон про Федеральний резерв. Цей Закон визначає правовий статус Федерального резерву як особливої фінансової установи, що об'єднує риси як незалежної юридичної особи, так і публічного державного органу.

Цікаво те, що Національний банк України є монолітною системою порівняно з Федеральним резервом США, який являє собою об'єднання з 12 регіональних банків.

Статутний капітал Національного Банку згідно Закону «Про Національний Банк України» є державною власністю та становить 10 мільйонів гривень, але згідно Закону може й збільшуватись. У своїй діяльності Національний банк України підпорядкований Президенту та Верховній Раді. Порівняно з Україною у Сполучених Штатах Америки Федеральна резервна система не являється державною, а має приватний характер. Фактично керівниками цієї системи являються власники тих банків, які складають її основу. Однак за Законом про Федеральний резерв він повинен щорічно звітувати Палаті Представників Конгресу США та два рази на рік Банківському комітету Конгресу США. Однак рішення прийняті Федеральним Резервом не вимагають одобрення з боку Президента чи будь-якої іншої державної установи.

Федеральна резервна система очолюється Радою керуючих, якізначаються Президентом строком на 14 років. Національний банк України для виконання основної та інших функцій має Раду, члени якої назначаються Президентом та Верховною Радою по 7 членів на строк 7 років, та Правління, що складається з 11 членів та очолюється Головою Національного Банку, який назначається на посаду на строк 7 років .

Закон України «Про Національний банк України» виділяє основну функцію - забезпечення стабільності грошової одиниці України, та інші функції - проведення грошово-кредитної політики, монопольно здійснює емісію національної валюти України та організує її обіг, встановлює для банків правила проведення банківських операцій, бухгалтерського обліку і звітності, захисту інформації, коштів та майна та ін.

До функцій Федеральної резервної системи належать: виконання обов'язків центрального банку, випуск банкнот, що дорівнюють майже 90 відсоткам усіх грошей країни, контроль та регулювання банківських установ, захист кредитних прав споживачів, купівля державних цінних паперів та інші важливі для держави функції. Федеральна резервна система слідує за виконанням законів, регулюючих діяльність холдингових компаній, контролює банки, що зареєстровані на рівні штатів та являються членами цієї системи.

Порівнявши українську та американську системи можна зробити висновок, що в Україні діяльність Національного банку всеціло та повністю контролюється державою. У Сполучених Штатах Америки спостерігається протилежний підхід – стратегічні та життєвоважливі функції центрального банку повністю віддані у власність приватної компанії. Таке явище безперечно викликає нерозуміння та критику, бо фактично усі фінансові цінності американської держави концентруються у руках декількох приватних осіб. А це істотно впливає на курс та спосіб здійснення політики у державі.

Деякі відомі економісти, наприклад Мілтон Фрідман, обвинувачують Федеральну резервну систему у тому, що її вплив на фінансову систему не перешкоджує фінансовим кризам, а навпаки їм сприяє.

На мою думку американська Федеральна резервна система являє собою дуже цікаве та й спірне явище. З одного боку вона створювалась для більш гнучкої та безпечної системи банківської та кредитно-грошової системи, для внеску у досягнення нацією економічних та фінансових цілей, а у якості центрального банку вона повинна забезпечувати зростання економіки в межах можливостей, гарантуючи стабільність цін.

З іншого боку непрозорість діяльності та концентрування стратегічних інтересів у руках приватних осіб, на мою думку, може привести до негативних наслідків.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
2. Закон України «Про Національний банк України» - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
3. Федеральная резервная система США - <http://ekonomist.kiev.ua/economics/federalnaya-rezervnaya-sistema-ssha.html>
4. Федеральная резервная система США - «государство в государстве» - <http://www.dengi-info.com/archive/article.php?aid=461>

Рыбак Л.В.,
студентка 4 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

ПРИМЕНЕНИЕ ПОДОХОДНОЙ МЕТОДИКИ В НАЛОГООБЛОЖЕНИИ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ В УКРАИНЕ И ГЕРМАНИИ

В современном понимании налог - это обязательный, безвозмездный платеж, взимаемый с организаций и граждан в форме отчуждения принадлежащих им на правах собственности, хозяйственного ведения или оперативного управления денежных средств в бюджет и внебюджетные фонды в определенных законом размерах и в установленные сроки в целях финансового обеспечения государства и его территориальных образований.

Налог - понятие не только экономическое, правовое, социальное и историческое, но жестко связанное с категорией "государство". Налоги, являясь экономической категорией, имеют глубоко исторический характер. Они менялись вместе с развитием государства. Соответственно, это обуславливает характерные различия налогов в разных государствах.

Одним из наиболее распространенных налогов является налог на доходы физических лиц. В Украине он регулируется Налоговым Кодексом Украины, который предусматривает, что плательщиками данного налога являются: физическое лицо резидент, который получает доходы как из источника их происхождения в Украине, так и иностранные доходы, физическое лицо нерезидент, который получает доходы из источника их происхождения в Украине и налоговый агент.

Кодекс предусматривает разные объекты налогообложения для резидентов и нерезидентов. Объектом налогообложения для резидента является общий месячный (годовой) налогооблагаемый доход, доходы из источника их происхождения в Украине, окончательно облагаются при их начислении (выплаты, предоставление), иностранные доходы (прибыль), полученные из источников за пределами Украины. Для нерезидентов объектами являются общий месячный (годовой) налогооблагаемый доход из источника его происхождения в Украине, доходы из источника их происхождения в Украине, окончательно облагаются при их начислении (выплате, предоставлении).

Законодатель относит к базе налогообложения чистый годовой налогооблагаемый доход, который определяется путем уменьшения общего налогооблагаемого дохода на сумму налоговой скидки этого отчетного года. Общий налогооблагаемый доход - любой доход, подлежащий налогообложению, начисленный (выплаченный, предоставленный) в пользу налогоплательщика на протяжении отчетного налогового периода. К

общему месячному налогооблагаемому доходу относят сумму налогооблагаемых доходов, начисленных (выплаченных, предоставленных) в течение отчетного налогового месяца. Общий годовой налогооблагаемый доход равен сумме общих месячных налогооблагаемых доходов, иностранных доходов, полученных в течение такого отчетного налогового года, доходов, полученных физическим лицом предпринимателем от осуществления хозяйственной деятельности, и доходов, полученных физическим лицом, производящим независимую профессиональную деятельность.

К общему месячному (годовому) налогооблагаемому доходу плательщика налога включаются: доходы в виде заработной платы, начисленные (выплаченные) налогоплательщику в соответствии с условиями трудового договора (контракта); суммы вознаграждений и других выплат, начисленных (выплаченных) плательщику налога в соответствии с условиями гражданско-правового договора; доходы от продажи объектов имущественных и неимущественных прав, в частности интеллектуальной (промышленной) собственности, и приравненные к ним права, доходы в виде сумм авторского вознаграждения, другой платы за предоставление права на пользование или распоряжение другим лицам нематериальным активом (произведениями науки, искусства, литературы или другими нематериальными активами), объекты права интеллектуальной промышленной собственности и приравненные к ним права, в том числе полученные наследниками собственника такого нематериального актива; часть доходов от операций с имуществом; доход от предоставления имущества в лизинг, аренду или субаренду; доход в виде стоимости унаследованного или полученного в дар имущества и другие доходы, предусмотренные Налоговым Кодексом Украины.

Основная ставка налога составляет 15 процентов, однако если общая сумма полученных налогоплательщиком доходов в отчетном налоговом месяце превышает десятикратный размер минимальной заработной платы, установленной законом на 1 января отчетного налогового года, ставка составит 17 процентов суммы превышения.

Для доходов в виде процента на текущем или депозитном банковском счёте, процента на вклад члена кредитного союза в кредитном союзе, дохода в виде дивидендов и т.д. ставка составляет 5 процентов.

Ставка налога составляет 30 процентов базы налогообложения по доходам, начисленным как выигрыш или приз (кроме государственной и негосударственной денежной лотереи и выигрыша игрока (участника), полученного от организатора азартных игр) в пользу резидентов или нерезидентов.

Ставка налога составляет 10 процентов базы налогообложения относительно дохода в форме заработной платы шахтеров - работников, которые добывают уголь, железную руду, руды цветных и редких металлов, марганец и урановые руды, работников шахтостроительных предприятий, которые заняты на подземных работах полный рабочий день и 50 процентов больше рабочего времени в год.

В Германии, как и в Украине, подоходный налог является самым важным видом налога он даёт немного меньше 40% всех налоговых поступлений. Его разновидностями являются налог на заработную плату и налог на доходы с капитала.

Базой подоходного налога являются все доходы промышленной и сельскохозяйственной деятельности, самостоятельного и несамостоятельного труда, владения капиталом, сдачи жилья, сдачи в аренду какой-либо собственности и т. д., вплоть до доходов со спекулятивных соглашений.

Его минимальная ставка - 19%, максимальная - 53%. Интересной особенностью налогообложения Германии является то, что ставка налога зависит от определённой законодателем суммы доходов. В Украине же ставка не меняется в зависимости от суммы доходов.

Также в Украине отсутствует разделение граждан по семейному положению на одиноких и семейных, а в Германии данная дифференциация существует. Так выделяют шесть групп налогоплательщиков по налоговому законодательству Германии:

I – К этому классу относятся холостые и разведённые, а также состоящие в браке работники, супруг(а) которых проживает за границей и которые постоянно живут отдельно от супруга(и). Так же овдовевшие, если супруг(а) умер до 1985 года.

II – К этому классу относятся лица, перечисленные в классе I если в их налоговой карте указан минимум один ребёнок.

III – Состоящие в браке работники, если оба супруга проживают в Германии, если супруги постоянно проживают совместно и если второй супруг не получает зарплату или относится к V классу налогообложения.

IV – Состоящие в браке работники, если оба супруга получают зарплату, проживают в Германии и не живут раздельно.

V – Один из работающих супругов (вместо разряда IV), если второй супруг имеет класс III.

VI – Работники, получающие зарплату от нескольких работодателей. Этот класс указывается только во второй и последующих налоговых картах.

В Украине и Германии существует механизм по предоставлению налоговых льгот. В Украине она предоставляется исключительно резидентам, перечень которых указан в Налоговом Кодексе Украины, например, лицам, которые содержат ребенка-инвалида в расчете на каждого такого ребенка в возрасте до 18 лет и т.д. В Германии льгота предоставляется в случае чрезвычайных обстоятельств - болезнь или несчастный случай, возрастная льгота и т.д.

Таким образом, в обоих государствах закреплён механизм подоходного налогообложения, имеющий как схожие черты, так и различия. Данный вид налога выступает одним из главных источников наполнения общегосударственного и местных бюджетов.

Список используемых источников:

1. Закон України від 02.12.2010 №2755-VI «Податковий кодекс України». [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>;
2. Бандурка О.М. Налоговое право. / О.М.Бандурка. - [Електронний ресурс].- Режим доступу:http://pidruchniki.ws/12810419/pravo/pravove_regulyvannya_podatkiv_naselenniya#981
3. Классы налогообложения по подоходному налогу в Германии. - [Електронний ресурс].- Режим доступу:<http://nalopro.ru/klassy-nalogooblozheniya-po-podoxodnomu-nalogu-v-germanii/>
4. Налог на прибыль: опыт развитых стран - [Електронний ресурс].- Режим доступу:<http://www.masters.donntu.edu.ua/2002/fem/chalaya/libr/library2.htm>.

Скрипниченко Е. Р.
студентка 4 курса
специальности «Правоведение»
Мариупольского государственного университета

МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ КАЧЕСТВА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

Известно, что продукция сельского хозяйства не только удовлетворяет потребности людей в продуктах питания, но и является важным сырьем для промышленного производства. Так как она экспортируется (импортируется) на взаимовыгодных условиях в другие страны, т.е. эта продукция, является предметом международных, межгосударственных правовых и экономических отношений.[1]

Таким образом, сразу возникает вопрос о качестве сельскохозяйственной продукции. Можно даже сказать, что качество и цена — ключи к успеху на международных рынках. Поэтому тут же и укажем об актуальности темы, которая состоит в том, что на данный период численность всех стран резко увеличилась, человечество глобально нуждается в большом количестве продуктов питания. На этом фоне страны мира производят сельскохозяйственную продукцию в больших объёмах, при этом не всегда высокого качества, что отрицательно влияет на жизнь и здоровье всех жителей нашей Планеты.

Проблематика международно-правового регулирования качества сельскохозяйственной продукции и продуктов питания широко рассматривается в средствах массовой информации, на политических дебатах, в различных научных публикациях. При этом, основной задачей всех международных сообществ, правоведов, политиков является создание такого правового поля, которое защищало бы качество продукции, а так же гарантировало надлежащие условия ее производства.

Возникает серьёзный вопрос - могут ли покупатели в условиях столь широкого круга предложений иметь гарантию того, что они покупают качественные продукты по справедливой цене? Для разрешения этого вопроса, уже в течение более чем 60 лет Европейская экономическая комиссия ООН, в которую Украина была принята 28 марта 1947 года, разрабатывает коммерческие стандарты качества для широкого ассортимента свежих фруктов и овощей, сухих и высушенных фруктов, картофеля, мясных продуктов, яиц и яичных продуктов и т.д.[2].

Стандарты качества сельскохозяйственной продукции ЕЭК ООН согласовывают между собой существующие национальные стандарты и торговую практику. Они формируют единый язык общения продавцов и покупателей, на их основе проводится контроль качества.

Стандарты определяют минимальные требования к качеству, требования по зрелости, коммерческие градации качества (классы экстра, первый и второй), допуски по дефектам, требования к форме представления, упаковке, этикетированию и маркировке.

Индикаторы внутреннего качества продуктов (например, вкуса и зрелости) становятся все более важными в международной торговле для множества видов продукции. ЕЭК ООН разрабатывает определения таких индикаторов, устанавливает их весомости. Целью ЕЭК ООН является вовлечь в эту работу все заинтересованные стороны: государства-члены ООН, межправительственные организации, международные и региональные торговые организации и неправительственные организации. Решения принимаются на основе консенсуса.

Организация экономического сотрудничества и развития (ОЭСР) разработала схему по применению международных стандартов на фрукты и овощи. Эта схема основана на стандартах ЕЭК ООН. ОЭСР выпускает пояснительные брошюры, которые содержат цветные фотографии, иллюстрирующие дефекты плодов и овощей, помогают интерпретировать условия стандартов и способствуют их однородному применению.[3]

Также под эгидой ООН в 1946 году была создана Международная организация по стандартизации (International Standards Organization — ISO) — неправительственная организация, осуществляющая разработку международных стандартов и международное сотрудничество в области стандартизации. В работе ISO

участвует более 120 стран. Главная цель ISO — содействие развитию стандартизации в мировом масштабе для упрощения международного товарообмена и взаимопомощи, а также для расширения сотрудничества в сфере интеллектуальной, научно-технической и экономической деятельности.[4] Наш вопрос охватывает серия ISO 9000 — серия международных стандартов, описывающих требования к системе менеджмента качества организаций и предприятий.

Исходя и вышесказанного, можно сделать следующие выводы:

- в последнее время во всех развитых странах концентрируются усилия по разработке и внедрению на предприятиях современных систем качества. Проблема качества продукции не является новой проблемой.
- на сегодня уже накоплен достаточный отечественный и зарубежный опыт по данной проблеме, проведены многочисленные фундаментальные исследования. Но проблема оставляет место быть. Во-первых, это проблема теоретическая, требующая осмысления понятийного аппарата. Во-вторых, это проблема обеспечения качества продукции. В-третьих, это проблема улучшения качества продукции. В-четвертых, это проблема системного подхода, позволяющая обеспечить и улучшить качество продукции в зависимости от конкретных объективно складывающихся условий, в которых работает предприятие.

Список использованной литературы:

1. Міжнародне економічне право: Підручник. – К.: КНЕУ.- 2007. - С. 223.
2. [электронный ресурс]. – режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Европейская_экономическая_комиссия_ООН
3. [электронный ресурс]. – режим доступа: http://www.znaytovar.ru/s/Standarty_kachestva_selskoxozya.html
[электронный ресурс]. – режим доступа: Фомичев С. К. «Основы управления качеством» <http://biglibrary.ru/category38/book120/part7/>

Смирнова Г.О.,
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРАВОВА ПРИРОДА ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.

Функціонування господарської системи будь-якої держави забезпечується, перш за все, діяльністю різноманітних суб'єктів господарської діяльності (господарювання). Вони виконують найважливіші завдання економіки, забезпечуючи розвиток сфер виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг. Конституція України надає кожній особі право на підприємницьку діяльність (господарську діяльність з метою одержання прибутку) [1].

Поняття фінансової діяльності суб'єктів господарювання можна визначити, виходячи з положень ст. 333 ГК України, а саме фінансова діяльність суб'єктів господарювання включає грошове та інше фінансове посередництво, страхування, а також допоміжну діяльність у сфері фінансів і страхування [2].

Таким чином, поняття фінансової діяльності слід визначати через поняття фінансів, під яким узагальнено розуміються як грошові кошти, фінансові ресурси, що розглядаються при їх створенні і русі, розподілі і перерозподілі, використанні, так і економічні відносини, обумовлені взаємними розрахунками між господарськими суб'єктами, рухом грошових коштів, грошовим зверненням, використанням грошей.

У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» під фінансовою звітністю розуміється бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності і рух коштів підприємства за звітний період [3].

Іншими словами, поняття фінансів виходить за рамки поняття грошей і стикається з комплексом відносин з приводу оцінки результатів господарської діяльності і руху грошової форми вартості.

Виходячи з цього, фінансову діяльність суб'єктів господарювання можна визначити як складову господарської діяльності з приводу використання належного суб'єктові господарювання або чужого майна, що відображає рух грошової форми вартості в товарно-грошових операціях і спрямовано на одержання певного фінансового результату.

Розділ 35 ГК України визначає склад відносин, що опосередковують фінансову діяльність. Насамперед, це сфера фінансових послуг, зокрема банківської діяльності, кредитних і розрахункових операцій суб'єктів господарювання, факторингу, лізингу, страхування, посередництва з цінними паперами і фондової торгівлі, аудиту.

Положення ГК України розвиваються в законах України «Про банки і банківську діяльність» [4], «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [5], «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [6], «Про страхування» [7], «Про цінні папери та фондовий ринок» [8], «Про державне

регулювання ринку цінних паперів в Україні» [9], «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3], «Про обіг векселів в Україні» [10], «Про фінансовий лізинг» [11] та інші закони, зокрема в ЦК України [12].

Правова природа фінансової діяльності суб'єктів господарювання має складний характер.

По-перше, в процесі товарно-грошових відносин і супроводжуючого їх обороту фінансів суб'єкти господарювання вступають у відносини один з одним, або з публічними органами, але не у зв'язку з виконанням публічних обов'язків, а добровільно і у відповідності з принципами економічної свободи. Тут йдеться про приватно-фінансову діяльність.

По-друге, фінансова діяльність опосередковує публічні відносини із приводу централізованого руху грошових фондів, переважно в бюджетних і податкових відносинах. Тут виділяється публічно-фінансова діяльність.

Перша група відносин повинна розглядатися з позиції господарського права у зв'язку з тим, що **фінанси - це грошова оцінка господарської діяльності, здійснена в установленому порядку**. Тобто фінанси - це не просто гроші чи грошові фонди, як іноді помилково вважається, - це, насамперед, складова господарської діяльності. Отже, без урахування вимог господарського правопорядку, особливостей руху товарів (робіт, послугу) в процесі господарювання не можна забезпечити правову організацію фінансів підприємств і держави. Тобто, якщо регулювати діяльність господарюючого суб'єкта, зважаючи лише на обіг грошових фондів, без урахування виробничих чинників, інтересів трудового колективу, суспільства та інвесторів, проблем соціально-економічного розвитку, то не уникнути помилок у регулюванні фінансової діяльності.

Друга група відносин - публічні фінанси - здебільшого знаходиться в полі предмета фінансово-правового регулювання. Адже ці відносини замкнені на адмініструванні податків і централізованому русі фондів у рамках бюджетних процесів. Незмінним учасників фінансових відносин у цьому разі виступає орган публічної влади, що реалізує свою компетенцію із приводу руху централізованих грошових фондів [13].

Таким чином, господарське право впливає на обидві групи відносин у сфері фінансів: на приватно-фінансові відносини - сповна, а на публічно-фінансові відносини - в частині пов'язання бюджетного і податкового законодавства з господарським законодавством (відношення на стику галузей права).

Викладене доводить, що гармонійна взаємодія господарсько-правових і фінансово-правових норм при регулюванні фінансової діяльності суб'єктів господарювання підвищує ефективність регулятивного впливу держави на економіку.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV// Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 40. – Ст. 365.
4. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.
5. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 29, ст.137
6. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 1, ст. 1
7. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 18, ст. 78
8. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 31, ст.268
9. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 51, ст.292
10. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2374-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 24, ст.128
11. Про фінансовий лізинг : Закон України // від 16.12.1997 № 723/97-ВР Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 16, ст.68
12. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 40-44, ст.356
13. Господарське право: Підручник / О.П. Подцерковний, О.О. Квасніцька, А.В. Смітюх та ін.; За ред. О.П. Подцерковного, — Х.: Одиссей, 2010.

Соколова К.О.
асистент кафедри менеджменту
Маріупольського державного університету

КОЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КАДАСТРОВОГО ЗОНУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ

В останні роки в Україні багато зроблено у напрямку формування необхідної нормативно-правової бази рекреаційної зони, вдосконалюється її науково-методичне забезпечення, розробляються системи заходів з матеріальної підтримки фірм, що працюють на розвиток оздоровчої інфраструктури (орендна плата за землю, майно, комунальні послуги на пільгових умовах), створюються сприятливі умови для залучення іноземних і вітчизняних інвестиційних та кредитних коштів у розвиток матеріально-технічної бази курортної галузі, а також укладаються міжрегіональні договори про співпрацю у сфері відпочинку й оздоровлення.

Рекреаційними зонами є ділянки суші і водного простору, призначені для організованого масового відпочинку та туризму.

До земель рекреаційного призначення належать землі, які використовуються для організації відпочинку, туризму та проведення спортивних заходів. Також до земель рекреаційного призначення належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-туристичних та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації.

Рекреаційне районування території здійснюється на основі оцінки придатності території для різних видів рекреаційної діяльності. Серед них можна виділити чотири основні види [4]:

- санаторно-курортний (кліматолікування, бальнеологія, грязелікування);
- оздоровчий (купально-пляжний і прогулянковий);
- спортивний (туристичний, мисливський, гірськолижний, водний тощо);
- пізнавальний.

Основними критеріями, які визначають придатність території для санаторно-курортного лікування, є наявність родовищ лікувальних мінеральних вод, грязей, озокериту, сприятливі кліматичні умови, екологічно чисте природне середовище. Варто зазначити: чим більші запаси лікувальних ресурсів, вища їх лікувальна ефективність, тим вищу цінність мають рекреаційні території. Як правило, такі території невеликі за площею, обмежуються районами, в яких розташовані бальнеологічні ресурси.

Вищевикладене дає нам змогу сформулювати основну концептуальну модель кадастрового зонування територій для рекреаційних цілей. Основою для такого зонування є територія (природно-територіальний комплекс).

Концептуальну модель кадастрового зонування територій для рекреаційного використання наведено на рисунку 1.

Перший етап зонування являє собою систематизований збір даних про природні та рекреаційні ресурси певної території, їх соціальну, оздоровчу та рекреаційну цінність.

На основі зібраних матеріалів щодо рекреаційної цінності території можна визначити орієнтовну потужність певної території та соціально-економічну доцільність використання природних ресурсів даного регіону в рекреаційних цілях. У випадку отримання позитивного результату переходять до наступного етапу.

Сутністю цього етапу стає інвентаризація земельних ресурсів території з точним визначенням геопросторового положення рекреаційних ресурсів, їх площ та потужностей, охоронних, санітарних, санітарно-гігієнічних та інших обмежувальних зон, а також встановлення власників чи користувачів цих ресурсів.

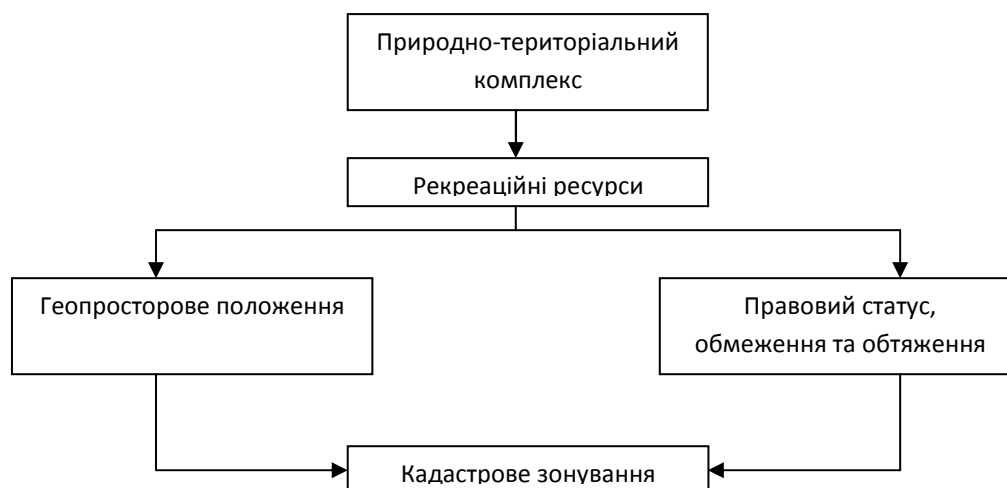


Рис. 1 Концептуальна модель кадастрового зонування рекреаційних територій

Після проведення інвентаризаційних робіт стає можливим виділити зони обмежень використання природних та рекреаційних ресурсів, що, своєю чергою, допомагає достовірніше оцінити рекреаційну цінність та потужність території, а також перейти до виконання завершального етапу роботи - кадастрового зонування, тобто визначення зон стаціонарної, регульованої та господарської рекреації.

Відповідно до наведеної концептуальної моделі (рисунок 1) визначають рекреаційні ресурси за їх видами: ландшафтні; бальнеологічні (запаси мінеральних вод та грязей), пляжі; туристичні маршрути та їх протяжність; кількість спелеологічних об'єктів; кількість природних заповідників, заказників, пам'яток природи та пам'яток садово-паркового мистецтва.

При цьому розрізняють: заказники: ландшафтні, лісові, ботанічні, загальнозоологічні, орнітологічні, ентомологічні, іхтіологічні, гідрологічні, загальногеологічні, палеонтологічні, палеонтологічні, карстово-спелеологічні; пам'ятки природи: комплексні, ботанічні, зоологічні, гідрологічні, геологічні; заповідні урочища; ботанічні сади; дендрологічні парки; парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва; зоологічні сади.

Геопросторове положення рекреаційних об'єктів має на меті визначити не тільки місцероз- ташування цих об'єктів, але й визначити геометричні параметри, які характеризують рекреаційну цінність об'єкта оцінки. Наприклад, для криниць визначають загальну глибину та позначку рівня води; свердловин - позначку їх устя; джерел - розміри водоохоронних зон; озер, ставків, водосховищ - довжину та ширину, середню і максимальну глибину; річок, струмків - протяжність, середню, мінімальну та максимальну ширину та глибину.

Масштаб картографування територій рекреаційних ресурсів залежать від їх площ та місцерозташування [5]. Для об'єктів площею до 100 га масштаб картографування приймається 1:10000; 1:25000; площею від 100, 1 га до 1000 га- 1:25000; площею понад 1000 га- 1:50000. У межах населених пунктів масштаб кадастрового знімання може бути різним: 1:500; 1:2000; 1:5000. Тут вибір масштабу залежить від наявності відповідної землевпорядної та картографічної документації на цей населений пункт або фінансових можливостей виконання відповідних робіт.

Правовий стан земель рекреаційних територій, їх розподіл за землевласниками та землекористувачами, видами угідь та економічною діяльністю обліковуються згідно з нормою б-зем, затвердженою Держкомстатом України. Даний розділ робіт включає також розподіл територій за режимами охорони та збереження унікальних і особливо цінних видів флори та фауни, віднесених до Червоної та Зеленої книг, а також окремих видів рослин і тварин відповідно до Бернської конвенції (1979 р.).

На основі проведених обстежень, розвідувань та досліджень визначають межі рекреаційних та господарських зон, встановлюють відповідні охоронні та обмежувальні смуги, що є основою забезпечення режимів охорони природних ресурсів, встановлення оптимального рекреаційного навантаження на території.

У результаті виконаних досліджень запропоновані основні концептуальні підходи до формування рекреаційних територій. При цьому показано, що важливою складовою кадастрового зонування є комплекс технічного забезпечення, який вимагає цілої низки процедур і методів, пов'язаних з визначенням не тільки геопросторового положення рекреаційних об'єктів, але й спеціальних фізичних, фізико-географічних та інших параметрів. Важливе місце в цьому аспекті належить встановленню не тільки меж основних кадастрових зон, але й геометричних параметрів охоронних та інших зон.

Література:

1. Земельний кодекс України. - К.: Атака, 2001. - 96 с.
1. Панас Р.М. Рациональное использование та охорона земель: Навч. Посібник / Р.М. Панас. - Львів: Новий Світ-2000, 2008.-352с.

1. Дудкіна О.П. Регіональні особливості розвитку рекреаційних зон (методичні та організаційно-економічні основи) / О.П. Дудкіна. - Львів: 1999. - 19 с.
 1. Мазур Ф.Ф. Соціально-економічні умови розвитку рекреаційної індустрії (на прикладі Карпатського регіону) / Ф.Ф. Мазур. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 96 с.
- Інструкція про зміст та складання документації державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. // Наказ Міністерства природи України від 16.02.2005, № 67. - С.29.

Таранова В. В.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМА БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ В УКРАЇНІ.

На сьогоднішній день немає держави, яка в ті або інші періоди свого існування не стикалася б з бюджетним дефіцитом. Та Україна, на жаль, не є виключенням. В умовах ринкової економіки бюджетний дефіцит здійснює негативний вплив на соціально-економічний розвиток держави. Тому в сучасних умовах господарювання, питання розробки напрямів зниження і подолання бюджетного дефіциту набувають особливу актуальність.

Бюджетний фонд, що є матеріально-фінансовою базою діяльності держави, формувався виходячи із задач функціонування адміністративно-командної системи. Його величина була орієнтована не на оптимальні пропозиції, необхідні для регулювання економіки і вирішення соціальних проблем, а на витратний підхід, покликаний забезпечити фінансовими ресурсами діяльність багаточисельних органів державної влади [1; с. 99].

Дефіцитом бюджету у традиційному розумінні є перевищення видатків бюджету над його доходами (податки та податкові доходи бюджету), а накопичена сума дефіцитів і бюджетних надлишків являє собою державний борг. Бюджетний дефіцит виникає в результаті незбалансованості економіки, зниження доходів і різкого зростання видатків, викликаних безгосподарністю. Ринкова економіка зможе стабілізувати економіку й вирівняти видатки з доходами, користуючись жорстким режимом економії коштів, який повинні провадити всі владні і управлінські структури.

Дефіцит виступає чи не найважливішим чинником в системі загроз не лише бюджетній, а й фінансовій безпеці держави загалом. Після вступу України до МВФ та Міжнародного банку реконструкції та розвитку дефіцит Державного бюджету офіційно фіксується, причому в такій формі, як це заведено в більшості країн, і встановлюються джерела його покриття [2; с. 74].

Бюджетний дефіцит в Україні – це вимушений дефіцит. У нашій країні рівень оподаткування настільки високий, що далі підвищувати його практично неможливо. Недостатність доходів державного бюджету зумовлюється недостатнім обсягом доходів підприємств і громадян. А відтак бюджетний дефіцит походить не з фінансової політики держави у сфері доходів, а з дефіциту фінансових ресурсів у нашому суспільстві.

До основних причин бюджетного дефіциту на Україні можна віднести: низький рівень життя більшої частини населення України; зниження ефективності виробництва; скорочення об'ємів валового внутрішнього продукту; скорочення доходів в умовах кризисного стану економіки; значне зростання і нераціональна структура бюджетних витрат; наявність значного тіньового сектора в економіці; недосконале законодавство і податкова система.

Значний рівень дефіциту Державного бюджету та невиражена політика надання державних гарантій по зовнішніх запозиченнях були основними чинниками накопичення і зростання боргових зобов'язань держави та видатків на обслуговування боргу, що призвело до виникнення боргової проблеми у бюджетно-фінансовій системі України. Також, значний вплив на бюджетний дефіцит робить таке явище як безробіття. Його зростання призводить до збільшення витрат держави. А унаслідок зниження безробіття відбувається зростання доходів держави. Тому, безробіття є важливим напрямом зниження бюджетного дефіциту.

Фінансування бюджетного дефіциту можливе з використанням різних його способів, таких як: залучення позик; проведення державою активних операцій (повернення коштів з депозитів, розміщених у вітчизняних і зарубіжних банках; пред'явлення цінних паперів з метою одержання доходів; використання коштів, накопичених на казначейському рахунку уряду); продаж (приватизація) об'єктів державної власності. Залучення позик з метою фінансування дефіциту бюджету здійснюється у різних видах і формах, до яких належать, зокрема, внутрішні та зовнішні запозичення, що проводяться у формі кредитних угод, облігацій, казначейських зобов'язань та ін.

Світовий досвід вказує чотири основні способи вирішення проблеми бюджетного дефіциту:

1. Скорочення бюджетних витрат;
2. Пошук джерел додаткових доходів;
3. Випуск (емісія) незабезпечених грошей з метою використання для фінансування державних витрат;

4. Позика грошей у банках, господарських організацій, громадян, інших держав, іноземних та міжнародних фінансових організацій[3; с. 20]

У програму конкретних заходів щодо скорочення бюджетного дефіциту варто включити і послідовно проводити в життя такі заходи, що, з одного боку, стимулювали б прилив коштів у бюджетний фонд країни, а з іншого боку – сприяли скороченню державних витрат, тобто:

- Зміна напрямків інвестування бюджетних засобів у галузі народного господарства з метою значного підвищення фінансової віддачі від кожної гривні;
- Зниження воєнних витрат;
- Зберігання фінансування лише найважливіших соціальних програм;
- Мораторій на прийняття нових соціальних програм, що потребують значного бюджетного фінансування;
- Заборона Центральному банку країни надавати кредити урядовим структурам будь-якого рівня без належного оформлення заборгованості державними цінними паперами.

В Україні управління фінансуванням дефіциту державного бюджету доцільно зорієнтувати на запобігання загострення ситуації у фінансовій сфері. Для цього слід збільшити інвестиційні видатки бюджету і витрати на підтримку вітчизняного бізнесу, а також посилити стимулювання внутрішнього попиту. Необхідною є фінансова підтримка державних банківських установ, спрямована на зміцнення їх стійкості за рахунок нарощування статутних капіталів. Потребують підтримки програми стимулювання організованих заощаджень населення та обмеження відпливу депозитів. Все вище викладене підтверджує той факт, що ідеального методу покриття дефіциту досі не існує. Всі з шляхів подолання дефіциту мають негативні наслідки. Нейтральне збалансування бюджету можливо лише в довгостроковому періоді.

Отже, підводячи підсумки, хотілося б зазначити, що значний рівень дефіциту бюджету та, як наслідок, стрімке зростання державного боргу протягом останніх років стали суттєво впливати на стан економіки України. Виникла загальна необхідність у проведенні більш якісного аналізу макроекономічного впливу бюджету. В сучасних умовах уряд повинен постійно контролювати розмір бюджетного дефіциту, інакше він здійснюватиме дестабілізуючий вплив на соціально-економічний розвиток країни. Необхідно приділяти більше уваги збільшенню доходів держави шляхом подолання безробіття, поліпшення податкової системи, удосконалення приватизації державного житла, поліпшення фінансового стану суб'єктів господарювання та інш. З метою максимально ефективного управління дефіцитом державного бюджету необхідно застосовувати систему економічних заходів. Дефіцитне фінансування для України вкрай важливе і необхідне. Його слід не скорочувати, а переорієнтувати на вирішення основної проблеми нашої економіки – поживлення інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Невінчаний І. Основні шляхи подолання бюджетного дефіциту в Україні / І.С.Невінчаний// Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. - № 6. - .98-101.
2. Редіна Н.І., Гордєєва Л.П. Дефіцит бюджету й основні шляхи його подолання в Україні // Фінанси України. – 2010. - № 3. – С.19-32.
3. Павлова Л.П. Економічна характеристика бюджетного дефіциту // Фінанси України. – 2009. - № 3. – 15-20.

Тесленко В.В.,
студентка 3го курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Сучасна інтеграція України до ЄС вимагає глибокого вивчення законодавства європейських та інших країн світу. Проте у цьому процесі корисним буде досвід і інших держав у питанні правового регулювання тих чи інших відносин. Будь-яка демократична держава намагається забезпечити належний рівень функціонування місцевого самоврядування. Важливим у цьому аспекті є питання стану фінансової та економічної основи місцевого самоврядування, яке зачіпає передусім інтереси населення відповідної країни. Йдеться, перш за все, про місцеві бюджети, з яких фінансуються майже всі місцеві видатки.

Бюджетна система ґрунтується на економічних і юридичних нормах та організаційно залежить від форми державного устрою. Так, для федеративних країн (наприклад, США, Німеччина, Російська Федерація, Канада, Швейцарія) характерною є трьохрівнева бюджетна система (федеральний (центральный) бюджет, бюджети суб'єктів федерації (бюджети штатів, регіональні бюджети тощо), місцеві бюджети), а бюджетна система в унітарних країнах (наприклад, Італія, Франція, Україна, Японія) представлена двома рівнями бюджетів (державний і місцеві бюджети). У федеративних державах види місцевих бюджетів визначаються, як правило, у федеральному законодавстві та законодавстві окремих суб'єктів федерації, а в унітарних - чітко визначаються

на загальнодержавному рівні. Існують країни, місцеві бюджети яких мають свої особливості. Так, в Іспанії місцеві бюджети включаються також бюджети сумісних підприємств (так званих торговельних товариств), створених за участю держави.

Для країн із високим ступенем нерівності бюджетної забезпеченості характерним є доволі високий рівень централізації бюджетної системи. Проте у більшості країн світу бюджетні системи належать до децентралізованих, тобто місцеві бюджети складають окрему ланку бюджетної системи і не включаються до державного бюджету чи до місцевих (регіональних) бюджетів вищих рівнів.

Отже, основною ланкою фінансів органів місцевого самоврядування є місцеві бюджети, які формуються на території адміністративних одиниць, що, як правило, мають виборні (представницькі) органи управління. Формування кожного місцевого бюджету обумовлене необхідністю фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування. Ці повноваження, у свою чергу, пов'язані із вирішенням питань місцевого значення.

Нині кожен місцевий бюджет в будь-якій зарубіжній країні виконує, зокрема, такі основні функції: 1) функція створення місцевого фонду коштів (у ході реалізації цієї функції відбувається мобілізація грошових коштів, розпис запланованих доходів і видатків з дотриманням положень бюджетної класифікації); 2) розподільна функція, яка зумовлена тим, що у бюджетних відносинах, які завжди виступають у вигляді правовідносин, беруть участь майже всі учасники суспільного виробництва; за допомогою бюджету кошти розподіляються між розпорядниками та отримувачами цих коштів; 3) функція використання зібраних коштів на визначені завдання і мету, тобто відповідно до цільового призначення; 4) контрольна функція за рухом бюджетних ресурсів - реалізується безпосередньо на всіх стадіях бюджетного процесу.

Система місцевих бюджетів може включати різні види бюджетів, а саме: бюджети територіальних громад та інших органів місцевого самоврядування, а також бюджети державних утворень, які є суб'єктами федерації (наприклад, бюджети земель у ФРН, штатів у США, суб'єктів федерацій у Російській Федерації). Система місцевих бюджетів - це сукупність самостійних місцевих бюджетів, які не включаються до складу державного (загального, центрального) бюджету й один до одного. Раніше був період (зокрема, час панування радянської влади в окремих країнах світу й існування СРСР), коли місцеві бюджети були складовою державного бюджету, тим самим цілком нівелювався статус самостійних місцевих бюджетів.

Видаткові статті місцевих бюджетів в тій чи іншій країні дещо подібні. Як правило, за рахунок коштів місцевих бюджетів фінансуються видатки на утримання органів місцевого самоврядування, місцевої поліції, програм місцевого значення тощо.

У спеціальному законодавстві деяких країн зустрічається поділ видатків на поточні і майнові. Наприклад, у Законі Польщі „Про державні фінанси” від 26 листопада 1998 р. (у ч. 2 ст. 69 і ст. 124) середпоточних видатків названо видатки на: 1) загальні субвенції для одиниць місцевого самоврядування; 2) дотації; 3) заробітну плату і нарахування на неї; 4) інші послуги для фізичних осіб; 5) закупівлю товарів та послуг; 6) обслуговування боргу одиниці місцевого самоврядування; 7) поруки і гарантії, надані одиницею місцевого самоврядування; 8) інші видатки, пов'язані з функціонуванням бюджетних одиниць або реалізацією їхніх статутних завдань. Майнові видатки охоплюють: 1) видатки на закупівлю і володіння акціями, а також внески до торговельних спілок; 2) інвестиційні видатки державних бюджетних одиниць, а також цільові дотації на фінансування чи дофінансування коштів на реалізацію інвестицій (ч. 6 ст. 69)[1, с. 3].

Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок як податкових, так і неподаткових надходжень. Податкові бюджетні надходження (до яких належать доходи від податків, зборів, інших обов'язкових платежів) складають основу бюджетних доходів. До неподаткових доходів належать доходи від: об'єктів, що знаходяться у власності відповідних органів місцевої влади; здачі в оренду чи продажу землі; користування природними ресурсами місцевого значення; надходжень від фінансових санкцій, адміністративних штрафів тощо. Неподаткові доходи відіграють значно меншу роль у складі доходів місцевих бюджетів, ніж податкові. Надходження від неподаткових доходів коливаються в середньому від 10% до 30%. Так, у доходах місцевих бюджетів Бельгії неподаткові доходи дещо перевищують 30%, у доходах муніципалітетів США - 27%, Швеції - 15%, Норвегії - 14,5%, Австрії та Великобританії - 14% [2, с. 54].

Також важливим джерелом доходів і фінансування видатків місцевих бюджетів є різноманітні міжбюджетні трансферти (гранти, державні дотації, субвенції та субсидії), а також запозичення.

Розглянемо деякі законодавчі положення врегулювання питання дефіциту місцевих бюджетів. У спеціальному бюджетному законодавстві, як правило, передбачаються і розмір бюджетного дефіциту місцевих бюджетів, і джерела його фінансування. Частиною 2 ст. 112 Закону Польщі „Про державні фінанси” встановлено, що дефіцит бюджету одиниці місцевого самоврядування у Польщі може покриватися надходженнями від: 1) продажу цінних паперів, емітованих такою одиницею; 2) кредитів, узятих у банках країни; 3) позик; 4) приватизації майна одиниці місцевого самоврядування; 5) суфіциту (тобто - профіциту) відповідного місцевого бюджету з попередніх років.

У Болгарії згідно зі ст. 10 (1) Закону „Про місцеві бюджети” бюджетний дефіцит, затверджений рішенням місцевої ради, може фінансуватися шляхом випуску цінних паперів (тобто облігацій місцевої позики), отримання кредитів у фінансових установах або за рахунок позабюджетних доходів і джерел.

Муніципалітети мають право планувати річний бюджет з дефіцитом до 10% загальних планованих доходів [3, с. 135].

Місцеві бюджети у багатьох країнах світу доволі подібні за своєю структурою та призначенням. Проте кожна держава по-своєму вирішує питання правового регулювання відносин та дій, пов'язаних із місцевими бюджетами. При цьому спільним залишається те, що фінансові (бюджетні) операції щодо складання, розгляду, прийняття, виконання місцевого бюджету та контролю за його виконанням є об'єктом бюджетних правовідносин. Правовому регулюванню цих відносин приділяється значна увага, оскільки публічні фінанси завжди знаходяться під «пильним оком» законодавця.

Список використаних джерел:

2.Музика-Стефанчук О. Місцеві бюджети в зарубіжних країнах / О. Музика-Стефанчук // Юридичний вісник України. - 2008. - № 42 (694).

3.Аниміца Е.Г.Основы местного самоуправления. / Е. Г. Анишица, А. Т. Тертышный - М.: ИНФРА-М, 2000. - С. 201.

Карлін М.І. Фінанси зарубіжних країн / М. І. Карлін - К.: Кондор, 2004. - С. 157.

Трофимова О. В.
студентка І-го курсу «Магістратура»
Інституту права
Донецького університету економіки та права

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Метою тез є вдосконалення законодавства щодо створення і діяльності юридичних служб в Україні, з метою підвищення ефективності її роботи, зміцненні законності і державної дисципліни в діяльності підприємств, установ та організацій.

Економічний і політичний розвиток у державі залежить, передусім, від ефективного правового забезпечення діяльності органів виконавчої влади міністерств, підприємств, установ і організацій. Робота юридичних служб, її ефективність, набуває в сучасних умовах великого значення, оскільки на сьогодні забезпечення реалізації державної правової політики у відповідній галузі, захист законних інтересів міністерств, підприємств, установ і організацій, здійснення їх правового обслуговування є важливим державним питанням.

Роль юридичних служб постійно зростає, бо у процесі розбудови правової держави особливо актуальною стає законність – одностайне розуміння, суворе і неухильне виконання законів усіма органами, організаціями, посадовими особами і громадянами в усіх сферах суспільного життя. У виконанні завдання щодо забезпечення законності важливу роль відіграють юристи підприємств, організацій, установ, оскільки від їхньої принциповості, професіоналізму, досвіду, вміння працювати з людьми значною мірою залежить не лише діяльність конкретного підприємства або кількох підприємств, організацій та установ, а й зміцнення законності в економіці загалом [1].

В сучасних умовах спаду виробництва, зниження прибутків підприємств, відсутності досвідчених кваліфікованих юристів, юридична служба перебуває в інертному стані. Результати роботи, форма організації і методи діяльності з правової роботи на підприємствах свідчать про необхідність вдосконалення юридичної служби.

Вдосконаленню роботи юридичних служб приділяється не достатньо уваги з боку вчених та законодавців. Питання організації юридичної служби розглядали: Г. Л. Знаменський, В. І. Коростей, С. Ф. Домбровський, Горевий В. І., Голембо Л. Я. та інші.

Юридична служба разом з іншими структурними підрозділами бере участь у реалізації практично всіх функцій управління міністерством, підприємством та іншим господарчим органом. Через юридичну службу держава повинна не тільки забезпечувати, а й контролювати додержання законності та державної дисципліни в діяльності підприємств, установ і організацій.

Діяльність юридичних служб на сьогоднішній день на законодавчому рівні регулюється «Загальним положенням про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи, організації» затверджене Постановою КМУ № 1040 від 26 листопада 2008 р. [2], і згідно з цим положенням усі державні підприємства, установи, організації (без винятків), а також державні господарські об'єднання підпадають під його дію. Що ж до недержавних підприємств і організацій, дане Положення на них не розповсюджується. Але недержавні підприємства при розробці положень про юридичну службу можуть за бажанням брати його за основу, оскільки іншого нормативно-правового акту з цього питання для недержавних підприємств не існує.

Склалася ситуація, в якій законодавство, щодо діяльності юридичних служб, стосується тільки державних органів, установ та організацій і це не відповідає сучасним вимогам правового регулювання

господарської діяльності, не сприяє формуванню законності суб'єктів господарювання, що в свою чергу може призвести до економічного занепаду в державі.

На думку В. І. Коростей, юридична служба повинна набути статус державної служби, з метою виведення її з підкорення керівника і іншої господарської структури, бо воля і інтереси керівника обов'язкові для юриста. В результаті цього відсутні законність і порядок в діяльності і рішеннях юристів правової служби. На думку вченого, юридична служба повинна стати «державною», бо виконує важливі функції в зміцненні законності і порядку, а юрист на підприємстві – це представник закону і держави, забезпечуючий виконання основних вимог законів. Тому, як зазначає В. І. Коростей, юрист повинен бути юридично, матеріально і соціально незалежний від впливу і дій керівництва підприємства, протиправних вказівок. Також на думку автора, юридична служба повинна створюватись аналогічно податковій службі [3].

Додання юридичній службі статусу державної структури за аналогією з податковою службою не знайшло підтримки в науковій літературі.

Г. Л. Знаменський вважає, що додання юридичній службі статусу аналогічному податковій службі, надасть можливість державі втручатися в оперативну діяльність підприємства, що призведе до обмеження господарської свободи суб'єктів економіки [4; с. 100-101].

Погоджуючись з думками видатних вчених-юристів, вважаємо, що юридична служба на підприємствах, установах, організаціях, повинна бути незалежна від керівника в діяльності і прийнятті рішень, та забезпечувати таким чином виконання вимог законів, нормативних актів і державних вказівок. Це сприятиме формуванню законотрусливих суб'єктів господарювання та внаслідок розвитку господарських правовідносин. Але здійснити це треба на законодавчому рівні так, щоб це не призводило до обмеження господарської свободи. Потрібно створити певні обмеження щодо впливу керівництва на юридичну службу. Юридична служба на підприємстві повинна посідати гідне місце, бути на рівних з керівництвом, і це дасть змогу ефективно і узгоджено функціонувати.

Юридична служба підлягає вдосконаленню, і це очевидно. На сьогодні змінилися сутність і форма економіки, методи господарювання, засоби управління економікою і господарством, а форма організації і методи діяльності юридичних служб залишилися колишніми. Напротязі багатьох років юридична служба не зазнала істотних змін. В сучасних умовах, юридична служба потребує приведення її у відповідність з сучасною метою і задачами господарювання.

Для вдосконалення юридичної служби в Україні, вважаємо за необхідне прийняття єдиного нормативного документа, який буде регулювати діяльність юридичних служб як державних так і недержавних установ, бо основною метою будь-якої юридичної служби є організація правової роботи та додержання законності. Таким нормативним документом повинен стати Закон «Про юридичну службу». В ньому слід зазначити структуру, статус, порядок утворення; види юридичних служб, залежно від суб'єкта на якому вона створюється; види підрозділів юридичних служб; задачі і цілі юридичної служби; права та повноваження її працівників, їх соціальний захист; відповідальність служби за наслідки діяльності; взаємодію з адміністрацією підприємства, установи, організації; взаємодію з державою. Закон повинен створити необхідні умови для становлення, організації і розвитку професійної і високоєфективної юридичної служби в Україні.

Список використаних джерел:

1. Домбровський С. Ф. Організація правової роботи та юридичного обслуговування підприємств: навч. посібник / С. Ф. Домбровський. – Х., 2005. – 396 с.
2. Про затвердження Загального положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 № 1040. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1040-2008-p>
3. Коростей В. І. Організація правової роботи на підприємстві. – Донецьк: ДонУЕП, 2007. – 111 с.
4. Хозяйственное право: Учебник / В. К. Мамутов, Г. Л. Знаменский, К. С. Хахулин и др.; Под ред.. Мамутова В.К. – К.: Юринком Интер, 2002. – С. 100-101.

Тулянцева В.А.
викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Академії митної служби України

КОШТИ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ

Страховання є самостійною ланкою фінансової системи України. Воно полягає у двох відокремлених формах: у формі соціального страхування (державного і недержавного) та страхування, яке пов'язано з непередбачуваними надзвичайними подіями. Аналіз страхування передбачає його деталізацію в економічному аспекті і з матеріальної точки зору. В економічному аспекті страхування являє собою систему економічних відносин з приводу створення централізованих і децентралізованих резервів грошових і матеріальних коштів, необхідних для покриття непередбачених потреб суспільства та його членів. Матеріальний аспект фінансування передбачає створення грошових фондів спеціалізованих установ – страховальників, які використовуються для

відшкодування шкоди, що спричинили нещасні випадки. Таким чином, за своїм змістом страхування являє собою систему відносин з формування і використання централізованих і децентралізованих фондів, які необхідні для фінансування непередбачених потреб суспільства і його членів [1, с. 212].

Одним з найбільших державних позабюджетних цільових фондів є Пенсійний фонд України. Конституція України, Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» регулюють надходження та витрачання коштів Пенсійного фонду України. Внески до фонду є обов'язковими, платежі надходять безпосередньо до фонду. За рахунок доходів від фонду утримується його апарат, формується і розширюється матеріально-технічна база.

Тобто, державне соціальне пенсійне страхування є системою гарантованого забезпечення громадян трудовими пенсіями, яке здійснюється за рахунок страхових внесків, що надходять згідно з чинним законодавством. Застрахована особа, а також страхувальники (якими є роботодавці; підприємства, установи, організації, військові частини та органи, які виплачують заробітну плату (винагороду), грошове забезпечення, допомогу, тощо) зобов'язані сплачувати внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування і збір на обов'язкове державне пенсійне страхування [1, с. 219].

Згідно зі ст. 71 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 року № 1058-IV, бюджет Пенсійного фонду - план утворення і використання цільового страхового фонду, що формується за рахунок страхових внесків до солідарної системи та надходжень з інших джерел, визначених цим Законом [2].

Бюджетом Пенсійного фонду України, вважає Л.К. Воронова, являється утворення і використання цільового страхового фонду, що формується за рахунок страхових внесків до солідарної системи та надходжень з інших джерел, бюджетом Пенсійного фонду України.

Кошти Пенсійного фонду України не включаються до складу Державного бюджету України і не підлягають оподаткуванню. Бюджет Пенсійного фонду України затверджується правлінням Пенсійного фонду України [3, с. 190-192].

Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р № 2464-VI у статті 12 вказує, що завданнями Пенсійного фонду є забезпечення збору єдиного внеску, ведення обліку надходжень від його сплати та здійснення контролю за сплатою єдиного внеску [4].

Що собою являє єдиний внесок? Згідно до визначення у п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України № 2464-VI, єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування - консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [4].

Згідно зі ст. 72 Закону України № 1058-IV, джерелами формування коштів Пенсійного фонду є: надходження від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що спрямовуються на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, у розмірах, визначених законом, крім частини страхових внесків, що спрямовується до накопичувальної системи пенсійного страхування та інші надходження [2].

Згідно зі ст. 8 Закону України № 2464-VI, розмір єдиного внеску для кожної категорії платників, визначених цим Законом, та пропорції його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування встановлюються з урахуванням того, що вони повинні забезпечувати застрахованим особам страхові виплати і соціальні послуги, передбачені законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; фінансування заходів, спрямованих на профілактику страхових випадків; створення резерву коштів для забезпечення страхових виплат та надання соціальних послуг застрахованим особам; покриття адміністративних витрат із забезпечення функціонування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування [4].

Згідно з п. 4.9 Інструкції про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування № 21-5, обчислення єдиного внеску органами Пенсійного фонду здійснюється на підставі актів перевірки правильності нарахування та сплати єдиного соціального внеску, звітності, що подається платниками до органів Пенсійного фонду, актів звірок з податковими органами про нараховані суми доходу, що підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб, бухгалтерських та інших документів, що підтверджують суму виплат (доходу), на які нараховується єдиний внесок [6].

Сферу діяльності Пенсійного фонду України визначено в Указі Президента України № 384/2011 від 06.04.2011 р., Про Положення про Пенсійний фонд України. Згідно зі ст. 3 Указу № 384/2011, основними завданнями Пенсійного фонду України є реалізація державної політики з питань пенсійного забезпечення та збору, ведення обліку надходжень від сплати єдиного внеску; забезпечення збору, ведення обліку надходжень від сплати єдиного внеску, інших коштів відповідно до законодавства та здійснення контролю за їх сплатою. Стаття 4 Указу № 384/2011 говорить, що Пенсійний фонд України відповідно до

покладених на нього завдань організовує, координує та контролює роботу головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, управлінь у районах, містах і районах у містах щодо повного і своєчасного обліку платників єдиного внеску, забезпечення збору та ведення обліку надходжень від сплати єдиного внеску, інших коштів відповідно до законодавства; здійснення контролю за додержанням законодавства про збір та ведення обліку єдиного внеску, про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, правильністю нарахування, обчислення, повнотою і своєчасністю сплати єдиного внеску, страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інших платежів. Пенсійний фонд має право здійснювати контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду України, інших коштів, призначених для виплати пенсій тощо. Пенсійний фонд дає роз'яснення з питань застосування законодавства про збір та ведення обліку єдиного внеску [5].

З метою забезпечення фінансової стабільності Пенсійного фонду формується резерв коштів Пенсійного фонду. Резерв коштів Пенсійного фонду складається з резерву коштів для поточних потреб та резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах, які зараховуються на окремі субрахунки одного рахунку Пенсійного фонду [2].

З огляду на вищевикладене, можна зазначити, що кошти Пенсійного фонду України складають фінансові надходження від сплати єдиного внеску та інших закріплених у законах України фінансів, за рахунок яких проводяться соціальні виплати Пенсійним фондом України, утримується його апарат, формується і розширюється матеріально-технічна база. Порядок внесення та розподілу цих коштів, згідно до потреб, регламентовано законами України. Тому, фінансування діяльності Пенсійного фонду України має чіткій порядок, має свої завдання та цілі. Пенсійний фонд України у своїй діяльності має повноваження щодо контролю за сплатою коштів та санкцій на випадок порушення порядку сплати коштів.

Список використаних джерел:

- 1.Фінансове право. Навч. посіб./ за ред.. М.П. Кучерявенка.- Х.: Право, 2010. – 288 с.
- 2.Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV// Відомості Верховної Ради України, - 2003. – №№ 49-51, Ст.376.
- 3.Воронова Л.К. Фінансове право України: Підручник. – Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.
- 4.Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI// Відомості Верховної Ради України, - 2011. – № 2-3, Ст.11.
- 5.Про Положення про Пенсійний фонд України: Указ Президента України від 06.04.2011 № 384/2011 // Офіційний вісник України від 26.04.2011 – 2011 р. № 29, Ст. 1223.
- 6.Про затвердження Інструкції про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова від 27.09.2010 № 21-5// Офіційний вісник України від 19.11.2010 2010 р., № 86, Ст. 3065

Улько С.С.
Курсант 5-го курсу ОКР «Спеціаліст»
Спеціальність «Правознавство»
Академія митної служби України

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗВІЛЬНЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ МИТНИХ ОРГАНІВ НА ПІДСТАВІ НЕДОТРИМАННЯ ПРИСЯГИ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Виконання державно-владних функцій в нашій державі покладено на державних службовців. Від того на скільки професійно будуть виконуватися ними функціональні обов'язки залежить добробут і благополуччя держави. Державні службовці на відміну від інших суб'єктів трудових відносин мають особливий правовий статус, що дозволяє виокремити їх правовий статус в окремий інститут трудового законодавства. На посадових митних органів України також поширюється дія закону України «Про державну службу». Тобто посадові особи митних органів є державними службовцями.

Деяким питанням проблематики правового регулювання статусу державних службовців як суб'єктів трудових правовідносин присвячено праці вітчизняних вчених: А.Андрушко, В.Венедиктова, Г.Гончарової, Д.Дуюнової, В.Єрьоменка, О.Тищенко, В.Щербини та багатьох інших.

Н.Неумивайченко доцільно зазначає, що державні службовці виконуючи завдання і функції держави мають забезпечувати права і свободи громадян та соціальну стабільність в державі.

Праця посадових осіб митної служби України як державних службовців має певну специфіку, адже хоч і виникає з трудових відносин, але в достатній мірі врегульовується законом України «Про державну службу». Наприклад особливий конкурсний порядок заміщення посад державних службовців регулюються Постановою Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців». Особливий статус державних службовців виходячи з покладених на них функцій законодавством встановлено ряд обмежень в вищезгаданому законі.

Нині залишається невизначеним питання правових наслідків припинення трудових відносин з посадовими особами митних органів на підставі порушення присяги державного службовця передбаченої ст.30 закону України «Про державну службу». З цього приводу слухна думка І.Лаврінчука який зазначає, що правове регулювання припинення трудових відносин на державній службі значною мірою зумовлюється особливим порядком праці та зайняттям конкретної посади.

О.Тищенко вказує на необхідність визначеності правового змісту, а звідси правильного розуміння та практичного застосування поняття «порушення Присяги державного службовця». Адже ознайомившись з текстом присяги можна зробити висновок, що будь-яке протиправне діяння особи, яка виконує функції державного службовця можна при бажанні трактувати як порушення Присяги державного службовця, що дозволяє уповноваженим органам ставити питання про припинення трудових відносин з державним службовцем саме на цій підставі.

Проте лише в законі України «Про Вищу раду юстиції» міститься поняття «порушення присяги». Проте це стосується суддів, але зміст трудової функції даних цієї категорії осіб свідчить про прирівняність даних осіб до державних службовців. Як показує практика така ситуація потребує подальшого врегулювання. Адже як правило в судовому порядку посадові особи митних органів, що звільнені за «порушення присяги» поновлюються на роботі. Причина цьому недотримання повної процедури звільнення. Законною передумовою звільнення державного службовця на підставі порушення Присяги має бути детально проведене службове розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13 червня 2000 р. № 950.

Цікавим є той факт, що «присяга державного службовця» окрім правових містить і морально-етичні норми, а саме «вірне служіння народу України...нести з гідністю високе звання державного службовця, сумлінно виконувати свої обов'язки». Дані норми за своєю суттю декларативні і потребують уточнення. П.Морхата, який зазначає, що критерієм оцінки морального в діяльності державного службовця є його обов'язок діяти в загальнонаціональних інтересах, на благо народу і водночас він не повинен своїми діями, пропозиціями і рішеннями підривати авторитет державної влади.

Як зауважує О.Тищенко в більшості країн світу моральні аспекти діяльності державних службовців є питанням загальнонаціональної значимості, зокрема в США у 1958 р.Палатою представників було ухвалено Моральний кодекс державного службовця, відповідно до якого будь-яка особа, що входить до структур державної влади повинна відповідати певному колу вимог. Особливий акцент кодексу є акцент на морально-етичних нормах державного службовця. Дане питання Україні врегульовано наказом головного управління державної служби України від 4 серпня 2010 р. було затверджено Загальні правила поведінки державного службовця. В яких зазначено, що поведінка державного службовця має відповідати очікуванням громадськості і забезпечувати довіру суспільства.

Зараз припинення трудових відносин з посадовими особами митних органів на підставі порушення Присяги державного службовця не тягне за собою ніяких обмежень в майбутньому за особою задля того, щоб вона не обіймала відповідні посади. Тобто порушивши «присягу державного службовця» особа може в майбутньому вступити знову на державну службу. Тому доцільним на даному етапі є необхідність внесення змін та доповнень в чинне законодавство щодо посилення відповідальності при припиненні трудових відносин за недотримання «присяги державного службовця». Одним з пріоритетів має бути заборона в майбутньому обіймати посади на державній службі після звільнення за цією причиною протягом певного терміну. Це в свою чергу забезпечить в майбутньому потенціально сильний кадровий резерв та забезпечить відсутність кадрових проблем в майбутньому.

Устименко О.Б.
студентка ОКР «Спеціаліст»
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ ТА ВИДИ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Актуальність дослідження обраної мною теми роботи зумовлена тим, що трудовий договір посідає особливе місце в системі правового забезпечення суспільних відносин у сфері найманої праці. На основі такого договору, як відомо, виникають трудові відносини працівника з роботодавцем, що неминуче приводить до включення цих суб'єктів у цілу систему суспільних відносин, врегульованих правом. Трудовий договір є головним регулятором правовідносин, що складаються на ринку праці. Його роль визначається тим, що він є основною формою прилучення до праці і розподілу робочої сили в системі підприємств і організацій, які функціонують на базі усіх форм власності. В науковій юридичній літературі питання щодо регулювання трудового договору не достатньо розроблено, відчувається відсутність фундаментальних праць по даній темі, суперечність різних нормативних положень, їх невідповідність одне одному, тому намагаємося провести загальний огляд правового положення трудового договору, його суб'єктів та змісту на основі існуючого

законодавства України, підзаконних нормативних актів, локальної нормотворчості та позитивного досвіду, що склався в нашій державі та зарубіжних країнах. Проблемою даного дослідження є висвітлення питання становлення та розвитку трудового договору в незалежній Україні.

Метою роботи є розгляд питання правового регулювання трудового договору в сучасних умовах господарювання, який повинен закріпити новий Трудовий кодекс.

Об'єктом дослідження в цій роботі є трудовий договір, як важливий інститут трудового права.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні особливості змісту трудового договору.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є наукові праці, присвячені проблемам запровадження та дії трудового договору та його змісту.

Дослідженню правових характеристик трудового договору загалом та ролі останнього зокрема було присвячено чимало наукових праць таких учених як Д.Р. Акопова, М.Й. Бару, Н.Б. Болотіна, В.С. Венедіктов, С.Ю. Головіна, П.І. Жигалкін, І.В. Зуб, М.І. Іншим, О.В. Лавріненко, В.Г. Ротань, В.І. Прокопенко, Б.С. Стичинського, Н.М. Хуторяна, В.В. Лазор, Г. Чанишевої, В. Горєвого, Є.К. Пашутинського, І.М. Маркової, С.В. Дрожжиної, Б.А. Римар, Т.В. Парпан, С.М. Пилипко та інших дослідників. Однак низка проблем досі залишається відкритою для обговорення.

Розгляд проблем запровадження і функціонування в Україні трудового договору має як теоретичне, так і практичне значення. Теоретичне та практичне значення роботи полягає в тому, що результати дослідження є теоретичною та методологічною основою для оцінки трудового договору в перехідний період і можуть бути використані для покращення захищеності працівників при укладенні трудового договору, вирішення ряду проблем, пов'язаних з недосконалістю законодавства.

Сукупність умов, що визначають взаємні права й обов'язки сторін, зміст трудового договору. У зміст входять умови, встановлені як самими сторонами так і нормативно-правовими актами про працю. В юридичній літературі умови, які вже встановлено законодавством про працю, колективними договорами, називають похідними. Вони не потребують додаткового закріплення у трудовому договорі і встановлюють, наприклад, мінімальний розмір заробітної плати, мінімальну тривалість щорічної відпустки, максимальну тривалість робочого часу тощо. Умови, які визначаються сторонами, називають безпосередніми. Безпосередні умови поділяються на необхідні (обов'язкові) і додаткові (факультативні).

Отже, щодо змісту трудового договору істотними повинні визнаватися обов'язкові і факультативні умови. Але за правилами ст. 638 ЦКУ [4, с.205] трудовий договір вважатиметься укладеним з моменту, коли між сторонами у належній формі (письмовій) буде досягнуто згоди за усіма його істотними умовами. Застосування щодо змісту трудового договору цивілістичного поняття « істотні умови » має досить важливе значення як для теорії трудового права, так і для практики застосування законодавства про працю. Існуючий поділ умов трудового договору на необхідні та факультативні не зовсім чітко відображає юридичну природу цієї двосторонньої угоди як юридичного факту, що породжує правовідносини найманої праці.

Види трудового договору визначаються за різними критеріями, а саме:

- терміном дії;
- характером і кількістю виконуваних трудових функцій;
- порядком виникнення трудових правовідносин, тощо.

За терміном дії трудові договори поділяються на строкові та безстрокові. Аналіз правових норм, що регулюють форму трудового договору і правозастосувальної практики, дозволяє зробити наступні висновки. Для зміни даної ситуації на кращу, та з метою формування ефективного ринку праці, на нашу думку, слід:

- розширити практику формування державного замовлення на підготовку фахівців вищими та спеціальними навчальними закладами, заохочення децентралізованого фінансування підвищення кваліфікації працівників;

- забезпечити формування єдиної національної ціни праці, здатної забезпечити нормальне відтворення сучасного висококваліфікованого працівника, шляхом формування складної ціни праці на основі суспільного договору;

- запровадити регульований мінімум погодинної заробітної плати як соціальний стандарт;

- впроваджувати гнучкі форми зайнятості з метою вирішення проблем безробіття та пошуку нових джерел робочої сили та оптимізації її використання; підвищити мобільність робочої сили.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. — К.: 1996.
2. Кодекс законів про працю України // Законодавство України про працю // Упоряд. І.В.Зуб. - К.-1999. - с.5.
3. Виправно-трудоий кодекс // Кодекси України. - К.-1997. - № 3
4. Закон України "Про адвокатуру" від 19 грудня 1992 року // Закони України. - т. 4.-К.,1997.-с.318.
5. Болотіна Н.Б. Трудовий договір за законодавством України. – К.: Видавець Поливада А., 2002. –с. 120.
6. Бойко М.Д. Трудовий договір: теорія і практика: Навчально-практичний посібник.- К.: Атака, 2009 .
7. Грузінова Л.П. Трудове право України.-К.: МАУП, 2006.- с.217.

8.Ротань В.Г., Зуб І.В., Сонін О.І. Науково-практичний коментар законодавства України про працю.К.: Атака, 2008.-с.680.

9.Трудовий договір як інститут трудового права. / І. Шурхал // Юридичний журнал 2011.-№ 6 – с. 74-75.

10.Правова проблема форми трудового договору /Н.Васильченко// Підприємство, господарство і право.-2010.-№ 9. - с. 65-67.

Шурина Н.Л.
студентка 3го курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

РЕФОРМИРОВАНИЕ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ В УКРАИНЕ

Актуальность данной темы обусловлена тем, что с момента становления государственности в Украине возникла необходимость коренных изменений в обеспечении качественных характеристик жизни людей, являющаяся одним из важнейших заданий социальной политики, неотъемлемой составляющей которой является система пенсионного обеспечения и её успешное реформирование.

В Украине до 90-х годов XX ст. функционировала одноуровневая схема пенсионного обеспечения на основах солидарности поколений. Это была система «текущих выплат», в соответствии с которой взносы на пенсионное обеспечение использовались сразу на выплату пенсий. Стремительное демографическое старение в сочетании с глубоким кризисом 90-х годов XX ст. (значительная безработица и массовое избежание уплаты налогов, в том числе взносов в Пенсионный фонд, масштабная трудовая эмиграция, низкий уровень средней заработной платы) спровоцировали внедрения ряда пенсионных льгот, что лишь обострило проблемы. В результате солидарная система стала финансово неспособной обеспечить надлежащий уровень пенсионного обеспечения [1, 141].

С переходом нашего государства к формированию рыночной экономики идеология трансформации системы социальной защиты кардинально изменилась. Эти изменения начались с принятием Верховной Радой Украины Концепции социального обеспечения населения Украины от 21.12.1993 г.

Концепцией впервые определено, что пенсионная система в Украине будет строиться как система пенсионного страхования, в которой размер пенсии будет зависеть от длительности уплаты страховых взносов и вклада работника на протяжении всей трудовой деятельности.

Важным событием стало принятие Указом Президента Украины вы в 13.04.1998 г. № 291/98 Основных направлений реформирования пенсионного обеспечения в Украине.

Упомянутый программный документ предусматривал три основных этапа реформирования пенсионного обеспечения. На первом этапе в условиях ограниченных ресурсных возможностей экономики предусматривалось осуществить комплекс мероприятий по стабилизации уровня жизни населения, недопущения массовой безработицы, усиления защиты социальных и трудовых прав граждан. Это, в частности, ликвидация и недопущение в дальнейшем задолженности из выплаты заработной платы, пенсий и пособий; упорядочение действующих льгот и компенсаций в пенсионном обеспечении граждан; формирование системы государственных минимальных социальных стандартов; внедрение общеобязательного государственного пенсионного страхования; разграничение источников финансирования пенсионного обеспечения.

На втором этапе планировалось: повысить размеры заработной платы и трудовых пенсий к уровню минимальных государственных гарантий прожиточного минимума соответствующих групп населения; внедрить дополнительное негосударственное пенсионное обеспечение; усовершенствовать структуру управления пенсионным обеспечением, порядок формирования расходов на пенсионное обеспечение; перевести социальные пенсии в систему социальных пособий на основе закона о социальной помощи.

На третьем этапе при условии экономической и финансовой стабилизации предусматривалось перейти к обеспечению для населения минимальных социальных стандартов, а также реализовать в полной мере нормы общеобязательного государственного пенсионного страхования, негосударственного пенсионного обеспечения [1; с. 142].

Новые подходы к вычислению пенсий предполагают постепенное расширение периода учета заработка при определении их размеров и зачисления к страховому стажу лишь тех периодов общественно-полезной деятельности, за которые оплачены страховые взносы в Пенсионный фонд. Размер пенсии должен определяться дифференцировано, с учетом стажа работы и заработка.

Последующие шаги осуществления пенсионной реформы изложены в Стратегии развития пенсионной системы, одобренной распоряжением Кабинета Министров Украины от 15.12.2005 г. № 525-р. Стратегия направлена на повышение роли страховых принципов в солидарной системе, в том числе охватывание всех работающих пенсионным страхованием; расширение базы начисления страховых взносов со следующим

внедрением единственного социального взноса; обеспечение эффективности инвестирования пенсионных активов.

Безусловно, проблема активизации реформирования пенсионной системы в Украине актуальна как никогда. Именно поэтому принятие Правительством Украины Концепции последующего проведения пенсионной реформы от 14.10.2009 г. (далее - Концепция) привлекло внимание всего общества.

Концепцией определены направления совершенствования пенсионной системы и последующее проведение пенсионной реформы, а именно:

- обеспечение стабильного функционирования пенсионной системы;
- формирование эффективной, надежной системы негосударственного пенсионного обеспечения;
- совершенствование и упрощение механизма функционирования и обеспечения вразумительности пенсионной системы для граждан и работодателей;
- обеспечение общественного контроля за функционированием Пенсионного фонда Украины.

В целом с позицией правительства можно согласиться. Но, ввиду сложности ситуации в пенсионной сфере, обусловленную недостаточностью доходов Пенсионного фонда Украины, а также последующим заострением демографической ситуации в стране из-за увеличения соотношения числа пенсионеров к числу работающих, Концепция должна была бы содержать подходы к решению наиболее острых вопросов пенсионного обеспечения: следует ли повышать возраст выхода на пенсию, какой должна быть страховая нагрузка на заработную плату работающих.

Для устранения недостатков Концепции был разработан Закон «О мерах по законодательному обеспечению пенсионной системы», вступивший в силу с 01.10.2011 года, согласно которому пенсионный возраст для женщин, рожденных после 1 марта 1961 года, повышен с 55 до 60 лет. Тем, кто родился в период с 1 сентября 1956 по 1 марта 1961 года, пенсионный возраст будет повышаться на полгода. То есть, родившиеся с 1 сентября 1956 по 28 февраля 1957 выйдут на пенсию в 55,5 лет, с 1 марта 1957 года по 1 сентября 1957 года - в 56 лет, и так далее [2; с. 5].

Страховой стаж, необходимый для назначения пенсии будет повышен с 5 до 15 лет. Стаж, необходимый для назначения минимальной пенсии по возрасту будет повышен для мужчин с 25 до 35 лет, для женщин - с 20 до 30 лет.

За каждый полный год страхового стажа свыше 35 лет мужчинам и 30 лет женщинам пенсия по возрасту увеличивается на 1 % размера пенсии. Лицу, которое приобрело право на пенсию по возрасту, но по его достижении изъявило желание работать и получать пенсию с более позднего возраста, пенсия будет увеличена на 0,5 % - за каждый полный месяц страхового стажа на пенсии до 60 месяцев, и 0,75 % - после 60 месяцев.

Максимальный размер пенсии будет ограничен 10 прожиточными минимумами для нетрудоспособных лиц (на сегодня - 7640 грн.).

С 1 января 2012 года будут проведены перерасчеты пенсионных выплат отдельным категориям граждан, что предусмотрено постановлением Кабинета Министров Украины «О повышении уровня социальной защиты наиболее незащищенных слоев населения» от 28.12.2011 года № 1381. В частности, увеличены размеры повышений, предусмотренных Законами Украины «О статусе ветеранов войны, гарантиях их социальной защиты» и «О социальной защите детей войны». Соответствующие доплаты за январь с новыми размерами пенсий будут выплачены в феврале текущего года.

Новая пенсионная реформа частично устранила недостатки Концепции последующего проведения пенсионной реформы от 14.10.2009 г., однако проблема пенсионного реформирования не была решена полностью, т.к. реформа вызвала сильную реакцию общественности, связанную с повышением пенсионного возраста.

Список используемых источников:

1. Сільченко С. Правове регулювання пенсійної реформи.// Підприємство, господарство і право. – 2010. - № 10. – С. 141-143.
2. Ткаченко Л. Як збалансувати пенсійну систему? // Праця і зарплата. - 2010. - № 12. - С. 4-5

Щербина Н.О.
студентка 1 курсу
спеціальності “Екологія, охорона навколишнього середовища
та збалансоване природокористування”
Маріупольського державного університету

КОНВЕНЦІЯ ПРО ВОДНО-БОЛОТНІ УГІДДЯ, ЯКІ МАЮТЬ МІЖНАРОДНЕ ЗНАЧЕННЯ, ГОЛОВНИМ ЧИНОМ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ ВОДОПЛАВНИХ ПТАХІВ (РАМСАР, 1971, ЗМІНИ – ПАРИЖ, 1982, 1987)

Рамсарська конвенція або Конвенція з водно-болотних угідь є міжнародною угодою підписаною 2 лютого 1971 року у м. Рамсар, що в Ірані, на південному узбережжі Каспійського моря. Рамсарська конвенція є першою глобальною угодою з охорони та збереження природних ресурсів.

День її підписання в 1997 р. був об'явлений Всесвітнім днем водно-болотних угідь. Однією з головних умов приєднання до Рамсарської конвенції є створення хоча б одного Рамсарського угіддя на своїй території. Угіддя, проголошені державою Рамсарськими, вносяться секретаріатом Конвенції в перелік водно-болотних угідь міжнародного значення. Інформація про стан цих об'єктів тримається в базі даних Міжнародного бюро по збереженню водно-болотних угідь і постійно обновляється.

Рамсарська конвенція є першою глобальною угодою з охорони та збереження природних ресурсів. Її назва відображає початкову мету угоди – зберегти водно-болотні угіддя, як середовище для водоплавних птахів. Поступово мету Конвенції було розширено і зараз вона охоплює всі аспекти збереження та збалансованого використання водно-болотних екосистем, цінних для збереження біологічного різноманіття та забезпечення існування людини.

Уряд СРСР у 1975 р. проголосив 12 водно-болотних угідь такими, що мають міжнародне значення, з яких 3 знаходились на території РСФСР. У вересні 1994 року відповідною постановою уряду РФ міжнародний статус був підтверджений для трьох існуючих до того угідь і наданий ще 32 ділянкам.

Сторони Конвенції (станом на 2011 рік)

160 сторін: Австралія, Австрія, Азербайджан, Албанія, Алжир, Антигуа і Барбуда, Аргентина, Багамські острови, Бангладеш, Барбадос, Бахрейн, Беліз, Бельгія, Бенін, Білорусь, Болгарія, Болівія, Боснія і Герцеговина, Ботсвана, Бразилія, Буркіна-Фасо, Бурунді, В'єтнам, Великобританія, Венесуела, Вірменія, Габон, Гамбія, Гана, Гватемала, Гвінея, Гвінея-Бісау, Гондурас, Греція, Грузія, Данія, Джибуті, Домініканська Республіка, Еквадор, Екваторіальна Гвінея, Ель-Сальвадор, Естонія, Єгипет, Ємен, Замбія, Ізраїль, Індія, Індонезія, Ірак, Іран, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Йорданія, Кабо-Верде, Казахстан, Камбоджа, Камерун, Канада, Кенія, Киргизія, Китай, Кіпр, Колумбія, Коморські острови, Конго (Демократична Республіка), Конго (Республіка), Коста-Ріка, Кот-д'Івуар, Куба, Лаос (Народна Демократична Республіка), Латвія, Лесото, Литва, Лівія, Ліван, Лівія, Ліхтенштейн, Люксембург, М'янма, Маврикій, Мавританія, Мадагаскар, Македонія (Колишня Югославська Республіка), Малаві, Малайзія, Малі, Мальта, Марокко, маршалові острови, Мексика, Мозамбік, Молдова, Монако, Монголія, Намібія, Непал, Нігер, Нігерія, Нідерланди, Нікарагуа, Німеччина, Нова Зеландія, Норвегія, Об'єднані Арабські Емірати, Пакистан, Палау, Панама, Папуа-Нова Гвінея, Парагвай, Перу, Південноафриканська Республіка, Польща, Португалія, Республіка Сейшельські острови, Російська Федерація, Руанда, Румунія, Самоа, Сан-Томе і Принсіпе, Сенегал, Сент-Люсія, Сербія, Сирія, Словаччина, Словенія, Судан, Суринам, США, Сьєрра-Леоне, Таджикистан, Таїланд, Танзанія, Того, Тринідад і Тобаго, Туніс, Туреччина, Туркменістан, Уганда, Угорщина, Узбекистан, Україна, Уругвай, Фіджі, Філіппіни, Фінляндія, Франція, Хорватія, Центральнаафриканська Республіка, Чад, Чеська Республіка, Чилі, Чорногорія, Швейцарія, Швеція, Шрі-Ланка, Ямайка, Японія.

Мета конвенції – припинити втрати водно-болотних угідь та зберігати існуючі. Завданням конвенції є привернути увагу до проблем водно-болотних угідь та раціонального використання ресурсів.

Конвенцію підписали 156 країн – Договірних сторін Конвенції. Керівним органом Конвенції є Конференція Договірних сторін, яка проводить свої наради один раз на три роки.

Згідно із Конвенцією під водно-болотними угіддями розуміють райони маршів, боліт, драговин, торфовищ або водойм – природних або штучних, постійних або тимчасових, стоячих або проточних, прісних, солонкуватих або солоних, включаючи морські акваторії, глибина яких не перевищує шість метрів. У Конвенції водоплавними птахами визнаються птахи, які екологічно залежать від водно-болотних угідь. Для визначення угідь, які можуть бути заявлені до спеціального Переліку водно-болотних угідь міжнародного значення, розроблені критерії, серед яких: типовість та унікальність екосистем для біогеографічного регіону, цінність угіддя для підтримання біологічного різноманіття регіону, існування ендемічних, рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин, місце регулярного перебування понад 20 тис. водних птахів, або важливе місце для нересту, нагулу і зимівлі місцевих видів риб тощо. Метою цієї угоди є “збереження та раціональне використання водно-болотних угідь шляхом місцевих, регіональних і національних дій, та міжнародної співпраці, які будуть складовою досягнення збалансованого розвитку світу. Станом на 2010 рік до Рамсарської

конвенції приєдналося 160 країн світу [1]. Сторони конвенції визначили 1674 водно-болотних об'єктів загальною площею понад 121 мільйонів гектарів для включення їх в Перелік об'єктів міжнародного значення.

Керівні органи

Найвищим керівним органом Рамсарської конвенції є Конференція сторін-учасників. Що три роки, представники держав учасників конвенції проводять спільні конференції, на яких підводять підсумки зробленого за звітний період та приймають керівні рішення – резолюції, рекомендації, стратегічні плани дій тощо. Кожна держава представляє національний звіт у затвердженому Конвенцією форматі. Починаючи з 1980 року було проведено 10 конференцій Рамсарської конвенції. Кожного разу конференції проводяться в інших місцях світу, остання була проведена у 2008 році у Південній Кореї в місті Чангвон (Changwon). Наступну, 11 конференцію Рамсарської конвенції, заплановано провести у 2011 році в Румунії.

Виконавчими органами Конвенції між конференціями є Керівний комітет “(The Standing Committee) та Секретаріат конвенції, яким допомагають експерти, об'єднані в Науково-технічну комісію (The Scientific and Technical Review Panel) та організації партнери Конвенції (The International Organization Partners, IOPs)” [2]. Склад держав учасників Керівного комітету визначається на Конференції сторін. Зазвичай це 16 країн, які є представниками різних регіонів світу. Вони представляють інтереси цих регіонів у Керівному комітеті. Як правило, Комітет засідає раз на рік у офісі Секретаріату конвенції. Секретаріат Рамсарської конвенції розташований в Швейцарії, у місті Гланд. Він відповідає за повсякденну роботу виконання рішень Конференції сторін та Керівного комітету. Науково-технічна комісія “(The Scientific and Technical Review Panel) є допоміжним дорадчим науковим органом Рамсарської конвенції, який об'єднує експертів, номінованих державами-учасниками Конвенції та затверджених Керівним комітетом” [2].

Рамсарська конвенція тісно співпрацює з декількома глобальними недержавними організаціями, які були асоційовані з Конвенцією з початку її існування, а пізніше отримали офіційний статус Партнерських міжнародних організацій (the International Organization Partners). До них належать: “BirdLife International (formerly ICBP), IUCN – The World Conservation Union, IWMI – The International Water Management Institute, Wetlands International, WWF (World Wide Fund for Nature) International” [2].

Україна та Рамсарська конвенція

29 жовтня 1996 р. після схвалення Верховною Радою відповідного закону, Україна поновила своє членство з часів СРСР. Нині Україна є стороною Рамсарської конвенції та згідно з її положеннями сама визначає (на основі критеріїв, визначених Конвенцією) на своїй території водно-болотні угіддя, придатні для внесення до “Списку водно-болотних угідь міжнародного значення” (Рамсарський список), готує їх описи і надсилає для розгляду і затвердження до Секретаріату Рамсарської конвенції.

На виконання зобов'язань України в рамках Рамсарської конвенції Кабінет Міністрів України постановою “Про заходи щодо охорони водно-болотних угідь, які мають міжнародне значення” (№ 935 від 23.11.1995) затвердив перелік з 22 водно-болотних угідь України міжнародного значення загальною площею 650 тис. га. В 1998 р. Бюро Рамсарської конвенції включило ці угіддя до офіційного Переліку рамсарських угідь. Так було започатковано формування в Україні мережі водно-болотних угідь міжнародного значення.

Слід зазначити, що офіційна дата приєднання України до Рамсарської конвенції – 1 грудня 1991 р. Це пов'язано з тим, що ще у 1975 р. (за часів СРСР) статус водно-болотних угідь міжнародного значення було надано чотирьом ВБУ України (Ягорлицька затока, Тендрівська затока, Каркінська затока і Дунайські плавні) загальною площею 211 тис. га. 29 жовтня 1996 р. Верховна Рада України постановила визнати Україну правонаступницею СРСР щодо участі в Рамсарській конвенції. У 2002 р. з метою реалізації положень Закону України “Про участь України в Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів” (1996 р.) постановою Кабінету Міністрів України був затверджений “Порядок надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення”. Цей Порядок визначив процедуру надання водно-болотним угіддям статусу міжнародного значення відповідно до критеріїв Рамсарської конвенції. Він також передбачає, що на всі водно-болотні угіддя міжнародного значення складаються паспорти, забезпечується установа спеціальних знаків на їх межах, а межі наносяться на плани та карти відповідних земельних ділянок.

Сьоомою нарадою Конференції договірних сторін Рамсарської конвенції, що відбулася в 1999 р. у м. Сан-Хосе (Коста-Ріка), було заплановано до 2005 р. збільшити кількість водно-болотних угідь міжнародного значення, внесених до Рамсарського переліку, вдвічі (до 2 тисяч). Реалізуючи рішення Конференції, Мінприроди України спільно з Чорноморською програмою Ветландс Інтернешнл в 2003 р. підготувало інформаційні описи 11 водно-болотних угідь, які були направлені до Бюро Рамсарської конвенції з метою надання їм статусу водно-болотних угідь міжнародного значення. Отже, зараз мережа ВБУ міжнародного значення в Україні нараховує 33 водно-болотних угіддя загальною площею 676 251 га.

Список використаних джерел:

1. Жарук І. С. Водно-болотні угіддя України: довідник / І. С. Жарук, Г.Б. Марушевський. – К.: Чорноморська програма Ветландс Інтернешнл. – 2006. – 312 с.

2. Конвенція про водно-болотні угіддя, які мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів (Рамсар, 1971, зміни – Париж, 1982, 1987): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ramsar.org/>

Якименко О.С.,
студентка 3го курсу
спеціальності «Правознавство»
Маріупольського державного університету

ЩОДО ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ РЕФОРМИ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.

Відповідно до ст.1 Конституції України, Україна є правовою, демократичною, соціальною державою, яка заснована на реальному забезпеченні прав і свобод людини, верховенства права.

У нашому випадку необхідно звернути увагу на соціальне забезпечення громадян, норми якого завжди будуть цікавити громадян і будуть залишатися актуальними, особливо після прийняття реформ, які змінюють життя в найгіршу сторону яку тільки можна було уявити. Звісно, що для прийняття даних норм державу підштовхнули інші політичні проблеми, які на практиці своєї реалізації чіпляють один одного і потім ми бачимо такі наслідки.

Актуальність також полягає в тому, що наслідки пенсійної реформи стосуються громадян пенсійного віку, які складають значну частку від всієї кількості населення України, але крім них занепокоєні громадяни, які знаходяться в перед пенсійному віці і яких також цікавить питанні стосовно віку та суми виплат, а особливо жінок. Таким чином, актуальність цієї теми, в якійсь мірі, залежить від кількості людей, які цікавляться цим питанням.

Проблематика стосовно пенсійної системи виникли не сьогодні. Вони накопичувалися поступово з часу проголошення незалежної Української держави, проте особисто загострилось після кризи 2008 року, а продовжується прийняттям пенсійних реформ, які своїми нормами не покращують, а погіршують фінансовий стан громадян, які повинні отримувати пенсійні виплати.

Підвищення пенсійного віку, обмеження максимального розміру пенсій та можливості дострокового виходу на пенсію, зменшення навантаження на фонд оплати праці, збільшення необхідного мінімального страхового стажу, зменшення розміру пенсій для працюючих пенсіонерів та пільговиків - такі заходи обговорюються в Україні чи навіть вже знайшли своє відображення в урядових законопроектах.

Головний же зміст запропонованих урядом змін - більше працювати та менше отримувати, з деяким обмеженням руху.

Причиною всіх негараздів даної категорії громадян залишається Закон України про «Пенсійне забезпечення», який після внесення поправок в деякі норми перевершив всі сподівання громадян.

Величезні пенсійні видатки, перманентний дефіцит Пенсійного фонду протягом останніх років, низький рівень пенсій, відсутність чіткого взаємозв'язку між сплаченими пенсійними відрахуваннями працівника і його пенсією, негативний демографічний прогноз – це лише найголовніші ознаки хворобливого стану пенсійної системи в Україні.

Все виникає через те, що Україна витрачає на пенсії надзвичайно високу частку ВВП, і ця частка постійно зростає.

Так, у 2003 році пенсійні видатки становили 9,2% ВВП, 2004 – 11,4%, 2005 – 15,3% і з кожним подальшим роком ці проценти зростали. Таке різке зростання пенсійних видатків було зумовлено тим, що за два місяці до президентських виборів у 2004-му році уряд різко підвищив пенсії. Усі пенсії, менші за прожитковий мінімум, були підвищені до цього рівня, і таке підвищення стосувалося майже 12 мільйонів пенсіонерів.

Склася парадоксальна ситуація, коли мінімальна пенсія стала перевищувати мінімальну зарплату. Рівень видатків на пенсії в Україні почав суттєво перевищувати відповідні видатки в європейських країнах. Ситуація ускладнюється перманентними підвищеннями пенсій напередодні виборів, унаслідок чого таке підвищення доволі часто є хаотичним і політично обумовленим. [3;с. 75]

Так, у 2008 році видатки на пенсії становили 15,8% ВВП, 2009 – 18%, а в 2010 році – понад 17% ВВП. У 2011-му році пенсійні видатки перевищать 19% ВВП. Різке зростання видатків призвело до того, що Пенсійний Фонд України не має достатньо коштів для виплати пенсій. І цей дефіцит щороку зростає.

Ситуація суттєво ускладнюється негативними демографічними процесами в Україні.

Населення України стрімко скорочується й старіє. У 1991 році в Україні проживало 51,8 мільйонів осіб, у 1999-му – 49,9, а станом на 1 січня 2010 року – 45,96 мільйонів осіб. На жаль, негативні демографічні процеси будуть лише поглиблюватися. Так, за даними Світового банку, Україна буде мати найбільше відносно зменшення населення серед усіх пострадянських країн. Скорочення населення викликане тим, що рівень смертності перевищує рівень народжуваності. Щороку населення України скорочується приблизно на 200 тисяч осіб. Зменшення кількості населення в Україні супроводжується його старінням, тобто частка людей літнього

віку у віковій структурі населення зростає. У 2009 році частка населення старше чинної межі пенсійного віку становила 26%. До 2021-го року вона збільшиться до 29%, а в 2050-му році – до 38% населення. [3; с.225]

Згідно з цими положеннями можна зробити висновок. Він полягає в тому, що встановлені норма законів діють в супереч нормам Конституції, наприклад, порушують норми соціального забезпечення громадян, а відстоювати ці порушення на практиці ми не маємо можливості.

Складається думка, що державне правління приймаючи данні норми не замислюється про те, що всі ці норми робить життя людей дедалі гіршим. З іншої сторони, можна сказати, що за допомогою даних норм держава прагне збільшити надходження в бюджет. Але після цього хочеться задати питання. Куди надходять данні грошові суми?

Список використаної літератури:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної ради України. – 1996. - №30
 2. Про пенсійне забезпечення: Закон України // Відомості верховної Ради. – 1991. - №1788-ХІІ
- Борецька Н.П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: Стан і проблеми / Н.П Борецька. - Донецьк, 2001. - 355 с.

ВИСТУПИ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

М.О. Баймуратов. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: АКСІОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОШУКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ	3
А.В. Малько, М.П. Петров. ОРГАНІЗАЦІОННО-ПРАВОВІ УМОВИ ОБЕСПЕЧЕННЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ	10
Л.М. Ніколенко. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ АКТІВ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ	12
І.Д. Сліденко. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ В ПРОЦЕСІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ	14

**СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ГОСПОДАРСЬКОГО, ЦИВІЛЬНОГО, КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА
ПРОЦЕСУ**

Абрамова О.О.: НАСЛІДКИ НІКЧЕМНОСТІ ПРАВОЧИНІВ У СТРУКТУРІ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ НА ПРИКЛАДІ НЕДІЙСНОСТІ ЗАПОВІТУ	17
Авдан О.Г.: ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В УПРАВЛЕНИИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНДУСТРИИ	18
Адамов Є.Ю.: СПЕЦИФІЧНІ РИСИ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ	20
Алієва К.В.: ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОНЯТТЯ ДІЛОВА РЕПУТАЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ	22
Антоненко К.: ЗАСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНОГО ТА КОМУНАЛЬНОГО МАЙНА	24
Асланова Л.: УПРАВЛІННЯ АКЦІОНЕРНИМ ТОВАРИСТВОМ	26
Безгіна О.: ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТОРА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	28
Бондарев Р.А.: ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ОСОБИ ПІД ЧАС УЯВНОЇ ОБОРОНИ: ПРАВОВИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ	30
Бугаєва О.: ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ	32
Бужина Ю.: РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	33
Буряк Ю.В.: ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ТА КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	35
Бутченко Е.: ПРО ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ ТА ОГОЛОШЕННЯ ЇЇ ПОМЕРЛОЮ	37
Войкова К.Л.: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РАЗВИТИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА	38
Ганзенко Н.: СПІЛЬНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	40
Гарькава Г.Г.: ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ГОТЕЛІВ В УКРАЇНІ	42
Герасимова К.В.: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАЙНОВИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	43
Гладка Н. М.: ДОГОВІР ДАРУВАННЯ: НОВЕЛИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	45
Горбоконь А.С.: ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛОГІЇ ПРАВА ТА АНАЛОГІЇ ЗАКОНУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	47
Грачова О.Ю.: ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	49
Губіш А. В., Стрижак І.В.: ПРАВОВИЙ СТАТУС ТРАНСПЛАНТАТІВ	51
Гудкова К.: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕНЕРГОПОСТАЧАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	53
Гусейнова Г.: ДОГОВОР НА ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ УСЛУГ: ХОЗЯЙСТВЕННО – ПРАВОВОЙ АСПЕКТ	55
Гусєва К. В.: ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА	57
Гуц М.: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	59
Гущин Є.В.: РОЗВИТОК СІМ'Ї ТА ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ	60
Денисенко О. В.: ПРОФЕСІЙНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ШТРАФНИХ САНКЦІЙ В ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИНАХ – ГАРАНТІЯ ЗАХИСТУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПОРУШЕНИХ ПРАВ В СУДІ	62
Доброва К.: ПРАВОВИЙ СТАТУС АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА ПРИВАТНОГО ТИПУ	64
Дроздов Д.: ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	66

Забавін Д.: СПРАВИ ПРО ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ: ПОНЯТТЯ ТА ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ АНТИМОНОПОЛЬНИМ КОМІТЕТОМ УКРАЇНИ	67
Зінов'єв І.: ФОРМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	68
Іванюта Н.В.: ДЕЯКІ АСПЕКТИ АРЕШТУ АКЦІЙ В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ	70
Іванько Ю.: РЕФОРМУВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	72
Івахненко М.: ПРОБЛЕМА ЗАПОВІДАЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ТА АДАПТАЦІЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ	73
Катрич А.: МОНОПОЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ НА РИНКУ ТА ЙОГО ДЕМОНОПОЛІЗАЦІЯ	74
Карапейчик Я.І.: ПОНЯТТЯ І ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ	76
Кібець Р.: ПРАВОВИЙ СТАТУС АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА ПУБЛІЧНОГО ТИПУ	79
Когут М.: УПРАВЛІННЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	81
Козуб А.Г.: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ДОГОВОРУ БАНКІВСЬКОГО ВКЛАДУ (ДЕПОЗИТУ)	82
Коломоєць Ю.: ВИРОБНИЧИЙ КООПЕРАТИВ ЯК ГОСПОДАРСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ КОРПОРАТИВНА	84
Колосов Р.В.: ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ЖИТЛА В УКРАЇНІ	86
Кочуріна Д.В.: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРАВ ДИТИНИ	88
Кравченко А.: ПРАВО ІНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЇ СОБСТВЕННОСТИ НА СОРТ РАСТЕНИЙ, ПОРОДУ ЖИВОТНИХ	90
Крестьянкіна Є.А.: ПРОБЛЕМА ДОДЕРЖАННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	91
Кучерінов В.С.: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ДОЧІРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	93
Лазутін О.: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ГОСПОДАРСЬКО – ПРАВОВИХ САНЦІЙ	94
Лучінська М. С.: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ СЛІДЧИХ ПОМИЛОК	95
Малахов О.: КОНЦЕНТРАЦІЯ (ЗЛИТТЯ) СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	97
Мальська Г. Ю.: РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ДОГОВІР ПОСТАВКИ	98
Меркулова Я.О.: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ВИДИ ДОГОВОРУ ПІДРЯДУ	100
Мироненко Х.: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА	102
Міндила В.: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ І ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	102
Мокрозуб О.С.: ХАРАКТЕР ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БАТЬКІВ ЗА ШКОДУ, ЗАПОДІЯНУ НЕПОВНОЛІТНИМИ ОСОБАМИ	104
Мудрик Г.: ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	106
Невара З.: ПРАВОВИЙ СТАН ЮРИДИЧНОЇ СЛУЖБИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	108
Никитина А.: МІЖНАРОДНИЙ ДОГОВІР ЯК ДЖЕРЕЛО ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА	110
Новотоцьких А., Яремчук О.: ПРОБЛЕМА ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	111
Онищенко Х.: ПРАВО ІНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЇ СОБСТВЕННОСТИ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	113
Онопенко Є. О.: РЕФОРМУВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА РОСІЙСЬКИЙ ПРИКЛАД	114
Орлова Н.О.: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГОСПОДАРСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ	116
Полкунова О.: ПРАВОВІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З НЕГАТИВНИМИ ПРОЯВАМИ МОНОПОЛІЗМУ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ЗА УКРАЇНСЬКИМ І ЗАРУБІЖНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	117
Поцелуйко Ю. В.: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОГОВОРА АРЕНДИ ГОСУДАРСТВЕННОГО И КОММУНАЛЬНОГО ИМУЩЕСТВА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ	119
Прилипіна Д.О.: УЧАСТЬ АДВОКАТА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	120
Рак Ю.Ю.: ГЕНЕЗИС СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ У СВІТОВІЙ ЦИВІЛІСТИЦІ	122
Рашкіна А.В.: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИЗМУ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА	124
Рибак Л.В.: ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	126
Роза Л.: САНАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ: ЗМІСТ ТА ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ	128
Сарбаш А. С.: ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ ПРИНЦИПУ ГЛАСНОСТІ ТА ПУБЛІЧНОСТІ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА	130
Сеногонова К.: ФІЗИЧНА ОСОБА – ПІДПРИЄМЕЦЬ	133
Сивякова Е.: ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОПЕКИ И ПОПЕЧИТЕЛЬСТВА	134
Сіренко Ю.: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ	135
Скриннік А.: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НЕСПРАВМОНОСТІ ТА БАНКРУТСТВА:	

СУДОВІ ПРОЦЕДУРИ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ЩОДО БОРЖНИКА ЗА УКРАЇНСЬКИМ ТА ЗАРУБІЖНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	137
Смирнова Ю.: КОМЕРЦІЙНИЙ ДОГОВІР ЗА ЗАРУБІЖНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	138
Соседка М.: ОПІКА ТА ПІКЛУВАННЯ	141
Сушич Є.:ПРАВОВІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ З НЕГАТИВНИМИ ПРОЯВАМИ МОНОПОЛІЗМУ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ЗА УКРАЇНСЬКИМ І ЗАРУБІЖНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ	143
Сушко Я.Р.: ПОРЯДОК ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	145
Таранова Є.: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ І КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	147
Татай Е.: ЗБИТКИ ВІД ШКІДЛИВОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	149
Тесленко В.В.: ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	150
Третяк А.: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ТА КОМЕРЦІЙНОГО РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ	152
Хотянович Т.: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНИХ БІРЖ В УКРАЇНІ	153
Хрістофорова А.І: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕС	156
Чернець В.І.: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ НЕЗАКОННОЇ ВИДАЧІ РЕЦЕПТІВ НА ПРАВО ПРИДБАННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ АБО ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН	158
Чумак М.Ю.: ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ, ЩО ПОРУШЕНІ ЧЕРЕЗ ЗМІ	159
Чумбаш О.: ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ	161
Шаганова М.Є.: ОСОБЛИВОСТІ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ ЗА ОБСТАВИНАМИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ	162
Швидунова Х.: КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	165
Шкред Н.В.: КОМПЕНСАЦІЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ	167
Шкредова О.: ЗАСОБИ ЩОДО СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ	168
Якименко О.С. : ПРОБЛЕМИ СТЯГЕННЯ СУДОВИХ ВИТРАТ	170

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЕКОЛОГІЧНОГО, СІМЕЙНОГО, ТРУДОВОГО ТА ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Автушенко А. В.: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ	172
Антоненко К.: ПРИЧИНИ ТА СУЧАСНІ ЗАХОДИ БОРОТЬБИ СТОСОВНО ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМИ МОЛОДІЖНОГО БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ	173
Атоян А. А.: ПРОБЛЕМИ ПРИМЕНЕННЯ ЕКОЛОГІЧЕСКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В УКРАЇНІ	175
Безгіна О.: ПРАВОВИЙ РЕЖИМ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	177
Бужина Ю.І.: ПРАВО ПРАЦІВНИКА НА ОПЛАТУ ПРАЦІ ТА ЙОГО ЗАХИСТ	179
Буряк Ю.В.: ІСТОРІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ	181
Вандишева Р.:ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ	183
Василенко С.І.: ЩОДО ПИТАННЯ ПОРЯДКУ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В РАМКАХ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	184
Гаврилеко А.: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФСПІЛЬКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	186
Гайсюк К.В.: РАЗВИТИЕ АГРАРНОГО ПРАВА НА УКРАЇНІ	188
Герасимова К.В.: ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ	190
Грачова О.Ю.: ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАЙКІВ В УКРАЇНІ	191
Дмитрієва К.І.: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ	193
Доброва К.: ОСНОВНІ ЗАСАДИ І ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ	

ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ	194
Доброва К.С.: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	196
Доброва К.С.: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО ТРУДОВОГО РОЗПОРЯДКУ	197
Доброва К.С.: ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	199
Доброва К.С.: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ	200
Єрмак Ю.О.: ПРАЦЯ ДІТЕЙ В СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА УКРАЇНИ	202
Жданова О.С.: ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНИ	203
Забавін Д.В.: ЗМІНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ:ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	205
Золотарьова А.О.: ПРИРОДООХОРОННЕ ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ОХОРОНИ ЛІСІВ	206
Золотько М.В.: СОВРЕМЕННОЕ РАЗВИТИЕ ФОНДОВОГО РЫНКА УКРАИНЫ	208
Іванов Р.Г.: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ДЕЯКИХ КРАЇН СВІТУ	209
Каламитра А.Н.: ТРУДОВОЕ ПРАВО УКРАИНЫ В СИСТЕМЕ ОТРАСЛЕЙ ПРАВА: ОБЩЕТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ	210
Катрич А.В.: ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	212
Киндюк Б.В.:ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ В СФЕРЕ ОХРАНЫ ЛЕСНЫХ РЕСУРСОВ	214
Кислова Л.А.: ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЧОРНОЇ МЕТАЛУРГІЇ	216
Кібець Р.Р.: ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ	217
Кіркаленко Н.А. : КОНВЕНЦІЯ ПРО ОХОРОНУ ВСЕСВІТНЬОЇ КУЛЬТУРНОЇ І ПРИРОДНОЇ СПАДЩИНИ	219
Костоманова А. Є.:ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ	221
Крижановська О.В.: УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ РОБОТОДАВЦЯ	223
Лазутін О. В.: МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРАВИЛ ВНУТРІШНЬОГО ТРУДОВОГО РОЗПОРЯДКУ В РЕГУЛЮВАННІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН	225
Луців Д.С.:МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕРЕГУЛЮВАННЯВ СФЕРІ ПРАЦІ	227
Мамедова А. И.:ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЮРИДИЧЕСКОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ	228
Мовчан Д. О.:ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУ ТРУДОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	230
Мокрозуб О.С.: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНОЇ РЕФОРМИ В КОНТЕКСТІ ПРИЙНЯТТЯ НОВОГО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	231
Мудрик Г.:ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ ТА ІНОЗЕМНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ	233
Орехова М.В.: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ В УКРАЇНІ	234
Павленко О.В.:ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ	238
Перепада Ф.Л.: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	239
Планкевич Р.О.:СУТНІСТЬ ВАЛЮТНОЮ ПОЛІТИКИ ТА СИСТЕМИ УКРАЇНИ. ВАЛЮТНІ ОБМЕЖЕННЯ	240
Подплетникова В.:ЗНАЧЕНИЕ КОНВЕНЦИЙ И РЕКОМЕНДАЦИЙ МЕЖДУНАРОДНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ТРУДА ДЛЯ РЕГУЛИРОВАНИЯ И ИЗМЕНЕНИЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ	242
Полкунова О.О.:ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВЕРНЕННЯ БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТІВ	243
Порхун А. А.: ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД	245
Ральник О. Р.: АДАПТАЦІЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО МІЖНАРОДНИХ НОРМ	246
Рыбак Л.:ПРАВО НА СВОБОДНЫЙ ДОСТУП К ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ	249
Рыбак Л.: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО СТАТУСУ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ТА ФЕДЕРАЛЬНОЇ РЕЗЕРВНОЇ СИСТЕМИ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ	250
Рыбак Л.В.:ПРИМЕНЕНИЕ ПОДОХОДНОЙ МЕТОДИКИ В НАЛОГООБЛОЖЕНИИ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ В УКРАИНЕ И ГЕРМАНИИ	251
Скрипниченко Е. Р.:МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ КАЧЕСТВА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ	253
Смирнова Г.О.:ПРАВОВА ПРИРОДА ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	254

Соколова К.О.: КОЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КАДАСТРОВОГО ЗОНУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ	256
Таранова В. В.:ПРОБЛЕМА БЮДЖЕТНОГО ДЕФЦИТУ В УКРАЇНІ	258
Тесленко В.В.: МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	259
Трофимова О. В.: ВДОСКОНАЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ	261
Тулянцева В.А. : КОШТИ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ	262
Улько С.С.: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗВІЛЬНЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ МИТНИХ ОРГАНІВ НА ПІДСТАВІ НЕДОТРИМАННЯ ПРИСЯГИ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ	264
Устименко О.Б.: ПРОБЛЕМИ ЗМІСТУ ТА ВИДИ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ	265
Шурина Н.Л.:РЕФОРМИРОВАНИЕ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ В УКРАИНЕ	267
Щербина Н.О.: КОНВЕНЦІЯ ПРО ВОДНО-БОЛОТНІ УГІДДЯ, ЯКІ МАЮТЬ МІЖНАРОДНЕ ЗНАЧЕННЯ, ГОЛОВНИМ ЧИНОМ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ІСНУВАННЯ ВОДОПЛАВНИХ ПТАХІВ (РАМСАР, 1971, ЗМІНИ – ПАРИЖ, 1982, 1987)	269
Якименко О.С.: ЩОДО ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ РЕФОРМИ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	271

